

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (8.11.2016)

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Toisen asteen ammatillista peruskoulutusta ja ammatillista aikuiskoulutusta koskeva lainsäädäntö uudistettaisiin kokonaisuudessaan vastaamaan tulevaisuuden osaamistarpeita. Uudistuksella toteutettaisiin toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi, joka on yksi Juha Sipilän hallitusohjelman osaaminen ja koulutus -painopisteen kuudesta kärkihankkeesta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki ammatillisesta koulutuksesta. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annettu laki ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettu laki kumottaisiin. Lisäksi muutettaisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia sekä eräitä muita lakeja, joita on tarpeen muuttaa ammatillisen koulutuksen lainsäädännön uudistamisen vuoksi.

Ammatillista koulutusta koskevat säännökset koottaisiin yhteen lakiin, jossa lähtökohtana olisivat osaamisperusteisuus ja asiakaslähtöisyys. Lisäksi osa työvoimakoulutuksesta siirrettäisiin opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulle. Ammatillisina tutkintoina voitaisiin nykytilaa vastaavasti suorittaa ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. Kaikki ammatilliset tutkinnot olisivat osaamisperusteisia ja tutkintojen suorittamisessa siirryttäisiin yhteen suorittamistapaan. Lisäksi ammatillisena koulutuksena voitaisiin jatkossakin järjestää ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta sekä tutkintoon johtamatonta muuta ammatillista koulutusta. Ammatilliseen koulutukseen voitaisiin hakeutua joustavasti ympäri vuoden ja lisäksi jatkuvan haun rinnalla säilytettäisiin kuitenkin vuosittain järjestettävä valtakunnallinen yhteishaku.

Ammatillisessa koulutuksessa otettaisiin käyttöön yhtenäinen henkilökohtaistamisprosessi, jossa hakeutujalle suunniteltaisiin soveltuva tutkinto tai koulutus, tunnistettaisiin ja tunnustettaisiin aiemmin hankittu osaaminen, sekä suunniteltaisiin puuttuvan osaamisen hankkiminen, osaamisen osoittaminen ja arviointi. Koulutuksessa keskityttäisiin hankkimaan vain sitä osaamista, joka opiskelijalta puuttuu suhteessa henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa asetettuun osaamistavoitteeseen. Henkilökohtaistamisprosessissa suunniteltaisiin myös tavoitteen saavuttamiseksi tarvittavat tukitoimet, kuten erityisen tuen tarve. Osaamisen arvioinnissa siirryttäisiin yhteen näyttöperusteiseen ja osaamisen hankkimistavasta riippumattomaan tapaan suorittaa ammatillinen tutkinto. Osaaminen osoitettaisiin kaikissa ammatillisissa tutkinnoissa yhdenmukaisella tavalla pääasiassa työelämässä käytännön työtilanteissa.

Koulutuksen järjestäjä päättäisi koulutuksen toteuttamistavoista. Koulutuksen järjestäjällä olisi laajat mahdollisuudet toteuttaa yksilöllisiä opintopolkuja ja hyödyntää niissä erilaisia oppimisympäristöjä ja pedagogisia ratkaisuja. Opiskelijalla olisi jatkossakin oikeus saada sellaista opetusta ja sekä henkilökohtaista ja muuta ohjausta, joka mahdollistaisi tutkinnon perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen. Opiskelijan oikeus saada erityistä tukea oppimisvalmiuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi laajennettaisiin koskemaan myös ammatti- ja erikoisammattitutkinnon opiskelijoita.

Koulutuksen järjestäjä voisi nykytilaa vastaavasti järjestää koulutusta työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä. Oppisopimuskoulutus säilyisi keskeisiltä osin nykyisellään ja se perustuisi jatkossakin opiskelijan ja työnantajan väliseen määräaikaiseen työopimukseen tai virkasuhteeseen. Uutena työpaikalla tapahtuvan koulutuksen muotona otettaisiin käyttöön koulutusopimus, joka korvaisi nykymuotoisen työssäoppimisen. Koulutusopimuksella opiskeltaessa opiskelija ei olisi työsuhteessa työpaikkaan, työpaikka ei maksaisi korvausta opiskelijalle eikä työnpaikalle maksettaisi korvausta koulutusopimuksen ajalta. Koulutusopimuksen ja oppisopimuksen puitteissa toteutettaisiin tavoitteellista ja ohjattua oppimista työpaikalla. Koulutus- tai oppisopimukseen perustuvaa osaamisen hankkimista voitaisiin joustavasti yhdistellä muissa oppimisympäristöissä tapahtuvaan osaamisen hankkimiseen.

Ammatillisen koulutuksen säätely- ja ohjausjärjestelmää uudistettaisiin siten, että kaikkea ammatillista koulutusta säädeltäisiin jatkossa yhdellä järjestämisluvalla. Koulutuksen järjestäjät voisivat järjestämislupansa rajoissa päättää aiempaa vapaammin koulutustarjontansa kohdentamisesta sekä siitä, millä tavoin ja missä oppimisympäristöissä koulutusta järjestetään. Näin lisättäisiin koulutuksen järjestäjien liikkumavaraa ja toimivaltaa vastata nopeasti ja ketterästi työelämän ja yksilöiden sekä alueiden muuttuviin osaamistarpeisiin. Säätely- ja ohjausjärjestelmällä huolehdittaisiin toisaalta myös siitä, että ammatillisen koulutuksen kansallinen ohjaus olisi riittävän vahvaa strategisten koulutuspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Ohjaus- ja säätelyjärjestelmä muodostuisi koulutuksen järjestämisluvista sekä vuosittaisista rahoituksen suoritepäätöksistä, joilla päätettäisiin seuraavan varainhoitovuoden tavoitteellisista opiskelijavuosista, mukaan lukien työvoimakoulutukseen varattavat opiskelijavuodet.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä ehdotetaan uudistettavaksi yhtenäiseksi kokonaisuudeksi yhdistämällä nykyiset ammatillisen peruskoulutuksen, ammatillisen lisäkoulutuksen, oppisopimuskoulutuksen ja ammatillisten erikoisoppilaitosten rahoitukset. Rahoitusjärjestelmään sisällytettäisiin myös tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen rahoitus sekä osa tutkintoon johtamattoman työvoimakoulutuksen rahoituksesta. Ammatilliseen koulutukseen kohdennettava valtionrahoitus muutettaisiin talousarvioperusteiseksi eli luovutettaisiin toteutuneisiin kustannuksiin perustuvasta rahoitusjärjestelmästä. Uudessa rahoitusjärjestelmässä painopiste siirtyisi suorituksia ja koulutuksen vaikuttavuutta painottavaksi opiskeluun käytetyn ajan laskemisen sijasta. Rahoitusjärjestelmä olisi suhteellinen, jolloin suoritteille ei enää asettaisi etukäteen kiinteää yksikköhintaa, vaan koulutuksen järjestäjän saama rahoitus vastaisi järjestäjän toteuttamien suoritteiden suhteellista osuutta kaikkien järjestäjien suoritteista. Rahoitusjärjestelmä koostuisi perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoitusosuuksista sekä strategiarahoituksesta, joilla olisi erilaiset määräytymisperusteet.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	3
YLEISPERUSTELUT.....	7
1 JOHDANTO.....	7
2 NYKYTILA.....	8
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	9
2.1.1 Tutkinnot ja koulutukset.....	9
2.1.2 Tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen.....	15
2.1.3 Koulutukseen hakeutuminen ja tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottaminen.....	19
2.1.4 Osaamisen tunnistaminen, tunnustaminen ja henkilökohtaistaminen.....	20
2.1.5 Tutkinnon suorittaminen ja osaamisen arviointi.....	22
2.1.6 Koulutus ja osaamisen hankkiminen.....	28
2.1.7 Turvallinen opiskeluympäristö ja kurinpito.....	35
2.1.8 Opiskelijan muut oikeudet ja velvollisuudet.....	36
2.1.9 Henkilöstö.....	39
2.1.10 Laadunhallinta.....	45
2.1.11 Koulutusvienti.....	45
2.1.12 Työvoimakoulutus.....	46
2.1.13 Opiskelijahuolto.....	48
2.1.14 Muut etuudet.....	49
2.1.15 Ammatillisen koulutuksen rahoitus.....	52

2.2	Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaisten ja EU:n lainsäädäntö	59
2.3	Nykytilan arviointi	64
3	ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	89
3.1	Tavoitteet	89
3.2	Toteuttamisvaihtoehdot.....	91
3.3	Keskeiset ehdotukset.....	108
3.3.1	Laki ammatillisesta koulutuksesta	108
3.3.2	Ammatillisen koulutuksen rahoitus.....	121
4	ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	128
4.1	Taloudelliset vaikutukset	128
4.1.1	Vaikutukset koulutuksen järjestäjille	128
4.1.2	Vaikutukset opiskelijalle.....	133
4.1.3	Vaikutukset valtiontalouteen ja kunnallistalouteen.....	133
4.2	Hallinnolliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	136
4.2.1	Vaikutukset koulutuksen järjestäjän toimintaan	136
4.2.2	Vaikutukset muiden viranomaisten toimintaan.....	141
4.3	Yhteiskunnalliset vaikutukset	144
4.3.1	Vaikutukset koulutuksen saatavuuteen ja saavutettavuuteen sekä laatuun	144
4.3.2	Vaikutukset yrityksiin ja työmarkkinoihin.....	145
4.3.3	Vaikutukset opiskelijoihin	148
5	ASIAN VALMISTELU	152
5.1	Valmisteluvaiheet ja -aineisto	152
5.2	Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	153

6	RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	153
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	154
1	LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	154
1.1	Laki ammatillisesta koulutuksesta	154
	1 luku. Yleiset säännökset.....	154
	2 luku. Tutkinnot ja koulutukset	156
	3 luku. Tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen	171
	4 luku. Hakeutuminen ja opiskelijaksi ottaminen	179
	5 luku. Henkilökohtaistaminen	187
	6 luku. Tutkinnon suorittaminen ja osaamisen arviointi	193
	7 luku. Osaamisen hankkiminen	200
	8 luku. Työpaikalla järjestettävä koulutus.....	206
	9 luku. Turvallinen opiskeluympäristö	213
	10 luku. Opiskelijan muut oikeudet ja velvollisuudet.....	221
	11 luku. Tietojen käsittely ja luovuttaminen.....	231
	12 luku. Muutoksenhaku	231
	13 luku. Erinäiset säännökset.....	232
	14 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset.....	236
1.2	Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta.....	244
	3 a luku. Ammatillisen koulutuksen rahoituksen määräytymisperusteet.....	252
1.3	Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta.....	263
	1 Luku. Yleiset säännökset	263

5 Luku. Työvoimakoulutus	263
6 Luku. Työttömyysetuudella tuettu työnhakijan omaehtoinen opiskelu	265
13 Luku. Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmä.....	265
1.4 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki	266
1.5 Opintotukilaki	266
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	268
3 VOIMAANTULO.....	268
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	269
LAKIEHDOTUKSET	270
ammattillisesta koulutuksesta.....	270
opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta.....	310
julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta	319
oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta	323
opintotukilain muuttamisesta	325
<i>Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista.....</i>	<i>327</i>

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Pääministeri Juha Sipilän hallitus sopi 29.5.2015 strategisesta hallitusohjelmasta. Strategiseen hallitusohjelmaan sisältyy viisi painopistealuetta ja niiden alla yhteensä 26 kärkihanketta. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi on yksi osaaminen ja koulutus -painopisteen kuudesta kärkihankkeesta. Strategisen hallitusohjelman mukaan ammatillisen koulutuksen reformissa vahvistetaan ammatillisen koulutuksen yhteiskunnallista merkitystä sekä uudistetaan koulutuksen rahoitusta ja rakenteita jatko-opintokelpoisuus säilyttäen. Lisäksi huolehditaan alueellisesti kattavasta koulutuksesta sekä tiivistetään koulutuksen ja työelämän välistä vuorovaikutusta. Koulutuksen päällekkäisyyksiä poistetaan, samoin nuorten ja aikuisten ammatillisen koulutuksen raja-aidat. Koulutustarjonta, rahoitus ja ohjaus kootaan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi opetus- ja kulttuuriministeriön alle. Ammatillisen koulutuksen rahoitus- ja ohjausjärjestelmästä tehdään yhtenäinen kokonaisuus. Koulutuksen järjestäjiä kannustetaan toiminnan tehostamiseen. Työpaikoilla tapahtuvaa oppimista lisätään. Lisäksi uudistetaan oppisopimus-koulutusta työnantajille aiheutuvaa hallinnollista ja taloudellista taakkaa keventämällä.

Toimintasuunnitelmassaan strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi 2015–2019 hallitus täsmentää kärkihankkeiden ja reformien toimenpiteet, rahoituksen ja aikataulun strategisessa hallitusohjelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Hallituksen toimintasuunnitelman mukaan ammatillisen koulutuksen reformissa on kaksi keskeistä toimenpidettä:

1. Uudistetaan toisen asteen ammatillista koulutusta vastaamaan tulevaisuuden osaamistarpeita.
2. Tehdään ammatillisen koulutuksen rahoitus- ja ohjausjärjestelmästä yhtenäinen kokonaisuus.

Ammatillista koulutusta uudistetaan vastaamaan tulevaisuuden osaamistarpeita uudistamalla ammatillisen koulutuksen kokonaisuutta koskeva toimintalaainsäädäntö. Päällekkäisyyksiä poistetaan yhdistämällä nykyiset lait ammatillisesta peruskoulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta uudeksi laiksi, jossa keskeisenä lähtökohtana on osaamisperusteisuus ja asiakaslähtöisyys. Lisäksi tehdään ammatillisen koulutuksen tutkintouudistus sekä kevennetään tutkintojärjestelmään liittyvää sääntelyä ja hallintoa tutkintoja laaja-alaisesti ja erillisten tutkintojen määrää vähentämällä sekä siirtymällä yhteen tapaan osoittaa osaaminen ja toteuttaa osaamisen arviointi. Samalla selkeytetään henkilökohtaistamiseen liittyviä prosesseja siten, että ne soveltuvat kaikille asiakasryhmille. Lisäksi uudistetaan ammatillisen koulutuksen opiskelijavalintoja ja hakupalveluja. Ammatillisen koulutuksen reformissa luodaan ja otetaan käyttöön uusi koulutussopimusmalli, joka mahdollistaa joustavat polut työpaikalla tapahtuvan oppimisen edistämiseen ja tutkinnon suorittamiseen käytännönläheisesti. Keskeisenä kohde-ryhmänä otetaan huomioon myös maahanmuuttajat.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä uudistetaan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi yhdistämällä nykyiset ammatillisen peruskoulutuksen, ammatillisen lisäkoulutuksen, oppisopimuskoulutuksen ja ammatillisten erikoisoppilaitosten rahoitusjärjestelmät. Rahoitusjärjestelmään sisällytetään myös tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen rahoitus ja osa tutkintoon johtamattoman työvoimakoulutuksen rahoituksesta. Kyseinen rahoitusosuus kohdennetaan

työ- ja elinkeinopalvelujen asiakaskunnan koulutukseen. Lisätään toiminnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden painoarvoa koulutuksen järjestäjien rahoituksessa ja puretaan asiakaslähtöistä, tuloksellista ja tehokasta toimintaa rajoittavaa sääntelyä.

Myös ammatillisen koulutuksen säätely- ja ohjausjärjestelmää uudistetaan siten, että kaikkea ammatillista koulutusta säädellään jatkossa yhdellä järjestämisluvalla. Uudistetaan ohjausjärjestelmää tuloksellisuuteen, laatuun ja vaikuttavuuteen painottuvaksi ja virtaviivaistetaan koulutuksen järjestäjien toiminnan ohjausta. Osana ammatillisen koulutuksen säätely- ja ohjausjärjestelmäuudistusta turvataan ilman toisen asteen tutkintoa olevien aikuisten ammatillisen koulutuksen saatavuus myös erityisissä oppimisympäristöissä, kuten vankilassa. Vankien koulutus on tutkimusten mukaan yksi vaikuttavimmista ja kustannus-hyötysuhteeltaan tehokkaimmista keinoista vähentää uusintarikollisuutta ja sen yhteiskunnalle aiheutuvia kustannuksia. Lisätään oppisopimuskoulutuksen ja työpaikoilla tapahtuvan oppimisen houkuttelevuutta työnantajan, koulutuksen järjestäjän ja opiskelijan näkökulmista.

Osana ammatillisen koulutuksen reformia käynnistetään lisäksi muita toimenpiteitä, jotka eivät edellytä lainsäädännöllisiä muutoksia tai jotka toteutetaan uudistettavan lainsäädännön puitteissa. Tällainen on koulutuksen järjestäjäverkoston kehittämishjelma, jolla turvataan koulutuksen järjestäjäverkon palvelukykyä sekä koulutuksen saavutettavuutta ja alueellista kattavuutta järjestäjäverkostoa uudistamalla. Koulutuksen järjestäjiä kannustetaan vapaaehtoisin fuusioihin ylläpitäjäneutraaliteetti huomioon ottaen.

Lisäksi ammatillisen koulutuksen reformissa uudistetaan ja digitalisoidaan ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimintaprosesseja ja oppimisympäristöjä. Ammatillisen koulutuksen reformissa käynnistetään kehittämishjelma, jonka puitteissa uudistetaan ammatillisen koulutuksen toimintaprosesseja osaamisperusteisiksi ja asiakaslähtöisiksi, tehostetaan ja joustavoitetaan koulutuksen järjestäjien toimintaa, kevennetään hallintoa ja vahvistetaan opetushenkilöstön osaamista. Lisätään erityisesti nuorten oppisopimuskoulutusta, vähennetään työnantajille siitä koituvaa hallinnollista ja taloudellista taakkaa sekä parannetaan työpaikalla tapahtuvan opiskelun laatua. Lisätään koulutuksen järjestäjien yhteistyötä nuorten työpajatoiminnan kanssa osana ammatillisen koulutuksen reformia yksilöllisten opintopolkujen ja erilaisten oppimisympäristöjen rakentamiseksi. Kehitetään ja otetaan laajasti käyttöön näitä tavoitteita tukevia digitaalisia palveluita ja oppimisympäristöjä sekä vahvistetaan opetushenkilöstön osaamista.

2 Nykytila

Ammatillisesta koulutuksesta säädetään kahdessa erillisessä laissa, ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa (630/1998) ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998). Lait ovat tulleet voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta ja siinä suoritettavista tutkinnoista sekä tutkintoon johtamattomista valmentavista koulutuksista. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa puolestaan säädetään ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomista näyttötutkintoina suoritettavista ammatillisista perustutkinnoista, ammattitutkinnoista ja erikoisammattitutkinnoista ja niihin valmistavasta koulutuksesta sekä muusta kuin näyttötutkintoon valmistavasta ammatillisesta lisäkoulutuksesta.

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Tutkinnot ja koulutukset

Ammatillisen koulutuksen tutkintorakenne on kolmiportainen. Siihen kuuluu kolme tutkintotyyppiä: ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto. Ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta annetussa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa (835/2014) on tällä hetkellä yhteensä 351 ammatillista tutkintoa, joista 52 on ammatillista perustutkintoa, 177 ammattitutkintoa ja 122 erikoisammattitutkintoa. Ammatillinen perustutkinto voidaan suorittaa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuna ammatillisena peruskoulutuksena tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuna näyttötutkintona. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot voidaan suorittaa vain näyttötutkintona. Ammatillisten tutkintojen lisäksi ammatillisessa peruskoulutuksessa on mahdollista suorittaa valmentavia koulutuksia, joita on kaksi: ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus.

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavat ammatilliset perustutkinnot

Ammatillisesta peruskoulutuksesta ja siinä suoritettavista tutkinnoista eli ammatillisista perustutkinnoista säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 3 §:n mukaan ammatillinen peruskoulutus on koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman mukaan suoritettavaa koulutusta, joka johtaa ammatilliseen perustutkintoon. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneella on ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 4 §:n mukaan laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin sekä erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito vähintään yhdellä osa-alueella. Ammatillinen perustutkinto voidaan suorittaa ammatillisena peruskoulutuksena tai näyttötutkintona. Ammatillisen peruskoulutus on suunniteltu ensisijaisesti perusopetuksesta suoraan opiskelemaan tulevien ja muiden vailla työkokemusta ja ammattiosaamista olevien tarpeisiin.

Lain 5 §:n mukaan ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille ammatillisen perustutkinnon edellyttämä osaaminen ja ammattitaito sekä valmiuksia yrittäjyyteen. Koulutuksen tavoitteena on lisäksi tukea opiskelijoiden kehitystä hyviksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien, ammatillisen kehittymisen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lain 6 §:n mukaan ammatillisessa peruskoulutuksessa tulee ottaa erityisesti huomioon työelämän tarpeet. Koulutusta järjestettäessä tulee olla yhteistyössä elinkeino- ja muun työelämän kanssa.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 4 a § 2 momentin nojalla opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään ammatillisista perustutkinnoista ja niihin sisältyvistä osaamisaloista (tutkintorakenne) sekä perustutkintojen sijoittumisesta koulutusaloittain. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään tutkintonimikkeiden määrittelyssä käytettävistä periaatteista.

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettava ammatillinen perustutkinto sisältää ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 12 b §:n mukaan ammatillisia tutkinnon osia, yhteisiä tutkinnon osia sekä vapaasti valittavia tutkinnon osia. Valtioneuvoston asetuksella säädetään

tarkemmin tutkinnon muodostumisesta edellä mainituista tutkinnon osista sekä yhteisten tutkinnon osien laajuudesta ja niihin kuuluvista osa-alueista.

Ammatillisen perustutkinnon laajuus on ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 12 §:n 2 momentin mukaan 180 osaamispistettä. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan säätää tutkinnon laajuudeksi yli 180 osaamispistettä, jos ammattialaa koskeva säätely sitä edellyttää. Lain 12 §:n 3 momentin mukaan ammatillisessa peruskoulutuksessa vuoden aikana keskimäärin saavutettu osaaminen vastaa 60:tä osaamispistettä.

Opetushallitus määrää ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 13 §:n nojalla tutkinnon perusteet kullekin tutkintorakenteeseen kuuluvalla tutkinnolla. Tutkinnon perusteissa määrätään tutkintonimikkeet, tutkinnon muodostuminen pakollisista ja valinnaisista tutkinnon osista, tutkinnon osien ja yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden laajuus osaamispisteinä sekä tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ja osaamisen arviointi. Tutkinnon perusteissa on määritelty myös elinikäisen oppimisen avaintaidot, joilla tarkoitetaan muun muassa oppimis- ja ongelmanratkaisutaitoja, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja sekä ammattieettistä ja esteettistä osaamista.

Näyttötutkinnot

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 1 §:n 1 momentin mukaan ammatillisella aikuiskoulutuksella tarkoitetaan ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia, näyttötutkintoina suoritettavia ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja samoin kuin niihin valmistavaa koulutusta sekä muuta kuin näyttötutkintoon valmistavaa ammatillista lisäkoulutusta.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 2 §:n mukaan koulutuksen tarkoituksena on ylläpitää ja kohottaa aikuisväestön ammatillista osaamista, antaa opiskelijoille valmiuksia yrittäjyyteen, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeisiin sekä edistää työllisyyttä ja tukea elinikäistä oppimista. Ammatillisen aikuiskoulutuksen tarkoituksena on lisäksi antaa mahdollisuus ammattitaidon osoittamiseen sen hankkimistavasta riippumatta sekä edistää tutkintojen tai niiden osien suorittamista.

Näyttötutkinnot ovat ensisijaisesti jo työkokemusta omaaville tai työelämässä toimiville henkilöille tarkoitettu ammattitaidon osoittamisen väylä ja mahdollisuus osoittaa työelämän tehtäväkokonaisuuksien hallinta tutkintotilaisuuksissa. Ennen tutkintotilaisuuteen osallistumista henkilö voi osallistua näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen. Koulutuksen järjestäjä huolehtii näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta lain 8 a §:n mukaisesti. Näyttötutkintojen suorittaminen on kuitenkin aina ammattitaidon hankkimistavasta riippumaton, joten tutkintotilaisuuksiin on mahdollista osallistua myös ilman valmistavaa koulutusta.

Näyttötutkintona suoritettavassa ammatillisessa perustutkinnossa osoitetaan aikuiskoulutuslain 12 a §:n mukaan laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin sekä erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito vähintään yhdellä osa-alueella. Määritelmä vastaa sisällöltään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain määritelmää ammatillisessa peruskoulutuksessa suoritettavasta ammatillisesta perustutkinnosta. Ammatittutkinnossa osoitetaan työelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattiosaamista, joka

on perustutkintoa syvempää tai kohdistuisi rajatumpiin työtehtäviin. Erikoisammattitutkinnossa osoitetaan työelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattiosaamista, joka on syvälistä ammatin hallintaa tai monialaista osaamista.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 12 b §:n nojalla opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään ammatillisista perustutkinnoista ja niiden osaamisaloista sekä ammattitutkinnoista ja erikoisammattitutkinnoista sekä tutkintojen sijoittumisesta koulutusaloittain (tutkintorakenne). Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään tutkintonimikkeiden määrittelyssä käytettävistä periaatteista.

Näyttötutkinnot muodostuvat lain 12 c §:n mukaisesti ammatillisista tutkinnon osista. Näyttötutkintona suoritettavien ammatillisten tutkintojen laajuutta ei ole säädetty, eikä käytössä ole tutkintojen laajuutta osoittavaa mittaa tai määrettä.

Opetushallitus määrää aikuiskoulutuslain 13 §:n nojalla kullekin tutkintorakenteeseen kuuluvalla tutkinnolla perusteet. Tutkinnon perusteissa määrätään ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen osaamisalat, tutkintonimikkeet, tutkinnon muodostuminen pakollisista ja valinnaisista tutkinnon osista sekä tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset ja osaamisen arviointi.

Näyttötutkintojen järjestämisestä sopivat ja järjestämisen laatua varmistavat aikuiskoulutuslain 7 §:n mukaisesti Opetushallituksen yhteydessä toimivat Opetushallituksen asettamat tutkintotoimikunnat.

Taulukko 1: Ammatillisen tutkinnon suorittaneet vuosina 2010–2015, sis. työvoimakoulutuksen

Tutkinnon suorittaneet	Vuosi					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	1 396	1 341	1 971	2 229	2 482	2 660
<i>ammattillinen perustutkinto</i>	972	907	1 018	1 035	1 143	1 247
<i>ammattitutkinto</i>	352	371	943	1 186	1 312	1 398
<i>erikoisammattitutkinto</i>	72	63	10	8	27	15
Kulttuuriala	3 144	3 601	3 599	3 625	3 409	3 498
<i>ammattillinen perustutkinto</i>	2 720	2 934	3 027	2 987	2 879	2 980
<i>ammattitutkinto</i>	390	586	555	561	490	460
<i>erikoisammattitutkinto</i>	34	81	17	77	40	58
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	11 805	12 430	12 839	12 559	12 622	13 639
<i>ammattillinen perustutkinto</i>	4 834	6 212	5 604	5 769	6 435	7 215
<i>ammattitutkinto</i>	4 342	3 730	4 377	4 089	3 799	4 014
<i>erikoisammattitutkinto</i>	2 629	2 488	2 858	2 701	2 388	2 410
Luonnontieteiden ala	1 648	1 499	1 488	1 263	1 314	1 239
<i>ammattillinen perustutkinto</i>	1 533	1 397	1 376	1 148	1 218	1 159
<i>ammattitutkinto</i>	103	99	106	113	96	73
<i>erikoisammattitutkinto</i>	12	3	6	2		7
Tekniikan ja liikenteen ala	25 644	26 489	25 078	24 772	25 432	26 023
<i>ammattillinen perustutkinto</i>	20 656	21 311	20 077	19 997	20 549	20 958
<i>ammattitutkinto</i>	3 463	3 885	3 423	3 133	3 030	3 137
<i>erikoisammattitutkinto</i>	1 525	1 293	1 578	1 642	1 853	1 928
Luonnonvara- ja ympäristöala	3 152	3 238	3 668	3 392	3 678	3 959
<i>ammattillinen perustutkinto</i>	2 318	2 388	2 742	2 604	2 689	3 011
<i>ammattitutkinto</i>	720	744	854	695	910	896
<i>erikoisammattitutkinto</i>	114	106	72	93	79	52
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	12 167	13 920	13 771	13 030	14 630	14 820
<i>ammattillinen perustutkinto</i>	9 288	10 770	11 090	11 100	12 221	12 158
<i>ammattitutkinto</i>	2 550	2 829	2 404	1 607	1 969	2 229
<i>erikoisammattitutkinto</i>	329	321	277	323	440	433
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	7 238	7 263	7 610	7 809	7 724	8 235
<i>ammattillinen perustutkinto</i>	4 752	4 853	5 106	5 530	5 416	5 950
<i>ammattitutkinto</i>	1 917	1 906	1 946	1 685	1 738	1 695
<i>erikoisammattitutkinto</i>	569	504	558	594	570	590
Yhteensä	66 194	69 781	70 024	68 679	71 291	74 073

Taulukko 2: Ammatillisen koulutuksen tutkinto-opiskelijat v.vuosina 2010–2015, sis. työvoimakoulutus:

Opiskelijat	Vuosi						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	5 344	6 067	7 336	8 126	8 409	8 592	
ammattillinen perustutkinto	3 801	3 789	3 942	4 095	4 112	4 245	
ammattitutkinto	1 356	2 170	3 329	3 982	4 243	4 266	
erikoisammattitutkinto	187	108	65	49	54	81	
Kulttuuriala	14 343	14 302	13 895	13 436	12 725	12 393	
ammattillinen perustutkinto	11 474	11 372	11 091	10 829	10 186	9 777	
ammattitutkinto	2 665	2 751	2 657	2 405	2 388	2 382	
erikoisammattitutkinto	204	179	147	202	151	234	
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	49 417	49 444	49 011	47 531	48 852	50 053	
ammattillinen perustutkinto	22 729	25 803	23 071	24 228	25 506	25 985	
ammattitutkinto	15 668	12 600	15 071	13 992	13 907	13 964	
erikoisammattitutkinto	11 020	11 041	10 869	9 311	9 439	10 104	
Luonnontieteiden ala	7 291	6 751	6 197	5 886	5 858	5 540	
ammattillinen perustutkinto	6 525	6 014	5 526	5 288	5 276	5 069	
ammattitutkinto	712	719	658	595	567	441	
erikoisammattitutkinto	54	18	13	3	15	30	
Tekniikan ja liikenteen ala	107 305	105 764	103 300	103 503	104 759	104 258	
ammattillinen perustutkinto	80 313	78 779	77 364	78 710	79 437	79 047	
ammattitutkinto	19 253	19 339	17 669	16 726	16 873	16 828	
erikoisammattitutkinto	7 739	7 646	8 267	8 067	8 449	8 383	
Luonnonvara- ja ympäristöala	14 883	14 899	14 933	14 875	15 461	15 519	
ammattillinen perustutkinto	10 983	10 953	10 990	11 123	11 220	11 267	
ammattitutkinto	3 365	3 487	3 468	3 312	3 847	3 903	
erikoisammattitutkinto	535	459	475	440	394	349	
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	49 966	50 802	50 600	50 985	54 238	56 347	
ammattillinen perustutkinto	40 511	42 119	42 529	43 649	45 989	47 566	
ammattitutkinto	8 065	7 224	6 364	5 057	6 144	6 410	
erikoisammattitutkinto	1 390	1 459	1 707	2 279	2 105	2 371	
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	29 322	29 118	29 343	29 673	29 398	28 515	
ammattillinen perustutkinto	20 106	20 169	20 634	21 289	21 155	20 476	
ammattitutkinto	6 770	6 489	6 114	5 878	5 851	5 712	
erikoisammattitutkinto	2 446	2 460	2 595	2 506	2 392	2 327	
Yhteensä	277 871	277 147	274 615	274 015	279 700	281 217	

Valmentavat koulutukset

Tutkintoon johtamattomana valmentavana koulutuksena voidaan järjestää ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 3 §:n mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta. Lain 5 §:n mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille valmiuksia ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutumiseksi sekä vahvistaa opiskelijoiden edellytyksiä suorittaa ammatillinen perustutkinto. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen tavoitteena on puolestaan antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaista opetusta ja ohjausta. Myös valmentavien koulutusten tavoitteena on lisäksi tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien, ammatillisen kehittymisen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 12 c §:n mukaan valmentavat koulutukset sisältävät koulutuksen osia. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin valmenta-

vaan koulutukseen kuuluvista koulutuksen osista. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmistavan koulutuksen laajuus on ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 12 §:n 2 momentin mukaan 60 osaamispistettä. Opetushallitus määrää lain 13 b §:n nojalla koulutuksen perusteet valmistaville koulutuksille. Koulutuksen perusteissa määrätään koulutuksen osien pakollisuus ja valinnaisuus sekä laajuus osaamispisteinä sekä lisäksi koulutuksen osien osaamistavoitteet ja osaamisen arviointi.

Kevään 2016 perustietokyselyn mukaan (20.1.2016) ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavassa koulutuksessa oli 4 499 opiskelijaa ja työhön ja itsenäiseen elämään valmistavassa koulutuksessa 1 040 opiskelijaa.

Muu ammatillinen lisäkoulutus

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu muu kuin näyttötutkintoon valmistava ammatillinen lisäkoulutus on tarkoitettu erityisesti sellaisiin osaamisen kasvattamisen tarpeisiin, joissa ei ole tarjolla tutkintoon valmistavaa koulutusta. Ammatillisesta aikuis-koulutuksesta annetun lain 8 §:n mukaan muun ammatillisen lisäkoulutuksen sisällöstä, laajuudesta ja järjestämisestä päättää koulutuksen järjestäjä. Muuna ammatillisena lisäkoulutuksena on järjestetty esimerkiksi hygieniapasseja, tulityökortteja sekä muuta lyhytkestoista koulutusta. Vuonna 2015 muuna ammatillisena lisäkoulutuksena suoritettiin yhteensä 1977 opiskelijatyövuotta.

Henkilöstökoulutus

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua koulutusta voidaan järjestää myös henkilöstökoulutuksena. Henkilöstökoulutuksella tarkoitetaan yleensä työnantajan kustantamaa koulutusta, johon osallistumisesta työnantaja voi päättää direktio-oikeutensa mukaisesti. Osallistumisajalta työnantaja maksaa palkkaa tai korvaa osallistumisen aikana menetetyt vapaa-ajan rahassa tai vapaana. Yritysten järjestämä henkilöstökoulutus perustuu pääsääntöisesti työtehtävien vaatimuksille. Henkilöstökoulutus on perinteisesti lyhytkestoista täydennyskoulutusta työpaikalla tai oppilaitoksissa, mutta se voi olla myös tutkintoon johtavaa koulutusta. Vuonna 2015 ammatillisessa lisäkoulutuksessa suoritettiin henkilöstökoulutuksena 872 opiskelijatyövuotta, joista ei-tutkintotavoitteisena koulutuksena 368 opiskelijatyövuotta.

Ammatilliset erikoisoppilaitokset

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 4 §:n 3 momentin mukaan koulutusta voidaan järjestää valtakunnallisissa erikoisoppilaitoksissa. Valtakunnallisten erikoisoppilaitosten koulutus palvelee yrityksiä ja julkishallintoa. Koulutusta voidaan järjestää myös pääasiassa koulutuksen järjestäjän tai sen jäsenyhteisön toiminnan harjoittamiseksi tarvittavaa ammatillista lisäkoulutusta järjestävässä ammatillisessa erikoisoppilaitoksessa. Ammatilliset erikoisoppilaitokset ovat teollisuuden tai kaupan yritysten oppilaitoksia, jotka kouluttavat työntekijöitä pääasiassa ylläpitäjän tarpeisiin. Ne järjestävät ammatillista lisäkoulutusta, mutta myös ammatillista peruskoulutusta teollisuuden ja kaupan alalla. Lisäksi erikoisoppilaitokset järjestävät koulutusta oppisopimuskoulutuksena ja työvoimakoulutuksena. Vuonna 2015 ammatillisia erikoisoppilaitoksia oli 25 ja niissä järjestettiin koulutusta yhteensä 181 541 opiskelijatyötuntia.

2.1.2 Tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen

Koulutuksen järjestämisluvat

Ammatillisen peruskoulutuksen järjestäminen tai ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäminen osana valtionosuusrahoitteista koulutusjärjestelmää edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää koulutuksen järjestämislupaa. Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvat irrotettiin teknisesti omiksi luvikseen vuoden 2006 aikana tehdyillä muutoksilla. Nykyisin ammatillista peruskoulutusta ja ammatillista lisäkoulutusta ohjataan erillisillä järjestämisluvilla, joista säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetuissa laeissa. Lupien sääntelyn taso ja tavoitteet poikkeavat toisistaan.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 8 §:ssä säädetään koulutuksen järjestäjistä. Vastaava säännös on ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 4 §:ssä. Järjestämislupa voidaan myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, yksityiselle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle. Koulutusta voidaan opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä järjestää myös valtion oppilaitoksessa.

Luvan myöntämisen edellytykset ovat laeissa yhtenevät. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 9 §:n mukaan ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 5 §:n mukaan luvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus on tarpeellista ja että luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutuksen tarpeellisuutta arvioitaessa on otettu huomioon myös muun laissa tarkoitetun koulutuksen tarjonta alalla ja alueella. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Ministeriön myöntämässä järjestämisluvassa määrätään koulutustehtävä. Ammatillisen peruskoulutuksen järjestämisluvan koulutustehtävä sisältää tarpeelliset määräykset koulutusasteista, koulutusaloista, tutkinnoista, opetuskielestä, kunnista, joissa koulutusta voidaan järjestää, opiskelijamääristä ja erityisestä koulutustehtävästä, koulutuksen järjestämis muodosta ja muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä asioista. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain nojalla myönnetty koulutustehtävä oikeuttaa järjestämään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuja ammatillisena peruskoulutuksena järjestettäviä perustutkintoja sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa olevan viittaussäännöksen perusteella myös näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavaa koulutusta. Kaikilla luvan saaneilla on myös oikeus järjestää oppisopimusmuotoista ammatillista peruskoulutusta.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 20 §:n 2 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi lain 9 §:n nojalla määrätä, että koulutuksen järjestäjän erityisenä koulutustehtävänä on huolehtia erityisopetuksen ja työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestämisestä sekä erityisopetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä. Erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän saaneet koulutuksen järjestäjät järjestävät koulutusta vaikeimmin vammaisille ja muille paljon erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille, joiden erityisopetuksen palvelutarve ja esteettömyys edellyttävät laajempia ja monipuolisempia erityisopetuksen palveluja. Näitä koulutuksen järjestäjiä on 12 ja niiden erityisopetusta saaneiden opiskelijoiden määrä on noin 4 500. Erityisoppilaitosten ja muiden erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien koulutustehtävänä on järjestää sekä tutkintotavoitteista koulutusta että työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta. Lisäksi

niillä on tehtävänä järjestää erityisopetuksena ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta, mikä mahdollistaa paljon erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille jatkolut erityisopetuksena järjestettävään ammatilliseen peruskoulutukseen. Erityisoppilaitosten tehtävänä ovat lisäksi erityisopetukseen liittyvät kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävät, joiden avulla ne tukevat ammatillisen koulutuksen järjestäjiä ammatillisen erityisopetuksen kehittämisessä ja toteuttamisessa tarjoamalla asiantuntijapalveluita henkilöstölle sekä edistämällä erityisopetusta tarvitsevien opiskelijoiden erityisen tuen tarpeiden huomioon ottamista. Syksyn 2016 perustietokyselyn mukaan (20.9.2016) erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän perusteella järjestettävässä ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavassa koulutuksessa oli yhteensä 1 278 opiskelijaa sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa 1 039 opiskelijaa.

Sellaista koulutusta, joka valmistaa esimerkiksi ammattitutkintoon, voi järjestää mikä tahansa, mutta valtionosuusrahoituksen saaminen valmistavaan koulutukseen ja tutkintoihin edellyttää lupaa. Tämä johtuu siitä, että näyttötutkintojärjestelmä ei perusteiltaan ole koulutusta koskeva järjestelmä, vaan ammatillisen osaamisen hankkimistavasta riippumaton järjestelmä.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain nojalla myönnetty koulutuksen järjestämislupa koskee ammattitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoihin valmistavaa koulutusta sekä muuta ammatillista lisäkoulutusta. Lain 5 §:n 2 momentin mukaan koulutustehtävä sisältää tarpeelliset määräykset opetuskielestä, koulutusaloista, näyttötutkintoihin valmistavan koulutuksen ja muun ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosien sekä oppisopimusten määrästä ja erityisestä koulutustehtävästä sekä työelämän kehittämis- ja palvelutehtävästä ja muista koulutuksen ja tutkintojen järjestämiseen liittyvistä asioista. Luvassa on määrätty erikseen oikeudesta järjestää koulutusta oppilaitosmuotoisena tai oppisopimuskoulutuksena.

Koska ammatillinen aikuiskoulutus on suunnattu ennen kaikkea työssä olevalle aikuisväestölle, on yhteistyö erilaisten työpaikkojen kanssa olennainen osa koulutuksen toteuttamista. Koulutuksen toteuttamisessa on keskeistä työelämälähtöisyys ja usein koulutusta toteutetaan myös työpaikoilla. Koulutuksen järjestäjille on voitu myöntää myös erillinen työelämän kehittämis- ja palvelutehtävä, joka käytännössä on limittynyt koulutuksen järjestämiseen.

Ammatillisen peruskoulutuksen tarjonnan valtakunnallinen säätely tapahtuu järjestämisluvan kautta tapahtuvalla ohjauksella. Ammatillisen peruskoulutuksen ohjausjärjestelmän elementit ovat järjestämislupamenettelyyn perustuva säätelyjärjestelmä ja siihen kiinteästi liittyvä rahoitusjärjestelmä. Keskeisenä lähtökohtana on toiminnan ja talouden kiinteä yhteys koulutuksen järjestämisessä. Järjestämislupasäätelyn ja rahoitusjärjestelmän kautta vaikutetaan koulutustarjonnan suuntaamiseen työelämän eri alojen tarpeiden mukaisesti ja toisaalta turvataan koulutuksen saatavuus maan eri osissa ja molemmissa kieliryhmissä. Koulutuksen järjestämisluvan mukainen kokonaisopiskelijamäärä on ammatillisen peruskoulutuksen osalta myös rahoituksen enimmäismäärä. Koulutuksen järjestäjä voi ottaa opiskelijoita järjestämisluvan enimmäismäärän enemmän, mutta järjestäjälle maksetaan valtionosuusrahoitusta enintään enimmäismäärän verran. Koulutuksen järjestäjä päättää toimintansa organisoimisesta ja järjestämisluvan puitteissa koulutuksen suuntaamisesta alueen koulutustarpeen mukaisesti. Oppisopimusmuotoista ammatillista peruskoulutusta järjestäjät voivat järjestää kysynnän mukaan ilman määrällistä säätelyä kaikilla koulutusaloilla.

Ammatillisessa lisäkoulutuksessa järjestämislupa ei ole koulutuksen määrällisen sääntelyn tai koulutusaloittaisen suuntaamisen ensisijainen väline, vaan ohjaus tapahtuu pitkälti rahoitusjärjestelmän kautta. Osaksi koulutustehtävää on kuitenkin voitu tarvittaessa ottaa koulutuksen järjestäjää sitovia velvoitteita, kuten määräyksiä tarjota tietynlaista valtakunnallisen tai alueellisen koulutustarpeen edellyttämää koulutusta. Tämä on antanut tarvittaessa mahdollisuuden järjestämislupien kautta suunnata lisäkoulutusta alueellisesti ja koulutusaloittain sekä ajankohdaksiin että pysyviin erityistarpeisiin. Useat koulutuksen järjestäjät saavat järjestää koulutusta rajoituksetta kaikilla koulutusaloilla, mutta joidenkin osalta järjestämistä on rajoitettu vain tiettyyn tai tiettyihin koulutusaloihin tai tiettyihin tutkintoihin valmistavaan koulutukseen. Koulutuksen järjestämisen joustavuutta lisää se, että järjestämisluvassa ei määritellä paikkakuntia, joilla koulutusta annetaan.

Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvissa on määrätty valtionosuuden perusteena käytettävien opiskelijatyövuosien vähimmäismäärä ja valtionosuuden perusteena käytettävän oppisopimusten vuotuinen vähimmäismäärä. Menettelyn tavoitteena on ollut lisätä koulutuksen järjestäjien rahoituksen ennakoitavuutta. Käytännössä vähimmäismäärä on turvannut osalle järjestäjistä rahoituksen vähimmäistason, ja muodostanut valtionosuusrahoituksen laskennan pohjan. Useimmilla koulutuksen järjestäjillä rahoituksen perusteena oleva opiskelijatyövuosimäärä on kuitenkin huomattavasti luvan vähimmäismäärää suurempi. Vuonna 2016 valtionosuusrahoitusta saaneesta 135:stä oppilaitosmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjästä 22 sai rahoitusta järjestämisluvan vähimmäismäärän perusteella.

Taulukko 3: Ammatillisen koulutuksen järjestäjien määrät omistajatyypin mukaan, vuoden 2016 alun tilanne

Omistajatyppi	Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan saaneet järjestäjät yhteensä						Järjestäjät, joilla ammatillisen peruskoulutuksen koulutustehtävä						Järjestäjät, joilla ammatillisen lisäkoulutuksen koulutustehtävä					
	2006	2011	2014	2015	2016	2017	2006	2011	2014	2015	2016	2017	2006	2011	2014	2015	2016	2017
Valtio	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kunta	27	13	11	10	9	9	26	12	11	10	9	9	26	12	10	9	8	8
Kuntayhtymä	58	40	36	35	35	35	57	39	35	34	34	34	57	39	35	34	34	34
Yksityinen	148	144	141	138	130	120	91	87	84	85	82	75	131	132	130	127	119	116
Yhteensä	234	198	189	184	175	165	175	139	131	130	126	119	215	184	176	171	162	159

Järjestämisluvan muuttamisesta päättää opetus- ja kulttuuriministeriö. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi ilman hakemustakin muuttaa koulutusaloja, tutkintoja ja opiskelijamääriä koskevia määräyksiä, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaan ministeriö voi ilman hakemusta muuttaa koulutustehtävää sekä muita määräyksiä, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista. Lisäksi järjestämislupaa voidaan

muuttaa opiskelijatyövuosien tai oppisopimusten määrän osalta myös silloin, jos koulutuksen järjestäjä on järjestänyt koulutusta olennaisesti järjestämisluvan mukaista määrää vähemmän. Pääsääntöisesti järjestämislupaa muutetaan kuitenkin kummankin lain nojalla koulutuksen järjestäjän hakemuksesta.

Muuttamisen lisäksi koulutuksen järjestämislupa voidaan myös peruuttaa. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos koulutus ei enää täytä luvan myöntämislain säädettyjä edellytyksiä tai koulutus järjestetään muuten vastoin lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaan järjestämislupa voidaan puolestaan peruuttaa, jos lisäkoulutusta ei enää järjestetä tai jos koulutus ei täytä luvan myöntämislain säädettyjä edellytyksiä taikka jos koulutus järjestetään muutoin vastoin aikuiskoulutuslakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Ennen luvan peruuttamista opetus- ja kulttuuriministeriön on kuitenkin varattava tarvittaessa järjestäjälle tilaisuus puutteen poistamiseen.

Tutkintotoimikunnat ja näyttöjen järjestäjät

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 §:n 1 momentin mukaan työnantajat, työntekijöitä, opettajia ja itsenäisiä ammatinharjoittajia edustavat kolmikantaiset tutkintotoimikunnat huolehtivat näyttötutkintojen järjestämisen organisoinnista ja tähän liittyen näyttötutkinnon järjestämissopimusten tekemisestä näyttötutkinnon järjestäjien kanssa. Opetushallitus päättää tutkintotoimikuntien toimialoista ja -alueista ja asettaa toimikunnat enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Opetushallitus on asettanut kaudeksi 1.8.2016—31.8.2018 yhteensä 97 tutkintotoimikuntaa. Opetushallituksessa toimii lisäksi tutkintotoimikuntia käytännön tehtävissä avustava näyttötutkintosihteeristö.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 §:n 3 momentin mukaan tutkintotoimikunta sopii näyttötutkintojen järjestämisestä koulutuksen järjestäjien ja tarvittaessa muiden sellaisten yhteisöiden ja säätiöiden kanssa, joilla on riittävä asiantuntemus näyttötutkintojen järjestämiseen (*näyttötutkinnon järjestäjä*). Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 6 §:n 2 momentin mukaan näyttötutkinnon järjestäjällä tulee olla riittävät taloudelliset ja ammatilliset edellytykset näyttötutkinnon laadukkaaseen järjestämiseen sekä riittävä näyttötutkintojärjestelmän ja järjestämiensä tutkintojen asiantuntemus. Lisäksi lain 7 d §:n 2 momentin mukaan tutkinnoille tai tutkinnon osille on oltava alueellinen tai valtakunnallinen tarve. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 6 §:n 2 momentin mukaan näyttötutkinnon järjestäjällä tulee olla riittävät taloudelliset ja ammatilliset edellytykset näyttötutkinnon laadukkaaseen järjestämiseen sekä riittävä näyttötutkintojärjestelmän ja järjestämiensä tutkintojen asiantuntemus. Voimassa olevia näyttötutkintojen järjestämissopimuksia oli AITU-tutkintotoimikuntarekisterin mukaan noin 2 040. Valtaosa sopimuksista on toistaiseksi voimassa olevia. Yksittäisen järjestämissopimuksen piirissä on keskimäärin 1,9 tutkintoa. Vastaavasti keskimääräinen sopimusmäärä ammatillista tutkintoa kohti on noin 11.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 6 §:n 3 momentin mukaan näyttötutkinnon järjestäjän tehtävänä on järjestää riittävästi tutkintotilaisuuksia niiden tarpeeseen nähden. Näyttötutkinnon järjestäjän tulee arvioida ja kehittää järjestämiensä tutkintotilaisuuksien laatua sekä osallistua tutkintotoimikuntien toteuttamaan laadunvarmistukseen.

Näyttötutkintojen järjestämissopimuksista säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen (812/1998) 5 §:ssä. Järjestämissopimuksessa tulee sopia ainakin 1) tutkinnoista, joita sopimus koskee, 2) tutkintokielistä, 3) tutkintotilaisuuksien järjestelyistä, 4) tutkintosuoritusten arvioijista, 5) mahdollisuudesta suorittaa näyttötutkinto ilman siihen valmistavaa koulutusta, 6) ilman valmistavaa koulutusta järjestettäviin tutkintotilaisuuksiin osallistuvilta perittävästä maksusta, 7) tutkintojen suorittamista ja tutkintotilaisuuksista osallistujalle aiheutuvia kustannuksia koskevan tiedotuksen ja neuvonnan järjestämisestä, 8) menettelystä sopimusta koskevien erimielisyyksien ratkaisemiseksi ja 9) sopimuksen voimassaolosta sekä sen purkamisesta ja irtisanomisesta. Näyttötutkintojen järjestämissopimusten liitteeksi näyttötutkintojen järjestäjät laativat suunnitelman siitä, miten ne aikovat käytännössä näyttötutkinnot järjestää. Opetushallitus on antanut ohjeen suunnitelman sisällöstä.

Tutkintotoimikuntien tehtävänä on myös ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 §:n 1 momentin mukaan varmistaa näyttötutkintojen järjestämisen laatua. Laadunvarmistus on osa tutkintotoimikuntien velvollisuutta arvioida näyttötutkinnon järjestäjien toimintaa suhteessa tavoitteisiin, lainsäädäntöön ja näyttötutkinnon järjestämissopimuksiin. Tutkintotoimikuntien tehtävänä on varmistaa, että tutkintotilaisuudet järjestetään näyttötutkinnon järjestämissopimuksen ja -suunnitelman mukaisesti ja että tutkintotilaisuuksissa noudatetaan tutkinnon perusteita.

Tutkintotoimikuntien tehtävänä on myös osallistua näyttötutkintojärjestelmän kehittämiseen. Tutkintotoimikunnat osallistuvat ammatti- ja erikoisammattitutkintojen sekä tarvittaessa ammatillisten perustutkintojen perusteiden laadintaan ja ammatti- ja erikoisammattitutkintojen rakenteen kehittämiseen. Tutkintotoimikunnat voivat tehdä opetus- ja kulttuuriministeriölle sekä Opetushallitukselle esityksiä yksittäisten ammatillisten perustutkintojen, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen sekä näyttötutkintojärjestelmän kehittämiseksi.

Tutkintotoimikunnat myös antavat ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 §:n 1 momentin nojalla tutkintotodistukset suoritetuista näyttötutkinnoista ja pyydettyinä todistukset tutkintojen osien suorituksista. Niiden tehtäviin kuuluu myös käsitellä tutkinnon tai sen osan suorittajan osaamisen arviointia koskevat oikaisuvaatimukset.

2.1.3 Koulutukseen hakeutuminen ja tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottaminen

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaan opiskelija voi henkilöstökoulutusta lukuun ottamatta vapaasti hakeutua haluaansa ammatilliseen koulutukseen. Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavien perustutkintojen ja valmentavien koulutusten osalta opiskelijaksi ottamisen perusteista säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 §:ssä. Ammatilliseen perustutkintoon joltavaan koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Opiskelijaksi voidaan ottaa myös muu henkilö, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan riittävät edellytykset koulutuksesta suoriutumiseen. Koulutuksen järjestäjä päättää muista opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä mahdollisesti järjestettävistä pääsy- tai soveltuvuuskokeista. Hakijoihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelystä annetun valtioneuvoston asetuksen (294/2014) 1 §:n mukaan yhteishakua käytetään otettaessa opiskelijoita ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun ammatilliseen peruskoulutukseen. Yhteishakua ei kui-

tenkaan käytetä otettaessa opiskelijoita näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavaan koulutukseen, oppisopimuskoulutuksena järjestettävään ammatilliseen peruskoulutukseen, vieraskieliseen ammatilliseen peruskoulutukseen, ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 20 §:n 2 momentissa tarkoitetun erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän perusteella, lennonjohdon perustutkintoon, ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen.

Erityisopetuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen hakua käytetään otettaessa opiskelijoita ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 20 §:n 2 momentissa tarkoitetun erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän perusteella järjestettävään ammatilliseen peruskoulutukseen tai valmentaviin koulutuksiin.

Ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelystä annetun valtioneuvoston asetuksen (294/2014) 1 §:n 3 momentin mukaan yhteishaussa ammatilliseen peruskoulutukseen eivät voi hakeutua henkilöt, joilla on jo perusopetuksen jälkeen suoritettu ammatillinen perustutkinto, muu ammatillinen tutkinto, kuten ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto taikka korkeakoulututkinto. Säännöksen taustalla on ollut tavoite kohdentaa tutkintoon johtavan ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijapaikat ensi sijassa nuorille ja vailla toisen asteen koulutusta oleville opiskelijoille. Opiskelijoiden hakeutumista ammatilliseen koulutukseen ei kuitenkaan varsinaisesti ole rajattu, vaan he ovat voineet hakeutua ammatilliseen peruskoulutukseen yhteishaun ulkopuolisten hakupalveluiden kautta. Näissä tilanteissa koulutuksen järjestäjät päättävät hakumenettelystä ja opiskelijaksi ottamisen perusteista.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n 2 kohdan perusteella koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä mahdollisesti järjestettävistä pääsy- tai soveltuvuuskokeista. Hakijoihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Ammatillinen aikuiskoulutus, mukaan lukien näyttötutkintoon valmistava ammatillinen peruskoulutus ei kuulu yhteishaun piiriin, vaan ammatilliseen aikuiskoulutukseen hakeutuminen tapahtuu suoraan koulutuksen järjestäjälle ja on ympärivuotista.

2.1.4 Osaamisen tunnistaminen, tunnustaminen ja henkilökohtaistaminen

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen ammatillisessa peruskoulutuksessa

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 29 a §:ssä säädetään *opiskelijan henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta*. Koulutuksen järjestäjän tulee laatia yhdessä ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavaan perustutkintoon opiskelevan opiskelijan kanssa opiskelijan yksilöllisiin tavoitteisiin ja valintoihin perustuva henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jota päivitetään opiskelun aikana. Henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan kirjataan kaikki opiskelun kannalta keskeiset seikat. Henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa on tarkoituksena määritellä muun muassa opiskelijan yksilölliset valinnat, opintojen suorittamistavat ja ajoitus, opiskelijan osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen sekä työssäoppimisen paikat ja ammatitiosaamisen näytöt. Asiakirjan sisällöstä ei kuitenkaan ole tarkempia säännöksiä.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 30 §:n 1 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus saada tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoit-

teita vastaava aikaisemmin hankittu osaaminen tunnistetuksi ja tunnustetuksi. Aikaisimmin hankittu osaaminen voi olla aiemmin muussa oppilaitoksessa, työelämässä tai muutoin hankittua osaamista eli epävirallista tai arkioppimista. Osaamisen tunnustamisella voidaan saada suoritetuksi tutkinnon tai koulutuksen osia kokonaan tai osittain. Toisin kuin näyttötutkintojärjestelmässä, aiemmin hankittu osaaminen tunnistetaan ja tunnustetaan vain opiskelijan hakemuksesta. Hakemuksen yhteydessä opiskelijan tulee esittää osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen edellyttämä selvitys. Koulutuksen järjestäjän päättää opetussuunnitelmassaan tarkemmista osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen menettelytavoista.

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavissa perustutkinnoissa osaamisen tunnustamisessa ja tunnustamisessa noudatetaan säännöksiä osaamisen arvioinnista, arvioinnista päättämisestä ja arvioinnin oikaisemisesta. Opetushallitus voi määrätä osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteista sekä arvosanojen muuntamisesta.

Henkilökohtaistaminen näyttötutkinnoissa

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 8 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta sekä näihin liittyvästä ohjauksesta. Säännös koskee näyttötutkintoina suoritettavia ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja.

Henkilökohtaistaminen tarkoittaa näyttötutkinnon suorittajan ja näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa olevan opiskelijan valmistavaan koulutukseen osallistumisen, tutkintotilaisuuksien sekä ohjaus-, neuvonta- ja tukitoimien asiakaslähtöistä suunnittelua ja toteutusta.

Näyttötutkintojärjestelmän avulla voidaan uudistaa ja osoittaa eri tavoin hankittua ammattitaitoa. Näyttötutkinnoissa henkilön tarvitsema koulutus ja muu osaamisen hankkimistapa suunnitellaan tutkinnon suorittajan henkilökohtaisten ja tarvittaessa työpaikan tarpeiden pohjalta tutkinnon perusteiden mahdollistamalla tavalla. Näyttötutkintojärjestelmän keskeinen periaate on eri tavoin hankitun osaamisen tunnustaminen ja tunnustaminen. Näyttötutkinnoissa osoitettavan osaamisen henkilö on voinut hankkia työelämässä, koulutuksessa tai muulla tavoin, kuten harrastuksissa. Henkilökohtaistaminen on osa tutkinnon suorittajan oikeusturvaa ja sillä varmistetaan se, että valmistavaa koulutusta ei tarjota enempää kuin on tutkinnon tai sen osan suorittamisen näkökulmasta tarpeen. Henkilökohtaistamisella huolehditaan myös siitä, että tarvittava opetus järjestetään tutkinnon suorittajan elämäntilanne ja aiemmin opittu huomioon ottaen, ja että opiskeluaajat ja -tavat ovat tarkoituksenmukaisia. Jos henkilö ei ole osallistunut näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen, henkilökohtaistamisesta vastaa näyttötutkinnon järjestäjä.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 8 a §:n 1 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin henkilökohtaistamisessa noudatettavista menettelytavoista. Asetuksen antovaltuuden perusteella on annettu valtioneuvoston asetus ammatilliseen aikuiskoulutukseen liittyvästä henkilökohtaistamisesta (794/2015). Asetuksessa henkilökohtaistaminen on jaettu kolmeen osaan: 1) näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutuminen, 2) tutkinnon suorittaminen ja 3) tarvittavan ammattitaidon hankkiminen. Henkilökohtaistaminen on prosessi, jossa edellä kuvattujen kolmen osan välillä on selkeä yhteys. Koulutuksen järjestäjän tulee tehdä henkilökohtaistamisprosessin aikana yhteistyötä hakeutujan tai tutkinnon suorittajan lisäksi myös näyttötutkinnon järjestäjän, työelämän edustajien ja

tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa. Henkilökohtaistamisessa noudatetaan aina tutkin-
tojen perusteita.

Asetuksen 7 §:n mukaan koulutuksen järjestäjä laatii yhdessä tutkinnon suorittajan kanssa henkilökohtaistamista koskevan asiakirjan, johon kootaan hakeutumiseen, tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen ja tutkinnon suorittamiseen liittyvät tiedot. Työpaikalla tapahtuva oppiminen suunnitellaan kiinteässä yhteistyössä työpaikan kanssa. Asetuksella on säädetty henkilökohtaistamista koskevan asiakirjan vähimmäisisällöstä. Henkilökohtaistamista koskevaan asiakirjaan merkitään tutkinnon suorittajaa ja suoritettavaa tutkintoa koskevat tiedot, tutkinnon suorittajan aiemmin hankkima ja osoittama osaaminen, osaamisen tunnustamista koskevat tiedot, valmistavan koulutuksen ja muun tarvittavan ammattitaidon hankkimisen tarve sekä tarvittavan ammattitaidon hankkimisen tavoitteet, sisällöt ja tavat, tarvittavat ohjaus- ja tukitoimet, erityisen tuen tarpeen menettelyt sekä tutkinnon suorittamista, tutkintotilaisuuksia sekä niiden järjestelyjä koskevat tiedot. Henkilökohtaistamista koskevaan asiakirjaan voidaan tarpeen mukaan merkitä myös muita kuin asetuksen 7 §:ssä säädettyjä tietoja.

Osana henkilökohtaistamista selvitetään näyttötutkinnon suorittajan aiemmin hankittu osaaminen. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 8 a §:n 2 ja 3 momentissa säädetään osaamisen tunnustamisesta. Henkilökohtaistamisasetuksen 1 §:n velvoittamana koulutuksen järjestäjä selvittää hakeutujan aiemmin hankkiman ja osoittaman osaamisen hakeutujan esittämien asiakirjojen ja muun hakeutujan antamaan selvitykseen perusteella ja arvioi yhdessä hakeutujan kanssa hänelle soveltuvan tutkinnon. Tämän perusteella koulutuksen järjestäjä arvioi, miltä osin dokumenttien pohjalta voidaan tehdä esitys osaamisen tunnustamiseksi, miltä osin henkilö voidaan ohjata suoraan tutkintotilaisuuteen ja miltä osin hänet ohjataan tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen. Lain 8 a §:n 2 momentin mukaan jos tutkinnon suorittajan aikaisemmin suorittamat tutkinnot tai niiden osat vastaavat suoritettavan tutkinnon perusteissa määriteltyä osaamista, noudatetaan osaamisen tunnustamisessa, mitä arvioinnista ja arvioinnin oikaisemisesta säädetään. Jos henkilöllä on osaamisen tunnustamiseen riittäviä dokumentteja, kuten todistus tutkinnon osan suorittamisesta, kolmikantainen arvioijaryhmä tekee esityksen osaamisen tunnustamisesta tutkinnon osittain tutkintotoimikunnalle.

Lain 8 a §:n 3 momentin mukaan jos henkilöllä on muuta kuin 2 momentissa tarkoitettua, tutkinnon perusteissa määriteltyä osaamista, koulutuksen tai näyttötutkinnon järjestäjä ohjaa hänet suoraan tutkintotilaisuuteen. Jos aiemmin hankittu osaaminen ei riitä tutkintotilaisuuteen osallistumiseen, koulutuksen tai näyttötutkinnon järjestäjä ohjaa hänet puuttuvan ammattitaidon osalta tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen.

2.1.5 Tutkinnon suorittaminen ja osaamisen arviointi

Ammatillisen perustutkinnon suorittaminen ja osaamisen arviointi ammatillisessa peruskoulutuksessa

Ammatillisessa peruskoulutuksessa ammatillinen perustutkinto suoritetaan osoittamalla tutkinnon perusteissa määritelty osaaminen ammattiosaamisen näyttöjen toteutuksesta ja suunnittelusta vastaavan toimielimen hyväksymän osaamisen arviointisuunnitelman ja sen pohjalta laaditun henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisissa ammattiosaamisen näytöissä käytännön työtehtävissä työpaikoilla ja tarvittaessa muulla arvioinnilla ja osallistumalla henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaiseen koulutukseen.

Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijan arvioinnista säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 24 a §:ssä, jonka mukaan opiskelijan arvioinnilla ohjataan ja kannustetaan opiskelua, kehitetään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin, annetaan tietoa opiskelijan osaamisesta sekä varmistetaan tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttaminen. Opiskelijan oppimista ja osaamista tulee arvioida monipuolisesti ja riittävän usein koulutuksen aikana. Lain 24 b §:n mukaan opiskelijan oppimista arvioidaan antamalla opiskelijalle suullista tai kirjallista palautetta. Opiskelijan oppimista arvioi opetuksesta vastaava opettaja. Työssäoppimisessa opiskelijan oppimista arvioi myös työnantajan nimeämä henkilö. Oppisopimuskoulutuksessa tietopuolisten opintojen oppimista arvioi opetuksesta vastaava opettaja. Työpaikalla tapahtuvassa koulutuksessa oppimista arvioi työnantajan nimeämä henkilö.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 §:n mukaan opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määrättyyn osaamiseen. Jos tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista on poikettu 19 a §:ssä tarkoitetun mukauttamisen tai 21 §:ssä tarkoitettujen erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttämisen vuoksi, opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin. Ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelijan ammatillista osaamista arvioidaan ammattiosaamisen näyttöjen perusteella sekä tarvittaessa muulla tavoin. Ammattiosaamisen näytöissä opiskelija osoittaa osaamisensa työtilanteissa ja -tehtävissä työpaikalla, oppilaitoksessa tai muussa koulutuksen järjestäjän osoittamassa paikassa. Koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman osaamisen arvioinnin toteuttamisesta ja osaamisen arviointimenetelmistä. Ammattiosaamisen näytöt toimivat paitsi opiskelijan osaamistason mittaajina myös opiskelijan osaamisen kehittymisen tukena. Niiden aikana opiskelijaa voidaan tukea ja ohjata tarvittaessa, mutta tämä voi vaikuttaa opiskelijan samaan arvostamaan.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 §:n mukaisesti osaamisen arvioinnin perusteella annetaan tutkinnon osien, ammattiosaamisen näyttöjen, yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden ja valmentavan koulutuksen osien arvosanat. Valtioneuvoston asetuksella säädetään osaamisen arviointiasteikosta. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun asetuksen 10 §:n mukaan ammatillisen perustutkinnon tutkinnon osien, ammattiosaamisen näyttöjen ja yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden hyväksytty osaaminen arvioidaan käyttäen asteikkoa kiihtävä (3), hyvä (2) ja tyydyttävä (1). Edellä todetusta poiketen vapaasti valittavissa tutkinnon osissa, jotka ovat jatko-opintovalmiuksia tai ammatillista kehittymistä tukevia opintoja tai työkokemuksen kautta hankittuun osaamiseen perustuvia yksilöllisiä tutkinnon osia osaaminen voidaan koulutuksen järjestäjän päätöksellä arvioida asteikolla hyväksytty/hylätty. Lisäksi ammatillisen perustutkinnon valinnaisiin ammatillisiin tutkinnon osiin tai vapaasti valittaviin tutkinnon osiin sisältyvä ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon tutkinnon osa arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty.

Ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelua ja toteuttamista varten koulutuksen järjestäjän tulee lain 25 a §:n mukaisesti asettaa toimielin tai useampia toimielimia, joihin kuuluu koulutuksen järjestäjää, opettajia ja opiskelijoita sekä asianomaisten alan tai asianomaisten alojen työ- ja elinkeinoelämää edustavia jäseniä. Toimielin voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen. Toimielimen tehtävänä on hyväksyä koulutuksen järjestäjän suunnitelmat osaamisen arvioinnin ja erityisesti ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta ja arvioinnista, valvoa näyttötoimintaa, päättää ammattiosaamisen näyttöjen arvioijista sekä käsitellä osaamisen arviointia koskevat toisen vaiheen oikaisuvaatimukset. Toimielimen puheenjohtaja ja

muut jäsenet nimetään enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Toimielimen puheenjohtajaksi tulee nimetä muu kuin opiskelijoita edustava jäsen. Opiskelijoita edustavan jäsenen tulee olla 15 vuotta täyttänyt. Opiskelijoita edustavalla jäsenellä on oikeus olla läsnä ja käyttää puhevaltaa toimielimen käsitellessä opiskelijan arviointia koskevia oikaisuvaatimuksia. Jäsenten esteellisyyteen sovelletaan, mitä hallintolain 27-29 §:ssä säädetään. Koulutuksen järjestäjä päättää tarkemmin toimielimen muista tehtävistä, toimintatavoista ja päätöksenteosta sekä toimielimen jäsenille maksettavista palkkioista.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 b §:n mukaan tutkinnon osan, yhteisten tutkinnon osien osa-alueen tai valmentavan koulutuksen osaamisen arvioinnista päättää opetuksesta vastaava opettaja tai opettajat yhdessä, jos opettajia on useita. Ammattiosaamisen näyttöjen arvioinnista päättävät ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelusta ja toteutuksesta vastaavan toimielimen määräämät opettajat ja työelämän edustajat yhdessä tai erikseen. Jos tutkinnon osan ammatillista osaamista arvioidaan ammattiosaamisen näyttöjen lisäksi muulla tavoin, tästä arvioinnista päättää opetuksesta tai tietopuolisista opinnoista vastaava opettaja tai opettajat yhdessä, jos opettajia on useita. Muulta osaamisen arvioinnin suorittajalta kuin opettajalta vaadittavasta osaamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Heidän esteellisyyteensä sovelletaan, mitä hallintolain 27–29 §:ssä säädetään.

Opiskelijalla on lain 25 c §:n nojalla oikeus saada tieto arviointiperusteiden soveltamisesta osaamisensa arviointiin. Menettelytavasta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Opiskelija voi pyytää osaamisen arvioinnin perusteella annetun arvosanan oikaisua suullisesti tai kirjallisesti rehtorilta tai arvioinnista päättäneeltä. Oikaisuapyyntö on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun opiskelijalla on ollut tilaisuus saada arvioinnin tulokset sekä arviointiperusteiden soveltaminen omalta kohdaltaan tietoonsa. Opiskelija saa vaatia oikaisua kirjallisesti 2 momentissa tarkoitettuun päätökseen ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelusta ja toteutuksesta vastaavan toimielimeltä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Toimielin voi, jos päätös on ilmeisesti virheellinen, velvoittaa toimittamaan uuden arvioinnin

Koulutuksen järjestäjän tulee lain 25 d §:n mukaan järjestää mahdollisuus osaamisen osoittamisen uusimiseen, jos opiskelijan osaamisen arviointi on hylätty. Koulutuksen järjestäjän tulee järjestää mahdollisuus myös osaamisen arvioinnin perusteella annetun hyväksytyyn arvosanan korottamiseen. Jos opiskelijan osaamisen arviointi on hylätty, koulutuksen järjestäjän tulee tarvittaessa varata opiskelijalle mahdollisuus muutoin osoittaa sellainen osaaminen, joka mahdollistaa opiskelun etenemisen.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 e §:n mukaisesti koulutuksen järjestäjä antaa ammatillisen perustutkinnon suorittaneelle tutkintotodistuksen, kun opiskelija on suorittanut hyväksytysti tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat tutkinnon osat. Jos opiskelija eroaa kesken tutkinnon suorittamisen, koulutuksen järjestäjä antaa opiskelijalle todistuksen suoritetuista tutkinnon osista. Todistus suoritetuista tutkinnon osista annetaan opiskelijan pyynnöstä myös opiskelun aikana.

Saman pykälän mukaan koulutuksen järjestäjä antaa opiskelijalle todistuksen suoritetusta valmentavasta koulutuksesta, kun opiskelija on suorittanut ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen. Jos opiskelija eroaa kesken valmentavan koulutuksen suorittamisen, koulutuksen järjestäjä antaa opiskelijalle todistuksen suoritetuista koulutuksen osista, Todistus suoritetuista koulutuksen osista annetaan opiskelijan pyynnöstä myös opiskelun aikana.

Koulutuksen järjestäjä ei kuitenkaan saa antaa tutkintotodistusta tai todistusta suoritetuista tutkinnon osista, jos 19 a §:ssä tarkoitetun mukauttamisen tai 21 §:ssä tarkoitettujen erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttämisen vuoksi opiskelija ei ole saavuttanut keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita. Koulutuksen järjestäjä antaa tällöin todistuksen opiskelijan osaamisesta.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin ammatillisen peruskoulutuksen todistusten sisällöstä ja allekirjoittamisesta sekä todistusten liitteistä. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun asetuksen 13 §:n mukaan tutkintotodistus sisältää päättötodistuksen ja näyttötodistuksen. Todistus suoritetuista tutkinnon osista puolestaan sisältää todistuksen tutkinnon osista, jotka opiskelija on suorittanut, ja todistuksen ammattiosaamisen näytöistä, jotka opiskelija on suorittanut. Päättötodistus ja todistus tutkinnon osista, jotka opiskelija on suorittanut sisältää suoritetut tutkinnon osat ja niiden arvosanat. Nämä todistukset allekirjoittaa koulutuksen järjestäjä. Näyttötodistus ja todistus ammattiosaamisen näytöistä, jotka opiskelija on suorittanut sisältää suoritetut ammattiosaamisen näytöt ja niiden arvosanat. Nämä todistukset allekirjoittaa ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaavan toimielimen puheenjohtaja.

Todistus suoritetusta valmentavasta koulutuksesta sisältää asetuksen 13 §:n mukaan suoritetut koulutuksen osat sekä niiden arvosanat. Todistuksen allekirjoittaa koulutuksen järjestäjä. Jos valmentavaan koulutukseen sisältyy ammatillisen perustutkinnon tutkinnon perusteiden mukaisia ammatillisia tutkinnon osia, annetaan näistä tutkinnon osista lisäksi todistus ammattiosaamisen näytöistä.

Todistus opiskelijan osaamisesta sisältää asetuksen 13 §:n mukaan sanallisen kuvauksen opiskelijan osaamisesta niissä tutkinnon osissa, joissa opiskelija ei lain 19 a §:ssä tarkoitetun mukauttamisen tai 21 §:ssä tarkoitettujen erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttämisen vuoksi ole saavuttanut keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita. Todistuksen allekirjoittaa koulutuksen järjestäjä.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun asetuksen 13 a §:n mukaan todistuksiin tulee liittää ote opintosuoritusrekisteristä tai muu vastaava selvitys, josta ilmenevät opiskelijan suorittamat yhteisten tutkinnon osien osa-alueet ja niiden osaamisen arviointi sekä muut tutkinnon osaa pienemmät kokonaisuudet. Opiskelijan pyynnöstä koulutuksen järjestäjän tulee antaa kansainväliseen käyttöön tarkoitettu liite, joka sisältää tiedot opiskelijan suorittaman tutkinnon tuottamasta osaamisesta sekä tutkinnon tasosta ja asemasta suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Todistukseen suoritetuista tutkinnon osista tulee liittää selvitys ammattialaa koskevaan sääntelyyn perustuvasta ammattipätevyydestä, joka opiskelijalla on suoritettujen tutkinnon osien perusteella. Opetushallitus määrää todistuksiin ja niiden liitteisiin merkittävistä tiedoista.

Näyttötutkinnon suorittaminen ja osaamisen arviointi näyttötutkinnoissa

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 12 §:n mukaan näyttötutkinnot suoritetaan osoittamalla osaaminen tutkintotilaisuuksissa. Tutkinnon suorittajan osaamisen arvioinnista säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 15 a §:ssä, jonka mukaan osaamisen arvioinnilla annetaan tietoa tutkinnon suorittajan osaamisesta ja varmistetaan tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten saavuttaminen. Tutkinnon suorittajan osaamista arvioidaan monipuolisesti vertaamalla sitä tutkinnon perusteissa määrättyyn osaamiseen. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen 7 §:n mukaan ammatillisissa perustutkinnoissa

hyväksytyt osaaminen arvioidaan käyttäen asteikkoa kiitettävä (3), hyvä (2) ja tyydyttävä (1). Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa osaaminen arvioidaan asteikolla hyväksytyt/hylätyt. Näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta tai muuta ammatillista lisäkoulutusta ei arvioida osaamisen arviointiasteikolla.

Tutkintosuoritusten arvioijista sovitaan näyttötutkintojen järjestämissopimuksissa. Tutkintosuoritusten arvioinnin tekee työnantajien, työntekijöiden ja opetusalan edustajista koostuva arviointiryhmä. Jos tutkintosuorituksen arviointi tapahtuu tutkinnossa, jonka alalla itsenäinen ammatinharjoittaminen on tyypillistä, itsenäinen ammatinharjoittaja voi korvata työnantajien tai työntekijöiden edustuksen. Arvioijilla tulee olla riittävä suoritettavaan tutkintoon liittyvä ammattitaito ja riittävä perehtyneisyys arviointiin ja suoritettavan tutkinnon perusteisiin. Lisäksi vähintään yhden arvioijista tulee olla suorittanut näyttötutkintomestarikoulutuksen.

Tutkinnon suorittajalla on oikeus saada tieto arviointiperusteiden soveltamisesta tutkintosuoritukseensa. Tutkinnon suorittaja voi pyytää kirjallisesti arvioinnin oikaisua ensin arvioinnin suorittaneilta arvioijilta, ja jos arvioijien päätös ei tyydytä tutkinnon suorittajaa tämän jälkeen tutkintotoimikunnalta. Jos päätös on ilmeisesti virheellinen, tutkintotoimikunta voi määrätä uuden arvioinnin sekä perustellusta syystä edellyttää näyttötutkinnon järjestäjää asettamaan uudet arvioijat.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 a §:n mukaan tutkintotoimikunta antaa tutkinnon suorittajalle tutkintotodistuksen, kun tämä on suorittanut hyväksytysti tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat tutkinnon osat. Lisäksi tutkintotoimikunnan tulee antaa todistus suoritetuista tutkinnon osista pyydettyä. Lain 9 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee antaa henkilölle todistus näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen tai muuhun koulutukseen osallistumisesta. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin todistusten sisällöstä ja allekirjoittamisesta sekä todistusten liitteistä. Opetushallitus määrää tarkemmin todistuksiin ja niiden liitteisiin merkittävistä tiedoista.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen 6 §:n mukaan tutkintotodistus ja todistus suoritetuista tutkinnon osista sisältävät suoritettujen tutkinnon osat ja niiden arvosanat. Todistukset allekirjoittaa tutkintotoimikunnan ja näyttötutkinnon järjestäjän edustaja. Opetushallituksen hyväksymään ammattikirjaan tehty merkintä tutkinnosta on tutkintotodistukseen rinnastettava todistus tutkinnon suorittamisesta. Asetuksen 6 a §:n mukaan todistus valmistavaan koulutukseen ja muuhun koulutukseen osallistumisesta sisältää tiedot koulutuksen sisällöstä ja koulutuksen kestosta. Todistuksen allekirjoittaa koulutuksen järjestäjä.

Vuonna 2014 ammatillisen tutkinnon suoritti opetushallinnon alalla opetushallinnon tilastopalvelun Vipusen mukaan yhteensä 66 268 henkilöä. Ammatillisen perustutkinnon ammatillisessa peruskoulutuksena suoritti 36 300 opiskelijaa. Koko tutkinnon näyttötutkintona suoritti vuonna 2014 yhteensä 29 829 tutkinnon suorittajaa, joista 12 785 suoritti ammatillisen perustutkinnon, 11 691 ammattitutkinnon ja 5 353 erikoisammattitutkinnon. Jonkin ammatillisen tutkinnon osan tai osia suorittaneita oli yhteensä 95 572. Jos tarkastellaan kaikkia hallinnonaloja, vuonna 2014 ammatillisen tutkinnon suoritti 71 987 henkilöä. Ammatillisen perustutkinnon ammatillisessa peruskoulutuksena suoritti 37 087 opiskelijaa. Koko tutkinnon näyttötutkintona suoritti vuonna 2014 yhteensä 34 900 tutkinnon suorittajaa, joista 16 141 suoritti ammatillisen perustutkinnon, 13 348 ammattitutkinnon ja 5 411 erikoisammattitutkinnon. Jonkin ammatillisen tutkinnon osan tai osia suorittaneita oli yhteensä 103 765.

Todistukset

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 e §:n mukaisesti koulutuksen järjestäjä antaa ammatillisen perustutkinnon suorittaneelle tutkintotodistuksen, kun opiskelija on suorittanut hyväksytysti tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat tutkinnon osat. Jos opiskelija eroaa kesken tutkinnon suorittamisen, koulutuksen järjestäjä antaa opiskelijalle todistuksen suoritetuista tutkinnon osista. Todistus suoritetuista tutkinnon osista annetaan opiskelijan pyynnöstä myös opiskelun aikana.

Saman pykälän mukaan koulutuksen järjestäjä antaa opiskelijalle todistuksen suoritetusta valmentavasta koulutuksesta, kun opiskelija on suorittanut ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen. Jos opiskelija eroaa kesken valmentavan koulutuksen suorittamisen, koulutuksen järjestäjä antaa opiskelijalle todistuksen suoritetuista koulutuksen osista, Todistus suoritetuista koulutuksen osista annetaan opiskelijan pyynnöstä myös opiskelun aikana.

Jos opiskelija ei ole mukauttamisen tai erityisten opiskelujärjestelyjen käyttämisen vuoksi saavuttanut keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita, koulutuksen järjestäjä antaa todistuksen opiskelijan osaamisesta.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin ammatillisen peruskoulutuksen todistusten sisällöstä ja allekirjoittamisesta sekä todistusten liitteistä. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun asetuksen 13 §:n mukaan tutkintotodistus sisältää päättötodistuksen ja näyttötodistuksen. Todistus suoritetuista tutkinnon osista puolestaan sisältää todistuksen tutkinnon osista, jotka opiskelija on suorittanut, ja todistuksen ammattiosaamisen näytöistä, jotka opiskelija on suorittanut. Päättötodistus ja todistus tutkinnon osista, jotka opiskelija on suorittanut sisältää suoritetut tutkinnon osat ja niiden arvosanat. Nämä todistukset allekirjoittaa koulutuksen järjestäjä. Näyttötodistus ja todistus ammattiosaamisen näytöistä, jotka opiskelija on suorittanut sisältää suoritetut ammattiosaamisen näytöt ja niiden arvosanat. Nämä todistukset allekirjoittaa ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaavan toimielimen puheenjohtaja.

Todistus suoritetusta valmentavasta koulutuksesta sisältää asetuksen 13 §:n mukaan suoritetut koulutuksen osat sekä niiden arvosanat. Todistuksen allekirjoittaa koulutuksen järjestäjä. Jos valmentavaan koulutukseen sisältyy ammatillisen perustutkinnon tutkinnon perusteiden mukaisia ammatillisia tutkinnon osia, annetaan näistä tutkinnon osista lisäksi todistus ammattiosaamisen näytöistä.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun asetuksen 13 a §:n mukaan todistuksiin tulee liittää ote opintosuoritusrekisteristä tai muu vastaava selvitys, josta ilmenevät opiskelijan suorittamat yhteisten tutkinnon osien osa-alueet ja niiden osaamisen arviointi sekä muut tutkinnon osaa pienemmät kokonaisuudet. Opiskelijan pyynnöstä koulutuksen järjestäjän tulee antaa kansainväliseen käyttöön tarkoitettu liite, joka sisältää tiedot opiskelijan suorittaman tutkinnon tuottamasta osaamisesta sekä tutkinnon tasosta ja asemasta suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Todistukseen suoritetuista tutkinnon osista tulee liittää selvitys ammattialaa koskevaan sääntelyyn perustuvasta ammattipätevyydestä, joka opiskelijalla on suoritettujen tutkinnon osien perusteella. Opetushallitus määrää todistuksiin ja niiden liitteisiin merkittävistä tiedoista.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 a §:n mukaan tutkintotoimikunta antaa tutkinnon suorittajalle tutkintotodistuksen, kun tämä on suorittanut hyväksytysti tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat tutkinnon osat. Lisäksi tutkintotoimikunnan tulee antaa todistus suoritetuista tutkinnon osista pyydettyä. Lain 9 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee antaa henkilölle todistus näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen tai muuhun koulutukseen osallistumisesta. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin todistusten sisällöstä ja allekirjoittamisesta sekä todistusten liitteistä. Opetushallitus määrää tarkemmin todistuksiin ja niiden liitteisiin merkittävistä tiedoista.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen 6 §:n mukaan tutkintotodistus ja todistus suoritetuista tutkinnon osista sisältävät suoritettut tutkinnon osat ja niiden arvosanat. Todistukset allekirjoittaa tutkintotoimikunnan ja näyttötutkinnon järjestäjän edustaja. Opetushallituksen hyväksymään ammattikirjaan tehty merkintä tutkinnosta on tutkintotodistukseen rinnastettava todistus tutkinnon suorittamisesta. Asetuksen 6 a §:n mukaan todistus valmistavaan koulutukseen ja muuhun koulutukseen osallistumisesta sisältää tiedot koulutuksen sisällöstä ja koulutuksen kestosta. Todistuksen allekirjoittaa koulutuksen järjestäjä.

2.1.6 Koulutus ja osaamisen hankkiminen

Ammatillinen peruskoulutus

Ammatillinen peruskoulutus on suunniteltu ensisijaisesti nuorten, vailla työkokemusta ja ammatillista osaamista olevien nuorten, usein suoraan perusopetuksesta tulevien tarpeisiin. Vailla työkokemusta ja ammatillista osaamista olevat tarvitsevat opetusta, jonka avulla he hankkivat tutkinnon suorittamiseksi tarvittavaa osaamista. Tästä syystä myös koulutusta säädellään tarkemmin kuin näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta.

Ammatillinen peruskoulutus ja valmentava koulutus on järjestettävä siten, että opiskelija voi suorittaa tutkinnon tai koulutuksen sen laajuutta vastaavassa ajassa. Ammatillisessa peruskoulutuksessa ja valmentavassa koulutuksessa vuoden aikana keskimäärin saavutettu osaaminen vastaa 60:tä osaamispistettä. Tutkinnon laajuudeksi määritelty aika on siten 180 opintopisteen laajuisessa ammatillisessa perustutkinnossa kolme vuotta.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 31 §:n mukaan ammatillinen perustutkinto tulee suorittaa enintään yhtä vuotta tutkinnon laajuudeksi määriteltyä aikaa pidemmässä ajassa, jollei opiskelijalle perustellusta syystä myönnetä suoritusajkaan pidennystä. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus tulee suorittaa yhdessä vuodessa, jollei opiskelijalle sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi myönnetä suoritusajkaan pidennystä.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa suoritusajka määräytyy opiskelijan henkilö-kohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen suoritusajasta. Koulutuksen suoritusajaksi voi olla enintään kolme vuotta.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 15 §:n mukaan koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen toteuttamistavoista. Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan ammatillisen perustutkinnon on kuitenkin lain 16 a §:n mukaan sisällettävä osaamisen hankkimista työssäoppimisen kautta. Työssäoppiminen on muutoin kuin oppisopimuskoulutuksena työpaikalla käytännön tehtävien yhteydessä järjestettävää koulutusta.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 14 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja hyväksyä Opetushallituksen vahvistamien tutkinnon perusteiden tai valmentavan koulutuksen perusteiden mukainen opetussuunnitelma, jossa päätetään järjestettävästä koulutuksesta. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa koulutusta varten. Opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilölliseen osaamisen hankkimiseen ja osoittamiseen.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee päättää opetussuunnitelmassaan ainakin seuraavista järjestettävää koulutusta koskevista asioista: 1) koulutuksen toteuttamistavat, 2) työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävän koulutuksen toteuttaminen, 3) opiskelijan yksilölliset valinnan mahdollisuudet sekä tutkinnon osien ja valmentavan koulutuksen osien järjestäminen yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien ja työelämän kanssa, 4) opinto-ohjauksen toteuttaminen ja opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinta, 5) erityisopetuksen toteuttaminen ja henkilökohtaisen opiskelun järjestämistä koskevan suunnitelman laadinta, 6) opiskelijan arvioinnin yleiset periaatteet ja 7) aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen menettelytavat. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tulee päättää opetussuunnitelmassaan tutkintokohtaisesti ja valmentavan koulutuksen osalta: 1) tutkinnon osien ja valmentavan koulutuksen osien tarjonnasta, 2) tutkinnon osien ja valmentavan koulutuksen osien suorittamisjärjestyksestä, 3) koulutuksen toteuttamistavoista ja -ajoista sekä oppimisympäristöistä ja 4) ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun suunnitelman mukaisesta opiskelijan osaamisen arvioinnista.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 29 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus saada opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen. Lisäksi hänellä on oikeus saada henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opinto-ohjausta.

Näyttötutkintoon valmistava koulutus

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 8 §:n mukaan koulutuksen järjestäjä päättää näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Lainsäädännössä ei määritellä näyttötutkinnon suorittamisen tai valmistavan koulutuksen kestoa, sillä näyttötutkintojen suorittaminen on ammattitaidon hankkimistavasta riippumatonta. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 9 §:n mukaan koulutuksen järjestäjä päättää myös muun kuin 8 §:ssä tarkoitetun näyttötutkintoon valmistavan ammatillisen lisäkoulutuksen sisällöstä, laajuudesta ja järjestämisestä. Lain 9 b §:n mukaan opiskelijalla on oikeus saada opetusta sekä henkilökohtaista ja muuta tarpeellista ohjausta.

Osana näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta voidaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 8 b §:n mukaan järjestää opintoja, joiden tarkoituksena on mahdollistaa näyttötutkinnon tai sen osan suorittaminen ja näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuminen niissä tapauksissa, joissa opiskelijalla ei ole riittäviä opiskeluvalmiuksia. Opiskeluvalmiuksia parantavat opinnot voivat päätoimisina kestää enintään kuuden kuukauden ajan. Koulutuksen järjestäjä päättää opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen järjestämisestä ja sisällöstä.

Opetushallinnon tilastopalvelun Vipusen mukaan tutkintotavoitteisessa ammatillisessa koulutuksessa opiskeli vuonna 2014 opetushallinnon alalla yhteensä 256 567 opiskelijaa. Ammatillisessa peruskoulutuksessa oli 128 649 opiskelijaa. Näyttötutkintoon valmistavassa ammatillisessa koulutuksessa oli 127 918 opiskelijaa, joista 58 070 oli näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavassa koulutuksessa ja 47 071 ammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa ja 22 777 erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa. Vuoden 2014 opiskelijoista uusia opiskelijoita oli 105 923. Uusista opiskelijoista 46 621 oli ammatillisessa peruskoulutuksessa suorittamassa ammatillista perustutkintoa. Opiskelijoista 25 632 oli näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavassa koulutuksessa. Ammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa oli 23 689 ja erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa 9 981 uutta opiskelijaa. Jos tarkastellaan kaikkia hallinnonaloja, tutkintotavoitteisessa ammatillisessa koulutuksessa opiskeli vuonna 2014 yhteensä 280 826 opiskelijaa. Ammatillisessa peruskoulutuksessa oli 129 605 opiskelijaa. Näyttötutkintoon valmistavassa ammatillisessa koulutuksessa oli 151 221 opiskelijaa, joista 74 369 oli näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavassa koulutuksessa, 53 827 ammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa ja 23 027 erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa.

Työpaikalla järjestettävä koulutus

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 16 §:ssä säädetään työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävästä koulutuksesta. Pykälän mukaan koulutuksen järjestäjä sopii kirjallisesti työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävästä koulutuksesta työnantajan kanssa. Sopimuksen tekemisen edellytyksenä on, että koulutustyöpaikalla on käytettävissä tutkinnon perusteiden mukaisen koulutuksen ja ammattiosaamisen näyttöjen järjestämisen kannalta riittävästi tuotanto- ja palvelutoimintaa, tarpeelliset työvälineet sekä ammattitaidoltaan, koulutukseltaan ja työkokemukseltaan pätevää henkilökuntaa, josta voidaan nimetä opiskelijan vastuullinen työpaikkaohjaaja. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:n mukaan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 16 §:n mukaisesti tehtävässä koulutuksen järjestäjän ja työnantajan välisessä sopimuksessa sovitaan osapuolten tehtävistä, opiskelijan ohjauksen, oppimisen ja osaamisen arvioinnin sekä osaamisen arviointiin sisältyvien ammattiosaamisen näyttöjen järjestämisestä, työnantajalle mahdollisesti maksettavista korvauksista ja muista tarpeellisista koulutuksen ja ammattiosaamisen näyttöjen järjestämiseen liittyvistä seikoista. Lisäksi sovitaan työpaikalla järjestettävän koulutuksen kestosta ja ajankohdasta sekä työpaikalla hankittavasta osaamisesta tutkinnon perusteiden mukaisesti. Pykälässä säädetyistä asioista sovitaan tarvittaessa kunkin opiskelijan osalta erikseen.

Työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävää koulutusta voidaan voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaan toteuttaa lain 16 a §:n mukaisena työssäoppimisena tai 17 §:n mukaisena oppisopimuskoulutuksena.

Työssäoppiminen on lain 16 a §:n mukaan työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä muutoin kuin oppisopimuskoulutuksena toteutettavaa tavoitteellista ja ohjattua koulutusta. Työssäoppimisen aikana opiskelija ei ole työsopimussuhteessa työnantajaan, elleivät opiskelija ja työnantaja ole erikseen sopineet työsopimuksen tekemisestä. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 a §:n mukaan ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan ammatillisen perustutkinnon tulee sisältää osaamisen hankkimista työssäoppimisen kautta vähintään 30 osaamispistettä

Oppisopimuskoulutus on ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 17 §:n mukaan pääosin työpaikalla järjestettävää koulutusta, joka perustuu 15 vuotta täyttäneen opiskelijan ja työnantajan välillä tehtyyn kirjalliseen määräaikaiseen työsopimukseen (oppisopimus). Oppisopimus voidaan tehdä, jos työnantaja ja koulutuksen järjestäjä ovat sopineet oppisopimuskoulutuksen järjestämisestä. Oppisopimuskoulutus voi perustua myös virkamiehen ja työnantajan välillä tehtyyn kirjalliseen määräaikaiseen sopimukseen (virkamiehen oppisopimus), jos työnantaja ja koulutuksen järjestäjä ovat sopineet koulutuksen järjestämisestä. Yrittäjälle voidaan järjestää oppisopimuskoulutusta omissa yrityksessään, jos koulutuksen järjestäjä ja yrittäjä ovat sopineet koulutuksen järjestämisestä. Yrittäjän ja virkamiehen oppisopimuskoulutus eivät perustu työsopimukseen. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:n mukaan jos koulutuksen järjestäjä järjestää oppisopimuskoulutusta, koulutuksen järjestäjä vastaa oppisopimuskoulutuksen johdosta ja oppisopimusten valvonnasta.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun asetuksen 6 §:n mukaan oppisopimuksesta tulee käydä ilmi sopimuksen voimassaoloaika, koeajan pituus, tutkinto, joka oppisopimuskoulutuksena suoritetaan tai johon oppisopimuskoulutus valmistaa sekä opiskelijan palkkauksen perusteet. Oppisopimukseen tulee liittää opiskelijan henkilökohtainen opiskeluohjelma, josta ilmenevät: 1) suoritettava tutkinto, noudatettava tutkinnon peruste sekä tutkinnon laajuus tai muun kuin tutkintotavoitteisen koulutuksen tavoitteet, 2) keskeiset työtehtävät, 3) koulutukseen sisältyvä tietopuolinen opetus, 4) tietopuolisten opintojen ajoittuminen koulutusajalle, 5) vastuulliset kouluttajat sekä 6) muut opintojen järjestämisen kannalta tarpeelliset seikat.

Opiskeluohjelmassa on otettava huomioon ja luettava hyväksi opiskelijan aikaisempi koulutus ja työkokemus. Opiskeluohjelman laativat yhdessä opiskelija, työnantaja ja koulutuksen järjestäjä siten, että se on liitettävissä oppisopimukseen sopimusta hyväksyttäessä.

Oppisopimuskoulutuksessa työnantajalle maksetaan työpaikalla tapahtuvan koulutuksen järjestämistä varten korvausta sen mukaan mitä koulutuksesta arvioidaan työnantajalle aiheutuvan kustannuksia. Kustannuksia arvioitaessa otetaan huomioon koulutusala, suoritettava tutkinto sekä opiskelijan kokemus ja opintojen vaihe.

Oppisopimuksena toteutettavaan ammatilliseen peruskoulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus suorittaa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa säädetty näyttötutkinto. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n mukaan koulutuksen järjestäjä päättää järjestetäänkö oppisopimuskoulutus tutkintoon johtavana vai näyttötutkinnon suorittamiseen valmistavana koulutuksena.

Myös ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista koulutusta voidaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 4 §:n 3 momentin mukaan järjestää oppisopimuskoulutuksena. Koulutukseen sovelletaan tällöin ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 17 §:n säännöksiä oppisopimuskoulutuksesta, 18 §:n säännöksiä työntekijöitä koskevan lainsäädännön soveltamisesta oppisopimuskoulutukseen, 24 b §:n 3 momentin säännöksiä opiskelijan oppimisen arvioinnista oppisopimuskoulutuksessa ja 39 §:n säännöksiä opintososiaalisista eduista oppisopimuskoulutuksessa.

Vuonna 2016 oppisopimuskoulutuksena toteutettavan koulutuksen rahoitusta saavia koulutuksen järjestäjiä oli ammatillisessa peruskoulutuksessa 64 ja lisäkoulutuksessa 65.

Vuonna 2014 tutkintotavoitteiseen oppisopimuskoulutukseen osallistui opetushallinnon alalla 49 790 opiskelijaa. Oppisopimusopiskelijoista 489 suoritti ammatillista perustutkintoa ammatillisena peruskoulutuksena. Näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavassa oppisopimuskoulutuksessa oli 19 641 opiskelijaa. Ammattitutkintoon valmistavassa oppisopimuskoulutuksessa oli 14 769 ja erikoisammattitutkintoon valmistavassa oppisopimuskoulutuksessa 14 891 opiskelijaa. Vuoden 2014 oppisopimusopiskelijoista uusia opiskelijoita oli 20 154. Jos tarkastellaan kaikkia hallinnonaloja, tutkintotavoitteiseen oppisopimuskoulutukseen osallistui vuonna 2014 yhteensä 49 856 opiskelijaa. Oppisopimusopiskelijoista 489 suoritti ammatillista perustutkintoa ammatillisena peruskoulutuksena. Näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavassa oppisopimuskoulutuksessa oli 19 672 opiskelijaa. Ammattitutkintoon valmistavassa oppisopimuskoulutuksessa oli 14 776 ja erikoisammattitutkintoon valmistavassa oppisopimuskoulutuksessa 14 919 opiskelijaa.

Opetushallituksen vuoden 2014 kustannustiedonkeruun mukaan ammatillisena peruskoulutuksena suoritetuissa ammatillisissa perustutkinnoissa suoritettiin yhteensä 3 391 779 opintoviikkoa, josta työssäoppimisen opintoviikkoja oli 641 218 eli noin 19 % kaikista suoritetuista opintoviikoista.

Erityisopetus

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 19 a §:n mukaan oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun synn vuoksi pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus annetaan erityisopetuksena. Erityisopetuksella tarkoitetaan opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä.

Erityisopetuksen tavoitteena on, että opiskelija voi saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet. Erityisopetuksessa voidaan kuitenkin poiketa tutkinnon perusteista mukauttamalla ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita sekä osaamisen arviointia siinä määrin, kuin se on opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä. Opetushallitus voi tutkinnon perusteissa määrätä, miltä osin ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista ei voida poiketa mukauttamisen perusteella.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 20 §:n mukaan koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijan opetuksen järjestämisestä erityisopetuksena sekä 19 a §:n 2 momentissa tarkoitettua mukauttamisesta. Koulutuksen järjestäjän tulee laatia erityisopetuksen toteuttamiseksi opiskelijalle henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, jota päivitetään tarvittaessa. Suunnitelman laadinnasta ja sisällöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen edellä mainituista asioista päättämistä ja henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman vahvistamista.

Rahoituksen perusteena olevia erityisopiskelijoita oli 20.9.2016 yhteensä 19 177.

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämissuunnitelmassa tulee ilmetä päätös tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden taikka osaamisen arvioinnin mukauttamisesta. Suunnitelman tulee sisältää opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, josta ilmenee, miten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita taikka osaamisen

arviointia on mukautettu sekä tiedot erityisopetuksen järjestämiseen liittyvästä pedagogisesta tuesta sekä erityisistä opetus- ja opiskelujärjestelyistä.

Lain 25 §:n mukaan jos tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista on poikettu mukauttamisen perusteella, opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin. Opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin. Kuvaavaa on tekemisen itsenäisyyden väheneminen, ja tekeminen toteutuu usein tuettuna (melko itsenäinen), ohjattuna (tarvitsee ohjausta), tai avustettuna (tarvitsee paljon apua). Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 10 §:n mukaan jos tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita taikka osaamisen arviointia on mukaisesti mukautettu, opiskelijan osaaminen arvioidaan lisäksi sanallisesti. Tieto arviointiasteikon mukaisen arvosanan mukauttamisesta on merkittävä opiskelijalle annettavaan todistukseen. Mikäli todetaan, että opiskelija ei ole saavuttanut tai saavuta erityisopetuksen avulla tutkinnon perusteissa määriteltyjä keskeisiä ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita T1-tason arviointikriteerien mukaisesti, laaditaan hänelle normaalin arviointiasteikkoa T1-tasoa alemmat arvioinnin kriteerit yksilöllisesti (mukautettu kiitettävä 3 (K3M), mukautettu hyvä 2 (H2M) tai mukautettu tyydyttävä 1 (T1M)). Mukautetut arviointiasteikot kriteerit on johdettu tutkinnon perusteiden pohjalta, mutta ne kuvaavat arvioitavana olevaa osaamista yksilön edellytysten mukaisesti vähemmän vaativana, pienempänä tai kapeampana osaamisena.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 e §:n 5 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä ei saa antaa tutkintotodistusta tai todistusta suoritetuista tutkinnon osista, jos opiskelija ei mukauttamisen vuoksi ole saavuttanut keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita. Koulutuksen järjestäjä antaa tällöin todistuksen opiskelijan osaamisesta. Todistus opiskelijan osaamisesta sisältää sanallisen kuvauksen opiskelijan osaamisesta niissä tutkinnon osissa, joissa opiskelija ei mukauttamisen vuoksi ole saavuttanut keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita.

Mukauttaminen edellyttää, että koulutuksen järjestäjä on tehnyt opiskelijasta erityisopetuksen päätöksen, laatinut henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman sekä antanut erityisopetusta ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Mukauttaminen edellyttää koulutuksen järjestäjältä hyvää erityisopetuksen osaamista ja selkeää toimintaprosessia mukauttamisen toteuttamisesta osana erityisopetusta. Mukauttaminen mahdollistaa opiskelijan yhdenvertaisen ammatillisen osaamisen hankkimisen ja osoittamisen sekä mahdollisuuden saada todistuksen mukauttamisesta huolimatta. Todistukseen merkittävä alaviite mukauttamisesta voi kuitenkin vaikuttaa opiskelijan pääsyyn jatko-opintoihin tai työllistymiseen, joten opiskelijan oikeusturvan näkökulmasta mukauttaminen on aina merkittävä päätös. Lähtökohtaisesti tilanne tulee arvioida aina sekä sora-säädösten että tutkinnon perusteiden ja työllistymisen näkökulmasta jo ennen opiskelijan valintaa koulutukseen.

Erityiset opiskelujärjestelyt

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 21 §:n mukaan Opiskelussa voidaan myös muutoin kuin 19 a §:ssä tarkoitetussa erityisopetuksessa poiketa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista ja osaamisen arvioinnista, jos:

1) tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ovat olosuhteet tai aikaisemmin hankittu osaaminen huomioiden joiltakin osin opiskelijalle kohtuuttomia; tai

2) poikkeaminen on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita voidaan pitää kohtuuttomina esimerkiksi tilanteissa, jossa opiskelija ei ole aiemmin perusopetuksessa suorittanut esimerkiksi oppimisvaikeuksien kuuluvien kielellisten vaikeuksien vuoksi toisen kotimaisen kielen opintoja, vaan hänet on näistä opinnoista vapautettu. Vastavasti kohtuuttomana voidaan joissakin tilanteissa pitää vieraskielisten opiskelijoiden toisen kotimaisen kielen osaamisen edellyttämistä, mikäli sitä ei ole aiemmin opiskeltu ja mikäli osaaminen ei ole tutkinnon perusteiden mukaista työelämän keskeistä osaamista. Erityisiä opiskelijärjestelyjä voidaan käyttää myös tilanteessa, jossa tutkinnon perusteiden mukaista osaamisen hankkimista ja osoittamista, joka voidaan opiskelijan terveydentilan tai vamman vuoksi pitää kohtuuttomana vaatimuksena tai esteenä tutkinnon suorittamiseksi. Lähtökohtaisesti tilanne tulee arvioida aina sekä opiskelijaksi soveltuvuutta koskevien säännösten että tutkinnon perusteiden ja työllistymisen näkökulmasta jo ennen opiskelijan valintaa koulutukseen.

Lain 21 §:n 2 momentin mukaisesti erityisten opiskelijärjestelyjen käyttämisen tavoitteena on, että opiskelija voi suorittaa tutkinnon tai koulutuksen, vaikka hän säännöksessä tarkoitettujen syiden vuoksi joiltakin osin ei voi saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita. Ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista on voitu poiketa vain siinä määrin, kuin se on ollut välttämätöntä. Jos tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista on poikettu erityisten opiskelijärjestelyjen käyttämisen vuoksi, opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin. Koulutuksen järjestäjä ei kuitenkaan saa antaa tutkintotodistusta tai todistusta suoritetuista tutkinnon osista, jos erityisten opiskelijärjestelyjen käyttämisen vuoksi opiskelija ei ole saavuttanut keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita. Koulutuksen järjestäjä antaa tällöin todistuksen opiskelijan osaamisesta. Todistus opiskelijan osaamisesta sisältää sanallisen kuvauksen opiskelijan osaamisesta niissä tutkinnon osissa, joissa opiskelija ei erityisten opiskelijärjestelyjen käyttämisen vuoksi ole saavuttanut keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita. Erityistä opetusjärjestelyistä ja poikkeamisesta tehdään myös alaviite tutkintotodistukseen.

Koulutuksen järjestäjä päättää erityisistä opiskelijärjestelyistä. Opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen päätöksen tekemistä, jos erityiset opiskelijärjestelyt eivät perustu opiskelijan tekemään esitykseen.

Opetushallitus voi tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määrätä, miltä osin ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista ei voida poiketa tässä pykälässä tarkoitettuja erityisiä opiskelijärjestelyjä käyttämällä.

Vankilaopetus

Vankilassa toteutettava koulutus kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan ja pohjautuu ensisijaisesti kansalliseen lainsäädäntöön ja sen soveltamiseen. Vankien opetuksen tulee vastata yleisessä koulutusjärjestelmässä annettavaa opetusta. Vankilassa järjestettävässä koulutuksessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä asianomaisesta koulutuksesta yleisesti sääde-

tään. Sen lisäksi vankilaopetukseen vaikuttavat vankeuslain ja asetuksen sisältö ja tavoitteet sekä kansainväliset vankilaopetusta koskevat suositukset. Rangaistuslaitoksissa voi osallistua perusopetukseen, lukiokoulutukseen tai ammatilliseen koulutukseen.

Vankilaopetuksen järjestäminen vaatii koulutuksen järjestäjältä erityisosaamista. Vankilaopetusta järjestävillä koulutuksen järjestäjillä on erilaisia käytänteitä ja vankilaympäristöön sopeutettuja koulutuksen toteuttamistapoja. Vangeilla on usein oppimisvaikeuksia, mistä syystä vangeille suunnatussa koulutuksessa on keskimääräistä enemmän tarvetta lähiopetukseen, erillaiseen tukeen ja ohjaukseen opintojen eri vaiheissa sekä erityisopetukseen ja opintojen henkilökohtaistamiseen. Oppimisvaikeuksien, mielenterveys- ja päihdeongelmien sekä puutteellisten yhteiskunnallisten valmiuksien vuoksi tärkeässä roolissa ovat myös erilaiset kuntoutukset ja valmiuksia tuottavat koulutukset ennen ammatillista koulutusta. Vankilaopetuksena järjestetty koulutus edellyttääkin moniammatillista yhteistyötä koulutuksen järjestäjän ja vankilan kesken. Vankilakoulutuksena järjestettävälle koulutukselle on ominaista opiskelijoiden runsas vaihtuvuus. Osa vangeista voi opiskella ryhmässä, mutta osalle se ei ole mahdollista.

Ammatillista koulutusta vankiloissa järjestetään pääasiassa ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoituksella. Jonkin verran vankilaopetusta on järjestetty myös osaamisohjelmien rahoituksella.

2.1.7 Turvallinen opiskeluympäristö ja kurinpito

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 28 §:n 1 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Lain 28 §:n 2 momentissa säädetään oppilaitoksessa kielletyistä esineistä ja aineista. Pykälän 1 ja 2 momentin säännöksiä sovelletaan myös ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 28 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Koulutuksen järjestäjän tulee laatia järjestyssäännöt tai antaa muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä oppilaitosyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaan opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti. Turvallisen opiskeluympäristön takaamiseksi tarvitaan keinoja puuttua opiskelijan epäasialliseen käyttäytymiseen. Kurinpidosta säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 35 §:ssä, jota sovelletaan myös ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus muun muassa silloin, jos hän häiritsee opetusta, käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti, menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo oppilaitoksen järjestystä. Jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi, sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. Kurinpidon osalta säädetään myös opetusta häiritsevän, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvän opiskelijan määräämisestä poistumaan opetustilasta tai oppilaitoksen tilaisuudesta. Lisäksi opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan

evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi tai häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun tietyin edellytyksin.

Opiskelijalle annettavasta kirjallisesta varoituksesta päättää rehtori. Opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta erottamisesta sekä opiskelusta pidättämisestä päättää koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin. Toimielimessä tulee olla ainakin koulutuksen järjestäjän, opiskelijahuollon, opettajien, työelämän ja opiskelijoiden edustus. Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen tekemistä on hankittava asiaa koskeva tarpeellinen asiantuntija- ja muu selvitys sekä varattava opiskelijalle ja hänen huoltajalleen tilaisuus tulla kuulluksi. Ennen opiskelijan erottamista oppilaitoksesta, opiskelijan asuntolasta erottamista ja kirjallisen varoituksen antamista opiskelijalle on kurinpitorangaistukseen syynä oleva teko tai laiminlyönti yksilöitävä, hankittava tarpeellinen selvitys sekä varattava opiskelijalle tilaisuus tulla kuulluksi.

Kurinpitorangaistuksista, opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja opiskelusta pidättämisestä tulee tehdä kirjallinen päätös. Opiskelijan määrääminen poistumaan luokasta poistaminen ja opetuksen päättäminen tulee kirjata.

Häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistamisesta säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 35 b §:ssä. Sen mukaan rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta taikka oppilaitoksen tilaisuudesta opiskelija, joka ei noudata poistumismääräystä. Jos poistettava opiskelija koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia opiskelijan poistamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Kurinpitomenettelyn suhteesta syytteen vireilläoloon ja tuomioistuimen ratkaisuun säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 35 c §:ssä.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 35 d §:n mukaan rehtorilla tai opettajalla on yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa opiskelijalta lain 28 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielletty esine tai aine. Jos haltuun otettavaa esinettä tai ainetta hallussaan pitävä opiskelija koettaa vastarintaa tekemällä välttää haltuun ottamisen, rehtorilla tai opettajalla on oikeus käyttää sellaisia esineen tai aineen haltuun ottamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Oikeus käyttää voimakeinoja koskee vain opiskelijan omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavia esineitä tai aineita.

Opettajalla ja rehtorilla on työpäivän aikana oikeus tarkastaa opiskelijan mukana olevat tavarat, opiskelijan hallinnassa olevat oppilaitoksen säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, sellaisen 28 §:n 2 momentissa tarkoitettujen esineiden tai aineiden haltuun ottamiseksi, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, jos on ilmeistä, että opiskelijan hallussa on tällaisia esineitä tai aineita ja opiskelija pyynnöistä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole. Esineiden ja aineiden haltuun ottamiseen ja opiskelijan tavaroiden tarkastamiseen liittyvät toimenpiteet on toteutettava mahdollisimman turvallisesti. Toimenpiteillä ei saa puuttua opiskelijan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä opiskelurauhan ja turvallisuuden varmistamiseksi.

2.1.8 Opiskelijan muut oikeudet ja velvollisuudet

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 29 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus saada opetusta ja opinto-ohjausta. Opiskelijan velvollisuuksista säädetään lain 34 §:ssä. Sen mukaan opiskelijan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole myönnetty siitä vapautusta. Opiskelijan on myös suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti. Lisäksi opiskelijan salassapitovelvollisuudesta säädetään lain 33 §:ssä. Säännöksiä opiskelijan salassapitovelvollisuudesta ja muista opiskelijan velvollisuuksista sovelletaan myös ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen.

Osallisuus ja opiskelijakunta

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 36 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee edistää kaikkien opiskelijoiden osallisuutta ja huolehtia siitä, että kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua oppilaitoksen toimintaan ja kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä opiskelijoiden asemaan liittyvistä asioista. Jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua koulutusta, tulee olla sen opiskelijoista muodostuva oppilaskunta. Osallisuutta ja opiskelijakuntaa koskeva toiminta on suunniteltava opetussuunnitelman ja muiden siihen perustuvien suunnitelmien osana tai yhteydessä. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaan järjestetyssä koulutuksessa koulutuksen järjestäjältä tai oppilaitokselta ei edellytetä opiskelijakuntaa.

Opintososiaaliset edut

Opintososiaalisista eduista säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 37 §:ssä. Päätoimisissa opinnoissa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joi-
na opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Koulutuksessa, joka on järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, opiskelijalla on lisäksi oikeus myös muuhun maksuttomaan ruokailuun. Asuminen koulutuksen järjestäjän osoittamassa opiskelija-asuntolassa on opiskelijalle maksutonta.

Asuminen koulutuksen järjestäjän osoittamassa opiskelija-asuntolassa on opiskelijalle maksutonta. Koulutuksen järjestäjän osoittamassa asuntolassa asuminen on opintososiaalisena etuna sidoksissa opiskelupaikkaan. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain kurinpitoa koskevassa 35 §:ssä säädetään opiskelijan erottamisesta asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. Laissa on myös säännökset erottamispäätöksen täytäntöönpanosta vailla lainvoimaa olevana ja erottamispäätöksen edellyttämästä menettelystä. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain yleisten muutoksenhakusäännösten mukaan päätökseen, joka koskee opiskelija-asuntolasta erottamista, saadaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Opetushallituksen vuoden 2015 selvityksen mukaan ammatillisessa peruskoulutuksessa olevista opiskelijoista yli 10 000 asuu ammatillisen koulutuksen järjestäjien ylläpitämässä opiskelija-asuntoloissa. Vuonna 2014 asuntolatoimintaa oli 83 koulutuksen järjestäjällä. Opetushallitus määrää kodin ja oppilaitoksen yhteistyön ja opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista sekä opetustoimeen kuuluvan opiskelijahuollon tavoitteista. Koulutuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelmassaan määrätä kodin ja oppilaitoksen yhteistyön sekä opiskelijahuollon järjestämistavat.

Opintososiaalisista eduista erityisopetuksessa säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 38 §:ssä ja opintososiaalisista eduista oppisopimuskoulutuksessa lain 39 §:ssä. Erityisopetusta saavalla opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, muihin opiskelijahuollon palveluihin sekä erityisiin apuvälineisiin. Lisäksi lain 20 §:n 2 momen-

tissa tarkoitettussa erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän erityisopetuksessa opiskelijalle voidaan antaa maksutta oppikirjat ja muut koulutarvikkeet, majoituksessa olevien tarpeelliset viikoittaiset kotimatkat, täysihoito oppilajasuntolassa tai muussa majoituksessa sekä henkilökohtaiset työvarusteet.

Oppisopimuskoulutuksessa opiskelijalla on tietopuoliseen opetukseen osallistumisen aikana oikeus saada päivärahaa, perheavustusta sekä korvausta matka- ja majoittumiskustannuksista siten kuin opetus- ja kulttuuriministeriö päättää. Jos opiskelijalle kuitenkin maksetaan samalta ajalta palkkaa tai hänellä on oikeus muihin lakisääteisiin etuihin, hänellä on oikeus saada ainoastaan korvausta matka- ja majoittumiskustannuksista. Säännöksiä opintososiaalisista eduista oppisopimuskoulutuksessa sovelletaan myös ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun oppisopimuskoulutuksena järjestettyyn koulutukseen.

Opiskelijamaksut

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 37 §:n 1 momentin mukaan ammatillisessa peruskoulutuksessa opetus on opiskelijalle maksutonta. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 §:n 4 momentissa tarkoitettulta yksityisopiskelijalta voidaan kuitenkin periä maksuja. Erityisestä syystä opetus- ja kulttuuriministeriö voi antaa luvan periä opiskelijoilta maksuja muissakin tapauksissa. Tällaisia lupia ei ole haettu eikä näin ollen myöskään myönnetty. Opetuksen maksuttomuutta sekä opetuksen yhteydessä perittäviä oppimateriaali ja tarvikemaksuja koskevia käytäntöjä on lisäksi tarkennettu opetusministeriön ohjeella 22.10.2008 (dnro 19/502/2008).

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 47 §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista sen mukaan kuin valtion maksuperustelaisissa julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään. Viittaus-säännöksen nojalla kyseistä säännöstä sovelletaan myös ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen. Maksuista säädetään eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista annetulla opetusministeriön asetuksella (1323/2001).

Asetuksen 4 §:ssä säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 §:n 4 momentissa tarkoitetuilta yksityisopiskelijalta perittävästä 50,50 euron suuruisesta koemaksusta. Lisäksi asetuksen 6 §:ssä säädetään oppimateriaaleista ja tarvikkeista perittävistä maksuista. Jos koulutuksen järjestäjä antaa opiskelijalle opiskelun edellyttämiä oppikirjoja tai muita opiskelijan henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettuja oppimateriaaleja taikka henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettuja työvälineitä, koneita, laitteita, materiaaleja ja muita tarvikkeita, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle, voi koulutuksen järjestäjä periä niistä maksun enintään todellisten hankinta- tai tuotantokustannusten mukaisesti. Jos opiskelija hankkii mainitut oppimateriaalit ja tarvikkeet muuten, häneltä ei voida periä tässä momentissa tarkoitettuja maksuja. Oppimateriaaleina ja tarvikkeina ei pidetä maksuttomaan opetukseen kuuluvia opetuksen järjestämisen edellyttämiä työvälineitä, koneita, laitteita, suojavaatteita, työturvallisuussäännösten edellyttämiä varusteita, opetuksessa käytettäviä koulutuksen järjestäjälle kuuluvia materiaaleja ja tarvikkeita eikä muita vastaavia opetusvälineitä.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 17 §:n 1 momentin mukaan myös näyttötutkintona suoritettava ammatilliseen perustutkintoon valmistava koulutus on opiskelijalle maksutonta. Pykälän 2 momentin mukaan ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa sekä muussa lisäkoulutuksessa opiskelijalta voidaan periä kohtuullinen

opiskelumaksu. Maksulla katetaan koulutuksen ja tutkinnon järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Asetuksen 5 §:ssä säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitetussa koulutuksessa perittävistä maksuista. Säännöksen mukaan ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa opiskelijalta voidaan periä maksu, joka on enintään 50 prosenttia opiskelijakohtaisesta määrästä, joka on laskettu ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinnan perusteella. Muussa ammatillisessa lisäkoulutuksessa maksu voi olla enintään 75 prosenttia ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinnasta.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 17 §:n 3 momentin mukaan näyttötutkintoon osallistuvalla peritään tutkintomaksu. Tutkintomaksu määrätään siten, että maksut vastaavat tutkintotoimikunnasta aiheutuvia kustannuksia. Käytännössä tutkintotoimikuntien, näyttötutkintosihteeristön ja Opetushallituksen näyttötutkintojärjestelmän ohjaukseen, hallinointiin ja kehittämiseen menevä työpanos on katettu tutkintomaksuilla. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 17 a §:n mukaan tutkinnon järjestäjä perii tutkintomaksun näyttötutkintoon ilmoittautumisen yhteydessä ja tilittää maksut Opetushallitukselle. Maksu on tutkintokohtainen kertamaksu. Asetuksen 5 §:ssä säädetyn mukaisesti näyttötutkintoina suoritettaviin ammatillisiin perustutkintoihin, ammattitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoihin osallistuvalla perittävä kiinteä tutkintomaksu on 58 euroa. Tällä hetkellä tutkintomaksuista kertyy noin 2,8 euroa vuodessa.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 17 §:n 4 momentin mukaan ammatti- ja erikoisammattitutkintoon osallistuvalla, joka suorittaa tutkinnon ilman siihen valmistavaa koulutusta, voidaan periä kohtuullinen maksu tutkinnon järjestämisestä. Tämän maksun euromäärää tai muita perusteita ei ole tarkemmin säädetty asetuksella.

Asetuksen 8 §:n mukaan asetuksessa säädettyjen maksujen laskentaperusteina käytettäviä kustannuksia laskettaessa otetaan huomioon kustannukset, joita käytetään määriteltäessä valtion maksuperustelain 6 §:ssä tarkoitettua suoritteen omakustannusarvoa. Edellä mainittua ei kuitenkaan sovelleta 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa ja muussa ammatillisessa lisäkoulutuksessa perittävien maksujen kustannuksiin, jotka on sidottu ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhintaan.

2.1.9 Henkilöstö

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 40 §:n mukaan ja ammatillisen aikuiskoulutuslain 16 §:n viittaussäännösten mukaan jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään näissä laeissa tarkoitettua koulutusta, tulee olla toiminnasta vastaava rehtori. Kaksikielisessä oppilaitoksessa tulee olla rehtori kumpaakin kieliryhmää varten tai rehtori, joka täydellisesti hallitsee oppilaitoksen molemmat opetuskielet. Koulutuksen järjestäjällä tulee olla myös koulutuksen järjestämistapa huomioon ottaen riittävä määrä opettajan virkoja tai työsopimussuhteisia opettajia. Lisäksi koulutuksen järjestäjällä voi olla tuntiopettajia ja muuta henkilöstöä. Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi erityisestä syystä myöntää kelpoisuusvaatimuksista erivapauden. Yliopisto voi yksittäistapauksessa todeta henkilön kelpoiseksi antamaan ammatillista koulutusta jollakin tai-teenalalla.

Opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (986/1998), jäljempänä kelpoisuusasetus, 2 §:n mukaan rehtoriksi on kelpoinen henkilö, jolla on

- 1) ylempi korkeakoulututkinto
- 2) asetuksessa säädetty asianomaisen koulutusmuodon opettajan kelpoisuus
- 3) riittävä työkokemus opettajan tehtävissä
- 4) Opetushallituksen hyväksymien perusteiden mukainen opetushallinnon tutkinto, vähintään 25 opintopisteen tai vähintään 15 opintoviikon laajuiset yliopiston järjestämät opetushallinnon opinnot taikka muulla tavalla hankittu riittävä opetushallinnon tuntemus.

Jos samassa oppilaitoksessa järjestetään usean eri koulutusmuodon piiriin kuuluvaa koulutusta tai jos rehtori vastaa kahden tai useamman sellaisen oppilaitoksen toiminnasta, joissa järjestetään eri koulutusmuotojen piiriin kuuluvaa koulutusta, rehtorilla tulee olla opettajan kelpoisuus johonkin niistä.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta vastaavaksi rehtoriksi on kuitenkin kelpoinen myös henkilö, jolla on riittävä työkokemus sekä opettajan että muissa opetusalan tehtävissä, ei pelkästään opettajan tehtävissä. Vastaavasti ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta sekä muuta ammatillista lisäkoulutusta antavan oppilaitoksen rehtoriksi on kelpoinen myös henkilö, jolla on soveltuva korkeakoulututkinto, riittävä alan työkokemus ja opetushallinnon tutkinto, opetushallinnon opinnot tai muulla tavalla hankittu riittävä opetushallinnon tuntemus. Koulukodissa toimivan liikunnan koulutuskeskuksen rehtoriksi on kelpoinen myös henkilö, jolla on ylempi korkeakoulututkinto ja riittävä opetushallinnon tuntemus.

Kelpoisuusasetuksessa säädetään myös rehtorin kielitaitovaatimuksista. Asetuksen 3 §:n mukaisesti ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettulla rehtorilla tulee olla oppilaitoksen opetuskielessä erinomainen suullinen ja kirjallinen taito. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettun rehtorin tulee hallita oppilaitoksen opetuskieli.

Kelpoisuusasetuksen luvussa 5 säädetään ammatillisen koulutuksen opettajien ja opinto-ohjaajien kelpoisuudesta ja kielitaitovaatimuksista. Asetuksen 13 §:n mukaan ammatilliseen koulutukseen sisältyvien ammatillisten opintojen opetusta on kelpoinen antamaan henkilö,

- 1) joka on suorittanut koulutuksen järjestäjän päättämän opetustehtävän kannalta soveltuvan korkeakoulututkinnon
- 2) joka on suorittanut vähintään 60 opintopisteen tai vähintään 35 opintoviikon laajuiset opettajan pedagogiset opinnot
- 3) jolla on vähintään kolmen vuoden pituinen käytännön työkokemus opetustehtävän sisältöä lähinnä vastaavissa tehtävissä

4) jolla on pätevyys- tai lupakirja taikka oikeus harjoittaa terveydenhuollon ammattia laillistettuna ammattihenkilönä, jos alan tehtävissä toimiminen edellyttää pätevyys- tai lupakirjaa taikka laillistamista.

Opettajan pedagogisilla opinnoilla tarkoitetaan asetuksen 22 §:n mukaan yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen 19 §:n 1 momentin 5 kohdan ja kasvatustieteellisen alan tutkinnoista ja opettajankoulutuksesta annetun asetuksen mukaisia opettajan pedagogisia opintoja, kasvatustieteellisistä tutkinnoista ja opinnoista annetun asetuksen mukaisia aineenopettajan kasvatustieteellisiä opintoja, ammatillisesta opettajankoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaisia ammatillisia opettajankoulutusopintoja sekä aikaisempien säännösten ja määräysten mukaisia, vähintään 35 opintoviikon laajuisia ammatillisen opettajankoulutuksen pedagogisia opintoja, jotka on suoritettu erillisinä tai tutkintoon kuuluvina. Opettajan pedagogisia opintoja ei vaadita erikseen henkilöltä, jolla on kelpoisuus luokanopettajaksi tai joka on suorittanut terveystieteiden tutkinnoista annetussa asetuksessa (628/1997) tarkoitettujen opettajan pedagogiset opinnot terveystieteiden maisterin tutkinnoissa. Opettajan pedagogiset opinnot voivat olla suoritettuina tutkintoihin sisältyvinä tai erillisinä.

Asetuksen 13 §:ssä säädetystä soveltuva korkeakoulututkintoa koskevasta vaatimuksesta voidaan poiketa, jos korkeakoulututkintojen järjestelmässä ei ole koulutuksen järjestäjän päättämän opetustehtävän edellyttämää soveltuva korkeakoulututkintoa tai jos koulutuksen järjestäjän päättämä opetustehtävä edellyttää erityisen vahvaa tai erikoistunutta käytännön ammattitaitoa. Opettajalla on tällöin oltava koulutuksen järjestäjän päättämään opetustehtävään soveltuva erikoisammattitutkinto tai, jollei tutkintorakenteessa ole soveltuva erikoisammattitutkintoa, muu soveltuva tutkinto tai koulutus, opettajan pedagogiset opinnot sekä vähintään viiden vuoden pituinen käytännön työkokemus koulutuksen järjestäjän päättämän opetustehtävän sisältöä lähinnä vastaavissa tehtävissä.

Sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa kelpoisuusvaatimuksena on kelpoisuusasetuksen 13 §:n 3 momentin mukaan pääsääntöisesti soveltuva ylempi korkeakoulututkinto. Sosiaali- ja terveysalan koulutusta on kelpoinen antamaan myös henkilö, jolla on soveltuva ammattikorkeakoulututkinto, opettajan pedagogiset opinnot sekä vähintään viiden vuoden pituinen käytännön työkokemus korkeakoulututkintoa vastaavissa sosiaali- ja terveysalan tehtävissä. Sosiaali- ja terveysalan ammatillisten opintojen opetuksessa voidaan 13 §:n 4 momentin mukaan poiketa soveltuva ylempää korkeakoulututkintoa tai soveltuva ammattikorkeakoulututkintoa koskevasta kelpoisuusvaatimuksesta hiusalan sekä kauneudenhoitoalan ammatillisiin tutkintoihin johtavien koulutusten osalta. Hiusalan sekä kauneudenhoitoalan opettajalla on tällöin oltava koulutuksen järjestäjän päättämään opetustehtävään soveltuva erikoisammattitutkinto tai, jollei tutkintorakenteessa ole soveltuva erikoisammattitutkintoa, muu soveltuva tutkinto tai koulutus, opettajan pedagogiset opinnot sekä vähintään viiden vuoden pituinen käytännön työkokemus koulutuksen järjestäjän päättämän opetustehtävän sisältöä lähinnä vastaavissa tehtävissä.

Kelpoisuusasetuksen 13 §:n 5 momentin mukaan tanssialan sekä sirkusalan koulutuksessa opettajaksi on kelpoinen myös henkilö, jolla on vähintään kolmen vuoden laajuiset soveltuvat opinnot sekä alalla saavutettu taiteellinen tai muu ammatillinen ansioituneisuus.

Erityisestä syystä muuta kuin näyttötutkintoon valmistavaa ammatillista lisäkoulutusta sekä ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa annettavaa ammatillista lisäkoulutusta on asetuksen 13 §:n 6 momentin mukaan kelpoinen antamaan myös henkilö, joka on suorittanut alan erikois-

ammattitutkinnon tai jolla muutoin on koulutuksen tai työkokemuksen avulla hankittu korkea ammattitaito.

Asetuksen 13 a §:n mukaan ammatillisten opintojen opetusta on oikeutettu antamaan myös henkilö, joka on otettu opettajaksi ehdolla, että hän kolmen vuoden kuluessa palvelussuhteen alkamisesta suorittaa mainitussa kohdassa tarkoitettut opettajan pedagogiset opinnot.

Kelpoisuusasetuksen 13 b §:n mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta sekä maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta, jotka on sittemmin yhdistetty ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaksi koulutukseksi, on kelpoinen antamaan henkilö, jolla on tässä asetuksessa säädetty ammatillisten tai yhteisten opintojen opettajan kelpoisuus. Vammaisten valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta, jota ei tämän nimisenä enää ole voimassa olevassa lainsäädännössä, on kelpoinen antamaan henkilö, jolla on erityisopetusta antavan opettajan kelpoisuus.

Asetuksen 14 §:n mukaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettua ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellista ja ammattitaitoa täydentävää äidinkielen, toisen kotimaisen kielen, vieraan kielen, matemaattis-luonnontieteellisten opintojen, humanistis-yhteiskunnallisten opintojen sekä liikunnan ja muiden taito- ja taideaineiden samoin kuin terveystiedon opetusta on kelpoinen antamaan henkilö, joka

1) on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon, johon sisältyvät vähintään 120 opintopisteen tai vähintään 55 opintoviikon laajuiset tai niitä vastaavat opinnot yhdessä opetettavassa aineessa ja vähintään 60 opintopisteen tai vähintään 35 opintoviikon laajuiset tai niitä vastaavat opinnot muissa opetettavissa aineissa tai joka on suorittanut diplomi-insinöörin tutkinnon soveltuvassa koulutusohjelmassa

2) joka on suorittanut vähintään 60 opintopisteen tai vähintään 35 opintoviikon laajuiset opettajan pedagogiset opinnot.

Yllä luetellut ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellinen ja ammattitaitoa täydentävä äidinkielen, toisen kotimaisen kielen, vieraan kielen, matemaattis-luonnontieteellisten opintojen, humanistis-yhteiskunnallisten opintojen sekä liikunnan ja muiden taito- ja taideaineiden samoin kuin terveystiedon opetus vastaa voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 12 b §:ssä ja sen nojalla ammatillisen perustutkintojen muodostumisesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (801/2014) tarkemmin säädettyjen yhteisten tutkinnon osien opetusta.

Muiden taito- ja taideaineiden kuin liikunnan opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia opintoja, matemaattis-luonnontieteellisiin opintoihin kuuluvia tieto- ja viestintätekniikan opintoja sekä terveystietoa opettamaan on kelpoinen myös henkilö, joka on suorittanut soveltuvan korkeakoulututkinnon. edellä mainittua opetusta voi antaa myös henkilö, jolle Opetushallitus on antanut kelpoisuustodistuksen Islannissa, Norjassa, Ruotsissa tai Tanskassa saadun opettajakoulutuksen perusteella.

Opinto-ohjausta on kelpoisuusasetuksen 15 §:n mukaan kelpoinen antamaan henkilö, jolla on

1) ammatillisten tai yhteisten opintojen opettajan kelpoisuus sekä 60 opintopisteen tai 35 opintoviikon laajuiset ammatillisessa opettajakorkeakoulussa tai yliopistossa suoritetut opinto-

ohjaajan opinnot tai yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen 19 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetut vähintään 60 opintopisteen laajuiset opinnot

2) lukion opinto-ohjaajan kelpoisuus.

Jos opinto-ohjauksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää, opinto-ohjausta voi osana muuta opetustaan antaa myös muu tässä luvussa tarkoitettu opettaja.

Erityisopetusta on asetuksen 16 §:n mukaan kelpoinen antamaan henkilö, jolla on ammatillisten tai yhteisten opintojen opettajan kelpoisuus ja vähintään 60 opintopisteen tai vähintään 35 opintoviikon laajuiset ammatillisen koulutuksen erityisopettajan opinnot tai yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen (794/2004) 19 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädettyt erityisopetuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavat opinnot. Erityisopetuksena annettavaa yhteisten opintojen opetusta on kelpoinen antamaan myös henkilö, joka on suorittanut soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon ja jolla on erityisopettajan opinnot. Jos erityisopetuksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää, erityisopetusta voi antaa myös muu tässä luvussa tarkoitettu opettaja osana muuta opetustaan.

Kelpoisuusasetuksen 17 §:n mukaan ammatillisessa koulutuksessa opettajan tulee hallita opetuksessa käytettävä kieli. Äidinkielen opetusta antavalla opettajalla tulee olla kyseisen kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito. Erinomainen suomen tai ruotsin kielen suullinen ja kirjallinen taito osoitetaan asetuksen 22 a §:n mukaan suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa annetussa valtioneuvoston asetuksessa (481/2003) säädetyllä tavalla. Koulutuksen järjestäjä arvioi kielenhallinnan riittävyyden.

Opetusta voi kelpoisuusasetuksen 23 §:n mukaisesti määrätä väliaikaisesti - enintään vuoden ajaksi - antamaan henkilö, jolla on riittävä koulutus ja tehtävän edellyttämä taito. Tällainen henkilö voidaan kuitenkin määrätä antamaan opetusta yli kuuden kuukauden ajaksi vain, jos tehtävän edellyttämät kelpoisuusvaatimukset täyttäviä henkilöitä ei ole määräystä annettaessa saatavilla tai jos siihen on muu erityinen syy. Ammatillisten opintojen opetusta voidaan kuitenkin määrätä enintään kahden vuoden ajaksi antamaan henkilö, jolla on opetustehtävän edellyttämä riittävä koulutus ja vahva käytännön ammattitaito. Tällainen henkilö voidaan määrätä antamaan opetusta yli vuoden ajaksi vain, jos opetustehtävän edellyttämät kelpoisuusvaatimukset täyttäviä henkilöitä ei ole saatavilla tai jos siihen on muu erityinen syy.

Musiikkialan sekä teatteri- ja tanssialan koulutusta järjestävä yliopisto voi asetuksen 24 §:n mukaan todeta henkilön kelpoiseksi antamaan musiikkialan sekä teatteri- ja tanssialan ammatillisten opintojen opetusta, jos hän menestyksellisillä julkisilla esiintymisillään tai muulla toiminnallaan taikka opinnoillaan on osoittanut saavuttaneensa tehtäviin vaadittavan pätevyyden. Tarvittaessa yliopisto voi edellyttää, että pätevyys osoitetaan erityisessä kokeessa.

Ammatillisen koulutuksen opettajaksi tai opinto-ohjaajaksi voi olla kelpoinen myös henkilö, joka on suorittanut tutkinnon ulkomailla. Ulkomailla suoritetun tutkinnon tuottamasta kelpoisuudesta on kelpoisuusasetuksessa säädetyn lisäksi asetuksen 25 §:n mukaan voimassa, mitä siitä Euroopan yhteisön yleisen tutkintojen tunnustamisjärjestelmän voimaantulosta annetussa laissa (1597/1992) ja ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetussa laissa (531/1986) ja niiden nojalla säädetään

Opettajat Suomessa 2013 -julkaisun mukaan ammatillisessa koulutuksessa oli opetushenkilöstöä eli, rehtoreita, toiminnasta vastaavia johtajia, opettajia, opinto-ohjaajia, erityisopettajia ja muuta opetushenkilöstöä yhteensä reilut 15 000. Opettajat Suomessa 2013 -julkaisu perustuu Tilastokeskuksen keväällä 2013 tekemään henkilö pohjaiseen opettajatiedonkeruuseen. Opettajatiedonkeruu tehdään kahden tai kolmen vuoden välein. Viimeisin kysely on tehty keväällä 2016, mutta tiedoista tehty julkaisu ei ole vielä käytettävissä. Kevätlukukaudella 2013 kyselyyn vastanneista ja ammatillisessa koulutuksessa ensisijaisesti työskennelleistä yhteisten opintojen opettajana toimi 1 851 (12 %) opettajaa ja ammatillisten opintojen opettajana 13 166 (88 %).

Ammatillisessa koulutuksessa ensisijaisesti työskennelleistä opettajista lähes 80 prosenttia täytti Opettajat Suomessa 2013 -julkaisun mukaan muodollisen opettajankelpoisuuden vaatimukset. Kelpoisuusaste koheni vuoden 2010 tilanteesta yli 7 prosenttiyksikköä, jota näyttäisi selittävän osaltaan opettajien kelpoisuusehtojen muutokset vuonna 2010. Johtavassa asemassa työskentelevien ja lehtoreiden kelpoisuusaste oli 95 %, eli se on pysynyt korkeana. Myös muodollisesti kelpoisten erityisopettajien osuus on noussut 2008 vuoden 88 prosentista 95 prosenttiin, mutta toisaalta erityisopettajien määrä näyttäisi olevan vahvasti laskusuunnassa. Selittävänä tekijänä tähän voi olla se, että monilla ammatillisilla opettajilla on myös erityisopettajan pätevyys, mutta he eivät näytilastollisesti erityisopettajan tehtävyydessä. Opinto-ohjaajien määrä näyttäisi lisääntyneen vuoden 2008 tilanteeseen verrattuna. Ammatillisessa koulutuksessa työskennelleiden opettajien määrää ja kelpoisuutta on kuvattu tarkemmin taulukossa 4.

Taulukko 4: Ensisijaisesti ammatillisessa koulutuksessa työskennelleiden opettajien opettajakelpoisuus tehtävyyteittäin vuosina 2008, 2010 ja 2013

Tehtävyyppi	2008			2010			2013		
	Opettaja yht.	Opettajakelpoisuus on kunnossa		Opettaja yht.	Opettajakelpoisuus on kunnossa		Opettaja yht.	Opettajakelpoisuus on kunnossa	
		ikm	%		ikm	%		ikm	%
Rehtori, johtaja	185	172	93,0	163	147	90,2	142	135	95,1
Apulaisrehtori, aikuiskoulutusjohtaja, kussiosaston johtaja, toimialajohtaja jne.	530	471	88,9	641	561	87,5	622	550	88,4
Lehtori	6393	5939	92,9	6160	5711	92,7	6425	6080	94,6
Päätösvastuu opettaja	5790	3054	52,7	5903	3192	54,1	5970	4011	67,2
Sivutoiminen tuutoropettaja	694	233	33,6	603	223	37,0	511	232	45,4
Erityisopettaja	406	357	87,9	195	167	85,6	178	169	94,9
Opinto-ohjaaja	188	162	86,2	230	197	85,7	242	222	91,7
Muu tai tuntematon	642	320	49,8	619	339	54,8	927	585	63,1
Yhteensä	14828	10708	72,2	14514	10537	72,6	15017	11984	79,8

Vastausprosentti vuonna 2008 oli 87,5 %, vuonna 2010 86,2 % ja vuonna 2013 90 %. Lähde: Tilastokeskus. Opettajakyselyt keväällä 2008, 2010 ja 2013.

2.1.10 Laadunhallinta

Ammatillisen koulutuksen lainsäädännössä ei tällä hetkellä ole erillisiä säädöksiä laadunhallinnasta. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 24 §:ssä säädetään kuitenkin koulutuksen arvioinnista. Pykälän mukaan koulutuksen arvioinnin tarkoituksena on turvata tämän lain tarkoituksen toteuttamista ja tukea koulutuksen kehittämistä ja parantaa oppimisen edellytyksiä. Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa. Lisäksi pykälään sisältyy valtuus antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä arvioinnista ja sen kehittamisestä, mutta tarkempia säännöksiä ei ole annettu.

Vastaavat säännökset ovat ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 15 §:ssä. Lisäksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 §:n 1 momentissa todetaan, että tutkintotoimikuntien yhtenä tehtävänä on varmistaa näyttötutkintojen järjestämisen laatua. Laadunvarmistus on osa tutkintotoimikuntien velvollisuutta arvioida näyttötutkinnon järjestäjien toimintaa suhteessa tavoitteisiin, lainsäädäntöön ja näyttötutkinnon järjestämissopimuksiin. Tutkintotoimikuntien tehtävänä on eri tavoin varmistaa, että tutkintotilaisuudet järjestetään myös käytännössä näyttötutkinnon järjestämissopimuksen ja -suunnitelman mukaisesti ja että tutkintotilaisuuksissa noudatetaan tutkinnon perusteita. Jos tutkintotoimikunta havaitsee ongelmia näyttötutkintojen järjestämisessä, sen tulisi puuttua niihin.

2.1.11 Koulutusvienti

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa ei ole erillisiä säädöksiä koulutusviennistä, sillä säädökset on tehty vastaamaan kansallisiin koulutustarpeisiin. Osa ammatillisen koulutuksen järjestäjistä on tehnyt ammatillisen koulutuksen viennin osana ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 48 §:n mukaista maksullista palvelutoimintaa. Maksullista palvelutoimintaa koskevia säännöksiä sovelletaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 16 §:n viittaussäännöksen nojalla myös ammatillisessa aikuiskoulutuksessa.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry¹ teki loka-marraskuussa 2014 jäsenistölleen kyselyn koulutusviennistä. Kyselyyn vastasi 35 koulutuksen järjestäjää eri puolelta Suomea. Kyselyn perusteella koulutusvienti kiinnostaa ammatillisen koulutuksen järjestäjiä ja sen kehittämiseen löytyy selkeästi halua. Yli puolet vastanneista on jo sisällyttänyt koulutusviennin osaksi organisaation strategiaa. Lähes kolmanneksella on järjestämislupa vieraskieliseen tutkintoon. Muutama vastanneista ammatillisen koulutuksen järjestäjistä hallinnoi jo useiden miljoonien eurojen arvoista koulutusviennin projektisalkkua. Useimmat koulutuksen järjestäjät ovat kuitenkin vasta tunnusteluvaiheessa ja tutustumassa kaupalliseen toimintaan kansainvälisillä markkinoilla.

---

¹ AMKE ry:n jäseninä on 83 ammatillisen koulutuksen järjestäjää, joissa opiskelee yli 90 % ammatillisen koulutuksen opiskelijoista.

2.1.12 Työvoimakoulutus

Työ- ja elinkeinotoimisto, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskus ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tarjoavat julkisia työvoima- ja yrityspalveluja siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) säädetään. Lain 1 luvun 2 §:n mukaan julkisilla työvoima- ja yrityspalveluilla edistetään työmarkkinoiden toimivuutta turvaamalla osaavan työvoiman saatavuutta ja tarjoamalla työtä hakeville mahdollisuuksia saada työtä sekä edistetään uuden yritystoiminnan syntymistä ja kehitetään yritysten toimintaedellytyksiä ja työelämän laatua.

Julkisena työvoima- ja yrityspalveluna tarjotaan työnvälityspalveluita, tieto- ja neuvontapalveluita, osaamisen kehittämispalveluita sekä yritystoiminnan käynnistämis- ja kehittämispalveluita. Julkiseen työvoima- ja yrityspalveluun kuuluvat myös henkilöasiakkaan palveluprosessiin liittyvät asiantuntija-arvioinnit sekä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaiset tuet ja korvaukset.

Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoaminen perustuu lain 4 §:n mukaan elinkeinoelämän ja työmarkkinoiden tarpeisiin ja muutosten ennakointiin. Työ- ja elinkeinotoimisto, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskus tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja asiakas arvioivat yhdessä asiakkaan palvelutarpeen, jonka perusteella tarjotaan julkisia työvoima- ja yrityspalveluja, jotka parhaiten turvaavat osaavan työvoiman saatavuutta ja edistävät henkilöasiakkaan sijoittumista avoimille työmarkkinoille sekä edistävät yritystoiminnan käynnistymistä tai kehittymistä.

Työ- ja elinkeinotoimisto, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskus ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi tuottaa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitettuja palveluita itse tai hankkia ne osaksi tai kokonaan palvelujen tuottajilta valtion talousarviossa palvelujen hankkimista varten osoitetulla määrärahalta. Valtion talousarviossa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan pääluokassa työllisyyden edistämiseen ja työttömyyden torjuntaan tarkoitettujen määrärahojen (työllisyysmäärärahat) avulla tuetaan erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (1073/2012) 1 §:n mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen hankinnasta. Työ- ja elinkeinotoimisto voi hankkia julkisia työvoima- ja yrityspalveluja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen määräämissä rajoissa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset sekä työ- ja elinkeinotoimistot voivat myös yhdessä suorittaa hankintoja.

Työvoimakoulutuksesta säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 5 luvussa. Luvun 1 §:n mukaan työvoimakoulutuksella parannetaan aikuisten ammattitaitoa, mahdollisuuksia saada työtä tai säilyttää työpaikka ja heidän valmiuksiaan toimia yrittäjänä sekä edistetään ammattitaitoisen työvoiman saatavuutta ja uuden yritystoiminnan syntymistä.

Työvoimakoulutuksena tarjotaan ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta sekä kotoutumisen edistämistä annetun lain 20 §:ssä tarkoitettua kotoutumiskoulutusta. Työvoimakoulutuksena voidaan lisäksi tarjota aikuisten perusopetusta, jos perusopetuksen oppimäärän puuttuminen on esteenä ammatillisen koulutuksen suorittamiselle.

Luvun 3 §:n mukaan opiskelijaksi työvoimakoulutukseen voidaan valita koulutukseen ja sen tavoitteena olevaan ammattiin tai tehtävään soveltuva henkilö, jolla on työ- ja elinkeinotoimiston toteama koulutustarve. Alle 20-vuotias oppivelvollisuuden suorittanut voidaan valita ammatillisia valmiuksia antavaan koulutukseen vain, jos koulutuksen suorittaminen ei ole mahdollista tai muutoin tarkoituksenmukaista omaehtoisena opiskeluna.

Työvoimakoulutuksen opiskelijavalintaan sovelletaan lisäksi kyseistä koulutusta koskevia ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain, ammattikorkeakoululain (351/2003) ja yliopistolain (558/2009) säännöksiä opiskelijaksi ottamisen perusteista, kelpoisuudesta opintoihin, esteettömyydestä ja opiskelijaksi ottamisen edellytyksistä sekä opiskelijaksi ottamiseen tai opiskelijavalintaan liittyvästä tiedonsaannista.

Työ- ja elinkeinotoimisto päättää opiskelijoiden valitsemisesta koulutukseen. Kun kyse on korkeakoulututkintoon johtavista opinnoista, opiskelijaksi ottamisesta päättää korkeakoulu. Työvoimakoulutuksen opiskelijavalintatilaisuudet ja valintamenettelyyn liittyvät soveltuvuuskokeet ovat työvoimakoulutukseen hakeutuvalla maksuttomia.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun valtioneuvoston asetuksen 9 §:n mukaan työvoimakoulutukseen haetaan sähköisesti siihen tarkoitettussa verkkopalvelussa. Työvoimakoulutukseen voi hakea myös työ- ja elinkeinoministeriön lomakkeella, joka jätetään allekirjoitettuna työ- ja elinkeinotoimistoon. Jos koulutus toteutetaan koulutuksen yhteishankintana ja koulutus järjestetään pääasiassa tietyn yrityksen palveluksessa oleville työntekijöille tai vuokratyöntekijöille, työvoimakoulutukseen haetaan käyttämällä työ- ja elinkeinoministeriön vahvistamaa ryhmähakemuslomaketta, vastaavat tiedot sisältävää muuta lomaketta taikka sähköistä menettelyä. Työvoimakoulutukseen hakevan on pyynnöstä toimitettava hakemuksensa liitteeksi opiskelijavalinnan ja koulutuksen suorittamisen kannalta tarpeelliset lisäselvitykset ja todistukset.

Opiskelijoiden valinnasta työvoimakoulutukseen säädetään valtioneuvoston asetuksen 10 §:ssä. Pykälän mukaan opiskelijavalinnasta vastaavan työ- ja elinkeinotoimiston tulee varmistaa, että hakija täyttää koulutuksen yleiset ja kullekin koulutukselle erikseen asetetut muut pääsyvaatimukset. Opiskelijavalinnassa voidaan käyttää työ- ja elinkeinohallinnon ulkopuolisia asiantuntijoita, haastatteluja sekä soveltuvia testimenetelmiä. Jos koulutus toteutetaan koulutuksen yhteishankintana, koulutuksen rahoittamiseen osallistuva työnantaja, yrittäjäksi aikovan henkilön toimeksiantaja tai yrittäjyysoikeudet luovuttava yritys voi osallistua opiskelijavalintaan valintaryhmän jäsenenä. Työvoimakoulutukseen haetaan ensisijaisesti verkossa työ- ja elinkeinopalvelujen verkkosivustolta saatavalla verkkohakemuksella. Opiskelijavalinnan tekee valintaryhmä. Valintaryhmässä ovat työ- ja elinkeinotoimiston lisäksi edustettuina kouluttaja sekä yhteishankintakoulutuksen kyseessä ollessa työnantaja tai muu yhteisö. Tämän lisäksi on tarvittaessa mahdollista käyttää muita soveltuvia asiantuntijoita, kuten lääkäreitä, sosiaaliviranomaisia tai tietyn ammatti- tai toimialan asiantuntijoita. Hankintasopimuksessa nimetty työ- ja elinkeinotoimisto päättää opiskelijoiden valinnasta koulutukseen. Valintapäätöksestä on käytävä ilmi koulutukseen hakeneet, valinnan perusteet ja menettelyt sekä valituksi tulleet, varasijoille valitut ja valitsematta jääneet hakijat sekä perustelut valitsematta jättämiselle. Jos koulutukseen on haettu ryhmähakemuksella, työ- ja elinkeinotoimisto vahvistaa valinnan hyväksymällä hakemuksen.

Työvoimakoulutukseen on käytetty viime vuosina vajaa puolet julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden määrärahoista ja vuonna 2015 työvoimakoulutukseen käytettiin 208 miljoonaa eu-

roa. Työvoimakoulutuksessa aloitti vuonna 2015 noin 58 800 opiskelijaa, joista 14 000 maahanmuuttajien kotoutumis- tai luku- ja kirjoitustaidon koulutukseen. Ammatillisena työvoimakoulutuksena on toteutettu työttömille ja työttömyysuhanalaisille työnhakijoille paitsi ammatillista lisä- ja täydennyskoulutusta, myös uuteen ammattiin ja tutkintoon valmistavaa koulutusta. Vuonna 2014 työvoimakoulutuksessa suoritettiin yli 5 000 aikuisten näyttötutkintoa ja vajaat 8 000 tutkinnon osaa.

2.1.13 Opiskelijahuolto

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisessa koulutuksessa olevan opiskelijan oikeudesta opiskeluhuoltoon säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013). Voimassa oleva oppilas- ja opiskelijahuoltolaki koskee myös perusopetusta ja lukiokoulutusta ja sen tarkoituksena on muun muassa ollut luoda oppilas- ja opiskelijahuollon jatkumon esiopetuksesta toiselle asteelle ja sen mukaiset palvelut on suunniteltu palvelemaan lasten ja nuorten etua ja tarpeita. Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia ei sovelleta ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 §:n 4 momentissa tarkoitettuun yksityisopiskelijaan, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutuksessa olevaan opiskelijaan eikä ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 17 §:ssä tarkoitettuun oppisopimuskoulutuksessa olevaan opiskelijaan, jos oppisopimuskoulutuksena järjestetään näyttötutkinnon suorittamiseen valmistavaa koulutusta tai sellaista lisäkoulutusta, joka ei johda tutkintoon. Opiskeluhuoltoon kuuluvat oppilas- ja opiskelijahuoltolain 3 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhuolto sekä opiskeluhuollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut. Oppilaitoksen sijaintikunta vastaa psykologi- ja kuraattoripalveluiden järjestämisestä.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 16 a §:n mukaan opiskelijahuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Koulutuksen järjestäjän tulee toimia yhteistyössä opiskeluhuollon palveluita antavien ja järjestävien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijoille tietoa käytettävissä olevista opiskeluhuollon eduista ja palveluista sekä tarvittaessa ohjata opiskelijaa hakemaan näitä etuja ja palveluita.

Opiskeluterveydenhuollosta säädetään terveydenhuoltolaissa (1326/2010) ja neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (338/2011). Terveydenhuoltolain 17 §:n mukaan kunnan perusterveydenhuollon on järjestettävä opiskeluterveydenhuollon palvelut alueellaan sijaitsevien lukioiden, ammatillista koulutusta antavien oppilaitosten sekä korkeakoulujen opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta. Neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään tarkemmin opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetuista oppilaitosten opiskelijoista. Asetuksen 3 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan mukaan terveydenhuoltolain 23 §:ssä tarkoitettuja oppilaitoksia, joiden opiskelijoille kunnan on järjestettävä opiskeluterveydenhuollon palvelut, ovat ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettut oppilaitokset ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettut oppilaitokset. Asetuksen 3 §:n 2 momentin mukaan oppilaitoksen opiskelijana pidetään 1 momentissa tarkoitettun oppilaitoksen opiskelijaa, joka opiskelee opintotukilain mukaiseen opintotukeen

oikeuttavassa koulutuksessa. Kunta voi järjestää opiskeluterveydenhuollon muullekin kuin 2 momentissa tarkoitettulle opiskelijalle.

Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät

- 1) oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein;
- 2) opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn seuraaminen ja edistäminen, johon sisältyvät lukion ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoille kaksi määräaikaista terveystarkastusta ja kaikille opiskelijoille terveystarkastukset yksilöllisen tarpeen mukaisesti;
- 3) terveyden- ja sairaanhoitopalvelujen järjestäminen opiskelijoille, mielenterveys- ja päihde-työ, seksuaaliterveyden edistäminen ja suun terveydenhuolto mukaan lukien;
- 4) opiskelijan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä opiskelijan tukeminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai -hoitoon ohjaaminen.

Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös opiskelijan työssäoppimisen ja työharjoittelun aikainen terveydenhuolto.

Kunnan perusterveydenhuollon on opiskeluterveydenhuollon palveluja järjestäessään toimitava yhteistyössä alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien, muun opiskelijahuolto- ja opetushenkilöstön sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. Opiskeluterveydenhuolto on osa oppilas- ja opiskelijahuoltolain sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 16 a §:n mukaista opiskelijahuoltoa. Kunnan perusterveydenhuollosta vastaavan viranomaisen tulee osallistua lukiolain ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 14 §:n mukaisen opetussuunnitelman laatimiseen siltä osin, kun se koskee opiskelijahuoltoa sekä oppilaitoksen ja kodin välistä yhteistyötä.

2.1.14 Muut etuudet

Opintotuki

Suomen kansalaiselle, joka harjoittaa Suomessa oppivelvollisuuden jälkeisiä, päätoimisia opintoja, jotka kestävät yhtäjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta, myönnetään opintotukea siten kuin tässä opintotukilaissa (65/1994) säädetään. Opintotukena myönnetään opintorahaa, asumislisää sekä opintolainan valtiontakaus. Opintotukilain 4 §:n 3 momentin 1 ja 2 kohdan mukaan opintotukea myönnetään opiskelijalle, joka suorittaa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa säädettyä ammatillista koulutusta tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta tai muuta ammatillista lisäkoulutusta. Opintotukea ei lain 6 §:n 1 momentin mukaan kuitenkaan myönnetä sille, joka on ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaan järjestettävässä oppisopimuskoulutuksessa tai julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaisessa työvoimakoulutuksessa.

Opintotuen myöntämisen yleisinä edellytyksinä ovat oppilaitokseen hyväksyminen, opintojen päätoiminen harjoittaminen ja opinnoissa edistyminen sekä taloudellisen tuen tarve. Ammatil-

liset opinnot ovat opintotukilain 5 a §:n 3 momentin mukaan päätoimisia, kun opintojen laajuus on keskimäärin vähintään kolme opintoviikkoa tai 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti. Kun opintojen laajuutta ei ole mitoitettu opintoviikkoina eikä osaamispisteinä, edellytetään opetus- tai koulutusohjelman mukaiseen opetukseen tai opintoihin kuuluvaan harjoitteluun osallistumista keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus on kuitenkin aina päätoimista.

Opintotukea myönnetään ammatilliseen koulutukseen päätoimisten opintojen ajaksi. Säännönmukaisen opiskeluajan päätyttyä opintotukea voidaan myöntää enintään 12 kuukauden ajalle. Säännönmukaisella opiskeluajalla tarkoitetaan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 31 §:n tai lukiolain 24 §:n 1 momentin mukaista pidentämätöntä suoritusaikaa taikka opetussuunnitelman mukaista suoritusaikaa, jos suoritusaikaa ei ole lainsäädännössä määritelty. Ammatillisessa peruskoulutuksessa eli ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa opintotuki myönnetään ensin opintojen laajuutta vastaavalle ajalle, esimerkiksi 180 osaamispisteen ammatillisessa perustutkinnossa yleensä 3 opiskeluvuoden ajalle. Muussa kuin lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa peruskoulutuksessa opintotuki myönnetään pääsääntöisesti koulutuksen keston mukaiselle ajalle tai opintojen laajuutta vastaavalle ajalle (4,5 osaamispistettä/opiskelukuukausi tai 3 opintoviikkoa/opiskelukuukausi), jos kesto ei ole vahvistettu. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa opintotuki myönnetään henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaiselle ajalle, kuitenkin enintään kolmelle vuodelle. Opintojen edistymistä pidetään opintotukilain 5 b §:n 1 momentin mukaan riittävänä, jos opiskelijan päätoiminen opiskelu aika ei tule olennaisesti ylittämään kyseisiä opintoja varten määriteltyä tukiaikaa. Opintotukilainsäädännössä toisen asteen koulutuksen opintojen riittävälle edistymiselle ei ole säädetty tarkkoja opintosuoritusrajoja. Käytännössä ohjeelliset rajat riittävälle edistymiselle ovat keskimäärin 4,5 osaamispistettä/ opiskelukuukausi tai 3 opintoviikkoa/opiskelukuukausi (Kansaneläkelaitoksen etuusohje, opintotuki 15.08.2016, kela.fi).

Kansaneläkelaitoksen opintoetuustilaston 2014/15 mukaan lukuvuonna 2014-2015 opintotuen saajista noin 91 000 oli ammatillisten oppilaitosten opiskelijoita. Opintotuen saajia mainittuja lukuvuonna oli yhteensä noin 290 000. Opintotuen saajista noin 5000 oli ammatillisten aikuis- koulutuskeskusten opiskelijoita, 274 ammatillisten erikoisoppilaitosten opiskelijoita, 739 ammatillisten erityisoppilaitosten opiskelijoita.

Koulumatkatuki

Tuen myöntämisestä lukio-opintoja tai ammatillisia opintoja harjoittavan opiskelijan asunnon ja oppilaitoksen välisestä päivittäisestä koulumatkasta aiheutuviin kustannuksiin säädetään lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetussa laissa (jäljempänä koulumatkatukilaki, 48/1997). Koulumatkatukilain 2 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdan mukaan koulumatkatukeen on oikeutettu Suomessa asuva opiskelija, joka opiskelee Suomessa päätoimisesti ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 3 §:ssä säädettyssä koulutuksessa tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa säädettyssä näyttötutkintona suoritettavassa ammatilliseen perustutkintoon valmistavassa omaehtoisessa koulutuksessa. Opiskelun päätoimisuudesta säädetään opintotukilaissa. Koulumatkatukeen ei kuitenkaan ole oikeutettu etä- tai yksityisopetuksena tai maksullisena palvelutoimintana järjestettävän koulutuksen tai oppisopimuskoulutuksen opiskelija.

Koulumatkatuen myöntämisen edellytyksenä on pitkä koulumatka ja soveltuva matkustustapa, joita määriteltäessä otetaan huomioon matkasta kuukausittain aiheutuvat säännölliset kustan-

nukset, opiskelijan mahdollisuus käyttää julkista liikennettä sekä opiskelun yhtäjaksoisuus. Koulumatkatukea voidaan koulumatkatukilain 3 §:n mukaan myöntää, jos opiskelijan: 1) yhdensuuntaisen koulumatkan pituus on vähintään 10 kilometriä, 2) kuukausittaiset koulumatkasta aiheutuvat kustannukset ylittävät 54 euroa sekä

3) käyttämä matkustustapa on joukkoliikenne tai koulutuksen järjestäjän järjestämä koulukuljetus taikka 4 a §:ssä säädettyjen edellytysten täytyessä muu soveltuva oma matkustustapa. Koulumatkatukea ei myönnetä opiskelijalle, joka voisi asua maksutta koulutuksen järjestäjän ylläpitämässä asunnossa, jollei opiskelija erityisistä syistä voi ottaa asuntoa vastaan tai joka saa tukea koulumatkasta aiheutuviin kustannuksiin muun lain nojalla.

Koulumatkatuen myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että opiskelijalla on vähintään seitsemän koulumatkatukeen oikeuttavaa yhdensuuntaista matkaa viikossa yhdenjaksoisen vähintään 18 päivän ajan.

Kansaneläkelaitoksen opintoetuustilaston 2014/15 mukaan lukuvuoden 2014-2015 kaikkiaan noin 52 500 koulumatkatuen saajasta noin 37 500 oli ammatillisten oppilaitosten opiskelijoita. Näistä noin 29 000 oli alle 20-vuotiaita.

Aikuiskoulutustuki

Suomessa asuvien palkansaajien ja yrittäjien ammattitaidon kehittämistä ja ylläpitoa koskevan koulutuksen ajalta myönnettävästä eläkevakuutettuun ansiotyöhön perustuvasta aikuiskoulutuksesta säädetään aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (1276/2000). Aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisena etuutena myönnetään aikuiskoulutustukea korvaukseksi opiskelun aikaisesta ansionmenetyksestä. Lisäksi voidaan myöntää opintotukilain (65/1994) mukainen opintolainan valtioneuvoston päätös. Lain 5 §:n mukaan palkansaajan aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä on, että 1) henkilöllä on 7 §:n mukaista työssäoloaikaa tukikauden alkamiseen mennessä vähintään kahdeksan vuotta, 2) päätoiminen palvelussuhde samaan työnantajaan on tukikauden alkamiseen mennessä kestänyt yhdessä tai useammassa jaksossa vähintään vuoden, 3) henkilö on opintovapaalla (273/1979) tarkoitetulla opintovapaalla tai vastaavalla työnantajan kanssa muuten sovitulla vapaalla koulutuksen perusteella ja 4) työstä poissaolo koulutuksen johdosta kestää yhtäjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta tai aikuiskoulutustukea haetaan lain 12 a §:n mukaisesti soviteltuna. Henkilö ei menetä oikeuttaan palkansaajan aikuiskoulutustukeen, jos hänen työsuhteensa irtisanotaan tukikauden alkamisen jälkeen hänestä itsestään riippumattomista syistä.

Aikuiskoulutustuesta annetun lain 5 a §:n mukaan yrittäjän aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä on, että 1) yrittäjällä on lain 7 §:n mukaista työssäoloaikaa tukikauden alkamiseen mennessä vähintään kahdeksan vuotta, 2) yrittäjä on välittömästi ennen tukikauden alkamista toiminut vähintään vuoden lain 3 §:ssä tarkoitettuna yrittäjänä, 3) opiskelu kestää yhdenjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta tai, jos koulutus ei ole yhdenjaksoista, se kestää useammassa jaksossa yhteensä vähintään 43 päivää ja 4) yrittäjän tukikauden aikaiset yritystoiminnan ansiot ovat vähentyneet vähintään kolmasosalla verrattuna viimeiseen ennen opiskelun alkua toimitettuun verotukseen. Yrittäjällä ei ole oikeutta saada aikuiskoulutustukea, jos hänen tukikauden aikaiset muut kuin yritystoiminnasta saadut ansiotulonsa ylittävät kolme neljäsosaa yrittäjälle maksetun aikuiskoulutustuen määrästä. Yrittäjällä tarkoitetaan lain 3 §:n mukaan henkilöä, joka päätöintään varten on yrittäjän eläkelain (1272/2006) tai maatalousyritt-

täjän eläkelain (1280/2006) mukaisesti velvollinen ottamaan sanottujen lakien mukaisen vakuutuksen.

Aikuiskoulutustuesta annetun lain 6 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla aikuiskoulutustukea voidaan myöntää päätoimisesti opiskelevalle henkilölle, joka osallistuu sellaiseen opetusministeriön toimialaan kuuluvaan ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (630/1998) tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) tarkoitettuun koulutukseen, joka johtaa ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon, erikoisammattitutkintoon tai edellä tarkoitettujen tutkintojen osien suorittamiseen taikka on edellä sanottujen lakien mukaista lisä- ja täydennyskoulutusta.

Koulutusrahaston tilastotiedon mukaan vuonna 2015 kaikista yhteensä noin 20 500 aikuiskoulutustuen saajasta yhteensä noin 6200 opiskeli ammatillisessa oppilaitoksessa (koulutusrahasto.fi).

2.1.15 Ammatillisen koulutuksen rahoitus

Ammatillisen koulutuksen rahoituksesta säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009), jäljempänä *rahoituslaki*, sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1766/2009), jäljempänä *rahoitusasetus*. Rahoituslaissa ja -asetuksessa käytetyn terminologian mukaisesti ammatillisella peruskoulutuksella tarkoitetaan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain perusteella järjestettävää koulutusta sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain perusteella järjestettävää näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavaa koulutusta. Ammatillisella lisäkoulutuksella tarkoitetaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain perusteella järjestettävää ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta sekä muuta ammatillista lisäkoulutusta.

Ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjille myönnettävä rahoitus on osa kuntien valtionosuusjärjestelmää, jonka puitteissa valtio ja kunnat rahoittavat yhdessä ammatillista peruskoulutusta. Ammatillisen lisäkoulutuksen julkinen rahoitus on kokonaisuudessaan valtionrahoitusta. Lisäksi osa ammatillisesta koulutuksesta järjestetään henkilöstökoulutuksena, jolloin rahoitukseen osallistuvat myös henkilöstöään kouluttavat yritykset.

Koulutuksen järjestäjän saama rahoitus muodostuu koulutusmuodoittain rahoituksen perusteena olevien suoritteiden ja laskennallisten yksikköhintojen perusteella. Suoriteyksiköitä ovat esimerkiksi opiskelijamäärät ja opiskelijatyövuodet. Yksikköhinnat perustuvat ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräisiin valtakunnallisiin toteutuneisiin käyttökustannuksiin.

Ammatillisen koulutuksen rahoitus perustuu laskennalliseen järjestelmään ja niin sanottuun ylläpitäjämalliin, jossa rahoitus myönnetään koulutuksen järjestäjälle, joka päättää rahoituksen kohdentamisesta. Koulutuksen järjestäjille maksetaan yksikköhinnan mukainen rahoitus täysimääräisesti lukuun ottamatta kuntia. Kuntien saamasta valtionosuusrahoituksesta vähennetään asukaskohtainen kuntaosuus, jolloin vältytään tarpeettomalta ristikkäiseltä maksuliikenteeltä. Kunnan laskennallisesta omarahoitusosuudesta säädetään rahoituslain 8 §:ssä. Voimassa olevan säännöksen mukaan kuntien omarahoitusosuus lukiokoulutuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen käyttökustannuksista on 58,11 prosenttia kuntien valtionosuuden perusteesta.

Kunnat osallistuvat ammatillisen peruskoulutuksen rahoitukseen kunnan asukasmäärän mukaisessa suhteessa. Vuodelle 2016 laskettu kunnan rahoitusosuus on 291,92 euroa/asukas.

Rahoituslain 32 §:ssä säädetään arvonlisäveron huomioon ottamisesta yksityisen koulutuksen järjestäjän rahoituksessa. Kyseisen säännöksen mukaan koulutuksen yksikköhintoja korotetaan yksityisen koulutuksen järjestäjän osalta siten, että korotus vastaa yksityisten koulutuksen järjestäjien maksamien arvonlisäverojen osuutta yksityiselle koulutuksen järjestäjälle aiheutuneista arvonlisäverottomista kustannuksista mainitussa koulutusmuodossa. Yksityisen koulutuksen järjestäjän yksikköhintaan lisätään arvonlisäveron osuus, joka vuonna 2016 on 4,91 %.

Ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksen määräytymisperusteet

Rahoituslain 5 §:n mukaan ammatillisessa peruskoulutuksessa rahoitus määräytyy opiskelijamäärien ja opiskelijaa kohden määrättyjen yksikköhintojen perusteella. Rahoituslain 23 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään vuosittain seuraavan varainhoitovuoden rahoituksen perusteena käytettävät lukiokoulutuksen, ammatillisen peruskoulutuksen ja taiteen perusopetuksen keskimääräiset yksikköhinnat siten kuin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 54 §:n 2 momentissa ja 57 §:ssä säädetään. Mainituissa valtionosuuslain pykälissä säädetään muutoksista, jotka otetaan huomioon keskimääräisiä yksikköhintoja laskettaessa. Näitä ovat valtionosuustehtävien laadun ja laajuuden muutokset, peruspalveluiden hintaindeksiin perustuvat kustannustason arvioidut muutokset sekä valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistukset. Ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta vuonna 2016 on 10 465,32 euroa.

Rahoituslain 23 §:n 2 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö määrää yksikköhinnat. Yksikköhinnat määrätään siten, että yksikköhintojen mukaisesti lasketut rahoituksen perusteella käytettävät euromäärät yhteenlaskettuina vastaavat keskimääräisten yksikköhintojen perusteella laskettavia euromääriä. Rahoituslain 25 §:n 1 momentissa säädetään ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhintojen laskennasta valtakunnallisten toteutuneiden kokonaiskustannusten perusteella. Kustannuksia laskettaessa otetaan huomioon yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna ammatillisen koulutuksen järjestäjille aiheutuneet ammatillisen koulutuksen, valmentavien koulutusten sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun näyttötutkintona suoritettavan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan koulutuksen valtakunnalliset kokonaiskustannukset. Oppisopimuskoulutuksesta aiheutuneita kustannuksia ei oteta huomioon. Rahoituslain 31 §:ssä säädetään yksikköhintoja laskettaessa huomiotta jätettävistä kustannuksista.

Rahoituslain 25 §:n 2 momentissa säädetään ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhintojen laskemisesta koulutusaloittain. Yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan koulutusaloittain siten, että kunkin koulutusalan koulutuksesta aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset jaetaan kunkin koulutusalan koulutusta saaneiden opiskelijoiden yhteismäärällä mainittuna vuonna.

Taulukko 5: Alakohtaiset yksikköhinnat vuonna 2016 (euroa)

1. Humanistinen ja kasvatusala	9 311,88
2. Kulttuuriala	11 172,81
3. Yht.kuntat., liiket. ja hallinnonala	7 674,24
4. Luonnontieteiden ala	8 052,31
5. Tekniikan ja liikenteen ala	10 700,59
6. Luonnonvara- ja ympäristöala	14 433,26
7. Sosiaali-, terveys ja liikunta-ala	8 563,69
8. Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	10 295,77
Yhteensä	10 465,32

Yksikköhintojen porrastamisesta koulutusalan sisällä säädetään rahoitusasetuksen 4 §:n 1 momentissa, jossa säädetään tutkinnoista tai tutkintojen osaamisaloista, joissa ammatillisen peruskoulutuksen koulutuslakohtaiset yksikköhinnat ovat korkeammat kuin muussa saman koulutusalan koulutuksessa.

Taulukko 6: Porrastusprosentit vuonna 2016

Koulutusala	Koulutus	Korotus %
2. Kulttuuriala	- Musiikkialan perustutkintoon johtava koulutus	40
5. Tekniikan ja liikenteen ala	- Elintarvikealan perustutkintoon johtava meijerialan koulutusohjelma	35
	- Merenkulun perustutkintoon johtava koulutus	25
	- Logistiikan perustutkinto, kuljetuspalvelujen koulutusohjelma autonkuljettajakoulutus	35
	- linja-autonkuljettajan ja yhdistelmäajoneuvonkuljettajan koulutus	70
	- Lentokoneenasennuksen perustutkintoon johtava koulutus	55
	- Rakennusalan perustutkintoon johtava maanrakennuskoneenkuljetuksen koulutusohjelma	70
6. Luonnonvara- ja ympäristöala	- Metsäalan perustutkintoon johtava metsäkoneenkuljetuksen koulutusohjelma	90
	- Muu metsäalan perustutkintoon johtava koulutus	40
	- Hevostalouden perustutkintoon johtava koulutus	25
7. Sosiaali-, terveys ja liikunta-ala	- Liikunnanohjauksen perustutkintoon johtava koulutus	55

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen yksikköhinta määrätään porrastamalla ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa rahoitusasetuksen 4 §:n 2 momentin mukaan kertoimella 0,80. Vuonna 2016 ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen yksikköhinta on 8 372,26 euroa.

Rahoitusasetuksen 4 §:n 3 momentin mukaan koulutusalaakohtaisia yksikköhintoja ja ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen yksikköhintaa korotetaan erityisopetuksessa 47 prosenttia. Yksikköhintaan tehtävistä korotuksista ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 20 §:n 2 momentissa tarkoitetun erityisopetuksen erityistehtävän perusteella järjestettävässä koulutuksessa säädetään rahoitusasetuksen 9 §:ssä. Korotuksia sovelletaan sekä tutkintotavoitteisen koulutuksen koulutusalaakohtaiseen yksikköhintaan että valmentavan koulutuksen yksikköhintaan. Koulutusalaakohtaisia yksikköhintoja korotetaan euromäärällä, joka saadaan kertomalla koulutusalaakohtainen yksikköhinta luvulla 1,31. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen rahoitukseen puolestaan sovelletaan ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa kerrottuna luvulla 1,65 eli vuonna 2016 yksikköhinta on 17 267,78 euroa. Lisäksi asetuksessa säädetään vaikeavammaisuuden sekä henkilökohtaisen koulunkäyntiavustajan käyttämisen perusteella tehtävistä yksikköhinnan korotuksista. Vaikeavammaisuuden perusteella myönnettävä korotus on keskimääräinen yksikköhinta kerrottuna luvulla 1,12 ja henkilökohtaisen koulunkäyntiavustajan käyttämisen perusteella myönnettävä korotus keskimääräinen yksikköhinta kerrottuna luvulla 2,72.

Yksikköhinnan korottamisesta opiskelijan saaman majoitusedun perusteella säädetään rahoitusasetuksen 10 §:ssä. Säännöksen mukaan yksikköhintaa korotetaan majoitusedun saaneiden opiskelijoiden osalta euromäärällä, joka on 15 prosenttia ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta. Erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän perusteella järjestettävässä koulutuksessa korotus on 63 prosenttia ja sisäoppilaitoksessa järjestetyssä koulutuksessa 26 prosenttia ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta. Rahoituksen perusteeksi ilmoitettuja majoitettuja opiskelijoita oli kaikkiaan yhteensä 10 239 opiskelijaa.

Rahoituslain 25 §:n 6 momentin mukaan oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinta on 63,13 prosenttia ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta. Lisäksi oppisopimuskoulutuksen yksikköhintaa korotetaan erityisopetuksessa 50 prosentilla. Oppisopimuskoulutuksessa yksikköhintaa ei porrasteta koulutusalojen perusteella. Vuonna 2016 arvonlisäveroton yksikköhinta on 6 606,76 euroa..

Rahoituslain 25 §:n 4 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi koulutuksen järjestäjälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä korottaa yksikköhintaa. Säännöksen perusteella myönnetään vuosittain niin sanotut yksikköhinnan harkinnanvaraiset korotukset. Yksikköhinnan harkinnanvaraisen korottamisen perusteena voi olla esimerkiksi järjestämisluvassa määrätty erityinen koulutustehtävä, koulutuksen järjestäjän kokonaistaloudellinen tilanne, poikkeuksellisen kallis koulutus tai valtakunnallinen kehittämissanke. Myös järjestäjäkentän kokoamista on järjestäjäfuusioiden alkuvaiheen kustannusten perusteella tuettu yksikköhinnan harkinnanvaraisilla korotuksilla. Vuonna 2016 yksikköhinnan harkinnanvaraista korotusta haki 33 järjestäjää, joista 28:lle myönnettiin korotusta. Näistä

harkinnanvarainen korotus fuusion aiheuttamien kustannusten perusteella myönnettiin kahdeksalle järjestäjälle.

Rahoituslain 25 §:n 2 momentin mukaan ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhintoja porrastetaan myös koulutuksen tuloksellisuuden perusteella. Tuloksellisuuteen perustuva porrastus määräytyy opiskelijoiden työllistymisen, jatko-opintoihin siirtymisen, koulutuksen keskeyttämisen ja opintojen suoritusajan perustella (vaikuttavuusmittari) sekä henkilöstön kelpoisuuden ja kehittämistoimenpiteiden perusteella (henkilöstömittarit). Tuloksellisuuden perusteella määräytyvä osuus on enintään kolme prosenttia 25 §:n 1 momentissa tarkoitetuista valtakunnallisista kokonaiskustannuksista. Yksikköhinnan porrastamisesta toiminnan tuloksellisuuden perusteella sekä tuloksellisuuden arvioinnissa käytettävistä mittareista säädetään rahoitusasetuksen 5-7 §:ssä. Tulosindeksin laskennan ulkopuolelle jäävät ne ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjät, joista tulosindeksin laskennan edellyttämää tietoa ei ole saatavissa tai joiden opiskelijamäärä on niin vähäinen, että tulosindeksiä ei voida tilastollisesti luotettavalla tavalla laskea. Tulosindeksiä ei myöskään lasketa koulutuksen järjestäjälle, jolle on ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 9 §:n nojalla määrätty erityinen koulutustehtävä järjestää erityisopetusta.

Ammatillisen peruskoulutuksen rahoitus myönnetään kahden vuosittaisen laskentapäivän eli tammikuun 20 päivän ja syyskuun 20 päivän opiskelijamäärien perusteella. Opiskelijamäärien laskennasta säädetään rahoituslain 48 §:ssä ja rahoitusasetuksen 21 §:ssä. Varainhoitovuoden ennakkollinen rahoitus lasketaan varainhoitovuotta edeltävän vuoden keskimääräisen opiskelijamäärän mukaan ja rahoitus tarkistetaan varainhoitovuoden toteutuneen opiskelijamäärän mukaiseksi varainhoitovuoden loppuun mennessä.

Koulutuksen järjestämisluvassa määrätään koulutuksen järjestäjän enimmäisopiskelijamäärä, joka on myös koulutuksen järjestäjän saaman rahoituksen perusteena huomioon otettavien suoritteiden enimmäismäärä. Ammatilliseen perustutkintoon valmistavassa oppisopimuskoulutuksessa oppisopimusten järjestäjäkohtaista määrää ei kuitenkaan kiintiöidä, vaan koulutusta saa järjestää ja koulutusta rahoitetaan kysynnän mukaisesti.

Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksen määräytymisperusteet

Ammatillisen lisäkoulutuksen valtionrahoitusta myönnetään ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen ja niihin valmistavan koulutuksen sekä muun kuin näyttötutkintoon valmistavan ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämiseen. Rahoitusta myönnetään myös ilman valmistavaa koulutusta näyttötutkintoina suoritettavien ammatillisten perustutkintojen toteuttamiseen.

Rahoituslain 5 §:n mukaan oppilaitosmuotoisessa ammatillisessa lisäkoulutuksessa rahoitus määräytyy koulutuksen järjestäjälle valtionrahoituksen laskemisen perusteeksi vahvistetun opiskelijatyövuosien määrän sekä opiskelijatyövuotta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella. Rahoitusasetuksen 30 §:n mukaan yksi opiskelijatyövuosi on 190 vähintään seitsemän tunnin mittaista työpäivää opiskelijaa kohden. Sellainen näyttötutkinnon osa, joka suoritetaan osallistumatta tutkintoon valmistavaan koulutukseen vastaa rahoitusta määrättäessä kahdeksaa prosenttia täydestä opiskelijatyövuodesta.

Rahoituslain 49 §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain kunkin koulutuksen järjestäjän laskennallisen valtionrahoituksen perusteena käytettävän opiskelijatyö-

vuosimäärän valtion talousarviossa määritellyn enimmäismäärän rajoissa. Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvissa on määritelty kullekin koulutuksen järjestäjälle opiskelijatyövuosien vuotuinen vähimmäismäärä. Opiskelijatyövuosien vahvistamisen lähtökohtana on vakiintuneesti käytetty varainhoitovuotta edeltävien kahden vuoden toteutuneiden sekä perustietokyselyssä ilmoitettujen opiskelijatyövuosien mukaista keskiarvoa, mutta opiskelijatyövuosia vahvistetaan kuitenkin aina vähintään järjestämisluvun mukaiseen vähimmäismäärään saakka. Vuonna 2015 toteutui yhteensä 17 733,2 opiskelijatyövuotta, josta ns. omaehtoisen koulutuksen opiskelijatyövuosia yhteensä 15 854.

Ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhintojen laskemisesta säädetään rahoituslain 27 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan oppilaitosmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinnat lasketaan rahoituslain 23 §:n 1 momentin mukaisen ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan perusteella erikseen omaehtoiseen lisäkoulutukseen ja henkilöstökoulutukseen. Rahoituslain 10 §:n 1 momentin mukaan oppilaitosmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuusprosentti on omaehtoisessa koulutuksessa 85,60 prosenttia ja henkilöstökoulutuksessa 47,23 prosenttia. Omaehtoisen ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuusprosentissa on otettu huomioon, että kyseisessä koulutuksessa opiskelijalta voidaan periä kohtuullinen opiskelijamaksu. Henkilöstökoulutuksen valtionosuusprosentissa puolestaan on otettu huomioon, että henkilöstökoulutuksen rahoitukseen osallistuvat myös yritykset.

Yksikköhintojen porrastamisesta eri hintaryhmiin säädetään rahoitusasetuksen 11 §:ssä. Hintaryhmät perustuvat koulutuksen järjestämiskustannuksissa oleviin ala- ja tutkintokohtaisiin eroihin. Rahoitusasetuksen 11 §:n mukaan ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhintaa korotetaan lisäksi 50 prosentilla ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta niiden opiskelijoiden osalta, joilla annetaan erityisiä opetus- ja oppilashuoltopalveluita opiskelijan vamman, sairauden tai niihin rinnastettavan syyn vuoksi.

Rahoituslain 10 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjälle myönnetään rahoitusta oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen lisäkoulutuksen käyttökustannuksia varten euromäärä, joka saadaan, kun mainittua koulutusta saavien opiskelijoiden määrät kerrotaan mainittua koulutusta varten opiskelijaa kohden määrätyillä yksikköhinnoilla. Rahoituslain 27 §:n 2 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö määrää vuosittain valtion talousarvion rajoissa oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinnat. Yksikköhinnat määrätään erikseen ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta sekä muuta ammatillista lisäkoulutusta varten. Oppisopimuskoulutuksessa yksikköhintoja ei porrasteta koulutusaloittain. Vuonna 2016 oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammattitutkintoon tai erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen yksikköhinta on 3 268,70 euroa ja muun ei-tutkintotavoitteisen ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinta on 2 360,73 euroa.

Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvassa määrätään oppisopimusten vuotuinen vähimmäismäärä ja oppisopimusten enimmäismäärästä päätetään vuosittain valtion talousarviossa ja järjestäjäkohtaisesti vuosittain ministeriön enimmäismääräpäätöksellä. Opiskelijamäärien laskennasta säädetään rahoitusasetuksen 21 §:ssä. Oppisopimuskoulutuksena järjestettävässä ammatillisessa lisäkoulutuksessa rahoitus suoritetaan laskentapäivien keskiarvon mukaisesti, mutta kuitenkin enintään opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen mukaisten suorittemäärien rajoissa.

Rahoituslain 27 §:n 3 momentin mukaan ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhintoja porrastetaan myös tuloksellisuuden perusteella. Tuloksellisuuden osuus on enintään kolme prosenttia koulutuksen järjestäjien yksikköhintojen laskennassa käytettävien valtionosuuksien laskennallisesta perusteesta. Tuloksellisuuteen perustuva valtionosuuden määrä määräytyy suoritettujen ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteella. Tulosrahoitus lasketaan kullekin koulutuksen järjestäjälle vahvistettavaan yksikköhintaan sisältyvänä osana. Tulosrahoituksen määräytymisestä ja järjestäjäkohtaisten tulosrahoitusosuuksien enimmäismääristä säädetään tarkemmin rahoitusasetuksen 12 §:ssä.

Ammatillisten erikoisoppilaitosten rahoituksesta säädetään rahoituslain 10 §:n 3 momentissa. Kyseisen säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjälle myönnetään valtionosuutta ammatillisen erikoisoppilaitoksen käyttökustannuksia varten euromäärä, joka saadaan, kun koulutuksen järjestäjälle rahoituksen laskemisen perusteeksi vahvistettu opiskelijatyöpäivien määrä kerrotaan opiskelijatyöpäivää kohden määrättyllä yksikköhinnalla. Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa seuraavan varainhoitovuoden rahoituksen perusteena käytettävien opiskelijatyöpäivien määrän vuosittain valtion talousarvion rajoissa. Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä opiskelijatyöpäivien lukumäärä perustuu vakiintuneesti kahden varainhoitovuotta edeltävän vuoden tilastointipäivinä ilmoitettujen opiskelijatuntien perusteella. Valtion talousarviossa on erikseen määriteltä Suomen Ilmailuopistolle vuosittain myönnettävien opiskelijatyöpäivien enimmäislukumäärä. Rahoituslain 27 §:n 4 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö määrää vuosittain ammatillisten erikoisoppilaitosten opiskelijatyöpäiväkohtaisen yksikköhinnan. Yksikköhinta määrätään tarkistamalla edelliselle vuodelle määrättyä yksikköhintaa soveltamisvuoden arvioituun kustannustasoon.

Rahoituksen laskeminen ja maksaminen

Rahoituslaissa tarkoitettuja käyttökustannuksia koskevissa asioissa valtioapuviranomaisena toimii opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta Opetushallitus vastaa valtionosuusjärjestelmän tietojen keruusta ja laskentapalveluista. Laskennan tietojärjestelmä- ja raportointipalvelut ostetaan Tampereen yliopistolta ja lisäksi osa tiedonkeruusta ostetaan Tilastokeskukselta.

Rahoituslain 50 §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää lain 6 §:ssä tarkoitetun kunnan valtionosuuden, 7 §:ssä tarkoitetun kuntayhtymän ja yksityisen järjestämisen koulutuksen rahoituksen sekä 10 §:ssä tarkoitetun ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuuden hakemusta kunnalle tai muulle koulutuksen järjestäjälle. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus maksaa rahoituksen käyttökustannuksiin koulutuksen järjestäjälle siten kuin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 49 §:ssä säädetään. Kyseisen säännöksen mukaan palvelukeskus maksaa mainitussa laissa tarkoitetut valtionosuudet ja kotikuntakorvaukset sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa ja vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitetut valtionosuudet ja muun rahoituksen yhtenä kokonaisuutena. Mainitut erät maksetaan varainhoitovuoden alusta kuukausittain yhtä suurina erinä. Lisäksi palvelukeskus perii kunnalta valtionosuuden ja kunnan omarahoitusosuuden välisen erotuksen, jos kunta on velvoitettu suorittamaan omarahoitusosuutena enemmän kuin mitä kunnalle valtionosuutena maksetaan.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Ruotsi

Ruotsissa oppivelvollisuuden jälkeen opiskelijat voivat mennä johonkin ammatillisen koulutuksen ohjelmaan (yrkesprogram) tai korkea-asteen koulutukseen valmistavaan koulutukseen (högskoleförberedande program) lukiokoulussa. Aikuiset, joilla ei ole toisen asteen koulutusta tai jotka haluavat vaihtaa ammattia, voivat mennä kunnalliseen aikuisten toisen asteen ammatilliseen koulutukseen (kommunal vuxenutbildning). Toisen asteen ammatillinen koulutus sisältää kolmivuotisia valtakunnallisia ammatillisia koulutusohjelmia, joiden tavoitteena on valmistaa opiskelijoita ammattiin. Jos opiskelijalla ei ole kelpoisuutta tiettyyn valtakunnalliseen koulutusohjelmaan, hän voi osallistua johdanto-ohjelmaan (introduktion) korjatakseen tämän puutteen. Erilaisia johdanto-ohjelmia on viisi, ja niiden tarkoituksena on antaa opiskelijan yksilöllisiin koulutustarpeisiin räätälöity koulutus, joka selkeyttää koulutuspolkua, johtaa työmarkkinoille sekä antaa perustan jatkokoulutukselle. Esimerkiksi kielipainotteisen johdanto-koulutuksen (språkintrouktion) tavoitteena on antaa maahanmuuttajanuorelle valmiuksia ruotsin kielessä ja mahdollistaa eteneminen toiselle asteelle tai muuhun koulutukseen. Ammatillisesti suuntautuneen johdantokoulutuksen (yrkesintroduktion) tavoitteena on puolestaan parantaa pääsyä ammatilliseen koulutukseen tai työhön. Ne opiskelijat, joilla on oppimisvaikeuksia, voivat peruskoulun jälkeen osallistua nelivuotiseen toisen asteen koulutukseen erityisopetuksessa. Tarjolla on kahdeksan valtakunnallista ohjelmaa sekä yksilöllisiä ohjelmia, joiden tavoitteena on valmistaa ammattiin. Myös aikuisille on tarjolla erityisopetusta.

Tanska

Tanskassa on paljon erilaisia ammatillisia koulutuksia, joiden kesto vaihtelee 1,5 ja 5,5 vuoden välillä. Useimpien koulutusten kesto on 3,5–4 vuotta. Suomalaisen ammatilliseen koulutukseen valmistavan koulutuksen kaltaisia koulutuksia ei ole. Tanskassa noin 60 prosenttia nuorista käy vapaaehtoisen peruskoulun 10. luokan ennen ammatilliseen koulutukseen siirtymistä. Peruskoulun 10. luokan tavoitteena on selkiyttää opiskelijan valintaa joko lukion tai ammatillisen koulutuksen välillä. Aikuiskoulutuksessa on tarjolla kaksi valmistavan koulutuksen vaihtoehtoa. Valmistava koulutus (FVU) antaa matemaattiset ja lukutaidon perusvalmiudet sekä parantaa oppimisvalmiuksia ja tanska toisena kielenä -taitoja. Yleinen aikuiskoulutus (AVU) puolestaan on tarkoitettu aikuisille, joilla ei ole perusopetuksen yläkoulun tasoista koulutusta tai jotka tarvitsevat täydennystä joissakin oppiaineissa. Tämä koulutus on samantasoisia yhdeksännen tai kymmenennen luokan opintojen kanssa.

Norja

Norjassa kaikilla peruskoulun käyneillä on lain mukaan oikeus mennä kolmevuotiseen ylempään toisen asteen koulutukseen. Opiskelija voi valita kolmesta yleisaineen ohjelmasta ja yhdeksästä ammatillisen aineen ohjelmasta. Norjalla on hyvin kehittynyt ammatillisen koulutuksen järjestelmä, joka linkittyy oppisopimuskoulutukseen. Toisen asteen ammatillinen koulutus järjestetään yleisimmin niin sanotun 2+2 -mallin mukaan, joka sisältää kaksi vuotta käytännön opetusta oppilaitoksessa lyhyine työharjoitteluineen ja sen jälkeen on kaksi vuotta oppisopimuskoulutusta, johon kuuluu työtä yrityksessä tai julkisessa organisaatiossa.

Islanti

Islannissa kaikki 16-vuotiaat perusopetuksen päättäneet voivat päästä toisen asteen koulutukseen. Opinto-ohjelmien pituus vaihtelee kahdesta lukukaudesta neljään vuoteen. Opintoaika on jaettu perusosaan, joka on yhteinen useimmille saman alan opinnoille, sekä erikoistumisopinnoihin. Melkein kaikki ammatillinen koulutus rakentuu duaalijärjestelmään, missä suurin osa koulutuksesta tapahtuu oppilaitoksessa, mutta sisältää myös työpaikoilla tapahtuvaa koulutusta. Vain vähemmistöissä tutkintoja kaikki koulutus on oppilaitosmuotoista.

Alankomaat

Alankomaissa oppivelvollisuus päättyy 16-vuotiaana. Vuodesta 2008 lähtien käytössä on ollut vielä yksi lisävuosi niille 16—17-vuotiaille, jotka eivät ole saavuttaneet yleiseen tai ammatilliseen toisen asteen koulutukseen siirtymiselle asetettuja vaatimuksia. Ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus (VMBO) on nelivuotinen ja tarkoitettu 12—16-vuotiaille opiskelijoille, jotka eivät pystyisi suorittamaan ammatillista tutkintoa edes tukiopetuksen avulla valmistavaa koulutusta käymättä. Toisin kuin muut toisen asteen koulutusväylät, valmistava koulutus ei välttämättä johda suoraan toisen asteen amVMBO:ssa on tarjolla neljä koulutusväylää. Ammatillisesti valmistavan väylän matalampi taso (VMBO-BL, basis beroepsgerichte leerweg) valmistaa lyhytkestoisin toisen asteen koulutuksiin. Ammatillisesti valmistavan väylän korkeampi taso (VMBOKL, kaderberoepsgerichte leerweg) valmistaa pitkiin 3- ja 4-vuotisiin toisen asteen koulutuksiin. Lisäksi on olemassa yleissivistävä teoreettinen väylä ja ammatillisesti suuntautuneempi teoreettinen väylä, jotka mahdollistavat siirtymisen ylempään toisen asteen koulutukseen.

Itävalta

Itävallassa oppivelvollisuus alkaa 6-vuotiaana ja kestää yhdeksän vuotta. Neljän vuoden jälkeen 10-vuotiaana oppilaat siirtyvät alemman toisen asteen koulutukseen. Tällöin alkaa ensimmäinen eriytyminen oppilaiden jakautuessa kolmeen eri koulutyyppiin, jotka kestävät neljä vuotta. Näiden jälkeen vaihtoehtoina ovat nelivuotinen ylempään akateemiseen toisen asteen koulun sykli (AHS-Oberstufe) sekä vaihtoehtoja erilaisten ammatillisten väylien välillä. Ammatikoulutukseen mennään kahdeksannelta luokalta ja koulutus on nelivuotinen. Lisäksi vaihtoehtona on ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus (Polytechnische Schule, PTS), joka on yksivuotinen toisen asteen koulutus (grade 9). Valmistavan koulutuksen tavoitteena on edistää oppilaiden koulutusta viimeisenä kouluvuotena sekä tukea koulutus- ja ammatinvalinnassa. Itävallan koulutusjärjestelmässä on vuodesta 2008 lähtien ollut käytössä myös alle 18-vuotiaille tarkoitettu koulutustakuu. Koulutustakuu on tarkoitettu niille nuorille, joilla ei ole paikkaa toisen asteen koulutuksessa tai oppisopimuspaikkaa. Erityispedagogista tukea tarvitseville nuorille sekä vammaisille ja muuten tukea tarvitseville nuorille on tarjolla integratiivista ammattikoulutusta (integrative Berufsausbildung). Tällaisten nuorten erityistarpeet voidaan huomioida pidentämällä oppisopimusaikaa yhdellä tai enintään kahdella vuodella taikka opiskelijan ja työnantajan sopimuksesta toteutettavalla osakoulutuksella.

Ranska

Ranskassa toisen asteen 7-vuotinen koulutus alkaa jo 11 vuoden iässä ja jakautuu kahteen tasoon, alempaan ja ylempään toisen asteen koulutukseen. Toiseen asteeseen kuuluva ensimmäinen aste (stage) on pakollinen, ja sitä käydään collegessa (collège) neljä vuotta (11—15 -

vuotiaana). Ne, joilla on oppimisvaikeuksia, käyvät collegen yleistä tai ammatillista linjaa, joka käsittää oppivelvollisuuden vähimmäisvaatimukset. Collegessa on tarjolla myös vaativampia ammatillispainotteisia ohjelmia. Ylemmän toisen asteen koulutuksessa voi suuntautua joko yleiseen, tekniseen tai ammatilliseen koulutukseen. Collegen jälkeen koulu suosittelee sopivaa jatkokoulutusta oppilaille koulutodistusten ja kiinnostuksen perusteella. Opintoja voi jatkaa joko lukiossa, joka järjestää yleisopintoja tai teknisiä opintoja taikka ammatillisessa lukiossa (lycée). Ammatillukiossa voi suorittaa kahden vuoden opinnoilla myös kaksivuotisen CAP-tutkinnon (certificat d'aptitude professionnelle). Koulutukseen voi yhdistää myös oppisopimusta.

Euroopan unionin suositukset ja aloitteet

Suomen ammatillisen koulutuksen kehittämiseen vaikuttavat Euroopan unionin suositukset ja aloitteet koulutuksen kehittämiseksi. Keskeisimmät Euroopan maiden ammatillisen koulutuksen – kehittämiseen vaikuttavat suositukset ja suositukset ovat seuraavat:

Päätös yhteisön yhteisistä puitteista tutkintojen ja pätevyysien selkeyttämiseksi 15.12.2004 toi käyttöön henkilökohtaisen, koordinoitun asiakirjoista koostuvan kansion (Europass), jota kansalaiset voivat halutessaan käyttää osoittaakseen ja esittääkseen tutkintonsa ja pätevyytensä eri puolilla Eurooppaa.

Suositus elinikäisen oppimisen avaintaidoista 18.6.2006 sisältää viitekehyksen, jonka avulla jäsenvaltiot voivat varmistaa, että yleissivistävän ja ammatillisen peruskoulutuksen suorittaneilla nuorilla on aikuiselämän, jatko-opintojen ja työelämän edellyttämät avaintaidot. Suositus auttaa lisäksi jäsenvaltioita varmistamaan, että aikuiset voivat kehittää ja päivittää avaintaitojaan läpi koko elämän.

Suositus eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen (EQF) perustamisesta elinikäisen oppimisen edistämiseksi 23.4.2008 vahvistaa yhteisen viitekehyksen kahdeksalle tutkinto-/osaamistasolle, jotka määrittävät oppimistulosten kautta. Jokainen taso voidaan saavuttaa eri reittejä virallisen, epävirallisen ja arkioppimisen kautta.

Suositus ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksen eurooppalaisesta viitekehystä 18.6.2009 auttaa jäsenmaita kehittämään ammatillisen koulutuksen järjestelmiään ja ammatillisen koulutuksen laatua. Viitekehys sisältää laadunvarmistuksen eri vaiheet: suunnittelu, toteutus, arviointi ja tarkistus. Kullekin vaiheelle on suosituksessa asetettu yhteisiä laatuvaatimuksia ja ohjeellisia kuvaajia, joilla tuetaan viitekehyksen täytäntöönpanoa jäsenmaissa ja koulutuksen järjestäjän tasolla. Lisäksi viitekehyksen liitteenä on joukko indikaattoreita (esim. opettajien koulutukseen investoiminen), joista jäsenmaat voivat valita sopivimmat tukemaan ammatillisen koulutusjärjestelmien ja/tai koulutuksen järjestäjien laadun arviointia ja parantamista. Keskeisinä toimijoina viitekehyksen käyttöönotossa ovat kansalliset laadunvarmistuksen yhteyspisteet, jona Suomessa toimii Opetushallitus.

Suositus ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten eurooppalaisen siirtojärjestelmän (EC-VET) perustamisesta 18.6.2009 tarjoaa yhteiset menetelmäpuitteet, joilla helpotetaan oppimistuloksista myönnettyjen opintosuoritusten siirtoa yhdestä tutkintojärjestelmästä tai oppimispolusta toiseen. ECVET-järjestelmän menetelmäkehukseen sisältyy periaatteita ja teknisiä määritelmiä, joiden avulla tutkinnot voidaan esittää oppimistulosyksiköinä ja niihin liittyvinä EC-

VET-pisteinä, mikä mahdollistaa opintosuoritusten siirron ja keräämisen sekä kumppanuuksien tukemisen.

Suositus epävirallisen ja arkioppimisen validioinnista 22.12.2012 kehottaa jäsenvaltioita perustamaan vuoteen 2018 mennessä kansalliset järjestelyt epävirallisen ja arkioppimisen validiointia varten. Tähän sisältyy työttömille ja työttömyysuhan alaisille tarjottava mahdollisuus osallistua taitojen arviointiin ja kartoitukseen.

Suositus nuorisotakuun perustamisesta 22.4.2013 suosittelee, että alle 25-vuotiaille nuorille tarjotaan laadukas työ-, jatkokoulutus-, oppisopimus- tai harjoittelupaikka neljän kuukauden kuluttua työttömäksi joutumisesta tai virallisen koulutuksen päättämisestä. Siinä kehoitetaan jäsenvaltioita tarjoamaan nuorille väyliä, joita pitkin palata koulutukseen, tai toisen mahdollisuuden tarjoavia koulutusohjelmia, joiden oppimisympäristöt sopivat kyseisten henkilöiden tarpeisiin ja antavat heille tilaisuuden hankkia puuttuva ammattitaito.

Suomi on ottanut suositusten mukaiset toimenpiteet käyttöön muutoin paitsi eurooppalaisen tutkintojen viitekehysten osalta. Suomen tutkintojen ja muun osaamisen viitekehysten käyttöönottoon liittyvä hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2016 niin, että viitekehys tulisi voimaan 1.1.2017.

Keskeisin ammatilliseen koulutukseen vaikuttava uusi Euroopan tason aloite on uusi osaamisohjelma (New Skills Agenda), jonka Euroopan komissio julkisti kesäkuussa 2016. Osaamisohjelman tavoitteena on varmistaa, että eurooppalaiset hankkivat jo varhain monia erilaisia taitoja ja että Euroopan inhimillinen pääoma hyödynnetään mahdollisimman hyvin. Näin voidaan lisätä työllistettävyyttä, kilpailukykyä ja kasvua Euroopassa. Käytännössä komissio ehdottaa, että seuraavien kahden vuoden aikana edistetään seuraavaa kymmentä eri tointa:

Taitotakuu, jolla autetaan matalan taitotason aikuisia hankkimaan vähimmäistason luku- ja laskutaito sekä digitaalitaidot sekä etenemään kohti toisen asteen tutkintoa.

Eurooppalaisen tutkintojen viitekehysten tarkistaminen, jotta voidaan paremmin ymmärtää tutkintoja ja hyödyntää kaikkia käytettävissä olevia taitoja Euroopan työmarkkinoilla.

Digitaalitaitoja ja työpaikkoja edistävä koalitio, jossa tuodaan yhteen jäsenvaltiot ja koulutuksen, työelämän ja teollisuuden sidosryhmät ja kehitetään laaja digitaalinen lahjakkuusreservi. Lisäksi varmistetaan, että yksittäisillä henkilöillä ja työvoimalla Euroopassa on riittävät digitaalitaidot.

Suunnitelma taitoja koskevalle alakohtaiselle yhteistyölle, jotta voidaan parantaa taitoja koskevaa tietoa ja tarttua taitovajeeseen erityisillä talouden aloilla.

Väline kolmansien maiden kansalaisten osaamisprofiilin kartoittamiseksi, jotta voidaan aikaisessa vaiheessa kartoittaa turvapaikanhakijoiden, pakolaisten ja muiden maahantulijoiden taidot.

Europass-järjestelmän tarkistaminen, jotta tarjotaan ihmisille parempia ja helppokäyttöisempiä välineitä heidän taitojensa esittelemiseksi ja saadaan hyödyllistä reaaliaikaista tietoa taidoista ja suuntauksista ja siten helpotetaan ura- ja opintovalintoja.

Ammatillisen koulutuksen saaminen ensimmäiseksi valinnaksi parantamalla ammatillisessa koulutuksessa olevien mahdollisuuksia työhön perustuvaan oppimiseen sekä lisäämällä näkyvyyttä ammatillisen koulutuksen hyvistä tuloksista työmarkkinoilla.

Elinikäisen oppimisen avaintaidoista annetun suosituksen arviointi, jotta aiempaa useammat ihmiset voisivat hankkia ne perustaidot, joita 2000-luvulla tarvitaan työssä ja elämässä. Tässä keskitytään erityisesti yrittäjähenkisyyden ja innovointiin suuntautuneen ajattelutavan edistämiseen.

Aloite tutkinnon suorittaneiden jatkosijoittumisen kartoittamisesta, jotta voidaan parantaa tietoa siitä, miten opintonsa suorittaneet etenevät työmarkkinoilla.

Ehdotus, jolla analysoidaan edelleen ja vaihdetaan parhaita käytäntöjä tehokkaista tavoista käsitellä aivovienttiä.

Euroopan unionin valtiontukea koskeva sääntely ja oikeuskäytäntö

Valtiontuen tunnusmerkkeinä ovat julkisten varojen tai tuen kanavoituminen yrityksiin taloudelliselle toimijalle siten, että toimenpide on valikoiva eli tuki esimerkiksi kohdistuu tietyille yrityksille ja se vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua ja vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Valtiontuesta on säädetty Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 artiklassa, jonka 1 kohdan mukaan jollei perussopimuksissa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa ei sovellu yhteismarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Siten rahoitusta, joka täyttää kaikki SEUT 107 artiklan 1 kohdan perusteet, voidaan pitää EU:n valtiontukisääntöjen vastaisena.

Komissio on julkaissut keväällä 2016 tiedonannon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettusta valtiontuen käsitteestä (2016/C 262/01). Tiedonannossa selvennetään komission käsitystä perussopimuksen 107 artiklan 1 kohdasta siten kuin unionin tuomioistuimet ovat tulkinneet.

EU:n valtiontuki- ja ns. SGEI-sääntelyn (SGEI, yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelut) kohteena ovat yritykset ja taloudellinen toiminta. Keskeistä on erityisesti taloudellisen ja ei-taloudellisen toiminnan määrittely. Valtiontukisääntöjä sovelletaan vain yrityksiin. Valtiontuen käsitettä koskevan komission tiedonannon mukaan Euroopan unionin tuomioistuin on johdonmukaisesti määritellyt yritykset taloudellista toimintaa harjoittaviksi yksiköiksi, riippumatta niiden oikeudellisesta muodosta ja rahoitustavasta. Tietyn yksikön luokittelu yritykseksi riippuu näin ollen täysin sen toimintojen luonteesta. Sillä ei ole erityisesti merkitystä, onko yksikkö perustettu voiton tuottamiseksi. Myös voittoa tavoittelemattomat yksiköt voivat tarjota markkinoilla tavaroita ja palveluja. Kun näin ei ole, voittoa tavoittelemattomat yksiköt ovat valtiontukien valvonnan ulkopuolella. Yksikkö, joka harjoittaa sekä taloudellista että ei-taloudellista toimintaa, katsotaan yritykseksi ainoastaan taloudellisen toiminnan osalta. Kilpailusäännöissä tarkoitettua taloudellista toimintaa on kaikki toiminta, jossa tavaroita tai palveluja tarjotaan tietyillä markkinoilla.² Toiminnan luokittelu sosiaalisesti toiminnaksi tai sen

---

² Esim. *Pavlov*-tuomio, asia C-180/98, 75 kohta

harjoittaminen voittoa tavoittelematta ei sinänsä riitä estämään sen luokittelemista taloudelliseksi toiminnaksi.

Valtiontuen käsitettä koskevan komission tiedonannon 28 kohdan mukaan julkista koulutusta, joka järjestetään valtion rahoittaman ja valvoman kansallisen koulutusjärjestelmän puitteissa, voidaan pitää muuna kuin taloudellisena toimintana. Komission tiedonannon mukaan unionin tuomioistuin on katsonut, että ”perustaessaan ja pysyttäessään tällaisen julkisen koulutusjärjestelmän, joka saa yleensä rahoituksensa julkisista varoista eikä oppilailta tai heidän vanhempiltaan, valtio ei pyri harjoittamaan voittoa tuottavaa toimintaa, vaan se suorittaa yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja koulutuksellisia tehtäviään väestöään kohtaan”.

Komission tiedonannon 29 kohdan mukaan julkisen koulutuksen ei- taloudelliseen luonteeseen ei periaatteessa vaikuta se, että oppilaat tai heidän vanhempansa toisinaan joutuvat maksamaan opetus- tai ilmoittautumismaksuja, joilla katetaan osa järjestelmän toimintakuluista. Koska tällaiset maksut kattavat usein vain murto-osan palvelun todellisista kustannuksista, niitä ei voida pitää korvauksena tarjotusta palvelusta. Tämän vuoksi ne eivät muuta pääasiassa julkisin varoin rahoitetun yleisen koulutuspalvelun ei-taloudellista luonnetta. Näitä periaatteita voidaan soveltaa julkisiin koulutuspalveluihin kuten ammattikoulutukseen, yksityiskouluihin ja julkisiin kouluihin, lastentarhoihin, sivutoimiseen opetustoimintaan yliopistoissa sekä yliopisto-opetukseen.

Asiassa Humbel (C-263/86) ja asiassa Wirth (C-109/92) annetuista yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisuista ilmenee, että vastikkeellisten opetuspalvelujen olennaisena piirteenä on se, että oppilas tai muu yksityinen taho suorittaa maksuja, jotka vastaavat pääosin opetuksen taloudellisia kustannuksia. Tällöin opetuspalvelun tarjoamista on pidettävä taloudellisena toimintana. Jos valtiontuen kriteerit täyttyvät, tukea ei saa myöntää ilman komission hyväksyntää (SEUT 108 (3) artikla). Pääsääntönä on valtiontuen ennakoilmoitusvelvollisuus.

Komission tiedonannon 30 kohdan mukaan julkiset koulutuspalvelut on erotettava palveluista, jotka rahoitetaan pääasiassa oppilaiden tai heidän vanhempiensa maksuilla tai kaupallisilla tuloilla. Esimerkiksi opiskelijoiden kokonaan rahoittamat ylemmän asteen koulutuspalvelut kuuluvat selvästi jälkimmäiseen luokkaan. Joissakin jäsenvaltioissa myös julkisyhteisöt voivat tarjota koulutuspalveluja, joita on niiden luonteen, rahoitusrakenteen ja kilpailevien yksityisten laitosten olemassaolon vuoksi pidettävä taloudellisina palveluina.

2.3 Nykytilan arviointi

Tutkinnot ja koulutukset

Ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmää on uudistettu vastaamaan työelämän, yksilöiden ja yhteiskunnan muuttuneita ja yhä nopeammin muuttuvia tarpeita 1.8.2015 voimaan tulleella lainsäädännöllä. Lainsäädännön uudistamisen yhteydessä luotiin puitteet selkeämmälle ja aiempaa paremmin työelämän vaatimuksia vastaavalle tutkintorakenteelle sekä tutkintojen perusteiden uudistamiselle. Ammatillisten tutkintojen osaamisperusteista määrittelyä ja tutkinnon osiin perustuvaa rakennetta vahvistettiin, mikä on tukenut joustavien ja yksilöllisten opintopolkujen rakentamista ja edistänyt aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista osaksi tutkintoa. Lisäksi parannettiin tutkintorakenteen ja sitä koskevan päätöksenteon nopeutta ja joustavuutta reagoida työelämässä ja yhteiskunnassa tapahtuviin muutoksiin sekä

selkeytettiin ja yhdenmukaistettiin ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen lainsäädäntöä erityisesti tutkintorakennetta ja tutkintojen perusteita sekä osaamisperusteisuutta koskevan sääntelyn ja terminologian osalta. Ammatillisessa peruskoulutuksessa otettiin myös käyttöön eurooppalaiseen opintosuoritusten siirtojärjestelmään perustuvat osaamispisteet. Tutkintojen ja valmentavien koulutusten sekä niiden osien laajuutta ja syvyyttä kuvaavat osaamispisteet korvasivat opiskelujen kestoon perustuvat opintoviikot. Lisäksi ammatillisten perustutkintojen yhteisten tutkinnon osien rakennetta muutettiin osaamisperusteisemmaksi kokoamalla aiemmat oppiainemaiset yhteiset tutkinnon osat neljäksi temaattiseksi tutkinnon osaksi. Ammatillisen koulutuksen reformissa on tavoitteena jatkaa tutkintorakenteen uudistamistyötä tutkintojärjestelmän osaamisperusteisuuden ja joustavuuden lisäämiseksi.

Ammatillisen koulutuksen tutkintorakenne on kolmiportainen. Siihen kuuluu kolme tutkintotyyppiä: ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot. Kolmiportainen tutkintorakenne vastaa hyvin työelämän tarpeita eri osaamis- ja toimialoilla ja palvelee myös yksilön osaamisen kehittämistarpeita läpi työuran. Tutkintotyyppien tuottaman osaamisen määrittelyyn perustuva kolmiportainen rakenne, jossa osaaminen kasvaa ja syvenee perustutkinnoista erikoisammattitutkintoon, tukee uraohjasta ja selkiyttää yksilön valintoja. Lisäksi se auttaa työelämää hahmottamaan, minkä tasoista ja mitä osaamista työnhakijalla oikeastaan on. Ammatillisten perustutkintojen, ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen suhde toisiinsa määrittyy kuitenkin aina toimialan luonteen ja tarpeiden mukaisesti. Lainsäädäntö ei edellyttänyt tutkinnon osoitetulle osaamiselle. Käytännössä osaamisvaatimukset voivat rakentua alan tarpeista lähtevästi siten, että tutkinnot muodostavat kehityspolun, jossa ammattitutkinnot rakentuvat perustutkintojen ja erikoisammattitutkinnot ammattitutkintojen jatkumona. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot voivat toimia myös täysin toisistaan itsenäisinä kokonaisuuksina, ja ammattitutkinnot voivat olla myös alalle tulotutkintoja etenkin silloin, kun alalla ei ole lainkaan perustutkintoa.

Kolmiportainen tutkintorakenteen ongelmana on, että se saattaa lisätä tutkintojen määrää ja johtaa epätarkoituksenmukaisiin päällekkäisyyksiin tutkintojen ammattitaitovaatimuksissa. 2000-luvulla ammatillisten tutkintojen määrä on kasvanut merkittävästi. Etenkin ammatti- ja erikoisammattitutkintojen rakenne on tällä hetkellä huomattavan tiheä. Useilla opintoaloilla on tutkintoja, joiden ammattitaitovaatimukset ovat lähellä toisiaan, jolloin tutkinnon suorittajan ja työelämän on useissa tapauksissa vaikea nähdä lähitutkintojen eroja tai niistä koostuvaa ammatillista osaamista. Osa tutkinnoista on lisäksi hyvin rajattuun ammattiosaamisen alueeseen kohdistuvia ja ammattitaitovaatimuksiltaan liian suppeita nopeasti muuttuvan ja moninaistuvan työelämän tarpeisiin. Tiheä tutkintorakenne hidastaa myös työelämässä havaittujen uusien osaamistarpeiden nopeaa viemistä tutkintojärjestelmään. Tiheässä tutkintorakenteessa uuteen osaamistarpeeseen vastataan pääsääntöisesti uudella tutkinnolla, mikä edellyttää sekä tutkintorakenneasetuksen muuttamista että uusia tutkinnon perusteita ja vie näin ollen aikaa. Nopeasti muuttuva työelämä edellyttää, että myös ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmä kykenee reagoimaan muuttuviin osaamistarpeisiin nykyistä ketterämmin ja työelämän muutoksia ennakoiden.

Edellä kuvatut ongelmat ovat kuitenkin ratkaistavissa tutkintorakennetta systemaattisesti kehittämällä. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 15.4.2015 työelämän ohjausryhmän kehittämään ammatillisen koulutuksen tutkintorakennetta kolmiportaisen tutkintorakenteen mukaisesti. Tavoitteena on poistaa epätarkoituksenmukaisia päällekkäisyyksiä sekä vähentää ammatillisten tutkintojen, erityisesti ammatti- ja erikoisammattitutkintojen määrää yhdistämällä niitä

laaja-alaisemmiksi kokonaisuuksiksi, jotta tutkintorakenne on sekä kansalaisille että työelämälle nykyistä helpommin ymmärrettävä kokonaisuus ja mahdollistaa nykyistä paremmin erilaisten osaamisten yhdistämisen ja yksilöllisten opintopolkujen rakentamisen. Laaja-alaiset ammatilliset tutkinnot mahdollistavat lisäksi sen, että uusiin osaamistarpeisiin voidaan vastata vain tutkinnon perusteita muuttamalla, mikä nopeuttaa työelämän osaamistarpeisiin vastaamista.

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot muodostuvat nykyisin pakollisista ja valinnaisista ammatillista tutkinnon osista. Ammatillisissa perustutkinnoissa on lisäksi yhteisiä tutkinnon osia ja vapaasti valittavia tutkinnon osia, jotka sisältyvät vain ammatillisena peruskoulutuksena suoritettaviin ammatillisiin perustutkintoihin. Yhteisiä tutkinnon osia ovat viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen. Ammatillisen perustutkinnon näyttötutkintona suoritavat vain tutkintoon kuuluvat ammatilliset tutkinnon osat, eikä heillä ole edes halutessaan mahdollisuutta suorittaa yhteisiä ja vapaasti valittavia tutkinnon osia, vaikka etenkin yhteiset tutkinnon osat saattaisivat olla heille tarpeen työelämässä ja jatko-opinnoissa tarvittavien perustaitojen kehittämisen näkökulmasta. Tämä asettaa ammatillisen perustutkinnon suorittajat keskenään eriarvoiseen asemaan tutkinnon suorittamistavan mukaan. Yhdenvertaisuuden lisäämiseksi ammatillisen perustutkinnon muodostumisen tulisi olla sama kaikilla tutkinnon suorittajilla. Lisäksi yhteisiä tutkinnon osia tulisi kehittää niin, että niiden oppiainemaisuutta vähennetään ja niiden osaamisperusteisuutta ja työelämälähtöisyyttä lisätään. Tällöin yhteiset tutkinnon osat vastaisivat nykyistä paremmin myös työelämästä tutkintoa suorittamaan tulevien tarpeita ja ne voitaisiin aiempaa helpommin suorittaa ammatillisten tutkinnon osien yhteydessä.

Nykyiset yhteiset tutkinnon osat ovat olleet voimassa 1.8.2015 lähtien. Niiden laaja-alaisuutta ja rakentumista temaattisista kokonaisuuksista on pidetty hyvänä, samoin niihin sisältyvää varsin laajaa valinnaisuutta. Toisaalta niiden rakenne on koettu hankalaksi yksilöllisten opintopolkujen rakentamisen näkökulmasta. Erityisesti sosiaalisen ja kulttuurisen osaamisen tutkinnon osaa on pidetty tutkinnon muodostumista mutkistavana ja nimeltään epäonnistuneena, koska se voi käytännössä sisältää hyvin monenlaista osaamista, myös muihin yhteisiin tutkinnon osiin sisältyvää osaamista. Tämä on johtanut muun muassa siihen, että tutkintotodistukset eivät aina anna oikeaa kuvaa yksilön osaamisesta. Jos opiskelija on valinnut sosiaalisen ja kulttuurisen osaamisen tutkinnon osan osa-alueeksi ainoastaan matematiikkaa tai fysiikkaa ja kemiaa, tämä valinnainen osaaminen on tutkintotodistuksessa sosiaalisen ja kulttuurisen osaamisen tutkinnon osassa, vaikka se kuuluisi luontevimmin matemaattis-luonnontieteelliseen tutkinnon osaan. Yhteisten tutkinnon osien rakennetta onkin tarpeen selkeyttää ja yksinkertaistaa.

Ammatillisten perustutkintojen vapaasti valittavat tutkinnon osat voivat nykysäädösten mukaan olla muun muassa ammatillisia tutkinnon osia tai yhteisiä tutkinnon osia. Lisäksi osa ammatillista tutkinnon osista voidaan tutkinnon perusteissa osoittaa vapaasti valittaviin tutkinnon osiin. Tämä tekee perustutkintojen muodostumissäännöistä monimutkaisia ja vaikeasti hahmotettavia. Perustutkinnon rakenteen tulisi olla nykyistä yksinkertaisempi.

Tutkintojen mitoituspäätökset ja laajuus

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavien perustutkintojen ja niiden osien sekä ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen ja työhön ja itsenäiseen elämään val-

mentavan koulutuksen ja niiden osien laajuus ilmaistaan voimassa olevan lainsäädännön mukaan osaamispisteillä. Osaamispisteet ovat tutkintoa tai valmentavaa koulutusta tai niiden osaa täydentävää tietoa ja kuvaavat osaamisen laajuutta ja syvyyttä yhdenmukaisella tavalla. Näyttötutkinnoissa ei ole käytössä laajuusmittaa. Laajuusmitan puuttuminen on heikentänyt näyttötutkintojen läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta etenkin kansainvälisissä yhteyksissä ja johtanut siihen, että näyttötutkintoja ja niiden osia on mitoitettu epävirallisesti monin eri tavoin osaamisen laajuuden kuvaamiseksi. Ammatillisen koulutuksen järjestelmän selkeyden ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi kaikissa ammatillisissa tutkinnoissa on tarpeen ottaa käyttöön yhtenäinen mitoituseruste, osaamispisteet. Osaamispisteiden avulla tehdään tutkinnon edellyttämän osaamisen syvyys ja laajuus työnantajalle ja tutkinnon suorittajalle näkyväksi niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Lisäksi osaamispisteitä voidaan hyödyntää joustavien ja yksilöllisten opintopolkujen rakentamisessa silloin, kun tutkintoon sisällytetään tutkinnon osia muista ammatillisista tutkinnoista.

Tutkinnon suorittaminen ja osaamisen arviointi

Ammatillisen perustutkinnon voi voimassa olevan lainsäädännön mukaan suorittaa kahdella eri tavalla, ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisesti ammatillisena peruskoulutuksena tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lainsäädännön mukaisesti näyttötutkintona. Kahden tutkinnon suorittamistavan etuna on, että lainsäädännön avulla voidaan huolehtia siitä, että erilaiset asiakasryhmät voidaan ohjata suorittamaan tutkintoa niille parhaiten soveltuvien tavoin. Lisäksi lainsäädännössä voidaan selkeästi määritellä, kuka maksaa tutkintomaksun tai opiskelijamaksuja ja miten eri asiakasryhmien tutkinto muodostuu. Perusopetuksen päättävän ikäluokan tarpeet tulevat huomioiduiksi ammatillisen peruskoulutuksen kautta, ja työkokemusta jo hankkineiden erilaiset tarpeet ja tavoitteet voidaan vastaavasti huomioida joustavasti näyttötutkintojen ja henkilökohtaistamisen kautta. Käytännössä lainsäädännössä määritellyt ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen asiakasryhmät eivät kuitenkaan ole sisäisesti yhtenäisiä, vaan kummankin asiakasryhmän sisällä on yksilöitä, joilla on erilaisia tarpeita. Tästä näkökulmasta eri asiakasryhmille suunnatut erilaiset tutkinnon suorittamistavat pitävät tarpeettomasti yllä nuorten ja aikuisten ammatillisen koulutuksen raja-aitoja, jotka hallitusohjelman mukaan tulisi poistaa.

Eri asiakasryhmille suunnatut erilaiset tutkinnon suorittamistavat ovat ammatillisen osaamisen osoittamisen ja arvioinnin osalta hyvin lähellä toisiaan. Ammatillisessa peruskoulutuksessa ammatillisten tutkinnon osien osaaminen osoitetaan tekemällä käytännön työtehtäviä aidoissa työtilanteissa ja prosesseissa. Näitä tilanteita kutsutaan ammattiosaamisen näytöiksi. Näyttötutkinnoissa osaaminen osoitetaan tutkintotilaisuuksiksi kutsutuissa tilanteissa, joissa myös tehdään käytännön työtehtäviä aidoissa työelämän työtilanteissa ja -prosesseissa. Käytännössä eroa on lähinnä siinä, miten tiukasti pidetään kiinni siitä, että osaaminen osoitetaan nimenomaan työpaikalla, ja kuinka monta arvioijaa päättää osaamisen arvioinnista. Niinpä etenkin opiskelijoiden ja työelämän edustajien on ollut vaikea erottaa eri tutkinnon suorittamistapoja toisistaan ja hahmottaa, minkä lainsäädännön mukaan opiskelija on kulloinkin tutkintoa suorittamassa.

Jos koulutuksen järjestäjä järjestää ammatillista perustutkintoa sekä ammatillisena peruskoulutuksena että näyttötutkintona, sen tulee tällä hetkellä laatia samaan tutkintoon sekä näyttötutkinnon järjestämissuunnitelma tutkintotoimikuntaa varten että osaamisen arviointisuunnitelman osana olevan suunnitelman ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta ja arvioinnista ammattiosaamisen näyttöjen toimielintä varten. Molempia suunnitelmia päivitetään tarvittaes-

sa, muun muassa tutkinnon perusteiden uudistuessa. Eri tahoille tehtävistä toisistaan poikkeavista suunnitelmista on aiheutunut päällekkäistä työtä koulutuksen järjestäjille. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot voidaan suorittaa vain näyttötutkintona, joten tältä osin päällekkäistä työtä ei ole.

Näyttötutkinnot arvioidaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti tutkinnon osittain niin, että arvioinnista päättävät yhdessä työnantajan, työntekijöiden ja opetusalan edustaja. Ammattiosaamisen näyttöjen arvioinnista päättävät tällä hetkellä opettajat ja työelämän edustajat yhdessä tai erikseen. Nykyisen näyttötutkintojärjestelmän kolmikantaisen arvioinnin etuna on, että työelämä on vahvasti mukana arvioinnissa, kun arvioijana ovat työelämän puolelta sekä työnantajien että työntekijöiden edustaja. Kolmikantaisen arvioinnin ongelmana on kuitenkin ollut se, että etenkin työnantajia on ollut käytännössä vaikeaa saada arvioimaan tutkintotilaisuuksia. Heille on jouduttu joissakin tapauksissa maksamaan arvioinnista. Lisäksi monilla työnantajia edustavilla arvioijilla ei ole riittävää suoritettavaan tutkintoon ja tutkinnon osaan liittyvää käytännön ammattitaitoa, jolloin heidän panoksensa arvioinnissa on jäänyt vähäiseksi. Nykyisen ammattiosaamisen näyttöjen arvioinnin etuna on, että se on arvioijien suhteen joustava. Arvioijana voivat olla joko työelämän edustaja ja opettaja yhdessä tai jompikumpi yksin. Ongelmana ammattiosaamisen näyttöjen arvioinnissa on ollut se, että jos arvioijana on pelkästään opettaja, työelämän ääni osaamisen laadun varmistuksessa ei kuulu lainkaan. Toisaalta, jos arvioijana on pelkästään työelämän edustaja, arviointia ei aina tehdä tutkinnon perusteissa määrättyjen arviointikriteerien mukaisesti, vaan suhteessa esimerkiksi työelämän arvioijan omaan osaamiseen tai muiden tutkinnon suorittajien osaamiseen, jolloin opiskelijoiden yhdenvertaisuus kärsii.

Osaamisen arviointiin liittyvien suunnitelmien ja osaamisen arvioijien ohella tutkinnon suorittajille ja opiskelijoille annettavat todistukset ja todistusten antaja poikkeavat toistaan sen mukaan, millä tavoin tutkinto on suoritettu. Ammatillisessa peruskoulutuksessa tutkintotodistuksen ja muut todistukset antaa koulutuksen järjestäjä. Sekä tutkintotodistustodistus että todistus tutkinnon osien suorittamisesta sisältää kaksi osaa, josta toinen antaa tietoa suoritetuista tutkinnon osista ja toinen suoritetuista ammattiosaamisen näytöistä. Näyttötutkintojen tutkintotodistuksen ja tutkinnon osien suorittamisesta antaa tutkintotoimikunta, ja todistus on yksiosainen. Se sisältää tiedot suoritetuista tutkinnon osista. Edellä kuvatut erot asiakirjoissa ja toimintatavoissa ovat aiheuttaneet ylimääräistä hallinnollista työtä koulutuksen ja näyttötutkinnon järjestäjille ja asettaneet tutkinnon suorittaneet osittain eriarvoiseen asemaan sen suhteen, mitä tietoa tutkintotodistus sisältää ja kuinka pian tutkinnon suorittamisen jälkeen tutkintotodistus on mahdollista saada.

Myös osaamisen arvioinnin oikaisukäytännöt poikkeavat voimassa olevan lainsäädännön mukaan toistaan ammatillisessa peruskoulutuksessa ja näyttötutkinnoissa. Ammatillisessa peruskoulutuksessa oikaisupyynnön tehdään ensimmäisessä vaiheessa suullisesti tai kirjallisesti rehtorille tai arvioinnista päättäneelle, näyttötutkinnoissa puolestaan kirjallisesti arvioinnin suorittaneille arvioijille. Toisen vaiheen oikaisupyynnön tehdään ammatillisessa peruskoulutuksessa kirjallisesti koulutuksen järjestäjän asettamalle ammattiosaamisen näyttöjen toimielimelle, näyttötutkinnoissa valtakunnalliselle tutkintotoimikunnalle, joka edelleen juridisesti viime kädessä päättää näyttötutkintojen arvioinnista. Erilaiset oikaisukäytännöt asettavat tutkinnon suorittajat eriarvoiseen asemaan muun muassa sen suhteen, missä määrin oikaisua voidaan pyytää taholta, joka ei ole osallistunut arvioinnista päättämiseen.

Valmentavat koulutukset

Erilaiset ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavat ja valmentavat koulutukset yhdistettiin 1.8.2015 voimaan tulleella lainmuutoksella kahdeksi kokonaisuudeksi, ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaksi koulutukseksi sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaksi koulutukseksi. Nämä kaksi uutta koulutuskokonaisuutta ovat osoittautuneet toimiviksi.

Opiskeluvalmiuksia parantavat opinnot

Opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja koskevat säännökset lisättiin ammatillisesta aikuis-koulutuksesta annettuun lakiin 1 päivänä elokuuta 2015 voimaan tulleella lailla (247/2015) samassa yhteydessä kun ammatillisen peruskoulutuksen annettuun lakiin lisättiin ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta koskevat säännökset (246/2015). Opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen tarkoituksena on ollut luoda aikuisväestölle, ja erityisesti aikuisille maahanmuuttajaväestölle soveltuva koulutuskokonaisuus kehittää näyttötutkinnon suorittamiseen tähtäävässä opiskelussa vaadittavia opiskelutaitoja opinnollisten valmiuksien kasvattamiseksi.

Ohjaus ja lupasääntely

Voimassa oleva ohjaus- ja sääntelymalli on luotu aikana, jolloin työmarkkinat toimivat vielä varsin pitkälti perinteisten siirtymien mukaisesti. Lähtökohtana oli nuorena hankittu ammatillinen perusosaaminen, jota täydennettiin laajentamalla ja syventämällä uran varrella. Työmarkkinoiden tarpeisiin luotiin ammatillisen koulutuksen järjestelmä, joka rakentui perusosaamisen hankkimiseen tähtäävään järjestelmään ja sitä täydentävään ammatilliseen aikuis-koulutukseen. Työmarkkinoiden muutoksen myötä yksilöiden koulutuspolut ovat kuitenkin muuttuneet. Osaamistarpeiden muuttuminen ja monimuotoistuminen edellyttää yhä useammin uudentyyppistä ja joustavaa tutkintojen ja osaamisen hankkimistapojen yhdistelyä. Toisistaan poikkeavat ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen ohjaus- ja sääntelyjärjestelmät eivät kaikilta osin kykene luomaan puitteita vastata osaamistarpeisiin ja ne myös jäykistävät koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia tarjota osaamisen kasvattamisen mahdollisuuksia asiakkaiden tavoitteiden mukaisesti. Polut ammatillisesta koulutuksesta työelämään ja jatko-opintoihin ovat moninaistuneet, eivätkä aikuisten koulutustarpeet enää rakennu yhtä selväpiirteisesti aiemmin hankitun osaamisen päälle. Nykyinen erillisiin kokonaisuuksiin jakautunut ohjaus- ja sääntelyjärjestelmä hankaloittaa asiakkaalle ja työelämälle parhaiten soveltuvien koulutusratkaisujen löytämistä, kuten oppilaitosmuotoisen ja oppisopimus-koulutuksen välistä valintaa tai näiden koulutuksen järjestämismuotojen yhdistämistä sekä ammatilliseen koulutukseen osoitettujen resurssien joustavaa kohdentamista asiakkaiden tarpeisiin.

Nykyisen lainsäädännön mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan hakijan ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen järjestämiseen. Lisäksi tutkintotoimikunnat arvioivat näyttötutkintojen osalta järjestäjän edellytykset tutkintotilaisuuksien järjestämiseen. Menettely on johtanut monimutkaiseen lupakäytäntöön ja tilanteisiin, joissa järjestäjällä on lupa koulutuksen järjestämiseen, mutta ei tutkintotilaisuuksien järjestämiseen. Ammatillisen koulutuksen järjestämisedellytysten arviointi on hajautunut eri tahoille, jolloin se ei ole muodostanut selkeää kokonaisuutta. Lainsäädäntö kuitenkin edellyttää koulutuksen järjestäjän vastaavan siitä, että valmistavaan koulutukseen osallistuvalla järjestetään osana koulutusta mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto.. Jos järjestäjällä

ei ole oikeutta tutkintojen järjestämiseen, järjestäjä joutuu ostamaan palvelun toiselta koulutuksen järjestäjältä tai näyttötutkinnon järjestäjältä. Koulutuksen järjestäjien välinen hankinta-toiminta ei ole kaikissa tilanteissa ollut kustannustehokasta eikä selkeää. Toisaalta sääätelyjärjestelmän puitteissa on voitu joustavasti vastata yhteistyön avulla erilaisiin osaamistarpeisiin. Tällöin järjestäjä on hankkinut osan palveluista toisilta järjestäjiltä. Vastuunjako järjestäjien välillä ei kuitenkaan aina ole ollut selkeää ja kokonaisvastuu järjestettävästä koulutuksesta on jäänyt epäselväksi.

Nykyisen lainsäädännön mukaisesti ammatillisessa peruskoulutuksessa määrätään enimmäisopiskelijamäärästä, joka on pääsääntöisesti toiminnan rahoituksellinen katto. Järjestämisluvan mukainen opiskelijamäärä voidaan kuitenkin myönnettävän rahoituksen osalta ylittää, jos opetus- ja kulttuuriministeriö niin päättää ja talousarviossa päätetyn rahoituksen euromäärä sen mahdollistaa. Ammatillisessa lisäkoulutuksessa luvissa on pääsääntöisesti opiskelijatyövuosien vähimmäismäärä, joka ohjaa ministeriön rahoituspäätöstä siten, että riippumatta toteumasta suoritteita on jaettava vähintään järjestämisluvan vähimmäismäärän verran. Suoritekattoa ammatillisen lisäkoulutuksen luvissa ei ole. Ammatillisen peruskoulutuksen määrällinen sääntely on ollut jäykkää, sillä enimmäismääriä ei ole voinut muuttaa muuttamatta järjestämislupaa. Toisaalta tämältyyppinen määrällinen sääntely on soveltunut pitkäkestoiseen koulutukseen, jossa vuotuiset volyyminvaihtelut ovat koulutuksen luonteesta johtuen pienempiä. Ammatillisessa lisäkoulutuksessa opiskelijavolyymia on voitu muuttaa vuosittain rahoituspäätöksen yhteydessä. Tämä on soveltunut hyvin koulutukseen, joka on lyhytkestoisempaa verrattuna perustutkintoihin. Toisaalta lisäkoulutuksen luvissa oleva vähimmäismäärä on joissain tapauksissa johtanut siihen, että rahoitusta on myönnetty, vaikka toimintaa ei ole ollut. Erillisistä sääätelyjärjestelmistä johtuen ammatillisen koulutuksen määrällinen sääntely ei ole muodostanut kovinkaan selkeää kokonaisuutta.

Nykyisin ammatillisen peruskoulutuksen järjestämisluvissa määrätään ne kunnat, joissa koulutusta voi pysyvästi järjestää. Ammatillisen lisäkoulutuksen luvissa ei määrätä koulutuspaikoista. Ammatillisen peruskoulutuksen osalta kuntien nimeämisellä järjestämisluvissa on pystytty arvioimaan koulutuksen saatavuutta suhteessa nuorten, erityisesti perusasteen päättävien ikäluokkaan sekä alueen työvoimatarpeeseen. Ammatillinen lisäkoulutus taas toimii enemmän yrittysten ja työpaikkojen kanssa yhteistyössä. Yritykset tekevät usein sopimuksia ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjien kanssa, joissa yhdistyy sekä valtionosuusrahoitteinen toiminta että maksullinen palvelutoiminta. Toimintaa ei ole tästä syystä ollut tarkoituksenmukaista si- toa alueisiin tai kuntiin.

Perustutkintotavoitteisessa oppisopimuskoulutuksessa ei ole määrällistä sääntelyä. Koulutuksen järjestäjä on voinut järjestää koulutusta työelämän tarpeen mukaisesti. Lisäkoulutuksessa on määrällinen sääntely. Perustutkintotavoitteisen koulutuksessa ei ole ollut tarvetta määrälliseen sääntelyyn koska työnantajien kysyntä pitkäkestoista koulutusta kohtaan on rajallisempaa kuin lyhytkestoisempaa lisäkoulutusta kohtaan. Tämä on pitänyt oppisopimuskoulutuksen volyymin varsin vakaana. Toisaalta määrällisen sääntelyn puuttuminen on johtanut tilanteisiin, jossa perustutkintotavoitteisen oppisopimuskoulutuksen volyymit lähtivät muutamien järjestäjien osalta merkittävään kasvuun, joka johtui lainavastaisista menettelyistä ja koulutuksen tosiasiallisesta kohdentamisesta muuhun tarkoitukseen kuin perustutkintojen suorittamiseen.

Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen ja läpäisy

Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen on vähentynyt vähitellen koko 2000-luvun ajan. Vastaavana ajanjaksona ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen on vähentynyt enemmän kuin muiden koulutusasteiden keskeyttäminen. Tilastokeskuksen viimeisimpien tietojen mukaan ammatillisen koulutuksen keskeytti kokonaan 6,9 % opiskelijoista lukuvuonna 2013-14.

Taulukko 7: Ammatillisen peruskoulutuksen kokonaan keskeyttäneet

lukuvuosi	05-06	06-07	07-08	08-09	09-10	10-11	11-12	12-13	13-14
kesk. %	9,4 %	9,2 %	8,9 %	7,6 %	8,1 %	8,1 %	7,8 %	7,6 %	6,9 %

Lähde: Tilastokeskus

Lukuvuonna 2013-2014 naiset keskeyttivät ammatillisen koulutuksen hieman miehiä harvemmin (6,7/7,0). Luonnontieteiden sekä luonnonvara- ja ympäristöalalla keskeytettiin pääsääntöisesti eniten ja sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla vähiten. Yli 19-vuotiaat keskeyttivät selvästi useammin kuin tätä nuoremmat nuorille suunnatussa lukio- ja ammatillisessa koulutuksessa.

Ammatillisten opintojen keskeyttämiseen vaikuttavat useat tekijät. Keskeyttämisen taustalla saattaa olla mm. epäonnistunut opiskelualan valinta, puutteellinen opinto-ohjaus, puutteelliset opiskeluvälit, terveydellisiä syitä, henkilökohtaista elämää kohdanneita vaikeuksia, motivaatio-ongelmia, sopivien koulutusmahdollisuuksien puute, alan työllisyysnäkökulmat kuin myös kesken opintojen työelämään siirtyminen jne. Keskeyttäminen voi olla yksi syy syrjäytymiseen tai se voi olla seurausta jo alkaneesta syrjäytymisestä.

Alueelliseen keskeyttämiseen vaihteluun vaikuttavat mm. alueen elinkeinorakenne ja nuorten työllistymismahdollisuudet, joissa on suuriakin eroja. Koulutusala-kohtaiset erot keskeyttämisessä liittyvät myös työllisyysnäkökulmiin, mutta myös alan työtehtävien vetovoimaisuuteen sekä toisaalta opiskelijoiden omiin mahdollisuuksiin ja tietopohjaan tehdä perusopetuksen viimeisellä luokalla oikeaan osuneita valintoja. Opintonsa keskeyttäneitä on myös toivomalleen koulutuslalle opiskelemaan päässeissä opiskelijoissa, jolloin perusopetuksen tarjoama opinto-ohjaus ja tuki koulutusvalinnassa on merkittävässä roolissa.

Ammatillisessa koulutuksessa on toteutettu useita laajoja keskeyttämisen vähentämisen toimenpiteitä, viimeisimpänä ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma vuosina 2012-2015.

Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma (2011–2015) päättyi syksyllä 2015. Ohjelmassa oli mukana 55 suurta koulutuksen järjestäjää ja se kattoi yli 88 prosenttia ammatillisen perustutkinnon opetussuunnitelmaperusteisesti suorittavista opiskelijoista. Tehostamisohjelma keskittyi ammatillisen peruskoulutuksen kehittämiseen opintojen keskeyttämisen vähentämiseksi ja tutkintojen suorittamiseksi tavoiteajassa. Tehostamisohjelmassa paneuduttiin erityisesti opinto-ohjauksen ja opiskelijahuollon ennakointien ja nykyistä yksilöllisempien

toimintamallien kehittämiseen, koko tutkinnon suorittamista tukevien pedagogisten ratkaisujen, ohjaukseen ja toimintamallien kehittämiseen sekä erilaisten työvaltaisten oppimisympäristöjen ja – mahdollisuuksien tarjoamiseen.

Ohjelman määrällisen seurannan tulokset osoittavat, että koulutuksen järjestäjien väliset erot keskeyttämisessä säilyivät suurina vaihdellen viimeisenä seurantajaksona (2014–2015) 1,3 ja 17,8 prosentin välillä. Hyvät koulutuksen järjestäjät pystyivät vähentämään keskeyttämistä edelleen heikoimpien pysytellessä aiemmissa luvuissa. Myös erot eri koulutusalojen ja perustutkintojen välillä ovat pysyneet suurina ja erot ovat säilyneet samansuuntaisina koko ohjelman ajan.

Opintojen keskeyttämisen riski on moninkertainen 20–24-vuotiailla verrattuna sitä nuorempiin opiskelijoihin. Keskeyttämisen syiden kirjo on myös laajempi tuolla ryhmällä kuin nuoremmilla opiskelijoilla. Opiskelijakyselyjen tuloksista paljastuu, että reilu kolmannes kokee opiskelun liian helpoksi. Osa opiskelijoista pitää opiskelua puolestaan liian kiireisenä ja vaativana. Yksilöllisille opintopoluille ja vaihtoehdoille opetusmenetelmille, monipuolisille oppimisympäristöille sekä riittävä ohjaukselle ja tuelle niiden eri muodoissa on tarvetta.

Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelman yksi selkeä tulos on, että opiskelijoiden kokonaisvaltainen hyvinvointi sisältäen hyvän terveyden, elämänhallinnan sekä osallisuuden kokemuksen ja mahdollisuuden vaikuttaa omiin opintoihin ehkäisevät opintojen keskeyttämistä. Seurannan havainnot osoittavat, että 20-24-vuotiaiden ryhmässä opintojen keskeyttämisen syiden kirjo on suurempaa kuin nuoremmilla ikäryhmillä. Keskeyttäminen voi johtua aikuisuuteen liittyvistä asioista, kuten työllistymisestä, perhe-asioista tai taloudellisista paineista taikka toisaalta aiempien koulutusongelmien jatkumosta, kuten aiemmista keskeyttämisistä tai työttömyydestä.

Tuloksista on myös nähtävissä, että sukupuoli selittää keskeyttämistä merkittävällä tavalla ja sukupuolen mukainen eriytyminen on edelleen yksi haaste ammatillisessa peruskoulutuksessa. Tiettyjen alojen vahva eriytyminen tyttöjen ja poikien aloiksi nostaa myös näiden alojen keskeyttämisprosentteja. Koulutuksellinen segregaatio vahvistuu keskeyttämisten myötä ja tähän ongelmaan tulisi puuttua heti opintojen alussa.

Koulutuksen keskeyttämisen vähentämistoimenpiteillä on saatu vähennettyä koulutuksen keskeyttämisastetta tasaisesti, mutta keskeyttäneiden määrä on pysynyt suhteellisen vakaana. Tämä tarkoittaa, että ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärien lisääntyä, suhteessa suurempi osa opiskelijoista suorittaa tutkinnon, mutta absoluuttisesti samansuuruinen joukko keskeyttää koulutuksen. Keskeyttämien vähentäminen edellyttää siten jatkossakin toimenpiteitä.

Hakeutuminen ja opiskelijaksi ottaminen

Ammatillisen koulutuksen hakumenettelyissä on eroja eri koulutusmuotojen välillä. Ammatillisen koulutuksen hakumenettelyitä ja Opetushallituksen sähköisiä hakupalveluita on viime vuosina kehitetty merkittävästi ja kehittämistä on tarpeen jatkaa myös tulevaisuudessa. Yhteiset haut edistävät perusopetuksen päättäneen ikäluokan joustavaa siirtymistä toisen asteen koulutukseen jai yhteishaun rinnalla käytettävät joustavat jatkuvan haun menettelyt vastaavat erilaisten hakijaryhmien, kuten aikuisten tarpeisiin. Voimassa oleva hakumenettelyitä ja valintaperusteita koskeva sääntely ei ole kaikilta osin selkeää ja johdonmukaista. Sääntelyn tulisi

mahdollistaa joustava koulutukseen hakeutuminen, mutta samalla varmistaa hakijoiden yhdenvertainen kohtelu ja riittävä oikeusturva.

Nykyisin ei ole mahdollista saada kattavaa tilastotietoa hakijoista kuin yhteishaun osalta, koska Opintopolkuun ei tallenneta tietoja niiden hakijoiden osalta, jotka hakeutuvat suoraan koulutuksen järjestäjälle. Esimerkiksi vuoden 2015 keväällä yhteishaussa haki yhteensä 79 662 hakijaa ja vuositasolla aloitti xx xxx uutta opiskelijaa, joten ainakin xx xxx opiskelijan hakemukseen ja taustoihin liittyviä tietoja ei ole käytettävissä. Nykyisellään ei ole myöskään mahdollista saada tietoja niistä hakijoista, jotka ovat hakeutuneet tai hakeneet koulutukseen suoraan koulutuksen järjestäjälle, mutta eivät ole sinne päässeet, koska näitä tietoja ei ole yhdenmukaisella tavalla saatavilla koulutuksen järjestäjiltä. Tämä heikentää mahdollisuuksia tehdä ohjausta ja muita toimenpiteitä koulutukseen pääsyn edistämiseksi sekä varmistaa hakijoiden ja hakeutuvien yksilöiden tasa-puolista kohtelua.

Osaamisen tunnistaminen, tunnustaminen ja henkilökohtaistaminen

Erilaiset tutkinnon suorittamistavat ja koulutuksen järjestämismuodot ovat johtaneet siihen, että ammatillisen koulutuksen järjestelmässä on useita erinimisiä ja sisällöltään toisistaan hieman poikkeavia asiakirjoja, joihin tutkinnon suorittajan tai opiskelijan valinnat ja yksilöllinen opintopolku kirjataan. Ammatillisessa peruskoulutuksessa ja ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavissa koulutuksissa opiskelijoille on laadittu henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Oppisopimuskoulutuksessa oppisopimukseen tulee liittää henkilökohtainen opiskeluohjelma. Erityisopetusta saavalle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Näyttötutkinnoissa kullekin hakeutujalle laaditaan hakeutumisvaiheen, osaamisen hankkimisen ja tutkinnon suorittamisen henkilökohtaistamisen perusteella henkilökohtaistamista koskeva asiakirja. Tämä erilaisten asiakirjojen kirjo aiheuttaa koulutuksen järjestäjille paljon hallinnollista työtä ja hämmentää opiskelijoita ja työelämää.

Voimassa olevassa lainsäädännössä on eroja myös niissä velvoitteissa ja prosesseissa, joilla henkilökohtaistaminen tulee tehdä ja joustavat ja yksilölliset opintopolut rakentaa. Esimerkiksi osaamisen tunnustaminen on ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelijan oikeus, ja se tehdään aina opiskelijan hakemuksesta. Näyttötutkinnoissa osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on puolestaan koulutuksen tai näyttötutkinnon järjestäjän velvollisuus. Aiemmin hankittu osaaminen on tunnistettava ja tunnustettava osaksi tutkinnon suorittajan suorittamaa tutkintoa tämän esittämien asiakirjojen ja selvitysten perusteella. Henkilökohtaistamisprosessia ja sen pohjalta laadittavia asiakirjoja on syytä yhdenmukaistaa, jotta kaikilla tutkinnon suorittajilla ja valmentavien koulutusten opiskelijoilla on yhtäläiset mahdollisuudet rakentaa yksilöllinen opintopolku ja edetä joustavasti kohti tavoitettaan. Lisäksi osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen tulisi olla aina koulutuksen järjestäjän velvollisuus, jotta ammatillisen koulutuksen resurssit voitaisiin kohdistaa puuttuvan osaamisen hankkimiseen ja sitä kautta tehostaa koulutusta, lyhentää opiskeluaikojaa ja siirtyä nopeammin koulutuksesta työelämään.

Lisäksi ammatillisen koulutuksen järjestelmän sisällä on erilaisia kolmikantaisia tai muutoin laajapohjaisia toimielimiä, jotka hoitavat osittain samoja, osittain erilaisia tehtäviä ja joille koulutuksen ja näyttötutkinnon järjestäjien tulee toimittaa tutkintojen järjestämiseen tai osaamisen osoittamiseen ja arviointiin liittyviä suunnitelmia hyväksyttäväksi. Tämä aiheuttaa koulutuksen järjestäjille päällekkäistä työtä erityisesti ammatillisten perustutkintojen osalta, jossa saman tutkinnon suorittamista koskevat suunnitelmat on tullut toimittaa tietyn muotoisina tutkintotoimikunnalle ja hieman erilaisina ammattiosaamisen näyttöjen toimielimelle. Ammatti-

ja erikoisammattitutkintojen osalta tilanne on selkeämpi, koska nämä tutkinnot voi suorittaa vain näyttötutkintona. Toisaalta myös näyttötutkintojen järjestämiseen on liittynyt päällekkäistä työtä, kun eri tutkintotoimikunnat ovat edellyttäneet kukin omanlaistaan lomaketta tai toimintatapaa näyttötutkinnon järjestäjiltä.

Kolmikantaiset toimielimet

Ammatillisen koulutuksen järjestelmän sisällä on voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti erilaisia kolmikantaisia tai muutoin laajapohjaisia toimielimiä, jotka hoitavat osittain samoja, osittain erilaisia tehtäviä. Koulutuksen järjestäjän tulee asettaa ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelua ja toteuttamista varten toimielin tai useampia toimielimiä, joihin kuuluu koulutuksen järjestäjää, opettajia ja opiskelijoita sekä asiaomaisen alan tai alojen työ- ja elinkeinoelämää edustavia jäseniä. Toimielin voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen. Opetushallituksen asettamat työnantajat, työntekijöitä, opettajia ja itsenäisiä ammatin harjoittajia edustavat valtakunnalliset kolmikantaiset tutkintotoimikunnat sopivat puolestaan näyttötutkintojen järjestämisestä, varmistavat näyttötutkintojen järjestämisen laatua sekä kehittävät näyttötutkintojärjestelmää ja näyttötutkintoja. Lisäksi koulutustoimikuntajärjestelmän ja siihen sisältyvien opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämän koulutustoimikuntajärjestelmän ohjausryhmän sekä Opetushallituksen asettamien koulutustoimikuntien tehtävänä on toimia koulutuksen laadullisen ennakoinnin asiantuntijaelimenä ja edistää koulutuksen ja työelämän vuorovaikutusta toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakoulutuksessa. Koulutustoimikunnat muun muassa seuraavat, arvioivat ja ennakoivat koulutuksen ja työelämässä tarvittavan osaamisen kehitystä ja tekevät eri tahoille aloitteita ammatillisten tutkintojen sekä ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen sisältöjen kehittämiseksi.

Koulutuksen ja näyttötutkinnon järjestäjien tulee toimittaa ammattiosaamisen näyttöjen toimielimille tai tutkintotoimikunnille tutkintojen järjestämiseen tai osaamisen osoittamiseen ja arviointiin liittyviä suunnitelmia, päätösesityksiä ja todistuksia hyväksyttäväksi tai allekirjoitettavaksi. Tämä aiheuttaa koulutuksen järjestäjille päällekkäistä työtä erityisesti ammatillisten perustutkintojen osalta, jossa saman tutkinnon suorittamista koskevat suunnitelmat on tullut toimittaa tietyn muotoisina tutkintotoimikunnalle ja hieman erilaisina ammattiosaamisen näyttöjen toimielimelle. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osalta tilanne on selkeämpi, koska nämä tutkinnot voi suorittaa vain näyttötutkintona. Toisaalta myös näyttötutkintojen järjestämiseen on liittynyt päällekkäistä työtä, kun eri tutkintotoimikunnat ovat edellyttäneet kukin omanlaistaan lomaketta tai toimintatapaa näyttötutkinnon järjestäjiltä. Toimielinten tarve, rooli ja tehtävät tulisi arvioida uudelleen uuden ammatillisen koulutuksen järjestelmän kehittämisen ja laadun varmistamisen näkökulmasta.

Työpaikalla järjestettävä koulutus

Työpaikalla tapahtuvaa osaamisen hankkimista toteutetaan nykyisin ammatilliseen peruskoulutukseen sisältyvänä työssäoppimisena, oppisopimuskoulutuksena sekä henkilökohtaistamisessa suunniteltujen tavoitteiden mukaista osaamista hankkien työpaikoilla.

Työpaikalla järjestettävää koulutusta on kehitetty koko 2000-luvun ajan. Siitä on tehty useita tutkimuksia sekä laaja ulkopuolinen arviointi.

Nuorten työssäoppimista ja oppisopimuskoulutusta on kehitetty erityisesti vuodesta 2014 luki- en osana nuorisotakuuta toteutetussa Nuorten työssäoppimis- ja oppisopimusuudistuksen toi-

menpidekokonaisuudessa. Toimenpideohjelman tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden seuranta ja arviointi valmistui vuoden 2015 lopussa (Owalgroupp). Opetus- ja kulttuuriministeriön tilaamassa selvityksessä nousi kehittämisehdotuksia, jotka koskevat nykyistä työssäoppimista ja oppisopimuskoulutusta erityisesti nuorten koulutusmuotona. Oppisopimuspolun kehittämisessä keskeistä on oppisopimus- ja oppilaitostoimijoiden yhteistyö. Nykyisin osin koulutuksen järjestäjien itse rakentamat raja-aidat ja eri tulosyksiköiden välinen kilpailutilanne hidastavat joustavien ja asiakaslähtöisten ratkaisujen rakentamista ja vaikeuttavat eri koulutus- ja palvelumahdollisuuksien viestintää ja toisilta oppimista. Selvityksen mukaan oppisopimuskoulutuksen, tai ylipäänsä työpaikalla tapahtuvan oppimisen, lisääminen edellyttää johdon sitoutumista ja päämäärätietoista johtamista tavoitteen suuntaan. Myös tietoisuutta eri mahdollisuuksista, ja ylipäänsä tietoa oppisopimuskoulutuksesta, tulee yhä lisätä työnantajille. Yksilöllisten opintopolkujen edistäminen edellyttää tiedon lisäämistä ja asenteisiin vaikuttamista paitsi opetusalan henkilöstön parissa myös nuorten ja huoltajien tahoilla. Haasteena oppisopimusten solmimisessa nähdään ensisijaisesti hankala työllisyystilanne. Yritysten epävarma taloudellinen tilanne, mutta myös kuntien vaihtelevat käytännöt ja talkoohenki nuorisotakuun edistämiseksi on vaikuttanut toimenpideohjelman hanketoimintaan ja oppisopimusten solmimiseen. Oppilaitosmuotoisen ja oppisopimuskoulutuksen yhdistävien mallien edistämiseksi rahoitusjärjestelmän uudistaminen tulisi viedä loppuun siten, että se kannustaa koulutuksen järjestäjiä kehittämään ja toteuttamaan eri koulutusmuotoja yhdistäviä koulutuksen järjestämisen malleja. Työpaikalla tapahtuvaa oppimista tukevien, tietoja viestintätekniikkaa hyödyntävien oppimiskäytäntöjen ja -ympäristöjen kehittäminen on usean toimijan kohdalla vielä keuhkokuumeella. Työnantajien vastauksissa korostuu erityisesti opettajan aktiivisuuden merkitys työssäoppimisen onnistumisen kannalta. Useimmat työnantajien esille nostamat kehittämisen kohteet, mutta myös hyvät käytännöt liittyvät työnantajan kanssa tehtävään yhteistyöhön, tiedonvaihtoon ja opettajien jalkautumiseen työpaikoille.

Annukka Norontauksen väitöstutkimuksessa (Oppisopimuskoulutus yritysten tuottamana koulutuspalveluna: tavoitteista vaikutuksiin, Lappeenranta 2016) tarkasteltiin niitä tavoitteita, joita yrityksissä oppisopimuskoulutukseen liittyy ja vaikutuksia, joita koulutusta tuottamalla yrityksessä syntyy. Tutkimuksen kohteena olivat eri alojen pienet ja keski-suuret yritykset (pk-yritykset), jotka ovat tuottaneet oppisopimuskoulutusta ja joilla on siitä vuosien kokemus. Lisäksi tutkimukseen osallistui pk-yrityksiä, joille oppisopimuskoulutus ja siihen liittyvä toiminta on vierasta. Tutkimus selvitti yrityksille sekä oppisopimuskoulutuksen hallinnollisille tahoille palvelun tuottamisen ja siihen liittyvien tavoitteiden ja vaikutusten näkökulmaa. Tutkimuksen mukaan oppisopimuskoulutuksen vaikutukset nähdään positiivisina ja neutraaleina, eikä alakohtaisia eroja vaikutusten osalta juuri ole. Myönteisten vaikutusten saavuttamiseen liittyy tärkeänä osana arvon luomisen ja tuottamisen kokemus sekä opiskelijoilla että työnantajilla. Lisäksi myönteisten vaikutusten taustalla ovat yrityksen sitoutuminen sekä työn ja koulutuksen johtamisosaaminen. Yrityksissä on tärkeää, että imago kouluttajana on hyvä. Oppisopimuskoulutuksen tuottamisesta syntyneet vaikutukset ovat asetettuja tavoitteita laajemmat, erityisesti rakenteelliseen pääomaan liittyvien vaikutusten osalta. Oppisopimuskoulutuksen vaikuttavuus yrityksessä syntyy asetettujen tavoitteiden ja vaikutusten välisestä suhteesta. Kokonaisuutena voidaan todeta, että oppisopimuskoulutuksen vaikuttavuus ja suorituskyky yrityksissä ovat hyvät, vaikka koulutuksen laatu vaihtelee jonkin verran. Oppisopimuskoulutuksen käynnistäminen, aloittaminen ja tuottaminen liittyvät usein sellaisiin kehityshakuisiin henkilöihin, joilla jossakin elämäntilanteessa on ollut myönteisiä kokemuksia oppisopimuskoulutuksen mahdollisuuksista. Tutkimuksen mukaan oppisopimuskoulutuksen kustannukset koostuvat työsuhteesta, tietopuolisen koulutuksen aikaisesta työstä poissaolosta sekä ohjauksesta ja arvioinnista, mutta koulutusta pidetään taloudellisesti kannattavana. Oppisopimuskou-

lutuksen tuottamista estävät pääasiassa viestinnän ja tiedottamisen puute, koulutusmahdollisuuden tunnistamatta jääminen, yritysten heikko koulutuskulttuuri sekä epäselvät mielikuvat ja käsitykset. Nuorten oppisopimuskoulutuksen toteuttamisen hidasteina ovat tutkimuksen mukaan työsuhteeseen ja talouteen liittyvät seikat, nuorten kasvun vaiheeseen sisältyvät tekijät sekä monenlaiset pedagogiset ja eettiset kysymykset. Lisäksi tutkimuksessa havaittiin, että nuori on käsitteenä ja viiteryhmänä epämääräinen. Ammatillisen koulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen eri muodot ja monet käsitteet myös aiheuttavat epäselvyyttä molemmissa tutkimuksen konteksteissa eli yrityksissä, joissa oppisopimuskoulutusta tuotetaan sekä yrityksissä, joissa sitä ei tuoteta.

Koulutuksen arviointineuvosto toteutti vuonna 2006 työpaikalla tapahtuvan opiskelun arvioinnin ja vuonna 2010 seuranta-arvioinnin (Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 44). Työpaikalla tapahtuvan opiskelun arviointi kattoi sekä työssäoppimisen että oppisopimuskoulutuksen. Arvioinnin mukaan työssäoppimiselle asetetut yleiset tavoitteet oli tuolloin saavutettu melko hyvin. Työssäoppiminen on parantanut ammatillisen koulutuksen kilpailukykyä ja koulutuksen työelämälähtöisyyttä lisännyt eri tahojen välistä vuoropuhelua ja opettajien työelämäkontakteja, muuttanut opiskelijoiden oppimisympäristöä työelämälähtöiseksi, parantanut ammatillista osaamista, vahvistanut ammatillisen koulutuksen, vetovoimaa ja edellytyksiä turvata laadullisesti ja määrällisesti riittävän työvoiman saaminen työelämään, vahvistanut opiskelijoiden tietämystä työn todellisesta luonteesta, työelämän, toimintatavoista, työmarkkinoista ja helpottanut työllistymistä, madaltanut kynnystä syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ja erityisopiskelijoiden työllistymiseen ja asenteiden muuttumiseen näitä kohtaan. Työelämäyhteistyö ja sen muodot vaihtelevat järjestäjittäin. Koulutuksen järjestäjät rajasivat suurelta osin työelämäyhteistyön työssäoppimisen toteuttamiseen. Vähäisemmälle huomiolle ovat jääneet muut työelämäyhteistyötä ja koulutuksen työelämävastaavuutta koskevat näkökohdat. Työelämän sitoutuminen ja jaksaminen nähtiin huolenaiheena. Samojen ”hyvien” työssäoppimispaikkojen jatkuvasta käytöstä voi olla seurauksena kuormittuvuus ja sen myötä väsyminen, turhautuminen ja kieltäytyminen. Työpaikoilla ilmeni sekaannusta koulutusmuotojen ja -alojen sekä järjestäjien erilaisista ohjaus-, seuranta- ja rahoituskäytännöistä. Kumppanuussuhteisiin tarvitaan yhtenäiset menettelyt eri koulutuksen järjestäjien ja alojen välillä. Lisäksi entistä parempaa koordinaatiota tarvitaan myös eri koulutusmuotojen kesken. Ammatillisen peruskoulutuksen ja aikuiskoulutuksen – mukaan lukien työvoimapoliittinen koulutus – toimintatapoja ei myöskään ole yhdenmukaistettu, eikä yhteyksiä ammattikorkeakoulun toimintatapoihin ole pohdittu. Ongelmana nostettiin esiin, etteivät työpaikat, erityisesti työpaikkaohjaajat ja -kouluttajat, kykene hallitsemaan monia erilaisia käytäntöjä. Työelämän näkökannalta olisi perusteltua, että eri järjestäjillä, oppilaitoksilla ja aloilla olisi samat toimintatavat ja periaatteet.

Järjestäjän oman organisaation sisäistä yhteistyötä haittasivat eri koulutusmuotojen, oppilaitosten ja alojen väliset raja-aidat. Oppisopimuskoulutuksen ja aikuiskoulutuksen hyviä käytänteitä ei ole juurikaan hyödynnetty työssäoppimisen kehittämisessä. Oppisopimuskoulutuksen työpaikalla tapahtuvaa oppimista ei ole myöskään kehitetty samanaikaisesti työssäoppimisen kanssa. Vähäinen koulutusmuotojen, -tasojen ja alojen välinen yhteistyö nähtiin olevan seurausta suurelta osalta ohjausjärjestelmän rakenteista ja sen myötä syntyneistä jyrkistä raja-aidoista. Johtuen monista rakenteellisista tekijöistä ja muista syistä näyttöperusteisessa koulutuksessa ja opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa on erilaiset työpaikkakouluttajien/-ohjaajien koulutus- ja valmennuskäytännöt. Tämä ei ole tarkoituksenmukaista, jos ajatellaan muun muassa koulutusresurssien tarkoituksenmukaista käyttöä, toisilta oppimista ja ohjauskäytäntöjen kokonaisvaltaista kehittämistä. Niin opettajien kuin työpaikkaohjaajien koulutus-

tarpeet ovat pysyviä. Määrärahojen lisästarpeet korostuivat oppisopimuskoulutuksen työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa. Lähtökohdانا on, että koulutuksen järjestäjillä tulisi olla muuhun perusopetukseen nähden nykyistä tasavertaisemmat taloudelliset lähtökohdat ja resurssit tiedottaa ja markkinoida, järjestää, ohjata ja arvioida sekä kehittää työpaikalla tapahtuvaa oppimista. Perusongelma on, että oppisopimuskoulutuksen taloudelliset voimavarat ovat 60 % muun ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinnasta. Tämä vaikuttaa mm. työpaikoille maksettuihin koulutuskorvauksiin, joiden taso voi entisestään alentua tietopuolisten opintojen kustannusten noustessa.

Koulutuksen arviointineuvoston vuonna 2010 toteuttamassa työpaikalla tapahtuvan opiskelun seuranta-arvioinnissa todettiin, että työssäoppiminen oli kehittynyt hyvin paljon vuoden 2006 kansallisen arvioinnin jälkeen. Erityisen suuri merkitys on ollut ammattiosaamisen näyttöjen toimeenpanolla ja niihin liittyvällä kehittämistyöllä. Keskeisenä tavoitteena pidetään ammattiosaamisen näyttöjen liittämistä osaksi työssäoppimista. Työssäoppimista ja ammattiosaamisen näyttöjä ei osata eikä nähdä tarpeelliseksi erottaa toisistaan. Ammattiosaamisen näytöistä on siten tulossa osa työssäoppimista ja siihen liittyvää opiskelijan arviointia. Ammattiosaamisen näyttöjen myötä painopiste opiskelijan arvioinnissa on siirtynyt osaamisen arviointiin. Työssäoppimisen tavoitteet ovat selkeytyneet ja yhteistyö työpaikkojen kanssa on tiivistynyt ja selkeytynyt. Koulutuksen työelämälähtöisyys on kokonaisuudessaan lisääntynyt. Myös työssäoppimisen organisointi on entistä sujuvampaa ja systemaattisempaa. Työpaikkaohjaajien ja opettajien koulutustarve ja opettajien työelämäjaksojen tarve on jatkuvaa. Sekä koulutusta ja työelämäjaksoja järjestetään, joskin tarve on suurempi kuin mitä voidaan toteuttaa. Kaikissa työpaikoissa ei kuitenkaan ole koulutettua työpaikkaohjaajaa. Suurimmat kansallisiin suosituksiin ja niiden toteutumiseen liittyvät puutteet kohdistuvat pedagogiseen johtamiseen, eri koulutusmuotojen ja koulutustasojen raja-aitojen madaltamisen vähyyteen ja näihin liittyen rakenteellisten esteiden poistamiseen, työelämälle maksettaviin korvauksiin sosiaali- ja terveysalalla sekä koulutuksen järjestäjien itsearvioinnin, seurannan ja palautejärjestelmien kehittämättömyyteen. Koulutettujen työpaikkaohjaajia ei ollut tarpeeksi. Ohjausresurssit työpaikalla ovat vähäiset, minkä vuoksi opiskelijoiden ohjaus ja arviointi on vaikeaa. Työpaikoilla ei ymmärretä oppilaitosten käyttämää kieltä. Opetussuunnitelman terminologia on vieras. Erityisesti arviointikriteerit koetaan vaikeiksi. Työpaikoilla on rajallisesti resursseja ottaa huomioon erilaisten opiskelijoiden ohjaus- ja muut tarpeet. Nuoret opiskelijat ovat usein liian kokemattomia vaativiin tehtäviin, minkä vuoksi he tarvitsevat henkilökohtaista ohjausta ja selkeästi määritettyjä tehtäviä ja muuta tukea. Joissakin työpaikoissa opiskelijoita pidetään työvoimana, jolloin opiskelijalta voi estyä tavoitteiden mukainen opiskelu.

Seuranta-arvioinnin johtopäätöksissä todetaan, että elinikäisen oppimisen periaatteen mukaan koulutuksen ja työelämän on limityttävä ja vuoroteltava nykyistä joustavammin ihmisen työhistoriassa. Kansallisissa kehittämishankkeissa tulisi luoda uusia malleja ja vaihtoehtoisia toimintatapoja, joissa otetaan huomioon elinikäinen oppiminen, työelämän ja työelämätaitojen muuttuvat vaatimukset, kansainvälistyminen, valmiudet itsenäiseen ammatin harjoittamiseen ja yrittäjäys. Työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen käsitteet tulee selkeyttää ja yhtenäistää aikuiskoulutuksessa ja ammattikorkeakouluissa käytettävien käsitteiden kanssa. Myös opettajien vastuuta ja tehtäviä tulee yhdenmukaistaa. Lisäksi tulee yhdenmukaistaa aikuiskoulutukseen sisältyviä näyttöjä ja ammattiosaamisen näyttöjä koskevat käytännöt.

Vaikka työpaikalla tapahtuvan opiskelun arviointi toteutettiin noin kymmenen vuotta sitten ja uusinta-arviointi kuusi vuotta sitten, arvioinnin keskeisten johtopäätösten voidaan katsoa olevan edelleenkin relevantteja erityisesti koskien erilaisia toimintakäytäntöjä, käsitteistöä sekä

työpaikalla tapahtuvan opiskelun tukea. Erityisesti olemassa olevien työssäoppimisen ja oppisopimuskoulutuksen mahdollisuuksien hyödyntäminen ja tietoisuus joustavista koulutusvaihtoehdoista on edelleen ajankohtainen kehittämiskohde.

Opiskelijat voivat tällä hetkellä olla työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävässä koulutuksessa joko työsopimussuhteessa tai ei-työsopimussuhteessa. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisen työssäoppimisen osalta laissa on hyvin vähän säännöksiä opiskelijan oikeusasemasta kuten esimerkiksi sovellettavasta työajasta silloin kun opiskelija ei ole työsuhteessa työnantajaan, mikä aiheuttaa epäselvyyttä ja vaihtelevia käytäntöjä. Samalla työpaikalla saattaa samaan aikaan olla sekä ei työsuhteessa olevia opiskelijoita että oppisopimuskoulutuksessa työsuhteessa olevia opiskelijoita. Opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun ja oikeusturvan kannalta opiskelijoiden oikeuksia ja velvoitteita muutoin kuin työsopimukseen perustuvan työpaikalla järjestettävän koulutuksen aikana tulisi selkiyttää.

Erityisopetus

Erityisopetuksen menetelmät, erityinen tuki ja ohjaus sekä mukauttaminen mahdollistavat erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden yksilöllisten edellytysten huomioon ottamisen ammatillisen osaamisen, ammattitaidon ja elinikäisen oppimisen valmiuksien saavuttamiseksi. Erityisopetusta saaneiden opiskelijoiden määrä on kasvanut koko ajan 2000-luvulta lähtien. Erityisopetusta saavista opiskelijoista $\frac{3}{4}$ opiskelee ammatillisen koulutuksen järjestäjien koulutuksessa yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa, mikä toteuttaa yhdenvertaisuutta ja osallisuutta koulutuksessa ja työelämässä.

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijan määrittelystä erityisopetusta saavaksi ja saa rahoituksessa opiskelijasta korotetun yksikköhinnan, joka on tarkoitettu korvaamaan erityisopetuksen järjestämisestä aiheutuneita kustannuksia. Tämä on saattanut lisätä erityisopetusta saaneiden opiskelijoiden määrää niin, että myös lievien oppimisvaikeuksien osalta opiskelija on nimetty erityisopetusta saavaksi, mutta erityinen tuki ei ole toteutunut. Tulevaisuudessa rahoituksen vähentyminen edellyttää erityisopetuksen rahoituksen kohdentamista niille opiskelijoille, joiden osalta erityisopetus on välttämätöntä koulutuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Koulutuksen erilaisten muiden ohjauksen ja tuen muotojen hyödyntäminen aiempaa paremmin vähäisempien tuen tarpeiden osalta ennaltaehkäisiksi vaikeuksien kasaantumista ja mahdollistaisi varhaisen puuttumisen vaikeuksien ilmetessä. Yksilöllisten opintopolkujen, koulutuksen joustavuuden ja yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen ovat erityisopetuksen vahvuuksia.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa ei ole ollut säännöksiä erityisopetuksesta, mutta koulutuksen järjestäjä on voinut kuitenkin ilmoittaa opiskelijan rahoituksessa erityisopetusta saavaksi ja saada opiskelijasta yksikköhinnan korotuksen. Toimintalain ja rahoituslain ristiriitaisuudesta johtuen on erityisopetusta saaneita opiskelijoita ilmoitettu näyttötutkintona suoritettuihin perustutkintoihin, ammattitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoihin vain hyvin pieniä määriä. Opiskelijoiden yhdenvertaisuuden näkökulmasta on ollut ongelmallista, jos opiskelija on valittu näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon tai erikoisammattitutkintoon, ja erityisopetuksen tarve on ilmennyt vasta valmistavan koulutuksen aikana. Jos opiskelijan erityisen tuen tarvetta ei ole otettu huomioon valmistavassa koulutuksessa, on se voinut aiheuttaa tutkinnon osan tai koko tutkinnon suorittamisen keskeyttämisen ja osaltaan lisätä koulutuksessa epäonnistumisen kokemuksia. Opiskelijoiden yleiset riittävät ohjaus- ja tukitoimet ovat aina ensisijaisia ja useimmiten myös riit-

täviä vastaamaan erityisen tuen tarpeisiin. Erityisopetuksesta tulisi kuitenkin olla yhdenvertaisesti käytettävissä silloin, kun tarve siihen on selkeästi olemassa.

Vankilaopetus

Vankilaopetuksena järjestetystä koulutuksesta koulutuksen järjestäjälle aiheutuneet kustannukset vaihtelevat suuresti riippuen siitä, missä vankilassa koulutusta on järjestetty ja missä määrin toimintaympäristö on voinut tukea koulutuksen järjestämistä ja toteutusta. Eri vankiloiden henkilöstöresurssit vankiloiden työnohjaajien ja vartijoiden määrän osalta vaihtelevat. Vankiloiden työnohjaajilla on tärkeä rooli ohjaajina vankilan työtehtävissä, joiden sisältöjä on mahdollista hyödyntää koulutuksessa. Vartijat saattavat vankeja koulutustiloihin ja joissakin tapauksissa vartija on läsnä opetustunnilla. Koulutuksen toteuttamisessa tärkeässä roolissa ovat myös vankiloiden omat opinto-ohjaajat. Vankiloissa on omia opettajia, mutta niiden määrä on ollut viime vuosina vähentymässä. Vankiloissa on myös eroja siinä, millaisia psykologipalveluja ne voivat tarjota.

Yleisesti koulutuksen toteuttamisen kustannuksia vankilaopetuksessa lisäävät esimerkiksi erityisopettajien määrä, pienet opetusryhmät, oppimisympäristöjen rakentaminen vankilaan sekä vankilaopetuksen tarpeisiin työstetyn erillisen oppimateriaalin tuottaminen. Nykyinen rahoitusjärjestelmä ei kuitenkaan riittävästi tunnista kaikkia näitä vankilaopetuksen kustannuksiin vaikuttavia tekijöitä. Tarvetta ammatillisen koulutuksen järjestämiseen vankiloissa olisi kuitenkin nykyistä enemmän.

Opintososiaaliset etuudet ja opiskelijahuolto

Opiskelijoiden opintososiaalisiiin etuuksiin, opiskeluterveydenhuoltoon ja opiskeluhuoltoon liittyvä kokonaisuus on tällä hetkellä pirstaleinen ja vaikeasti hahmotettava sekä opiskelijoille että toimeenpanosta vastaavalla taholle, koska etuuksista ja palveluista sekä niihin oikeutetuista säädetään eri tavalla ja eri säädöksissä. Myös rahoitus ja yleinen ohjaus tulevat eri viranomaisilta. Samaa tutkintoa samalla koulutuksen järjestäjällä suorittavat opiskelijat voivat olla eri asemassa opintososiaalisia etuuksia myönnettäessä riippuen koulutuksen järjestämistä tai rahoitusmuodosta. Esimerkiksi ammatillista perustutkintoa suorittavan oikeus oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisiin palveluihin taikka maksuttomaan ruokailuun on määräytynyt sen mukaan, suorittaako opiskelija tutkintoa ammatillisena peruskoulutuksena vai näyttötutkintoon valmistavana koulutuksena. Osa koulutuksen järjestäjistä on tarjonnut esimerkiksi maksuttoman ruokailun myös muille kuin siihen lain mukaan oikeutetuille opiskelijoille.

Koulutuksen järjestäjän asuntolatoiminnasta on hyvin vähän säännöksiä ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa ja osa mainitun lain säännösten soveltumisesta asuntolatoimintaan on epäselvää käytännössä.

Opiskelijoilta perittävät maksut

Nykyisin opiskelijoilta perittävät maksut eroavat toisistaan sen suhteen, että ammatilliseen perustutkintoon johtava tai valmistava opetus on aina maksutonta, mutta näyttötutkintona suoritettavassa ammatillisessa perustutkinnossa peritään tutkintomaksu näyttötutkintoon osallistuvilta. Vastaava tutkintomaksu peritään myös ammatti- ja erikoisammattitutkinnossa näyttötutkintoon osallistuvilta. Tutkintomaksu ja sen määräytymisperusteet on selkeästi määritelty laissa, sillä tutkintomaksun euromäärä säädetään asetuksella ja lain mukaan maksu on määri-

teltävä siten, että maksuilla saatavat tulot vastaavat tutkintotoimikuntien kustannuksia. Käytännössä tutkintomaksu on peritty tutkintoon kuuluvan ensimmäisen tutkinnon osan suorittamisesta, mutta tätä periaatetta ei ole säännöksissä määritelty. Yksittäiset tutkintomaksut ovat euromääräisesti melko pieniä ja niiden perimiseen ja tilittämiseen liittyy myös hallinnollisia kuluja, joten tutkintomaksujen merkitys ammatillisen koulutuksen rahoituksen kokonaisuuden kannalta on melko vähäinen.

Valmentava koulutus ja ammatilliseen perustutkintoon johtava tai valmistava koulutus ovat aina maksuttomia, mutta ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa ja muussa ammatillisessa lisäkoulutuksessa voidaan lain mukaan periä kohtuullinen maksu, jolla katetaan koulutuksen ja tutkinnon järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Ministeriön asetuksella on säädetty perittävien maksujen enimmäismääristä suhteessa ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhintaan. Euromääräistä enimmäismäärää koskeva sääntely ei ole kuitenkaan täysin selkeää, sillä ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinta määritellään yhtä opiskelijatyövuotta kohti, mutta säännöksessä ei oteta kantaa siihen, miten koulutuksen laajuus tai kesto tulisi ottaa huomioon maksun määräämisessä.

Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksessa mahdollisuus periä opiskelijamaksuja on huomioitu siten, että opiskelijamaksuilla katettava laskennallinen rahoitusosuus on 14,4 prosenttia. Perittävien opiskelijamaksujen laskennallinen osuus rahoituksessa on määritelty keskimääräisenä, mutta asetuksella säädettyvät opiskelijamaksujen enimmäismäärät ylittävät kuitenkin merkittävästi rahoituslaissa yksikköhinnan alentamisprosentin kautta määritellyn keskimääräisen maksujen määrän. Käytännössä koulutuksen järjestäjä päättää perittävän maksun euromäärästä ja koulutuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti opiskelijamaksut voidaan jättää myös perimättä. Rahoituslaissa huomioidun keskimääräisen opiskelijamaksujen osuuden, asetuksella säädettyjen euromääräisten enimmäismaksujen ja koulutuksen järjestäjien tosiasiassa päättämien opiskelijamaksujen keskinäinen suhde ei ole kovin selkeä. Myöskään maksujen määräytymisessä noudatettavat käytännöt eivät selkeästi ilmene maksuja koskevista säännöksistä.

Opiskelijamaksujen määräytymisessä tulee ottaa huomioon myös EU:n valtiontuki- ja kilpailusäännökset sekä valtiontuen käsitettä koskevassa komission tiedonannossa esitetyt kannat. Julkisen koulutuksen ei-taloudellisen luonteen kannalta on tärkeää varmistua siitä, että opiskelijamaksut eivät voi muodostaa pääosaa koulutuksen rahoituksesta.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädännössä ei nykyään säädetä opiskelijaksi ottamisen yhteydessä järjestettävien pääsy- ja soveltuvuuskokeiden maksullisuudesta tai maksuttomuudesta. Käytännössä koulutuksen järjestäjät järjestävät opiskelijavalinnan yhteydessä esimerkiksi psykologisia soveltuvuustestejä, joihin osallistumisesta peritään maksu. Maksut ovat suuruusluokaltaan 50–70 euroa. Lainsäädännössä olisi tarpeen määritellä, voidaanko pääsy- ja soveltuvuuskokeista periä maksuja. Yliopistolaissa ja ammattikorkeakoululaissa on säädetty, että valintakokeet ovat opiskelijalle maksuttomia.

Laadunhallinta

Nykyisen lainsäädännön mukaan koulutuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta ja osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Lisäksi edellytetään arviointien keskeisten tulosten julkistamista. Koulutuksen järjestäjän toiminnan laatua on nyt arvioitu osana järjestämisluoprosessia ammatillisten ja taloudellisten edellytysten näkökulmasta. Toiminnan laatu strategisella tai laadunhallinnan menettelyiden ja toimivuuden tasolla ei ole ollut tarkastelun

kohteena. Toimintaympäristön muuttuminen ja työelämäyhteistyön lisääntyminen kuitenkin edellyttävät koulutuksen järjestäjältä toimivaa laadunhallintaa ja monipuolista oman toiminnan arviointia, jotta toiminnan laatu voidaan konkreettisesti osoittaa kaikille yhteistyökumppaneille ja sidosryhmille. Laadunhallinnan kehittäminen edellyttää velvoittavaa lainsäädäntöä.

Ammatillisen koulutuksen laadunhallinnan tilaa selvitettiin Opetushallituksen organisoimalla laadunhallintajärjestelmien itsearvioinnilla ja Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) tekemällä ulkoisella arvioinnilla keväällä 2015. Itsearviointiin osallistui yli 90 % kaikista ammatillisen koulutuksen järjestäjistä. Arviointi oli kriteeriperustainen ja edellytti koulutuksen järjestäjiltä sidosryhmien laajaa kuulemista (mm. opettajat, opiskelijat, työelämä, yhteistyökumppanit). Arvioinnin mukaan valtaosalla ammatillisen koulutuksen järjestäjistä (71 %) on toimivaksi katsottava laadunhallintajärjestelmä. Arviointi osoitti kuitenkin laadunhallinnan kehittämiskohteita niidenkin koulutuksen järjestäjien kohdalla, jotka saavuttivat hyväksytyin rajan. Arvioinnin keskeinen tulos oli, että laadunhallinnan kehittäminen edellyttää koulutuksen järjestäjän sitoutumista.

Koulutusvienti

Ammatillisen koulutuksen ja ammatillisten tutkintojen vienti on tähän asti ollut vähäistä, vaikka muutama aktiivinen ammatillisen koulutuksen järjestäjä hallinnoi jo useiden miljoonien eurojen arvoista koulutusviennin projektisalkkua. Ammatillisen koulutuksen viennin edistämishankkeessa vuonna 2015 laaditun *Ammatillisella koulutuksella on vientiä* -toimintasuunnitelman mukaan ammatillisen koulutuksen vienti on koostunut seuraavista palveluista: koulutuksen kehittämisen asiantuntijapalvelut (mm. työ elämälähtöinen ja osaamisperusteinen opetussuunnitelma, digiosaaminen, osaamisen arviointi ja yksilölliset opintopolut), ammatillinen opettajankoulutus, opintovierailut ulkomaalaisille ryhmille, räätälöidyt alakohtaiset täydennyskoulutukset, tutkintoihin valmistava koulutus sekä ammatilliset sertifikaatit. Toimintasuunnitelman mukaan koulutusviennin nykyinen palveluvalikoima ei ole kuitenkaan tarpeeksi kattava. Kysyntä kohdistuu erityisesti ammatillisiin tutkintoihin. Mahdollisuus myöntää tutkintotodistus koulutukseen osallistujille on hankkeen arvioin mukaan ensiarvoisen tärkeää, jotta suomalainen ammatillinen koulutusvienti voisi vastata asiakkaiden tarpeisiin ja olla varteenotettava palveluntarjoaja kilpailuilla markkinoilla. Lisäksi yhteistyö eri koulutusasteiden kanssa mahdollistaisi tarjonnan laajentumisen entisestään.

Ammatillisen koulutuksen viennin edistämishankkeen toimintasuunnitelman mukaan nykyinen ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö asettaa koulutusviennille esteitä. Esimerkiksi ammatillisen peruskoulutuksen järjestämislupa määrittää opetuksen järjestämipaikan sekä opetus- ja tutkintokielen. Lisäksi opetus, ammattiosaamisen näytöt ja näyttötutkintojen tutkintotilaisuudet järjestetään lainsäädännön mukaisesti pääosin suomen, ruotsin ja saamen kielellä. Myös tutkinnon perusteista ja erityisesti niihin sisältyvistä kielivaatimuksista nousee hankkeen arvioin mukaan esteitä koulutusviennille. Ammatillisissa perustutkinnoissa kielitaitovaatimukset ovat erottamaton osa yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteita. Lisäksi kielitaitovaatimuksia löytyy useiden perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen ammatillisista tutkintojen osista. Tutkintojen perusteissa on hankkeen näkemyksen mukaan myös suomalaisen lainsäädäntöön ja määräyksiin perustuvia ammattitaitovaatimuksia, jotka rajoittavat koulutusvientiä. Koulutusviennin lainsäädännöllisenä esteenä pidettiin myös ammatillisen peruskoulutuksen maksuttomuuteen liittyviä säännöksiä. Hankkeen arvion mukaan suurin vientipotentiaali olisi näyttötutkinnoissa, joita voidaan suorittaa ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomasti. Lisäksi niihin valmistavaa koulutusta voidaan jo nyt järjestää muillakin kuin kotimaisilla kie-

lillä, ja koulutuksesta voidaan periä maksuja. Koulutuskysyntää on erityisesti EU/ETA-alueen ulkopuolelta.

Toisen asteen koulutusviennin nykytilaa ja viennin esteitä on tarkasteltu myös opetus- ja kulttuuriministeriön 23.3.2016 asettamassa työryhmässä ja sen kesäkuussa 2016 julkaistussa loppuraportissa *Vietävän hyvää toisen asteen koulutusta! Toimet toisen asteen koulutusviennin edistämiseksi* (opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:20). Työryhmä toteaa loppuraportissaan, että tutkintotavoitteisen koulutuksen vientiin sisältyy monia lainsäädäntöön liittyviä haasteita kuten opetuskieli, opetuksen järjestämispaikka, opetuksen maksuttomuus, opiskelijavalinta, opintososiaaliset edut ja kyseisen koulutuksen sisältyminen valtionosuuden piiriin ja se, ettei koulutusta voida järjestää voiton tavoittelemiseksi. Työryhmä ehdottaa lukuisia toimenpiteitä koulutusviennin edistämiseksi toisen asteen koulutuksessa. Näitä ovat muun muassa liiketoimintaosaamisen, markkinoinnin ja riskienhallinnan osaamisen kehittäminen, kansallisen koulutusviejiä palvelevan tukiorganisaation perustaminen, viennin tukinstrumenttien rakentaminen koulutusviennin toimijoille, ammatillisen koulutuksen tutkintotavoitteisen koulutuksen vientikokeilu EU/ETA-alueen ulkopuolelle.

Opetushallitus on käynnistänyt tutkintotavoitteisen koulutusvientikokeilun EU/ETA-maiden ulkopuolelle. Kokeilussa voidaan poiketa tutkintojen perusteissa olevista kielitaitovaatimuksista ja lokalisoida muutoinkin ammatillisia tutkintoja siten, että niiden keskeisistä ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista ei kuitenkaan poiketa. Kokeilukoulutukset päättyvät vuoden 2020 loppuun mennessä.

Työvoimakoulutuksen järjestäminen

Työvoimakoulutuksen keskeinen tarkoitus on reagoida nopeasti ongelmiin työmarkkinoilla ja nostaa väestön työllisyysastetta. Työvoimakoulutuksen hankinta edellyttää toiminnan avointa ja riittävän pitkää kilpailusaikaa. Hankintatoiminta on mahdollistanut koulutusten kohdentamisen työvoiman tarpeen mukaisesti, mutta pitkittänyt koulutuksen aloittamista tarpeen ilmettyä. Kilpailuttamiseen liittyvä hallinnollinen viive sekä koulutuksen järjestäjillä että elinkeino-, liikenne ja ympäristövirastoilla on tosiasiallisesti viivästyttänyt koulutuksellista reagoimista työelämän tarpeisiin. Samalla se on ja aiheuttanut työttömille tarpeetonta koulutukseen pääsyn odottamista ja siten lisännyt heidän niin sanottua passiiviaikaa.

Hankintatoiminta on tuonut merkittävän viiveen havaitun tarpeen ja koulutuksen aloittamisen välillä. Työvoimakoulutusta on ohjattu ja hallinnoitu työ- ja elinkeinoministeriössä ja omaehtoista koulutusta opetus- ja kulttuuriministeriössä. Työvoimakoulutuksesta ja omaehtoisesta koulutuksesta ole muodostunut yhtenäistä kokonaisuutta, kun kummatkin ministeriöt ovat ohjanneet toimintaa omista lähtökohdistaan ja koordinaatio on ollut vähäistä. Esimerkiksi työvoimakoulutuksen ja omaehtoisen koulutuksen tarjonta, samoin kuin se, millaiset tahot koulutusta järjestävät, ei ole ollut koordinoitua. Samoin toiminnan laadunhallinta on tapahtunut eri periaattein. Tiettyjen alojen koulutuksessa on myös syntynyt ristiriitaisia tilanteita, kun koulutuksen järjestäjä, jolla ei ole ollut lupaa tietyn koulutuksen järjestämiseen on voinut järjestää sitä työvoimakoulutuksena.

Ammatillisen koulutuksen rahoitus

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä muodostuu voimassa olevan lainsäädännön nojalla oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksesta, oppilaitosmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta sekä oppisopimuskoulutuksen rahoituksesta. Rahoituksen perusteena olevan suoritteen osalta perusteita on kolmenlaisia; oppilaitosmuotoisessa peruskoulutuksessa opiskelija, oppilaitosmuotoisessa lisäkoulutuksessa opiskelijatyövuosi ja oppisopimuskoulutuksessa oppisopimus. Lisäksi myös suoritemäärien laskentatavat poikkeavat toisistaan. Oppilaitosmuotoisessa peruskoulutuksessa ja oppisopimuskoulutuksessa rahoituksen perusteena oleva suoritemäärä perustuu laskentapäivinä ilmoitettuihin määriin, kun taas oppilaitosmuotoisessa ammatillisessa lisäkoulutuksessa suoritemäärä perustuu vuosittaiseen laskennalliseen opiskelijatyövuosien määrään. Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän kokonaisuutta voidaankin pitää monimutkaisena.

Myös rahoituksen perusteena käytettävän suoritteen yksikköhinnan laskentaperuste vaihtelee järjestämisuotojen kesken. Oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinta perustuu suoraan aikaisempiin toteutuneisiin kustannuksiin. Oppilaitosmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen ja oppisopimusmuotoisen peruskoulutuksen yksikköhinnat ovat tietyn määräiset prosenttiosuudet oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta. Oppisopimusmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinnat puolestaan määrätään valtion talousarviossa. Eri järjestämisuotojen rahoitusperusteiden erilaisuus suhteessa aikaisempiin toteutuneisiin kustannuksiin on osaltaan tehnyt rahoitusjärjestelmästä vaikeaselkoisen ja lisännyt rahoituksen sisäistä epäjohtonmukaisuutta.

Ammatilliseen peruskoulutukseen sisältyy oppilaitos- ja oppisopimusmuotoisen koulutuksen osalta kuntien rahoitusosuus, mutta ammatilliseen lisäkoulutukseen sitä ei sisälly. Ammatillinen peruskoulutus on maksutonta, mutta ammatillisessa lisäkoulutuksessa on mahdollisuus periä maksuja. Tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen rahoitus on puolestaan kaikilta osin valtionrahoitteista eikä työvoimakoulutuksen opiskelijoilta peritä maksuja. Tulorahoituksen ja rahoitusvastuiden osalta järjestelmät poikkeavatkin toisistaan. Tutkintorakenteen muuttuminen yhä enemmän joustavaksi kokonaisuudeksi edellyttää osaltaan, että nykyisen vastuun ja kautumisen toimivuus valtion ja kuntien sekä julkisen ja työntantjarahoitteisen koulutuksen välillä tulee selkeyttää.

Voimassa olevassa rahoitusjärjestelmässä koulutukseen järjestäjän rahoitus perustuu pääosin opiskelija- tai opiskelijatyövuosimäärään ja suoritekohtaiseen yksikköhintaan. Ammatillisen koulutuksen rahoituksesta 97 prosenttia myönnetään pelkästään opiskelijan läsnäolon perusteella suorituksista riippumatta ja toiminnan tuloksellisuuden osuus rahoituksesta on vain kolme prosenttia kokonaisrahoituksesta. Kaikki koulutuksen järjestäjät eivät myöskään ole tuloksellisuusrahoituksen piirissä johtuen muun muassa niiden pienestä opiskelijamäärästä. Tuloksellisuuden perusteella määräytyvä rahoitus ei nykytasollaan riittävästi ohjaa ja kannusta koulutuksen järjestäjiä kehittämään ja tehostamaan toimintaansa, koska valtaosa rahoituksesta myönnetään ainoastaan opiskelijan läsnäolon perusteella.

Nykyisessä rahoitusjärjestelmässä koulutuksen järjestäjälle myönnetään rahoitus erikseen oppilaitosmuotoiseen ja oppisopimusmuotoiseen ammatilliseen peruskoulutukseen ja lisäkoulutukseen sekä ammatillisille erikoisoppilaitoksille. Vastaavasti määrällinen säätely poikkeaa eri muodoissa toisistaan. Vaikka rahoitus on yleiskatteellista, suoritteiden määrääminen eri muotoihin ei ole mahdollistanut koulutuksen järjestäjälle sitä, että rahoitusta voitaisiin kohdentaa

muotojen välillä, esimerkiksi oppilaitosmuotoisesta koulutuksesta oppisopimusmuotoiseen koulutukseen, mikäli työelämän tarve olisi sitä edellyttänyt. Järjestäjän toiminnan volyyymi on sidottu kyseiseen muotoon kohdennettuun rahoitukseen ja suoritteisiin. Tämä ei ole parhaalla mahdollisella tavalla mahdollistanut koulutustarjonnan suuntaamista ja toteuttamistapojen joustavaa valintaa asiakkaan tarpeiden mukaisesti.

Ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen kehittämistä koskevat säädös- ja määräysmuutokset tulivat voimaan 1 päivänä elokuuta 2015. Uudistusten keskeisenä tavoitteena oli vahvistaa ammatillisten tutkintojen osaamisperusteista määrittelyä ja tutkinnon osiin perustuvaa rakennetta, tukea joustavien ja yksilöllisten opintopolkujen rakentamista sekä edistää aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista osaksi tutkintoa. Lisäksi laajennettiin tutkintojen muodostumissääntöjen puitteissa mahdollisuuksia sisällyttää tutkintoon tutkinnon osia muista perustutkinnoista tai ammatti- ja erikoisammattitutkinnoista. Nykyinen rahoitusjärjestelmä ei kuitenkaan riittävästi huomioi näitä jo tehtyjä tutkintorakenteen kehittämistä koskevia muutoksia.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti ammatillisen peruskoulutuksen oppilaitosmuotoisen ja oppisopimusmuotoisen koulutuksen sekä oppisopimusmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitus perustuu kaksi kertaa vuodessa suoritettavaan opiskelijamäärien tai oppisopimusten määrän laskentaan. Rahoitus ei näin ollen ota riittävästi huomioon eri aikana vuodesta alkavaa koulutusta ja opintoaikojen nykyistä suurempaa vaihtelua eikä siten edistä riittävästi opiskelijapaikkojen tehokasta ja joustavaa käyttöä.

Nykyinen rahoitusjärjestelmä turvaa hyvin rahoituksen vakauden ja ennakoitavuuden. Järjestelmä ei kuitenkaan ohjaa ja kannusta osaamisperusteiseen ja asiakaslähtöiseen toimintaan ja yksilöllisten koulutuspolkujen rakentamiseen, kuten koulutuksen eri järjestämismuotojen yhdistämiseen, tutkinnon osien suorittamisen mahdollistamiseen tai työelämän ja opiskelun yhdistelyyn opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Rahoitusjärjestelmä ei riittävästi ohjaa ja kannusta toiminnan tehokkuuden ja vaikuttavuuden parantamiseen eikä aiemmin hankitun osaamisen täysimääräiseen tunnustamiseen tai kesäaikana tarjottavien opintojen hyödyntämiseen siten, että tehollinen koulutusaika lyhenisi. Järjestelmä ei myöskään riittävästi tue osaamisen hankkimistavasta riippumattomia tutkinnon suorittamistapaa eikä kannusta koulutuksen järjestäjää ohjaamaan tutkinnon suorittajaa valmistavan koulutuksen sijaan näyttöön heti kun se opiskelijan osaamisen kannalta olisi mahdollista.

Rahoitusjärjestelmän tulisikin osaltaan tukea tutkintorakenteen kehittämiseksi, osaamisperusteiselle ja asiakaslähtöiselle toiminnalle, opintoaikojen lyhentämiselle, aiemmin hankitun osaamisen tunnustamiselle ja tunnustamiselle sekä joustavalle opiskelijavalinnalle asetettuja tavoitteita.

Ammatillisen koulutuksen rahoitus EU:n valtioneuvoston kannalta

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta valtiontukien käsitteestä annetun komission tiedonannon perusteella omaehtoinen tutkintotavoitteinen ammatillinen koulutus sekä valmentava koulutus voidaan luokitella EU:n valtioneuvoston näkökulmasta julkisen koulutusjärjestelmän piiriin kuuluvaksi ei-taloudelliseksi toiminnaksi. Komission tiedonannon perusteella on myös hyväksyttävissä, että opiskelijoilta peritään kohtuullisia maksuja, joilla katetaan osa järjestelmän toimintakuluista. Ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuus on 85,60 prosenttia ja opiskelijamaksuilla katetaan koulutuksen lasken-

nallisista kustannuksista noin 15 prosenttia. Edellä on arvioitu, että rahoituslaissa huomioidun keskimääräisen opiskelijamaksujen osuuden, asetuksella säädettyjen euromääräisten enimmäismaksujen ja koulutuksen järjestäjien tosiasiallisesti päätettävien opiskelijamaksujen keskinäinen suhde ei nykytilanteessa kuitenkaan ole kovin selkeä. Opiskelijamaksuista säädettyä tuleekin ottaa huomioon koulutuksen luonne julkisena koulutuksena, joka katsotaan EU:n valtiontukisääntöjen kannalta ei-taloudelliseksi toiminnaksi.

Erikoisoppilaitosten, henkilöstökoulutuksen ja muun ammatillisen lisäkoulutuksen ja rahoituksen osalta on tarpeen tarkastella EU:n valtiontukisääntöjä. Valtiontuessa on kyse julkisten varojen kanavoimisesta yrityksiin. Valtiontuen tunnusmerkkeinä ovat julkisten varojen tai tuen kanavoituminen yrityksiin taloudelliselle toimijalle siten, että toimenpide on valikoiva eli tuki esimerkiksi kohdistuu tietyille yrityksille ja se vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua ja vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Mikäli mainitut neljä ehtoa täyttyvät, toimenpide kuuluu EU:n valtiontukisääntelyn piiriin. Kansallisen koulutusjärjestelmän puitteissa järjestetty julkinen koulutus, joka rahoitetaan pääasiallisesti tai kokonaan valtion varoista ja jota valtio valvoo, katsotaan kuitenkin muuksi kuin taloudelliseksi toiminnaksi ja nämä koulutuspalvelut eivät kuulu valtiontukisääntelyn tai palvelujen vapaata liikkuvuutta koskevan sääntelyn piiriin.

Erikoisoppilaitoksissa järjestettävään koulutukseen ja henkilöstökoulutukseen yleisesti ei ole ammatillisen koulutuksen lainsäädännön mukaista vapaata hakeutumisoikeutta, vaan koulutusta järjestetään yrityksen henkilöstölle. Erikoisoppilaitokselle ja henkilöstökoulutukseen yleisesti osoitettu julkinen rahoitus voikin tuoda kilpailuetua yrityksille, sillä muut yritykset joutuvat ostamaan vastaavan koulutuspalvelun vapailta markkinoilta.

Muuna ammatillisena lisäkoulutuksena järjestettävässä henkilöstökoulutuksessa yritys pääsääntöisesti päättää koulutuksen sisällöstä eli koulutus räätälöidään yrityksen tarpeisiin. Muu ammatillinen lisäkoulutus yleisesti on myös lähtökohtaisesti erottumiskyvyttömiä suhteessa kilpailluilla markkinoilla toimimiseen ja julkinen rahoitus voi potentiaalisesti vääristää kilpailua, sillä samansisältöistä koulutusta voi myydä kuka tahansa. Toisaalta julkisesti rahoitettuun muutoin kuin henkilöstökoulutuksena järjestettävään ammatilliseen lisäkoulutukseen on vapaa hakeutumisoikeus, joten koulutus ei kohdennu esimerkiksi tietyn yrityksen henkilöstölle tai tietyn yrityksen tarpeisiin.

Henkilöstökoulutus on osin valtion ja osin yritysten rahoittamaa koulutustoimintaa. Henkilöstökoulutuksen valtionosuus on 47,23 prosenttia. Henkilöstökoulutuksen rahoittamisessa voidaan katsoa olevan välillisesti kyse julkisten varojen kanavoimisesta yrityksiin, sillä julkisin varoin rahoitetaan ammatillisen lisäkoulutuksen saaneiden koulutuksen järjestäjien järjestämää henkilöstökoulutusta, josta koulutuksen järjestäjä on sopinut yrityksen kanssa ja josta yritys maksaa osuuden koulutuksen järjestäjälle. Toimenpide on sikäli valikoiva, että valtionosuus henkilöstökoulutuksen rahoituksesta kohdentuu niille yrityksille, jotka ovat sopineet henkilöstökoulutuksen järjestämisestä ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvan saaneen koulutuksen järjestäjän kanssa. Valtiontuen tunnusmerkkinä on myös se, että vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua.

Kansallisessa lainsäädännössä ei kuitenkaan aseta rajoituksia sille, mikä yritys voi sopia koulutuksen järjestäjän kanssa henkilöstökoulutuksen järjestämisestä, vaan periaatteessa kaikilla yrityksillä on tähän yhtäläiset mahdollisuudet ja samalla yhtäläiset mahdollisuudet saada valtionosuus henkilöstökoulutuksen rahoituksessa. Näin ollen henkilöstökoulutuksen rahoitus ei ole yksiselitteisesti tulkittavissa valikoivaksi toimenpiteeksi tai kilpailua vääristäväksi toimin-

naksi. Julkinen tuki yrityksille on perussopimuksen 107 artiklan 1 kohdan mukaista valtiontukea ainoastaan siltä osin, kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Komission mukaan tältä osin ei ole tarpeen määrittää, että tuki todella vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan vaan ainoastaan, että tuki on omiaan vaikuttamaan kauppaan. Valtiontuen käsitettä koskevan komission tiedonannon mukaan unionin tuomioistuimet ovat erityisesti todenneet, että kun tuki vahvistaa yrityksen asemaa jäsenvaltioiden välisessä kaupassa muihin, kilpaileviin yrityksiin verrattuna, tuen on katsottava vaikuttavan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Vastaavasti myöskään erikoisoppilaitosten rahoitus ei ole yksiselitteisesti tulkittavissa valikoivaksi toimenpiteeksi. Periaatteessa kaikilla yrityksillä on mahdollisuus hakea koulutuksen järjestämislupaa erikoisoppilaitoksena ja saada näin julkista rahoitusta, jos järjestettävä koulutustoiminta täyttää laissa säädetyt järjestämisluvan myöntämisen edellytykset.

Asiassa *Humbel*³ ja asiassa *Wirth*⁴ annetuista tuomioistuinratkaisuksista ilmenee, että vastikkeellisten opetuspalvelujen olennaisena piirteenä on se, että oppilas tai muu yksityinen taho suorittaa maksuja, jotka vastaavat pääosin opetuksen taloudellisia kustannuksia. Henkilöstökoulutuksen valtionosuus on 47,23 prosenttia ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinnasta. Ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinta perustuu ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräiseen yksikköhintaan, joka puolestaan perustuu ammatillisen peruskoulutuksen toteutuneisiin kustannuksiin. Ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinta ei siis suoraan perustu ammatillisen lisäkoulutuksen kustannuksiin, joten henkilöstökoulutuksen valtionosuusprosentin nojalla ei voida yksistään arvioida, suorittaako yksityinen taho eli yritys maksuja, jotka pääosin vastaavat opetuksen taloudellisia kustannuksia. Valtiontukisääntelyn soveltamisen arvioinnin kannalta olisi kuitenkin selkeämpää, jos lainsäädännöstä olisi yksiselitteisesti määriteltävissä, että henkilöstökoulutuksen valtionrahoitus on yli 50 prosenttia koulutuksen laskennallisista kustannuksista.

Henkilöstökoulutuksena voidaan järjestää tutkintotavoitteista ammatillista koulutusta sekä ei-tutkintotavoitteista muuta ammatillista lisäkoulutusta. Henkilöstökoulutuksen ja valtiontuen tunnusmerkkien täyttymisen kannalta on tarpeen arvioida myös tutkintotavoitteisen koulutuksen ja muun ammatillisen lisäkoulutuksen välistä eroa erityisesti sen suhteen, voidaanko julkisten varojen tai tuen katsoa kanavoituvan yrityksiin taloudelliselle toimijalle vai onko kyseessä julkisen koulutusjärjestelmän piiriin kuuluva ei-taloudellinen toiminta. Valtiontuen käsitettä koskevan komission tiedonannon mukaan koulutuspalvelujen julkinen tarjonta on erotettava palveluista, jotka rahoitetaan pääasiassa oppilaiden tai heidän vanhempiensa maksuilla tai kaupallisilla tuloilla. Henkilöstökoulutuksessa koulutusta rahoitetaan osaksi yrityksen maksuilla tuloilla, mikä lienee tulkittava komission tiedonannossa tarkoitetuiksi kaupallisiksi tuloina.

Henkilöstökoulutuksen valtionosuus sinänsä on tuen kohdentumista yrityksiin taloudelliselle toimijalle, mutta tuen kohdentumisessa on eroa siinä, järjestetäänkö henkilöstökoulutuksena tutkintotavoitteista koulutusta vai ei-tutkintotavoitteista muuta ammatillista lisäkoulutusta.

---

³ Asia C-263/86.

⁴ Asia C-109/92.

Tutkintotavoitteisessa ammatillisessa koulutuksessa hankitaan ja osoitetaan Opetushallituksen laatimien tutkinnon perusteiden mukaista osaamista ja ammattitaitoa, joka on lähtökohtaisesti hyödynnettävissä yleisesti työelämässä ja useiden yritysten palveluksessa. Sen sijaan muuna ammatillisena lisäkoulutuksena saatetaan järjestää juuri kyseisen yrityksen toimintaan liittyvää täsmäkoulutusta, jonka yleinen hyödynnettävyys on huomattavasti rajatumpaa kuin tutkintotavoitteisen henkilöstökoulutuksen. Henkilöstökoulutuksena järjestettävän muun ammatillisen ei-tutkintotavoitteisen lisäkoulutuksen voidaan katsoa lähenevän perussopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun valtiontuen täyttymisen tunnusmerkkejä toimenpiteen valikoivuuden ja yritykselle kohdennettavan taloudellisen tuen osalta.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 4 §:n 3 momentin mukaan ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa järjestetään pääasiassa koulutuksen järjestäjän tai sen jäsenyhteisön toiminnan harjoittamiseksi tarvittavaa ammatillista lisäkoulutusta. Ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa järjestettävä ei-tutkintotavoitteinen koulutus, kuten edellä on todettu yleisesti henkilöstökoulutuksena järjestettävän ei-tutkintotavoitteisen ammatillisen lisäkoulutuksen osalta, lähenee valtiontuen täyttymisen tunnusmerkkejä toimenpiteen valikoivuuden ja yritykselle kohdennettavan taloudellisen tuen osalta.

Koulutuksen järjestäjien oikeushenkilömuoto

Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Edellytyksen täyttymisen arvioiminen saattaa olla kuitenkin hankalaa, jos koulutuksen järjestäjän oikeushenkilö harjoittaa myös muuta toimintaa. Käytännössä säännöksen on katsottu tarkoittavan, että järjestämisluvan mukainen ammatillisen koulutuksen toiminta ei saa tuottaa taloudellista voittoa, mutta oikeushenkilön muu liiketaloudellisin perustein järjestettävä toiminta voi tuottaa taloudellista voittoa. Rahoituksen kohdentumista ei-liiketaloudellisen ja liiketaloudellisen toiminnan välille voi olla kuitenkin vaikeaa todentaa.

Voittoa tavoittelemattomuuden vaatimuksen ei ole tulkittu tarkoittavan sitä, että koulutuksen järjestäjälle ei voisi syntyä toiminnasta ylijäämää. Ylijäämä on kuitenkin käytettävä ammatillisen koulutuksen järjestämiseen, kehittämiseen ja siihen liittyviin investointeihin. Ylijäämä ei saa tuottaa taloudellista etua osakeyhtiön osakkeenomistajalle tai muulle toimintaan osallistuvalla tai sitä ylläpitävällä. Edellä mainittuja seikkoja koskevia nimenomaisia säännöksiä ei kuitenkaan tällä hetkellä ole ammatillisen koulutuksen järjestämisluvaa koskevassa sääntelyssä.

Nykyisessä ammatillisen koulutuksen järjestelmässä osakeyhtiömuotoisten ja muiden yksityisoikeudellisten koulutuksen järjestäjien verotukseen liittyvät menettelyt poikkeavat joiltakin osin kunnallisista koulutuksen järjestäjistä. Myös eri oikeushenkilömuotoja koskeva sääntely niiden tarkoituksesta poikkeaa toisistaan. Osakeyhtiölain mukaan yhtiön tarkoitus tuottaa voittoa osakkeen omistajille kun taas säätiölain mukaan säätiöllä on oltava yleishyödyllinen tarkoitus, mikä vaikuttanee osaltaan näitä oikeushenkilömuotoja koskevaan verotukseen. Eri oikeushenkilömuotoisten järjestäjien yhdenvertainen kohtelu edistäisi osaltaan sitä, että koulutuksen järjestäjillä olisi yhtäläiset edellytykset koulutuksen järjestämiseen erityisesti tulevaisuudessa, kun ammatilliseen koulutukseen kohdennettava rahoitus vähenee. Eroavaisuuksia ja potentiaalisia ongelmakohtia liittyy ainakin arvonnisäveroihin ja tuloveroihin liittyviin käytäntöihin.

Yksityisten koulutuksen järjestäjien yksikköhintojen korotuksena huomioitava arvonlisäverokompensaatio perustuu yksityisten koulutuksen järjestäjien yhteenlaskettuihin arvonlisäveromenoihin, joiden perusteella lasketaan keskimääräinen kompensatioprosentti kaikille yksityisille järjestäjille. Koska arvonlisäveron kompensatiota ei makseta juuri kyseisen järjestäjän vähennykseen oikeuttamattoman arvonlisäveron määrän suuruisena vaan keskimääräisenä laskennallisena yksikköhinnan korotuksena, on mahdollista, että yksikköhinnan korotus alittaa tai ylittää hankintoihin todellisuudessa sisältyvän arvonlisäveron määrän. Tämä tarkoittaa järjestäjätasolla, että toisten järjestäjien osalta yksikköhinnan korotus kattaa ja jopa ylikompensoi arvonlisäverokustannukset, mutta toisilla järjestäjillä kustannukset eivät tule täysimääräisesti katetuksi. Kunnallisten järjestäjien osalta arvonlisäverokustannukset tulevat aina otetuksi huomioon täysimääräisesti, koska ne ovat kuntapalautusjärjestelmän piirissä. Osakeyhtiömuotoiset koulutuksen järjestäjät ovat näin ollen eriarvoisessa asemassa suhteessa kunnallisiin järjestäjiin.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Pääministeri Juha Sipilän strategisen hallitusohjelman yhtenä kärkihankkeena toteutetaan toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi. Tavoitteena on uudistaa ammatillinen koulutus osaamisperustaiseksi ja asiakaslähtöiseksi kokonaisuudeksi ja tehostaa sitä. Lisäksi virtaviivaistettaisiin hallintoa ja purettaisiin uuden toiminnan kannalta epätarkoituksenmukaista sääntelyä.

Uudistusten tavoitteena on ammatillisen koulutuksen järjestelmä, joka vastaa aiempaa oikea-aikaisemmin, osuvammin ja tehokkaammin työelämän, yksilöiden ja yhteiskunnan yhä nopeammin muuttuviin ammatillisiin osaamistarpeisiin ja sitä kautta tukisi aktiivisesti talouden uudistumista ja yhteiskunnan kehitystä ja eheyttä.

Työ- ja elinkeinoelämän näkökulmasta keskeistä on, että ammatillinen koulutus vastaa oikea-aikaisesti, vaikuttavasti ja ketterästi työ- ja elinkeinoelämän osaamistarpeisiin ja turvaa osaavan työvoiman saatavuuden. Tätä kautta ammatillinen koulutus osaltaan vahvistaa yritysten kilpailukykyä samoin kuin julkisen sektorin palvelukykyä ja toiminnan uudistamista, tukee yrityksiä ja julkista sektoria toimintaympäristön muutoksiin sopeutumisessa sekä luo edellytyksiä uuden yritystoiminnan syntymiselle ja innovaatiotoiminnalle. Tavoitteena on uudistaa ammatillisen koulutuksen tarjontaa, prosesseja ja toimintamuotoja siten, että ne hahmottuvat työelämälle selkeinä ja helposti lähestyttävänä ja ottavat nykyistä kokonaisvaltaisemmin huomioon yritysten ja työpaikkojen tarpeet ja toimintaympäristön. Ammatillisen koulutuksen roolia työelämän kehittämisessä on tarkoitus vahvistaa, jotta se tukisi nykyistä vahvemmin ja aktiivisemmin yritysten ja julkisen sektorin työpaikkojen toiminnan kehittämistä ja uudistumista muuttuvassa toimintaympäristössä. Asiakaslähtöisen ja osaamisperusteisen toiminnan sekä siihen liittyvän vahvemman työelämäyhteistyön tavoitteena on myös lisätä yritysten ja työpaikkojen halukkuutta osallistua työpaikalla tapahtuvan oppimisen toteuttamiseen.

Yksilön näkökulmasta ammatillisen koulutuksen tehtävänä on rakentaa osaamisperusta, jolla voidaan siirtyä nopeasti ja sujuvasti työelämään, antaa valmiuksia yhteiskunnassa toimimiseksi sekä tarjota mahdollisuuksia osaamisen jatkuvaan kehittämiseen ja uudistamiseen työuran eri vaiheissa. Erilaisten asiakassegmenttien sijaan (esim. perusopetuksen päättäneet, työssä olevat ja yrittäjät, työttömät) nykyistä enemmän huomiota kiinnitettäisiin yksilöiden ja työpaikkojen erilaistuviin tarpeisiin, lähtökohtiin ja opiskelun edellytystekijöihin.

Ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen tulee antaa sekä ammatti- ja tehtäväspesifiä osaamista että laaja-alaisia ja geneerisiä taitoja sekä elinikäisen oppimisen taitoja. Elinikäisen oppimisen edistämiseksi ammatillisten tutkintojen tulee jatkossakin antaa yleinen jatko-opintokelpoisuus. Ammatillisen koulutuksen tulee lisäksi nykyistä vahvemmin tukea erilaisten yksilöiden osaamisen kehittämistä ja uudistamista työelämässä tapahtuvien muutosten mukaisesti. Ammatillisen koulutuksen tulee tukea tehokkaasti ja vaikuttavasti sekä työmarkkinoille siirtymistä että työurien jatkuvuutta, kuten työstä työhön siirtymistä ja työtehtävien muutoksia, uudistamalla osaamista työelämän ja yksilöllisen kulloistenkin tarpeiden mukaisesti. Erittäin painopisteenä otetaan huomioon asiakasryhmät, joilla on suurin tarve osaamisen vahvistamiseen ja uudistamiseen, esimerkiksi vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevat, vanhentuneen tai puutteellisen ammattitaidon omaavat, erityistä tukea tarvitsevat, maahanmuuttajataustaiset henkilöt. Ammatillinen koulutus tulee toteuttaa siten, että se mahdollistaa osaami-

sen hankkimisen osaamistarpeiden, oppimisvalmiuksien ja elämäntilanteen suhteen erilaisille asiakkaille kullekin yksilölle parhaiten soveltuvalla tavalla. Lisäksi ammatillisessa koulutuksessa tulee tehostaa koulutusprosesseja ja lyhentää koulutusaikoja henkilökohtaistamisella ja siihen sisältyvällä aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisella.

Yhteiskunnan näkökulmasta ammatillisen koulutuksen tehtävä on edistää työllisyyttä ja yrittäjyyttä, nostaa työllisyysastetta sekä edistää osallisuutta. Lisäksi sen tulee edistää Suomen kilpailukykyä ja suomalaisten hyvinvointia sekä tukea talouden uudistumista kestäväällä tavalla. Ammatillisen koulutuksen tarjonta tulee kohdentaa työelämän eri toimialojen tarpeiden mukaisesti ottaen huomioon se, että perusopetuksen päättävillä ja eniten osaamisen kehittämistä tarvitseville (esim. vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevat, työttömät työnhakijat ja työttömyysuhan alaiset, maahanmuuttajataustaiset) voidaan turvata riittävä koulutustarjonta. Ammatillisen koulutuksen tarkoituksena on työelämässä ja yhteiskunnassa tarvittavan ammatillisen osaamisen kehittämisen ohella turvata yksilöiden ja alueiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, vahvistaa yhteiskunnan eheyttä sekä kansalaisten osallisuutta ja hyvinvointia. Ammatillisella koulutuksella on tärkeä rooli myös maahanmuuttajataustaisten henkilöiden, erityisesti aikuisten, kotoutumisen edistämässä ja nopean työmarkkinoille siirtymisen tukemisessa. Koulutuksen tehokkuuden parantaminen auttaa myös sopeutumaan julkisen talouden resurssien niukkenemiseen.

Ammatillisen koulutuksen reformi uudistaa koulutusta, mikä näkyy sekä opettajuuden että oppimisympäristöjen uudistumisena. Osaamisperusteisuus ja asiakaslähtöisyys uudistavat opettajuutta ja korostaa sen merkitystä. Opettajuuden tulee olla ohjaavaa, kannustavaa ja osaamisen hankkimista edistävää, jotta yksilön oppimispolku toteutuu siten, että sen aikana opiskelija voi hyödyntää erilaisia oppimisympäristöjä, joissa opettaja osaa toimia ja edistää osaamisen hankkimista. Tutkintojen laaja-alaisuuden ja opiskelupolkujen yksilöllistymisen myötä opettajuudessa korostuu myös yhteisöllisyys yksilökeskeisyyden sijaan. Ammatillinen opettajuus toteutuu yhdessä tekemisestä ja monialaisesta yhteistyöstä oppilaitoksen arjessa. Yksilön oppimispolun aikana oppimisympäristöt vaihtelevat tarvittavan osaamisen hankkimisen näkökulmasta sekä koulutuksen järjestäjän tuottaman tarjonnan kautta. Kulloinkin tarvittavan oppimisympäristön rakentaminen on osa opettajan ammattitaitoa ja sen tarkoituksena on tuottaa yksilölle ammatillista osaamista.

Tavoitteiden saavuttamiseksi ehdotetaan toteutettavaksi laaja-alaisia toimenpiteitä, joilla poistettaisiin koulutuksen päällekkäisyyksiä sekä nuorten ja aikuisten ammatillisen koulutuksen raja-aidat. Koulutustarjonta, rahoitus ja ohjaus koottaisiin yhtenäiseksi kokonaisuudeksi opetus- ja kulttuuriministeriön alle. Lisäksi kehitettäisiin työpaikalla tapahtuvaa opiskelua ja uudistettaisiin ammatillisen koulutuksen järjestäjäjärakenteita ja toimintaprosesseja ammatillisen koulutuksen työelämälähtöisyyden, palvelukyvyyn ja saavutettavuuden parantamiseksi.

Ehdotettujen uudistusten tavoitteena olisi mahdollistaa nykyistä joustavammat ja yksilöllisemmät opintopolut, jotka ottaisivat nykyistä paremmin huomioon erilaisten yksilöiden ja työpaikkojen toisistaan poikkeavat osaamistarpeet ja olosuhteet sekä luovat edellytykset toteuttaa tavoitteeksi asetetun osaamisen hankkiminen ja osoittaminen opiskelijalle ja työelämälle parhaiten soveltuvalla tavalla. Ehdotetuilla uudistuksilla parannettaisiin koulutuksen läpäisyä sekä työelämään tai jatko-opintoihin siirtymistä. Nuorten ja aikuisten raja-aitojen poistamisen myötä koulutuspalveluiden tarjonnan painopistettä siirrettäisiin samalla vahvemmin elinikäiseen oppimiseen ja työuran eri vaiheissa tapahtuvaan osaamisen kehittämiseen, millä parannettaisiin aikuisten mahdollisuuksia osaamisensa jatkuvaan kehittämiseen samalla turva-

ten perusopetuksen päättävien koulutukseen pääsy esimerkiksi opiskelijavalintojen ja rahoitusperusteiden puitteissa. Työpaikalla tapahtuvaa opiskelua kehittämällä on tavoitteena lisätä sen käyttöä. Oppisopimuskoulutuksen houkuttelevuutta on tarkoitus lisätä yhdenmukaistamalla sen rahoituksellista asemaa suhteessa muihin koulutustapoihin sekä kehittämällä sen hallinnollisia menettelyitä selkeämmiksi ja yhdenmukaisemmiksi osana yksilöllisiä opintopolkuja. Lisäksi on tarkoitus ottaa käyttöön koulutusoppimismalli, joka korvaisi nykyisen työssäoppimisen.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä olisi tarkoitus uudistaa yhtenäiseksi kokonaisuudeksi yhdistämällä nykyiset ammatillisen peruskoulutuksen, ammatillisen lisäkoulutuksen, oppisopimuskoulutuksen ja ammatillisten erikoisoppilaitosten rahoitusjärjestelmät. Kokonaisuuteen sisällytetään myös tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen rahoitus ja osa tutkintoon johtamattoman työvoimakoulutuksen rahoituksesta. Työvoimakoulutuksen siirrolla työ- ja elinkeinoministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön ja osaksi uutta ammatillisen koulutuksen järjestelmää pyrittäisiin nopeuttamaan koulutuksen aloittamisen ja havaitun tarpeen välistä viivettä ja vähentämään kilpailutuksen tuottamaa hallinnollista työtä.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä olisi tavoitteena uudistaa tukemaan osaamisperusteista ja asiakaslähtöistä toimintaa sekä koulutusprosessien tehostamista ja sitä kautta koulutusaikojen lyhentämistä. Tavoitteena olisi myös lisätä koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia vastata työelämän osaamistarpeisiin nykyistä osuvammin ja tehokkaammin esimerkiksi tutkinnon osien avulla. Lisäksi tavoitteena olisi lisätä koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia käyttää rahoitusneutraalisti koulutuksen erilaisia toteuttamismuotoja ja oppimisympäristöjä, mikä mahdollistaisi opiskelijoiden ja työelämän tarpeiden kannalta parhaiten soveltuvien koulutusratkaisujen ja oppimisympäristöjen valinnan ja niiden yhdistelyn opintopoluissa.

Ammatillisen koulutuksen säätely- ja ohjausjärjestelmää on tarkoitus uudistaa siten, että kaikkea ammatillista koulutusta säädellään jatkossa yhdellä järjestämisluvalla. Tavoitteena olisi lisätä koulutuksen järjestäjien liikkumavaraa ja toimivaltaa vastata nopeasti ja ketterästi työelämän ja yksilöiden sekä alueiden muuttuviin osaamistarpeisiin ammatillisen koulutuksen palveluvalikoiman ja toteutusmuotojen avulla samalla huolehtien siitä, että ammatillisen koulutuksen kansallinen ohjaus on riittävän vahvaa strategisten koulutuspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen uudistuksella edistetään myös osakeyhtiömuotoisten koulutuksen järjestäjäorganisaatioiden muodostumista ja parannetaan niiden toimintaedellytyksiä uudistamalla rahoitusperusteita kohtelevaan yksityisoikeudellisia järjestäjiä yhdenvertaisesti kunnallisten järjestäjien kanssa.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Ammatillisen koulutuksen tutkintorakenne ja tutkinnot

Koska toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi uudistaa merkittävästi koko ammatillista koulutusta, reformin valmistelun alkuvaiheessa arvioitiin uudelleen myös ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen ja tutkintojen kehittämismallivaihtoehtoja hyödyntäen aiempaa 1.8.2015 voimaan tulleella lainsäädännöllä toimeenpantua ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestel-

män kehittämistyötä. Voimassa olevan lainsäädännön mukaisen kolmiportaisen tutkintorakenteen (ammattillinen perustutkinto, ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto) vaihtoehtoina tarkasteltiin kaksiportaista tutkintorakennetta sekä ammattillisen koulutuksen järjestelmää, jossa ei ole tutkintoja eikä tutkintotyyppjä, vaan pelkästään työelämän osaamistarpeisiin ja työ- ja toimintakokonaisuuksiin perustuvia osaamiskokonaisuuksia, jotka vastaisivat nykyisiä tutkinnon osia.

Kaksiportainen tutkintorakenne koostuisi työelämässä tarvittavan perusammattiosaamisen antavista tutkinnoista ja ammattillista osaamista täydentävistä jatkotutkinnoista. Tutkintotyyppjä olisi siis nykyisen kolmen sijaan vain kaksi. Tämä yksinkertaistaisi ammattillisen koulutuksen tutkintojärjestelmää ja myös ammattillisen koulutuksen rahoitus- ja ohjausjärjestelmää. Kaksiportaisessa tutkintorakenteessa kuitenkin menetetään yksi tutkintotyyppi, joka on osoittautunut työelämässä tarpeelliseksi ja läpi työuran tapahtuvaa osaamisen kehittämistä tukevaksi hyvin monilla aloilla. Kaksiportainen tutkintorakenne rakentuisi ensisijaisesti hallinnon, ei työelämän osaamistarpeiden lähtökohdista käsin, mikä olisi ristiriidassa reformin keskeisenä tavoitteena olevan ammattillisen koulutuksen asiakaslähtöisyyden vahvistamisen kanssa.

Ammattillisen koulutuksen tutkintojärjestelmää olisi mahdollista uudistaa myös siten, että siinä ei olisi lainkaan tutkintotyyppjä ja tutkintoja, vaan pelkästään työelämän osaamistarpeisiin ja työ- ja toimintakokonaisuuksiin perustuvia osaamiskokonaisuuksia. Tällainen järjestelmä korostaisi sitä, että työelämälle keskeisintä on osaaminen, eivät tutkinnot. Erilaisia osaamiskokonaisuuksia hyödyntämällä ja vapaasti yhdistelemällä pystyttäisiin rakentamaan todella yksilöllisiä opintopolkuja ja osaamis- ja toimialojen raja-aidat madaltuisivat. Yksittäisten osaamiskokonaisuuksien uudistaminen yksi kokonaisuus kerrallaan olisi myös ketterä tapa reagoida työelämän nopeastikin muuttuviin osaamistarpeisiin. Osaamiskokonaisuuksia olisi järjestelmässä kuitenkin vääjäämättä niin paljon, että yksilön olisi vaikea löytää niistä itselle sopivaa tai työllistymisen tueksi tarvittavaa yhdistelmää. Myös ohjaus kullekin yksilölle sopivimmalle opintopolulle olisi vaikeaa, koska ohjaajien olisi hahmotettava koko osaamiskokonaisuuksien kirjo. Eri osaamis- ja toimialoilla keskeinen ydinosaaminen, joka koostuu useammasta osaamiskokonaisuudesta ja sisältyy nykyisissä tutkinnoissa tyypillisesti kunkin tutkinnon pakollisiin tutkinnon osiin, hämärtyisi. Lisäksi työnantajien olisi hankala arvioida ja vertailla työnhakijoiden osaamista, kun jokaisella olisi erilainen osaamiskokonaisuuksien yhdistelmä ja jokaisen yksittäisen osan tuottama osaaminen pitäisi selvittää erikseen.

Nykyinen kolmiportainen tutkintorakenne arvioitiin toimivimmaksi ja tarkoituksenmukaisimmaksi toteuttamisvaihtoehdoksi. Nykyistä ammattillisen koulutuksen tutkintorakennetta ja tutkintoja on arvioitu luvussa 2.3 Nykytilan arviointi.

Tutkintojen mitoitusperiaatteet ja laajuus

Yhtenä ammattillisen koulutuksen reformin tavoitteena on luoda kaikille ammattillisille tutkinnoille yhtenäiset mitoitusperusteet ja tuoda myös näyttötutkintoihin osaamispisteet. Opetus- ja kulttuuriministeriön 15.4.2015 asettama työelämän ohjausryhmä teki toimeksiantonsa mukaisesti ehdotuksen näyttötutkintojen mitoituksen periaatteiksi ja eri tutkintotyyppien pisteytykseksi.

Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen pisteytys voidaan työelämän ohjausryhmän näkemyksen mukaan toteuttaa kahdella vaihtoehtoisella tavalla. Ensimmäisessä vaihtoehdossa kaikkien ammattitutkintojen laajuus määritellään pistemäärältään samaksi ja vastaavasti kaikkien eri-

koisammattitutkintojen pistemäärä samaksi. Tästä seuraisi kuitenkin se, että tutkintojen laajuutta pitäisi keinotekoisesti yhtenäistää riippumatta työtehtävien erilaisuudesta eri toimialoilla. Jotta tutkinnot voidaan jatkossakin mitoittaa työelämän osaamistarpeiden pohjalta, niiden tulisi voida olla laajuudeltaan erilaisia. Luontevampi toteutusvaihtoehto olisi näin ollen sellainen, jossa osaamispisteet voivat vaihdella myös tutkintotyyppien sisällä. Tutkintojen kehittämisen ja niiden laajuuden hahmottamisen näkökulmasta on kuitenkin perusteltua, että tutkintotyyppien pistemäärän vaihtelua rajataan. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa osaamispistemäärän vaihtelu olisi kolmiportainen. Ammattitutkinnot voivat olla 120, 150 tai 180 osaamispisteen laajuisia. Erikoisammattitutkinnot voivat puolestaan olla 160, 180 tai 210 osaamispisteen laajuisia.

Ammatillisten perustutkintojen osalta työelämän ohjausryhmän keskusteluissa oli esillä vaihtoehto, jossa perustutkintojen laajuus voisi vaihdella toimialakohtaisesti. Perustutkintojen osalta päädyttiin kuitenkin voimassa olevan lainsäädännön mukaiseen vaihtoehtoon, jossa kaikkien perustutkintojen laajuus on lähtökohtaisesti 180 osaamispistettä. Tällä tavoin halutaan varmistaa se, että kaikki nuoret saavat valitsemastaan koulutusalaista riippumatta yhtenevät valmiudet työelämään, jatko-opintoihin ja elinikäiseen oppimiseen.

Koulutuksen järjestäjän oikeushenkilömuoto

Ammatillisen koulutuksen järjestämislupa voidaan nykyisin myöntää kunnille, kuntayhtymille, rekisteröidyille yhteisöille tai säätiöille. Koulutuksen järjestäjien lupasääntely voitaisiin vaihtoehtoisesti toteuttaa myös siten, että järjestämisluvat uudistettaisiin ammattikorkeakoulu- ja koskevaa lainsäädäntöä vastaavasti toimiluviksi. Toimiluvat myönnettäisiin tällöin erityisille ammatillisen koulutuksen osakeyhtiöille, joista säädetäisiin osin osakeyhtiölaista poiketen. Julkisesti rahoitettujen lakisääteisten tehtävien takia ammatillisen koulutuksen osakeyhtiöiden tulisi olla voittoa tavoittelemattomia, jolloin ne eivät voisi jakaa voittoa omistajilleen tai tuottaa muuta taloudellista etua toimintaan osallistuville. Ammattikorkeakouluosakeyhtiöiden osalta on myös säädetty, että yhtiötä purettaessa varat tulisi käyttää vastaavaan toimintaan.

Erityiseen ammatillisen koulutuksen osakeyhtiömuotoiseen oikeushenkilömuotoon siirtymisellä voitaisiin turvata se, että rahoitus kohdentuisi mahdollisimman täysimääräisesti toimintaan, johon se on osoitettu. Osakeyhtiömuotoisuus korostaisi myös koulutustoimijoiden vastuuta taloudenpidossa sekä toiminnan tuloksellisuudessa ja tehokkuudessa. Koulutuksen järjestäjät eivät tällöin myöskään muodostaisi missään oloissa omistajatahoilleen niiden omistusosuutta suurempaa taloudellista riskiä. Koulutuksen järjestäjien yhtenäinen oikeushenkilömuoto mahdollistaisi myös verotukseen liittyvien tulkintojen ja käytäntöjen yhdenmukaistamisen vastaavalla tavalla kuin ammattikorkeakoulujen osalta on voitu tehdä. Tämä loisi selkeän ja johdonmukaisen perustan koulutuksen järjestäjän toiminnallisten ja taloudellisten edellytysten varmistamiselle.

Osakeyhtiömuotoisuus mahdollistaisi läpinäkyvällä tavalla nykyistä laajemman ja syvällisemmän yhteistyön työelämän kanssa, esimerkiksi yhteisten investointien toteuttamiseksi ja yhteisten resurssien tehokkaaksi käyttämiseksi, sekä työelämän roolin vahvistamisen ammatillisen koulutuksen ohjauksessa. Osakeyhtiömuoto mahdollistaisi myös työelämälähtöisyyden edellyttämän nopean päätöksentekokyvyn. Samassa yhteydessä voitaisiin vahvistaa työ- ja elinkeinoelämän roolia ammatillisen koulutuksen ohjauksessa säätämällä työ- ja elinkeinoelämän edustuksesta ammatillisen koulutuksen osakeyhtiömallin hallintoelimissä.

Osakeyhtiömuotoiseen toimilupajärjestelmään siirtymiseen liittyy kuitenkin ammatillisen koulutuksen osalta osittain ammattikorkeakoulutuksesta poikkeavia kysymyksiä, jotka aiheuttaisivat merkittäviä muutoksia koulutuksen järjestämisen organisointiin. Osakeyhtiömuotoiseen toimilupajärjestelmään siirtyminen edellyttäisi, että kaikki ammatillisen koulutuksen järjestäjät yhtiöittäisivät ammatillisen koulutuksen toimintansa. Lainsäädännöllä määritellyt ammatillisen koulutuksen osakeyhtiöt olisivat itsenäisiä oikeushenkilöitä, joilla ei voisi olla muita tehtäviä kuin tällaisille toimijoille laissa määritellyt tehtävät. Nykyisin ammatillisen koulutuksen järjestäjinä toimivat esimerkiksi kansanopistot, jotka järjestävät usein myös vapaan sivistystyön toimintaa ja lukiokoulutusta. Vapaan sivistystyön toimintaa tai lukiokoulutusta ei voisi yhdistää ammatillisen koulutuksen osakeyhtiöihin, vaan nämä toiminnot tulisi eriyttää jonkun muun toimijan alaisuuteen. Ammatillisen koulutuksen järjestäjinä toimii myös koulutuskuntayhtymiä ja kuntia. Myös kuntatoimijoiden tulisi yhtiöittää ammatillisen koulutuksen järjestämistoimintansa erillisen ammatillisen koulutuksen osakeyhtiön alaisuuteen.

Ammatillisen koulutuksen järjestämisen voitaisiin organisoida vaihtoehtoisesti myös siten, että ammatillisen koulutuksen osakeyhtiöt olisivat päämuoto ammatillisen koulutuksen järjestämistä varten. Näiden ohella säilytettäisiin kuitenkin mahdollisuus toimia koulutuksen järjestäjinä myös niille yksityisoikeudellisille koulutuksen järjestäjille, joilla on ammatillisen koulutuksen ohella merkittävässä määrin muuta julkisesti rahoitettua koulutusta, esimerkkinä vapaa sivistystyö), jonka toteuttamista yhtiöittäminen vaikeuttaisi merkittävästi. Tässä ratkaisussa tulisi ottaa kantaa myös siihen, olisiko järjesty vain siirtymävaiheen järjestely vai voitaisiinko myös uusia järjestämislupia myöntää muille kuin ammatillisen koulutuksen osakeyhtiömuodossa toimiville toimijoille.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien oikeushenkilömuodon muuttaminen osakeyhtiömuotoiseksi oikeushenkilöiksi ei ole mahdollista toteuttaa vielä vuoden 2018 alusta lukien aikataulusyistä. Yhtiöittäminen olisi mahdollista toteuttaa siten, että uudet ammatillisen koulutuksen osakeyhtiöt aloittaisivat vuoden 2020 alussa. Tällöin koulutuksen järjestäjillä olisi riittävästi aikaa yhtiöittää toimintansa. Osakeyhtiömuotoon siirtyminen tapahtuisi tällöin eri aikataulussa kuin ammatillisen koulutuksen reformin muu toimeenpano, joten se olisi toteutettava kaksivaiheisena prosessina siten, että ensin toteutettaisiin ammatillisen koulutuksen toimintalain ja rahoituslain uudistukset ja tämän jälkeen oikeushenkilömuodon muutos, vastaavasti kuten ammattikorkeakoulujen osalta toimittiin. Tämä edellyttäisi oman hallituksen esityksen valmistelua asiasta.

Ammatillisen koulutuksen järjestämislupia koskevan sääntelyn osalta on esityksen valmistelun yhteydessä tarkasteltu, ovatko taloudellisen voiton tavoittelua koskevat säännökset nykyisellään riittävät. Tarkoituksenmukaista voisi olla tarkentaa, mitä voittoa tavoittelemattomuudella tarkoitetaan. Ammattikorkeakoululain 5 §:ssä säädetään ammattikorkeakouluosakeyhtiön oikeushenkilöstä. Mainitun säännöksen mukaan ammattikorkeakouluosakeyhtiön toiminnan tarkoituksena ei saa olla voiton tavoittelu eikä se saa jakaa osakkeenomistajalle osinkoa taikka tuottaa muuta taloudellista etua osakkeenomistajalle tai muulle toimintaan osallistuvalle. Ammattikorkeakoululain säännös voittoa tavoittelemattomuuden osalta on tarkempi kuin ammatillisen koulutuksen järjestämislupia koskeva säännös. Ammattikorkeakoululaissa säädetään myös varojen jakamisesta tietyissä tilanteissa sekä todetaan, että muutoin varat on käytettävä ammattikorkeakoulun tehtävän mukaiseen tarkoitukseen. Vastaavaa säännöstä ei ole ammatillisen koulutuksen lainsäädännössä. Lainsäädäntö ei myöskään edellytä kirjanpitojen eriyttämistä.

Ohjaus ja sääntely

Tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupaohjaus voitaisiin toteuttaa määräämällä luovissa yksityiskohtaisesti ne koulutusalat tai tutkinnot ja koulutukset, joita luvan saaneella on oikeus järjestää. Toisaalta lupasääntely voitaisiin toteuttaa nykyisten ammatillisen lisäkoulutuksen lupia vastaavasti siten, että luovissa ei säänneltäisi erikseen tutkinnoista tai koulutusaloista, vaan annettaisiin ainoastaan tarpeelliset määräykset koulutuksen järjestämistä varten. Koulutusalojen tai tutkintojen sääntely järjestämisluvissa on perusteltua koulutustarjonnan tarkoituksenmukaisen kohdentamisen ja riittävän laajan tarjonnan varmistamisen kannalta. Koulutusalojen käyttö tutkintojen luokittelussa on kuitenkin ongelmallista, koska tutkintojen laajalaisuus ja työelämän muutokset ovat johtaneet siihen, että kaikki tutkinnot eivät ole enää yksiselitteisesti luokiteltavissa tiettyyn koulutusalaan kuuluviksi.

Tutkintojen sääntely järjestämisluvissa on perusteltua myös siksi, että järjestämisluvan myöntämisessä arvioidaan koulutuksen järjestäjän edellytykset järjestää koulutustehtävänsä mukaista koulutusta nimenomaan niiden tutkintojen osalta, joihin lupaa haetaan. Tutkintojen määrittäminen koulutustehtävässä mahdollistaisi järjestämislupien myöntämisen myös pienille yksiläisille koulutuksen järjestäjille, joilla ei ole edellytyksiä kaiken ammatillisen koulutuksen tai esimerkiksi jonkin tietyn koulutusalan kaikkien tutkintojen järjestämiseen. Toisaalta järjestämislupasääntely ei saisi tarpeettomasti rajoittaa koulutuksen järjestäjän mahdollisuuksia vastata joustavasti työelämän tarpeisiin. Järjestämislupien muuttaminen tutkintorakenteeseen otettavien uusien tutkintojen sekä koulutustarpeiden muuttumisen yhteydessä tulikin olla hallinnollisesti mahdollisimman nopeaa ja sujuvaa.

Ammatillisen peruskoulutuksen luvassa säännellään nykyisin kunnista, joissa koulutusta voidaan järjestää, mutta ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvissa vastaavaa alueellista sääntelyä ei käytetä. Työpaikalla tapahtuvan opiskelun lisääntymisen myötä sekä digitaalisten oppimisympäristöjen yleistyessä koulutuksen järjestäminen on vähemmän sidoksissa fyysisiin toimipisteisiin tai tiettyihin alueisiin, mikä puoltaisi luopumista tiukasta alueeseen perustavasta sääntelystä. Toisaalta koulutustarjonnan turvaaminen maan kaikissa osissa edellyttää jatkossakin sitä, että koulutuksen järjestäjien toiminta-alueesta voidaan säätää.

Järjestämisluvissa säännellään nykyisin myös siitä, saadaanko koulutusta järjestää oppisopimuskoulutuksena. Oppisopimuskoulutuksen sääntely voitaisiin vaihtoehtoisesti vapauttaa siten, että kaikilla järjestämisluvan saaneilla koulutuksen järjestäjillä olisi mahdollisuus järjestää oppisopimuskoulutusta, mikä mahdollistaisi kaikille järjestäjille eri koulutusmuotojen joustavan yhdistämisen. Tämä edellyttää, että lupia myönnettäessä järjestämisedellytysten arvioinnin tulee kattaa kaikki koulutuksen toteutusmuodot ja järjestäjällä tulee olla kaikilta osin edellytykset järjestää koulutusta kaikilla sen toteutusmuodoilla.

Koulutuksen järjestämisluvan oppisopimustehtävän perusteella koulutuksen järjestäjä saa nykyisin järjestää oppisopimuskoulutusta kaikilla koulutusaloilla, mutta tietopuolisen koulutuksen toteuttaminen on sidottu luvan aloihin. Tämä on mahdollistanut esimerkiksi sen, että harvinaisia tutkintoja voidaan suorittaa missä päin Suomea tahansa oppisopimuskoulutuksena, vaikka kyseistä oppilaitosmuotoista koulutusta järjestettäisiin vain yhdessä tai muutamassa oppilaitoksessa. Toisaalta järjestelyyn liittyy ongelmia, koska lainsäädännössä määriteltynä koulutuksen järjestäjänä toimii tällöin taho, jolla ei ole kyseisen koulutuksen asiantuntemusta, vaan joka hankkii koko koulutuksen muilta järjestäjiltä tai tahoilta. Tämä on osin hämärtänyt

koulutuksen järjestäjien vastuuta ja osin siirtänyt tosiasiallista vastuuta sille taholle, joka vastaa tutkintotilaisuuksien tai tietopuolisen koulutuksen järjestämisestä.

Oppisopimuskoulutuksen järjestämisluvapäätely voitaisiin vaihtoehtoisesti toteuttaa siten, että oikeus oppisopimuskoulutuksen toteuttamiseen rajattaisiin järjestäjän koulutustehtävän mukaiseen koulutukseen. Tällöin varmistettaisiin nykyistä paremmin se, että koulutuksen järjestäjällä olisi kyseisen tutkinnon ja koulutuksen asiantuntemusta. Henkilön tulisi hakeutua suorittamaan oppisopimuskoulutusta sellaisen koulutuksen järjestäjän opiskelijaksi, jolla on kyseisen tutkinnon järjestämislupa. Harvinaisten tutkintojen osalta tämä vaihtoehto merkitsisi sitä, että koulutuksen järjestäjä saattaisi sijaita kaukana opiskelijan asuin- ja oppisopimustyöpaikasta. Henkilökohtaistamisessa ja opiskelijan ohjauksessa voitaisiin kuitenkin hyödyntää sähköisiä palveluita sekä osaamisen hankkimisessa verkko-opiskelun mahdollisuuksia. Oppisopimuskoulutuksen rajaaminen koulutustehtävän mukaisiin tutkintoihin selkeyttäisi myös oppisopimuskoulutuksen rahoitusta, sillä rahoitus ohjautuisi tällöin suoraan sille järjestäjälle, joka tosiasiaassa järjestää koulutusta, eikä oppisopimuskoulutusta hankkivalle järjestäjälle.

Koulutuksen järjestämisluvuissa säännellään nykyisin myös erilaisista erityistehtävistä, kuten ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämisestä ja erityisopetuksen erityistehtävästä. Esityksen yhteydessä uusiksi vastaaviksi erityistehtäviksi tulisivat työvoimakoulutuksen järjestäminen ja vankeinkoulutuksen järjestäminen. Erityistehtävien osalta järjestämisluvapäätely voitaisiin toteuttaa joko siten, että kaikki järjestäjät saisivat järjestämisluvansa puitteissa järjestää näitä erityistehtäviä tai vaihtoehtoisesti siten, että erityistehtävät määrättäisiin järjestämisluvassa. Erityistehtävät vaativat usein sellaista osaamista, joka tulee arvioida järjestämisluvassa myöntämisen yhteydessä, joten useimmista erityistehtävistä olisi jatkossakin perusteltua määrätä järjestämisluvuissa. Lisäksi osa erityistehtävistä, esimerkkinä vaativan erityisopetuksen järjestäminen, ovat luonteeltaan sellaisia, että niiden tarjonnan turvaamiseksi niistä on perusteltua määrätä järjestämisluvassa järjestäjää velvoittavasti.

Nykyisin ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvut mahdollistavat, että koulutuksen järjestäjä ei järjestä ollenkaan tutkintotavoitteista koulutusta, vaan ainoastaan muuta ei-tutkintotavoitteista ammatillista lisäkoulutusta. Jos jatkossa järjestämisluvuissa määriteltäisiin koulutustehtävän mukaiset tutkinnot, tulisi myös ei-tutkintotavoitteisen koulutuksen osalta pystyä määrittämään sen suhde koulutustehtävään. Järjestämisluvassa voitaisiin tällöin esimerkiksi määrätä, että ei-tutkintotavoitteisen koulutuksen tulee liittyä johonkin tutkintoon, vaikka koulutuksen järjestäjä ei järjestäisikään kyseistä tutkintoa, jos halutaan jatkossakin mahdollistaa järjestämisluvassa myöntämisen ainoastaan ei-tutkintotavoitteiseen koulutukseen. Vaihtoehtoisesti ei-tutkintotavoitteisen koulutuksen järjestämisoikeus voitaisiin rajata vain sellaisille järjestäjille, jotka järjestävät myös tutkintotavoitteista koulutusta. Tämä olisi edellä nykytilan arvioinnissa todetun mukaisesti selkeämpää myös valtioneukisäätelyn kannalta sekä varmistaisi osaltaan sitä, että koulutuksen järjestäjällä on riittävät edellytykset koulutuksen järjestämiseen. Tällöin ei-tutkintotavoitteisen koulutuksen järjestäminen olisi perusteltua rajata järjestäjän koulutustehtävän mukaisiin tutkintoihin. Tämä vaihtoehto merkitsisi sitä, että jatkossa ei-tutkintotavoitteista ammatillista koulutusta voisivat järjestää vain sellaiset tahot, jotka ovat hakeneet myös tutkintotavoitteisen koulutuksen järjestämisluvaa.

Ammatillisen koulutuksen määrällisessä säätelyssä lähtökohtana on sopia koulutuksen järjestäjän käytössä olevien resurssien kohdentamisesta. Määrällinen säätely voitaisiin toteuttaa joko ainoastaan järjestämisluvien tai suoritepäätösten puitteissa tai näiden yhdistelmänä Ohjauk-

seen voitaisiin sisällyttää myös koulutuksen järjestäjien ja opetus- ja kulttuuriministeriön väliset tavoitesopimukset tai ohjauskeskustelut.

Ohjauksen ja määrällisen säätelyn toteuttaminen järjestämislupien puitteissa tapahtuisi siten, että kaikille järjestäjille määriteltäisiin luvassa suoritteiden enimmäismäärä. Enimmäismäärä toimisi myös rahoituksen kattona, jota enempää järjestäjä ei voisi ilmoittaa suoritteita rahoituksen perusteeksi. Enimmäissuoritemäärä voisi sisältää määräyksiä myös tiettyjen erityistehävien, kuten työvoimakoulutuksen volyymin, mutta koulutuksen järjestäjien toimintaa ei lähtökohtaisesti ohjattaisi muutoin, vaan ne voivat toimia lupansa puitteissa asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. Mikäli järjestäjän toiminta ei vastaisi koulutustarvetta tai siinä esiintyisi muita ongelmia, opetus- ja kulttuuriministeriöllä olisi lainsäädännössä rajatuin ehdoin mahdollisuus muuttaa lupaa. Mallilla luotaisiin vakaat ja ennakoitavat toimintaedellytykset koulutuksen järjestäjille, mutta ammatillisen koulutuksen kansallisen ohjauksen reagoitakyky muutoksiin olisi hidasta, koska määrälliseen säätelyyn vaikuttaminen edellyttäisi aina järjestämislupien muuttamista. Erityisesti ammatillinen lisäkoulutus ja työvoimakoulutuksena järjestettävä koulutus edellyttävät usein mahdollisuutta reagoida muuttuviin koulutustarpeisiin nopeasti ja joustavasti.

Määrällinen säätely voitaisiin toteuttaa vaihtoehtoisesti siten, että järjestämislupiin ei sisältyisi määrällistä säätelyä, vaan opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi suoritteiden määrästä vuosittain. Ministeriön päättämä suorittemäärä toimisi myös rahoituksen määräytymisperusteena. Tässä mallissa määrällisen säätelyn reagoitakyky muutoksiin olisi nopeaa ja joustavaa. Toisaalta malli antaisi ministeriölle suuren päätösvallan ja heikentäisi koulutuksen järjestäjien kannalta järjestelmän ennakoitavuutta ja vakautta, jos vuosittain päätettävät suoritteet voisivat vaihdella merkittävästi.

Määrällisessä säätelyssä voitaisiin käyttää myös järjestämislupiin perustuvan säätelyn ja vuosittaisen päätöksenteon yhdistelmää. Tässä vaihtoehdossa järjestämisluvissa päätettäisiin suoritteiden vähimmäismäärä, jonka turvaisi vakauden ja ennakoitavuuden. Osa suoritteista puolestaan päätettäisiin vuosittain, millä tuotaisiin järjestelmään reagoitakykyä koulutustarpeiden kohdentamisessa.

Ammatillisessa koulutuksessa voitaisiin yhtenä ohjauksen vaihtoehtona ottaa käyttöön korkeakoulujen ohjausta vastaavat tulossopimusneuvottelut. Tällaisen tavoiteohjauksen tarkoituksena olisi ohjata koulutuksen järjestäjien toimintaa koulutuspoliittisten tavoitteiden mukaisesti sekä varmistaa koulutuksen alakohtainen ja alueellinen saatavuus työelämän tarpeiden mukaisesti. Tavoiteohjausprosessissa koulutuksen järjestäjät ja opetus- ja kulttuuriministeriö sopisivat keskeisistä toimintaa ja koulutustarjontaa koskevista määrällisistä ja laadullisista tavoitteista. Lisäksi voitaisiin sopia toiminnan kehittämiseen liittyvistä tehtävistä ja niihin mahdollisesti osoitettavasta rahoituksesta. Tavoitesopimukset solmittaisiin määräajaksi, esimerkiksi neljäksi vuodeksi kerrallaan. Tavoitesopimusmenettelyllä voitaisiin täydentää tai korvata järjestämislupiin tai suoritepäätöksiin perustuvaa määrällistä säätelyä. Tavoitesopimusten käyttö mahdollistaisi järjestämislupia joustavamman määrällisen säätelyn. Tavoiteohjausprosessi lisäisi myös koulutuksen järjestäjien ja ministeriön välistä vuoropuhelua ja tarjoaisi menettelytavan asettaa yhdessä strategisia tavoitteita ja painopisteitä osaamistarpeisiin vastaamiselle ja resurssien käytölle koulutuksen järjestäjien toiminnan säätelyä lisäämättä.

Määrällistä säätelyä ja koulutuksen kohdentamista voitaisiin tavoitesopimusten sijasta ohjata myös koulutuksen järjestäjien ja opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauskeskustelumenettelyllä.

Ohjauskeskustelumenettely olisi tavoitesopimusprosessia kevyempi menettely, jossa tehtäisiin paremmin näkyväksi ammatillisen koulutuksen tehtävää ja tavoitteita eri alueilla ja toimialoilla. Ohjauskeskustelumenettelyssä ei päätettäisi määrällisestä säätelystä, vaan keskustelut muodostaisivat ohjauksen elementin, jolla mahdollistettaisiin koulutuksen järjestäjien ja ministeriön vuoropuhelu sekä konkretisoitaisiin järjestäjien tehtäviä suhteessa ammatillisen koulutuksen järjestämislupiin. Ohjauskeskustelu ei olisi samalla tavoin juridisesti sitova kuin tavoitesopimusmenettely, jossa solmittaisiin ministeriön ja koulutuksen järjestäjien väliset tavoitesopimukset. Ohjauskeskustelun tarkoituksena olisi tukea opetus- ja kulttuuriministeriötä koulutuksen resurssien kohdentamista koskevassa päätöksenteossa.

Tavoitesopimukset tai ohjauskeskustelut ohjauksen elementteinä olisivat tärkeitä, koska ne edistäisivät koulutuksen järjestäjien ja ministeriön välistä vuoropuhelua sekä mahdollistaisivat joustavan ja tarkoituksenmukaisen koulutuksen kohdentamisen kulloistenkin tarpeiden ja resurssien mukaisesti. Ministeriön ja koulutuksen järjestäjien kahdenkeskiset neuvottelut edellyttäisivät kuitenkin sellaista työmäärää ministeriössä, jota ei nykyisen järjestäjien lukumäärän puitteissa ole mahdollista toteuttaa.

Hakeutuminen ja opiskelijavalinta

Tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi voitaisiin ottaa hakeutuja, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan riittävät edellytykset tavoitteena olevan osaamisen hankkimiseen tai tutkinnon suorittamiseen. OKM voisi antaa tarkemmat määräykset opiskelijaksi ottamisen perusteista. Opiskelijaksi ottamisen perusteet voitaisiin säätää kaikille opiskelijoille ja tutkinnon suorittajille yhdenmukaisesti. Toisena vaihtoehtona olisi, että ministeriö ei säätäisi erikseen opiskelijaksi ottamisen perusteita, vaan koulutuksen järjestäjä päättäisi tästä.

Nykyisin koulutuksen järjestäjät on veloitettu käyttämään yhteishakua, kun ne tarjoavat ammatillista peruskoulutusta. Muutoin koulutuksen järjestäjät voivat päättää, käyttävätkö ne Opetushallituksen ylläpitämiä sähköisiä hakupalveluita. Koulutuksen järjestäjät voitaisiin vaihtoehtoisesti velvoittaa käyttämään Opetushallituksen ylläpitämiä sähköisiä hakupalveluita koulutustarjonnassaan. Menettelyn etuna olisi, että hakeutujat löytäisivät ammatillisen koulutuksen tarjonnan pääasiallisesti yhdestä paikasta, eli opintopolku.fi -palvelusta. Hakupalvelut eivät kuitenkaan käsittäisi esimerkiksi oppisopimuskoulutusta tai henkilöstökoulutusta. Näidenkin osalta sähköisiä hakupalveluita olisi kuitenkin mahdollista hyödyntää. Koulutustarjonnan avaaminen vain yhden palvelukanavan kautta voi kuitenkin jossain määrin rajoittaa asiakkaiden tarpeisiin vastaamista, mikäli esimerkiksi hakeutuja ei enää voisi olla suoraan yhteydessä koulutuksen järjestäjään.

Osaamisen tunnistaminen, tunnustaminen ja henkilökohtaistaminen

Henkilökohtaistaminen on mahdollista toteuttaa joko säilyttämällä nykyiset eri kohderyhmille erilaiset henkilökohtaistamisprosessit tai siirtymällä yhteen yhteiseen henkilökohtaistamisprosessiin. Yhtä yhteistä henkilökohtaistamisprosessia pidettiin parhaana toteuttamisvaihtoehtona, koska se poistaisi raja-aitoja nuorten ja aikuisten ammatillisen koulutuksen väliltä ja antaisi kaikille tutkinnon suorittajille ja opiskelijoille yhtäläiset mahdollisuudet tämän aiempaa osaamista ja oppimisvalmiuksia aidosti vastaavan yksilöllisen ja joustavan opintopolun rakentamiseen. Tosin koulutukseen hakeutumisvaiheessa henkilökohtaistamisprosessissa voisi olla erilaisia menettelytapoja sen mukaan, mitä hakuväylää pitkin henkilö hakeutuu koulutukseen tai minkä tyyppiseen koulutukseen hän hakeutuu. Lisäksi koulutuksen järjestäjien olisi muu-

tettava toimintatapojaan ja opetusjärjestelyjään siten, että ne, joilla on jo aiempaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaista osaamista, voisivat edetä nopeasti ja joustavasti kohti tutkintoa.

Tutkinnon suorittaminen ja osaamisen arviointi

Ammatilliset perustutkinnot voidaan tällä hetkellä suorittaa kahdella tavalla, joko ammatillisena peruskoulutuksena tai näyttötutkintona. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot voidaan suorittaa vain näyttötutkintona. Tutkinnon suorittamistavat olisi mahdollista pitää ennallaan tai vaihtoehtoisesti siirtyä kaikissa ammatillisissa tutkinnoissa yhteen tapaan suorittaa tutkinto. Yhteen tutkinnon suorittamistapaan siirtyminen yksinkertaistaisi ammatillisen koulutuksen järjestelmää, terminologiaa, säätelyä ja hallintoa sekä purkaisi päällekkäistä ja rinnakkaista säätelyä. Lisäksi tutkinnon suorittajat olisivat keskenään tasavertaisemmassa asemassa kuin nykyisin. Nykyisin näyttötutkintona ammatillisen perustutkinnon suorittavilla ei ole samoja valinnan mahdollisuuksia kuin saman tutkinnon ammatillisena peruskoulutuksena suorittavilla. Heillä ei myöskään ole mahdollisuutta eikä pakkoa sisällyttää tutkintoonsa yhteisiä ja vapaasti valittavia tutkinnon osia toisin kuin ammatillisena peruskoulutuksena tutkinnon suorittavilla. Yhteen tutkinnon suorittamistapaan on mahdollista siirtyä kahdella vaihtoehtoisella tavalla, joko valitsemalla tutkinnon suorittamistavaksi jompikumpi voimassa olevan lainsäädännön mukaista tavoista tai luomalla uusi näyttöön perustuva tapa suorittaa tutkinto.

Jos tutkinnon suorittamistavaksi valittaisiin ammatillinen peruskoulutus, työelämässä osaamista jo hankkineet aikuiset joutuisivat samaan väylään perusopetuksen päättäneiden nuorten kanssa. Tällöin yksilöllinen polku kohti tutkintoa ei välttämättä käytännössä toteutuisi, vaan opiskelu tapahtuisi ryhmissä ja etenisi ryhmän aikataulun mukaan. Tämä pidentäisi opiskeluaikojä ja viivästyttäisi tutkinnon suorittamista. Lisäksi nykyisessä ammatillisessa peruskoulutuksessa osaamisen olemassaolon ja laadun varmistaminen tapahtuu pääosin koulutuksen järjestäjän tasolla. Valtakunnallinen laadunvarmistus on ohuehko verrattuna näyttötutkintoihin, joissa tutkinnon osien suoritukset vahvistaa ja tutkintotodistukset antaa tutkintotoimikunta. Valtakunnallista laadunvarmistusta olisi tarpeen vahvistaa, jotta uusi ammatillisen koulutuksen järjestelmä olisi uskottava. Toisaalta, jos tutkinnon suorittamistavaksi valittaisiin nykyinen näyttötutkintojärjestelmä, järjestelmä ei suoriutuisi lisääntyvästä tutkinnon suorittajien määrästä. Näyttötutkintojärjestelmän ylläpitämiseen tarvittaisiin lisää resursseja ja nykyistä enemmän tutkintotoimikuntia. Lisäksi työelämän tulisi kyetä irrottamaan selvästi enemmän henkilöitä osaamisen arviointiin tutkintotilaisuuksissa, mikä lienee vaikeaa.

Parhaaksi toteuttamisvaihtoehdoksi katsottiin siirtyminen yhteen ammatillisen tutkinnon suorittamistapaan siten, että osaamisen osoitettaisiin kaikissa ammatillisissa tutkinnoissa rakentamalla uusi näyttöön perustuva osaamisen osoittamistapa hyödyntämällä ammatillisen peruskoulutuksen ja näyttötutkintojärjestelmän parhaat puolet. Ammatillisten tutkintojen suorittaminen ja ammatillinen koulutus rakentuisivat vahvasti henkilökohtaistamisen ja siihen sisältyvän aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen varaan. Tämä vahvistaisi hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti ammatillisen koulutuksen asiakaslähtöisyyttä ja osaamisperusteisuutta. Tämän vaihtoehdon haasteena on henkilökohtaistamisen toteutuminen käytännössä, kun koulutuksen järjestäjien on rakennettava pienenevillä resursseilla aidosti yksilöllinen opintopolku entistä suuremmalle joukolla tutkinnon suorittajia ja opiskelijoita.

Ammatillisten tutkinnon osien osaaminen on tarkoitus osoittaa näyttämällä se käytännön työtilanteissa. Näyttöpäikan osalta yksi toteuttamisvaihtoehto olisi nykyinen näyttötutkintojärjes-

telmän tutkintotilaisuuksien järjestämipaikkaa, joka on työpaikka ja vain poikkeustapauksissa joku muu paikka. Vaihtoehdon etuna on aito työelämälähtöisyys ja se, että kaikki tutkinnon suorittajat saavat näyttöpaikan kautta suoran kontaktin työelämään, mikä edistää työllistymistä tutkinnon suorittamisen jälkeen. Käytännössä kaikille ammatillisen tutkinnon suorittajille on kuitenkin mahdollonta löytää näyttöpaikkaa työelämästä, sillä nykyisin vajaa 80 % näyttötutkintojen tutkintotilaisuuksista ja noin 50 % ammattiosaamisen näytöistä järjestetään työpaikoilla. Toinen toteuttamisvaihtoehto olisi nykyinen ammattiosaamisen näyttöjen näyttöpaikka, joka voi olla työpaikka, oppilaitos tai muussa koulutuksen järjestäjän osoittama paikka. Tämän vaihtoehdon etuna on joustavuus, mutta sen selkeänä heikkoutena on se, että se ei kannusta koulutuksen järjestäjiä työelämäyhteistyöhön etenkin silloin, kun näytöt on helpointa toteuttaa oppilaitoksessa.

Näyttöpaikaksi päädyttiin esittämään kolmatta toteuttamisvaihtoehtoa, jossa näytöt järjestetään ensisijaisesti yrityksissä ja julkishallinnon työpaikoilla, mutta ne voidaan perustellusta syystä järjestää myös muualla. Oleellista on, että näyttöpaikka mahdollistaa tutkinnon perusteissa määrätyn osaamisen osoittamisen. Tämän vaihtoehdon etuna on, että se tuo riittävästi joustoa näyttöjen toteuttamiseen, mutta toisaalta selkeästi kannustaa järjestämään näytöt työpaikoilla, jotta tutkinnon suorittajat saavat kokemusta työelämästä ja suoran kontaktin työelämään.

Osaamisen arvioijien osalta vaihtoehtoisina toteuttamistapoina tarkasteltiin nykyisen näyttötutkintojärjestelmän kolmikantaista arviointia, nykyistä ammattiosaamisen näyttöjen arviointia, pelkästään opettajien toteuttamaa arviointia sekä koulutuksen järjestäjän ja työelämän edustajan yhdessä toteuttamaa arviointia. Nykyisiä arviointikäytäntöjä on arvioitu luvussa 2.3 Nykytilan arviointi, joten tässä luvussa kuvataan tarkemmin vain kahta viimeksi mainittua toteuttamistapaa.

Pelkästään opettajien toteuttamassa arvioinnissa varsinaisen osaamisen arvioinnin toteuttaisi ja arvioinnista päättäisi opettaja, joka on pedagogiikan ammattilainen ja tuntee tutkinnon perusteet. Työelämän edustajat voisivat antaa palautetta tutkinnon suorittajan osaamisesta, mutta heidän antamansa palaute ei vaikuttaisi osaamisen arviointiin. Tämän vaihtoehdon heikkoutena on, että työelämällä ei olisi käytännössä roolia osaamisen arvioinnissa ja osaamisen laadun varmistamisessa, vaan arviointi olisi yksinomaan koulutuksen järjestäjän alaisuudessa toimivien henkilöiden varassa. Kun koulutuksen järjestäjien rahoituksesta merkittävä osa tulee jatkossa kertymään suoritettujen tutkinnon osien ja tutkintojen perusteella, vaarana on, että suoritteita halutaan tuottaa laadusta piittaamatta. Tällöin on tärkeää, että osaamisen arviointiin osallistuu myös työelämän edustaja, joka ei ole koulutuksen järjestäjän suorassa alaisuudessa ja jolla ei ole intressiä tinkiä osaamisen laadusta, vaan päinvastoin pitää siitä kiinni.

Toimivimmaksi toteuttamisvaihtoehdoksi katsottiin vaihtoehto, jossa ammatillisten tutkinnon osien osaamista arvioisivat ja arvioinnista päättäisivät koulutuksen järjestäjän nimeämät kaksi arvioijaa, joista toinen edustaa työelämää ja toinen koulutuksen järjestäjää. Työelämän edustajalla olisi erityisesti vahva arvioitavaan tutkinnon osaan liittyvä käytännön ammattitaito, mutta myös arviointiosaamista. Hänen osaamistaan täydentäisi luontevimmin opettaja, jolla on arviointiin tarvittavaa pedagogista osaamista ja joka tuntee hyvin tutkinnon perusteet. Koulutuksen järjestäjän edustaja voisi kuitenkin olla joku muukin henkilö kuin opettaja, jos hän täyttäisi laissa arvioijalle asetetut vaatimukset. Valmentavan koulutuksen osien sekä yhteisten tutkinnon osien ja niiden osa-alueiden arvioinnista päättäisi kuitenkin aina opetuksesta vastaava opettajat tai opettajat yhdessä, jos opettajia on useita.

Työelämän osallistuminen tutkinnoissa edellytettävän osaamisen arviointiin valtakunnallisella ja paikallisella tasolla on yksi keskeinen ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksen mekanismi. Toimikuntien roolia ja mahdollisia toteuttamisvaihtoehtoja tarkasteltiin tästä näkökulmasta käsin. Mahdollisia toteuttamisvaihtoehtoja tunnistettiin neljä:

1) Valtakunnalliset tai alueelliset kolmikantaiset alakohtaiset toimielimet, joiden tehtävät, kokoonpano ja asettaminen olisi määritelty laissa. Toimielimet päättäisivät arvioijista, ylläpitäisivät arvioijapoolia ja myöntäisivät tutkinnon ja antaisivat tutkintotodistukset arvioijien antaman arvioinnin mukaisina sekä käsitelisi arvioinnin oikaisupyynnöt. Opetushallitus asettaisi toimielimet.

2) Alueelliset tai koulutuksen järjestäjäkohtaiset kolmikantaiset alakohtaiset toimielimet, joiden tehtävät, kokoonpano ja asettaminen olisi määritelty laissa. Koulutuksen järjestäjä tai järjestäjät yhdessä asettaisivat toimielimen, joka päättäisi arvioijista ja myöntäisi tutkinnon arvioijien antaman arvioinnin mukaisesti sekä käsitelisi arvioinnin oikaisupyynnöt.

3) Koulutuksen järjestäjä saisi ministeriön myöntämässä koulutuksen järjestämisluvassa myös oikeuden myöntää luvan mukaisia tutkintoja ja antaa tutkintotodistukset. Koulutuksen järjestäjän tai useamman järjestäjän yhdessä asettama alueellinen kolmikantainen alakohtainen toimielin, jonka tehtävät, kokoonpano ja asettaminen on määritelty laissa, hyväksyisi arvioijat ja käsitelisi arvioinnin oikaisupyynnöt. Tutkinto myönnettäisiin arvioijien antaman arvioinnin mukaisesti.

4) Koulutuksen järjestäjä saisi ministeriön myöntämässä koulutuksen järjestämisluvassa myös oikeuden myöntää luvan mukaisia tutkintoja ja antaa tutkintotodistukset. Tutkinto myönnettäisiin arvioijien antaman arvioinnin mukaisesti. Valtakunnalliset toimielimet, joiden tehtävät, kokoonpano ja asettaminen olisi määritelty laissa, osallistuisivat osaamisen arvioinnin laadun varmistamiseen arvioimalla arvioinnin toteuttamissuunnitelmat ja antamalla niistä lausunnon ministeriölle sekä seuraamalla osaamisen arvioinnin toteutusta ja raportoimalla havaitsemistaan puutteista ministeriölle. Lisäksi toimielimet käsitelisivät arvioinnin oikaisupyynnöt. Koulutuksen järjestäjä päättäisi arvioijista laatimansa arvioinnin toteuttamissuunnitelman mukaisesti.

Vaihtoehtojen 1) ja 2) etuna olisi, että sekä osaamisen arviointi että tutkinnon myöntäminen olisi koulutuksen järjestäjästä riippumatonta. Vaihtoehtojen heikkoutena on kuitenkin se, että niihin liittyisi varsin runsaasti hallinnollista työtä sekä valtakunnallisesti että koulutuksen järjestäjän tasolla.

Vaihtoehdossa 3) ja 4) osaamisen arviointi olisi koulutuksen järjestäjästä riippumatonta, mutta tutkinnon se myöntäisi itse, tosin arvioijien antaman arvioinnin mukaisena. Tätä pidettiin riittävänä riippumattomuutena. Sekä vaihtoehto 3) että vaihtoehto 4) edellyttäisivät vähemmän hallinnollista työtä kuin vaihtoehdot 1) ja 2). Vaihtoehto 4) katsottiin esitetyistä vaihtoehtoista parhaaksi, koska se olisi hallinnollisesti suhteellisen kevyt. Lisäksi laadunvarmistus tapahtuisi valtakunnallisella tasolla, mikä lisäksi laadunvarmistuksen yhdenmukaisuutta eri puolilla maata. Vaihtoehto 4) parantaisi myös tutkinnon suorittajien ja opiskelijoiden oikeusturvaa, kun arvioijien tekemästä arvioinnista voitaisiin kaikilta osin hakea oikaisua valtakunnalliselta taholta, joka ei ole osallistunut arvioinnista päättämiseen.

Uusien valtakunnallisten toimielinten sihteeripalvelut olisi mahdollista toteuttaa useilla vaihtoehtoisilla tavoilla. Yksi vaihtoehto olisi, että sihteerit nimettäisiin toimikuntien jäsenistä. Tämän vaihtoehdon vahvuutena on, että erillisiä sihteeripalveluita ei tarvittaisi, mikä vähentäisi toimikuntien kokonaiskustannuksia. Vaihtoehdon heikkoutena on puolestaan se, että toimikunnan jäsenten keskuudesta nimetyllä sihteerillä ei välttämättä olisi aikaa paneutua sihteerin tehtäviin oman työnsä ohella. Lisäksi eri toimikuntien toimintatavat saattaisivat muotoutua hyvinkin erilaisiksi, kun sihteerin tehtäviä hoitaisivat useilta eri tahoilta tulevat henkilöt. Vastaava uhka toimintatapojen erilaistumisesta liittyy vaihtoehtoon, jossa toimikunta voisi ostaa sihteeripalvelut haluamaltaan taholta. Tämän vaihtoehdon etuna verrattuna edelliseen on se, että ostopalveluna hankituille sihteereille olisi kuitenkin varattu selkeä resurssi sihteerin tehtävien hoitamiseen.

Sihteerin tehtävät olisi mahdollista järjestää myös niin, että Opetushallitus nimeäisi toimikuntien sihteereiksi omat asiantuntijansa samaan tapaan kuin koulutustoimikunnissa nykyisin. Tämän vaihtoehdon etuna on, että se mahdollistaisi yhtenevien toimintatapojen rakentamisen eri toimikuntiin, kun kaikki sihteerit olisivat Opetushallituksen palveluksessa. Vaihtoehdon heikkoutena on se, että kun toimikunnilla on ajateltu olevan tutkinnon perusteiden kehittämiseen liittyviä tehtäviä, olisi ongelmallista, jos tutkinnon perusteiden laadinnasta vastaavan Opetushallituksen asiantuntijat olisivat toimikuntien sihteereinä tekemässä omaa työtään koskevia aloitteita tai lausuntoja. Tämä saattaisi heikentää työelämän näkemysten huomioon ottamista tutkinnon perusteiden kehittämisessä. Parhaaksi toteuttamisvaihtoehdoksi katsottiin vaihtoehto, jossa toimikuntien sihteerin tehtävistä huolehtisi näyttötutkintosihteeristön kaltainen, Opetushallituksen yhteydessä toimiva, mutta itsenäinen sihteeristö. Sihteeristö mahdollistaisi toimikuntien toimintatapojen yhtenäistämisen, mutta olisi riittävän riippumaton Opetushallituksesta, jotta se voisi uskottavasti hoitaa kaikki toimikuntien sihteerin tehtävät, myös tutkintojen perusteiden kehittämiseen liittyvät aloitteet ja lausunnot.

Työpaikalla järjestettävä koulutus

Osana toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformia opetus- ja kulttuuriministeriö asetti selvityshenkilöt valmistelemaan ehdotuksen koulutussopimusmallista ja sen käyttöönotosta ammatillisessa koulutuksessa. Selvityshenkilöt luovuttivat ehdotuksen koulutussopimusmalliksi opetus- ja kulttuuriministeriölle 12 huhtikuuta 2016 (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:8). Selvityksessä ehdotetaan ammatillisessa koulutuksessa otettavaksi käyttöön koulutussopimus, joka soveltuu lähtökohtaisesti kaikille ammatillisen koulutuksen tutkinto ja ei-tutkintotavoitteisille opiskelijoille. Koulutussopimuksella sovittaisiin ei-työsuhteisesta opiskelusta työpaikoilla tai muissa niihin verrattavissa ympäristöissä sen laajuudesta, tavoitteista ja pituudesta riippumatta. Oppisopimuksella sovittaisiin edelleen työsuhteisesta työpaikalla tapahtuvasta oppimisesta. Ehdotuksen lähtökohtana on, että työpaikalla tapahtuva oppiminen suunnitellaan ja sovitaan tutkinnon osa kerrallaan. Samalla sovitaan, solmitaanko koulutuksen järjestäjän, työpaikan ja opiskelijan välille koulutussopimus vai oppisopimus. Ehdotuksen mukaan työpaikalla tapahtuvasta oppimisesta koulutussopimuksen puitteissa työpaikalle ei maksettaisi koulutuskorvausta. Korvausta voitaisiin kuitenkin maksaa, jos oppimisen ohjauksesta merkittävä osa on sovittu työpaikan edustajalle. Ehdotuksen mukaan koulutussopimuksen aikana työnantaja voisi niin halutessaan suorittaa opiskelijalle korvausta ilman, että heidän välilleen syntyy työsuhde.

Selvityshenkilöiden ehdotusten toteuttamista osana ammatillisen koulutuksen reformia valmisteltiin opetus- ja kulttuuriministeriössä virkamiesvalmistelussa yhteistyössä työ- ja elin-

keinoministeriön työsuhdeasiantuntijoiden kanssa. Ongelmalliseksi osoittautui selvityshenkilöiden mallista puuttuva erityisesti työsuhdelainsäädännön soveltumiseen liittyvä erotteleva tekijä työsopimussuhteisen oppisopimuksen ja ei-työsopimussuhteisen koulutussopimuksen välillä. Mikäli opiskelijat voisivat tehdä samoja työtehtäviä ja suorittaa samaa koulutusta jopa samoilla työpaikoilla sekä koulutussopimuksena että oppisopimuksena, eivät opiskelijat olisi yhdenvertaisessa asemassa oikeuksien ja velvoitteiden osalta. Mikäli työnantaja voisi vielä maksaa halutessaan korvausta myös ei-työsopimussuhteessa olevalle opiskelijalle, voisi työsuhdetta koskeva lainsäädäntö kuitenkin tulla sovellettavaksi, mikäli lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä määritellyt työsuhteen tosiasialliset tunnusmerkit täyttyisivät.

Yhtenä toteuttamisvaihtoehtona työpaikalla järjestettävää koulutusta koskevan säätelyn uudistamiseksi voisi olla, että työsopimukseen perustuvan oppisopimuskoulutuksen ja ei-työsopimussuhteeseen perustuvan koulutussopimuksen perusteella työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävän koulutuksen erot selkeytyisivät.

Oppisopimuskoulutus voisi olla voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti käytettävä muoto silloin, kun osaamisen hankkiminen tapahtuu pääosin työpaikalla käytännön työtehtäviä tehdessä. Oppisopimuskoulutuksessa opintoja täydennettäisiin nykytilaa vastaavasti koulutuksen järjestäjän oppimisympäristöissä tapahtuvalla osaamisen hankkimisella. Osaaminen voitaisiin hankkia oppisopimuskoulutuksena, jos pääosa opiskelijalle suunnitellusta tarvittavan osaamisen hankkimisesta olisi hankittavissa oppisopimustyöpaikassa aidossa työelämän tilanteissa käytännön työtehtävien yhteydessä.

Yhtenä vaihtoehtoisena toteuttamistapana voisi olla säätää, että muussa kuin työsopimussuhteessa työpaikalla koulutussopimuksessa järjestettävässä koulutuksessa opiskelija voisi hankkia osan, esimerkiksi enintään puolet henkilökohtaistamisen yhteydessä todetun osaamistarpeen mukaisesta osaamisesta työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä. Tällöin koulutuksen järjestäjän oppimisympäristöissä tapahtuvaa osaamisen hankkimista täydennettäisiin aidossa työpaikassa käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävällä koulutuksella.

Työpaikalla eri sopimusjärjestelyillä tapahtuvan työpaikalla tapahtuvan osaamisen hankkimisen määrällisellä erotteleva tekijä tekisi selkeän eron sille, milloin oppisopimus voitaisiin valita työpaikalla järjestettävän koulutuksen sopimusmuodoksi ja milloin ei-työsopimussuhteeseen perustuva koulutussopimus. Tällöin ei syntyisi tilannetta, jossa esimerkiksi samalla työpaikalla samoissa tehtävissä ja samoin tavoittein opiskelevat opiskelijat olisivat eriarvoisessa asemassa sen mukaan, ovatko he työsopimussuhteessa työnantajaan vai eivät. Myöskään työpaikalla järjestettävän koulutuksen muodon valintaan eivät vaikuttaisi koulutuksen järjestämisen kannalta ulkopuoliset seikat. Toisaalta koulutussopimukseen perustuvan työssä oppimisen rajaaminen tiettyyn osaan henkilökohtaistamisen yhteydessä sovitusta osaamisen hankkimisesta tekisi menettelystä monimutkaisen erityisesti sen suhteen, milloin enimmäismäärä täyttyisi.

Aina kun sopijapuolet toteaisivat työpaikalla tapahtuvan oppimisen olevan pääasiallisin osaamisen hankkimisen muoto, tehtäisiin työ- tai virkasuhteeseen perustuva oppisopimus. Koska oppisopimusopiskelija olisi päätoiminen työllinen, edesauttaisi sen käyttö työllistymistä ja työllisyysasteen nostamista. Oppisopimuskoulutuksen käytön laajuus olisi kuitenkin keskeisesti sidoksissa työnantajien halukkuuteen palkata henkilö oppisopimuksella. Koulutussopimus mahdollistaisi työpaikalla tapahtuvan oppimisen ilman työsuhdetta nykyisen työssäoppimisen tavoin. Tällöin sitä voitaisiin hyödyntää osana muita koulutuksen toteuttamistapoja, mutta ei pääasiallisena tapana. Koulutussopimuksesta voitaisiin siirtyä oppisopimuskoulutuk-

seen, mikäli katsottaisiin, että osaamisen hankkiminen voitaisiin toteuttaa pääasiallisesti työpaikalla. Tämä kuitenkin edellyttäisi, että työnantaja olisi valmis palkkaamaan opiskelijan työ- tai virkasuhteeseen.

Työsopimussuhteeseen perustuvan oppisopimuskoulutuksen ja ei-työsopimussuhteeseen perustuvan työpaikalla järjestettävän koulutuksen tavoitteiden ja erojen selkiyttämiseksi voitaisiin myös määritellä eri sopimusmuodoissa osaamisen hankkimiseksi käytettävien työpaikkojen tai työnantajien määrä. Tämä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi siten, että yhdellä työpaikalla ei voitaisi hankkia koulutussopimuksella enempää kuin puolet henkilökohtaistamisen yhteydessä todetun osaamistarpeen mukaisesta osaamisen. Tällä edesautettaisiin opiskelijan siirtymistä oppisopimuskoulutukseen aina silloin, kun sopijapuolet toteavat työpaikalla tapahtuvan oppimisen olevan soveltuvin ja pääasiallisin osaamisen hankkimismuoto. Koulutussopimuksella toteutettavan koulutuksen enimmäismäärän todentaminen edellyttäisi koulutuksen järjestäjältä tarkkaa opiskelija- ja työpaikkakohtaista seurantaa, mikä toisi lisää hallinnollisia velvoitteita koulutuksen järjestäjälle ja lisäisi kustannuksia. Rajan määrittäminen saattaisi olla tulkinnanvaraista ja keinotekoista. Lisäksi muun muassa ammatillisen perustutkinnon sisällöt ovat niin monipuolisia, että nykyisinkin osaamista hankitaan usein useammalla työpaikalla. Yksittäisellä työpaikalla tapahtuvan opiskelun laajuuden rajaaminen toisaalta turvaisi sen, että opiskelijalla olisi riittävän laajat mahdollisuudet opiskella työpaikalla tutkinnon perusteiden mukaisia osaamistavoitteita, toisaalta mahdollistaisi sen, että suuri osa osaamisen hankkimisesta voitaisiin toteuttaa työpaikalla. Enimmäismäärän sitominen työpaikkaan ei siis toisi välttämättä toivottua tavoitetta oppisopimuskoulutukseen siirtymiseksi, vaan ainoastaan työnantaja muuttuisi useamman kerran koulutussopimuksella toteutettavan työpaikalla järjestettävän koulutuksen osalta. Tämä kuitenkin mahdollistaisi laajemmat mahdollisuudet opiskella työvaltaisesti verrattuna siihen, että se tulisi toteuttaa vain oppisopimuskoulutuksena, koska oppisopimuskoulutuksen käyttö on sidoksissa työnantajien halukkuuteen solmia työ- tai virkasopimus opiskelijan kanssa.

Työpaikalla järjestettävän koulutuksen osalta voitaisiin lisäksi edellyttää vähimmäismäärää työpaikalla tapahtuvaksi osaamisen hankkimiseksi esimerkiksi silloin, jos ammatillista perustutkintoa suorittavalla opiskelijalla ei olisi aiempaa ammatillista tutkintoa eikä tutkintoon liittyvää työkokemusta. Tämän perustutkinnon suorittajalle työpaikalla järjestettävän koulutuksen vähimmäismäärän voitaisiin edellyttää tapahtuvan koulutussopimuksella. Työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä hankittava tarvittavan osaamisen määrä olisi koulutuksen järjestäjän arvioitava osana henkilökohtaistamista. Esityksen tavoitteiden mukaisesta osaamisen hankkiminen ei ammatillisissa perustutkinnoissakaan olisi jatkossa sidottu aikaan vaan osaamiseen, olisi työpaikalla järjestettävän osaamisen hankkimisen vähimmäismäärän tarkka määrittely haastavaa. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, jossa tavoitteena voi olla sama osaamispistemäärä ja tutkinto, mutta ajallisesti koulutuksen kesto poikkeaa opiskelijoittain riippuen esimerkiksi aiemmin hankitusta osaamisesta. Riittävän määrän arviointi olisi koulutuksen järjestäjälle haastavaa ja perustuisi opiskelijakohtaiseen arviointiin. Opiskelijat voisivat tulla kohdelluksi eriarvoisesti, koska tarkkaa vähimmäismäärää olisi mahdotonta säätää.

Oppisopimuksen ja koulutussopimuksen erot työsuhteen tunnusmerkkien näkökulmasta – koulutuksen järjestäjän suurempi vastuu koulutussopimuksessa työpaikalla tapahtuvan opiskelun ohjauksesta ja järjestelyistä

Opiskelijahuolto

Yhteen tutkinnon suorittamistapaan siirtymisen myötä oppilas- ja opiskelijahuoltolain soveltamista ei olisi enää mahdollista määritellä sovellettavan lainsäädännön ja tutkinnon suorittamistavan perusteella, joten oppilas- ja opiskelijahuoltolain soveltamisalaan kuuluvien ammatillisen koulutuksen opiskelijat on määriteltävä uudelleen.

Yhtenä toteuttamisvaihtoehtona olisi laajentaa oppilas- ja opiskelijahuolto koskemaan kaikkia ammatillisen koulutuksen opiskelijoita. Tällöin oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisiin palveluihin oikeutettuja olisivat myös kaikki voimassa olevan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisessa koulutuksessa olevat opiskelijat. Saman, ehdotettavan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisessa koulutuksessa olevien opiskelijoiden määrä tulisi kokonaisuudessaan olemaan vuosittain keskimäärin noin 250 000 opiskelijaa, mikäli ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä vastaisi nykyisten ammatillisesta peruskoulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettujen lakien mukaisessa koulutuksessa olevien opiskelijoiden määrää. Voimassa olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain soveltamisalan mukaisessa ammatillisessa peruskoulutuksessa ja valmentavissa koulutuksissa opiskelijoita oli vuonna 2014 yhteensä noin 130 000.

Opiskelijahuollon palveluiden kohderyhmä voitaisiin määrittää myös siten, että palvelut suunnattaisiin kaikille tutkintokoulutuksessa oleville sekä valmentavien koulutusten opiskelijoille. Palveluiden piirissä olevien määrä kasvaisi nykyisestä reilusta 130 000 opiskelijasta yli 240 000 opiskelijaan. Uusina kohderyhminä opiskelijahuollon psykologi- ja kuraattoripalveluiden piiriin tulisivat nykyisin näyttötutkintona ammatillista perustutkintoa, ammattitutkintoa tai erikoisammattitutkintoa suorittavat. Muun ammatillisen koulutuksen opiskelijat eivät kuuluisi opiskeluhuollon palveluiden piiriin. Kohderyhmän määrittelemineen kuvatulla tavalla lisäisi opiskeluhuollossa tarvittavien psykologien ja kuraattoreiden määrää. Tämä lisäisi opiskeluhuollon kustannuksia arviolta 13 miljoonaa euroa nykytilaan verrattuna.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain laajentaminen koskemaan kaikkia ammatillisen koulutuksen opiskelijoita tai kaikkia tutkintokoulutuksen opiskelijoita merkitsisi siten merkittävää palveluihin oikeutettujen määrän sekä kustannusten kasvua. Suuri osa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisessa koulutuksessa olevista opiskelijoista on aikuisia ja työssä olevia opiskelijoita, jotka ovat oikeutettuja myös työterveyshuoltoon. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoitus oppilas- ja opiskelijahuollon jatkumona siirryttäessä esiopetuksesta toiselle asteelle palvelemaan lasten ja nuorten etua ja tarpeita ei myöskään vastaa aikuisten työssäkäyvien opiskelijoiden tarpeisiin, minkä vuoksi olisi perusteltua pyrkiä rajaamaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisiin palveluihin oikeutetut lain tarkoitusta vastaavaan kohderyhmään.

Toisena vaihtoehtona on tarjota opiskeluhuollon kuraattori ja psykologipalvelut ammatillista perustutkintoa tai sen osaa suorittaville sekä valmentavien koulutusten opiskelijoille. Palveluiden piirissä olevien kohderyhmä laajenisi noin 50 000 henkilöllä nykytilaan verrattuna. Tämä lisäisi opiskeluhuollon kustannuksia noin 5 miljoonalla eurolla nykytilaan verrattuna. Ammatillisen perustutkinnon opiskelijat ovat pääsääntöisesti nuoria, perusopetuksesta tulevia opiskelijoita, joista osa tarvitsee tukea oppimisen valmiuksissa, elämänhallinnassa ja osaamisen hankkimisessa. Perustutkintoa suorittamaan hakeutuvat aikuiset ovat usein aiemman koulutuksensa keskeyttäneitä, heillä on pitkä aika edellisistä opinnoista sekä opiskelutaidoissa, jolloin riittävä tuki opintojen aikana on tarpeellista tutkinnon suorittamiseksi. Erityisesti ku-

raattori- ja psykologipalveluilla on suuri merkitys myös aikuisopiskelijoille, joilla monella saattaa olla aiemmin huomaamatta jääneitä oppimisvaikeuksia, oikeaan koulutusalaan ja sen valintaan liittyviä vaikeuksia ynnä muita vastaavia ongelmia, jolloin kuraattorin ja psykologin tuki opiskeluun kytkeytyen auttaisi edistämään opintojen loppuun suorittamista ja työllistymistä. Valmentavien koulutusten opiskelijat tarvitsevat myös tukea pystyäkseen siirtymään tutkintotavoitteiseen koulutukseen. Samoja osaamiskokonaisuuksia samoilla tavoitteilla suorittavien opiskelijoiden kohdalla olisi myös perusteltua turvata samantasoiset kuraattori- ja psykologipalvelut opintojen aikana.

Kolmantena vaihtoehtona on rajata opiskeluhuollon palvelut koskemaan ammatillista perustutkintoa ja valmentavia koulutuksia suorittavia, mutta kohderyhmästä rajattaisiin ulos oppisopimuskoulutuksena tutkintoa suorittavat. Vaihtoehdon kustannukset vastaisivat nykyistä tasoa, mutta toteuttaminen olisi hankalaa, koska tutkinnon voi suorittaa yhdistelemällä oppisopimuskoulutusta ja muita koulutuksen toteutusmuotoja. Tällöin opiskelijat olisivat välillä palveluiden piirissä, mutta oppisopimuskoulutuksen aikana taas eivät olisi.

Rahoitus

Nykyinen ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä perustuu toteutuneiden kustannusten perusteella laskettavaan kustannuspohjaan, jonka perusteella määräytyy vuosittainen ammatillisen koulutuksen määräraha. Korkeakoulujen rahoitus sen sijaan on talousarvioperusteista ja rahoituksen määrästä päätetään vuosittain valtion talousarviossa. Toteutuneisiin kustannuksiin perustuva järjestelmä ei kuitenkaan optimaalisesti kannusta toiminnan tehostamiseen. Määrärahan talousarvioperusteisuus hillitsi ammatillisen koulutuksen kustannusten kasvua. Talousarvioperusteinen määräraha muuttaisi kuntien rahoitusosuuden määrittelyä. Kuntien rahoitusosuus tulisi määritellä suhteessa talousarviossa päätettyyn valtion määrärahaan eikä prosentiosuutena kustannuspohjasta.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistaminen voitaisiin toteuttaa nykyisen yksikköhintaan ja opiskelijamäärään perustuvan rahoitusjärjestelmän puitteissa siten, että tuloksellisuuden perusteella myönnettävää osuutta kasvatettaisiin nykyiseen verrattuna merkittävästi. Tulorahoitusosuuden kasvattaminen kannustaisi koulutuksen järjestäjää toiminnan tuloksellisuuden parantamiseen. Yksikköhintajärjestelmään rakennettuna suurempi tulorahoitusosuus kannustaisi koulutuksen järjestäjää toiminnan tuloksellisuuden parantamiseen. Jos rahoitus määräytyisi kuitenkin opiskelijamäärän perusteella, ei kannustusvaikutus toiminnan tehostamiseen ja aikaisemman osaamisen tunnustamiseen muun rahoituksen osalta kuitenkaan toteutuisi.

Yksikköhintajärjestelmän vaihtoehtona olisi siirtyminen suhteelliseen rahoitusjärjestelmään, jollainen on jo käytössä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoituksessa. Suhteellisessa rahoitusjärjestelmässä koulutuksen järjestäjän saama rahoitus ei perustu ennalta määrättyyn kiinteään yksikköhintaan, vaan koulutuksen järjestäjälle myönnetään rahoitusta suoritteiden suhteellisen määrän perusteella. Suhteelliseen rahoitusjärjestelmään siirtyminen heikentäisi rahoituksen ennakoitavuutta ja vakautta, mutta se toisaalta kannustaisi koulutuksen järjestäjiä toiminnan tehostamiseen yksikköhintajärjestelmää paremmin. Suhteellisessa rahoitusjärjestelmässä olisi myös helpompi toteuttaa koulutuksen tuloksellisuuteen ja vaikuttavuuteen liittyvät rahoituselementtien käyttöönotto, koska järjestelmä perustuu jo lähtökohtaisesti siihen, että tehokkaille toimijoille kohdentuu suhteessa enemmän rahoitusta.

Rahoituksen määräytymisessä voitaisiin käyttää erilaisia suoritteita, kuten opiskelijamääriä tai suoritettuja tutkintoja. Rahoituksen määräytymisessä voitaisiin käyttää myös erilaisia koulutuksen vaikuttavuuden tekijöitä, kuten opiskelijoiden työllistymistä tai erilaisia palautejärjestelmiä. Opiskelijamäärien laskennassa voitaisiin käyttää laskentapäiviin perustuvaa mallia, jossa opiskelijoiden lukumäärä perustuu tietyn päivän poikkileikkaustilanteeseen. Vaihtoehtoisesti voitaisiin käyttää laskennallista suoritetta, esimerkiksi opiskelijavuotta, jolla määriteltäisiin opiskelijan osallistumista koulutukseen päivätarkkuudella. Laskentapäiviin perustuva malli on yksinkertainen ja selkeä, mutta laskentapäiviin perustuva malli ohjaa voimakkaasti koulutuksen kestoja eikä kannusta koulutuksen aloittamiseen ja päättämiseen joustavasti ympäri vuoden. Päivätarkkuuden käyttäminen sen sijaan ottaisi paremmin huomioon erilaiset joustavat opintopolut.

Rahoituksen määräytymisperusteena voitaisiin käyttää edellisten vuosien toteutuneita suoritteita, varainhoitovuoden toteutuneita suoritteita tai opetus- ja kulttuuriministeriön suoritepäätöksellä päätettyjä suoritteita. Nykyisissä ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmässä käytetään ammatillisessa peruskoulutuksessa ja oppisopimuskoulutuksessa varainhoitovuoden toteutuneita suoritteita ja oppilaitosmuotoisessa ammatillisessa lisäkoulutuksessa opetus- ja kulttuuriministeriön päättämiä suoritteita. Varainhoitovuoden toteutuneiden suoritteiden käyttäminen edellyttäisi rahoituksen myöntämisestä ensin ennakkollisena ja varainhoitovuoden lopussa tehtävää tarkistuspäätöstä, jossa rahoitus tarkistettaisiin toteutuneiden suoritteiden mukaiseksi. Tarkistuspäätöksen käyttäminen edellyttäisi, että rahoituksen perusteena käytettävät suoritteet olisivat tiedossa hyvissä ajoin ennen varainhoitovuoden päättymistä. Nykyisessä järjestelmässä tiedot ovat käytettävissä syyskuun laskentapäivän jälkeen.

Edellisten varainhoituvuosien toteutuneiden suoritteiden käyttäminen rahoituksen myöntämisperusteena mahdollistaisi rahoituksen myöntämisen lopullisena yhdellä päätöksellä ilman tarkistuspäätöstä. Edellisten vuosien suoritteiden käyttäminen olisi kuitenkin sikäli ongelmallista, että koulutuksen tarjonnassa ja volyymissa tapahtuneet muutokset tulisivat huomioiduksi aina viiveellä. Edellisten varainhoituvuosien toteutuneisiin suoritteisiin perustuvassa mallissa olisi ongelmallista, jos järjestäjien suoritteiden määrät vaihtelisivat vuosittain merkittävästi. Lisäksi mallissa olisi monimutkaista ottaa huomioon vuosittaisiin määrärahoihin kohdistuvat lisäykset tai vähennykset, koska suoritteet otettaisiin huomioon toiselta varainhoitovuodelta. Aikaisempaan toteumaan perustuva malli varmistaisi kuitenkin sen, että koulutuksen järjestäjälle maksettava rahoitus perustuu järjestäjän tosiasialliseen toimintaan.

Rahoituksen määräytymisperusteena voitaisiin käyttää myös ministeriön vuosittain päättämiä suoritteita, kuten nykyisin tehdään oppilaitosmuotoisessa ammatillisessa lisäkoulutuksessa. Tämä antaisi ministeriölle suuren päätösvallan, mutta toisaalta määrällisen säätelyn ja rahoituksen reagointikyky muutoksiin olisi nopeaa ja joustavaa. Ministeriön päätösvaltaa voitaisiin rajata säätämällä laissa perusteet, jotka ministeriön tulisi ottaa huomioon vuosittaisesta suorittemäärästä päättäessään. Ministeriön päättämiin suoritteisiin perustuvaan rahoitukseen liittyy myös se riski, että järjestäjän tosiasiallinen toiminta varainhoitovuoden aikana poikkeaa merkittävästi rahoituksen perusteeksi päätetystä toiminnan volyyminä. Tähän voitaisiin reagoida vasta seuraavien vuosien suoritepäätöksillä jälkikäteen.

Rahoituksen määräytymisperusteena voitaisiin käyttää myös edellä mainittujen tekijöiden yhdistelmiä esimerkiksi siten, että osa rahoituksesta määräytyisi ministeriön suoritepäätöksellä ja osa edellisten varainhoituvuosien toteutuneiden suoritteiden perusteella. Varainhoitovuoden toteutuneiden suoritteiden käyttäminen edellyttäisi rahoituksen tarkistamista varainhoituvuo-

den lopussa eikä tätä vaihtoehtoa olisi mahdollisuutta käyttää sellaisessa mallissa, jossa suoritteiden määrä selviää vasta varainhoitovuoden viimeisenä päivänä.

3.3 Keskeiset ehdotukset

3.3.1 Laki ammatillisesta koulutuksesta

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi laki ammatillisesta koulutuksesta. Nykyinen laki ammatillisesta peruskoulutuksesta ja laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta esitetään kumotaviksi.

Ammatillisessa koulutuksessa ehdotetaan siirryttäväksi yhteen näyttöperusteiseen ja osaamisen hankkimistavasta riippumattomaan tapaan suorittaa tutkinto. Voimassa olevan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lainsäädännön mukaisesta näyttötutkintojärjestelmästä sekä ammatilliseen peruskoulutukseen perustuvasta perustutkinnon suorittamistavasta luovuttaisiin. Osaaminen osoitettaisiin näyttämällä se käytännön työtilanteissa, ja näyttöä arvioisivat koulutuksen järjestäjän ja työelämän nimeämät edustajat yhdessä. Ammatillisen tutkinnon myöntämisoikeus siirrettäisiin osaksi järjestämislupaa ja kokonaisuudessaan koulutuksen järjestäjälle. Nykymuotoiset tutkintotoimikunnat lakkautettaisiin ja niiden tilalle asetettaisiin työelämätoimikunnat, joiden tehtävät painottuisivat ammatillisen osaamisen laadun ja työelämälähtöisyyden varmistamiseen. Myös koulutuksen järjestäjien ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelua ja toteuttamista varten asettamista toimielimistä luovuttaisiin.

Yhden tutkinnon suorittamistapaan siirtymisen myötä esitetään, että henkilökohtaistaminen laajennettaisiin koskemaan kaikkia ammatillista tutkintoa tai sen osaa suorittavia sekä valmentavien koulutusten opiskelijoita. Lisäksi osaamisen tunnustaminen säädettäisiin koulutuksen järjestäjän velvollisuudeksi. Henkilökohtaistamiseen liittyvää dokumentaatiota selkeytettäisiin ja yksinkertaistettaisiin siirtymällä yhteen henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan, joka korvaisi nykyllä lainsäädännön mukaiset näyttötutkintojen henkilökohtaistamista koskevan asiakirjan, ammatillisen peruskoulutuksen henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, oppisopimuskoulutuksessa edellytetyn henkilökohtaisen opiskeluohjelman sekä erityisopetuksen henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman.

Ammatilliseen koulutukseen hakeutumista sekä opiskelijavalintaa ja opiskelijaksi ottamista esitetään muutettavaksi siten, että jatkuvasta hausta tulisi koulutukseen hakeutumisen pääväylä. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaku, yhteiset hakumenettelyt valmentaviin koulutuksiin ja erityisopetukseen säilytettäisiin ensisijaisesti samana vuonna perusopetuksen päättäneiden sekä vailla perusasteen jälkeistä ammatillisesti suuntautunutta tutkintoa suorittamattomien hakuväylänä.

Työpaikalla tapahtuvaa opiskelua uudistettaisiin siten, että voimassa olevan lainsäädännön mukaisen työssäoppimisen tilalla otettaisiin käyttöön koulutussopimus. Työpaikalla järjestettävän koulutuksen päämuodot olisivat jatkossa oppisopimuskoulutus ja koulutussopimus. Lisäksi henkilökohtaistamisen yhteydessä voitaisiin sopia muusta työpaikalla tapahtuvasta oppimisesta nykytilaa vastaavasti. Opiskelijalle parhaiten soveltuvat työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävän koulutuksen muodot päätettäisiin henkilökohtaistamisen yhteydessä, ja opiskelija voisi esimerkiksi siirtyä joustavasti koulutussopimuksesta oppisopi-

mukseen, kun hänen osaamisensa ja valmiutensa kasvavat ja edellytykset oppisopimuksen solmimiseen saavutetaan. Oppisopimuskoulutuksen houkuttelevuutta erityisesti nuorten koulutusmuotona lisättäisiin yhdenmukaistamalla sen rahoituksellista asemaa suhteessa muihin koulutuksen toteuttamismuotoihin, selkeyttämällä ja yhdenmukaistamalla sen hallinnollisia prosesseja ja lisäämällä joustavuutta hyödyntää sitä monipuolisemmin henkilökohtaistamisprosessin puitteissa koulutuksen toteuttamismuotona. Oppisopimus- ja koulutussopimuksen solmimista koskevat kriteerit määriteltäisiin yhdenmukaisin periaattein työpaikalla tapahtuvan pedagogisen ja hallinnollisen prosessin selkeyttämiseksi.

Tutkintojen myöntämistä ja koulutuksen järjestämisestä ehdotetaan säädettäväksi yhdellä järjestämisluvalla nykyisen kahden luvan ja tutkintotoimikuntien kanssa solmittavien erillisten näyttötutkintojen järjestämissopimusten sijaan. Koulutuksen järjestäjät voisivat järjestämislupansa rajoissa päättää aiempaa vapaammin koulutustarjontansa kohdentamisesta sekä siitä, millä tavoin ja missä oppimisympäristöissä koulutusta järjestetään. Tutkintotavoitteinen ja osa tutkintoon johtamattomasta työvoimakoulutuksesta tulisi osaksi opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimaa ammatillista koulutusta, ja järjestämisluvassa säädettäisiin työvoimakoulutuksen tehtävästä. Osa työvoimakoulutuksesta siirtyy opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimaksi ja rahoittamaksi vuoden 2018 alusta. Lähtökohtana on se, että opiskelijaksi ottamisessa säilyisi edelleen työ- ja elinkeinotoimistojen toteuttama työpoliittinen harkinta ja koulutusten järjestämisessä kuultaisiin työ- ja elinkeinohallintoa. Opetushallinnon vastuulla olisi koulutuksen laadusta ja rahoituksesta huolehtiminen.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä ehdotetaan uudistettavaksi yhtenäiseksi kokonaisuudeksi yhdistämällä nykyiset ammatillisen peruskoulutuksen, ammatillisen lisäkoulutuksen, oppisopimuskoulutuksen ja ammatillisten erikoisoppilaitosten rahoitusjärjestelmät. Rahoitusjärjestelmään sisällytettäisiin myös tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen rahoitus ja osa tutkintoon johtamattoman työvoimakoulutuksen rahoituksesta. Toiminnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden painoarvoa koulutuksen järjestäjien rahoituksessa lisättäisiin hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti. Ehdotetussa uudessa rahoitusjärjestelmässä rahoituksen painopiste siirtyisi merkittävästi opiskeluun käytetyn ajan laskemisesta suoritettuihin tutkinnon osiin ja tutkintoihin, työllistymiseen tai jatko-opintoihin sijoittumiseen koulutuksen jälkeen sekä koulutuksesta saatuaan palautteeseen. Rahoitus perustuisi jatkossa valtion talousarvion määrärahaan, ja kustannuspohjasta luovuttaisiin kaikilta osin. Rahoitusjärjestelmä muodostuisi neljästä rahoituselementistä: perusrahoituksesta, suoritusrahoituksesta, vaikuttavuusrahoituksesta ja strategiarahoituksesta. Rahoitusjärjestelmä olisi suhteellinen, jolloin perusrahoituksessa ja suoritusrahoituksessa suoritteen arvo määräytyisi valtion talousarvion määrärahan puitteissa suhteessa kaikkiin rahoituksen perusteena oleviin suoritteisiin. Kaikissa koulutuksen toteutusmuodoissa käytettäisiin yhdenmukaisia suoritteita, kuten opiskelijavuosia, tutkintoja ja niiden osia. Rahoituksen määräytymisperusteita yhdenmukaistettaisiin koulutuksen eri toteuttamismuotojen suhteen. Työvoimakoulutuksen riittävä tarjonta turvattaisiin päättämällä siihen varattavasta opiskelijavuosivolyyymista osana järjestäjän perusrahoituksen opiskelijavuosien enimmäismäärää.

Uuden ammatillisesta koulutuksesta annetun **lain 1 luvussa** olisivat yleiset säännökset muun muassa lain soveltamisalasta, ammatillisten tutkintojen ja ammatillisen koulutuksen tarkoituksesta sekä määritelmistä.

Lain 2 luku sisältäisi tutkintoja ja koulutuksia koskevan sääntelyn. Ammatillisia tutkintoja olisivat nykytilaa vastaavasti ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammatti-

tutkinnot. Kaikki ammatilliset tutkinnot olisivat osaamisperusteisia, ja tutkintotyyppien määritelmät säilyisivät nykyisenlaisina. Ammatillisessa perustutkinnossa osoitetaan laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin sekä erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito vähintään yhdellä työelämän toimintakokonaisuuteen liittyvällä osa-alueella. Ammattitutkinnossa osoitetaan työelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattitaitoa, joka on perustutkintoa syvempää tai kohdistuu rajatumpiin työtehtäviin. Erikoisammattitutkinnossa osoitetaan työelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattitaitoa, joka on syvällistä ammatin hallintaa tai monialaista osaamista. Perusopetuksen päättäneille ensisijainen ammatillinen tutkinto olisi jatkossakin ammatillinen perustutkinto. Kaikki ammatilliset tutkinnot tuottaisivat edelleen yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin.

Tutkintorakenteeseen kuuluvista ammatillisista perustutkinnoista, ammattitutkinnoista ja erikoisammattitutkinnoista säädettäisiin nykytilaa vastaavasti opetus- ja kulttuuriministeriön antamalla tutkintorakenneasetuksella. Ammatillisten tutkintojen sijoittamisesta koulutusaloille tutkintorakenneasetuksessa luovuttaisiin, mutta koulutuslaluokittelua voitaisiin käyttää kuitenkin edelleen tilastollisena luokitteluna tarvittaessa. Myös ammatillisten perustutkintojen osaamisalojen säätämisestä tutkintorakenneasetuksessa luovuttaisiin, ja osaamisaloista määrätäisiin tutkinnon perusteissa kuten ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osaamisaloista jo nykyisin. Muutokset mahdollistaisivat nykyistä nopeamman ja joustavamman reagoinnin työelämän muuttuviin osaamistarpeisiin.

Tutkintoon johtamattomana valmentavana koulutuksena voitaisiin jatkossakin järjestää kahta eri kohderyhmille suunnattua koulutusta eli ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta. Ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus antaisi opiskelijalle valmiuksia ammatilliseen koulutukseen hakeutumiseksi sekä vahvistaisi opiskelijan edellytyksiä suorittaa ammatillinen tutkinto. Ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus vastaisi pääosin nykyistä ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta, mutta jatkossa se voisi valmentaa ammatillisten perustutkintojen lisäksi esimerkiksi myös niihin ammattitutkintoihin, jotka toimivat alalle tulotutkintoina. Tällä laajennuksella lisättäisiin mahdollisuuksia rakentaa ammattitaidon hankkimista tukevia opintopolkuja asiakkaiden erilaisten tarpeiden mukaisesti. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus olisi suunnattu henkilöille, joilla ei sairauden tai vamman vuoksi ole mahdollisuutta siirtyä tutkintotavoitteiseen koulutukseen. Koulutuksen tavoitteena olisi antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille heidän henkilökohtaisten tavoitteidensa ja valmiuksiensa mukaista opetusta ja ohjausta. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus vastaisi nykyisessä lainsäädännössä säädettyä.

Muuna ammatillisena koulutuksena voitaisiin järjestää ammatillista osaamista täydentävää tai syventävää koulutusta, jonka tavoitteena ei olisi tutkinnon tai tutkinnon osan suorittaminen. Lisäksi muuna ammatillisena koulutuksena järjestettäisiin nykytilaa vastaavalla tavalla ansio- ja liikennelentäjän tehtäviin valmistavaa koulutusta ja kaupunkiraideliikenteen kuljettajan tehtäviin valmistavaa koulutusta sekä uutena lennonjohtajan tehtäviin valmistavaa koulutusta.

Kaikilla ammatillisilla tutkinnoilla, valmentavilla koulutuksilla ja tutkintojen ja koulutusten osilla olisi yhteinen osaamisperusteinen mitoituseruste, osaamispiste. Myös ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa otettaisiin käyttöön osaamispisteet. Ammatillisen perustutkinnon laajuus olisi nykytilaa vastaavasti 180 osaamispistettä. Ammattitutkintojen laajuus olisi puolestaan 120, 150 tai 180 osaamispistettä ja erikoisammattitutkintojen laajuus 160, 180 tai 210 osaamispistettä. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi yksittäisten ammatti- ja erikoisamat-

titutkintojen laajuudesta sekä yksittäisten ammatillisten perustutkintojen poikkeavasta 180 osaamispisteen ylittävästä laajuudesta ministeriön asetuksella. Valmentavat koulutukset olisivat nykytilaa vastaavasti 60 osaamispisteen laajuisia.

Opetushallitus määräisi edelleen tutkinnon perusteet kullekin tutkintorakenteeseen kuuluvalla tutkinnolla. Opetushallitus laatisi ammatillisten tutkintojen perusteet nykytilaa vastaavasti tiiviissä yhteistyössä työelämän ja muiden sidosryhmien kanssa. Opetushallituksen olisi lisäksi tehtävä yhteistyötä asianomaisen työelämätoimikunnan kanssa tutkinnon perusteita valmistellessaan. Opetushallitus laatisi edelleen myös valmentavien koulutusten perusteet. Opetushallitus päättäisi tutkinnon perusteissa tutkinnon osien laajuudesta ja koulutuksen perusteissa valmentavien koulutusten osien laajuudesta laissa säädettyjen tutkinnon ja koulutuksen osien mitoituserusteiden mukaisesti.

Ammatilliset tutkinnot koostuisivat nykyiseen tapaan ammatillisista tutkinnon osista. Ammatilliseen perustutkintoon sisältyisi ammatillisten tutkinnon osien lisäksi kaikille perustutkinnoille yhteisiä tutkinnon osia, jotka olisivat ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia ja ammattitaitoa täydentäviä. Niiden tehtävänä olisi varmistaa, että ammatillisen perustutkinnon suorittaneella olisi tutkinnosta riippumatta työssä ja elämässä tarvittavat perustaidot ja -tiedot, kaikilla toimialoilla tarvittavaa yhteistä osaamista sekä yhtäläiset valmiudet elinikäiseen oppimiseen ja aktiiviseen ja tasa-arvoiseen toimintaan yhteiskunnassa. Yhteiset tutkinnon osat tukisivat myös ammatillisen osaamisen hankkimista jo koulutuksen aikana.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan yhteiset tutkinnon osat ovat sisältyneet ammatillisena peruskoulutuksena suoritettaviin perustutkintoihin, mutta eivät näyttötutkintoina suoritettaviin perustutkintoihin. Jatkossa yhteiset tutkinnon osat sisältyisivät kaikkien ammatillista perustutkintoa suorittavien tutkintoon, ja niiden rakennetta, sisältöjä ja osaamistavoitteita tarkistettaisiin vastaamaan nykyistä paremmin myös työelämässä olevan aikuisväestön tarpeisiin, erityisesti perustaitojen parantamiseen. Ammatillisiin perustutkintoihin voimassa olevan lainsäädännön mukaan sisältyvistä vapaasti valittavista tutkinnon osista erillisinä tutkinnon osina luovuttaisiin ja vastaava valinnaisuus sisällytettäisiin ammatillisiin tutkinnon osiin.

Lain 3 luvussa säädettäisiin oikeudesta myöntää tutkintoja ja järjestää tässä laissa tarkoitettua koulutusta. Jatkossa kaikkea ammatillista koulutusta sekä ammatillisten tutkintojen järjestämistä ja myöntämistä säänneltäisiin yhdellä ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvalla. Luvan saaneita kutsuttaisiin koulutuksen järjestäjiksi. Nykyisistä erillisistä ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvista sekä näyttötutkintojen järjestämissopimuksista luovuttaisiin. Koulutuksen järjestäjät saisivat järjestämislupansa puitteissa järjestää näyttöjä, myöntää tutkintoja sekä järjestää tutkintokoulutusta ja valmentavaa koulutusta sekä muuta ammatillista koulutusta ammatillisen koulutuksen asiakkaille. Koulutuksen järjestäjä voisi järjestämislupansa koulutustehtävän puitteissa päättää koulutuksen ja tutkintojen tarjonnasta, koulutuksen järjestämis- ja toteuttamistavoista sekä profiloitumisestaan esimerkiksi ala- tai asiakasryhmäkohtaisesti.

Järjestämislupien keskeinen tarkoitus olisi määrittää koulutuksen järjestäjän koulutustehtävä ja varmistua luvan saaneen järjestäjän toiminnallisista ja taloudellisista edellytyksistä laadukkaiden tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen. Lisäksi järjestämislupien tarkoituksena olisi varmistaa, että tarjottaville tutkinnoille ja koulutukselle on olemassa koulutustarve. Järjestämisluvut ja niissä määriteltävät koulutustehtävät luovat osaltaan puitteet ammatillisen koulutuksen strategiselle kansalliselle koordinoinnille.

Järjestämisluvista annettaisiin kaikilta osin myös lupa tutkinnon myöntämiseen. Tutkintotoimikuntajärjestelmä lakkautettaisiin, ja järjestämisluvassa osoitettu oikeus tutkinnon järjestämiseen kattaisi sekä osaamisen hankkimiseksi tarkoitetun tutkintokoulutuksen järjestämisen että tutkinnon myöntämisen.

Tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvan myöntämiseen liittyviä edellytyksiä sekä edellytyksiä, joiden puitteissa opetus- ja kulttuuriministeriö voisi muuttaa lupaa tai peruuttaa koulutuksen järjestämisluvan, täsmennettäisiin nykyisestä. Tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä olisi, että hakemuksessa tarkoitettu tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen vastaa valtakunnalliseen tai alueelliseen osaamis- ja koulutustarpeeseen ja että luvan hakijalla on taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset koulutustehtävän asianmukaiseen toteuttamiseen. Järjestämisluvan myöntämisedellytysten arvioinnissa otettaisiin huomioon osaamis- ja koulutustarpeen lisäksi toiminnan laatuun, vaikuttavuuteen ja tuloksellisuuteen liittyvät näkökohdat. Toiminnallisten edellytysten täyttymiseksi hakijalla tulisi olla koulutustehtävän tuloksellisen, vaikuttavan ja laadukkaan hoitamisen kannalta tarvittava kelpoisuusehdot täyttävä opetushenkilöstö, ajanmukaiset osaamisperusteisen ja asiakaslähtöisen toiminnan vaatimukset täyttävät pedagogiset prosessit ja tukiprosessit sekä koulutustehtävän hoitamiseksi tarkoituksenmukaiset oppimisympäristöt ja toimivat laadunhallinnan menettelyt. Tutkintoja tai koulutusta ei saisi jatkossakaan järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi, pois lukien tilauskoulutus.

Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluva oikeuttaisi perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen suorittamiseksi tarvittavan osaamisen hankkimisen järjestämiseen, osaamisen osoittamisen eli käytännössä näyttöjen järjestämiseen luvassa mainituissa tutkinnoissa sekä tutkinnon myöntämiseen. Lupa voitaisiin kuitenkin rajata koskemaan vain työvoimakoulutuksena järjestettävää koulutusta. Luvassa annettaisiin lisäksi tarpeelliset määräykset valmentavista koulutuksista, vankien koulutuksesta, työvoimakoulutuksen tehtävästä, vaativan erityisen tuen tehtävästä, opetus- ja tutkintokielestä sekä koulutuksen järjestäjän ensisijaisesta toiminta-alueesta ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa tarkoitetusta opiskelijavuosien vähimmäismäärästä. Luvassa voitaisiin tarvittaessa määrätä myös muista tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvistä ehdoista, oikeuksista ja kehittämistehtävistä. Järjestämisluvassa voitaisiin määrätä myös velvoitteista, jos koulutuksen saatavuuden turvaaminen tai muut tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvät syyt sitä edellyttävät.

Uusissa järjestämisluvista määrättäisiin toiminta-alueesta, jonka osaamistarpeisiin koulutuksen järjestäjän toiminta ensisijaisesti vastaa. Toiminta-alueella tarkoitettaisiin kuntia tai kuntaa laajempia kokonaisuuksia; joissain tapauksissa toiminta-alueena voisi olla koko maa. Menettelyllä säilytettäisiin mahdollisuus arvioida tarjonnan määrää suhteessa alueen ikäluokkaan ja työvoimatarpeeseen. Samalla säilytettäisiin myös järjestäjien mahdollisuus tarjota tutkintoja ja koulutusta siellä, missä työelämä sitä erityisesti tarvitsee. Jatkossa koulutuksen järjestäjällä olisi velvollisuus järjestää tutkintoja ja koulutusta koulutustehtävässä määrättyllä toiminta-alueella. Toiminta-alueensa lisäksi tutkintojen ja koulutuksen järjestäjä voisi järjestää tutkintoja ja koulutusta myös muualla.

Uudessa ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa määrättäisiin opiskelijavuosien vähimmäismäärästä. Se ohjaisi opetus- ja kulttuuriministeriön opiskelijavuosien tavoitteellista määrää koskevaa vuosittaista päätöstä, sillä tavoitteellista opiskelijavuosien määrää ei voitaisi asettaa järjestämisluvan vähimmäisopiskelijavuosimäärää alemmaksi. Koulutuksen järjestäjien

toiminnan volyymin ennakoitavuuden lisäämiseksi opiskelijavuosien vähimmäismäärä olisi luvissa asetettu korkeaksi suhteessa talousarvion puitteissa käytettävissä olevaan opiskelijavuosien kokonaismäärään. Ministeriö voisi kohdentaa järjestämislupien vähimmäismäärän ylittävää opiskelijavuosien määrää vuosittain tarpeen mukaan. Menettelyllä yhtäältä turvattaisiin järjestäjille toiminnan ennakoitavuutta, toisaalta mahdollistettaisiin koulutusresurssien nykyistä joustavampi kohdentamisen toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten mukaisesti. Järjestämisluvassa määrättyä opiskelijavuosimäärää ei sidottaisi koulutusmuotoihin, tutkintotyyppeihin tai aloihin, vaan järjestäjä päättäisi opiskelijavuosimääränsä kohdentamisesta toiminta-alueensa tarpeiden mukaisesti.

Koulutuksen järjestäjä voisi järjestää tutkintojen järjestämiseen liittyvän koulutustehtävänsä puitteissa myös muuta ei-tutkintotavoitteista ammatillista koulutusta. Järjestämislupaa ei kuitenkaan voitaisi myöntää ainoastaan muun ammatillisen koulutustehtävän perusteella.

Tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupa myönnettäisiin nykyiseen tapaan hakemuksesta. Hakija määritteli hakemansa koulutustehtävän ja kuvaisi koulutustarpeen ja edellytyksensä koulutustehtävän hoitamiseksi. Koulutuksen järjestäjä voisi lupansa puitteissa kohdentaa joustavasti tutkintojen ja koulutuksen tarjontaa osaamis- ja koulutustarpeen mukaisesti.

Pääsäännön mukaan tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupien muuttaminen tapahtuisi koulutuksen järjestäjän hakemuksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi kuitenkin ilman hakemusta muuttaa järjestämisluvassa määrättyä koulutustehtävää tai peruuttaa tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvan, jos laissa järjestämisluvan muuttamiselle tai peruuttamiselle asetetut edellytykset täyttyvät.

Osa työvoimakoulutuksesta siirtyy opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimaksi ja rahoittamaksi vuoden 2018 alusta. Lähtökohtana on se, että opiskelijaksi ottamisessa säilyisi edelleen työ- ja elinkeinotoimistojen toteuttama työpoliittinen harkinta ja yksittäisten koulutusten järjestämisessä kuultaisiin työ- ja elinkeinohallintoa. Opetushallinnon vastuulla olisi koulutuksen laadusta ja rahoituksesta huolehtiminen. Työvoimakoulutukseen kohdennettaisiin tietty osa talousarviossa päätetyistä opiskelijavuosista. Niille koulutuksen järjestäjille, joille on myönnetty työvoimakoulutuksen tehtävä, perusrahoituksen tavoitteellisesta opiskelijamäärästä tietty osa varattaisiin työvoimakoulutuksen järjestämiseen. Kyseisen resurssin puitteissa koulutuksen järjestäjä toteuttaisi koulutusta työ- ja elinkeinohallinnon osoittamille asiakkaille.

Ammatillisen koulutuksen momentille valtion talousarviossa siirtyy asteittain vuodesta 2018 eteenpäin 80 miljoonaa euroa käytettäväksi sellaiseen koulutukseen, joka edellyttää työ- ja elinkeinohallinnon tekemää työpoliittista harkintaa. Siirtyminen työvoimakoulutuksessa valtionosuusrahoitteiseen järjestelmään tarkoittaisi samalla sitä, että työvoimakoulutusta ei opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamana voisi toteuttaa, ellei koulutuksen järjestäjällä ole siihen oikeuttavaa ammatillisen koulutuksen järjestämislupaa. Nykyään työvoimakoulutusta järjestävät myös toimijat, joilla järjestämislupaa ei ole. Ammatillisen koulutuksen järjestämislupaa voisivat jatkossakin hakea kaikki ne oikeushenkilöt, jotka laissa mainitaan. Koulutuksen järjestäjä voisi hakea koulutustehtäväkseen esimerkiksi ainoastaan työvoimakoulutusta sekä tutkintoja, joita aikoo järjestää. Lupaharkinnassa arvioitaisiin edellytykset suhteessa haettavaan toimintaan, esimerkiksi työvoimakoulutuksen toteuttamiseen. Lupaharkinnassa kuultaisiin tältä osin työ- ja elinkeinoministeriötä. Koulutuksen järjestäjillä olisi lisäksi velvoite käydä säännöllistä vuoropuhelua työ- ja elinkeinohallinnon kanssa koulutustarjonnan suuntaamiseen liittyen.

Ammatillisen osaamisen ja ammatillisten tutkintojen laadun varmistamiseen osallistuisivat tietyistä tutkinnoista vastaavat työelämätoimikunnat, jotka olisivat valtakunnallisia toimielimiä. Työelämätoimikunnat vastaisivat osin nykyisiä tutkintotoimikuntia, mutta niillä ei olisi näyttötutkintojen järjestämissopimusten solmimisen tai tutkintojen myöntämisen ja todistusten antamisen kaltaisia hallinnollisia tehtäviä. Työelämätoimikuntien päätehtävänä olisi osallistua näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadun varmistamiseen sekä ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen, ammatillisten tutkintojen ja tutkintojen perusteiden kehittämiseen yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen kanssa. Lisäksi työelämätoimikunnat käsitelisivät osaamisen arviointia koskevat oikaisupyynnöt. Toimikunnat toimisivat Opetushallituksen yhteydessä, ja Opetushallitus nimittäisi ne. Työelämätoimikunnat olisivat kokoonpanoltaan ja toimikaudeltaan nykyisten tutkintotoimikuntien kaltaisia, mutta niitä olisi tutkintojen määrän ja tehtävien vähentymisen vuoksi nykyistä vähemmän. Kullekin työelämätoimikunnalle olisi määrätty niiden vastuulla olevat tutkinnot. Ammattiosaamisen näyttöjen toimielimistä lakisääteisinä toimieliminä luovuttaisiin. Tutkintojen ja koulutuksen järjestäjillä olisi kuitenkin edelleen lakisääteinen velvoite tehdä yhteistyötä alueen työelämän ja muiden ammatillisten tutkintojen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien, lukiokoulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen sekä perusopetuksen järjestäjien ja nuorten työpajojen kanssa. Alueellisen yhteistyön muodot ja mahdolliset toimielimet olisivat koulutuksen järjestäjän päätettävissä.

Lain 4 luvussa säädettäisiin koulutukseen hakeutumisesta ja tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisesta. Nykytilaa vastaavasti henkilöllä olisi oikeus vapaasti hakeutua suorittamaan haluamaansa tutkintoa tai koulutusta, poikkeuksena henkilöstökoulutus. Työvoimakoulutukseen hakeutumisesta ja valintaperusteista säädettäisiin julkisesta työvoima- ja yrityspalveluista annetussa laissa.

Ammatilliseen koulutukseen hakeutumisessa olisi kaksi pääväylää, joita olisivat jatkuva haku ja valtakunnalliset hakumenettelyt, jolla tarkoitetaan käytännössä nykyistä ammatillisen peruskoulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakua, yhteistä hakumenettelyä valmentaviin koulutuksiin ja erityisopetuksen yhteistä hakumenettelyä. Valtakunnalliset hakumenettelyt järjestettäisiin nykytilaa vastaavasti vuosittain keväällä. Jatkuvalle haulle olisi mahdollista hakeutua koulutuksen järjestäjälle kaikkeen koulutukseen joustavasti ympäri vuoden. Nykytilaa vastaavasti valtakunnallisista hakumenettelyistä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella ja yhteislaissa käytettävistä valintaperusteista eli hakijoille annettavista valintaperusteista opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Muutoin koulutuksen järjestäjä päättäisi hakumenettelyistä ja käytettävistä valintaperusteista. Tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisessa olisi sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Tutkinnon suorittajaksi ja opiskelijaksi voitaisiin ottaa henkilö, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan riittävät edellytykset tavoitteena olevan osaamisen hankkimiseksi tai tutkinnon suorittamiseksi. Nykytilaa vastaavasti tutkinnon suorittajaksi ei kuitenkaan voitaisi ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä koulutukseen liittyviin käytännön tehtäviin oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä niin sanotuissa SORA-tutkinnoissa. Ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisen edellytykset vastaisivat soveltuvin osin voimassa olevia ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä.

Lain 5 luvussa säädettäisiin henkilökohtaistamisesta. Kaikessa ammatillisessa koulutuksessa otettaisiin käyttöön yhtenäinen henkilökohtaistamisprosessi, joka soveltuisi kaikille ammatillisen koulutuksen asiakkaille. Siinä hakeutujalle, tutkinnon suorittajalle tai valmentavan koulu-

tuksen opiskelijallevalittaisiin soveltuva tutkinto tai koulutus, tunnustettaisiin ja tunnustettaisiin olemassa oleva osaaminen, suunniteltaisiin puuttuvan osaamisen hankkiminen, osaamisen osoittaminen ja arviointi sekä tavoitteen saavuttamiseksi tarvittavat tukitoimet. Hakeutumiseen ja opiskelijaksi ottamiseen liittyvät henkilökohtaistamista koskevat vastuut ja menettelyt voisivat poiketa hakeutumisväylän mukaan. Osaamisen tunnustaminen säädettäisiin tutkintojen ja koulutuksen järjestäjän velvollisuudeksi. Koulutuksessa keskityttäisiin hankkimaan vain sitä osaamista, joka opiskelijalta puuttuu suhteessa henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa asetettuun osaamistavoitteeseen. Henkilökohtaistamisprosessissa koottaisiin aiemmin osoitettua ja hankittua osaamista koskevat sekä tutkinnon tai koulutuksen suorittamiseen ja tarvittavan ammattitaidon ja osaamisen hankkimiseen liittyvät tiedot yhteen asiakirjaan, jota kutsuttaisiin henkilökohtaiseksi osaamisen kehittämissuunnitelmaksi.

Lain 6 luvussa olisivat säännökset tutkintojen suorittamisesta ja osaamisen arvioinnista. Voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti tutkinnon osa olisi suoritettu, kun sen tutkinnon perusteiden mukainen osaaminen olisi osoitettu joko näyttämällä tai osaamisen tunnustamisella. Tutkinto olisi suoritettu, kun kaikki siihen tutkinnon perusteiden mukaan tutkinnon muodostumiseksi kuuluvat osat olisi hyväksytysti suoritettu. Koulutuksen järjestäjällä olisi velvollisuus järjestää tutkinnon suorittamismahdollisuuksia myös niille, jotka eivät osallistu tutkintokoulutukseen.

Osaamisen arvioinnin tehtävät ja osaamisen arviointiasteikot säilyisivät pääsääntöisesti nykyisellään, samoin koulutuksen järjestäjän velvoite laatia suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta. Osaamisen arviointia ja siitä tehtäviä suunnitelmia kuitenkin yhtenäistettäisiin ja arvioinnin luotettavuutta parannettaisiin siirtymällä yhteen näyttöperusteiseen ja osaamisen hankkimistavasta riippumattomaan tapaan suorittaa ammatillinen tutkinto. Osaaminen osoitettaisiin kaikissa ammatillisissa tutkinnoissa yhdenmukaisella tavalla pääasiallisesti näyttämällä se työelämässä käytännön työtilanteissa. Myös muut näyttöpaikat olisivat erityisistä syistä mahdollisia. Näyttötutkintojärjestelmästä ja ammatilliseen peruskoulutukseen perustuvasta ammatillisen perustutkinnon suorittamistavasta luovuttaisiin, mutta henkilökohtaistamisen avulla varmistettaisiin, että kaikki ammatillista tutkintoa suorittavat saavat tarvitsemansa opetuksen ja ohjauksen tavoitteena olevan tutkinnon tai valmentavan koulutuksen tai niiden osan suorittamiseksi.

Osaaminen arvioitaisiin tutkinnon tai koulutuksen osittain sekä yhteisten tutkinnon osien osalta osa-alueittain. Osaamisen arvioinnista vastaisivat ja päättäisivät kaksi koulutuksen järjestäjän nimeämää arvioijaa, joista toinen edustaisi koulutuksen järjestäjää ja toinen työelämää. Yhteisissä tutkinnon osissa ja valmentavissa koulutuksissa osaamisen arvioinnista vastaisi ja päättäisi kuitenkin opettaja tai opettajat yhdessä. Arvioijilla tulisi olla nykykäytännön mukaisesti riittävä suoritettavaan tutkintoon liittyvä ammattitaito sekä riittävä perehtyneisyys arviointiin ja suoritettavan tutkinnon perusteisiin. Koulutuksen järjestäjien tulisi huolehtia työelämän arvioijien perehdyttämisestä. Nykykäytäntöä vastaavasti tutkinnon suorittajalle ja opiskelijalle annettaisiin mahdollisuus itsearviointiin ja heillä olisi myös oikeus saada palautetta osaamisensa kehittymisestä tutkinnon suorittamisen ja koulutuksen aikana. Arvioinnin oikaisumenettelyjä yhdenmukaistettaisiin.

Koulutuksen järjestäjä antaisi ja allekirjoittaisi tutkintotodistuksen ja todistukset suoritetuista tutkinnon osista sekä muut tarvittavat todistukset ja niiden liitteet. Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettujen ammatillisen perustutkinnon kaksiosaisen tutkintotodistuksen näyttötodis-

tusosasta luovuttaisiin. Tutkintotodistus olisi kaikissa ammatillisissa tutkinnoissa yksiosainen, mutta se voisi sisältää nykyiseen tapaan pakollisia liitteitä.

Lain 7 luvussa säädettäisiin osaamisen hankkimisesta. Koulutuksen järjestäjä päättäisi koulutuksen toteuttamistavoista. Koulutuksen järjestäjällä olisi laajat mahdollisuudet toteuttaa yksilöllisiä opintopolkuja ja hyödyntää niissä erilaisia oppimisympäristöjä ja pedagogisia ratkaisuja. Tutkinnon suorittajalla ja opiskelijalla olisi jatkossakin oikeus saada eri oppimisympäristöissä sellaista opetusta sekä henkilökohtaista ja muuta tarpeellista ohjausta (ml. opinto-ohjaus), joka mahdollistaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen. Koulutuksen järjestäjä päättäisi ja vastaisi koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä. Koulutuksen sisällön tulisi kuitenkin noudattaa tutkinnon ja valmentavan koulutuksen perusteita. Jos opiskelijalla ei olisi suoritettavaan tutkintoon liittyvää käytännön työtehtävien yhteydessä aiemmin hankittua osaamista, koulutuksen järjestäjän olisi tällöin järjestettävä ammatillisen perustutkintokoulutuksen opiskelijalle työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävää koulutusta.

Osana tutkintokoulutusta voitaisiin järjestää opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja, joiden tarkoituksena olisi mahdollistaa tutkinnon tai sen osan suorittaminen ja tutkintokoulutukseen osallistuminen, jos koulutuksen järjestäjä arvioi, että opiskelijalla ei ole riittäviä opiskeluvalmiuksia. Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot voisivat päätoimisina kestää enintään yhteensä kuuden kuukauden ajan. Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen tavoitteena tulisi olla tutkintokoulutuksessa vaadittavien opiskelutaitojen, kuten kielellisten, matemaattisten tai tietoteknisten valmiuksien vahvistaminen taikka opiskelutekniikkaan liittyvien taitojen harjaannuttaminen.

Opiskelijalla, joka tarvitsee oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi, olisi oikeus erityiseen tukeen. Erityisellä tuella tarkoitettaisiin opiskelijan henkilökohtaisiin tarpeisiin, tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä. Erityinen tuli koskisi kaikkia valmentavan koulutuksen ja tutkintokoulutuksen opiskelijoita, aiemmasta poiketen myös ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon opiskelijoita.

Kuten voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaan erityisopetuksessa, myös erityistä tukea saavan ammatillisen perustutkinnon opiskelijan osalta voitaisiin poiketa tutkinnon perusteista mukauttamalla ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita sekä osaamisen arviointia siinä määrin, kuin se on opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä. Ammatillisen perustutkinnon tai valmentavan koulutuksen perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista ja osaamisen arvioinnista voitaisiin poiketa myös muun kuin erityistä tukea saavan opiskelijan osalta, jos tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ovat olosuhteet tai aikaisemmin hankittu osaaminen huomioiden joiltakin osin tutkinnon suorittajalle tai opiskelijalle kohtuuttomia tai poikkeaminen on perusteltua tutkinnon suorittajan tai opiskelijan vammaan tai terveydentilaan liittyvistä syistä. Ammattitaitovaatimuksista, osaamistavoitteista ja osaamisen arvioinnista poikkeamista koskevat säännökset vastaisivat pääosin voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisten erityisten opiskelujärjestelyjen säännöksiä. Mukauttaminen tai poikkeaminen ei olisi mahdollista ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa.

Lain 8 luvussa olisivat säännökset työpaikalla järjestettävästä koulutuksesta. Koulutuksen järjestäjän suunnittelema ja sen vastuulla oleva tavoitteellinen työpaikalla tapahtuva koulutus järjestettäisiin oppisopimukseen tai koulutusopimukseen perustuvana koulutuksena. Koulutusopimus korvaisi voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisen työssäoppimisen. Lisäksi työpaikalla voidaan toteuttaa myös muuta henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa suunniteltua ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseen liittyvää oppimista ja opiskelua, joka ei välttämättä edellytä siitä sopimista opiskelijan, työnantajan ja koulutuksen järjestäjän välillä.

Koulutusopimuksen ja oppisopimuksen puitteissa työpaikalla voitaisiin toteuttaa tavoitteellista ja ohjattua oppimista opiskelijan ja työnantajan kannalta kulloinkin soveltuvimmalla tavalla. Koulutusopimus tai oppisopimus voitaisiin esimerkiksi solmia tutkinnon osittain ja lisäksi koulutusopimusta ja oppisopimusta voidaan yhdistellä joustavasti opiskelijalle suunnitellussa osaamisen hankkimisessa.

Oppisopimuksen tai koulutusopimuksen tekemisen edellytyksistä säädettäisiin yhdenmukaisesti. Edellytyksenä olisi, että työpaikalla on käytettävissä henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa tavoitteeksi asetetun osaamisen saavuttamisen ja näyttöjen järjestämisen edellyttämää tuotanto- ja palvelutoimintaa, tarpeelliset työvälineet sekä ammattitaidoltaan, koulutukseltaan ja työkokemukseltaan pätevää henkilökuntaa, josta voidaan nimetä opiskelijan vastuullinen työpaikkaohjaaja. Työpaikan tulee olla sellainen, että opiskelija pystyy hankkimaan suunniteltua osaamista aidoissa työelämän tilanteissa ja työympäristöissä.

Oppisopimuskoulutus perustuisi määräaikaiseen työ- tai virkasuhteeseen. Oppisopimuskoulutuksessa tavoitteena olevan osaamisen hankkiminen tapahtuisi pääosin työpaikalla, ja sitä täydennettäisiin tarvittaessa muissa oppimisympäristöissä tapahtuvalla osaamisen hankkimisella. Koulutuksen järjestäjä maksaisi työnantajalle koulutuskorvausta sen mukaan kun koulutuksesta arvioidaan työnantajalle aiheutuvan kustannuksia.

Oppisopimukseen sovellettaisiin voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti pääosin työlainsäädäntöä. Koska koulutusopimus ei olisi työsopimussuhteinen, säädettäisiin koulutusopimuksen osalta erikseen muun muassa työaika koskevan lainsäädännön soveltamisesta sekä sopimuksen purkamisesta.

Koulutusopimuksessa opiskelija voisi hankkia henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa tavoitteeksi asetettua osaamista työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä. Koulutusopimuksella opiskeltaessa opiskelija ei olisi työsuhteessa työpaikkaan eikä koulutuksen järjestäjään. Koulutuksen järjestäjä vastaisi siitä, että työpaikalla tapahtuva oppiminen järjestetään siten, että opiskelijalle asetetut osaamistavoitteet saavutetaan. Työpaikka vastaisi opiskelijan työturvallisuudesta työpaikalla tapahtuvan oppimisen aikana.

Yrittäjän omassa yrityksessä toteutettava käytännön työtehtävien yhteydessä tapahtuva osaamisen hankkiminen toteutettaisiin jatkossa yrittäjän koulutusopimuksella. Myös rangaistuslaitoksen työtoiminnan yhteydessä järjestettävä vankien koulutus järjestettäisiin jatkossa koulutusopimuksella.

Koulutusopimuksessa työpaikka ei maksaisi korvausta opiskelijalle eikä työpaikalle maksettaisi korvausta koulutusopimuksen ajalta. Poikkeuksena olisi yrittäjän koulutusopimus, jossa opiskelijan ohjaukseen ja neuvontaan osallistuvalla työpaikalle voitaisiin maksaa korvausta

ohjauksesta ja neuvonnasta aiheutuvista kustannuksista. Päätoimisella opiskelijalla olisi koulutus sopimuksella opiskeltaessa oikeus opintotukeen ja koulumatkatukeen sekä koulutuksen järjestäjän tarjoamaan maksuttomaan ateriaan vastaavasti kuin koulutuksen järjestäjän oppimisympäristöissä tapahtuvassa opiskelussa.

Jos koulutus sopimus tai oppisopimus purettaisiin, koulutuksen järjestäjän olisi järjestettävä opiskelijalle mahdollisuus hankkia muulla tavoin henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa tavoitteeksi asetettu osaaminen. Tarkoituksena on, että opiskelijan opinnot eivät keskeytyisi siirryttäessä saman koulutuksen järjestäjän sisällä esimerkiksi koulutus sopimuksesta oppisopimuskoulutukseen tai päinvastoin.

Lain 9 luvussa säädettäisiin oikeudesta turvalliseen opiskelu ympäristöön, opiskelu oikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta, huumausainetestauksesta, oikeudesta ottaa haltuun opiskelijalta kiellettyjä esineitä tai aineita, oikeudesta tarkastaa opiskelijan tavarat sekä kurinpidosta opiskelu ympäristössä. Lisäksi luvussa säädettäisiin erikseen kurinpidosta opiskelija-asuntolassa.

Koulutuksen järjestäjä voisi hyväksyä järjestys säännöt tai antaa muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestys määräykset, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä opiskelu ympäristön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaan koulutuksen järjestäjällä on nykyisin velvollisuus järjestyssääntöjen hyväksymiseen tai muiden järjestys määräysten antamiseen. Säännöstä ei kuitenkaan sovelleta ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen. Järjestyssääntöjen hyväksymistä ja asuntolan kurinpitoa koskevaa säännöstä lukuun ottamatta luvun säännökset vastaisivat pääosin voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 5 luvun vastaavia säännöksiä, joita on viittaussäännösten nojalla pääosin sovellettu myös ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa koulutuksessa.

Lain 10 luvussa säädettäisiin eräistä opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista. Luvussa olisi säännökset opiskelijan yleisistä velvollisuuksista, opiskelijan katsomisesta eronneeksi, opiskelijahuollosta, opintososiaalisista etuuksista, koulutuksen järjestäjän asuntolatoiminnasta, mak-suista, opiskelijoiden kuulemisesta ja tilauskoulutuksesta.

Opiskeluterveydenhuollosta säädettäisiin nykytilaa vastaavasti terveydenhuoltolaissa ja ammatillisen perustutkintokoulutuksen ja valmentavan koulutuksen opiskelijan oikeudesta opiskelijahuoltoon oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Ehdotuksen mukaan oppilas- ja opiskelijahuoltolakea sovellettaisiin ammatillisesta koulutusta annettavassa laissa oleviin ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa ja valmentavassa koulutuksessa oleviin opiskelijoihin. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisten kuraattori- ja psykologipalvelujen ulkopuolelle jäisivät siten nykytilaa vastaavasti ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmistavan tutkintokoulutuksen sekä muun tutkintoon johtamattoman koulutuksen opiskelijat. Uusi kohderyhmä laajenisi kattamaan myös ne henkilöt, jotka aikaisemmin suorittivat ammatillista perustutkintoa näyttötutkintona sekä työvoimakoulutuksena perustutkintoa suorittavat.

Opiskelijoiden oikeudesta maksuttomaan ruokailuun säädettäisiin pääosin nykytilaa vastaavasti siten, että päätoimisessa perustutkintokoulutuksessa ja valmentavassa koulutuksessa opiskelijalla olisi oikeus maksuttomaan ateriaan sellaisina päivinä, jona opiskelijan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen jär-

jestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Järjestämisluvan mukaisesti sisäoppilaitosmuotoisesti järjestetyssä koulutuksessa sekä muissa voimassa olevan lainsäädännön mukaan asetuksella säädetyissä opinnoissa opiskelijalla olisi lisäksi oikeus muuhun ruokailuun.

Erityistä tukea saavan opiskelijan opintososiaalisia etuuksia koskevat säännökset vastaisivat asiasisällöltään voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisia erityisopetuksen opintososiaalisia etuuksia koskevia säännöksiä.

Myös oppisopimuskoulutuksessa olevan opiskelijan opintososiaalisia etuuksia koskevat säännökset vastaisivat pääosin voimassa olevan lainsäädännön mukaisia säännöksiä, mutta etuuksista säädettäisiin nykytilasta poiketen lailla.

Koulutuksen järjestäjän asuntolatoiminnasta säädettäisiin nykyistä tarkemmin. Tarkoituksena on yhtenäistää nykyiset käytännöt ja parantaa asuntolassa asuvien opiskelijoiden oikeusturvaa ja edistää asuntolapaikkaa hakevien yhdenvertaisuutta. Koulutuksen järjestäjän asuntolatoiminnan osalta säädettäisiin sen järjestämisestä sekä asuntolapaikan myöntämisestä ja oikeudesta asuntolapaikkaan. Asuntolatoiminnan järjestämisestä koskeva säännös vastaisi pääosin nykykäytäntöä, vaikka asiasta ei ole voimassa olevassa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkemmin säädetty. Asuntolatoiminnan järjestäminen olisi jatkossakin koulutuksen järjestäjälle vapaaehtoista. Asuminen koulutuksen järjestäjän asuntolassa olisi opiskelijalle nykytilaa vastaavasti maksutonta. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain säännöstä opiskelija-asuntolassa asumisen maksuttomuudesta ei kuitenkaan ole nykyisin sovellettu ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen. Kurinpidosta asuntolassa ehdotetaan säädettäväksi erikseen turvallista opiskeluympäristöä koskevassa luvussa.

Ammatillinen perustutkintokoulutus ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus sekä tutkinnon suorittajien ja opiskelijaksi ottamiseen liittyvät mahdolliset pääsy- ja soveltuvuuskokeet olisivat opiskelijalle maksuttomia. Ammattitutkinto- ja erikoisammattitutkintokoulutuksessa sekä muussa ammatillisessa koulutuksessa opiskelijalta voidaan periä kohtuullinen opiskelumaksu. Lisäksi tutkinto- ja tutkinnonosatodistuksista perittäisiin todistumaksua pääsäännön mukaan silloin, jos suorittajalla on jo aiempi suoritettu tutkinto. Työvoimakoulutuksessa maksuja ei kuitenkaan peritä.

Koulutuksen järjestäjillä olisi mahdollisuus järjestää tilauskoulutusta. Tilauskoulutuksella tarkoitettaisiin tutkintojen ja ehdotetussa laissa tarkoitetun koulutuksen myyntiä EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijaryhmille. Tällöin koulutuksen tilaisi ja maksaisi yksityis- tai julkisoikeudellinen oikeushenkilö, kuten valtio, kansainvälinen järjestö, julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö. Koulutuksen järjestäjät perisivät koulutuksen tilaajalta vähintään koulutuksesta aiheutuvat kustannukset kattavan maksun. Tilauskoulutusta olisi mahdollista järjestää joustavasti ottaen huomioon koulutuksen rakenteeseen ja sisältöön sekä koulutuksen aikataulutukseen liittyvät tilaajan erityistarpeet. Koulutuksen tilaaja voisi periä tilauskoulutukseen osallistuvilta opiskelijoilta sen sijaintivaltion lainsäädännön tai oman käytäntönsä mukaisia maksuja. Koulutuksen järjestäjä ei perisi tilauskoulutukseen osallistuvilta opiskelijoilta maksuja, vaan koulutuksen rahoittaisi kokonaisuudessaan koulutuksen tilaaja. Tilauskoulutuksessa ei sovellettaisi opetus- ja tutkintokieltä koskevia säännöksiä.

Koulutuksen järjestäjän tulisi varmistaa opiskelijoiden mahdollisuus osallistua koulutuksen järjestäjän toimintaan ja toiminnan kehittämiseen sekä mahdollisuus vaikuttaa heitä itseään

koskeviin ja heidän asemaansa liittyviin asioihin. Lain luvussa 11 säädetään tietojen käsittelystä ja luovuttamisesta

Lain luvussa 11 säädettäisiin tietojen käsittelystä ja luovuttamisesta.

Lain luvussa 12 säädettäisiin muutoksenhausta. Luvussa säädettäisiin pääosin nykytilaa vastaavalla tavalla oikaisuvaatimuksesta, muutoksenhausta hallinto-oikeuteen ja opiskelijoiden oikeusturvalautakuntaan sekä muutoksenhakuajasta, kurinpitoa ja opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen täytäntöönpanosta, valituskielloista ja valitusluvasta.

Lain luvussa 13 säädettäisiin muun muassa henkilöstöstä, koulutuksen järjestäjän yhteistyövelvoitteesta, koulutuksen hankinnasta, laadunhallinnasta, ennakoinnista sekä varautumissuunnitelmista. Henkilöstöä koskevat säädökset vastaisivat pääasiallisesti voimassa olevaa lainsäädäntöä. Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Kaksikielisen koulutuksen järjestäjän rehtorin kelpoisuusvaatimuksia väljennettäisiin nykytilaan verrattuna siten, että rehtorin kelpoisuusvaatimuksena ei enää olisi molempien opetuskielten täydellinen hallinta. Kaksikielisen koulutuksen järjestäjän toimipisteen tai toimintayksikön rehtorin kielitaitovaatimuksista säädettäisiin lain sijasta valtioneuvoston asetuksella. Koulutuksen järjestäjällä tulee nykytilaa vastaavalla tavalla olla koulutuksen järjestämistapa huomioon ottaen riittävä määrä opettajia ja muuta henkilöstöä.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjällä olisi yleinen velvoite olla yhteistyössä muiden alueella toimivien koulutuksen järjestäjien kanssa. Säännös edellyttää yhteistyötä niin toisten ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen kuin muunkin koulutuksen järjestäjien, kuten yliopistojen tai ammattikorkeakoulujen tai perusopetusta antavien oppilaitosten, kanssa. Lisäksi yhteistyövelvoite ulottuu myös nuorten työpajatoimintaan.

Koulutuksen laadunhallintaa ja arviointia koskevassa pykälässä säädettäisiin koulutuksen järjestäjän velvoitteesta vastata järjestämiensä tutkintojen, koulutuksen ja muun toiminnan laadusta, sen jatkuvasta parantamisesta ja laadunhallinnan kehittämisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee lisäksi arvioida järjestämiään tutkintoja, koulutusta ja muuta toimintaa sekä niiden vaikuttavuutta. Koulutuksen järjestäjän on myös säännöllisesti osallistuttava ulkopuoliseen toimintansa ja laatu järjestelmiensä arviointiin sekä julkistettava järjestämänsä arvioinnin tulokset. Säännöksen tavoitteena on vahvistaa ammatillisen koulutuksen järjestäjien laadunhallintaa ja varmistaa tutkintojen ja koulutuksen laatu, kun koulutuksen järjestäjän toimivalta koulutuksen järjestämisestä lisääntyy.

Työvoimakoulutus

Ammatillisen koulutuksen uudistuksessa tuotaisiin hallitusohjelman mukaisesti tutkintotavoitteinen ja osa ei-tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen tarjonnasta, rahoituksesta ja hallinnon osasta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alaiseksi ammatilliseksi koulutukseksi. Tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvassa voitaisiin koulutuksen järjestäjälle antaa koulutustehtäväksi työvoimakoulutuksen järjestäminen. Vastuu työ- ja elinkeinopolitiikasta säilyisi edelleen työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon alalla samoin kuin esimerkiksi työttömien oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva päätöksenteko ja lainsäädäntö. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisesti järjestettävässä työvoimakoulutuksessa noudatettaisiin pääasiasa mainittua koulutusta koskevia säännöksiä. Työvoimakoulutuksessa poikettaisiin muusta koulutuksesta muun muassa opiskelijaksi ottamisessa, koulutuspalveluiden suunnittelussa.

Työvoimakoulutuksen koulustehtävän saaneet koulutuksen järjestäjät toteuttaisivat työvoimakoulutusta valtionosuusrahoituksensa puitteissa. Ne työvoimakoulutusta järjestäneet tahot, joilla ei ole ollut ammatillisen perus- tai lisäkoulutuksen järjestämislupaa, voisivat sitä jatkossakin hakea ja päästä valtionosuusrahoitteen työvoimakoulutuksen piiriin. Luvan myöntämisen edellytykset arvioitaisiin suhteessa lainsäädännön edellytyksiin, kuten muillakin toimijoilla.

Koulutuksen järjestäjä päättäisi työvoimakoulutuksen järjestämisestä, mutta sen tulisi osallistua työ- ja elinkeinohallinnon kutsusta alueellisiin keskusteluihin suunnittelemaan työvoimakoulutuksen toteutusta. Työvoimakoulutukseen osoitettaisiin suoritteiden tavoitemäärä osana opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittaista suoritepäätöstä. Ennen suoritepäätöksen tekemistä opetus- ja kulttuuriministeriö kuulin työ- ja elinkeinohallintoa.

3.3.2 Ammatillisen koulutuksen rahoitus

Rahoitusjärjestelmä yleisesti

Hallituksen toimintasuunnitelmassa linjatun mukaisesti ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä ehdotetaan uudistettavaksi yhtenäiseksi kokonaisuudeksi yhdistämällä nykyiset ammatillisen peruskoulutuksen, ammatillisen lisäkoulutuksen, oppisopimuskoulutuksen ja ammatillisten erikoisoppilaitosten rahoitusjärjestelmät. Rahoitusjärjestelmään sisällytettäisiin myös tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen rahoitus ja osa tutkintoon johtamattoman työvoimakoulutuksen rahoituksesta. Hallituksen toimintasuunnitelman mukaan tulee myös lisätä toiminnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden painoarvoa koulutuksen järjestäjien rahoituksessa. Uudessa ehdotetussa rahoitusjärjestelmässä rahoituksen painopiste siirtyisikin merkittävästi opiskeluun käytetyn ajan laskemisesta suorituksia ja koulutuksen vaikuttavuutta painottavaksi. Työvoimakoulutukseen osoitettaisiin suoritteiden tavoitemäärä osana opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittaista suoritepäätöstä. Ennen suoritepäätöksen tekemistä opetus- ja kulttuuriministeriö kuulin työ- ja elinkeinohallintoa.

Rahoituksen määräytymisestä toteutuneiden kustannusten perusteella luovutettaisiin kaikilta osin ja ammatilliseen koulutukseen kohdennettava valtion rahoituksen kokonaismäärä muutettaisiin talousarvioon perustuvaksi. Talousarvioon otettavaa määrärahaa ja siihen liittyvää kunnan omarahoitusosuutta tarkistettaisiin vuosittain ammatillisen koulutuksen indeksin kustannustason nousua vastaavasti. Valtio ja kunnat osallistuisivat jatkossakin yhdessä ammatillisen koulutuksen rahoitukseen. Kuntien rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksista määriteltäisiin prosenttiosuutena talousarvioon otettavasta ammatillisen koulutuksen valtionrahoituksesta. Kuntien suhteellinen rahoitusosuus määriteltäisiin varainhoitovuoden 2017 rahoitustason perusteella ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa säädetyn mukaisesti uusissa ja laajentuvissa tehtävissä valtionosuus olisi 100 prosenttia.

Ammatillisen koulutuksen rahoituksessa ehdotetaan otettavaksi käyttöön yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa käytössä olevaa mallia vastaavat rahoituksen laskentaperusteet, jossa rahoituksen perusteena huomion otettaville suoritteille ei etukäteen aseteta kiinteää hintaa. Tämä malli soveltuisi paremmin määrärahan talousarvioperusteisuuteen sekä siihen, että jatkossa toiminnan tehokkuuden ja vaikuttavuuden merkitys rahoituksen perusteena olisi nykyistä suurempi. Uudessa rahoitusmallissa koulutuksen järjestäjälle myönnettävä rahoitus vastaisi koulutuksen järjestäjän toteuttamien suoritteiden suhteellista osuutta kaikkien koulutuksen järjestäjien suoritteista. Suoritteiden euromääräinen arvo määräytyisi ja vaihtelisi vuosittain sen pe-

rusteella, mikä on suoritteiden valtakunnallinen kokonaismäärä. Tämä menettely pitäisi suorituksista maksettavan rahoituksen valtion talousarviossa päätetyn määrärahan puitteissa.

Jatkossa rahoitusjärjestelmässä ei olisi erillisiä rahoitusväyliä ammatilliselle peruskoulutukselle, lisäkoulutukselle, oppisopimuskoulutukselle eikä erikoisoppilaitoksille. Eri tutkintotyyppien ja koulutusmuotojen kustannusrakenteeseen liittyvät erot ja erityispiirteet otettaisiin kuitenkin huomioon silloin kun se on osaamisperusteisuuden ja asiakaslähtöisyyden kannalta tarkoituksenmukaista. Rahoitusjärjestelmässä tunnistettaisiin keskeiset koulutuksen kustannuksiin vaikuttavat tekijät, kuten tutkinto- ja alakohtaiset kustannuserot, eri tutkintotyyppit, koulutuksen toteuttamismuodot, erityinen tuki ja majoitus, työvoimakoulutus, ja vankilakoulutus, painottamalla rahoituksen perusteena käytettäviä suoritemääriä erilaisilla kustannuserot huomioivilla kertoimilla. Nykytilaan verrattuna porrastustekijöitä olisi kuitenkin tarkoitus alakohdittaisesti vähentää sekä yhtenäistää, jolloin rahoitusjärjestelmästä saataisiin nykyistä selkeämpi ja yksinkertaisempi. Rahoitusperusteiden yhdenmukaistamisella vähennettäisiin myös eri rahoituskerrointen vaikutusta siihen, millä tavalla asiakkaan opintopolku toteutetaan. Tavoitteena on, että koulutuksen järjestäjä suunnittelisi osaamisen hankkimisen asiakkaiden tarpeiden mukaisesti käyttäen sellaisia toteutusmuotoja, jotka ovat soveltuvimpia asiakkaiden tarpeisiin. Osaamisen hankkimisen toteuttamista ohjaisi asiakkaan osaamistarve eikä koulutuksen eri toteutusmuotojen rahoitustaso. Vaikka rahoituksen kokonaistason määräytyminen ei jatkossa perustuisi kustannuspohjaan, kustannuserojen määrittämisessä käytettäisiin jatkossakin koulutuksen järjestäjiltä kerättyä kustannustietoa. Rahoituskertoimia tarkistettaisiin tarvittaessa säännöllisin väliajoin toteutuneen kustannuskehityksen perusteella.

Nykyisin koulutuksen rahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden ja yksikköhintojen määräytymisperusteet vaihtelevat, joten rahoituksen uudistaminen yhtenäiseksi kokonaisuudeksi edellyttäisi myös rahoituksen myöntämisperusteena käytettävien suoritteiden yhtenäistämistä ja yhteismitallisuutta. Ohjaus- ja sääntelyjärjestelmän määrällisen sääntelyn välineeksi ja rahoituksen perusteena käytettäväksi suoritteeksi ehdotetaan otettavaksi käyttöön *opiskelijavuosi*, joka olisi yhteismitallinen suorite kaikissa ammatillisen koulutuksen muodoissa. Opiskelijavuosi soveltuisi sekä pidempikestoiseen ammatilliseen perustutkintokoulutukseen että lyhytkestoiseen ammatilliseen lisäkoulutukseen ja muuhun ammatilliseen koulutukseen. Muita rahoituksen määräytymisperusteena käytettäviä suoritteita olisivat esimerkiksi suoritettut tutkinnot sekä tutkinnon ja koulutuksen osat. Näiden avulla yhtäältä ohjataan ja kannustetaan tehostamaan koulutusprosesseja, toisaalta joustavoitetaan osaamistarpeisiin vastaamista, koska suoritteina käytetään tutkintojen ohella tutkintojen osia.

Nykyisin rahoitus perustuu joko varainhoitovuonna toteutuneiden suoritteiden määrään tai rahoituspäätöksellä päätettyyn suoritemäärään. Esityksen mukaan jatkossa rahoituksen perusteena käytettäisiin sekä suoritepäätöksellä päätettyä suoritemäärää että varainhoitovuotta edeltävien vuosien toteutuneita suoritteita. Rahoitus myönnettäisiin varainhoitovuotta edeltävänä syksynä lopullisena talousarvioehdolla, eikä myönnettyä rahoitusta tarkistettaisi varainhoitovuoden toteutuneiden suoritteiden perusteella. Nykytilaa vastaavasti rahoitus olisi yleiskatteellista, eli rahoitus myönnettäisiin ja maksettaisiin koulutuksen järjestäjälle, joka päättäisi rahoituksen käytöstä sen käyttötarkoituksen mukaisesti.

Rahoitusosuuksien määräytymisperusteet

Talousarvion mukainen kokonaisrahoitus jaettaisiin perus-, suoritus-, vaikuttavuus- ja strategiarahoitusosuuksiin. Perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoitus määräytyisivät laskennallisin

perustein ja koulutuksen järjestäjille myönnettävä rahoitus perustuisi kunkin koulutuksen järjestäjien suoritteiden suhteelliseen osuuteen kaikkien koulutuksen järjestäjien suoritteista kussakin rahoitusosuudesta. Laskennallisin perustein myönnettävä rahoitus tulevalle varainhoitovuodelle myönnettäisiin pääsääntöisesti aiempien vuosien toteutuneiden suoritustietojen perusteella. Strategiarahoituksen myöntäminen perustuisi opetus- ja kulttuuriministeriön harkintaan eikä se olisi laskennallista, kuten muut rahoitusosuudet. Strategiarahoitusta myönnettäisiin valtion talousarviossa päätetyissä rajoissa ja sen osuus olisi enintään neljä prosenttia valtion talousarvion otettavasta ammatillisen koulutuksen määrärahasta. Loppuosa talousarvion määrärahasta myönnettäisiin laskennallisin perustein siten, että perusrahoitusosuus olisi 50 prosenttia, suoritusrahoitusosuus 35 prosenttia ja vaikuttavuusrahoitusosuus 15 prosenttia.

Perusrahoitusosuuden tavoitteena olisi luoda edellytykset ja ennakoitavaa perustaa eri alojen tutkintojen ja koulutuksen järjestämiselle sekä erilaisten asiakasryhmien koulutukselle. Perusrahoituksessa otettaisiin huomioon tutkintokohtaiset kustannustekijät, tutkintotyypit sekä muut koulutuksen kustannustasoon vaikuttavat keskeiset tekijät, kuten erityinen tuki, majoitus, henkilöstökoulutus, vankilakoulutus, työvoimakoulutus sekä koulutuksen toteuttaminen oppisopimuskoulutuksena. Perusrahoituksen porrastustekijöillä huolehdittaisiin siitä, että koulutuksen järjestäjillä olisi riittävät edellytykset huolehtia eri alojen koulutustarpeisiin vastaamisesta. Lisäksi rahoitusporrastuksilla tuettaisiin koulutuksen järjestäjien edellytyksiä huolehtia koko ikäluokan kouluttamisesta, työvoimakoulutuksesta sekä enemmän tukea ja ohjausta tarvitsevien koulutuksesta. Perusrahoitus turvaisi rahoitusta myös silloin, kun opiskelija ei eri syistä saa suoritettua tutkinnon osia tai suorittaa niitä keskimääräistä hitaammin taikka tarvitsee enemmän tukea ja ohjausta saavuttaakseen tavoitteeksi asetetun osaamisen.

Perusrahoitus määräytyisi vuosittain päätettävän tavoitteellisen opiskelijavolyymin perusteella. Opiskelijavolyymia mittaavana suoritteena käytettäisiin opiskelijavuotta. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi vuosittain kullekin järjestäjälle sen opiskelijavuosien enimmäismäärän tulevalle varainhoitovuodelle. Määrä perustuisi järjestämisluvan vähimmäisopiskelijamäärään. Perusrahoitusosuutta voitaisiin korottaa myös harkinnanvaraisesti hakemuksesta, jos koulutuksen järjestäjän toimintaan liittyvät erityiset syyt, esimerkiksi erityisen kalliin koulutuksen järjestäminen, sitä edellyttävät.

Suoritusrahoitusosuuden määräytymisperusteena käytettäisiin suoritettuja tutkintoja sekä tutkinnon ja valmentavan koulutuksen osia. Suoritusrahoitusosuuden tavoitteena olisi ohjata ja kannustaa koulutuksen järjestäjiä tehostamaan opintoprosessejaan ja huolehtimaan siitä, että opiskelijat saisivat suoritettua tutkintoja ja niiden osia koulutukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Suoritusrahoituksella kannustettaisiin myös koulutuspituuksien lyhentämiseen aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen tehostamisella. Lisäksi tutkintojen ohella tutkinnon osien käyttäminen suoritteina mahdollistaa vastaamisen työelämän ja yksilöiden erilaisiin osaamistarpeisiin nykyistä joustavammin.

Varainhoitovuoden rahoituksen perusteena olevan suoritemäärän määräytymisessä käytettäisiin varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän kahden varainhoitovuoden toteutunutta tutkinto- ja tutkinnonosakertymää. Kahden vuoden keskiarvon käyttämisellä tasattaisiin vuotuisia vaihteluita ja luotaisiin vakautta ja ennakoitavuutta rahoitukseen. Ammatillisissa tutkinnoissa on yhteensä arviolta 3500 erilaista tutkinnon osaa, ja tutkinnon osien laajuus ja osaamisen vaativuus vaihtelevat tutkinnon sisällä ja tutkintojen välillä. Tutkintojen osien laajuus ja vaativuus otettaisiin huomioon osaamispisteillä. Pääosa suoritusrahoituksesta määräytyisi aikaansaatuun tutkinnon ja koulutuksen osien osaamispistemäärän perusteella. Suoritemäärien

epätarkoituksenmukaisen suurta kasvua voitaisiin tarvittaessa rajoittaa suhteuttamalla suoritettävää koulutuksen järjestäjän toteuttamiin opiskelijavuosiin.

Suoritusrahoitusosuudessa otettaisiin myös huomioon ammatillisten perustutkintojen sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen erilaiset tavoitteet ja erityispiirteet. Ammatillisessa perustutkinnossa tutkinnon painoarvo olisi sellainen, että se kannustaisi koko tutkinnon suorittamiseen, mikä on ammatillisen peruskoulutuksen ensisijainen tavoite. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osalta tutkinnon painoarvo voitaisiin määrittää perustutkintoa pienemmäksi, jolloin vastaavasti tutkinnon osien suhteellinen osuus olisi suurempi. Tällä otettaisiin huomioon se, että osaamistarpeisiin voidaan työssä olevien osalta vastata yhä useammin myös tutkinnon osilla eikä kaikissa tilanteissa ole tarpeellista suorittaa koko tutkintoa, esimerkiksi jos henkilö on jo aiemmin suorittanut ammatillisen tutkinnon. Tutkintojen rahoituksessa otettaisiin lisäksi huomioon tutkintokohtaiset kustannuserot ja erityisopetus sekä se, onko tutkinnon suorittajalla aikaisempaa perusasteen jälkeistä tutkintoa. Suoritetun tutkinnon painoarvo olisi suurempi, mikäli tutkinnon suorittajalla ei olisi aikaisempaa perusasteen jälkeistä ammatillisesti suuntautunutta tutkintoa.

Vaikuttavuusrahoitusosuuden määräytymisperusteena käytettäisiin koko tutkinnon tai tutkinnon osia suorittaneiden työllistymistä, jatko-opintoihin siirtymistä ja opiskelija- sekä työelämäpalautetta. Vaikuttavuusrahoitusosuudessa rahoitusta kohdennettaisiin koulutuksen järjestäjien toiminnan ja laadun vaikuttavuuden perusteella. Tavoitteena olisi kannustaa ja ohjata koulutuksen järjestäjiä kohdentamaan koulutusta niille aloille, joilla on työvoimatarvetta, huolehtimaan koulutuksen työelämävastaavuudesta ja laadusta sekä tarjoamaan edellytyksiä jatko-opintoihin. Vaikuttavuusrahoitus ja suoriterahoitus muodostaisivat toisiaan tasapainottavan kokonaisuuden, sillä vaikuttavuusrahoitus varmistaisi osaltaan, ettei suoritettuihin tutkintoihin ja tutkinnon osiin perustuva rahoitus ei ohjaisi koulutuksen järjestäjiä toimimaan epätarkoituksenmukaisesti, esimerkiksi suuntaamaan koulutustarjontansa rahoituksen maksimoiminnan mukaisesti työelämän osaamistarpeiden sijasta.

Vaikuttavuusrahoituksessa tarkasteltaisiin erikseen tutkinnon suorittajia ja sekä tutkinnon osien suorittajia. Lisäksi otettaisiin huomioon, oliko henkilö koulutusta aloittaessaan työllinen vai ei. Vaikuttavuusrahoituksessa suurin painoarvo olisi henkilöillä, jotka ennen koulutuksen aloittamista eivät olleet työllisiä, mutta tutkinnon tai sen osan suorittamisen jälkeen olisivat.

Strategiarahoituksen kautta tuettaisiin koulutuspoliittisesti merkittävien tavoitteiden toteuttamista, esimerkiksi ammatillisen koulutuksen kansallista kehittämistä, koulutuksen järjestäjien strategista kehittämistoimintaa, ammattitaitokilpailujen järjestämistä ja järjestäjäjärakenteen kehittämistä. Koulutuksen kansallinen kehittäminen voisi tarkoittaa esimerkiksi ala- tai tutkintokohtaisten kehittämisverkostojen perustamista.

Erityisestä tuesta aiheutuvat kustannukset huomioitaisiin kertoimilla perusrahoitusosuudessa ja suoritusrahoitusosuuden osalta suoritetuissa tutkinnoissa sekä tutkinnon ja koulutuksen osissa. Erityisen tuen huomioon ottaminen perusrahoituksessa olisi perusteltua, koska erityistä tukea saava opiskelija ei välttämättä pysty suoriutumaan opinnoistaan samassa ajassa kuin muut opiskelijat. Erityisen tuen huomioon ottaminen perusrahoituksen lisäksi myös suoritusrahoitusosuudessa olisi tarpeen, jotta kannustettaisiin koulutuksen järjestäjiä pedagogisen tuen ja tarvittavien muiden tukitoimien avulla mahdollistamaan myös erityistä tukea saaville opiskelijoille tutkinnon suorittaminen. Vaativan erityisopetuksen rahoitus kuitenkin sisältyisi kokonaisuudessaan perusrahoitusosuuteen.

Rahoituksesta päättäminen

Valtion talousarviossa päätettäisiin vuosittain opiskelijavuosien enimmäismäärä, joka perustuisi valtion talousarvioon otettavaan määrärahaan. Tämä talousarviossa päätetty enimmäismäärä toimisi opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittain suoritepäätöksillä ja varainhoitovuoden aikana muutoin jakamien opiskelijavuosien kattona. Määrärahan ja opiskelijavuosien enimmäismäärän perusteella opiskelijavuodelle muodostuisi euromääräinen arvo, mutta tätä ei kuitenkaan käytettäisi yksikköhinnan tapaan suoraan rahoituksen perusteena.

Uudessa ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa määrättäisiin koulutuksen järjestäjien opiskelijavuosien vähimmäismääristä. Tarkoituksena on, että järjestämisluvien vähimmäisopiskelijamäärät kattaisivat yhteensä noin 90 prosenttia kaikista valtion talousarvion määrärahan puitteissa jaettavista opiskelijavuosista. Järjestämisluvissa päätetyllä vähimmäismäärällä turvattaisiin koulutuksen järjestäjien mahdollisuus toiminnan pitkäjänteiseen suunnitteluun ja kehittämiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi vuosittain syksyllä suoritepäätöksellä koulutuksen järjestäjän tavoitteellisen opiskelijavuosien enimmäismäärän tulevalle varainhoitovuodelle kunakin varainhoitovuoden tarpeiden mukaisesti. Suoritepäätöksillä päätettävät tavoitteelliset opiskelijavuosimäärät kattaisivat noin 98 prosenttia kaikista jaettavista opiskelijavuosista. Pieni osa opiskelijavuosista jätettäisiin jaettavaksi varainhoitovuoden aikana, jotta voitaisiin vastata akuutteihin koulutuksen kohdentamistarpeisiin.

Valtion talousarvion määrärahan ja opiskelijavuosien enimmäismäärän perusteella opiskelijavuodelle muodostuu vuosittain eräänlainen euromääräinen arvo. Jos talousarvion määrärahan tasoa muutetaan, tulisi se pääsääntöisesti ottaa huomioon myös rahoituksen perusteena huomioon otettavien opiskelijavuosien määrässä, jotta opiskelijavuotta kohden myönnettävä euromäärä pysyisi vakaana.

Järjestämisluvassa määrätty opiskelijavuosien vähimmäismäärä olisi pohjana opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuksen järjestäjäkohtaiselle opiskelijavuosien tavoitteellista maksimimäärää koskevalle vuosittaiselle päätökselle. Ministeriö ei voisi tehdä järjestämisluvassa vähimmäismäärän alittavaa päätöstä. Opiskelijavuosien tavoitteellista maksimimäärää päätettäessä otettaisiin lisäksi huomioon edellisten varainhoituvuosien toteutunut suoritelmäärä, koulutuksen vuosittaiset kohdentamistarpeet sekä mahdollisten lisämäärärahojen jakaminen koulutuksen järjestäjien kesken. Päätöksenteossa tulisi myös varmistaa toiminnan vakaus ja pitkäkestoisen koulutuksen järjestämismahdollisuudet.

Ministeriö kuulisi koulutuksen järjestäjiä ennen tavoitteellisista opiskelijavuosista päättämistä, jolloin koulutuksen järjestäjillä olisi mahdollisuus ilmoittaa koulutustarpeensa ja niihin liittyvät perustellut resurssitarpeet. Ministeriö voisi toteuttaa kuulemisen vuorovaikutteisena ohjauskeskusteluna joko yksittäisten koulutuksen järjestäjien kanssa tai useamman järjestäjän kanssa yhtä aikaa. Tällä menettelyllä luotaisiin joustava mahdollisuus toiminnan määrälliselle kohdentamiselle vuositasolla.

Uudessa ammatillisen koulutuksen määrällisen sääntelyn mallissa yhdistettäisiin nykyisin eri suoritepäätöksillä myönnettävät ammatillisen koulutuksen muodot ja jatkossa järjestäjälle myönnettäisiin opiskelijavuosien kokonaismäärä. Opiskelijavuosimäärää ei pääsääntöisesti siddottaisi koulutusmuotoihin, tutkintotyypppeihin tai aloihin, vaan järjestäjä saisi havaitsemansa

tai ennakoimansa tarpeen mukaisesti käyttää opiskelijavuosimäärän työelämän osaamistarpeisiin ja koulutustarpeisiin vastaamisen kannalta tarkoituksenmukaiseksi katsomallaan tavalla. Suoritepäätöksellä päätettävä tavoitteellinen opiskelijavuosimäärä sisältäisi kuitenkin määräyksen työvoimakoulutuksena järjestettävän koulutuksen volyyymista. Jos toimintaympäristön muutokset edellyttäisivät järjestäjän tarjontarakenteen sisäistä muutosta esimerkiksi tutkintojen tai tutkintotyyppien osalta, voitaisiin osana opiskelijavuosien enimmäismäärää koskevaa päätöstä asettaa perustelluista syistä rahoituksen perusteeksi hyväksyttävien opiskelijavuosien enimmäismääriä esimerkiksi tutkinnoille tai koulutusmuodoille.

Tavoitteelliset opiskelijavuosimäärät ohjaisivat koulutuksen järjestäjän toimintaa varainhoitovuoden aikana ja niitä käytettäisiin perusrahoituksen määräytymisperusteena. Koulutuksen järjestäjälle myönnettäisiin perusrahoitusta näiden tavoitteellisten opiskelijavuosien mukaisesti, vaikka kyseisen varainhoitovuoden toteutunut opiskelijavuosien määrä ei vastaisikaan tavoitteellisten opiskelijavuosien määrää. Tavoitteellisen opiskelijavuosimäärän merkittävät alitukset otettaisiin kuitenkin huomioon seuraavien varainhoitovuosien tavoitteellisista opiskelijavuosista päätettäessä.

Suoriterahoitusosuuden määräytymisperusteena käytettäisiin varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävien kahden varainhoitovuoden keskimääräisiä suoritemääriä. Myös vaikuttavuusrahoitusosuuden myöntämisperusteena käytettäisiin varainhoitovuotta edeltävien vuosien toteutuneita tietoja.

Vuosittain syksyllä tehtävällä suoritepäätöksellä päätettäisiin koulutuksen järjestäjän tulevan varainhoitovuoden tavoitteellisesta opiskelijavuosien enimmäismäärästä, mikä ohjaisi koulutuksen järjestäjän toimintaa tulevana varainhoitovuonna ja toimisi perusrahoituksen määräytymisperusteena. Toiseksi suoritepäätöksellä vahvistettaisiin tulevan varainhoitovuoden suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen myöntämisperusteena käytettävät edellisinä vuosina toteutuneet suoritemäärät eli huomioon otettavat tutkinnot, tutkintojen ja koulutuksen osat sekä vaikuttavuusrahoituksen myöntämisperusteet. Rahoituksen euromääräisestä myöntämisestä päätettäisiin suoritepäätöksessä päätettyjen tavoitteellisten opiskelijavuosien sekä vahvistettujen toteutuneiden suoritemäärien perusteella vuoden lopussa tehtävän valtiosuukausien maksatus- ta koskevan rahoituspäätöksen yhdessä.

Rahoitusjärjestelmän tiedonkeruu

Uuden rahoitusjärjestelmän tarvitsemat tiedot saataisiin Opetushallituksen ja Tilastokeskuksen ylläpitämistä järjestelmistä. Rahoitusuudistus muuttaisi rahoituksen perusteena käytettävää tietoperustaa ja kerättävien tietojen tietosisältöjä. Rahoituksen määräytymisen perusteeksi tarvittavat uudet tiedonkeruut toteutettaisiin sähköisiä järjestelmiä hyväksikäyttäen, jotka rakennettaisiin osaksi Opetushallituksen järjestelmiä. Tavoitteena on, että tarvittavat tiedot siirtyisivät rajapintojen kautta mahdollisimman reaaliaikaisesti järjestelmistä toiseen. Siirtymävaiheessa tarvittaisiin kuitenkin nykymuotoisia tai niistä kehitettyjä sähköisiä tiedonkeruita ja tiedonsiirtoja. Tilastokeskuksen tietovarannot sisältäisivät jo valmiiksi rahoituksen uudessa rahoitusjärjestelmässä tarvittavat tiedot.

Opiskelijavuosia koskevassa tiedonkeruussa käytettäisiin siirtymävaiheessa Opetushallituksen nykyisiä ja nykyisistä tiedonkeruista muokattuja sähköisessä muodossa olevia lomaketiedonkeruita ja tiedonsiirtoja. Tiedonkeruita kehitettäisiin koulutuksen järjestäjän kannalta entistä helpokäyttöisemmiksi.

Tutkintotiedot saataisiin siirtymävaiheessa Tilastokeskuksesta. Tilastokeskuksesta saatavat tutkintotiedot olisivat käytettävissä heti uuden rahoitusjärjestelmän käyttöönoton yhteydessä eli varainhoitovuoden 2018 suoritepäätöstä tehtäessä. Tutkinnon osia ei lakiin ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaisesti käytettäisi varainhoitovuosien 2018 ja 2019 rahoituksen myöntämisen perusteena.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on 10.7.2015 antamallaan päätöksellä (OKM/33/040/2015) asettanut todennetun osaamisen rekisterin valmisteluhankkeen ohjausryhmän ja käynnistänyt yhdessä Opetushallituksen kanssa kehittämishankkeen, jonka tehtävänä on suunnitella, toteuttaa ja käyttöönottaa todennetun osaamisen rekisteri, joka muodostaisi viranomaisen todentaman osaamisen päätietovarannon. Osa rahoituksen määrittämiseksi tarvittavista tiedoista, esimerkiksi perusrahoituksen opiskelijavuositiedot sekä suoritusrahoituksen tiedot tutkinnon osista ja tutkinnoista laajuuksineen, voisivat olla saatavissa rajapintojen kautta koulutuksen järjestäjien opintohallinnon järjestelmistä valmisteilla olevaan tietovarantoon ja rahoituksen määrittämisen tarpeisiin.

Vaikuttavuusrahoituksen myöntämisperusteena käytettävät työllistymis- ja jatko-opiskelutiedot tulisivat Tilastokeskuksesta. Työllistymis- ja jatko-opiskelutiedot olisivat käytettävissä heti uuden rahoitusjärjestelmän käyttöönoton yhteydessä eli varainhoitovuoden 2018 suoritepäätöstä tehtäessä.

Järjestäjäkohtaiset opiskelijapalautetiedot saataisiin Opetushallituksen ylläpitämästä ammatillisen koulutuksen opiskelijapalautejärjestelmästä. Nykyistä olemassa olevaa AIPAL-näyttötutkintojen palautejärjestelmää laajennettaisiin kaikkea ammatillista koulutusta koskivaksi ja kehitettäisiin sisällöllisesti rahoitusjärjestelmän tarpeiden mukaiseksi. Opiskelijapalautejärjestelmän rinnalle luotaisiin työelämäpalautejärjestelmä, johon kerättäisiin työnantajien antamaa palautetietoa. Opiskelijapalautejärjestelmän tietoja käytettäisiin ensimmäisen kerran varainhoitovuoden 2020 rahoituksen perusteena ja työelämäpalautejärjestelmän tietoja varainhoitovuoden 2021 rahoituksen perusteena.

Opetushallituksen kustannustiedonkeruuta jatkettaisiin uudistetussa muodossa tutkintojen ja muiden painotusperusteiden kustannuskehityksen seuraamiseksi. Kustannustietojen perusteella arvioitaisiin tutkintojen ja painotusperusteiden keskinäisiä kustannuseroja ja niissä tapahtuvia muutoksia. Näiden tietojen perusteella muutettaisiin tarvittaessa rahoitusmallin kustannus- ja muita painotuskertoimia.

Uuden rahoitusjärjestelmän tiedonkeruut ja niiden edellyttämät järjestelmät keskitettäisiin Opetushallitukseen. Rahoituksen perusteena olevien suoritettietojen samoin kuin kustannustietojen julkinen raportointi keskitettäisiin opetushallinnon yhteiseen tilastotietopalveluun – Viipuseen. Opetushallinnon sisäiseen käyttöön ja laajemmin opetushallinnon ja järjestäjien yhteiskäyttöön tarkoitettu rahoitus- ja kustannustietojen raportointi toteutettaisiin OIVA- Opetushallinnon ohjaus- ja säätelypalvelun käyttöliittymän kautta. Suoritepäätösraportointi toteutettaisiin osana OIVA- Opetushallinnon ohjaus- ja säätelypalvelun raportointia. Opetushallituksen rahoituksen suoritettietoja ja kustannustietoja sisältävät järjestelmät integroitaisiin Viipunen -tietopalvelun ja OIVA -palvelun kanssa niin, että tiedonsiirrot tapahtuisivat rajapintojen kautta.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

4.1.1 Vaikutukset koulutuksen järjestäjille

Rahoitusjärjestelmä

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistus vaikuttaisi rahoituksen jakautumiseen ammatillisen koulutuksen järjestäjien välillä. Rahoitusta kohdentuisi nykyistä suhteellisesti enemmän niille koulutuksen järjestäjille, joilla koulutuksen läpäisy on tehokasta ja koulutus vaikuttavaa, koska nykytilaan verrattuna suoritettujen tutkintojen ja tutkinnon osien sekä koulutuksen vaikuttavuuden painoarvo rahoituksen määräytymisperusteena lisääntyisi merkittävästi.

Rahoitusjärjestelmän uudistus vaikuttaisi myös rahoituksen vakauteen ja ennakoitavuuteen. Vakaus ja ennakoitavuus vähentyisi erityisesti sellaisella järjestäjällä, jonka tuottamien suoritteiden määrä vaihtelisi vuosittain, koska suhteellisessa rahoitusjärjestelmässä kunkin koulutuksen järjestäjän suoriutumisen vaikuttaisi osaltaan toisten koulutuksen järjestäjien saaman rahoituksen määrään. Lisäksi perusrahoituksen opiskelijavuosien tavoitteellinen määrä päätettäisiin vuosittain, jolloin järjestäjän opiskelijavuosien määrä voisi vaihdella vuodesta toiseen. Toisaalta rahoituksen vakautta ja ennakoitavuutta turvattaisiin kuitenkin järjestämisluvissa määrättyllä vähimmäisopiskelijavuosimäärällä, riittävällä perusrahoitusosuudella sekä käytännöllä suoritusrahoituksen perusteena kahden varainhoitovuoden suoritteita. Lisäksi rahoitusjärjestelmässä huomioitaisiin esimerkiksi opiskelijoiden aiempi koulutustausta ja erityisen tuen tarve, millä varmistettaisiin järjestäjien taloudelliset edellytykset tarjota koulutusta erilaisille asiakasryhmille.

Rahoituksen muutoksesta uuteen rahoitusjärjestelmään siirryttäessä on tehty alustavia ja suunta-antavia koelaskelmia. Koelaskelmissa on käytetty nykyisen rahoitusjärjestelmän perusteella saatavilla olevia tietoja. Opiskelijavuosina on käytetty ammatillisen peruskoulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen osalta opiskelijamäärien painotettua keskiarvoa sekä oppilaitosmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen osalta rahoitettuja opiskelijatyövuosia. Laskelmissa on oletettu, että yksi opiskelija ja yksi opiskelutyövuosi vastaavat yhtä opiskelijavuotta. Suoritusrahoituksen perustana olevat tutkinnot ja tutkinnon osat on määritelty nykyisin käytettävissä olevien tietojen perusteella. Perus- ja suoritusrahoituksessa ala- ja tutkintokohtaisia erot on huomioitu nykyisistä kustannustiedonkeruista saatuihin ala- ja tutkintokohtaisiin tietoihin perustuvilla kustannusryhmäkertoimilla käyttäen viittä eri kustannusryhmää. Perus- ja suoritusrahoituksessa tutkintotyypin mukaiset kustannuserot sekä oppisopimuskoulutuksen poikkeavat kustannukset on huomioitu liitteenä olevan asetusluonnoksen mukaisilla kertoimilla. Majoituksen ja erityisen tuen kertoimissa lähtökohtana ovat olleet nykyiset kertoimet. Vaikuttavuusrahoituksessa on mitattu tutkinnon ja tutkinnon osan suorittaneissa työllistyneiden ja jatko-opiskelijaksi (korkeakouluihin) siirtyneiden osuutta tutkinnon tai tutkinnon osan suorittaneista. Koko tutkinnon suorittaneita suhteessa tutkinnon osan suorittaneisiin on painotettu 2:1 ja ennen koulutusta ei-työllisinä olleita suhteessa työllisinä olleisiin 2:1.

Koelaskelmien perusteella hieman yli 50 prosentilla järjestäjistä rahoitus muuttuisi enemmän kuin 10 prosenttia nykyiseen valtiosuusrahoitukseen verrattuna. Näiden järjestäjien osuus nykyisestä rahoituksen euromäärästä on noin 30 prosenttia. Viidesosalla järjestäjistä rahoitus

pienenisi enemmän kuin 10 prosenttia ja näiden järjestäjien osuus nykyisestä rahoituksen euromäärästä on 15 prosenttia ja opiskelijamäärästä 10 prosenttia. Joka kymmenennellä järjestäjällä rahoitus pienenesi yli 20 prosenttia, näiden osuus nykyisestä rahoituksen euromäärästä 7 prosenttia ja opiskelijamäärästä 3 prosenttia. Viimeksi mainittuun ryhmään kuuluisi erityisoppilaitoksia, jotka kattavat yli 2/3 tämän ryhmän nykyisestä rahoitusosuudesta. Ilman erityisoppilaitoksia yli 20 prosentin vähennys koskettaisi järjestäjiä, joiden yhteen laskettu rahoitusosuus on alle 2 prosenttia ja opiskelijamäärä runsaan prosentin.

Edellä esitetyissä koelaskelmissa erityisoppilaitosten erityisen tuen painokertoimet on määriteltä tasoltaan nykyisiä erityisopetuksen kertoimia vastaaviksi. Koelaskelmien perusteella näyttäisi kuitenkin siltä, että erityisen tuen kertoimien tasoa uudessa rahoitusjärjestelmässä tulisi tarkistaa. Erityisoppilaitosten rahoituksen vähentyminen koelaskelmissa johtuu siitä, että nykyisen tason mukaan määritellyissä painokertoimissa ei ole otettu täysimääräisesti huomioon suorituksiin ja vaikuttavuuteen perustuvan rahoituksen erityispiirteitä. Erityisoppilaitosten opiskelijoilla suorituksia kertyy keskimääräistä vähemmän ja myös työllistymisprosentti on keskimääräistä alhaisempaa.

Joka kolmannella järjestäjällä rahoitus kasvaisi yli 10 prosenttia. Näiden osuus nykyisestä rahoituksesta on 16 prosenttia ja opiskelijamäärästä 18 prosenttia. Joka viidennellä järjestäjällä rahoitus kasvaisi yli 20 prosenttia ja lähes joka kymmenellä yli 50 prosenttia. Ensi mainitun ryhmän osuus nykyisestä rahoituksesta on vajaa 5 prosenttia ja jälkimmäisen ryhmän osuus noin puoli prosenttia. Laskelmat on tehty ilman suoritusrahoituksen perusteena olevien suoritteiden rajoittamista. Ehdotuksen mukaan suoritusrahoituksessa hyväksyttäisiin rahoituksen perusteeksi järjestäjää kohden vain tietty määrä osaamispisteitä suhteessa tavoitteelliseen opiskelijavuosiin määrään. Tällä rajoituksella olisi vaikutusta sellaisten koulutuksen järjestäjien suoritusrahoituksen määrään, joilla suoritettujen tutkintojen tai tutkinnon osien määrä on huomattavan suuri verrattuna tavoitteelliseen opiskelijavuosiin määrään.

Uuden rahoitusjärjestelmän käyttöönottoon liittyisi siirtymäaika, jonka aikana perusrahoituksen osuus laskisi asteittain kohti 50 prosentin osuutta ja suoritus- ja vaikuttavuusrahoitusosuudet vastaavasti kasvaisivat. Siirtymäajalla varmistettaisiin, että koulutuksen järjestäjän saama rahoitus ei muuttuisi merkittävästi tai yllättävästi uuden rahoitusmallin käyttöönoton yhteydessä. Siirtymäaika takaisi järjestäjille riittävän ajan sopeuttaa toimintaansa rahoitusmallin aiheuttamiin muutoksiin.

Uusi rahoitusjärjestelmä edellyttäisi koulutuksen järjestäjiltä nykyistä suurempaa taloudellista kantokykyä, sillä edellisten vuosien toteutuneisiin suoritteisiin perustuvassa rahoitusmallissa järjestäjän tarjonnassa ja toiminnan volyymissä tapahtuvat muutokset vaikuttaisivat saatavaan rahoitukseen pääsääntöisesti vasta kahden vuoden viiveellä. Talousarvion määrärahan lisäykseen perustuva opiskelijavolyymin kasvu otettaisiin kuitenkin huomioon jo varainhoitovuoden rahoituksessa perusrahoitusosuuden laskennallisina suoritteina, millä varmistettaisiin koulutuksen järjestäjien taloudelliset mahdollisuudet vastata kunkin varainhoitovuoden kohdennettuihin koulutustarpeisiin.

Yksityisten ammatillisen koulutuksen järjestäjien lakisääteisistä tehtävistä aiheutuvien arvonlisäveromenojen osalta ehdotetaan siirryttäväksi niin sanotun euro-eurosta periaatteen mukaiseen kompensatiomenettelyyn, joka vastaisi periaatteiltaan yliopistolain ja ammattikorkeakoululain mukaista menettelyä. Korvaus myönnettäisiin kullekin järjestäjälle kyseisen järjestäjän toteutuneiden arvonlisämenojen suuruusena. Euro-eurosta periaatteeseen siirtyminen pois-

taisi sen nykyisin keskimääräisenä myönnettävään arvonlisäverokompensaation liittyvän ongelman, että myönnettävä arvonlisäkompensatio ei vastaa järjestäjän toteutunutta arvonlisäverorasitusta. Menettely asettaisi tasa-arvoisempaan asemaan sekä yksityiset koulutuksen järjestäjän keskenään että yksityiset ja kunnalliset koulutuksen järjestäjät suhteessa toisiinsa.

Ammatillisen koulutuksen uudistaminen

Koulutuksen järjestäjien saama rahoitus olisi jatkossakin yleiskatteellista eli koulutuksen järjestäjät voisivat kohdentaa saamansa rahoituksen tarkoituksenmukaiseksi katsomallaan tavalla. Ammatillisen koulutuksen reformin myötä ammatilliseen koulutuksen järjestämiseen liittyvät lakisäateiset tehtävät osittain muuttuisivat. Yhteen tutkinnon suorittamistapaan siirtymisen myötä koulutuksen järjestäjien toimintaprosessit yhtenäistyisivät ja rinnakkaista hallintoa purettaisiin, mikä vähentäisi koulutuksen järjestämisen kustannuksia. Toisaalta uudistus toisi järjestäjille myös eräitä uusia tai muuttuneita tehtäviä, jotka lisääisivät järjestäjien kustannuksia. Merkittävimmät uusien tai muuttuneiden tehtävien kustannusvaikutukset liittyisivät henkilökohtaistamiseen, työpaikalla tapahtuvaan opiskeluun, yhteisiin tutkinnon osiin, opiskelijoille annettavaan erityiseen tukeen sekä opintososiaaliin etuuksiin.

Esityksen mukaan kaikille tutkinnon suorittajille ja valmentavan koulutuksen opiskelijoille laadittaisiin henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma. Tämä lisäisi henkilökohtaisen ohjauksen tarvetta ja koulutuksen järjestäjien kustannuksia, vaikka voimassa olevan lainsäädännön mukaiset erilaiset opiskelijakohtaiset suunnitelmat vastaavat sisällöltään ja menettelyiltään osittain ehdotuksen mukaista henkilökohtaistamista. Nuorten työssäoppimis- ja oppisopimushankkeita koskeneen selvityksen mukaan oppisopimuskoulutuksen henkilökohtaistamiseen käytettiin noin 25-40 tuntia. Toisaalta henkilökohtaistamisen yhteydessä nykyisistä laajemmin selvittäisiin opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen ja suunniteltaisiin puuttuvan osaamisen hankkiminen, joka osaltaan tehostaisi koulutusta. Henkilökohtaistamisen laajentumisen ja siihen liittyvän ohjauksen lisääntymisen arvioidaankin vähentävän muita koulutuksen järjestämiskustannuksia, koska aiemmin hankittu osaaminen tunnistettaisiin nykyistä systemaattisemmin ja koulutuksen järjestämisessä voitaisiin yhä tehokkaammin keskittyä nimenomaan puuttuvan osaamisen hankkimiseen.

Työpaikalla järjestettävän koulutuksen määrään vaikuttaa se, houkutteleeko sen järjestäminen koulutuksen järjestäjää, työpaikkoja ja opiskelijaa. Lisäksi yleinen työllisyys- ja taloustilanne vaikuttaa työ- ja elinkeinoelämän mahdollisuuksiin tarjota työpaikalla järjestettävään koulutukseen soveltuvia tehtäviä. Nykyisin ammatillisessa koulutuksessa on yhteensä vuosittain vähän alle 250 000 opiskelijaa, joten työpaikalla järjestettävän koulutuksen potentiaalinen joukko on varsin suuri. Näistä 250 000 opiskelijasta oppisopimusopiskelijoita on nykyisin noin 49 000.

Mikäli työpaikalla tapahtuva koulutus lisääntyisi nykyisestä laajuudestaan esimerkiksi 10-15 prosentilla, vähentäisi tämä koulutuksen järjestäjien tiloihin, laitteisiin ja välineisiin liittyviä kustannuksia. Vuoden 2015 kustannustiedonkeruiden tietojen perusteella ammatillisen peruskoulutuksen kiinteistö- ja materiaalikustannukset olivat noin 270 miljoonaa euroa. Työpaikalla tapahtuvan opiskelun lisääntyminen esimerkiksi kymmenellä prosentilla vähentäisi laskennallisesti kiinteistöihin liittyviä kustannuksia arviolta 27 miljoonaa. Laitte-, väline- ja materiaalikustannuksista ei ole käytettävissä yksilöityä tietoa, joten niiden osalta ei voida arvioida tarkkaan kustannusten euromääräistä pienentymistä.

Työpaikalla järjestettävän koulutuksen lisääntyminen, näyttöjen suorittaminen jatkossa ensisijaisesti työpaikoilla sekä lakisääteinen yhteistyövelvoite edellyttäisivät koulutuksen järjestäjiltä nykyistä tiiviimpää yhteistyötä työ- ja elinkeinoelämän kanssa. Toisaalta työpaikalla tapahtuvan opiskelun lisääntyminen eri muodoissaan ja ammatillisten tutkinnon osien osaamisen osoittaminen näyttämällä ammattitaito ensisijaisesti työpaikalla käytännön työtehtävissä vähentäisi koulutuksen järjestäjien tilantarvetta sekä pienentäisi laitteisiin, välineisiin ja kalustoon liittyviä kustannuksia. Yhteen tutkinnon suorittamistapaan siirtymisen myötä luovutettiin myös ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjien nimeämistä ammattiosaamisen näyttöjen toimeleimistä.

Opetushallituksen vuoden 2014 kustannustiedonkeruun mukaan ammatillisena peruskoulutuksena suoritetuissa ammatillisissa perustutkinnoissa suoritettiin yhteensä 3 391 779 opintoviikkoa, josta työssäoppimisen opintoviikkoja oli 641 218 eli noin 19 prosenttia kaikista suoritetuista opintoviikoista. Vuoden 2014 työssäoppimisen opintoviikkojen toteuma on siis lähellä tuolloin voimassa olleen lainsäädännön edellyttämää 20 opintoviikon työssäoppimisen vähimmäismäärää, sillä 20 opintoviikkoa on noin 17 prosenttia 120 opintoviikon tutkinnosta. Vuoden 2014 kustannustiedonkeruun mukaan ammatillisena peruskoulutuksena järjestettävän ammatillisen perustutkinnon työssäoppimisesta aiheutui kustannuksia keskimäärin 474 euroa vuodessa opiskelijaa kohti, josta keskimäärin 37 euroa oli työnantajalle maksettavia korvauksia. Ammatillisena peruskoulutuksena järjestettävän ammatillisen perustutkinnon toteutuneet kokonaiskustannukset vuonna 2014 olivat keskimäärin 10 749 euroa vuodessa opiskelijaa kohti eli työssäoppimisen kustannukset olivat noin 4,4 prosenttia vuosittaisista kokonaiskustannuksista. Ammatillisena aikuiskoulutuksena järjestettävän oppilaitosmuotoisen koulutuksen kustannustiedonkeruussa ei kerätä tietoa työpaikalla järjestettävän koulutuksen kustannuksista tai määrästä.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisen ammatillisen perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä, josta työssäoppimisena suoritettavaa osaamisen hankkimista tulee olla vähintään 30 osaamispistettä. Jos oletetaan, että opiskelija suorittaisi vuodessa keskimäärin 60 osaamispistettä, joista työssäoppimisen vähimmäismäärän mukaisesti 10 osaamispistettä työssäoppimisena ja 50 osaamispistettä muun osaamisen hankkimisen kautta, vuoden 2014 kustannustietojen perusteella työssäoppimisen kustannukset olisivat tällöin 47,40 euroa osaamispistettä kohti ja muun osaamisen hankkimisen kustannukset 205,50 euroa osaamispistettä kohti. Kustannusero työssäoppimisen ja muun osaamisen hankkimisen välillä olisi noin 158 euroa osaamispistettä kohti. Jos koulutussopimukseen perustuvan työpaikalla tapahtuvan koulutuksen osuus nousisi esimerkiksi 20 osaamispisteeseen vuodessa, jolloin muun osaamisen hankkimisen osuus olisi 40 osaamispistettä, vuosittaiset kustannukset laskisivat edellä mainituilla oletuksilla noin 1 580 euroa. Vastaavasti jos työpaikalla tapahtuvan koulutuksen osuus nousisi 30 osaamispisteeseen vuodessa, vuosittaiset kustannukset laskisivat 3 160 euroa.

Yhteen tutkinnon suorittamistapaan siirtymisen myötä nykyisiä yhteisiä tutkinnon osia ja vapaasti valittavia tutkinnon osia vastaavat tutkinnon osat sisältyvät kaikkien ammatillista perustutkintoa suorittavien tutkintoon. Tämä tuo uuden velvoitteen ja vaatii uudenlaista osaamista niiltä koulutuksen järjestäjiltä, jotka ovat järjestäneet ammatillista perustutkintoa vain näyttötutkintona. Tällaisia koulutuksen järjestäjiä oli vuonna 2014 yhteensä 15. Vuonna 2014 ammatillisen perustutkinnon suoritti näyttötutkintona 16 141 henkilöä. Yhteisten tutkinnon osien laajuus on 35 osaamispistettä eli 19,4 prosenttia 180 osaamispisteen laajuisesta ammatillisesta perustutkinnosta. Yhteisten tutkinnon osien kustannusrakenteen voidaan arvioida vastaavan

yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon koulutusala, jonka yksikköhinta vuonna 2016 on 7674,24 euroa. Käyttämällä mainittua yksikköhintaa koulutuksen vuosittaisina kustannuksina ja koulutuksen kestona kolmea vuotta olisivat yhteisten tutkinnon laskennalliset kustannukset noin 4 470 euroa per opiskelija. Vapaasti valittavien tutkinnon osien laajuus on ollut 10 osaamispistettä, ja ne ovat voineet sisältää esimerkiksi ammatillisia tai yhteisiä tutkinnon osia. Vapaasti valittavien tutkinnon osien kustannusrakenteen voidaan arvioida vastaavan ammatillisen koulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa, joka vuonna 2016 on 10 465,32 euroa. Käyttämällä keskimääräistä yksikköhintaa koulutuksen vuosittaisina kustannuksina ja koulutuksen kestona kolmea vuotta olisivat yhteisten tutkinnon laskennalliset kustannukset noin 3 140 euroa per opiskelija. Käytännössä laskennallinen kustannusvaikutus koulutuksen järjestäjille olisi kuitenkin tätä pienempi, sillä 46,8 prosentilla ammatillisen perustutkinnon näyttötutkintona suoritavista on taustalla aiempi ammatillinen perustutkinto, jolloin he pääsääntöisesti saisivat yhteiset tutkinnon osat ja vapaasti valittavat tutkinnon osat suoritetuksi osaamisen tunnustamisen kautta. Jos esimerkiksi 8 000 uutta opiskelijaa suorittaisivat jatkossa yhteiset tutkinnon osat ja vapaasti valittavat tutkinnon osat, olisi arvioitu kokonaiskustannus 60 880 000 euroa.

Koulutuksen järjestäjillä olisi jatkossa erityisen tuen järjestämisvelvollisuus myös ammatti- ja erikoisammattitutkintoa suorittaville opiskelijoille. Nykyisin koulutuksen järjestäjä on voinut vapaaehtoisesti järjestää erityisopetusta ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijoille. Vuonna 2014 erityisopetuksena järjestettävää ammatillista lisäkoulutusta järjestettiin noin 150 opiskelijatyövuotta, mikä vastaa noin yhtä prosenttia kaikista opiskelijatyövuosista. Rahoituksessa ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhintaa on korotettu erityisopetusta saaneiden opiskelijoiden osalta euromäärällä, joka on 50 prosenttia ammatillisen koulutuksen keskimääräisestä yksikkö hinnasta eli vuoden 2016 tasossa 5 232,66 euroa per opiskelija. Ammatillisessa peruskoulutuksessa erityisopetusta saaneita ammatillista perustutkintoa suorittavia opiskelijoita oli syksyllä 2015 noin 21 500 eli noin 14,7 prosenttia kaikista opiskelijoista. Voidaan kuitenkin arvioida, että ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutuksessa erityistä tukea saavien opiskelijoiden osuus olisi jatkossa pienempi kuin ammatillisessa peruskoulutuksessa. Jos erityistä tukea saavien opiskelijoiden lukumäärä ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutuksessa olisi ollut esimerkiksi neljä prosenttia kaikista opiskelijatyövuosista eli 600 opiskelijatyövuotta, olisivat lisääntyvästä erityisopetuksesta aiheutuvat arvioidut kustannukset noin 2 354 697 euroa.

Maksuttomaan ruokailuun oikeutettujen ammatillisen perustutkintokoulutuksen opiskelijoiden määrä olisi voimassa olevan lain mukaan maksuttomaan ruokailuun oikeutettujen määrää suurempi, kun ammatillisen perustutkintokoulutuksen opiskelijamäärään lasketaan voimassa olevan lainsäädännön mukaan ammatillista perustutkintoa näyttötutkintona suorittavat päätoimiset valmistavan koulutuksen opiskelijat.

Ruokailusta aiheutuvat kustannukset koulutuksen järjestäjälle vaihtelevat erityisesti opiskelijamäärän perusteella. Osa järjestäjistä tuottaa ateriat itse tai hankkii ne palveluntarjoajalta. Keskimääräisessä oppilaitoskoossa päivittäisen maksuttoman aterian järjestäminen maksaa muutamalta koulutuksen järjestäjältä ja Opetushallitukselta saatujen tietojen mukaan arviolta 4 euroa päivässä. Aterian järjestäminen erityisoppilaitoksissa ja työssäoppimisen aikana on usein edellä mainittua kalliimpaa.

Mikäli ammatillisen perustutkintokoulutuksen opiskelijoiden työpaikalla järjestettävän koulutuksen määrä lisääntyisi, voisi tästä aiheutua koulutuksen järjestäjälle enemmän kustannuksia kuin mitä aiheutuu maksuttoman aterian järjestämisestä oppilaitoksessa. Tällä hetkellä koulu-

tuksen järjestäjät pyrkivät työssäoppimisen aikana tekemään työssäoppimispaikan kanssa sopimuksen päivittäisen ruokailun järjestämisestä, mutta mikäli sopimukseen ei päästä, koulutuksen järjestäjät maksavat opiskelijalle ruokarahan tai mahdollisuuden ruokailla työssäoppimispaikan lähellä mahdollisesti sijaitsevassa toisessa järjestäjän opetuspisteessä. Opiskelijalle työssäoppimisen aikana maksettavan ruokarahan määrä on noin 4-7 euroa päivässä.

Tällä hetkellä näyttötutkintona suoritettavaan ammatillisen perustutkintoon valmistavassa koulutuksessa päätoimisesti opiskelevia ei arvioida kuitenkaan olevan kuin joitakin tuhansia, jolloin yhdelle koulutuksen järjestäjälle aiheutuvat lisäkustannukset jäisivät vähäiseksi. Osa koulutuksen järjestäjistä on lisäksi jo nykyisin tarjonnut näille opiskelijoille oikeuden maksuttomaan ruokailuun.

4.1.2 Vaikutukset opiskelijalle

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla on päätoimisissa opinnoissa oikeus opintotukilain mukaisiin etuuksiin.

Ammatillista perustutkintoa suorittavalla sekä valmentavan koulutuksen opiskelijalla on oikeus koulumatkatukilain mukaiseen koulumatkatukeen, jos yhdensuuntaisen koulumatkan pituus on vähintään 10 kilometriä ja opiskelijalla on vähintään seitsemän koulumatkatukeen oikeuttavaa yhdensuuntaista matkaa viikossa yhdenjaksoisen vähintään 18 päivän ajan. Jatkossa osaamista hankittaisiin nykyistä enemmän erilaisissa oppimisympäristöissä, mikä voisi johtaa siihen, että nykyistä harvemmillä opiskelijoilla olisi oikeus koulumatkatukeen, jos säännöllisten päivittäisten koulumatkojen lukumäärä vähenee.

Koulutuspituuudet ja työttömyysjaksojen pituudet vaikuttavat henkilön saamiin palkkatuloihin. Joustavat ympärivuotiset väylät koulutukseen hakeutumisessa nopeuttaisivat koulutukseen pääsyä ja lyhentäisivät näin koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olemisen jaksoja. Henkilökohtaistamisen menettelyt ja rahoitusjärjestelmän suorituspainotteisuus lyhentäisivät koulutuspituuksia, mikä nopeuttaisi tutkinnon suorittaneena työelämään siirtymistä ja ennen opintojen aloittamista työelämässä jo olleiden kohdalla lyhentäisi työelämästä poissaoloa. Koulutuspituuksien ja työttömyysjaksojen lyhentymisen lisäksi näin ollen työllistyvän henkilön palkkatuloja. Eräillä opiskelijoilla koulutuspituuudet saattaisivat kuitenkin myös pidentyä, sillä yhteisten tutkinnon osien ja vapaasti valittavien tutkinnon osien pakollisuus pidentäisivät nykyisin näyttötutkintona ammatillisen perustutkinnon suorittavien tutkinnon suorittamisaikaa ja valmistavassa koulutuksessa opiskeluaikaa ja lykkäisivät siirtymistä työelämään.

4.1.3 Vaikutukset valtiontalouteen ja kunnallistalouteen

Ammatillisen koulutuksen määräraha myönnetään talousarvion momentilta 29.20.30 *Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin*. Uudessa ammatillisen koulutuksen rahoitusmallissa rahoituksen määräytymisestä todellisen kustannuspohjan perusteella luovuttaisiin ja ammatillisen koulutukseen kohdennettava valtion rahoituksen kokonaismäärä muutettaisiin talousarvioon perustuvaksi. Talousarvion määrärahaa korotettaisiin vuosittain ammatillisen koulutuksen indeksin kustannustason nousua vastaavasti. Talousarvioon perustuva määräraha mahdollistaisi valtion ja kuntien ammatilliseen koulutukseen osoitettavien menojen nykyistä paremman ennakoitavuuden ja hillitsisi koulutukseen osoitettavien julkisten menojen kasvua.

Kunnat osallistuvat nykyisin ammatillisen peruskoulutuksen (tutkintotavoitteinen ja valmentava koulutus) rahoitukseen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetyllä omarahoitusosuudella. Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitukseen kunnat eivät voimassa olevien säännösten mukaan osallistu. Jatkossa ammatillisen koulutuksen rahoitusta ei myönnettäisi erikseen ammatilliseen peruskoulutukseen ja lisäkoulutukseen, joten kuntien rahoitusvastuuta ei voitaisi jatkossa erotella nykyisen perus- ja lisäkoulutuksen jaottelun perusteella. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 55 §:n 2 momentin mukaan uusissa ja laajentuviissa valtionosuustehtävissä valtionosuus on 100 prosenttia uusien ja laajentuvien tehtävien laskennallisista kustannuksista ellei valtionosuustehtäviin tehdä vastaavan suuruisia vähennyksiä. Viittaussäännöksen nojalla kyseistä säännöstä sovelletaan myös opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa tarkoitettuun rahoitukseen.

Kunnilla säilyisi omarahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa. Kuntien rahoitusvastuuta ei jaoteltaisi enää ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen välillä, mutta kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 55 §:n 2 momentin säännös uusien ja laajentuvien tehtävien 100-prosenttisesta valtionosuudesta otettaisiin huomioon siten, että kuntien suhteellinen tai euromääräinen rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoituksesta ei nousisi uuden rahoitusjärjestelmän käyttöönoton myötä. Varainhoitovuoden 2017 tilannetta käytettäisiin valtion ja kuntien suhteellisten rahoitusosuuksien sekä kuntien euromääräisen rahoitusosuuden määräytymisen pohjavoitena. Laskennallisesti kunnille tuleva omarahoitusosuus ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksessa kompensoitaisiin vähentämällä kuntien rahoitusosuutta ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksessa.

Myös kuntien rahoitusvastuussa luovuttaisiin rahoituksen määräytymisestä todellisen kustannuspohjan perusteella ja kuntien rahoitusosuus määriteltäisiin kertoimen avulla valtion talousarvioon otettavan määrärahan perusteella. Kuntien rahoitusosuuteen sovellettaisiin lisäksi ammatillisen koulutuksen indeksiin mukaista indeksikorotusta, joten kuntien euromääräinen rahoitusosuus nousisi indeksiin mukaista kustannustason nousua vastaavasti. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 55 §:n 2 momentin säännöstä uusien ja laajentuvien tehtävien valtionrahoituksesta sovellettaisiin jatkossakin eli kuntien rahoitusvastuu ei niiden myötä voisi kasvaa. Valtion talousarvion määrärahan mahdollinen lasku puolestaan vähentäisi kuntien rahoitusosuuden euromäärää suoraan laissa säädetyin kertoimen perusteella.

Kunnan omarahoitusosuus perustuisi jatkossakin kunnan asukasmäärään, joten kuntien rahoitusasema ammatillisen koulutuksen rahoittajina ei tältä osin muuttuisi.

Jatkossa yksityisille koulutuksen järjestäjille maksettavan arvonlisäverokorvauksen määrä muuttuisi toteuman perusteella vuosittain. Yksityisille järjestäjille on kuitenkin jo nykyisin korvattu keskimääräiset arvonlisäverot, joten muutoksella ei olisi valtiontaloudellisia vaikutuksia.

Hallitus on vuosien 2016–2019 julkisen talouden suunnitelmassa päättänyt työvoimakoulutuksen siirtoon liittyvästä määrärahasiirrosta työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan momentilta 32.30.51 opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan vuodesta 2018 alkaen. Työvoimakoulutuksen saatavuuden ja jatkuvuuden turvaamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön välillä on sovittu siirtymävaiheen koulutusten rahoituksesta siten, että sekä vuonna 2016 että 2017 momentilta 32.30.51 tehtävät siirtymävaiheen koulutushankinnat maksetaan momentilta 32.30.51. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa vuoden 2018 alusta lukien alkavien koulutusten rahoituksesta. Siirtymävaiheen kohteena olevien koulutusten han-

kintaan arvioitu määräraha on tarkoitus palauttaa budjettiteknisenä korjauksena opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokasta työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan vuosien 2018–2021 julkisen talouden suunnitelmassa ja valtion talousarviossa. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon alalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle siirtyvien koulutusten osalta työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon alan hankittujen koulutusten tulee päättyä viimeistään vuoden 2019 aikana eikä niistä enää aiheutuisi menoja vuoden 2020 valtion talousarvioon. Siirtymävaiheen kohteena olevien koulutusten määrärahan palautukset täsmennetään osana valtion talousarvion valmistelua.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisiin palveluihin oikeutettujen kohderyhmä laajenisi kattamaan myös ne opiskelijat, jotka ovat nykyisin suorittaneet ammatillista perustutkintoa näyttötutkintona sekä työvoimakoulutuksena perustutkintoa suorittavat. Palvelujen piiriin kuuluvien opiskelijoiden määrä lisääntyisi nykyisestä arviolta noin 50 000 opiskelijalla. Palveluiden piiriin kuuluvien määrän kasvu edellyttäisi, että psykologipalveluiden ja kuraattoripalveluiden resursseja tulisi lisätä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain valmistelussa käytetyn henkilöstön mitoitusperusteen mukaisesti kuraattoreiden ja psykologien laskennallinen lisätarve sekä kustannukset olisivat yhteensä noin 5,6 miljoonaa euroa vuodessa (HE 67/2013 vp)⁵. Kustannuslisäys kohdentuu peruspalvelujen valtionosuuteen, valtiovarainministeriön pääluokkaan. Opiskelijahuoltoon koskevan asian valmistelua jatketaan yhdessä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön kanssa.

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen tiedonkeruun uudistamisesta ja ylläpidosta syntyisi lisäkustannuksia Opetushallitukselle, joka vastaa opetushallinnon tietojärjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta ja rahoitustiedon keruusta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on 10.7.2015 antamallaan päätöksellä (OKM/33/040/2015) asettanut todennetun osaamisen rekisterin valmisteluhankkeen ohjausryhmän ja käynnistänyt yhdessä Opetushallituksen kanssa kehittämissä hankkeen, jonka tehtävänä on suunnitella, toteuttaa ja käyttöönottaa todennetun osaamisen rekisteri, joka muodostaa viranomaisen todentaman osaamisen päätietovarannon. Osa rahoituksen määräämiseksi tarvittavista tiedoista voisi olla saatavissa rajapintojen kautta koulutuksen järjestäjien opintohallinnon järjestelmistä valmisteilla olevaan tietovarantoon ja rahoituksen määrittämisen tarpeisiin. Tämä täsmentyy todennetun osaamisen rekisterin valmisteluhankkeen valmistelun edetessä.

Opiskelijapalautejärjestelmän (AIPAL/OPAL) kehittämisestä ja ylläpidosta syntyisi lisäkustannuksia Opetushallitukselle. Lisäksi kustannuksia syntyisi uuden työelämäpalautejärjestelmän kehittämisestä ja ylläpidosta.

Tilastokeskuksesta tulevien tietojen osalta muodostuisi ainoastaan muita kuin tietojen poiminnasta aiheutuvia pienimuotoisia kustannuksia. Vaikuttavuusrahoituksen määräytymisperus-

---

⁵ Psykologien ja kuraattorien palkat laskettu valtiovarainministeriön kuntavaikutusten laskentakehikon mukaisesti: 48 705 opiskelijaa : 1000 opiskelijaa/ psykologi = 49 psykologia lisää. Psykologin keskimääräinen kuukausipalkka 4620 euroa x 49 psykologia x 12 kuukautta, yhteensä 2 716 560 euroa/ vuosi. Kuraattorit: 48 705 opiskelijaa : 780 opiskelijaa/ kuraattori = 62 kuraattoria lisää / ka kuukausipalkka 3920€ => 62 x 12 x 3920€ = 2 916 480€ / vuosi

Lisäys yhteensä 5 633 040€ / vuosi.

teena käytettävien työllistymis- ja jatko-opiskelutietojen tuottaminen ei aiheuttaisi muutoksia järjestelmiin tai tiedonkeruisiin. Tilastokeskuksen tulisi kuitenkin suorittaa vaikuttavuusrahoituksen laskennassa tarvittavat poiminnat työssäkäyntirekisteristään ja toimittaa tiedot opetushallinnon käyttöön.

Tällä hetkellä tutkintomaksuista kertyy tuloa noin 3 miljoonaa euroa vuodessa. Tutkintotoimikuntien toimintaan kohdenneet kustannukset ovat olleet noin 2,4 miljoonaa euroa vuosittain. 1.8.2016 toimintansa aloittaneen näyttötutkintosihteeristön arvioidut kokonaiskustannukset ovat noin 750 000 euroa vuodessa, ja ovat osa tutkintotoimikuntien toiminnan kustannuksia. Opetushallituksen näyttötutkintojärjestelmän hallintoon, ohjaukseen ja kehittämiseen käyttämä työpanos on ollut vuositasolla reilut 7 henkilötyövuotta eli noin 256 000 euroa, ja Opetushallitukselle aiheutuneet kokonaiskustannukset 357 000 euroa. Opetushallitus on arvioinut, että uusia työelämätoimikuntia voisi olla ammatillisen koulutuksen tutkintojen laaja-alaisuuden ja tutkintojen määrän vähenemisen sekä toimikuntien tehtävien vähenemisen vuoksi noin 40 ja toimikuntien toiminnan ja sihteeristön kustannukset olisivat arviolta noin 1,2 miljoonaa euroa. Kun tähän lasketaan mukaan Opetushallitukselle aiheutuvat kustannukset, työelämätoimikuntien kokonaiskustannukset olisivat arvioilta noin 1,5 miljoonaa euroa vuodessa.

Työpaikalla tapahtuvan opiskeluun liittyvillä uudistuksilla voi olla vaikutuksia julkiseen talouteen riippuen siitä, miten työpaikalla tapahtuvan opiskelun määrä kehittyy ja siitä, millä muodoilla sitä toteutetaan. Mikäli oppisopimuskoulutuksen käyttö lisääntyy nykyisestä, vaikuttaa tämä julkiseen talouteen verotulojen lisääntymisen kautta, koska opiskelijat ovat työllisiä. Mikäli taas koulutusopimuksella opiskelu lisääntyisi, ei tämä vaikuttaisi suoraan julkiseen talouteen, mutta mikäli se vähentäisi oppisopimuksen käyttöä nykyisestä volyyminä, lisäisi tämä opintotukimenoja ja koulumatkatukimenoja. Valtion ja kuntien verotulot pienenisivät vastaavasti tässä tilanteessa.

4.2 Hallinnolliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan

4.2.1 Vaikutukset koulutuksen järjestäjän toimintaan

Yhteen järjestämislupaan siirtymisellä ja kaikkien järjestämislupien uusimisella olisi vaikutusta koulutuksen järjestäjään. Järjestäjien, joilla on voimassa oleva ammatillisen peruskoulutuksen tai lisäkoulutuksen järjestämislupa, ei tarvitsisi hakea lupaa uudelleen, vaan opetus- ja kulttuuriministeriö muuttaisi voimassa olevat luvat uuden lain mukaisiksi järjestämisluviksi lakiin sisältyvien siirtymäsäännösten nojalla. Järjestämislupien muuttaminen vaikuttaisi kuitenkin siten, että jatkossa luvissa määriteltäisiin ne tutkinnot, joita koulutuksen järjestäjällä on oikeus järjestää, eikä enää koulutusaloja. Koulutuksen järjestämisluvissa määrättäisiin uusina tehtävinä myös työvoimakoulutuksen ja vankeinkoulutuksen koulutustehtävästä, joita koulutuksen järjestäjien tulisi hakea. Myös toiminta-aluetta koskeva järjestämislupien sääntely muuttuisi ja tulisi uutena määräyksenä ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjille.

Lisäksi ohjaus- ja rahoitusjärjestelmän muutokset vaikuttaisivat järjestämislupiin perustuvaan määrälliseen säätelyyn. Järjestämisluvissa määrättäisiin myös opiskelijavuosien vähimmäismäärästä. Tämä vähimmäismäärä olisi luonteeltaan erilainen kuin nykyisin järjestämisluvissa määrätty enimmäisopiskelijamäärä, sillä järjestettävän koulutuksen rahoitus pohjautuisi vuosittain päätettävään tavoitteelliseen opiskelijavuosiin määrään.

Koulutuksen järjestäjä voisi järjestää koulutustehtävänsä liittyviin tutkintoihin liittyvää muuta koulutusta, mutta järjestämislupaa pelkän muun ammatillisen koulutuksen järjestämiseen ei enää myönnettäisi. Tämä vaikuttaisi erityisesti niiden koulutuksen järjestäjien asemaan, joiden luvassa ei tällä hetkellä ole ollut tutkintotavoitteisen koulutuksen järjestämislupaa. Näiden koulutuksen järjestäjien tulisi hakea tutkintotavoitteisen koulutuksen järjestämislupaa.

Myös oppisopimuskoulutusta koskevan järjestämislupasäätelyn muuttuminen vaikuttaisi koulutuksen järjestäjiin. Jatkossa koulutuksen järjestäjät voisivat järjestää oppisopimuskoulutusta vain koulutustehtävänsä mukaisissa tutkinnoissa. Tämä vaikuttaisi joidenkin järjestäjien toimintaan merkittävästi, koska nykyisin oppisopimuskoulutusta on ollut mahdollista järjestää kaikilla koulutusaloilla hankkimalla tietopuoliset opinnot sellaiselta järjestäjältä, jolla on kyseisen koulutusalan järjestämislupa. Tämä on kuitenkin sidoksissa siihen, mitä tutkintoja uuteen järjestämislupaan määritellään. Ehdotettu muutos kuitenkin korostaisi sitä, että oppisopimuskoulutuksen järjestäjällä tulee olla myös oppisopimuskoulutuksen järjestämisen osalta koulutustehtävän kannalta tarvittava osaaminen ja riittävä yhteistyö työelämän kanssa.

Yhteen tutkinnon suorittamistapaan siirtymisen myötä koulutuksen järjestäjien toimintaprosessit, erityisesti osaamisen hankkimiseen, osoittamiseen ja arviointiin sekä todistusten antamiseen liittyen selkeytyisivät, kun rinnakkaisista prosesseista voitaisiin luopua. Tämä vähentäisi koulutuksen järjestäjän työmäärää. Lisäksi yhteen tutkinnon suorittamistapaan ja osaamisen arviointitapaan siirtyminen yksinkertaistaisi ja selkeyttäisi ammatillisen koulutuksen hallintoa ja ohjausta. Koulutuksen järjestäjän päätös- ja toimivalta lisääntyisi jatkossa, kun se myöntäisi kaikki ammatilliset tutkinnot ja antaisi todistukset.

Näyttötutkintojen tutkintotoimikunnat lakkautettaisiin ja osa tutkintotoimikuntien tehtävistä siirtyisi jatkossa koulutuksen järjestäjälle. Nykyiset tutkintotoimikunnat ovat antaneet todistukset näyttötutkintoina suoritetuista ammatillisista tutkinnoista. Vuonna 2014 näyttötutkintoja suoritettiin yhteensä 34 900. Tutkintotoimikunnat antoivat tutkintotodistuksen kaikille koko tutkinnon suorittaneille. Tutkintotodistusten lisäksi tutkintotoimikunnat ovat antaneet vuosittain lukuisia todistuksia suoritetuista tutkinnon osista tutkinnon suorittajien pyynnöstä. Koulutuksen järjestäjä myöntäisi jatkossa tutkinnot ja antaisi kaikki todistukset, mutta koulutuksen järjestäjien työmäärä ei kuitenkaan lisääntyisi. Tälläkin hetkellä koulutuksen järjestäjät ovat tehneet todistukset valmiiksi tutkintotoimikunnan hyväksymistä ja allekirjoitusta varten ja myös huolehtineet allekirjoitetut todistukset tutkinnon tai tutkinnon osia suorittaneille. Käytännössä tutkintojen myöntämisen ja todistusten antamisen siirtäminen kaikilta osin koulutuksen järjestäjälle jättäisi pois yhden hallinnollisen vaiheen todistusten antoprosessista ja parhaimmillaan nopeuttaisi todistusten saamista.

Ammatillisen tutkinnon suorittaminen vain yhdellä tavalla vähentäisi koulutuksen järjestäjien laadittavaksi tulevien erilaisten sopimusten ja suunnitelmien määrää. Jatkossa koulutuksen järjestäjän ei tarvitsisi solmia erillisiä näyttötutkintojen järjestämissopimuksia toimikuntien kanssa, vaan oikeus myöntää tutkintoja ja järjestää tutkintokoulutusta olisi osa opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää tutkintojen myöntämisen- ja koulutuksen järjestämislupaa. Tällä hetkellä (syyskuu 2016) näyttötutkintojen järjestämissopimuksen tehneitä tahoja on AITU-tutkintotoimikuntarekisterin mukaan yhteensä 185. Järjestämissopimuksia on keskimäärin noin 11 yhtä koulutuksenjärjestäjää kohden. Koulutuksen järjestäjillä on sopimuskumppanina 1–56 eri tutkintotoimikuntaa.

Koulutuksen järjestäjän, joka järjestää nykyisin ammatillista perustutkintoa sekä näyttötutkintona että ammatillisena peruskoulutuksena, tulee laatia samaan tutkintoon näyttötutkinnon järjestämissuunnitelma tutkintotoimikuntaa varten sekä suunnitelma ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta ja arvioinnista ammattiosaamisen näyttöjen toimielintä varten. Jatkossa koulutuksen järjestäjän hallinnollinen työ vähenisi tältä osin, koska koulutuksen järjestäjä laatisi vain yhden järjestäjäkohtaisen tutkinnoittain eriytyvän osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelman, joka sisältäisi suunnitelman näyttöjen toteuttamista ja arvioinnista.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan ammatillista perustutkintoa ammatillisena peruskoulutuksena järjestävän tai valmentavia koulutuksia järjestävän koulutuksen järjestäjän on tullut laatia tutkinnon perusteiden tai valmentavan koulutuksen perusteiden mukainen opetussuunnitelma, jossa päätetään järjestettävästä koulutuksesta. Opetussuunnitelma on pitänyt laatia erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa koulutusta varten. Valtioneuvoston asetuksella on säädetty tarkemmin opetussuunnitelmassa päätettävistä asioista. Esityksen mukaan koulutuksen järjestäjällä ei olisi enää lakisääteistä velvoitetta laatia määrämuotoista opetussuunnitelmaa. Tämä vähentäisi koulutuksen järjestäjän työmäärää. Koulutuksen järjestäjät voisivat edelleen laatia toteutussuunnitelman järjestämäänsä koulutusta varten, mutta suunnitelma ja sen sisältö olisivat järjestäjän päätettävissä. Koulutuksen järjestäjällä olisi kuitenkin edelleen velvoite huolehtia siitä, että tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja annettavasta koulutuksesta ja koulutukseen hakeutumisesta on tietoa yleisesti saatavilla.

Esityksen mukaan kaikessa ammatillisessa koulutuksessa otettaisiin käyttöön yhtenäinen henkilökohtaistamisprosessi, joka soveltuisi kaikille ammatillisen koulutuksen asiakkaille. Henkilökohtaistaminen laajenisi siten koskemaan jatkossa kaikkia hakeutujia, tutkinnon suorittajia ja valmentavan koulutuksen opiskelijoita, mikä lisäisi koulutuksen järjestäjien henkilökohtaistamiseen liittyvää työmäärää jonkin verran nykyisestä. Toisaalta yhteen yhteiseen henkilökohtaistamisprosessiin siirtyminen selkeyttäisi ja yksinkertaistaisi koulutuksen järjestäjien toimintaprosesseja ja yhdenmukaistaisi yksilöllisten opintopolkujen laatimista.

Henkilökohtaistamisprosessissa koulutuksen järjestäjän tehtävänä olisi jatkossa selvittää ja tunnistaa hakeutujan, tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen sekä henkilökohtaistaa tälle tutkinnon tai valmentavan koulutuksen valinta, osaamisen osoittaminen sekä tarvittavan osaamisen hankkiminen. Jatkossa osana henkilökohtaistamisprosessia koulutuksen järjestäjän tehtävänä olisi myös laatia yhdessä hakeutujan, tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan kanssa henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma. Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma korvaisi nykyisäädösten mukaiset näyttötutkintojen henkilökohtaistamista koskevan asiakirjan, ammatillisen peruskoulutuksen henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, oppisopimuskoulutuksessa edellytetyn henkilökohtaisen opiskeluohjelman sekä erityisopetuksen henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman. Jatkossa vain yhden asiakirjan laatiminen selkeyttäisi ja yksinkertaistaisi koulutuksen järjestäjän henkilökohtaistamiseen liittyviä tehtäviä.

Henkilökohtaistaminen ja yksilöllisten opintopolkujen toteuttaminen edellyttäisivät opetushenkilöstöltä osaamista toimia erilaisissa oppimisympäristöissä. Ammatillinen opettajuus edellyttäisi myös jatkossa yhdessä tekemistä ja monialaista yhteistyötä oppilaitoksen arjessa. Kulloinkin tarvittavan oppimisympäristön rakentaminen koulutuksen järjestäjän tarjonnan mukaisesti ja eri oppimisympäristöjen joustava hyödyntäminen osaamisen hankkimisessa on

osa opettajan ammattitaitoa, jonka tarkoituksena on auttaa tutkinnon suorittajaa tai opiskelijaa saavuttamaan tavoitteeksi asetetun ammattitaidon ja muun osaamisen.

Nykyisiä yhteisiä tutkinnon osia ja vapaasti valittavia tutkinnon osia vastaavat tutkinnon osat sisältyisivät kaikkien ammatillista perustutkintoa suorittavien tutkintoon, minkä vuoksi nykyisin ammatillisista perustutkintoa vain näyttötutkintona järjestäneiltä koulutuksen järjestäjiltä vaadittaisiin jatkossa uudenlaista osaamista. Tällaisia koulutuksen järjestäjiä oli vuonna 2014 yhteensä 15. Muutos tarkoittaisi näiden koulutuksen järjestäjien osalta uusiin tehtäviin pätevän henkilöstön palkkaamista tai nykyisen henkilöstön osaamisen päivittämistä.

Esityksen mukaan myös yhteisten tutkinnon osien rakennetta, sisältöä ja osaamistavoitteita muutettaisiin nykyisestä. Jatkossa yhteiset tutkinnon osat muodostuisivat nykyisen neljän sijasta kolmesta temaattisesta kokonaisuudesta, jotka olisivat viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen sekä yhteiskunta- ja työelämäosaaminen. Nykyisestä sosiaalisen ja kulttuurisen osaamisen yhteisestä tutkinnon osasta luovuttaisiin, mutta siihen sisältyvä osaaminen sisällytettäisiin osaksi kolmea jäljelle jäävää yhteistä tutkinnon osaa. Muutokset yksinkertaistaisivat ammatillisen perustutkinnon muodostumissääntöjä sekä lisäisivät tutkintotodistusten informatiivisuutta, kun tutkinnon osan nimi kuvaisi nykyistä paremmin tutkinnon osaan sisältyviä osa-alueita. Muutoksilla saattaisi olla vaikutuksia myös tarjottavaan opetukseen ja tarvittavan opetushenkilöstön määrään.

Valtionosuutena rahoitettavan työvoimakoulutuksen tarjoamiseen olisivat jatkossa oikeutettuja ne koulutuksen järjestäjät, joille järjestämisluvassa on kyseinen tehtävä myönnetty. Lupa myönnettäisiin osana ammatillisen koulutuksen järjestämis lupaa. Muutoksen seurauksena ammatillisen koulutuksen järjestämis lupaa tulisivat mahdollisesti hakemaan myös sellaiset uudet toimijat, joilla lupaa ei tällä hetkellä ole, mutta jotka ovat järjestäneet hankintatoimintana rahoitettua työvoimakoulutusta.

Työvoimakoulutuksen järjestämistä koskevan luvan myöntämisen edellytyksenä olisi laissa säädettyjen ammatillisten, taloudellisten ja toiminnallisten edellytysten täyttyminen sekä koulutustarve. Luvan saaneiden järjestäjien osalta työvoimakoulutuksen järjestämiseen liittyvän koulutusten kilpailutuksen määrä ja siihen sidotun hallinnollisen työn arvioidaan vähenevän. Luvan saaneet järjestäjät voisivat kuitenkin edelleen osallistua hankintatoimintana rahoitettavan työvoimakoulutuksen kilpailutukseen.

Uusi ammatillisen koulutuksen tutkintorakenne mahdollistaisi jatkossa nykyiset koulutusalat ylittävät, työelämän uusiin osaamistarpeisiin vastaavat tutkinnot, joihin sisältyisi lisäksi aiempaa enemmän valinnan mahdollisuuksia. Tämä edellyttäisi, että koulutuksen järjestäjän olisi kyettävä ennakoimaan osaamis- ja koulutustarpeita, monipuolistamaan tarjontaansa ja varmistamaan henkilöstönsä riittävyys ja osaaminen. Käytännössä tutkintorakenteeseen liittyvien muutosten arvioidaan edellyttävän aiempaa enemmän koulutuksen järjestäjien yhteistyötä alueellisesti ja osin maanlaajuisesti, jotta opiskelijalla olisi aidosti mahdollisuus hyödyntää tutkinnon perusteiden mukaisia valinnan mahdollisuuksia henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassaan.

Koulutuksen järjestäjien hakumenettelyihin liittyvät tehtävät muuttuisivat osittain, kun ammatilliseen koulutukseen hakeuduttaisiin jatkossa pääsääntöisesti niin sanotun jatkuvan haun kautta, jossa olisi mahdollista hakeutua koulutuksen järjestäjän kaikkeen koulutukseen joustavasti ympäri vuoden. Koulutuksen järjestäjät päättäisivät jatkuvan haun hakumenettelyistä.

Kyseessä ei olisi kuitenkaan kokonaan uudentyyppinen tehtävä, sillä perinteisen yhteishaun rinnalla koulutukseen on jo nykyisin hakeuduttu erilaisten lisä- ja erillishakujen kautta. Opiskelijavalinta on jo nykyisin koulutuksen järjestäjien tehtävänä, joten työmäärän ei tältä osin arvioida lisääntyvän.

Työpaikalla järjestettävän koulutuksen lisääntymisen seurauksena myös koulutuksen järjestäjän työ eri työnantajien kanssa lisääntyisi. Koulutuksen järjestäjän olisi jatkossa resursoitava henkilöstöään työpaikkakäynteihin sekä vastattava työelämäyhteistyön laadukkaasta hoitamisesta ja siihen liittyvästä osaamisesta. Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa henkilöstönsä osaaminen ja se, että työelämäyhteistyön hoitamisesta ja vastuunjaosta huolehditaan koulutuksen järjestäjän organisaatiossa. Työpaikalla järjestettävän koulutuksen laadukas toteuttaminen edellyttää yhteistyötä koulutuksen järjestäjien, oppilaitosten ja työpaikkojen välillä, tiedottamista, opettajien ja työpaikkaohjaajien koulutusta sekä ala- ja aluekohtaiset tarpeet huomioon ottavien toteutusmallien kehittämistä.

Esityksen mukainen koulutussopimukseen tai oppisopimukseen perustuva työpaikalla järjestettävä koulutus edellyttäisi yksilölliseen osaamistarpeeseen perustuvaa työpaikkakohtaista sopimista. Koulutussopimuksen osalta tämä merkitsisi muutosta suhteessa voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisesta työssäoppimisesta sopimiseen. Jatkossa opiskelija otettaisiin yhdeksi koulutussopimuksen sopijaosapuoleksi, joten koulutuksen järjestäjä sopisi kirjallisesti koulutussopimuksesta yhdessä työnantajan ja opiskelijan kanssa. Toisaalta opiskelijan yksilöllisistä tavoitteista myös työpaikalla järjestettävän koulutuksen osalta on ammatillisessa peruskoulutuksessa sovittu jo nyt osana opiskelijan henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa yhdessä työpaikan ja opiskelijan kanssa. Muutos ei siis muuttaisi merkittävästi toimintaa, vaan ensisijaisesti vahvistaisi opiskelijan roolia sopijaosapuolella. Koulutussopimukseen perustuvan koulutuksen järjestäminen edellyttäisi koulutuksen järjestäjältä ja sen opetushenkilöstöltä nykyiseen työssäoppimiseen verrattuna aiempaa tiiviimpää yhteistyötä työelämän kanssa.

Erityistä tukea koskeva ehdotus toisi uuden tehtävän sellaisille koulutuksen järjestäjille, jotka eivät aiemmin ole järjestäneet erityisopetusta. Ehdotus edellyttäisi näiltä järjestäjiltä erityiseen tukeen liittyvää osaamista ja resursseja erityisen tuen järjestämiseen. Jos koulutuksen järjestäjällä ei ole ollut aiemmin erityisopiskelijoita, tulee koulutuksen järjestäjän varmistaa henkilöstön riittävä osaaminen ja erityisopetuksen palveluiden saatavuus ja tarkoituksenmukaisuus. Suurimmalla osalla koulutuksen järjestäjiä on erityisopetusta saatavilla nykyisinkin.

Järjestyssääntöjen hyväksyminen tai järjestysmääräysten antaminen olisi koulutuksen järjestäjälle jatkossa vapaaehtoista. Voimassa olevassa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen ei nykyäänkään ole sovellettu järjestyssääntöjen hyväksymistä koskevaa säännöstä. Muutos vähentäisi koulutuksen järjestäjien velvoitteita ja toisaalta laajentaisi järjestäjän toimintavapautta ja harkintavaltaa valita keinot oppilaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi. Koulutuksen järjestäjän velvollisuus huolehtia oppilaitoksen turvallisuudesta ei kuitenkaan vähenisi.

Esityksen mukaan koulutuksen järjestäjän asuntolatoiminnasta säädettäisiin nykyistä tarkemmin. Säättäminen yhtenäistäisi ja selkeyttäisi asuntolatoimintaa järjestävien koulutuksen järjestäjien nykyisiä asuntolatoimintaan liittyviä käytäntöjä. Jatkossa asuntolatoimintaa järjestävien koulutuksen järjestäjän tulee ottaa huomioon esimerkiksi asuntolapaikan myöntämiseen liittyvät yhdenvertaiset myöntämisperusteet. Lisäksi ehdotus selkeyttäisi koulutuksen järjestäjän

toimivaltaa asuntolan järjestysääntöjen laatimisen sekä kurinpitokeinojen käyttämisen osalta asuntolassa.

Uusi rahoitusjärjestelmä antaisi koulutuksen järjestäjille jatkossakin oikeuden päättää rahoituksen kohdentamisesta. Erillisten tutkintotyyppi- ja järjestämismuotokohtaisista rahoitusväylistä luopuminen lisäisi koulutuksen järjestäjien toimivaltaa vastata työelämän osaamistarpeisiin tarkoituksenmukaisimmalla tavalla käytettävissä olevan resurssin puitteissa. Se myös kohtelisi järjestäjiä yhdenvertaisesti ylläpitäjämudosta riippumatta.

4.2.2 Vaikutukset muiden viranomaisten toimintaan

Vaikutukset opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen toimintaan

Uuden lainsäädännön voimaantulo edellyttäisi kaikkien voimassa olevien ammatillisen peruskoulutuksen ja lisäkoulutuksen järjestämislupien myöntämistä uudelleen. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntäisi järjestämisluvat nykyisille järjestämisluvan haltijoille hakemuksetta laissa säädettyjen siirtymäsääntösten nojalla. Lisäksi täysin uusia ammatillisen koulutuksen järjestämislupia tulisi hakemaan sellaisia tahoja, joilla on näyttötutkinnon järjestämissopimus tai jotka ovat järjestäneet työvoimakoulutusta, mutta joilla ei ole ollut ammatillisen koulutuksen järjestämislupaa. Järjestämislupien uusiminen ja uusien hakemusten käsittely lisäisi merkittävästi opetus- ja kulttuuriministeriön työmäärää.

Vaikka ammatillisen koulutuksen rahoitus vahvistettaisiin jatkossa vuosittain yhdellä suoritepääöksellä, eikä enää erillisillä ammatillisen peruskoulutuksen ja lisäkoulutuksen päätöksillä, mikä vähentäisi opetus- ja kulttuuriministeriön työmäärää. Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa päätettäisiin jatkossa opiskelijavuosien vähimmäismäärästä, mutta opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi vuosittain koulutuksen järjestäjän tavoitteellisesta opiskelijavuosimäärästä. Tämä lisäisi jonkin verran opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituspäätösten valmisteluun liittyvää työmäärää, sillä nykyisin vastaavatyypistä vuosittaista tarkastelua on tehty vain ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituspäätösten valmistelun yhteydessä.

Esityksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädettäisiin ammatti- ja erikoisammattitutkintojen laajuudesta osaamispisteinä. Tämä olisi opetus- ja kulttuuriministeriölle uusi tehtävä, mutta sen ei kuitenkaan arvioida vaikuttavan merkittävästi ministeriön työmäärään. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osaamispisteistä päättäminen on tarkoitus tehdä tutkintorakenneasetuksessa, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö muutoinkin antaa. Opetushallitus valmistelisi tutkintorakenteen muuttamista koskevat esitykset kuten nykyisinkin ja tekisi tässä yhteydessä työelämään ja sidosryhmiä sekä työelämätoimikuntia kuultuaan esityksen myös ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osaamispisteiksi. Myös tämä helpottaisi osaltaan opetus- ja kulttuuriministeriön työtä tutkintojen osaamispisteiden määrittelyssä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä työvoimakoulutustehtävä olisi edellytys sille, että koulutuksen järjestäjälle voitaisiin myöntää rahoitusta työvoimakoulutuksen järjestämistä varten. Työvoimakoulutustehtävän puitteissa opetus- ja kulttuuriministeriö huolehtisi siitä, että työvoimakoulutusta järjestävien koulutuksen järjestäjien verkko kattaa maan tarpeet ja että järjestäjillä on riittävät edellytykset ja erityisosaaminen ammatillisen koulutuksen järjestämiseen työvoimakoulutuksena.

Esityksen mukaan tutkintotoimikunnat lakkautettaisiin, joten Opetushallitus ei selvittäisi enää jatkossa koulutuksen järjestäjien tai näyttötutkinnon järjestäjien näyttötutkintojen järjestämisedellytyksiä tutkintotoimikuntien tukena niiden pyynnöstä, mikä osaltaan vähentäisi Opetushallituksen työmäärää. Esityksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voisi kuitenkin tarvittaessa pyytää Opetushallitukselta lausuntoa koulutuksen järjestäjän arvioinnin toteuttamissuunnitelmista järjestämislupia myöntäessään, muuttaessaan tai luvan peruuttamista harkitessaan. Lausunnon antaminen edellyttäisi Opetushallitukselta suunnilleen vastaavaa työmäärää kuin nykyinen järjestämisedellytysten selvittäminen. Opetushallituksessa tehtiin näyttötutkintojen järjestämisedellytysten selvityksiä vuonna 2014 yhteensä 101, vuonna 2015 yhteensä 86 ja vuonna 2016 yhteensä 94 kappaletta.

Esityksen mukaan Opetushallituksen tulisi jatkossa valmistella tutkinnon perusteet yhteistyössä työ- ja elinkeinoelämän, koulutuksen järjestäjien ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa. Säädetty tehtävä olisi uusi lakisääteinen tehtävä Opetushallitukselle, mutta se käytännössä ei lisäisi Opetushallituksen työmäärää, sillä nykykäytännönkin mukaan tutkinnon perusteiden valmistelu tehdään Opetushallituksessa laajassa sidosryhmäyhteistyössä. Esityksen mukaan ammatillinen tutkinto suoritettaisiin jatkossa yhdellä tavalla, joten Opetushallituksen tulisi muuttaa kaikkien ammatillisten perustutkintojen perusteet niin, että niissä olisi enää yksi tutkinnon suorittamistapa ja siten kaikille tutkinnon suorittajille yhtenevät tutkinnon muodostumissäännöt ja osaamispisteet. Ammatillisten perustutkintojen muodostuminen muuttuisi siten, että yhteisiä tutkinnon osia olisi kolme aiemman neljän sijaan. Lisäksi vapaasti valittavista tutkinnon osista erillisinä tutkinnon osina luovuttaisiin ja vastaava valinnaisuus siirrettäisiin osaksi ammatillisia tutkinnon osia. Muutos lisäisi työmäärää Opetushallituksessa, jonka tulisi muuttaa kaikkien ammatillisten perustutkintojen perusteet vastaamaan uutta lainsäädäntöä siten, että uudistetut perusteet olisivat käytävissä lain voimaan tullessa. Opetushallituksen tulisi myös määrittää kaikille ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osille osaamispisteet sekä uudistaa ammatti- ja erikoisammattitutkintoja työelämän ohjausryhmän esityksen mukaisesti. Myös tämä lisää työmäärää Opetushallituksessa erityisesti vuosina 2017–2018. Toimialaansa kuuluvien tutkintojen sekä koulutusten perusteista ja muista määräyksistä päättäminen on yksi Opetushallituksen perustehtävistä, mutta mittava ammatillisten tutkintojen perusteiden yhtäaikainen uudistaminen tulisi vaatimaan Opetushallitukselta käytävissä olevien resurssien suuntaamista ensisijaisesti perusteiden uudistamiseen sekä mahdollisesti myös lisäresursseja perusteiden uudistustyön ja ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanon tueksi.

Yhteen näyttöperusteiseen tutkinnon suorittamistapaan siirtymisen myötä valtakunnalliset näyttötutkintojen tutkintotoimikunnat ja koulutuksen järjestäjätason ammattiosaamisen näyttöjen toimielimet jäisivät lakisääteisinä toimieliminä pois. Niiden tilalle tulisivat valtakunnalliset työelämätoimikunnat, joita olisi kuitenkin vähemmän kuin nykyisiä tutkintotoimikuntia. Lisäksi uusilla työelämätoimikunnilla olisi selkeästi vähemmän hallinnollisia tehtäviä kuin nykyisillä tutkintotoimikunnilla, kun muun muassa näyttötutkintojen järjestämissopimusten solmimiseen liittyvä hallinnollinen työ jäisi pois. Voimassa olevia näyttötutkintojen järjestämissopimuksia on AITU-tutkintotoimikuntareisterin mukaan tällä hetkellä (syyskuu 2016) 2 040. Jatkossa tutkintotodistukset ja muut todistukset antaisi koulutuksen järjestäjä, joten uusilla työelämätoimikunnilla ei olisi enää myöskään todistusten antamiseen liittyvää hallinnollista työtä.

Opetushallituksessa tehtävä osin myös manuaalisia osia sisältävä tiedonkeruu vähenisi, kun siirryttäisiin rajapintojen kautta järjestelmästä toiseen tehtäviin sähköisessä muodossa tapahtuviin tiedonsiirtoihin. Tietojärjestelmien ja järjestelmien välisten siirtoyhteyksien rakenta-

misvaihe vaatisi oman resursointinsa. Järjestelmien valmistuttua ja ylläpitovaiheeseen siirryttäessä tiedonkeruiden vaatima työpanos kuitenkin vähenisi. Opetushallituksen tulisi myös kehittää ja ylläpitää uuden rahoitusjärjestelmän edellyttämät opiskelija- ja työelämäpalautejärjestelmät.

Vaikutukset työ- ja elinkeinoministeriön, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen toimintaan

Ammatillisen koulutuksen reformi muuttaisi työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön välistä työnjakoa työvoimakoulutuksen toteutuksessa. Jatkossa työvoimakoulutusta ohjattaisiin, rahoitettaisiin ja toteutettaisiin kahden eri rahoitus- ja ohjausjärjestelmän puitteissa. Työ- ja elinkeinohallinnolla säilyisi edelleenkin vastuu työvoimakoulutustarpeiden ennakoinnista, koulutustarjonnan suuntaamisesta, työnhakijoiden ohjaamisesta, opiskelijavallinnasta ja työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiittisten edellytysten selvittämisestä. Työ- ja elinkeinohallinnolla säilyisi jatkossakin rooli myös koulutuksen toteutuksen ja laadun seurannassa.

Työvoimakoulutuksen järjestämisen kahtiajaon arvioidaan lisäävän työtä työ- ja elinkeinoministeriössä, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa sekä työ- ja elinkeinotoimistoissa, sen myötä, että niiden tulisi suunnitella ja ohjata työvoimakoulutuksen kokonaisuutta sekä hankintajärjestelmän että valtionosuusjärjestelmän sääntelyn mukaisesti. Koska työvoimakoulutuksen hankintoihin kohdentuva työmäärä kuitenkin vähenisi, toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformilla ei arvioida kokonaisuudessaan olevan merkittäviä vaikutuksia työ- ja elinkeinohallinnon työmäärään. Esitetyt muutokset aiheuttaisivat olemassa olevien resurssien kohdentumista eri tehtäviin. Osittainen valtionosuusjärjestelmään siirtyminen edellyttäisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta uudenlaisen ohjaus- ja yhteistyösuhdeverkoston rakentamista koulutuksen järjestäjäkentän kanssa sekä koulutustarpeiden ennakoitityön kehittämistä. Myös työ- ja elinkeinotoimistoissa koulutuksen vastuujaaon muutos edellyttäisi uusien toimintamallien kehittämistä muun muassa koulutusten suunnitteluun ja työnhakijoiden ohjauskäytäntöihin.

Vaikutukset aluehallintovirastojen toimintaan

Esityksen mukaan aluehallintovirasto voisi jatkossa erityisestä syystä myöntää ammatillisen koulutuksen opettajien ja rehtoreiden kelpoisuusvaatimuksista erivapauden opetus- ja kulttuuriministeriön sijasta. Ammatillisen koulutuksen osalta rehtorien ja opettajien kelpoisuusvaatimusta koskeva erivapauden myöntäminen olisi uusi tehtävä aluehallintovirastolle. Aluehallintovirasto käsittelee jo nykyisin erivapauden myöntämiset kelpoisuusvaatimuksista opettajille ja rehtoreille perusopetuksen ja lukion osalta sekä rehtoreille taiteen perusopetuksen osalta. Erivapauden myöntämiseen liittyvät hakemukset käsitellään valtakunnallisesti Etelä-Suomen aluehallintovirastossa. Koska ammatillisen koulutuksen rehtorien ja opettajien kelpoisuusvaatimusta koskevia erivapaushakemuksia tulee tällä hetkellä ministeriölle vain yksittäisiävuodessa, ei uusi tehtävä lisää merkittävästi aluehallintoviraston työmäärää nykyisestä.

Muutoksenhaun osalta ehdotetussa laissa tarkoitettuihin erikseen lueteltuihin päätöksiin saisi esityksen mukaan vaatia oikaisua aluehallintovirastolta. Oikaisuvaatimuksen alaiset päätökset vastaisivat pääosin voimassa olevassa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa lueteltuja päätöksiä, joten aluehallintoviraston työmäärän ei arvioida oikaisumenettelyn osalta lisääntyvän.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

4.3.1. Vaikutukset koulutuksen saatavuuteen ja saavutettavuuteen sekä laatuun

Koulutuksen saatavuuteen ja koulutukseen pääsyyn voidaan vaikuttaa järjestämislupaa, rahoitusta ja opiskelijavalintaa sekä koulutuksen järjestämistä koskevalla säätelyllä ja ohjauksella.

Järjestämisluvissa mainitulla ensisijaisella toiminta-alueella sekä opiskelijavuosien vähimmäismääräsäätelyllä voidaan osaltaan edistää työ- ja elinkeinoelämän osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen ja nuorisoihokäluokan ammatillisen koulutuksen saatavuutta. Ammatillisen peruskoulutuksen toiminta-alueita koskevan säätelyn vapauttamisen myötä on mahdollista, että koulutustarjonta tulisi lisääntymään ainakin väkirikkailla alueilla. Mahdollisuudet oppisopimuskoulutuksen järjestämiseen voisivat määrällisesti kasvaa, kun sen järjestäminen ei enää olisi sidottu järjestämisluvassa myönnettyyn koulutustehtävään. Koska koulutuksen järjestäjä voisi kuitenkin järjestää oppisopimuskoulutusta ainoastaan järjestämisluvan mukaisissa tutkinnoissa ja toiminta-alueilla, poistaisi se mahdollisuuden järjestää oppisopimuskoulutusta myös muissa kuin järjestämisluvan mukaisissa tutkinnoissa ja toiminta-alueilla ja voi kaventaa oppisopimuskoulutuksen laadullista tarjontaa järjestäjäkohtaisesti ja joillakin alueilla. Koulutuksen järjestäjäkohtainen oppisopimuskoulutuksen tarjonnan supistuminen on kuitenkin sidoksissa siihen, mitä tutkintoja koulutuksen järjestäjällä on jatkossa oikeus koulutuksen järjestämislupansa puitteissa myöntää.

Laskentapäiviin perustuvasta opiskelijamäärien laskennasta luopuminen ja siirtyminen perusrahoituksen perusteena käytettävään yhteismitalliseen opiskelijavuoden määritelmään joustavoittaisi koulutuspolkujen yksilöllistä sisältöä ja kestoä. Se myös tukisi jatkuvan hakeutumisen periaatteita sekä osaamisen hankkimisen ja osaamisen osoittamisen henkilökohtaistamista. Opiskelijavuosi tukisi yksilöllisten opintopolkujen rakentamista, koska koulutuksen aloitus ja päättäminen eivät olisi sidoksissa laskentapäiviin, jolloin voidaan paremmin ottaa huomioon eri tavoin toteutettavat osaamisen kehittämistoimet ja opiskelijoiden tarvitsema osaaminen. Opiskelijavuosikapasiteettinsa puitteissa koulutuksen järjestäjä voi tehokkaammin ja joustavammin hallita opiskelijamääriä ja ottaa uusia opiskelijoita käytettävissä olevien opiskelijavuosien puitteissa.

Ammatillisten tutkintojen ja niiden osien määrittäminen rahoituksen määräytymiseen vaikuttaviksi suoritteiksi ohjaa koulutuksen järjestäjiä tehokkaampaan toimintaan, koska rahoitus ei määräytyisi niin vahvasti opiskelijamäärän tai läsnäolon perusteella kuin nykyisin. Lisäksi se ohjaisi koulutuksen järjestäjiä vastaamaan opiskelijoiden osaamistarpeisiin kokonaisten tutkintojen ohella myös tutkinnon osilla. Tällöin koulutuksen järjestäjät voisivat resurssiensa puitteissa palvella nykyistä useampia asiakkaita, kun osaamisen hankkimisessa keskityttäisiin siihen osaamiseen, jota henkilöllä puuttuu tavoitteesta ja kun osalla asiakkaista osaamistavoite voidaan saavuttaa tutkinnon osien avulla kokonaisten tutkintojen sijaan.

Suoritusrahoitus ja vaikuttavuusrahoitus ohjaavat koulutuksen järjestäjiä parantamaan koulutuksen läpäisyä, koska opiskelijan keskeyttäessä osa rahoituksesta jää saamatta. Vaikuttavuusrahoitus taas ohjaa koulutuksen järjestäjiä kohdentamaan tarjontaansa työelämän tarpeiden mukaisesti aloille, joilla on työvoimatarvetta. Suoritus- ja vaikuttavuusrahoitusosuuksien merkittävä kasvattaminen saattaisi kuitenkin vaikuttaa siten, että koulutuksen järjestäjillä ei olisi

kannustetta ottaa sellaisia opiskelijoita, joiden edellytykset tutkinnon osien tai tutkinnon suorittamiseen he arvioivat muita hakeutujia heikommiksi. Koko ikäluokan kouluttaminen ja myös oppimisvalmiuksiltaan heikompien hakijoiden koulutukseen pääsy pyritään varmistamaan riittävällä perusrahoitusosuudella sekä sillä, että rahoitusjärjestelmä ottaa huomioon tukitoimista kuten erityisopetuksesta sekä vailla ammatillisesti suuntautunutta toisen asteen tutkintoa olevien opiskelijoiden ohjauksesta koulutuksen järjestäjälle aiheutuvat kustannukset. Suoritusrahoituksessa rahoitusta korotettaisiin lisäksi silloin, kun tutkinnon suorittaa henkilö, jolla ei ole aikaisempaa perusasteen jälkeistä ammatillisesti suuntautunutta tutkintoa. Järjestäjän saadessa vailla tutkintoa olevan opiskelijan suorittamaan tutkinnon, rahoituskannuste on merkittävästi suurempi kuin silloin kun kyseessä on henkilö, jolla on jo aikaisempi tutkinto. Myös se, että tutkinnon osista maksetaan rahoitusta kannustaa osaltaan koulutuksen järjestäjiä ottamaan oppimisvalmiuksiltaan heikompia opiskelijoita, koska yksittäisten tutkinnon osien suorittaminenkin vaikuttaa koulutuksen järjestäjän rahoitukseen. Rahoitusjärjestelmässä otettaisiin huomioon myös se, että ammatillista perustutkintoa suorittavilla on yleensä vähemmän aiemmin hankittua osaamista kuin ammatti- ja erikoisammattitutkintojen suorittajilla.

Vastaavasti jatko-opintoihin sijoittuminen rahoituksen perusteena kannustaa yhteistyöhön korkeakoulujen, erityisesti ammattikorkeakoulujen kanssa, mikä osaltaan lyhentää opintopolkuja ja nopeuttaa siirtymistä työelämään jatko-opintojen jälkeen. Opiskelijapalautteen käyttöönotto rahoituksen perusteena lisäisi opiskelijoiden osallistumista ja vaikutusmahdollisuuksia koulutuksen sisällön suunnitteluun ja parantaisi tällä tavoin koulutuksen asiakaslähtöisyyttä.

Koulutuksen järjestäjille asetettava vastuu järjestämiensä tutkintojen ja koulutuksen sekä muun toiminnan laadusta ja laadunhallinnan kehittämistä kannustaa niitäkin koulutuksen järjestäjiä, joiden laadun kehittäminen on vasta alkuvaiheessa panostamaan koulutuksen laatuun toiminnan kaikilla tasoilla. Laadunhallinnan kehittäminen on osa koulutuksen järjestäjän strategista johtamista ja onnistuessaan se johtaa tehokkaaseen ja vaikuttavaan toimintaan, joka auttaa sopeuttamaan toiminnan taloudellisten edellytysten mukaiseksi strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

4.3.2 Vaikutukset yrityksiin ja työmarkkinoihin

Tutkinnon perusteiden, työelämän ja koulutuksen järjestäjien yhdessä tekemän osaamisen arvioinnin ja vaikuttavuusrahoitusosuuden kautta varmistettaisiin, että suoritettavat tutkinnot ja tutkinnon osat vastaisivat laadultaan työelämän ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita. Suoritusrahoituksen käyttöönotto ja vaikuttavuusrahoituksen osuuden kasvattaminen kannustaisi koulutuksen järjestäjiä työelämän tarpeita vastaavan koulutuksen järjestämiseen. Se ohjaisi koulutuksen järjestäjää suuntaamaan tarjontaansa niille aloille, joilla tarvitaan osaajia ja kohdentamaan tarjontaansa vastaamaan tehokkaammin osaamistarvetta. Työllistyminen ja työelämäpalaute vaikuttavuusrahoituksen perusteena kannustaisi koulutuksen järjestäjiä tiiviiseen yhteistyöhön työelämän kanssa koulutuksen osuvuuden ja kohtaannon parantamiseksi.

Osaamisen osoittaminen näyttämällä ammattitaito työpaikoilla käytännön työtehtävissä edellyttää, että työpaikat pystyvät tarjoamaan nykyistä enemmän näyttöpaikkoja tutkinnon suorittajille kun myös ammatillisessa perustutkinnossa osaamisen osoittaminen tapahtuisi pääsääntöön mukaan työpaikoilla. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) ammattiosaamisen näytöistä keräämien tietojen mukaan 49,9 % näytöistä järjestetään työpaikalla ja 47,6 % oppilaitoksessa. Lisäksi 4,4 % ammattiosaamisen näytöistä on toteutettu niin, että työpaikalla

annettua näyttöä on täydennetty oppilaitoksessa tai päinvastoin. Näyttötutkintojen järjestämistä työpaikoilla ei koota valtakunnallista tilasto- tai arviointitietoa. Suuntaa antavaa tietoa voi kuitenkin saada AIPAL-palauttejärjestelmästä. AIPAL-palautteen antaminen on vapaaehtoista. AIPAL-palautteen vuonna 2015 ja vuoden 2016 kahdeksana ensimmäisenä kuukautena antaneista 76 % vastasi, että tutkintotilaisuus on ollut työpaikalla tai työssäoppimispaikalla. Eri alojen ja tutkintojen välillä on suurta vaihtelua siinä, missä määrin tutkintotilaisuudet tai ammattiosaamisen näytöt on järjestetty työpaikoilla. Myös jatkossa osa näytöistä joudutaan toteuttamaan muualla kuin työpaikoilla etenkin niissä tilanteissa, joissa kaikkea tutkinnon perusteissa edellytettyä osaamista ei ole mahdollista osoittaa työpaikalla esimerkiksi potilas- tai liikenneturvallisuuden vaarantumisen vuoksi. Näytöt joudutaan antamaan oppilaitoksessa tai muussa koulutuksen järjestäjän osoittamassa paikassa osittain myös silloin, kun työelämän edustajat katsovat, että tietty työelämässä tarvittaviin perustaitoihin liittyvä osaaminen on osoitettava oppilaitoksessa ennen kuin tutkinnon suorittaja tai opiskelija voi työskennellä turvallisesti työpaikalla ja osoittaa siellä osaamistaan.

Työpaikoilla on oltava arvioijille asetetut vaatimukset täyttäviä henkilöitä näyttöjen arviointiin. Työelämän edustajat tarvitsevat arviointityön tueksi koulutusta tai perehdytystä erityisesti arviointi- ja ohjausosaamisessa, vaikka heiltä ei jatkossa vaaditakaan tietyn koulutusohjelman suorittamista. Nykyisin vähintään yhden näyttötutkinnon tutkintosuorituksen arvioijista on pitänyt olla näyttötutkintomestarikoulutuksen suorittanut.

Jos aiempia ammattiosaamisen näyttöjä vastaavien näyttöjen arvioinnista päättävät jatkossa aina työelämän nimeämä arvioija ja koulutuksen järjestäjän nimeämä arvioija yhdessä, työelämän arvioijia tarvitaan useampaan arviointitilanteeseen kuin aiemmin. Laskennallisesti arviointitilanteita olisi 132 053 ($221\,565 \times 0,596$) enemmän kuin nykyisin. Toisaalta Karvin tietojen mukaan ammattiosaamisen näyttöjen arviointikeskusteluun osallistuu työelämän edustaja 61,6 prosentissa ammattiosaamisen näyttöjä, joten jos nämä arviointikeskusteluun osallistuneet osallistuisivat myös osaamisen arvioinnista päättämiseen, työelämän arvioijia tarvittaisiin vain 85 081 ($221\,565 \times 0,384$) arviointitilanteeseen enemmän kuin nykyisin. Vastaavasti jos aiempia tutkintotilaisuuksia vastaavien näyttöjen arvioinnista päättää jatkossa vain kaksi henkilöä eli työelämän ja koulutuksen järjestäjän nimeämä henkilö, työelämästä tulevia arvioijia tarvittaisiin tältä osin vähemmän kuin aikaisemmin. Laskennallisesti vähennys olisi 145 612 arviointitilannetta vähemmän kuin nykyisin. Kokonaisuutena työelämän arvioijia tarvittaisiin uuden ammatillisen koulutuksen järjestelmän näyttöjä arvioimaan vähemmän kuin nykyisin ($132\,053 - 145\,612 = -13\,559$ tai $85\,081 - 145\,612 = -60\,531$ arviointitilannetta).⁶

---

⁶ Näyttötutkinnot arvioidaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti tutkinnon osittain niin, että arvioinnista päättävät yhdessä työnantajan, työntekijöiden ja opetusalan edustaja. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa on suoritettava keskimäärin 4,0 tutkinnon osaa, jotta tutkinto tulee suoritetuksi. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnon suorittaminen kestää keskimäärin 1,25 vuotta. Näyttötutkintona suoritettavissa ammatillisissa perustutkinnoissa tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia tutkinnon osia on keskimäärin 5,7, ja tutkinnon suorittaminen kestää keskimäärin 1,75 vuotta. Vipusen mukaan vuonna 2014 suoritettiin 13 348 ammattitutkintoa ja 5 411 erikoisammattitutkintoa, jolloin ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osia suoritettiin vuodessa laskennallisesti $60\,029 ((13\,348 + 5\,411) \times 4 / 1,25)$. Ammatillisia perustutkintoja suoritettiin näyttötutkintona 16 141, jolloin ammatillisten perustutkintojen osia suoritettiin vuodessa laskennallisesti $52\,574 (16\,141 \times 5,7 / 1,75)$. Lisäksi osa tutkinnon suorittajis-

Työpaikalla tapahtuvan opiskelun lisääntyminen voi vaikuttaa eri tavoin työmarkkinoihin. Nykyisin ammatillisessa koulutuksessa on yhteensä vuosittain vähän alle 250 000 opiskelijaa, joista oppisopimusopiskelijoita on nykyisin noin 49 000. Koulutussopimuksella tapahtuva opiskelu vastaa osittain nykyistä työssäoppimista. Aiempaa laajemmalla osaamisen hankkimisella työpaikoilla ilman työsopimussuhdetta voi jossain määrin olla vaikutuksia työelämässä olevien työllisten asemaan ja työn tarjontaan. Jos työpaikalla järjestettävän koulutuksen määrä lisääntyisi ammatillisessa peruskoulutuksessa vuonna 2014 järjestettyyn työssäoppimiseen verrattuna esimerkiksi 25 prosenttia, tarkoittaisi se aikaisemman lainsäädännön mukaisten opintoviikkojen määrän nousua 848 695 opintoviikkoon⁷. Jos työssäoppimisen määrä taas nousisi 40 %:iin suoritetuista opintoviikoista ammatillisena peruskoulutuksena järjestettävissä ammatillisissa perustutkinnoissa, tarkoittaisi se noin 500 000 opintoviikkoa lisää työssäoppimisen opintoviikkojen määrään vuoteen 2014 verrattuna. Yksi opintoviikko vastaa noin 40 työtuntia, joten työssäoppimisen lisääminen 25 %:iin vuoden 2014 toteumasta tarkoittaisi noin 8 miljoonaa työtuntia lisää työssäoppimista. Määrä antaa suuntaa antavaa arviota siitä määrästä, mitä työ- ja elinkeinoelämän tulisi tarjota työpaikalla järjestettävään koulutukseen soveltuvia työtehtäviä työpaikalla järjestettävän koulutuksen lisääntyessä.

Siirryttäessä valtionosuusrahoitteiseen työvoimakoulutukseen, viive havaitun koulutustarpeen ja koulutuksen aloittamisen välillä lyhenty merkittävästi. Koulutuksen aloittaminen ei enää ole riippuvaista kilpailutuksessa menestymisestä, vaan järjestäjä voi käynnistää koulutuksen tälle suorituspäätöksessä osoitetulla rahoituksella välittömästi. Työmarkkinoiden ja työttömien kannalta toiminnasta tulee nopeampaa ja reagoitiverkempää.

Uudistuksella voi olla vaikutuksia elinkeinon harjoittamiseen niiden työvoimakoulutusta järjestäneiden tahojen osalta, jotka eivät mahdollisesti tule saamaan järjestämislupaa. Järjestämisluvan ja siinä määrättävän koulutustehtävän myöntäminen edellyttävät laissa säädettyjen edellytysten täyttymistä, joita ei ole mahdollista arvioida ennen yksittäisten hakemusten käsittelyä.

---

ta suoritti vain yksittäisiä tutkinnon osia, ei koko tutkintoa. Henkilöitä, jotka suorittivat yksittäisen tutkinnon osan tai osia näyttötutkintona oli vuonna 2014 yhteensä 33 009. Koska ei ole saatavissa luotettavaa tietoa siitä, ovatko nämä henkilöt suorittaneet yhden vai useamman tutkinnon osan, heidän on katsottu tässä arvioissa suorittaneen vain yhden tutkinnon osan. Tämä tarkoittaisi, että arvioitavia tutkinnon osia oli vuonna 2014 laskennallisesti yhteensä 145 612 (60 029 + 52 574 + 33 009).

⁷ Opetushallituksen vuoden 2014 kustannustiedonkeruun mukaan ammatillisena peruskoulutuksena suoritetuissa ammatillisissa perustutkinnoissa suoritettiin yhteensä 3 391 779 opintoviikkoa, josta työssäoppimisen opintoviikkoja oli 641 218 eli noin 19 % kaikista suoritetuista opintoviikoista. 30.7.2015 saakka voimassa olleiden säännösten mukaisesti ammatillisena peruskoulutuksena järjestettäviin ammatillisiin perustutkintoihin kuului pakollisena suorittaa 20 opintoviikkoa työssäoppimista 120 opintoviikon laajuisesta tutkinnosta. 1 päivästä elokuuta 2015 lukien ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan ammatillisen perustutkinnon tulee sisältää osaamisen hankkimista työssäoppimisen kautta vähintään 30 osaamispistettä.

Vankilaopetuksen huomioiminen nykyistä paremmin ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmässä parantaisi vankilaopetuksen järjestämisen taloudellisia edellytyksiä ja tulisi todennäköisesti lisäämään ammatillisen koulutuksen järjestämistä vankilaopetuksena. Kansainvälisten tutkimusten perusteella kaikenlainen koulutus on tärkeässä roolissa rikosten uusimisten ehkäisyssä. Vankilaopetuksena toteutettavalla ammatillisella koulutuksella onkin tärkeä rooli rikoksen suorittamisen jälkeen yhteiskuntaan sijoittumisessa ja työllistymisessä.

4.3.3. Vaikutukset opiskelijoihin

Tutkintoihin ja tutkinnon osiin perustuvan suoritusrahoitusosuuden käyttöönotto kannustaisi koulutuksen järjestäjiä ohjauksellisin keinoin ja muita tukitoimia käyttäen mahdollistamaan sen, että opiskelijat saavat suoritetuksi tutkinnon osia ja tutkinnon. Suorituksiin perustuva rahoitus kannustaa myös aikaisemmin hankitun osaamisen täysimääräiseen tunnistamiseen ja tunnustamiseen, jolloin keskimääräiset koulutuspuutudet lyhentyisivät. Työmarkkinoille tulevan nuorisoikäluokan osalta se merkitsee työurien pidentymistä alkupäästä. Työelämässä jo toimivien aikuisten osalta muutos puolestaan merkitsee työstä poissaoloaikojen vähentymistä ja nykyistä joustavampia mahdollisuuksia yhdistää työ ja opiskelu. Rahoitusjärjestelmän uudistuksella olisi näin ollen positiivisia vaikutuksia sekä työllisyysasteeseen että työurien kokonaispituuteen.

Siirryttäessä yhtenäiseen henkilökohtaistamiseen ja yhteen ammatillisen tutkinnon suorittamistapaan, ammatillisen perustutkinnon suorittajien opintojen keston tai sisältöön ei jatkossa vaikuttaisi koulutuksen järjestämistapa ammatillisena peruskoulutuksena tai näyttötutkintona. Ammatillisen perustutkinnon suorittamisesta ammatillisena peruskoulutuksena luopumisen ja yhdenmukaisen henkilökohtaistamisen myötä ammatillisen perustutkinnon suorittajilla olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet siirtyä työmarkkinoille nopeammin, mikäli henkilöllä olisi tutkinnon suorittamiseksi tarvittavaa aiemmin hankittua osaamista tai hänen oppimisvalmiutensa mahdollistaisivat nopean etenemisen. Jotta opiskelijalle henkilökohtaistamisessa suunniteltu yksilöllinen opintopolku toteutuu, tulee opetuksen ja muun ohjauksen olla osaamisen hankkimista edistävää ja siinä tulee hyödyntää erilaisia oppimisympäristöjä.

Ammatillisen perustutkintoon sisältyisi jatkossa aina yhteisiä tutkinnon osia. Myös ammatti- ja erikoisammattitutkintojen opiskelijat voisivat suorittaa yhteisiä tutkinnon osia erillisinä tutkinnon osina. Tämä tarjoaa nykytilaan verrattuna uudenlaisen mahdollisuuden vahvistaa työssä ja elämässä tarvittavia perustaitoja. Vaikka ammatillisen perustutkinnon suorittajien yhdenvertaisuus tutkinnon muodostumisen yhdenmukaistamisen myötä lisääntyisi, voi vaarana olla, että työelämässä pitkään olleet aikuiset eivät selviydy yhteisistä tutkinnon osista tai eivät edes hakeudu suorittamaan ammatillista perustutkintoa, jos epäilevät mahdollisuuksiaan suoriutua yhteisistä tutkinnon osista. . Lisäksi yhteisten tutkinnon osien pakollisuus perustutkinnoissa voi pidentää joidenkin opiskelijoiden koulutuspolkuja nykyiseen verrattuna. Tähän kuitenkin vaikuttaa se, millaista tunnustettavaa aikaisempaa osaamista henkilöillä on.

Laajemmat mahdollisuudet suorittaa yksittäisiä ammatillisen tutkintojen osia parantaisivat erityisesti työikäisten ja työssä olevien mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen. Tutkinnon osien suorittaminen vie vähemmän aikaa ja on helpompi sovittaa esimerkiksi työn kanssa yhteen kuin kokonaisen tutkinnon suorittaminen. Tutkinto on myös mahdollista suorittaa osakerrallaan. Yksittäisten tutkintojen suoritusmahdollisuus madaltaa myös kynnystä osallistua

koulutukseen esimerkiksi henkilöillä, joilla ei ole aikaisempaa tutkintoa ja aikaisemmista opinnoista voi olla kulunut pitkä aika. Tutkinnon osien suorittaminen ja tähän tarvittavan puuttuvan osaamisen hankkiminen työvaltaisesti madaltaa osaltaan osallistumiskynnystä.

Valtakunnallisten yhteishakujen ensisijaisena kohderyhmänä olisivat hakeutumisvuonna perusopetuksen tai valmentavan koulutuksen päättävät nuoret, mutta yhteishaussa voisivat hakea kaikki vailla ammatillista tutkintoa olevat henkilöt. Yhteishaun koulutustarjonnalla ja valinnassa käytettävillä valintaperusteilla voitaisiin kuitenkin vaikuttaa siihen, että perusopetuksen samana vuonna päättäneet hakeutuisivat ja saisivat koulutuspaikan yhteishaun kautta. Yhteinen hakumenettely tukisi perusopetuksen päättävän ikäluokan välitöntä siirtymistä jatko-opintoihin ja työelämään, mikä osaltaan vähentäisi välivuosien syntymistä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädettävien valintaperusteiden soveltaminen koskisi ehdotuksen mukaan jatkossa vain yhteishaussa hakeutuvia. Tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisessa sovellettavat valintaperusteet olisivat siten erilaiset riippuen siitä, missä hakumenettelyssä henkilö hakeutuu tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi. Ehdotuksen mukaan otettaessa opiskelijoita ammatilliseen perustutkintokoulutukseen opiskelijoita jatkuvan haun kautta, koulutuksen järjestäjä päättäisi valintaperusteista noudattaen kuitenkin yhdenvertaisia valintaperusteita. Ehdotettu muutos toisaalta lisäisi opiskelijoiden yhdenvertaisuutta otettaessa opiskelijoita jatkuvan haun kautta kun koulutuksen järjestäjä voisi soveltaa yhdenmukaisia valintaperusteita hakijan aikaisemmasta koulutustaustasta riippumatta opetus- ja kulttuuriministeriön säätämien valintaperusteiden sijaan. Valintaperusteiden soveltaminen yhteishaussa nopeuttaisi kuitenkin samana vuonna perusopetuksen päättäneiden opiskelijavalintoja sen sijaan, että koulutuksen järjestäjät arvioisivat tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisen edellytykset kunkin arviolta noin 60 000⁸ perusopetuksen samana vuonna päättäneen hakijan osalta erikseen.

Niin sanotulla jatkuvalla haulla pyrittäisiin edistämään koulutukseen pääsyä läpi vuoden kaikille hakeutujille. Perusopetuksen suorittaminen ei olisi jatkossa tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä, vaan ehdotuksen mukaan tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi voitaisiin ottaa hakeutuja, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan riittävät edellytykset tavoitteena olevan osaamisen hankkimiseen tai tutkinnon suorittamiseen. Ehdotettu muutos yhdenmukaistaisi opiskelijoiden opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä koskevaa säätelyä siltä osin kun kyse olisi nykyisen ammatillisen peruskoulutuksen ja näyttötutkintona suorittavien opiskelijaksi ottamisen edellytyksistä.

Koska koulutuksen järjestäjä vastaisi henkilön tutkinnon tai koulutuksen suorittamisen edellytysten arvioinnin, voisi hakeutujilla olla kuitenkin erilaiset mahdollisuudet päästä suorittamaan tutkintoa tai koulutusta riippuen siitä, minkälaisia menettelyjä koulutuksen järjestäjät käyttävät opiskelijoiden edellytysten arvioinnissa ja minkälaisia tukitoimia kukin koulutuksen järjestäjä pystyy tarjoamaan tutkinnon suorittajille ja opiskelijoille.

---

⁸ Tilastokeskuksen tilastojen mukaan peruskoulun 9. luokan päättäneistä on välittömästi hakenut jatko-opintoihin vuosittain noin 60 000. Opetushallituksen tietojen mukaan ammatillisen koulutuksen ja lukio-koulutuksen yhteishaussa haki 2015 keväällä yhteensä 79 662 hakijaa, joista perusopetuksen samana vuonna päättäneitä hakijoita oli 2015 vuonna 57 379

Jos valtakunnallisessa hakumenettelyssä valituksi tullut tutkinnon suorittaja tai valmentavan koulutuksen opiskelija haluaisi vaihtaa tutkintoa tai koulutusta tai hän ei terveydentilansa tai toimintakykynsä vuoksi kykenisi suorittamaan tutkintoa tai valmentavaa koulutusta, johon on tullut valituksi, olisi hänellä nykyiseen ammatillisesta peruskoulutuksesta annetusta laista poiketen lakisääteinen oikeus siihen, että koulutuksen järjestäjä arvioi uudelleen hänelle soveltuvan tutkinnon tai valmentavan koulutuksen. Koulutuksen järjestäjät ovat jo nykyisin tarjonneet joustavia siirtyviä koulutuksesta toiseen, mutta tutkinnon ja koulutuksen valinnan henkilökohtaistamisen sääntely lakitasolla voisi vähentää opiskelijoiden opintojen keskeyttämistä ja nopeuttaa työmarkkinoille siirtymistä, kun soveltuvan tutkinnon tai koulutuksen löytymiseen kuluisi nykyistä vähemmän aikaa.

Ehdotettava erityisen tuen laajentaminen sekä kaikkiin ammatillisen perustutkinnon suorittajiin että ammattitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoihin parantaisi ainakin vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia esteettömään ja heidän tarpeidensa mukaiseen ammatilliseen koulutukseen ja työllistymiseen. Erityisen tuen saaminen vaikuttaa opiskelijoiden koulutuksellisen yhdenvertaisuuden toteutumiseen ja mahdollisuuksiin. Erityisellä tuella voidaan vaikuttaa erikäisten ja eri elämäntilanteessa olevien henkilöiden koulutusmahdollisuuksiin, ammatilliseen osaamisen ja työelämässä tarvittavaan osaamiseen. Erityisen tuen laajentaminen myös muuhun ammatilliseen koulutukseen kuin perustutkinto- ja valmentavaan koulutukseen lisäisi opiskelijoiden valinnanvapautta ja joustavien opintopolkujen rakentamista. Ammattitutkinnon suorittamisen jatkossa erityisellä tuella, voisi mahdollistaa osalle vammaisia opiskelijoita taroituksenmukaisemman osaamisen kehittämisen tutkintoon, joka on kohdennetumpaa ja kaapeampaa osaamista kuin perustutkinto, mutta vastaa työhöntulotutkintona täsmällisemmin työelämän osaamistarpeisiin. Lyhyempi koulutus voi olla yksilön jaksamisen ja voimavarojen näkökulmasta soveltuvampi vaihtoehto. Erityisenä tukena ammatti- ja erikoisammattitutkinnon suorittaminen mahdollistaa myös tosiasiallisen lisä- ja täydennyskoulutusmahdollisuuden henkilöille, joiden terveydentilassa tai työkyvyssä tapahtuvat muutokset voivat edellyttää lisä- tai uudelleen koulutusta.

Opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja voitaisiin tarjota kaikille ammatillisen perustutkintokoulutuksen opiskelijoille kun niitä vastaavia opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja on nykyisin voitu tarjota vain osana näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa. Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen tarjoaminen olisi kuitenkin edelleen koulutuksen järjestäjän päätettävissä. Erityisesti opiskeluvalmiuksissa puutteita omaavien henkilöiden pääsy ja suoriutuminen ammatillisesta koulutuksesta olisi siten riippuvaista siitä, miten koulutuksen järjestäjät päättävät järjestää koulutusta. Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot voivat alentaa erityisesti puutteellisen pohjakoulutuksen tai kielitaidon omaavien koulutukseen osallistumisen kynnystä.

Vankilakoulutuksena järjestettävässä ammatillisessa koulutuksessa ei nykyisin yleensä ole suoritettu tutkintoja joko rangaistusajan lyhyydestä tai vangiin valmiuksista johtuen. Henkilökohtaistamisprosessin selkeyttäminen ja tutkinnon osien suorittamisen mahdollisuus vastaisivatkin nykyistä paremmin vankien ammatillisen koulutuksen tarpeisiin. Tutkinnon osan tai osien suorittaminen motivoisi opintojen jatkamiseen myös vankeusrangaistuksen päättymisen jälkeen.

Osaamisen osoittaminen ensisijaisesti työpaikoilla voisi parantaa etenkin nuorten työllistymismahdollisuuksia, kun he saavat näytön kautta suoran kontaktin työelämään ja mahdollisuuden vakuuttaa työnantaja ammattitaidostaan ja osaamisestaan.

Työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävässä koulutusopimukseen perustuvassa koulutuksessa opiskelijan asema paranisi verrattuna nykyiseen työssäoppimiseen, koska jatkossa opiskelija on koulutusopimuksen yksi sopijaosapuoli ja laissa säädettäisiin muun muassa sovellettavasta työajasta ja koulutusopimuksen purkamisesta. Näin varmistetaan, että opiskelija osallistuu koulutusopimuksen suunnitteluun ja tietää työpaikalla järjestettävän koulutuksen sisällön, tavoitteet, vastuut ja velvollisuudet ja myös sitoutuu niihin. Koulutusopimus voitaisiin tarvittaessa purkaa myös opiskelijan aloitteesta.

Opiskelijat olisivat työpaikalla järjestettävän koulutuksen aikana joko päätoimisia opiskelijoita tai päätoimisia työllisiä riippuen siitä, ovatko he koulutusopimukseen perustuvassa koulutuksessa vai oppisopimuskoulutuksessa. Opiskelijat voisivat tehdä työpaikalla täysin samoja työtehtäviä, mutta koulutusopimuksella opiskeleva ei olisi työsuhteessa työnantajaan eikä työnantaja maksaisi työsuorituksesta rahallista vastiketta. Oppisopimuskoulutuksessa olevalle opiskelijalle työnantajan tulisi maksaa palkkaa tai muuta vastiketta kuten muillekin työsuhteessa oleville työntekijöille. Tämä voisi asettaa opiskelijat eriarvoiseen asemaan työpaikoilla sen mukaan, onko työnantaja halukas ottamaan opiskelijan töihin työntekijänä vai ei.

Koulutusopimus voisi kuitenkin työnantajalle koituvien vähempien velvoitteiden vuoksi tarjota mahdollisuuden lisätä työpaikalla järjestettävää koulutusta. Koulutusopimusta voitaisiin siten hyödyntää erityisesti nuorten opiskelijoiden opintopolun alkuvaiheessa vahvistamaan edellytyksiä siirtyä suorittamaan koulutus loppuun oppisopimuksella, mikä osaltaan voisi vaikuttaa oppisopimuskoulutuksen käytön lisääntymiseen ja opiskelijoiden työllistymiseen.

Työvoimakoulutuksen siirto tullaan toteuttamaan siten, että uuteen ammatillisen koulutuksen järjestelmään ei ole vaikutuksia yksittäisen työttömän oikeuksiin tai velvollisuuksiin taikka hänen saamiinsa työvoimakoulutuksen aikaisiin etuuksiin. Uudistuksella ei myöskään ole vaikutusta yritysten tai julkisyhteisöjen mahdollisuuksiin käyttää työvoimakoulutusta esimerkiksi muutosturva- tai rekrytointitilanteissa.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 12.11.2015 toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformia varten on asetettu 12.11.2015 laajapohjaisen seurantaryhmän sekä virkamiehistä koostuva projektiryhmän. Seurantaryhmän tehtävänä on seurata ja tukea reformin toimeenpanoa sekä arvioida reformissa tehtävien toimenpiteiden kokonaisvaikutuksia. Projektiryhmän tehtävänä organisoida ja koordinoita ammatillisen koulutuksen reformin toimenpiteiden valmistelua strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi vahvistetun toimintasuunnitelman mukaisesti ja huolehtia yhteistyöstä koulutuksen järjestäjien ja keskeisten sidosryhmien kanssa. Seurantaryhmässä on edustus keskeisistä ammatillisen koulutuksen sidosryhmistä, kuten Suomen kuntaliitosta, työelämäjärjestöistä, työ- ja elinkeinoministeriöstä, valtionvarainministeriöistä sekä ammatillisen koulutusta ja oppisopimuskoulutusta edustavista järjestöistä sekä opiskelijajärjestöistä. Projektiryhmässä ja sen alajaostoissa on ollut edustus opetus- ja kulttuuriministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä sekä opetushallituksesta.

Seurantaryhmä ja projektiryhmä ovat osallistuneet ammatillisen koulutuksen reformin toimenpiteiden valmisteluun. Ministeriö on lisäksi yhdessä Opetushallituksen kanssa järjestänyt valmistelutyöpajoja, joihin on osallistunut koulutuksen järjestäjien edustajia sekä ammatillisen koulutuksen keskeisten sidosryhmien edustajia. Työpajoja on järjestetty maaliskuussa sekä kesäkuussa 2016. Lisäksi työpajoissa käsiteltyjä valmisteluaineistoja on voinut kommentoida verkossa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 19.1.2016 selvityshenkilöt valmistelemaan esitystä koulutussopimusmallin käyttöönotosta ammatillisessa koulutuksessa. Selvityksessä tuli kuvata koulutussopimuksen toimeenpanon kannalta keskeiset asiat, kuten mallin tavoitteet, sopimuksen keskeinen sisältö, eri sopijapuolten roolit, tehtävät, vastuut ja työnjako työpaikalla tapahtuvan opiskelun toteuttamisessa, työpaikalla tapahtuvan opiskelun ohjauksen järjestäminen, opintososiaaliset etuudet, rahoitus, lainsäädäntöön esitettävät muutokset, sekä muut toimeenpanon kannalta merkittävät asiat. Lisäksi selvityksessä tuli arvioida ehdotettujen toimenpiteiden vaikutuksista ammatillisen koulutuksen nykyisiin työpaikalla tapahtuvan oppimisen muotoihin (oppisopimuskoulutus ja työssäoppiminen) ja ammatillisen koulutuksen järjestämiseen sekä toimenpiteiden työelämävaikutuksia ja käytön laajuutta. Selvitystehtävää laajennettiin 11.3.2016 päätöksellä kattamaan myös muut mahdolliset työpaikalla tapahtuvan oppimisen ympäristöt (esim. työpajat, oppilaitosten työmaat). Lisäksi selvityksessä tuli kuvata ja tehdä esityksiä työpaikalla tapahtuvan oppimisen laadunvarmistuksen menettelyistä koulutussopimuksessa sekä kuvata ja arvioida, miten ammatillisten perustutkintojen yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteet on mahdollista saavuttaa ja osoittaa koulutussopimusmallissa, jos opiskelu tapahtuu pääosin työpaikalla, ja millaisia tukitoimia se edellyttää koulutuksen järjestäjältä. Selvityshenkilöt luovuttivat selvityksen opetus- ja kulttuuriministeriölle 12.4.2016.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 15.4.2015 työelämän ohjausryhmän kehittämään ammatillisten tutkintojen rakennetta. Ohjausryhmän tehtävänä on laatia yleiset puitteet ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen ja ammatillisten tutkintojen kehittämiseksi erityisesti ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osalta. Kehittämistyön lähtökohtana käytetään ns. tutkelainsäädäntöä ja sen tavoitteita. Lisäksi tehtävänä on laatia yleiset toimialoittaiset tavoitteet ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kehittämiseksi ottaen huomioon ammatillisten perustut-

kintojen kehittäminen ja niiden osalta tehtävät ratkaisut, ohjata ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kehittämistä ja seurata uudistuksen toteutumista, arvioida erikoisammattitutkintojen suhdetta korkeakoulututkintoihin ja korkeakoulujen erikoistumiskoulutuksiin sekä arvioida tarve osaamispisteiden käyttöönotolle näyttötutkinnoissa sekä niiden vaikutukset näyttötutkintojärjestelmälle. Ohjausryhmä luovutti väliraporttinsa opetus- ja kulttuuriministeriölle 17.8.2016.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Puuttuu lausuntoversiosta

6 Riippuvuus muista esityksistä

Puuttuu lausuntoversiosta

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki ammatillisesta koulutuksesta

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Soveltamisala. Lain 1 §:ssä säädettäisiin lain soveltamisalasta. Soveltamisala vastaisi sisällöltään nykyisten ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain ja ammatillisesta aikuis-koulutuksesta annetun lain soveltamisalaa. Ehdotetun säännöksen mukaan laissa säädettäisiin opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle kuuluvista ammatillisista tutkinnoista sekä ammatillisen osaamisen hankkimiseksi tarvittavasta koulutuksesta, ammatillisen osaamisen osoittamisesta ja todentamisesta. Ammatillisista tutkinnoista säädettäisiin tarkemmin lain 5 §:ssä.

2 §. Ammatillisten tutkintojen ja ammatillisen koulutuksen tarkoitus. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin ammatillisten tutkintojen ja ammatillisen koulutuksen yleinen tarkoitus. Ehdotetun säännöksen mukaan ammatillisten tutkintojen ja ammatillisen koulutuksen tarkoituksena olisi nykytilaa vastaavasti kohottaa ja ylläpitää väestön ammatillista osaamista. Ehdotetussa laissa tarkoitettujen tutkintojen ja koulutuksen tarkoituksena on myös antaa mahdollisuus ammatitaidon osoittamiseen sen hankkimistavasta riippumatta, sillä kaikki ammatilliset tutkinnot voitaisiin suorittaa osoittamalla osaaminen, vaikka osaaminen olisi hankittu koulutusjärjestelmän ulkopuolella. Ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen tarkoituksena olisi lisäksi kehittää työ- ja elinkeinoelämää ja vastata sen osaamistarpeisiin. Työelämän osaamistarpeisiin vastaaminen on ammatillisen koulutuksen keskeisimpiä tehtäviä, sillä ammattitaitoinen ja osaava työvoima on yritysten ja julkishallinnon organisaatioiden menestymisen ja kehittymisen edellytys. Tarkoituksena olisi myös nykytilaa vastaavalla tavalla edistää työllisyyttä ja antaa valmiuksia yrittäjyyteen. Yrittäjyys kattaisi sekä valmiudet itsenäisenä ammatin harjoittajana toimimiseen että työnantajayrittäjyyteen. Ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen tarkoituksena olisi antaa valmiuksia myös työ- ja toimintakyvyn jatkuvaan ylläpitoon sekä tukea elinikäistä oppimista ja ammatillista kasvua sekä yhteiskunnassa toimimista. Kyky huolehtia omasta työ- ja toimintakyvystä, kyky oppia jatkuvasti uutta ja kehittää omaa ammattiosaamistaan ovat välttämättömiä taitoja jatkuvassa muuttuvassa työelämässä, jossa ammattia tai työtä voi joutua vaihtamaan useampaan kertaan työuran aikana. Ehdotetun säännöksen mukaan ammatillisen koulutuksen tarkoituksena on lisäksi edistää tutkintojen ja niiden osien suorittamista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin laissa tarkoitettujen koulutuksen muista tavoitteista. Ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen tavoitteena olisi lisäksi tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien, ammatillisen kehittymisen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 5 §:n 2 momentin säännöstä. Vastaava koulutuksen tavoitteita koskeva säännös on lukiolain 2 §:n 1 momentissa.

3 §. Määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin ehdotetussa laissa käytettäviä keskeisiä käsitteitä.

Pykälän 1 kohdan mukaan *tutkinnon suorittajalla* tarkoitettaisiin henkilöä, joka on otettu suorittamaan jotakin ehdotetun lain 5 §:ssä tarkoitettua ammatillista tutkintoa tai ammatillisen tutkinnon osaa tai osia.

Pykälän 2 kohdan mukaan *hakeutujalla* tarkoitettaisiin henkilöä, joka on ilmaissut koulutuksen järjestäjälle kiinnostuksensa kehittää ammatillista osaamistaan, mutta joka ei ole jättänyt hakemusta tai jota koulutuksen järjestäjä ei ole vielä ottanut tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi.

Pykälän 3 kohdan mukaan *koulutuksen järjestäjällä* tarkoitettaisiin sellaista tahoa, jolle on myönnetty lain 3 luvussa tarkoitettu koulutuksen järjestämislupa. Lain 21 §:n mukaan ammatillisen koulutuksen järjestämislupa voitaisiin myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle.

Pykälän 4 kohdan mukaan *tutkintokoulutuksella* tarkoitettaisiin ammatillisen osaamisen hankkimiseksi tarvittavaa koulutusta, jonka tavoitteena on ammatillisen tutkinnon tai sen osan tai osien suorittaminen. Tutkintokoulutusta voitaisiin järjestää koulutuksen järjestäjän eri oppimisympäristöissä sekä työpaikoilla.

Pykälän 5 kohdan mukaan *työvoimakoulutuksella* tarkoitettaisiin sellaista ehdotetussa laissa tarkoitettua koulutusta, johon opiskelijoiden valitsemisesta päättää työ- ja elinkeinotoimisto siten kuin siitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) säädetään. Voimassa olevan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 5 luvussa säädetään työvoimakoulutuksesta. Lain 5 luvun 1 §:n mukaan työvoimakoulutuksella parannetaan aikuisten ammattitaitoa, mahdollisuuksia saada työtä tai säilyttää työpaikka ja heidän valmiuksiin toimia yrittäjänä sekä edistetään ammattitaitoisen työvoiman saatavuutta ja uuden yritystoiminnan syntymistä. Työvoimakoulutuksena tarjotaan ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta sekä kotoutumisen edistämistä annetun lain (1386/2010) 20 §:ssä tarkoitettua kotoutumiskoulutusta. Työvoimakoulutuksena voidaan lisäksi tarjota aikuisten perusopetusta, jos perusopetuksen oppimäärän puuttuminen on esteenä ammatillisen koulutuksen suorittamiselle. Lain 5 luvun 3 §:n mukaan työ- ja elinkeinotoimisto päättää opiskelijoiden valitsemisesta koulutukseen. Opiskelijaksi voidaan valita koulutukseen ja sen tavoitteena olevaan ammattiin tai tehtävään soveltuva henkilö, jolla on työ- ja elinkeinotoimiston toteama koulutustarve. Alle 20-vuotias oppivelvollisuuden suorittanut voidaan valita ammatillisia valmiuksia antavaan koulutukseen vain, jos koulutuksen suorittaminen ei ole mahdollista tai muutoin tarkoitukseenmukaista omaehtoisena opiskeluna.

Ehdotuksen mukaan tutkintotavoitteinen ja osa ei tutkintotavoitteisesta toisen asteen ammatillisesti suuntautuneesta työvoimakoulutuksesta siirtyisi opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulle. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala vastaisi jatkossakin työ- ja elinkeinopolitiikan strategiasta, ohjauksesta ja toimeenpanosta sekä julkisen työvoima- ja yrityspalvelun suunnittelusta ja toimeenpanosta. Jotta koulutuksen suuntaamisessa ja opiskelijavalinnoissa voidaan ottaa huomioon työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle kulloinkin asetetut työ- ja elinkeinopoliittiset tulos- ja muut tavoitteet, ehdotetaan, että työvoimakoulutukseen opiskelijaksi valitsemisesta säädettäisiin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa, ja että opiskelijavalinnan tulisi edelleen perustua työ- ja elinkeinotoimiston toteamaan koulutustarpeeseen.

4 §. *Yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa.* Pykälässä säädettäisiin yhteistyöstä työ- ja elinkeinoelämän kanssa. Säännös asettaisi velvoitteen ottaa huomioon työ- ja elinkeinoelämän tarpeet ammatillisissa tutkinnoissa, ammatillisen osaamisen hankkimiseksi tarvittavassa koulutuksessa sekä tutkintojen ja koulutuksen järjestämisessä. Tällä halutaan tukea sitä, että tutkinnot ja koulutus vastaavat työelämän osaamistarpeisiin ja että koulutus järjestetään opiskelijoille ja työelämälle parhaiten soveltuvalla tavalla. Samoin ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestäjille ja niiden suunnittelijoille, arvioijille ja kehittäjille sekä osaamistarpeita ennakoiville asetetaan velvoite tehdä yhteistyötä työ- ja elinkeinoelämän kanssa.

2 luku. Tutkinnot ja koulutukset

5 §. *Ammatilliset tutkinnot* Säännöksen tavoitteena on selkeyttää tutkintorakennetta ja auttaa ratkaisemaan, milloin työ- ja elinkeinoelämässä havaittu osaamistarve on sellainen, että se edellyttää erillistä tutkintorakenteeseen kuuluvaa ammatillista tutkintoa. Eri tutkintotyypeissä osoitetun osaamisen määrittelyn tavoitteena on selkeyttää ja yhtenäistää työ- ja elinkeinoelämässä havaitun uuden osaamistarpeen sijoittamista tiettyyn tutkintotyyppiin sekä parantaa tutkintojärjestelmään kuuluvien tutkintojen vertailtavuutta. Määrittelyt otetaan huomioon myös tutkinnon perusteiden laadinnassa.

Määrittelyjen avulla voitaisiin arvioida tarvetta lisätä tutkintorakenteeseen uusia tutkintoja tai poistaa tutkintorakenteesta vanhentuneita tutkintoja. Tavoitteena kuitenkin on, että työ- ja elinkeinoelämän muuttuviin osaamistarpeisiin vastattaisiin jatkossa uusien tutkintojen sijaan pääosin uudistamalla olemassa olevia tutkintojen perusteita esimerkiksi muuttamalla tutkintojen muodostumista taikka muuttamalla, lisäämällä tai poistamalla tutkintojen osaamisaloja tai tutkinnon osia.

Määrittelyjen tarkoituksena on kuitenkin edelleen mahdollistaa työelämän osaamistarpeiden joustava huomioiminen sekä erilaisten tutkintojen muodostuminen kunkin toimialan tarpeiden mukaisesti. Ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot voisivat rakentua työ- ja elinkeinoelämän osaamistarpeiden osalta toimialoittain eri tavoin. Osalla toimialoista osaamistarpeet muodostuisivat hierarkkisesti siten, että ammattitutkintojen ammattitaitovaatimukset rakentuvat ammatillisten perustutkintojen ja vastaavasti erikoisammattitutkinnot ammattitutkintojen tuottaman osaamisen päälle. Osalla toimialoista tällainen hierarkkinen tutkintorakenne ei ole tarkoituksenmukainen.

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin, mitkä tutkinnot ovat tässä laissa tarkoitettuja ammatillisia tutkintoja. Ammatillisia tutkintoja olisivat voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot.

Pykälän 2 momentissa olisi ammatillisessa perustutkinnossa osoitetun osaamisen määrittely. Säännöksen mukaan ammatillisen perustutkinnon suorittaneella olisi laaja-alaiset perusvalmiudet toimi- tai ammattialan tehtäviin, eli sellaiset käytännön taidot ja tiedot, joilla perustutkinnon suorittanut henkilö pystyy toimimaan toimialan tai ammattialan eri perustehtävissä. Ammatillisessa perustutkinnossa tulisi lisäksi osoittaa erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito vähintään yhdellä työelämän toimintakokonaisuuteen liittyvällä osa-alueella. Erikoistuneempi osaaminen voitaisiin saavuttaa esimerkiksi ammatillisen perustutkinnon osaamisalojen tai ammatillisiin tutkinnon osiin sisältyvän valinnaisuuden kautta. Ammatillinen perustutkinto muodostaa siten kokonaisuuden, joka sisältää sekä tehtävä- tai toimiala-spesifiä ammattitaitoa, laaja-alaista useammalla toimialalla hyödynnettävää osaamis-

ta sekä geneerisiä, alariippumattomia taitoja. Erikoistumisalueellaan perustutkinnon suorittanut suoriutuisi ammatin perustehtävistä itsenäisesti ja niissä tyypillisesti edellytettävällä joutuisuudella. Vaativien työtehtävien hoitaminen sekä toimiminen muuttuvissa toimintaympäristöissä voisi kuitenkin edellyttää ohjeistusta tai kokeneemman ammattihenkilön opastusta tai valvontaa. Säännös vastaisi nykyisen ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 4 §:n 1 momentin ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 12 a §:n 1 momentin määrittelyä. Ammatillinen perustutkinto olisi perusopetuksen päättäneille ensisijainen tutkinto.

Pykälän 2 momenttiin sisältyisi lisäksi valtuussäännös, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin ammatillisissa perustutkinnoissa osoitettavasta ammattitaidosta ja osaamisesta. Tarkempi määrittely voisi olla tarpeen sen varmistamiseksi, että ammatilliset perustutkinnot tuottavat kaikilla osaamis- ja toimialoilla riittävän työllistymisen, työuralla etenemisen ja jatko-opintojen edellyttämän osaamisen. Tarkempi määrittely voisi olla tarpeen myös ammatti- ja erikoisammattitutkintojen laajuuden määrittelemiseksi osaamispisteinä. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen laajuuden määrittelyssä olisi tarkoitus hyödyntää vertailukohtena perustutkinnossa osoitettua osaamista.

Pykälän 3 momentissa olisi ammattitutkinnossa osoitetun osaamisen määrittely. Ammattitutkinnossa osoitettaisiin työelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattitaitoa, joka olisi perustutkintoa syvempää tai kohdistuisi rajatumpiin työtehtäviin. Ammattitutkinto soveltuu tyypillisesti jo työkokemusta hankkineen henkilön osaamisen tunnustamiseen sekä osaamisen päivittämiseen ja ammattitaidon kehittämiseen. Ammattitutkinto voi kuitenkin olla myös väylä uudessa tai ensimmäisessä ammatissa tarvittavan ammattitaidon osoittamiseen. Ammattitutkinnon suorittanut hoitaisi ammattialansa tehtävät itsenäisesti muuttuvissakin toimintaympäristöissä. Lisäksi hän kykenisi opastamaan muita ja valvomaan muiden suorittamia tehtäviä.

Määrittelyn mukaan ammattitutkinnossa osoitettava ammattitaito olisi perustutkintoa syvempää tai kohdistuisi rajatumpiin työtehtäviin. Ammattitaito voisi esimerkiksi rakentua perustutkinnossa saavutettavan osaamisen päälle tai edellyttää perustutkintoa syvällisempää tietoperustaa ja kehittyneempiä käytännön taitoja. Ammattitaito voisi kohdistua myös perustutkintoja kapeammalle ammattialalle. Ammattitutkinnossa osoitetun osaamisen määrittely ei edellyttäisi ammattitutkintojen muodostumista hierarkkisesti perustutkinnossa edellytettävän osaamisen päälle, vaan toimialojen ja työ- ja elinkeinoelämän tarpeiden mukaisesti ammattitutkinnossa voitaisiin osoittaa myös sellaista uudessa tai ensimmäisessä ammatissa tarvittavaa osaamista, jota ei sisälly tutkintorakenteeseen perustutkintona eikä sitä ole sellaisenaan tarkoituksenmukaista määrittää. Säännös vastaisi voimassa olevan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 12 a §:n 2 momentissa olevaa ammattitutkinnon määritelmää.

Pykälän 4 momentissa olisi erikoisammattitutkinnossa osoitetun osaamisen määrittely. Erikoisammattitutkinnossa osoitettaisiin työ- ja elinkeinoelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattitaitoa, joka olisi syvällistä ammatin hallintaa tai monialaista osaamista. Erikoisammattitutkinto soveltuu tyypillisesti hyvän ammattitaidon omaavan henkilön osaamisen tunnustamiseen sekä päivittämiseen ja vahvistamiseen.

Erikoisammattitutkinnossa osoitettaisiin työ- ja elinkeinoelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattiosaamista, joka voisi kohdistua tuotteiden ja palvelujen suunnitteluun, valmistukseen, tuottamiseen tai kehittämiseen taikka liittyä myös toimintaprosessien ohjaukseen ja johtamiseen. Syvällisellä ammatinhallinnalla tarkoitettaisiin, että erikoisammattitutkinnon suorittanut henkilö hoitaisi ammattialansa monipuoliset työtehtävät itsenäisesti vaativissakin

toimintaympäristöissä sekä hahmottaisi työtehtävien yhteydet laajempiin kokonaisuuksiin. Säännös vastaisi voimassa olevan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 12 a §:n 3 momentissa olevaa erikoisammattitutkinnon määritelmää.

Pykälän 5 momentin säännöksellä varmistettaisiin näyttöinä suoritettujen ammatillisten tutkintojen sijoittuminen oikealle ammattipätevyys-tunnustamisesta annetun lain (1384/2015) pätevyystasolle. Ammattipätevyyslain 5 §:ssä yleisen tunnustamisen pätevyystasot on määritelty koulutukseen perustuvien todistusten kautta, ei näyttöjen kautta suoritettujen tutkintojen ja näyttöihin perustuvien todistuksen kautta. Momentissa todettaisiin, että ammatillinen perustutkinto ja ammattitutkinto sijoittuvat ammattipätevyys-tunnustamisesta annetun lain 5 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetulle pätevyystasolle ja erikoisammattitutkinto 3 kohdassa tarkoitetulle pätevyystasolle. Säännös vastaisi voimassa olevan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 12 §:n 2 momentin säännöstä.

6 §. Tutkintorakenne. Pykälässä säädettäisiin tutkintorakenteeseen kuuluvista ammatillisista tutkinnoista päättämisestä.

Pykälän 1 momentissa olisi valtuutussäännös tutkintorakenneasetuksen antamiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädettäisiin tutkintorakenteeseen kuuluvat ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot, eli se, mitä ammatillisia tutkintoja on olemassa ja suoritettavissa. Asetuksessa määriteltäisiin kunkin tutkinnon nimi. Sen sijaan nykyisestä koulutusala-sääntelystä ehdotetaan luovuttavaksi. Työ- ja elinkeinoelämän uudet osaamistarpeet syntyvät usein nykyisten toimi- ja koulutusalojen rajapinnoille. Näihin uusiin osaamistarpeisiin vastaavat tutkinnot sisältävät ammattitaitovaatimuksia useammalta kuin yhdeltä koulutus-alalta, joten niitä on vaikea luontevasti sijoittaa jollekin tietylle alalle. Koulutusaloista luopuminen sujuvoittaa ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen kehittämistä, kun tutkintojen ammattitaitovaatimukset pystytään määrittelemään puhtaasti työelämän tarpeista käsin, eikä niiden määrittelyä ohjaa tutkinnon sijoittuminen tietylle koulutus-alalle. Koulutus-alaluokittelua voitaisiin kuitenkin käyttää edelleen tilastollisena luokitteluna tarvittaessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tutkintorakenteen muuttamista koskevien esitysten valmistelu nykytilaa vastaavalla tavalla Opetushallituksen tehtäväksi. Opetushallitus arvioisi tutkintojen ja tutkintorakenneasetuksen uudistamistarvetta vähintään kerran vuodessa ja tekisi tarvittaessa esityksen tutkintorakenteen muuttamisesta opetus- ja kulttuuriministeriölle. Opetushallituksen esitykset tutkintorakenteen muuttamiseksi voisivat perustua laadullisiin osaamistarpeiden ennakoiteihin, Opetushallitukselle eri tahoilta tulleisiin aloitteisiin tai Opetushallituksen omaan tilannearvioon. Jos opetus- ja kulttuuriministeriöön toimitetaan muiden kuin Opetushallituksen laatimia ammatillisten tutkintojen tutkintorakenteen muuttamista koskevia muutosesityksiä, ne toimitettaisiin valmisteltaviksi Opetushallitukseen, ellei erityisestä syystä olisi tarvetta poiketa tästä menettelystä.

Eri tahoilta tulleiden tutkintorakenteen muuttamista koskevien aloitteiden yhteydessä Opetushallitus arvioisi muutoksen tarpeellisuutta. Tarvittaessa Opetushallitus pyytäisi saamastaan aloitteesta lausuntoja. Aloitteen käsittelyn yhteydessä tulisi aina arvioida, edellyttääkö aloite muutoksia tutkintorakenneasetukseen, käytännössä uuden tutkinnon lisäämistä tai vanhan poistamista tutkintorakenneasetuksesta, vai voidaanko muuttuneisiin osaamistarpeisiin vastata uudistamalla tutkinnon perusteita ja niissä määriteltyjä osaamisaloja. Opetushallituksen olisi tutkintorakenteen muuttamista koskevia esityksiä valmistellessaan kuultava asianomaista työ-

elämätoimikuntaa. Näin varmistettaisiin, että työelämätoimikunnat voivat myös käytännössä hoitaa niille 26 §:n 1 momentin 2 kohdassa määriteltyä tehtävää.

Opetushallituksen esitykseen tulisi sisältyä myös ehdotus tutkintorakenteen muutoksen voimaantuloajankohdasta. Voimaantuloajankohdan määrittelyssä tulisi ottaa huomioon tutkinnon perusteiden laatimisen edellyttämä aika siten, että tutkinnon perusteet on laadittu tutkintorakenteeseen muuttuessa. Jos Opetushallituksen esitys koskisi uuden tutkinnon lisäämistä tutkintorakenteeseen, tulisi esityksessä määritellä myös tutkinnon tavoitteet sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osalta tutkinnon laajuus osaamispisteinä. Ammatillisten perustutkintojen osalta tutkinnon laajuutta ei ole tarpeen määritellä tutkintorakenteen muuttamista koskevassa esityksessä muutoin kuin silloin, kun ammattialaa koskeva säätely edellyttää, että perustutkinto on laajempi kuin 180 osaamispistettä.

Opetushallituksen esitys tutkintorakenteen muuttamiseksi ei sitoisi opetus- ja kulttuuriministeriötä. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi tutkintorakenteesta tämän pykälän 1 momentin mukaisesti.

Lain 15 §:ään ehdotetun säännöksen mukaan Opetushallitus määräisi tutkinnon perusteissa tutkintojen osaamisalat ja tutkintonimikkeet. Osaamisaloilla tarkoitettaisiin työelämän itsenäiseen toimintakokonaisuuteen liittyvää suuntautumista tutkinnon sisällä, ja tutkintonimikkeillä 17 §:ssä tarkoitettuja nimikkeitä, joita voi käyttää suoritettuaan hyväksytysti nimikkeen käyttöön oikeuttavan tutkinnon.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan kuitenkin säännöstä, jonka mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voitaisiin säätää tutkintojen osaamisalojen ja tutkintonimikkeiden määrittämisessä käytettävistä periaatteista. Tällainen säätely olisi nykytilaa vastaavalla tavalla tarpeen tutkintorakenteen selkeyden ja yhtenäisyyden vuoksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen ehdotettua säätelyä on selostettu tarkemmin hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perustelujen luvussa Tarkemmat säännökset ja määräykset.

7 §. Valmentavat koulutukset Pykälässä säädettäisiin, mitä tutkintoon johtamattomia valmentavia koulutuksia lain soveltamisalaan kuuluu. Pykälän 1 momentin mukaan valmentavalla koulutuksella tarkoitettaisiin ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ammatilliseen koulutukseen valmentavasta koulutuksesta, joka antaa opiskelijalle valmiuksia ammatilliseen koulutukseen hakeutumiseksi sekä vahvistaa opiskelijan edellytyksiä suorittaa ammatillinen tutkinto. Ensisijaisesti vahvistettaisiin opiskelijoiden edellytyksiä suorittaa työmarkkinoille pääsyn edellyttämää osaamista tuottava ammatillinen perustutkinto tai vaihtoehtoisesti sellainen ammattitutkinto, joka tuottaa ensimmäisessä tai uudessa ammatissa tarvittavaa osaamista. Edellä mainittujen ammatillisten tutkintojen suorittamisen voidaan katsoa olevan työmarkkinoille pääsyn ja jatko-opintojen perusedellytys. Valmentavan koulutuksen avulla pyrittäisiin parantamaan heikommassa asemassa olevien henkilöiden valmiuksia jatkokoulutukseen ja suorittaa ammatillinen tutkinto. Valmentavan koulutuksen tavoitteena on, että jokaisella opiskelijalla on valmentavan koulutuksen päättyessä jatko-opintosuunnitelma. Opiskeluvalmiuksien parantamisella sekä jatko-opintomahdollisuuksien selkeyttämisellä pyrittäisiin myös ehkäisemään keskeyttämiä tutkintotavoitteisessa koulutuksessa ja parantamaan koulutuksen läpäisyä.

Ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus suuntautuisi ammatilliseen koulutukseen ja erottautuisi näin muista nivelvaiheen koulutuksista, kuten perusopetuksen lisäopetuksesta. Koulutuksella olisi tiivis yhteys työelämään, ja koulutuksen aikana tulisi olla mahdollisuus suorittaa myös tutkintokoulutukseen kuuluvia opintoja tai ammatillisen tutkinnon, erityisesti ammatillisen perustutkinnon tai ammattitutkinnon osia.

Valmentavaa koulutusta järjestettäessä toimittaisiin yhteistyössä muiden nivelvaiheen sidosryhmien, kuten työpajojen, sosiaali- ja terveystieteiden sekä perusopetuksen järjestäjien kanssa. Tavoitteena olisi yksilöllisten valintojen kautta mahdollistaa esimerkiksi perusopetuksen arvosanojen korottaminen taikka työpajatoimintaan osallistuminen osana ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta. Opiskelijalle annettaisiin myös riittävästi ohjausta ja tukea opintojen aikana sekä tietoa erilaisista jatkokoulutusmahdollisuuksista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin työhön ja itsenäiseen elämään valmentavasta koulutuksesta, joka olisi suunnattu henkilöille, joilla ei sairauden tai vamman vuoksi ole mahdollisuutta siirtyä tutkintotavoitteiseen koulutukseen. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen tavoitteena olisi antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille heidän henkilökohtaisten tavoitteidensa ja valmiuksiensa mukaista opetusta ja ohjausta.

8 §. Muu ammatillinen koulutus. Pykälässä säädettäisiin muusta ammatillisesta koulutuksesta. Pykälän 1 momentin mukaan muu ammatillinen koulutus täydentäisi tai syventäisi ammatillista osaamista, mutta sen tavoitteena ei olisi tutkinnon tai sen osan suorittaminen. Muu ammatillinen koulutus vastaisi pääsääntöisesti tiettyyn rajattuun osaamistarpeeseen ja tuottaisi johonkin työhön tai ammattiin liittyvää erityistä osaamista, johon voi liittyä usein ulkoisten tahojen asettamia vaatimuksia esimerkiksi tietyn sertifikaatin saamiseksi. Lisäksi muuna ammatillisena koulutuksena hankittava osaaminen olisi useimmiten laajuudeltaan suppeaa, ja osaamisen hankkimiseksi tarvittava koulutus vastaavasti kestoiltaan lyhytaikaista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että muuna ammatillisena koulutuksena voitaisiin järjestää myös ansio- ja liikennealantajan tehtäviin valmistavaa koulutusta, lennonjohtajan tehtäviin valmistavaa koulutusta ja kaupunkiraideliikenteen kuljettajien tehtäviin valmistavaa koulutusta. Näihin tehtäviin valmistava koulutus tuottaisi kyseisissä tehtävissä tarvittavan perusammattitaidon. Koulutuksen tavoitteena ei kuitenkaan olisi tutkinnon tai sen osan suorittaminen eikä 1 momentissa tarkoitettu ammatillisen osaamisen täydentäminen tai syventäminen.

9 §. Henkilöstökoulutus Pykälässä säädettäisiin henkilöstökoulutuksesta. Voimassa olevissa ammatillisen koulutuksen laeissa ei ole määritelty henkilöstökoulutusta, mutta ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa on henkilöstökoulutuksen opiskelijavalintaa ja koulutuksesta tiedottamista koskevia säännöksiä. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetään ammatillisena lisäkoulutuksena järjestettävän henkilöstökoulutuksen rahoituksesta.

Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin henkilöstökoulutuksen määritelmästä. Ehdotetun säännöksen mukaan henkilöstökoulutuksella tarkoitettaisiin tietyn työnantajan henkilöstölle järjestettävää koulutusta, joka on osin työnantajan rahoittamaa. Muilta osin henkilöstökoulutus olisi siis opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesti rahoitettua koulutusta.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan henkilöstökoulutuksena on voinut järjestää näyttötutkintona suoritettavia ammatillisia tutkintoja ja niihin valmistavaa koulutusta sekä muuta tut-

kintoon johtamatonta ammatillista lisäkoulutusta. Esityksessä ehdotetaan, että jatkossa henkilöstökoulutuksena voitaisiin järjestää vain tutkintotavoitteista koulutusta. Pykälässä olisi tätä koskeva säännös, jonka mukaan henkilöstökoulutuksena voitaisiin järjestää 5 §:ssä tarkoitettuja tutkintoja ja tutkinnon osia sekä niihin valmistavaa tutkintokoulutusta. Nykytilaa vastaavasti henkilöstökoulutuksena ei voitaisi järjestää lain 7 §:ssä tarkoitettuja valmentavia koulutuksia. Ehdotetun muutoksen mukaisesti henkilöstökoulutuksena ei voitaisi järjestää lain 8 §:ssä tarkoitettua muuta ammatillista koulutusta. Pykälässä säädettäisiin myös poikkeuksesta, jonka mukaan työvoimakoulutuksena voitaisiin kuitenkin järjestää tutkintoon johtamatonta henkilöstökoulutusta eli lain 8 §:ssä tarkoitettua muuta ammatillista koulutusta.

10 §. *Tutkintojen mitoituspusteet ja laajuus.* Pykälässä säädettäisiin tutkintojen mitoituspusteista ja laajuudesta.

Pykälän 1 momentin mukaan ammatillisten perustutkintojen, ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen sekä tutkintojen osien mitoituksen peruste olisi osaamispiste. Osilla tarkoitettaisiin sekä tutkinnon perusteissa määriteltyjä tutkinnon osia että tarvittaessa niitä pienempiä yksiköitä, esimerkiksi yhteisten tutkinnon osien osa-alueita. Osaamispisteillä lisättäisiin ammatillisen tutkintojärjestelmän selkeyttä ja tuotaisiin osaamisen laajuus ja syvyys työnantajalle ja tutkinnon suorittajalle nykyistä läpinäkyvämmäksi. Lisäksi osaamispisteillä lisättäisiin tutkintojen ja tutkinnon osien vertailtavuutta sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Osaamispisteiden käyttöönoton lähtökohta olisi ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten eurooppalainen siirtojärjestelmä (ECVET), jonka tavoitteena on helpottaa opiskelijavaihtoa sekä työvoiman liikkuvuutta Euroopan unionin alueella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ammatillisen perustutkinnon laajuudeksi ammatillisena peruskoulutuksena suoritetun ammatillisen perustutkinnon nykyistä laajuutta vastaavasti 180 osaamispistettä. Laissa säädetty 180 osaamispisteen laajuus tarkoittaisi vähimmäislaajuutta, jolla ammatillinen perustutkinto tulee tutkinnon muodostumisen mukaisesti suoritetuksi. Perustutkinnon laajuuden määrittely perustuisi ECVET-suositukseen, jonka mukaan pisteet tulee määritellä ensin koko tutkinnolle. Tutkinnon kokonaispistemäärän määrittelyn lähtökohtana suositellaan käytettäväksi tutkinnon virallista oppimispolkua siten, että virallisessa täysipäiväisessä koulutuksessa vuoden aikana suoritettavat oppimistulokset vastaavat 60:tä pistettä. Jos tutkinnolle ei ole määriteltävissä virallista oppimispolkua, voidaan sille ECVET-suosituksen mukaan antaa pisteet vertaamalla sitä toiseen tutkintoon, jolla on virallinen oppimispolku.

Ammatilliset tutkinnot ja niiden perusteet ovat osaamisperusteisia. Lisäksi ammatillisessa koulutuksessa on tarkoitus tämän hallituksen esityksen mukaisesti siirtyä yhteen näyttöperusteiseen tutkinnon suorittamistapaan, jossa keskeisintä on tutkinnon tai sen osan ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttaminen. Tutkinnon suorittaminen olisi osaamisen hankkimistavasta riippumatonta, ja tutkinto voidaan suorittaa kokonaan ilman siihen valmistavaa tutkintokoulutusta. Jokaiselle tutkinnon suorittajalle laadittaisiin henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, jonka mukaisesti edettäisiin kohti tavoitteeksi asetettua osaamista ja osaamisen osoittamista. Käytännössä esimerkiksi erityistä tukea tarvitseva tutkinnon suorittaja voi tarvita tiettyä osaamispistemäärää vastaavan osaamisen saavuttamiseen keskimääräistä pidemmän ajan ja vastaavasti joku toinen tutkinnon suorittaja voi saavuttaa saman osaamisen keskimääräistä lyhyemmässä ajassa. Ammatillisille tutkinnoille ei näin ollen ole määriteltävissä yhtä yhtenäistä, virallista oppimispolkua, jonka pohjalta tutkinnoille voitaisiin antaa osaamispisteet. Tästä syystä ammatillisten tutkintojen osaamispisteet annettaisiin

vertaamalla ammatillista perustutkintoa lukiokoulutukseen, jolla on virallinen oppimispolku. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osaamispisteet puolestaan annettaisiin vertaamalla niitä ammatilliseen perustutkintoon.

Pykälän 2 momentissa olisi lisäksi nykytilaa vastaavasti valtuutussäännös, jonka mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voitaisiin säätää ammatillisten perustutkintojen laajuudeksi tietyissä tilanteissa yli 180 osaamispistettä. Valtuutussäännöksen perusteella olisi myös mahdollista säätää, että jonkin tutkintoon sisältyvän osaamisalan laajuus olisi yli 180 osaamispistettä, vaikka tutkinnon laajuus muiden osaamisalojen osalta olisi 180 osaamispistettä. Näissä tapauksissa myös osaamisaloista säädettäisiin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella, vaikka niistä muutoin määrää 15 §:n nojalla Opetushallitus tutkinnon perusteissa. Asetuksella ei voitaisi säätää yksittäisen ammatillisen perustutkinnon laajuudeksi vähemmän kuin 180 osaamispistettä.

Ehdotetun valtuutussäännöksen mukaan ammatillisen perustutkinnon vähimmäislaajuudeksi voitaisiin säätää yli 180 osaamispistettä, jos ammattialaa koskeva sääntely sitä edellyttää. Perustutkinnon laajuudeksi tulisi säätää yli 180 osaamispistettä vain erityisen perustellusta syystä, esimerkiksi jos ammattialan koulutusta koskevasta sääntelystä johtuen työelämän edellyttämää ammattitaitovaatimusta ei voida saavuttaa 180 osaamispisteen laajuisen tutkinnon puitteissa. Pääsääntönä siis olisi, että kaikkien ammatillisten perustutkintojen laajuus olisi yhtenevästi 180 osaamispistettä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen laajuudesta. Ammattitutkintojen laajuus määräytyisi sen mukaan, kuinka laaja-alaista ja syvällistä osaamista tutkinnon ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden pohjana olevat työ- ja elinkeinoelämän osaamistarpeet edellyttävät suhteessa ammatillisiin perustutkintoihin. Ehdotetun säännöksen mukaan ammattitutkinnon laajuus olisi 120, 150 tai 180 osaamispistettä. Laissa säädetty 120, 150 tai 180 osaamispisteen laajuus tarkoittaisi vähimmäislaajuutta, jolla ammattitutkinto tulisi tutkinnon muodostumisen mukaisesti suoritetuksi. Ammattitutkinnoissa osoitetaan perustutkintoa syvempää osaamista, mutta se voi kohdistua rajatumpiin työtehtäviin tai kapeammalle ammattialalle. Tästä syystä ammattitutkinnot olisivat pääasiallisesti osaamispisteiltään keskimäärin pienempiä kuin perustutkinnot.

Erikoisammattitutkinnon laajuus määriteltäisiin samoin periaatteinen kuin ammattitutkintojen. Erikoisammattitutkinnot tuottavat ammatillisia perustutkintoja selvästi syvällisempää osaamista, mutta ne eivät kaikissa tapauksissa ole yhtä laaja-alaisia kuin perustutkinnot. Ehdotetun säännöksen mukaan erikoisammattitutkinnon laajuus olisi 160, 180 tai 210 osaamispistettä. Laissa säädetty 160, 180 tai 210 osaamispisteen laajuus tarkoittaisi vähimmäislaajuutta, jolla erikoisammattitutkinto tulisi tutkinnon muodostumisen mukaisesti suoritetuksi.

Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteet laadittaisiin nykyiseen tapaan vastaamaan työelämän osaamistarpeita kullakin toimialalla. Tutkintoja ei ole suunniteltu eikä jatkossakaan suunniteltaisi yhteismitallisiksi, vaan tutkintojen ammattitaitovaatimukset voisivat poiketa työelämän osaamisvaatimusten mukaisesti laajuudeltaan ja vaatimuksiltaan huomattavastikin toisistaan. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot asemoituvat kuitenkin ammattitaitovaatimuksiltaan sellaiselle tasolle, jossa niiden suorittaminen ilman tutkintokoulutusta edellyttäisi pääsääntöisesti työssä tai muulla tavoin hankittua osaamista. Opetus- ja kulttuuriministeriö määritteli kunkin ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon laajuuden tutkintorakennasetuk-

sessä yhteistyössä Opetushallituksen ja työ- ja elinkeinoelämän kanssa osana tutkintorakenteen muuttamista koskevien esitysten ja tutkinnon perusteiden valmistelua.

Tutkinnon suorittajan suoritetun tutkinnon laajuus voisi tosiasiallisesti olla osaamispisteiltään säädettyä tutkinnon laajuutta laajempi. Tämä johtuu siitä, että tutkinnon suorittaja voi valita tutkintoonsa valinnaisia osia, jotka ovat osaamispisteiltään valinnaisen osan vähimmäislaajuutta laajempia. Tutkinnon muodostuminen on kuitenkin aina sidottu 13 §:ssä ja sen nojalla säädettyyn ja tutkinnon perusteissa määrättyyn tutkinnon muodostumiseen. Tutkinnon laajuus osaamispisteinä ei siis voi kasvaa sen perusteella, että tutkintoon valittaisiin sen muodostumisesta poiketen ylimääräisiä tutkinnon osia.

Tutkintotodistukseen tai todistukseen suoritetuista tutkinnon osista merkitään todelliset suoritettut tutkinnon osat ja todelliset osaamispistemäärät, joten tutkinnon suorittajan yksilöllisten valintojen mukaan tutkintotodistukseen merkittävä osaamispistemäärä voi ylittää laissa säädetyn tutkinnon vähimmäispistemäärän.

11 §. *Valmentavien koulutusten mitoitusperusteet ja laajuus.* Pykälässä säädettäisiin valmentavien koulutusten mitoitusperusteista ja laajuudesta.

Pykälän 1 momentin mukaan valmentavien koulutusten ja koulutusten osien mitoituksen peruste olisi osaamispiste. Valmentavien koulutusten ja koulutusten osien mitoituksen perusteet vastaisivat ammatillisten perustutkintojen, ammattitutkintojen, erikoisammattitutkintojen sekä tutkintojen osien mitoituksen perustetta. Valmentavien koulutusten osilla tarkoitettaisiin koulutuksen perusteissa määriteltyjä koulutuksen osia. Osaamispisteillä tuotaisiin osaamisen laajuus ja syvyys myös valmentavan koulutuksen opiskelijoille läpinäkyväksi. Osaamispisteillä lisättäisiin myös valmentavien koulutusten ja niiden osien vertailtavuutta sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valmentavien koulutusten laajuudesta. Valmentavat koulutukset eli ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus olisivat nykykäytäntöä vastaavasti 60 osaamispisteen laajuisia. Laissa säädetty 60 osaamispisteen laajuus tarkoittaisi vähimmäislaajuutta, jolla valmentava koulutus tulee koulutuksen muodostumisen mukaisesti suoritetuksi. Vaikka valmentavien koulutusten perusteet ovat osaamisperusteisia ja myös valmentavan koulutuksen opiskelijoille laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, valmentava koulutus perustuu nimensä mukaisesti lähtökohtaisesti koulutukseen. Näin ollen sille on määriteltävissä virallinen opintopolku, johon koulutuksen laajuus on kytkettävissä. Valmentavassa koulutuksessa vuoden aikana keskimäärin saavutettu osaaminen vastaisi ECVET-suosituksen mukaisesti 60:tä osaamispistettä. Jos opiskelija suorittaisi valmentavan koulutuksen opintoja tätä pisterajaa vähemmän, opiskelijalle annettaisiin nykytilaa vastaavalla tavalla todistus suoritetuista koulutuksen osista.

Valmentavan koulutuksen opiskelijan suoritetun koulutuksen laajuus voisi tosiasiallisesti olla osaamispisteiltään säädettyä koulutuksen laajuutta laajempi. Tämä johtuu siitä, että opiskelija voi valita valmentavaan koulutukseensa valinnaisia osia, jotka ovat osaamispisteiltään valinnaisen osan vähimmäislaajuutta laajempia. Valmentavan koulutuksen muodostuminen on kuitenkin aina sidottu 14 §:ssä ja sen nojalla koulutuksen perusteissa määrättyyn koulutuksen muodostumiseen. Koulutuksen laajuus osaamispisteinä ei siis voi kasvaa sen perusteella, että koulutukseen valittaisiin sen muodostumisesta poiketen ylimääräisiä koulutuksen osia.

Todistukseen suoritetusta koulutuksesta tai todistukseen suoritetuista koulutuksen osista merkitään todelliset suoritettut koulutuksen osat ja todelliset osaamispistemäärät, joten opiskelijan yksilöllisten valintojen mukaan todistukseen suoritetusta koulutuksesta merkittävä pistemäärä voi ylittää laissa säädetyn koulutuksen vähimmäispistemäärän.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin nykytilaa vastaavasti ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen suoritusajasta. Ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen laajuus olisi 2 momentin mukaisesti 60 osaamispistettä. Vuoden aikana keskimäärin saavutettu osaaminen vastaa 60:tä osaamispistettä, joten ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen ajallinen kesto olisi lähtökohtaisesti aina yksi vuosi. Ehdotetun säännöksen mukaan ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus tulisi suorittaa yhdessä vuodessa, jollei opiskelijalle sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi myönnettäisi suoritusajaa pidennystä.

Runsaasti erityistä tukea tarvitseva opiskelija voisi käyttää 60 osaamispistettä vastaavan osaamisen saavuttamiseen keskimääräistä pidemmän opiskeluajan. Opiskeluajaa voitaisiinkin pidentää säännöksessä mainitun muun erityisen syyn vuoksi esimerkiksi silloin, jos opiskelijan oppimisvalmiuksien vuoksi 60 osaamispisteen edellyttämää osaamista ei ole mahdollista saavuttaa yhden vuoden aikana.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin nykytilaa vastaavasti työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suoritusajasta. Säännöksen mukaan työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suoritusajaksi määräytyisi opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Koulutuksen järjestäjä päättäisi koulutuksen suoritusajasta. Suoritusajaksi voisi kuitenkin olla enintään kolme vuotta. Tavoitteena olisi mahdollistaa nykytilaa vastaavalla tavalla työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen ajallisen keston vaihtelu.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen laajuus olisi pykälän 2 momentin mukaan 60 osaamispistettä, joten koulutuksen suoritusajaksi olisi lähtökohtaisesti ainakin yksi vuosi. Säännöksessä kuitenkin rajattaisiin nykytilaa vastaavasti, että koulutuksen suoritusajaksi voisi olla enintään kolme vuotta. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen osallistuvien opiskelijoiden oppimisvalmiuksissa voi olla merkittäviä eroja ja runsaasti erityistä tukea tarvitseva opiskelija saattaakin tarvita 60:tä osaamispistettä vastaavan osaamisen saavuttamiseen keskimääräistä pidemmän ajan, jopa 2–3 vuotta.

Ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjä päättäisi työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa opintojen suoritusajasta. Suoritusajaksi määräytyisi opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Päätös opintojen suoritusajasta tehtäisiin opintojen alussa osana henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa, mutta päätöstä voitaisiin muuttaa myös koulutuksen aikana opiskelijan yksilöllisten tarpeiden ja tavoitteiden mukaisesti.

12 §. *Tutkinnon osien ja valmentavan koulutuksen osien mitoitusperusteet.* Pykälässä säädettäisiin tutkinnon osien ja valmentavan koulutuksen osien mitoitusperusteista. Tutkinnon osien ja valmentava koulutuksen suhteellisen painoarvon eli osaamispisteiden määrän määrittelyssä käytettävät periaatteet perustuisivat ECVET-suositukseen.

ECVET-suosituksen mukaan tutkinnon osien suhteellinen painoarvo tutkinnosta voidaan määrittää ensinnäkin sen mukaan, mikä on tutkinnon osan oppimistulosten suhteellinen merkittä-

vyys työmarkkinoille osallistumisen, toiselle tutkintotasolle etenemisen tai sosiaalisen integraation kannalta. Toiseksi tutkinnon osien suhteellinen painoarvo voidaan määrittää sen mukaan, mikä on tutkinnon osaan sisältyvien oppimistulosten vaikeusaste, laajuus ja kattavuus. Kolmanneksi painoarvo voidaan määrittää sen mukaan, mikä on tutkinnon suorittajalta edellytettävä työpanos tutkinnon osan suorittamiseksi vaadittavien tietojen, taitojen ja pätevyysien saavuttamiseksi. Määrittelyssä on mahdollista käyttää myös näiden edellä mainittujen kriteereiden yhdistelmiä.

Ehdotetun säännöksen mukaan tutkinnon osien osaamispisteet määräytyisivät sen mukaan, mikä on niihin sisältyvän osaamisen kattavuus, vaikeusaste ja merkittävyys suhteessa koko tutkinnon ammattitaitovaatimukseen ja osaamistavoitteisiin. Tutkinnon osan kattavuudella tarkoitettaisiin sitä, kuinka suuren osan tutkinnon suorittaneen ammattitaidon kokonaisuudesta kyseinen tutkinnon osa muodostaa. Tutkinnon osan vaikeusasteella puolestaan tarkoitettaisiin tutkinnon osan vaikeutta verrattuna muihin saman tutkinnon osiin. Tutkinnon osan merkittävyydellä tarkoitettaisiin tutkinnon osan tärkeyttä työmarkkinoille osallistumisen, toiselle tutkintotasolle etenemisen tai sosiaalisen integraation kannalta. Vastaava mitoitusperuste koskisi myös valmentavan koulutuksen osien mitoittamista.

Tutkinnon ja valmentavien koulutusten osien mitoituksessa käytettäisiin kaikkien edellä mainittujen kriteereiden yhdistelmiä. Yksittäisen tutkinnon tai koulutuksen osan mitoituksessa voitaisiin kuitenkin painottaa jotakin näistä kriteereistä muita enemmän. Opetushallitus määritteli tutkinnon osien osaamispistemäärät tutkinnon perusteissa, jotka laaditaan yhteistyössä työelämän ja muiden sidosryhmien kanssa. Valmentavien koulutusten osien osaamispistemäärät määriteltäisiin vastaavasti koulutuksen perusteissa.

Pykälässä säädettyjä mitoitusperusteita käytettäisiin myös tutkinnon osaa pienempien yksiköiden mitoitusperusteena. Tutkinnon osaa pienempien yksiköiden mitoittaminen on tarpeen tutkinnon perusteissa mitoittaessa yhteisten tutkinnon osien osa-alueita. Lisäksi tutkinnon osaa pienempiä yksiköitä voitaisiin mitoittaa osaamispisteinä opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa esimerkiksi silloin, kun opiskelija hankkii osaamista ulkoilla tai toisen koulutuksen järjestäjän järjestämässä koulutuksessa.

13 §. Ammatillisten tutkintojen muodostuminen. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot muodostuisivat ammatillisista tutkinnon osista. Ammatilliset tutkinnon osat vastaisivat työelämän työ- ja toimintakokonaisuuksia. Tutkinnon osa muodostaisi toimintakokonaisuuden, joka voidaan erottaa laajasta työprosessista itsenäiseksi arvioitavaksi kokonaisuudeksi.

Tutkintoon tai siihen sisältyvään osaamisalaan sisältyisi vähintään yksi pakollinen ammatillinen tutkinnon osa ja vähintään yksi valinnainen ammatillinen tutkinnon osa. Säännös yhdestä pakollisesta ja yhdestä valinnaisesta ammatillisesta tutkinnon osasta tarkoittaisi, että tutkinnon perusteisiin tulisi sisältyä vähintään yksi kaikille pakollinen ammatillinen tutkinnon osa sekä tutkinnon suorittajan valittavissa olevia valinnaisia ammatillisia tutkinnon osia. Pakollisten ja valinnaisten ammatillisten tutkinnon osien lukumäärä ja niiden välinen suhde vaihtelisi tutkinnoittain alan erityispiirteiden ja vaatimusten mukaisesti. Tutkintojen muodostumissäännöt määrättäisiin tutkinnon perusteissa. Muodostumissäännöt määrittelevät, mitkä pakolliset ja valinnaiset tutkinnon perusteisiin kuuluvat tutkinnon osat tutkinnon suorittajan tulee suorittaa, jotta hänelle voidaan antaa tutkintotodistus. Muodostumissäännöt mahdollistaisivat tutkinnon osien joustavan yhdistelyn työelämän tarpeiden mukaisesti ja valinnaisuuden lisäämisen tut-

kintojen muodostumisessa. Valinnaisuudella vastattaisiin saman tutkinnon sisällä työelämän hyvin eri tavoin suuntautuneisiin ja osin hyvinkin erikoistuneisiin osaamistarpeisiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että ammatilliseen perustutkintoon sisältyisi ammatillisten tutkinnon osien lisäksi myös yhteisiä tutkinnon osia. Niiden tehtävänä olisi varmistaa, että ammatillisen perustutkinnon suorittaneella olisi tutkinnosta riippumatta työssä ja elämässä tarvittavat perustaidot, kaikilla toimialoilla tarvittavaa yhteistä osaamista sekä yhtäläiset valmiudet elinikäiseen oppimiseen. Yhteisten tutkinnon osien lisäksi perustaitoja ja elinikäisen oppimisen avaintaitoja vahvistettaisiin sisällyttämällä niitä osaksi ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia.

Yhteiset tutkinnon osat muodostuisivat kolmesta temaattisesta kokonaisuudesta, jotka olisivat viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen sekä yhteiskunta- ja työelämäosaaminen. Nykyisestä sosiaalisen ja kulttuurisen osaamisen yhteisestä tutkinnon osasta luovuttaisiin, mutta siihen sisältyvä osaaminen sisällytettäisiin osaksi kolmea jäljelle jäävää yhteistä tutkinnon osaa. Samassa yhteydessä tarkasteltaisiin uudelleen, mihin yhteiseen tutkinnon osaan mikäkin osa-alue ja osaaminen luontevimmin kuuluu. Osa-alueet voisivat olla osittain eri tutkinnon osassa kuin nykyisin. Muutokset yksinkertaistaisivat ammatillisen perustutkinnon muodostumissääntöjä ja mahdollistaisivat voimassa olevaa yhteisten tutkinnon osien rakennetta paremmin työelämästä tulevan aikuisväestön osaamistarpeiden huomioon ottamisen yhteisissä tutkinnon osissa. Lisäksi muutokset lisäisivät tutkintotodistusten informatiivisuutta, kun tutkinnon osan nimi kuvaisi nykyistä paremmin tutkinnon osaan sisältyviä osa-alueita. Nykyisin sosiaalisen ja kulttuurisen osaamisen tutkinnon osan ainoa osa-alue on voinut yksittäisellä opiskelijalla olla esimerkiksi matematiikka, jolloin tutkinnon osan nimi tutkintotodistuksessa on ollut harhaanjohtava.

Ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin ei sisältyisi yhteisiä tutkinnon osia. Ammatti- ja erikoisammattitutkintoa suorittavat voisivat kuitenkin suorittaa yhteisiä tutkinnon osia erillisinä tutkinnon osina, jos se katsottaisiin henkilökohtaistamisen yhteydessä tarpeelliseksi ja tarkoituksenmukaiseksi.

Ammatillisiin perustutkintoihin voimassa olevan lainsäädännön mukaan sisältyvistä vapaasti valittavista tutkinnon osista erillisinä tutkinnon osina luovuttaisiin ja vastaava valinnaisuus sisällytettäisiin ammatillisiin tutkinnon osiin. Ammatillisten perustutkintojen ammatillisiin tutkinnon osiin sisältyvät valinnaiset tutkinnon osat voisivat edelleen olla – siten kuin tutkinnon perusteissa määrätään – myös yhteisiä tutkinnon osia, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja tai korkeakouluopintoja, vaikka ne eivät olisikaan sisällöltään ammatillisia. Tällä tavoin mahdollistettaisiin muun muassa ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon suorittaminen yhtä aikaa tai nopeutettaisiin siirtymistä jatko-opintoihin korkea-asteelle. Valinnaiset ammatilliset tutkinnon osat voisivat olla myös paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvia tutkinnon osia tai työkokemuksen kautta hankittuun osaamiseen perustuvia yksilöllisiä tutkinnon osia kuten nykyisinkin. Erillisistä vapaasti valittavista tutkinnon osista luopuminen yksinkertaistaisi ammatillisten perustutkintojen muodostumissääntöjä ja helpottaisi näin yksilöllisten opintopolkujen rakentamista.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan valtuutussäännöstä, jonka nojalla valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin tutkinnon muodostumisesta 1 momentissa tarkoitetuista erityyppisistä tutkinnon osista sekä yhteisten tutkinnon osien laajuudesta osaamispisteinä ja niihin kuu-

luvista osa-alueista. Lisäksi asetuksella säädettäisiin sekä yhteisten tutkinnon osien että niiden osa-alueiden pakollisuudesta ja valinnaisuudesta.

Valtioneuvoston asetukseen ehdotetun sääntelyn mukaan ammatillinen perustutkinto muodostuisi erityyppisistä tutkinnon osista siten, että osaamispisteinä mitoitettuun 180 osaamispisteen laajuiseen ammatilliseen perustutkintoon sisältyisi ammatillisia tutkinnon osia 145 osaamispistettä ja yhteisiä tutkinnon osia 35 osaamispistettä. Yhteisten tutkinnon osien laajuus säilyisi ennallaan. Ammatillisten tutkinnon osien osuus puolestaan lisääntyisi hieman, kun aiemmat 10 osaamispisteen laajuiset vapaasti valittavat tutkinnon osat sisällytettäisiin osaksi ammatillisia tutkinnon osia. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin myös yhteisten tutkinnon osien laajuudesta osaamispisteinä. Koska nykyisen sosiaalisen ja kulttuurisen osaamisen tutkinnon osaan sisältyvä osaaminen sisällytettäisiin kolmeen yhteiseen tutkinnon osaan, yhteisten tutkinnon osien osaamispisteet määriteltäisiin uudelleen. Tässä yhteydessä otettaisiin huomioon myös kansainvälisen aikuistutkimuksen eli PIAACin tuloksista nouseva tarve kehittää erityisesti luku- ja numerotaitoja sekä tietoteknisiä taitoja. Tämä lisäisi viestintä- ja vuorovaikutusosaamisen ja matemaattis-luonnontieteellisen osaamisen painoarvoa yhteisissä tutkinnon osissa.

Yhteisiin tutkinnon osiin sisältyisi osa-alueina edelleen muun muassa äidinkielen, toisen kotimaisen kielen, vieraiden kielten, kulttuurien tuntemuksen, matematiikan, fysiikan, kemian, tieto- ja viestintätekniikan, yhteiskuntatietojen ja -taitojen, työelämä tietojen ja -taitojen, työkyvyn ylläpitämisen, liikunnan ja terveystiedon, yrittäjyyden, etiikan, psykologian, kestävän kehityksen sekä taiteen ja kulttuurin osaamista, jotta tutkinnon osat antaisivat valmiuksia jatko-opintoihin ja elinikäiseen oppimiseen. Yhteiset tutkinnon osat sekä niiden osa-alueet ja osaamistavoitteet määriteltäisiin kuitenkin niin, että ne olisivat osaamisperusteisia. Yhteisten tutkinnon osien aiempaa vahvempi osaamisperusteinen määrittely edistäisi etenkin epävirallisen ja arkioppimisen tunnistamista. Lisäksi se helpottaisi yhteisten tutkinnon osien toteuttamista ammatillisten tutkinnon osien yhteydessä. Yhteisten tutkinnon osien toteuttaminen ammatillisten tutkinnon osien yhteydessä auttaisi opiskelijoita ymmärtämään yhteisten tutkinnon osien merkityksen työelämässä ja motivoisi opiskelemaan niitä.

Viestintä- ja vuorovaikutusosaamisen, matemaattis-luonnontieteellisen osaamisen ja yhteiskunta- ja työelämäosaamisen tutkinnon osat olisivat kaikki pakollisia. Ne voisivat kuitenkin sisältää sekä pakollisia että valinnaisia osa-alueita. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin kaikille ammatillisen perustutkinnon suorittajille pakolliset yhteisten tutkinnon osien osa-alueet. Tutkinnon suorittajan valinnanmahdollisuudet säilyisivät nykyisen laajuisina, mutta rakentuisivat kunkin yhteisen tutkinnon osan sisään.

Opetushallitus määräisi tutkinnon perusteissa yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden osaamistavoitteet sekä mitoituksen osaamispisteinä. Opetushallitus määräisi tutkinnon perusteissa myös, mitkä yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden osaamistavoitteet ovat pakollisia kaikille tutkinnon suorittajille, ja mikä on näiden pakollisten osaamistavoitteiden laajuus osaamispisteinä. Lisäksi osa-alueilla voisi olla valinnaisia osaamistavoitteita, joista tutkinnon suorittaja voisi valita tavoitteitaan tukevat tai muutoin kiinnostavat osaksi tutkintoaan.

14 §. Valmentavien koulutusten muodostuminen. Pykälässä säädettäisiin valmentavien koulutusten muodostumisesta. Valmentavat koulutukset sisältäisivät koulutuksen osia. Koulutuksen osat olisivat ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen tavoitteisiin perustuvia osaamiskokonaisuuksia. Säännök-

seen ehdotetaan myös valtuutussäännöstä, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin valmentaviin koulutuksiin kuuluvista koulutuksen osista.

15 §. Tutkinnon perusteet. Pykälässä säädettäisiin tutkinnon perusteista, niiden sisällöstä ja tutkinnon perusteiden valmistelusta. Pykälän 1 momentin mukaan Opetushallitus määräisi tutkinnon perusteet kullekin lain 6 §:ssä tarkoitettuun tutkintorakenteeseen kuuluvalle tutkinnolle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Opetushallituksen päätösvaltaan kuuluvista asioista, joista Opetushallituksen tulee määrätä tutkinnon perusteissa. Ehdotetun pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan tutkinnon perusteissa määrättäisiin nykytilaa vastaavalla tavalla tutkintonimikkeet. Ammatillisissa perustutkinnoissa käytettäisiin aina tutkintonimikkeitä. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa tutkintonimikkeitä käytettäisiin silloin, kun se olisi tarkoituksenmukaista ja tutkintonimikkeet antaisivat lisäinformaatiota joko työ- ja elinkeinoelämälle tai tutkinnon suorittajalle.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan tutkinnon perusteissa määrättäisiin tutkintojen mahdolliset osaamisalat. Osaamisaloja käytettäisiin silloin, kun se on työelämän tai tutkintojen muodostumisen selkeyden kannalta tarpeellista. Jos osaamisaloja käytetään, niitä tulee olla aina vähintään kaksi.

Ehdotetun pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan Opetushallitus määräisi tutkinnon perusteissa tutkinnon muodostumisesta siltä osin, kuin siitä ei säädettäisi lain 13 §:ssä tai sen nojalla annettavassa valtioneuvoston asetuksessa. Opetushallitus määräisi tutkinnon perusteissa, mitä yksittäisiä tutkinnon osia kuhunkin tutkintoon sisältyy. Tutkintoon sisältyvillä tutkinnon osilla tarkoitettaisiin kaikkia tutkinnon perusteissa määrättäviä pakollisia ja valinnaisia tutkinnon osia, joista tutkinto voi rakentua. Tietty tutkinnon osa voisi kuulua vain yhteen yksittäiseen tutkintoon tai olla yhteinen useille tutkinnoille.

Opetushallitus määräisi myös lain 13 §:ää täydentäen niin sanotun tutkinnon muodostumissäännön eli sen, mitkä pakolliset ja valinnaiset tutkinnon perusteisiin kuuluvat tutkinnon osat tulee suorittaa, jotta opiskelijalle voidaan antaa tutkintotodistus. Tutkinnon muodostumissääntöjen yhteydessä voitaisiin tarvittaessa määrätä myös tutkinnon osien suorittamisjärjestyksestä, jos tietty osaamistaso on välttämätön edellytys jonkin tutkinnon osan suorittamiseksi.

Ehdotetun pykälän 2 momentin 3 kohdan säännöksen mukaan Opetushallitus määräisi tutkinnon perusteissa tutkinnon osien ja yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden laajuudesta osaamispisteinä siltä osin, kuin näistä ei säädetä 13 §:n nojalla annetulla asetuksella. Yhteisten tutkinnon osien laajuudesta, kuhunkin yhteiseen tutkinnon osaan sisältyvistä osa-alueista sekä yhteisten tutkinnon osien ja niiden osa-alueiden pakollisuudesta ja valinnaisuudesta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella lain 13 §:n 3 momentin valtuutussäännöksen nojalla. Valtioneuvoston asetuksella ei kuitenkaan säädettäisi yhteisiin tutkinnon osiin kuuluvien osa-alueiden laajuudesta. Opetushallitus määräisi tutkinnon perusteissa yksittäisten ammatillisten tutkinnon osien sekä yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden laajuudet osaamispisteinä. Ammatillisissa tutkinnon osissa Opetushallitus ei määräisi tutkinnon osaa pienempien kokonaisuuksien laajuuksista osaamispisteinä.

Ehdotetun pykälän 2 momentin 4 kohdan mukaan tutkinnon perusteissa määrättäisiin ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset sekä yhteisten tutkinnon osien osaamistavoit-

teet. Lisäksi tutkinnon perusteissa määrättäisiin tutkinnon osissa vaadittavan osaamisen arvioinnista, kuten ammattitaidon osoittamistavoista, arvioinnin kohteista ja arviointikriteereistä.

Pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan Opetushallituksen olisi määrättävä tutkinnon perusteissa myös se, miltä osin 56 §:n 2 momentissa tarkoitettu mukauttaminen ja 57 §:n 1 momentissa tarkoitettu poikkeaminen ei ole mahdollista.

Ammatilliset perustutkinnot ovat lukion ohella perusasteen päättävien nuorten ensisijainen koulutusväylä, joten on tärkeää, että kaikki ammatillisen perustutkinnon ja lukion oppimäärän suorittaneet saavat yhtä vahvan osaamis pohjan työelämään siirtymistä tai toisen asteen jälkeisiä jatko-opintoja varten riippumatta siitä, mitä ja missä he opiskelevat. Tästä syystä pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että Opetushallituksen tulisi laatia ammatillisten perustutkintojen perusteet siten, että tutkinnot vastaavat laajuudeltaan lukiolain (629/1998) 7 §:ssä säädetyn kolmivuotisen lukion oppimäärän laajuutta. Ammatillisten perustutkintojen laajuus olisi siis 180 osaamispistettä riippumatta mahdollisista vaihteluista eri toimialojen osaamistarpeissa.

Pykälän 4 momentissa velvoitettaisiin Opetushallitus valmistelemaan tutkinnon perusteet yhteistyössä työ- ja elinkeinoelämän, koulutuksen järjestäjien ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa. Säännös on uusi, mutta ei tosiasiallisesti muuttaisi nykykäytäntöä, jossa tutkinnon perusteiden valmistelu on tehty laajassa sidosryhmäyhteistyössä. Lisäksi Opetushallituksen olisi tutkinnon perusteita valmistellessaan tehtävä yhteistyötä asianomaisen työelämätoimikunnan kanssa, jotta työelämätoimikunnalla olisi myös käytännössä mahdollisuus hoitaa niille 26 §:n 1 momentin 2 kohdassa määriteltyä tehtävää.

16 §. Valmentavan koulutuksen perusteet. Pykälässä säädettäisiin valmentavan koulutuksen perusteista. Pykälän 1 momentin mukaan Opetushallitus määräisi nykytilaa vastaavalla tavalla koulutusten perusteet. Koulutuksen perusteet määrättäisiin erikseen ammatilliseen koulutukseen valmentavalle koulutukselle sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavalle koulutukselle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Opetushallituksen päätösvaltaan kuuluvista asioista, joista Opetushallituksen tulee määrätä koulutuksen perusteissa. Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan koulutuksen perusteissa määrättäisiin koulutuksen osien pakollisuus ja valinnaisuus sekä koulutuksen osien laajuus osaamispisteinä siltä osin kuin näistä ei säädetä 14 §:n nojalla annetulla asetuksella. Säännöksen 2 kohdan mukaan Opetushallitus päättäisi myös koulutuksen osien osaamistavoitteet ja osaamisen arvioinnin eli arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit.

17 §. Tutkintojen nimien ja tutkintonimikkeiden suojaaminen. Pykälässä säädettäisiin nykytilaa vastaavalla tavalla tutkintojen nimien ja tutkintonimikkeiden suojaamisesta. Suojaamisen kohteena olisivat sekä tutkinnon nimi että siihen liittyvä tutkintonimike tai tutkintonimikkeet. Pykälässä myös määriteltäisiin tutkintonimike nimikkeeksi, jota voi käyttää suoritettuaan hyväksytysti tutkintonimikkeen käyttöön oikeuttavan tutkinnon. Tutkintojen nimistä säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella, tutkintonimikkeistä puolestaan Opetushallituksen määräyksellä tutkinnon perusteissa.

18 §. Jatko-opintokelpoisuus. Pykälässä todettaisiin ammatillisten tutkintojen yleinen jatko-opintokelpoisuus. Säännös olisi informatiivinen, eikä sillä muutettaisi yliopistolaissa ja ammattikorkeakoululaissa säädettyä tutkintojen jatko-opintokelpoisuutta. Yliopistolain 37 §:n 1 momentin mukaan pelkästään alempan korkeakoulututkintoon tai sekä alempan että yle-

pään korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut ammatillisen perustutkinnon tai sitä vastaavat aikaisemmat opinnot taikka ammattitutkinnon, erikoisammattitutkinnon tai niitä vastaavan aikaisemman tutkinnon. Vastaavasti yleisestä jatko-opintokelpoisuudesta säädetään ammattikorkeakoululain 25 §:n 1 momentissa, jonka mukaan ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi se, joka on suorittanut ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon, erikoisammattitutkinnon tai niitä vastaavan aikaisemman tutkinnon.

19 §. Oikeus osallistua ylioppilastutkintoon. Pykälässä todettaisiin ammatillisen tutkinnon suorittajan tai tutkinnon suorittaneen oikeus osallistua ylioppilastutkintoon. Säännös olisi informatiivinen, sillä oikeudesta osallistua ylioppilastutkintoon säädettäisiin edelleen lukiolaisissa.

Ammatillisen perustutkinnon ja lukiokoulutuksen yhdistäminen eli niin sanotun kaksoistutkinnon suorittaminen olisi mahdollista jatkossakin nykyisen käytännön mukaisesti. Ammatillisen koulutuksen järjestäjä voisi ehdotetun 108 §:n mukaisesti hankkia lukio-opintojen opetuksen lukiokoulutuksen järjestäjältä. Suoritetut lukio-opinnot luettaisiin osaksi ammatillista perustutkintoa osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen kautta.

20 §. Kokeilu. Ehdotetun 1 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö tai Opetushallitus päättäisi tässä laissa tarkoitettujen tutkintojen ja koulutuksen kehittämiseksi tarpeellisen kokeilun järjestämisestä.

Pykälän 2 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voitaisiin säätää, että ehdotetun lain 6 §:ssä tarkoitettuun tutkintorakenteeseen lisätään kokeilua varten tutkintoja määräajaksi. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä olisi mahdollista kokeilla uusia valmentavia koulutuksia. Näiden kokeilututkintojen tai kokeiltavien valmentavien koulutusten järjestämiseen koulutuksen järjestäjälle myönnettäisiin 3 momentin perusteella määräaikainen lupa. Määräajaksi tutkintorakenteeseen lisättävän tutkinnon tai uuden valmentavan koulutuksen laajuus ja muodostuminen voisi poiketa ehdotetun lain 10 ja 11 §:ssä sekä 13 ja 14 §:ssä säädetystä.

Opetushallituksen päätöksellä voitaisiin käynnistää kokeilu, jossa voidaan poiketa tutkintojen ja koulutuksen perusteista, tutkinnon osaamisaloista tai tutkintonimikkeistä. Tutkinnon perusteista tai valmentavan koulutuksen perusteista poikkeaminen tarkoittaisi lupaa poiketa niistä asioista, joista Opetushallitus 15 ja 16 §:n mukaan määrää tutkintojen tai valmentavan koulutuksen perusteissa. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi nykytilaa vastaavasti, että kokeilussa suoritettavan tutkinnon tulisi kuitenkin aina olla tavoitteiltaan ja sisällöiltään sellainen, että tutkinnon edellyttämä osaaminen ja ammattitaito sekä kelpoisuus jatko-opintoihin saavutetaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti, että kokeiluun osallistuvat koulutuksen järjestäjät valittaisiin hakemuksesta. Kokeiluun otettaisiin mukaan tarvittava määrä koulutuksen järjestäjiä siten, että kokeilulle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Valinnassa otettaisiin huomioon koulutuksen järjestäjien alueellinen ja kielellinen edustavuus, jos se kokeilun laajuus ja tavoitteet huomioon ottaen on perusteltua. Säännöksen mukaan kokeilulupa voitaisiin myöntää sellaiselle koulutuksen järjestäjälle, jolla on edellytykset toteuttaa kokeilu sen tavoitteita vastaavalla tavalla ja tutkinnon suorittajien tai opiskelijoiden oikeuksia vaarantamatta. Kokeilulupa voitaisiin myöntää vain sellaiselle koulutuksen järjestä-

jälle, jolla jo on laissa tarkoitettu koulutuksen järjestämislupa. Säännöksen mukaan kokeilulupa myönnettäisiin nykykäytäntöä vastaavasti aina määräajaksi, kuitenkin enintään kuudeksi vuodeksi.

Kokeilun toteuttaminen edellyttää yleensä sitä, että kokeilua varten määrätään erilliset tutkinnon tai koulutuksen perusteet. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että Opetushallitus määrää kokeilussa noudatettavat tutkinnon tai koulutuksen perusteet.

3 luku. Tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen

21 §. Tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupa. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että tässä laissa tarkoitettujen ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen edellyttää tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupaa. Tutkintojen ja koulutuksen järjestäjinä voisivat olla nykytilaa vastaavalla tavalla kunnat, kuntayhtymät, valtio sekä yksityiset yhteisöt ja säätiöt. Luvan tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen myöntäisi hakemuksesta opetus- ja kulttuuriministeriö. Koulutuksen järjestäjä voisi järjestää myös muuta kuin tässä laissa tarkoitettua koulutusta.

Jatkossa ammatillisen osaamisen hankkimista, osoittamista ja todentamista säänneltäisiin yhdellä ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvalla. Nykyisistä erillisistä ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvista luovuttaisiin. Kaikki ammatillisten tutkintojen ja tässä laissa tarkoitettujen ammatillisen koulutuksen järjestäjät tarvitsisivat järjestämisluvan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykytilaa vastaavalla tavalla, että tässä laissa tarkoitettuja tutkintoja ja koulutusta voidaan opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä järjestää myös valtion oppilaitoksessa. Tutkintojen ja koulutuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta valtion oppilaitoksessa päättäisi opetus- ja kulttuuri ministeriö noudattaen lain 22-24 §:iä eli samoja periaatteita, mitä muista koulutuksen järjestäjistä säädetään.

22 §. Tutkintojen järjestämis- ja koulutustehtävä. Järjestämisluvalla myönnettäisiin koulutuksen järjestäjälle tutkintojen myöntämistehtävä ja koulutuksen järjestämistehtävä, joita kutsuttaisiin koulutustehtäväksi. Järjestämisluvassa määrättäisiin ne tutkinnot, jotka koulutuksen järjestäjän koulutustehtävä kattaa. Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan järjestämisluvassa määrättäisiin tutkinnot, joita koulutuksen järjestäjällä on oikeus myöntää ja joihin valmistavaa tutkintokoulutusta se voi antaa. Nykytilasta poiketen järjestämislupa oikeuttaisi kunkin luvassa mainitun tutkinnon osalta tutkinnon myöntämiseen, osaamisen osoittamiseksi tarvittavien näyttöjen järjestämiseen sekä tutkinnon suorittamiseksi tarvittavan tutkintokoulutuksen järjestämiseen.

Järjestämisluvan mukainen koulutustehtävä koskisi ensisijaisesti omaehtoista koulutusta ja työvoimakoulutuksena järjestettävää koulutusta voitaisiin järjestää luvan mukaisen koulutustehtävän puitteissa järjestämislupaan sisältyvän määräyksen perusteella. Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan järjestämisluvan mukainen koulutustehtävä voitaisiin kuitenkin rajata koskemaan vain työvoimakoulutuksena järjestettävää koulutusta. Ehdotettu poikkeussäännös mahdollistaisi sen, että järjestäjät voisivat halutessaan hakea ainoastaan työvoimakoulutuksen koulutustehtävää. Koulutustehtävä voitaisiin rajata koskemaan ainoastaan työvoimakoulutusta myös silloin, jos se olisi perusteltua ehdotetun 23 §:n mukaiset järjestämisluvan myöntämisedellytykset huomioiden.

Pääsäännön mukaan järjestämislupa myönnettäisiin aina tiettyihin tutkintoihin ja niihin valmistavaan tutkintokoulutukseen. Järjestämislupa voitaisiin kuitenkin nykytilaa vastaavalla tavalla myöntää myös eräisiin valtionosuusrahoitteisiin ammattiin valmistaviin koulutuksiin, joiden osalta tutkintorakenteessa ei ole ammatillista tutkintoa. Näitä ovat ansio- ja liikennelentäjän ammattiin valmistava koulutus, lennonjohtajakoulutus sekä kaupunkiraideliikenteen kulkettajien koulutus, joita koskeva säännös olisi pykälän 1 momentissa. Näiden koulutusten järjestämiseen saattaa liittyä myös muiden viranomaisten myöntämiä lisäedellytyksiä. Esimerkiksi lentokoulutuksen tai siihen liittyvän teoriakoulutuksen järjestäminen edellyttää aina koulutuksen antajalta myös Liikenteen turvallisuusviraston myöntämää lentokoulutuslupaa.

Voimassa olevien säännösten mukaan ammatillisen peruskoulutuksen järjestämisluvassa määrätään oikeudesta järjestää koulutusta oppisopimuskoulutuksena. Lisäkoulutuksen järjestämisluvassa puolestaan määrätään oppisopimusten määrästä. Nykyisen käytännön mukaan koulutuksen järjestäjä on voinut järjestää oppisopimuskoulutusta kaikilla koulutusaloilla, jos järjestäjällä on ollut oppisopimuskoulutuksen järjestämislupa. Ehdotetun säännöksen mukaan oppisopimuskoulutuksen järjestämistä ei enää erikseen säänneltäisi järjestämisluvassa, vaan lupa järjestää oppisopimuskoulutusta sisältyisi suoraan luvan mukaiseen koulutustehtävään. Koulutuksen järjestäjä voisi järjestää oppisopimuskoulutusta ainoastaan koulutustehtävänsä mukaisissa tutkinnoissa. Jatkossa koulutuksen järjestäjä ei voisi järjestää eikä myöskään hankkia toiselta järjestäjältä tai muulta taholta sellaiseen tutkintoon johtavaa oppisopimuskoulutusta, joka ei sisälly järjestäjän luvan mukaiseen koulutustehtävään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin järjestämislupaan sisältyvistä tarpeellisista määräyksistä. Ehdotetun säännöksen mukaan järjestämislupa sisältäisi tarpeelliset määräykset valmentavista koulutuksista, työvoimakoulutuksesta, vankien koulutuksesta, opetus- ja tutkintokielestä, koulutuksen järjestäjän ensisijaisesta toiminta-alueesta sekä opiskelijavuosien vähimmäismäärästä.

Valmentavien koulutusten, työvoimakoulutuksen ja vankeinkoulutuksen tehtävät olisivat erikseen haettavia tehtäviä, sillä nämä tehtävät edellyttävät koulutuksen järjestäjältä erityisosaamista. Ministeriön myöntämä työvoimakoulutustehtävä olisi edellytys sille, että koulutuksen järjestäjälle voitaisiin myöntää rahoitusta työvoimakoulutuksen järjestämistä varten. Työvoimakoulutustehtävän puitteissa opetus- ja kulttuuriministeriö huolehtisi siitä, että työvoimakoulutusta järjestävien koulutuksen järjestäjien verkko kattaa maan tarpeet ja että järjestäjillä on riittävät edellytykset ja erityisosaaminen ammatillisen koulutuksen järjestämiseen työvoimakoulutuksena.

Järjestämisluvassa määrättäisiin myös opetus- ja tutkintokielestä. Ehdotetun 59 §:n mukaan järjestämisluvassa määrätty opetus- ja tutkintokieli on suomi tai ruotsi taikka kaksikielisillä koulutuksen järjestäjillä suomi ja ruotsi. Näiden lisäksi järjestämisluvassa määrättyä tutkintokielenä voisi olla myös muu kieli.

Jatkossa koulutustehtävässä määrättäisiin koulutuksen järjestäjälle toiminta-alue, jonka koulutustarpeeseen koulutuksen järjestäjän tulisi ensisijaisesti vastata. Toiminta-alueella koulutuksen järjestäjällä olisi velvollisuus järjestää tutkintoja ja koulutusta. Toiminta-alue voisi olla yksittäinen kunta, useamman kunnan kokonaisuus, maakunta tai useita maakuntia. Osalla järjestäjistä toiminta-alue voisi olla koko valtakunta, jos järjestäjä on erikoistunut esimerkiksi

yhteen alaan tai asiakasryhmään. Joustavan koulutustarpeisiin vastaamisen vuoksi koulutuksen järjestäjä voisi kuitenkin järjestää tutkintoja ja koulutusta toiminta-alueensa lisäksi myös muualla. Koulutusta ja tutkintoja voitaisiin järjestää myös ulkomailla tilauskoulutuksena. Toiminta-alueen määrittämistä uudella tavalla puoltaa osaltaan se, että ammatillista koulutusta voidaan järjestää enenevässä määrin työpaikoilla ja digitaalisissa oppimisympäristöissä koulutuksen järjestäjän oppilaitosten ja toimipisteiden ohella. Koulutus on siten vähemmän sidoksissa järjestäjän oppilaitosten ja toimipisteiden fyysiseen sijaintiin. Lisäksi voitaisiin nykyistä kattavammin huolehtia siitä, että eri alojen koulutustarjontaa olisi maan eri osissa työelämän tarpeiden mukaisesti. Koulutuksen järjestäjä voisi näin lupansa puitteissa kohdentaa joustavasti tutkintojen ja koulutuksen tarjontaa vastaamaan kulloistakin osaamis- ja koulutustarvetta ja erilaisten asiakkaiden tarpeita.

Järjestämisluvassa määrättäisiin myös koulutuksen järjestäjän opiskelijavuosien vähimmäismäärä. Opiskelijavuoden määritelmä olisi opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksesta annetun lain ehdotetussa uudessa 32 b §:ssä. Mainitun lain ehdotetun 32 c §:n 1 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi vuosittain koulutuksen järjestäjän varainhoitovuoden tavoitteellisten opiskelijavuosien määrän. Tavoitteellinen opiskelijavuosien määrä ei voisi alittaa koulutuksen järjestämisluvassa määrättyä opiskelijavuosien vähimmäismäärää. Järjestämisluvassa määrättyllä opiskeluvuosien vähimmäismäärällä luotaisiin ennakoitavat puitteet koulutuksen järjestäjän toiminnan volyyymille.

Järjestämisluvassa voitaisiin tarvittaessa määrätä muista tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvistä ehdoista, oikeuksista ja kehittämistehtävistä. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi tehtävät, jolla edistettäisiin toimiala- tai tutkintokohtaista valtakunnallista kehittämistä sekä koulutuksen järjestäjien yhteistyötä. Kehittämistehtävä voisi lisäksi liittyä esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten koulutuksen kehittämiseen tai työelämän kehittämiseen.

Järjestämisluvassa voitaisiin määrätä myös velvoitteista. Koulutuksen järjestäjän velvollisuudeksi voitaisiin määrätä vaativasta erityisestä tuesta sekä siihen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä huolehtiminen. Järjestämisluvassa voitaisiin määrätä myös muista velvoitteista, jos koulutuksen saatavuuden turvaaminen tai muut tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvät syyt sitä edellyttävät. Tällaisia velvoitteita voisivat olla esimerkiksi tietyn tutkinnon järjestäminen, tai velvoite järjestää koulutusta perusopetuksen päättäneille. Velvoitteita määrättäisiin lähtökohtaisesti silloin kun muilla toimilla ei voida katsoa voitavan turvata esimerkiksi tietyn tutkinnon ja siihen valmistavan koulutuksen riittävää tarjontaa tai jos koulutustarjonta ei olisi riittävää turvaamaan perusopetuksen päättäneiden koulutukseen pääsyä toisen asteen koulutukseen.

Luvassa erikseen määrättyjen tutkintojen ja koulutusten lisäksi koulutuksen järjestäjä voisi lupansa nojalla järjestää myös koulutustehtävänsä liittyvää muuta 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua ammatillista koulutusta eli ei-tutkintotavoitteista muuta ammatillista koulutusta. Yksistään tällaisen muun ammatillisen koulutuksen järjestämistä varten lupaa ei voitaisi myöntää, vaan muun ammatillisen koulutuksen järjestämisen tulisi aina liittyä koulutuksen järjestäjälle määrättyyn tutkintojen myöntämisen ja tutkintokoulutuksen järjestämisen koulutustehtävään. Tämä edellyttäisi, että osan nykyisistä ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjistä tulisi arvioida toimintansa jatkamista, esimerkiksi laajentamalla koulutustehtävänsä kattamaan myös tutkintojen järjestämisen. Muussa tapauksessa niiden oikeus järjestää valtionosuusrahoitteista koulutusta päättyisi lain voimaan tullessa.

23 §. Tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvan myöntämisedellytykset. Pykälässä säädettäisiin tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvan myöntämisen edellytyksistä. Järjestämislupa myönnettäisiin nykyiseen tapaan hakemuksesta. Hakija määrittäisi hakemansa koulutustehtävän ja kuvaisi koulutustarpeen ja edellytyksensä koulutustehtävän hoitamiseksi.

Järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä olisi, että hakemuksessa tarkoitettu tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen vastaa valtakunnalliseen tai toimialakohtaiseen tai alueelliseen osaamis- ja koulutustarpeeseen. Tarpeen arvioinnissa otettaisiin huomioon valtakunnalliset koulutustarve-ennakoinnit ja koulutuksen saavutettavuus. Arvioinnissa kiinnitettäisiin huomiota muun muassa väestö- ja opiskelijapohjaan, työvoiman tarpeeseen ja osaamistarpeisiin, ja siinä otettaisiin lisäksi huomioon alueiden väliset erot ja elinkeinorakenteen muutokset, koulutukseen hakeutuminen ja alueella jo oleva koulutustarjonta. Tutkintoja tai koulutusta ei saisi jatkossakaan järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö koulutuksen järjestäjälle voisi syntyä toiminnasta ylijäämää. Sen ei kuitenkaan tulisi tuottaa taloudellista etua osakeyhtiön osakkeenomistajalle tai muulle toimintaan osallistuvalla tai sitä ylläpitävällä, vaan varat on käytettävä ammatillisen koulutuksen järjestämisen, kehittämisen ja siihen liittyviin investointeihin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin edellytyksistä, jotka hakijan tulisi täyttää järjestämisluvan myöntämiseksi. Momentissa säädetyillä järjestämisluvan myöntämisedellytyksillä huolehdittaisiin siitä, että luvan saaneella on riittävä osaaminen ja voimavarat sekä riittävän laajat työelämäyhteydet koulutustehtävän menestyksekkääksi hoitamiseksi. Valtionosuusrahoitteinen tutkintojen järjestäminen ja koulutus on toteutettava laadukkaasti, vaikuttavasti ja tuloksellisesti.

Taloudellisten edellytysten näkökulmasta olisi keskeistä, että hakijalla olisi tarvittava maksuvalmius sekä vakavaraisuus, jotta se kykenee tarjoamaan laadukasta koulutusta, kehittämään toimintaansa ja sekä tekemään toimintaedellytysten ylläpitämiseksi tarvittavia investointeja ja selviytymään yllättävistä kustannusvaikutuksista aiheuttavista muutostilanteista, kuten esimerkiksi kohtuullisista opiskelijamäärien vaihteluista.

Toiminnallisten edellytysten täyttymiseksi hakijalla tulisi olla koulutustehtävän tuloksellisen, vaikuttavan ja laadukkaan hoitamisen kannalta tarvittava kelpoisuusehdot täyttävä opetushenkilöstö, ajanmukaiset osaamisperusteisen ja asiakaslähtöisen toiminnan vaatimukset täyttävät pedagogiset prosessit ja tukiprosessit sekä koulutustehtävän hoitamiseksi tarkoituksenmukaiset oppimisympäristöt. Lisäksi hakijalla tulee olla tarvittavaa ammatillista asiantuntemusta tutkintojen järjestämiseen. Tämä tarkoittaa, että hakijan on kyettävä osoittamaan, että sillä on riittävä tutkintojärjestelmään ja järjestämiinsä tutkintoihin liittyvä asiantuntemus ja työelämäyhteydet. Hakijan pitää pystyä myös osoittamaan että sillä on edellytykset toiminnan laadun varmistamiseen ja parantamiseen. Hakijalla tulisi olla käytettävissä myös koulutustehtävän laajuuden ja luonteen edellyttämät tilat, välineet ja oppimisympäristöt.

Lupien myöntämiseen liittyy aina opetus- ja kulttuuriministeriön harkintaa. Harkinta ei kuitenkaan ole täysin vapaata, vaan opetus- ja kulttuuriministeriö huolehtii pykälän 3 momentin mukaan järjestämislupia myöntäessään siitä, että järjestämisluvat muodostavat kokonaisuuden, joka varmistaa ammatillisen koulutuksen riittävän saatavuuden.

Pykälän 4 momentissa olisi asetuksenantovaltuus, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin järjestämisluvan hakemiseen liittyvistä menettelyistä, hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja selvityksistä sekä edellä kuvatuista järjestämisluvan myöntämisen tarkemmista edellytyksistä. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 25 §:n mukaan lupaa toimia ammatillisen koulutuksen järjestäjänä tulee hakea viimeistään vuotta ennen opetuksen suunniteltua aloittamista. Ministeriö voi tarvittaessa ottaa käsiteltäväksi myös tätä myöhemmin tehdyn hakemuksen. Lupahakemuksessa tulee esittää selvitys koulutuksen tarpeellisuudesta sekä muiden luvan myöntämisedellytysten täyttymisestä. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää myös muun viranomaisen lausunnon pyytämistä. Tarkoituksena on, että lupahakemusta käsiteltäessä työelämätoimikunnalta pyydetäisiin lausuntoa tutkintojen järjestämisen edellytyksistä. Muun viranomaisen lausunto voisi olla tarpeen myös esimerkiksi silloin, kun koulutustehtävää haetaan työvoimakoulutukseen.

24 §. Koulutuksen järjestämisluvan muuttaminen ja peruuttaminen. Järjestämisluvan muuttamisesta tai peruuttamisesta päättäisi opetus- ja kulttuuriministeriö. Tavallisesti järjestämislupaa muutettaisiin tai se peruutettaisiin koulutuksen järjestäjän hakemuksesta.

Ministeriö voisi kuitenkin eräissä tilanteissa muuttaa järjestämislupaa viranomaisaloitteisesti. Ilman hakemusta voitaisiin muuttaa järjestämisluvassa määrättävää koulutustehtävää sekä muita määräyksiä muun muassa silloin, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista. Tällainen tilanne voi syntyä, mikäli koulutustarve merkittävästi muuttuu siitä, kun lupa on myönnetty tai lupaa myönnettäessä tehty koulutustarvearvio eroaa olennaisesti toteumatietoihin perustuvasta osoitetusta tarpeesta, esimerkiksi koulutukseen hakeneiden opiskelijoiden määrästä.

Lisäksi koulutustehtävää voisi muuttaa yksipuolisella päätöksellä, jos koulutuksen järjestämiseen taikka yleisiin taloudellisiin toimintaedellytyksiin liittyvät erityiset syyt sitä edellyttävät. Järjestämisluvan muuttaminen voi liittyä myös esimerkiksi tilanteisiin, joissa ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkossa tapahtuu muutoksia, joilla on laajoja alueellisia tai valtakunnallisia vaikutuksia ammatillisen koulutuksen järjestämiseen. Samoin lupaa voitaisiin muuttaa, jos yksittäisen koulutuksen järjestäjän edellytykset järjestää esimerkiksi tiettyjä tutkintoja tai niihin valmistavaa tutkintokoulutusta tai ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta ovat merkittävästi alentuneet. Tilanne voi syntyä, jos koulutuksen järjestäjä ei noudata tutkinnon tai koulutuksen järjestämisessä Opetushallituksen määräämiä tutkinnon tai koulutuksen perusteita taikka jos sen tilat ja henkilöstön kelpoisuus eivät joiltakin osin enää täytä määrätyn tutkinnon, tutkintokoulutuksen taikka ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen laadukkaan toteuttamisen edellytyksiä. Tällöin lupaa voitaisiin arvioida uudelleen tiettyjen määräysten osalta, kuitenkin peruuttamatta koko tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupaa.

Edellä kuvatun lisäksi julkisen talouden sopeuttamisesta johtuva ammatillisen koulutuksen rahoituksen vähentäminen voi johtaa tilanteeseen, jossa koulutuksen järjestäjän edellytykset laadukkaaseen koulutuksen järjestämiseen heikkenevät. Koulutuksen järjestäjän koulutustehtävää voitaisiin tuolloin muuttaa esimerkiksi siten, että jonkin tutkinnon tai tutkintojen koulutus lakkaa. Vastaavasti muutos voisi koskea muuta koulutuksen järjestämisluvassa määrättyä asiaa, kuten rahoituksen määräytymisen perusteena käytettävää opiskelijavuosien vähimmäismäärää.

Koulutuksen järjestäjän olisi täytettävä järjestämisluvan myöntämisedellytykset myös luvan myöntämisen jälkeen. Jos koulutuksen järjestäjän toiminta ei täyttäisi enää järjestämisluvan myöntämisedellytyksiä, järjestämislupa voitaisiin peruuttaa. Lisäksi koulutuksen järjestäjän

toiminnassa ilmenevät olennaisesti lainvastaiset menettelytavat voisivat olla perusteena järjestämisluvan peruuttamiseen. Lupa voitaisiin peruuttaa myös, jos koulutusta ei enää järjestetä. Koulutuksen järjestäjän kuulemisesta ja muusta menettelystä koulutuksen järjestämislupia muutettaessa tai peruuttaessa säädetään yleislakina hallintolaissa (434/2003). Lupien myöntämisessä ja peruuttamisessa noudatettaisiin yleisiä hallinnon oikeusturvaperiaatteita kuten yhdenvertaisen kohtelun, suhteellisuuden ja tarkoitussidonnaisuuden periaatteita.

Koulutuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta valtion oppilaitoksessa päättäisi opetus- ja kulttuuriministeriö noudattaen samoja periaatteita, mitä muista koulutuksen järjestäjistä pykälässä säädetään.

25 §. Opetusta tukeva palvelu- ja tuotantotoiminta. Pykälässä säädettäisiin, että koulutuksen järjestäjällä voisi olla nykytilaa vastaavalla tavalla myös sen koulutustehtävän mukaista opetusta tukevaa palvelu- ja tuotantotoimintaa. Toiminnan tarkoituksena olisi tarjota opiskelijoille työelämän toimintaympäristöjä mahdollisimman hyvin vastaava oppimisympäristö. Näissä koulutuksen järjestäjän työelämälähtöisissä oppimisympäristöissä opiskelijat perehtyivät ja harjoittelevat työelämän työ- ja toimintaprosesseja saavuttaakseen tutkinnon perusteissa määrätyt ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet joko kokonaan tai siinä määrin, että heillä on riittävät perusvalmiudet ja osaaminen työpaikalla järjestettävään koulutukseen joko koulutussopimuksella tai oppisopimuksella. Opetusta tukevaa palvelu- ja tuotantotoimintaa voisi olla esimerkiksi oppilaitoksen omassa ravintolassa, kampaamossa, autokorjaamossa, rakennustyömaalla, leipomossa, osuuskunnassa tai erilaisissa opiskelijoiden perustamissa harjoitusyrityksissä. Opetusta tukevasta ja siihen kiinteästi liittyvästä palvelu- tai tuotantotoiminnasta voitaisiin periä maksuja asiakkailta. Toiminnan tavoitteena ei kuitenkaan voisi olla voiton tavoittelu, eikä toiminta saisi häiritä kilpailtuja markkinoita.

26 §. Työelämätoimikunnat. Pykälässä säädettäisiin työelämätoimikunnista sekä niiden tehtävistä, asettamisesta ja jäsenistä sekä Opetushallituksen työelämätoimikuntiin liittyvästä päätösvallassa ja tehtävistä. Työelämätoimikunnat vastaisivat osin nykyisiä tutkintotoimikuntia, joista on säädetty aikuiskoulutuslain 7 §:ssä, mutta niillä ei olisi näyttötutkintojen järjestämissopimusten solmimisen tai tutkintojen myöntämisen ja todistusten antamisen kaltaisia hallinnollisia tehtäviä. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 a §:ssä säädetystä ammatiossaamisen näyttöjen suunnittelusta ja toteutuksesta vastaavasta toimielimestä lakisääteisenä toimielimenä luovuttaisiin. Tutkintojen ja koulutuksen järjestäjillä olisi kuitenkin edelleen lakisääteinen velvoite tehdä yhteistyötä työ- ja elinkeinoelämän kanssa. Työelämäyhteistyön muodot ja mahdolliset toimielimet olisivat järjestäjän päätettävissä.

Pykälän 1 momentin mukaan työelämätoimikunnat toimisivat Opetushallituksen yhteydessä. Niiden tehtävänä olisi momentin 1 kohdan mukaan osallistua näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadun varmistamiseen ja toimittaa tiedot havaitsemistaan puutteista opetus- ja kulttuuriministeriölle. Toimikunnat varmistaisivat näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laatua seuraamalla ammatillisten tutkintojen järjestämistä valtakunnallisen palaute-, seuranta- ja arviointitiedon avulla. Tarvittaessa työelämätoimikunnat voisivat tehdä myös vierailukäyntejä varmistakseen, että näytöt toteutetaan ja ammatillisten tutkinnon osien osaaminen arvioidaan lainsäädännön, tutkinnon perusteiden ja koulutuksen järjestäjän laatiman osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelman mukaisesti. Mikäli työelämätoimikunnat huomaisivat puutteita näyttöjen toteutuksessa tai osaamisen arvioinnissa, ne toimittaisivat tiedon havaitsemistaan puutteista opetus- ja kulttuuriministeriölle, joka päättäisi tarvittavista toimenpiteistä.

Työelämätoimikunnat osallistuisivat näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadun varmistamiseen myös antamalla opetus- ja kulttuuriministeriön pyynnöstä lausunnon järjestäjäkohtaisista tutkinnoittain eriytyvistä osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmista näyttöjen toteuttamista ja ammatillisten tutkinnon osien arviointia koskevilta osin silloin, kun koulutuksen järjestäjä hakee uutta koulutuksen järjestämislupaa tai laajennusta olemassa olevaan järjestämislupaan tai määräaikaisen järjestämisluvan jatkamista. Työelämätoimikunnat antaisivat ministeriön pyynnöstä lausunnon edellä mainituista suunnitelmista myös silloin, kun koulutuksen järjestäjän toimintaedellytykset ovat selvästi heikentyneet ja on tarpeen harkita luvan muuttamista tai peruuttamista. Lausunnotonnettelyn tarkoituksena on varmistaa, että työ- ja elinkeinoelämä ja tutkinnon suorittajat voivat luottaa näyttöjen kautta tapahtuvaan osaamisen arviointiin ja myönnettävien tutkintojen laatuun. Lisäksi tarkoituksena on turvata tutkinnon suorittajien yhdenvertainen asema riippumatta siitä, missä osaaminen osoitetaan ja arvioidaan. Työelämätoimikunnat voisivat antaa suunnitelmista joko erillisen lausunnon tai kirjata näkemyksensä pöytäkirjaan, jonka ote toimitetaan tiedoksi opetus- ja kulttuuriministeriöön. Ministeriö ottaisi lausunnot huomioon uuden luvan, luvan laajennuksen tai määräaikaisen luvan jatkamisen edellytyksiä arvioidessa sekä järjestämisluvan muuttamisen tai peruuttamisen perusteita selvittäessään. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvista ottaen työelämätoimikunnan lausunnon ohella huomioon järjestämisluvan hakijan tai haltijan muut toiminnalliset edellytykset, taloudelliset edellytykset ja koulutustarpeen. Järjestämisluvan käsittelemisestä säädettäisiin 23 §:n 4 momentin nojalla tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan työelämätoimikunnat osallistuisivat ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen, ammatillisten tutkintojen ja niiden perusteiden kehittämiseen yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen kanssa. Voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti opetus- ja kulttuuriministeriö vastaisi ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen ja ammatillisten tutkintojen kehittämisestä ja päättäisi ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta. Vastaavasti Opetushallitus vastaisi tutkintojen perusteiden kehittämisestä ja päättäisi niistä. Työelämätoimikunnat osallistuisivat ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen, ammatillisten tutkintojen ja tutkintojen perusteiden kehittämiseen tekemällä Opetushallitukselle aloitteita toimialansa tutkintorakenteen tai tutkintojen perusteiden kehittämisestä. Kehittämis ehdotukset voisivat perustua esim. näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadun varmistamiseen liittyvän seurannan kautta saatuun palautteeseen tutkintorakenteen ja tutkintojen perusteiden toimivuudesta käytännössä tai toimikunnan jäsenten näkemyksiin työelämän muuttuvista osaamistarpeista. Työelämätoimikunnat eivät kuitenkaan tekisi varsinaista osaamis- tai koulutustarpeiden ennakointia, vaikka toimikunnissa voisi olla samoja jäseniä kuin opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman osaamisen ennakointifoorumin ennakointiryhmissä tai asiantuntijaverkostoissa.

Työelämätoimikunnat osallistuisivat ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen, ammatillisten tutkintojen ja tutkinnon perusteiden kehittämiseen myös kommentoimalla toimialansa tutkinnon perusteita perusteiden valmisteluprosessin aikana ja antamalla lisäksi lausunnon toimialansa tutkintoja koskevista tutkintorakenteen muutosesityksistä ja tutkinnon perusteluonnoksista. Lisäksi työelämätoimikuntien jäseniä voisi olla jäsenenä Opetushallituksen asettamissa tutkinnon perusteita valmistelevissa ryhmissä silloin, kun se on tarkoituksenmukaista perusteita valmistelevan ryhmän asiantuntemuksen varmistamiseksi. Työelämätoimikunnat voisivat halutessaan osallistua myös oman toimialansa tutkintojen perusteiden toimeenpanon seuran-

taan, silloin kun työelämätoimikunnan tutkinnon perusteiden toimeenpanon seuranta tehdään toimikunnan osaamis- ja toimialalla. Opetushallituksen tulisi huolehtia siitä, että se tekee sekä tutkintorakenteen muutosesityksiä että tutkinnon perusteita valmistellessaan yhteistyötä asianomaisen osaamis- ja toimialan työelämätoimikunnan kanssa.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan työelämätoimikunnat käsittelevät myös 48 §:ssä tarkoitetut tutkinnon suorittajan osaamisen arviointia koskevat oikaisupyynnöt vastaavalla tavalla kuin tutkintotoimikunnat tai ammattiosaamisen näyttöjen toimeenpanon työelämätoimikunnan roolia siinä kuvataan tarkemmin 48 §:ssä ja sen yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan Opetushallitus päättäisi työelämätoimikuntien osaamis- ja toimialakohtaisesta työnjaosta ja asettaisi toimikunnat enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Kullekin toimikunnalle olisi määrätty niiden vastuulla olevat tutkinnot. Ammatillisten tutkintojen laaja-alaistumisen sekä yksittäisten tutkintojen määrän ja toimikuntien hallinnollisten tehtävien vähenemisen vuoksi työelämätoimikuntien osaamis- ja toimialat olisivat nykyisiä tutkintotoimikuntia laajempia ja toimikuntia olisi vähemmän kuin tutkintotoimikuntia nykyisin. Toimikuntiin nimettäisiin enintään 9 jäsentä kuhunkin. Jäsenten tulisi edustaa työnantajia, työntekijöitä, opetusala ja, jos itsenäinen ammatin harjoittaminen on alalla laajuudeltaan merkittävää, itsenäisiä ammatinharjoittajia. Lisäksi Opetushallitus voisi työelämätoimikunnan esityksestä nimetä toimikuntaan pysyviä asiantuntijoita. Toimikunnat voisivat myös tarvittaessa kuulla muita asiantuntijoita. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin toimikuntien asettamisesta, kokoonpanosta, päätöksenteosta ja tehtävistä.

Pykälän 3 momentin mukaan Opetushallitus päättäisi työelämätoimikunnan jäsenten palkkiot ja huolehtisi toimikunnan maksuliikkeestä, kirjanpidosta ja arkistosta samaan tapaan kuin se huolehtii nykyisin tutkintotoimikunnista.

27 §. Työelämätoimikuntien sihteeristö. Pykälässä säädettäisiin työelämätoimikuntien työn tukena toimivasta sihteeristöstä. Sihteeristö toimisi työelämätoimikuntien työn tukena ja edistäisi sitä, että toimikunnat voisivat keskittyä laadunvarmistus- ja kehittämissä. Sihteeristö vastaisi hallinnollisesta menettelyistä sekä varmistaisi yhtenäistä menettelyä arvioinnin oikaisuissa ja lausunnonantomenettelyissä

Työelämätoimikuntien sihteeristö toimisi Opetushallituksen yhteydessä. Tämä varmistaisi sen, että sihteeristöllä olisi mahdollisuus toimia läheisessä yhteistyössä muun muassa tutkintojen perusteiden laatijoiden kanssa.

28 §. Rikosoikeudellinen virka- ja vahingonkorvausvastuu

Koulutuksen järjestäjän henkilöstön ja työelämätoimikuntien jäsenen rikosoikeudellinen virkavastuu voi tulla kyseeseen käytettäessä julkista valtaa. Julkista valtaa käytetään erityisesti päätettäessä opiskelijaksi ottamisesta, näyttöjen tai muiden opintosuoritusten arvioinnista, aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisesta, opiskeluoikeuden jatkamisesta tai sen menettämisestä, kurinpidosta sekä tutkintojen myöntämisestä.

Vahingonkorvausvastuun osalta pykälä sisältäisi selvyuden vuoksi viittauksen vahingonkorvauslakiin (412/1974).

4 luku. Hakeutuminen ja opiskelijaksi ottaminen

29 §. *Hakeutuminen ja hakumenettelyt.* Pykälässä säädettäisiin ammatillisen tutkinnon suorittajaksi sekä valmentavaan koulutukseen ja muuhun ammatilliseen koulutukseen opiskelijaksi hakeutumisesta. Ehdotetun säännöksen 1 momentin mukaan henkilöllä olisi oikeus vapaasti hakeutua suorittamaan haluamaansa tutkintoa tai muuta koulutusta. Ehdotettu vapaan hakeutumisoikeuden periaate vastaisi voimassa olevaa sääntelyä ja käytäntöä. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaan vapaa hakeutumisoikeus ei kuitenkaan koske henkilöstökoulutusta, sillä henkilöstökoulutuksessa hakeutuminen ja valinta tapahtuvat työnantajan päättämin menettelyin. Vapaa hakeutumisoikeus ei jatkossakaan koskisi henkilöstökoulutusta ja tätä koskeva säännös olisi pykälän 3 momentissa.

Ammatilliseen koulutukseen hakeuduttaisiin pääsääntöisesti niin sanotun jatkuvan haun kautta, jolloin koulutukseen voi hakeutua joustavasti ympäri vuoden. Jatkuvassa haussa koulutuksen järjestäjät päättävät hakuajoista ja muista hakemiseen liittyvistä menettelyistä. Henkilö voi tarvittaessa hakea koulutukseen myös ottamalla itse suoraan yhteyttä koulutuksen järjestäjään. Ehdotetun säännöksen 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä päättäisi hakumenettelyistä, mikä vastaisi jatkuvan haun periaatteita.

Yhteisistä hakumenettelyistä säädetään ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelyistä annetulla valtioneuvoston asetuksella (292/2014). Asetuksella säädetään valtakunnallisesta yhteishausta, jonka kautta hakeudutaan suorittamaan ammatillista perustutkintoa ja lukiokoulutusta. Yhteishaku järjestetään kerran vuodessa keväisin ja haku on tarkoitettu perusopetuksen päättävälle sekä muille vailla ammatillista tutkintoa oleville hakijoille. Valtakunnallisessa yhteishaussa käytetään yhteisiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädettyjä valintaperusteita ja haut toteutetaan opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetussa laissa tarkoitettun hakurekisterin avulla. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää yhteishaun aikataulusta ja Opetushallitus puolestaan vastaa haun toteuttamisesta ja hakurekisteristä. Vastaavien yhteisten hakumenettelyiden kautta haetaan myös perusopetuksen jälkeisiin valmistaviin koulutuksiin eli perusopetuslaissa tarkoitettuun lisäopetukseen, lukiolaissa tarkoitettuun valmistavaan koulutukseen ja ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen sekä erityisopetuksena järjestettävään ammatilliseen tutkintotoitteiseen ja valmentavaan koulutukseen.

Valtakunnallisten yhteisten hakujen tavoitteena on siirtää perusopetuksen päättävä ikäluokka ja muut vailla ammatillista tutkintoa olevat hakeutujat mahdollisimman sujuvasti tutkintotoitteiseen tai muuhun tarkoituksenmukaiseen koulutukseen. Jatkuvan haun rinnalla on tarkoitus jatkossakin mahdollistaa nykyistä vastaavat yhteiset hakumenettelyt. Yhteisten hakujen päättymisen jälkeen ilman opiskelupaikkaa jääneet henkilöt ohjattaisiin hakeutumaan koulutukseen jatkuvan haun kautta. Pykälän 2 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan ammatillisen perustutkinnon suorittajaksi tai valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisessa voitaisiin käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä. Valtakunnallisista hakumenettelyistä säädettäisiin nykytilaa vastaavasti valtioneuvoston asetuksella.

Tarkoitus on, että valtakunnalliset yhteiset hakumenettelyt säilyisivät pääpiirteiltään nykyisen kaltaisina. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaussa hakeuduttaisiin suorittamaan ammatillista perustutkintoa tai lukiokoulutusta ja yhteishaku olisi rajattu koskemaan vailla ammatillista tutkintoa olevia hakeutujia. Ammatillisen tutkinnon jo suorittaneet hakeutajat voisivat nykytilaa vastaavasti hakeutua ammatilliseen koulutukseen jatkuvan haun kautta. Oppisopimuskoulutus rajautuisi jatkossakin yhteishaun ulkopuolelle. Ammatillisen koulutuksen kokonaisuudistuksen myötä näyttötutkintona suoritettavia ammatillisia perustutkintoja koskeva yhteishaun rajaus sen sijaan poistuisi.

Yhteishaussa noudatettaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädettäviä yhteisiä valintaperusteita, jotka olisivat nykytilaa vastaavasti erilliset perusopetuksen oppimäärän ja lukion oppimäärän suorittaneille. Jos hakeutuja ei olisi suorittanut perusopetuksen oppimäärää tai hänen todistuksensa ei muutoin olisi vertailukelpoinen, käytettäisiin oppimisvalmiuksia mittaavaa koetta, mikä korvaisi nykyisin käytössä olevan koulutuksen järjestäjän harkintaan perustuvan valinnan. Oppimisvalmiuksia mittaavan kokeen avulla hakijalle määriteltäisiin valintaperusteet, jotka korvaisivat yhteishaussa perusopetuksen päättötodistuksen perusteella annettavat valintaperusteet. Perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen haussa ja erityisopetuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen haussa koulutuksen järjestäjät päättäisivät valintaperusteista, kuten nykyisinkin.

Jatkossakin järjestettäisiin keväisin ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaku, perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen haku ja erityisopetuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen haku. Kaikki kolme hakua järjestettäisiin samanaikaisesti ja hakuaika sijoittuisi helmi-maaliskuulle. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaku sekä perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen haku toteutettaisiin samalla hakulomakkeella siten, että hakija voisi hakea samaan aikaan sekä tutkintotavoitteiseen koulutukseen että muuhun perusopetuksen jälkeiseen valmistavaan koulutukseen. Jos hakija tulisi yhteishaussa valituksi tutkintotavoitteiseen koulutukseen, perusopetuksen jälkeisiä valmistavia koulutuksia koskeva hakemus katsottaisiin rauenneeksi. Hakija voisi kuitenkin hakea perusopetuksen jälkeisiin valmistaviin koulutuksiin jatkuvan haun kautta, jos hän ei haluaisikaan ottaa vastaan saamaansa tutkintotavoitteista opiskelupaikkaa. Ehdotettu menettely muuttaisi nykyistä käytäntöä, jossa perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen yhteinen haku alkaa vasta yhteishaun tulosten julkistamisen jälkeen. Tämä on koettu ongelmalliseksi, koska hakuaika ja siihen liittyvä ohjaus- ja valintaprosessi sijoittuvat kesälomakautteen ja hakijat saavat tiedon opiskelijavalinnasta vasta juuri ennen koulutuksen alkua. Ehdotetussa uudessa menettelyssä koulutuksen järjestäjät voisivat käynnistää perusopetuksen jälkeisen koulutuksen valintaprosessit heti yhteishaun tulosten selvittyä.

Myös erityisopetuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen haun hakuaikaa aikaistettaisiin ja haku järjestettäisiin samaan aikaan varsinaisen yhteishaun kanssa. Yhteinen hakuaika on katsottu perustelluksi hakijoiden yhdenvertaisuuden ja ohjauksen näkökulmasta. Erityisopetuksen haussa käytettäisiin kuitenkin erillistä hakulomaketta. Hakija voisi halutessaan hakea sekä varsinaisessa yhteishaussa että erityisopetuksen haussa.

Ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan vapaata hakeutumisoikeutta ja tutkinnon suorittajien ja opiskelijoiden valintaperusteita koskevaa säätelyä ei sovellettaisi henkilöstökoulutukseen. Luvussa säädettyä sovellettaisiin työvoimakoulutukseen siten kuin julkisesta työvoima- ja yrittäjäpalvelusta annetussa laissa säädetään. Työvoimakoulutukseen hakeutumisesta ja valitsemisesta säädettäisiin julkisesta työvoima- ja yrittäjäpalvelusta annetussa laissa, jossa säädettäisiin

erikseen työvoimakoulutukseen valintaan sovellettavista ammatillisesta koulutuksesta annetun lain säännöksistä.

30 §. *Tutkinnon suorittajaksi ja opiskelijaksi ottamisen edellytykset.* Pykälässä säädettäisiin tutkinnon suorittajaksi tai koulutukseen opiskelijaksi ottamisen yleisistä edellytyksistä. Tässä pykälässä säädetyt edellytykset täyttävien hakeutujien valintaperusteista säädettäisiin puolestaan 31 §:ssä.

Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 §:n 1 momentin mukaan ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen tai valmentavaan koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Voimassa olevan säännöksen mukaan opiskelijaksi voidaan ottaa myös muu henkilö, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan riittävät edellytykset koulutuksesta suoriutumiseen. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa ei ole vastaavaa aikaisempaa koulutusta koskevaa edellytystä.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi voitaisiin ottaa hakija tai hakeutuja, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan riittävät edellytykset tavoitteena olevan osaamisen hankkimiseen tai tutkinnon suorittamiseen. Ehdotettu säännös muuttaisi nykyistä sääntelyä ammatillisen perustutkinnon ja valmentavien koulutusten osalta, koska tutkinnon suorittajaksi tai koulutukseen ottamisen edellytykseksi ei säädettäisi aikaisempaa koulutusta koskevia edellytyksiä, mutta vastaisi ammatillisessa aikuiskoulutuksessa käytettyä periaatetta. Käytännössä nykytilaa ei kuitenkaan olisi tarkoitus muuttaa, koska ammatilliseen peruskoulutukseen ja valmentavaan koulutukseen on voimassa olevan lain 27 §:n 1 momentin perusteella voitu jo nykyisinkin valita henkilöitä, jotka eivät ole suorittaneet perusopetuksen oppimäärää, mutta joilla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan riittävät edellytykset koulutuksesta suoriutumiseen.

Ehdotetun pykälän 2-3 momenteissa säädettäisiin opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Säännökset täydentäisivät 1 momentin sääntelyä ja vastaisivat soveltuvin osin ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain voimassa olevan 27 c §:n sääntelyä opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Säännökset eivät koskisi työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamista. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen sovellettaisiin pykälän 1 momentissa säädettyjä yleisiä edellytyksiä.

Ehdotetun säännöksen 2 momentin 1 kohdan mukaan ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä olisi, että hakeutuja ei ole aikaisemmin suorittanut perusopetuksen jälkeistä tutkintoa tai valmentavaa koulutusta. Ehdotetun säännöksen a-kohdan mukaan opiskelijaksi ei voitaisi ottaa henkilöä, joka on suorittanut ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa (672/2005) tarkoitetun tutkinnon tai sitä tasoltaan vastaavan tutkinnon. Mainitun lain 17 §:ssä säädetään ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavista tutkinnoista. Kyseisen säännöksen mukaan International Baccalaureate -tutkinnon, Reifeprüfung-tutkinnon sekä Eurooppa-koulujen eurooppalaisen ylioppilastutkinnon suorittaminen tuottaa samat oikeudet kuin lukiolain 18 §:ssä ja ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa tarkoitetun tutkinnon suorittaminen.

Ehdotetun säännöksen b-kohdan mukaan opiskelijaksi ei voitaisi ottaa henkilöä, joka on suorittanut ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon tai val-

mentavan koulutuksen taikka niitä vastaavan aikaisemman tutkinnon tai koulutuksen. Valmentavalla koulutuksella tarkoitettaisiin sekä ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta että työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta. Valmentavaa koulutusta vastaavalla aikaisemmalla koulutuksella tarkoitettaisiin ammatillisesta peruskoulutuksesta annettussa laissa aiemmin säädettyjä erilaisia valmistavia ja valmentavia koulutuksia eli ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta, maahanmuuttajille järjestettävää ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta sekä vammaisille opiskelijoille järjestettävää valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta. Aiemman lainsäädännön mukaisista kotitalousopetusta ei kuitenkaan pidettäisi valmentavaa koulutusta vastaavana aikaisempaan koulutuksena, koska kotitalousopetuksen lakisääteisenä tavoitteena ei ole ollut valmistaa ammatilliseen peruskoulutukseen. Edellä mainittuja aikaisempia valmistavia ja valmentavia koulutuksia sekä kotitalousopetusta koskevat säännökset on kumottu 1 päivästä elokuuta 2015 lukien.

Ehdotetun säännöksen c-kohdan mukaan opiskelijaksi ei voitaisi ottaa henkilöä, joka on suorittanut korkeakoulututkinnon. Korkeakoulututkinnolla tarkoitettaisiin yliopistoissa ja muissa korkeakouluissa suoritettuja alempia ja ylempiä korkeakoulututkintoja ja jatkotutkintoja sekä ammattikorkeakouluissa suoritettuja ammattikorkeakoulututkintoja ja ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja.

Ehdotetun säännöksen d-kohdassa säädettäisiin, että opiskelijaksi ei voitaisi myöskään ottaa henkilöä, joka on suorittanut edellä a–c kohdissa mainittua ylioppilastutkintoa, ammatillista tutkintoa tai korkeakoulututkintoa vastaavan ulkomaisen tutkinnon. Ulkomaisen valmentavaa koulutusta vastaavan koulutuksen suorittaminen ei estäisi opiskelijaksi ottamista.

Ehdotetun pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä olisi lisäksi, että hakeutujan tavoitteena olisi valmentavan koulutuksen jälkeen hakeutua suorittamaan ammatillista tutkintoa tai tutkinnon osaa. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaan opiskelijaksi pyrkivän tavoitteena tulee olla hakeutua suorittamaan ammatillista perustutkintoa. Ehdotetun sääntelyn mukaan tavoitteena voisi olla hakeutua suorittamaan myös ammattitutkintoa tai erikoisammattitutkintoa taikka ammatillisen tutkinnon osaa. Koulutukseen ei voitaisi valita sellaista henkilöä, jonka tavoitteena ei voida katsoa olevan ammatillisen tutkinnon tai tutkinnon osan suorittajaksi hakeutuminen. Säännös ei kuitenkaan tarkoita sitä, että opiskelijan tulisi keskeyttää opintonsa, jos hänen jatko-opintotavoitteensa muuttuvat koulutuksen aikana.

Ehdotetun pykälän 3 momentissa säädettäisiin nykytilaa vastaavasti poikkeuksesta, jonka mukaan tietyillä edellytyksillä hakeutuja voitaisiin ottaa opiskelijaksi ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen, vaikka hän olisikin suorittanut 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua tutkinnon tai koulutuksen. Opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä olisi tällöin, että valmentavan koulutuksen suorittaminen olisi jatko-opintovalmiuksien hankkimiseksi erityisestä syystä perusteltua. Poikkeussäännöstä voitaisiin soveltaa esimerkiksi silloin, jos maahanmuuttaja-taustainen henkilö on suorittanut 1 momentin 1 kohdassa määritellyn tutkinnon ulkomailla, mutta hän ei pysty työllistymään kyseisen tutkinnon perusteella ja tarvitsee maahanmuuttaja-taustansa vuoksi valmentavaa koulutusta ammatillisen tutkinnon suorittajaksi hakeutumiseksi. Poikkeussäännöksen soveltaminen voisi tulla kyseeseen myös silloin, jos henkilö joutuu terveydentilansa vuoksi kouluttautumaan uuteen ammattiin ja valmentavan koulutuksen suorittamisen voidaan katsoa olevan opiskelunvalmiuksien hankkimiseksi perusteltua. Poikkeussäännöstä ei ole tarkoitettu sovellettavaksi sellaisissa tilanteissa, joissa tutkinnon jo suorittanut

henkilö on jäänyt ilman koulutuspaikkaa, jos hänellä voidaan kuitenkin katsoa olevan valmiudet ammatillisen tutkinnon suorittamiseen.

Ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen suorittanutta henkilöä ei tulisi ottaa uudelleen suorittamaan samaa valmentavaa koulutusta, vaikka hän ei olisikaan saanut jatkokoulutuspaikkaa. Myöskään työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittanutta henkilöä ei pääsääntöisesti tulisi ottaa opiskelijaksi ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen, vaan siirtyminen ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen tulisi suorittaa työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen aikana, jos opiskelijan jatko-opintotavoitteet opiskelun aikana muuttuvat.

31 §. Tutkinnon suorittajien ja opiskelijoiden valintaperusteet. Pykälässä säädettäisiin tutkinnon suorittajien ja opiskelijoiden valintaperusteista. Valintaperusteilla tarkoitettaisiin sitä, millä perusteilla 30 §:ssä säädetyt tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisen yleiset edellytykset täyttävät hakijat asetetaan valintajärjestykseen, jos kaikkia hakijoita ei ole mahdollista ottaa kyseisen tutkinnon tai koulutuksen suorittajiksi.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjä päättää tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisessa käytettävistä valintaperusteista. Tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisessa olisi sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Ehdotetut säännökset vastaisivat ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain voimassa olevan 27 §:n 3 momentin säännöstä, jota on viittaussäännöksen nojalla sovellettu myös ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa koulutuksessa. Voimassa olevaan sääntelyyn verrattuna säännöksessä ei nimenomaisesti mainittaisi koulutuksen järjestäjän päättävän mahdollisesti järjestettävistä pääsy- ja soveltuvuuskokeista. Järjestäjä voisi niitä järjestää vastavasti kuin nykylainsäädännön nojalla.

Ehdotetun säännöksen 2 momentissa säädettäisiin poikkeussäännöstä 1 momentin pääsääntöön, jonka mukaan koulutuksen järjestäjä päättää valintaperusteista. Ehdotetun säännöksen mukaan lain 29 §:n 2 momentissa tarkoitettussa valtakunnallisessa hakumenettelyssä käytettävistä valintaperusteista voitaisiin säätää opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 §:n 5 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi päättää tarkemmin opiskelijaksi ottamisen perusteista. Kyseisen säännöksen nojalla opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella on säädetty opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa peruskoulutuksessa.

Voimassa olevan valintaperusteasetuksen mukaan sitä sovelletaan siitä riippumatta, haetaanko ammatilliseen perustutkintokoulutukseen yhteishakujärjestelmän kautta vai ei. Käytännössä asetuksessa säädettyjä valintaperusteita on kuitenkin ollut hankalaa soveltaa muutoin kuin yhteishaussa, koska jatkuvassa haussa hakijoita ei useinkaan aseteta valintajärjestykseen valintaperusteiden perusteella. Asetuksen soveltamisalan mukaan sitä ei sovelleta otettaessa opiskelijoiksi ammatillisen tutkinnon jo suorittaneita hakijoita, joten jatkuvassa haussa on ollut mukana asetuksen soveltamisalan kannalta erilaisia kohderyhmiä. Selkeyden ja käytännön toimitavuuden vuoksi onkin perusteltua rajata mahdollisuus säätää yhteisistä valintaperusteista vain sellaisiin hakukohteisiin, joissa käytetään myös yhteisiä hakumenettelyitä. Yhteisiä valintaperusteita tarvitaan näissä menettelyissä, joissa hakijoita on kymmeniätuhansia, jolloin hakeutumismahdollisuutta ei ole mahdollista henkilökohtaistaa jokaisen hakijan osalta erikseen koulutuksen järjestäjän toimesta. Koulutuksen järjestäjät voisivat kuitenkin halutessaan soveltaa asetuksella säädettyjä valintaperusteita myös jatkuvan haun opiskelijavalinnassa.

Tarkoituksena on, että valtakunnallisissa hakumenettelyissä hakijat valittaisiin pääosin voimassa olevaa sääätelyä vastaavasti valintapistemäärän ja hakutoivejärjestyksen perusteella. Hakijoille annettavilla lisäpisteillä pyrittäisiin varmistamaan, että samana vuonna perusopetuksen, perusopetuksen lisäopetuksen, ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen päättäneet pääsisivät siirtymään suoraan jatko-opintoihin. Vailla opiskelupaikkaa oleville ei kuitenkaan enää annettaisi lisäpisteitä, koska menettely on saattanut johtaa koulutuksen epä-tarkoituksenmukaiseen keskeyttämiseen lisäpisteiden saamiseksi.

Tällä hetkellä yhteisiä valintaperusteita ei ole säädetty valmentaviin koulutuksiin eikä erityisopetuksena järjestettävään ammatilliseen koulutukseen. Nykytilaa ei ole tarkoitus tältä osin muuttaa, mutta ehdotettu säännös mahdollistaisi yhteisten valintaperusteiden käyttöönoton myös näissä koulutuksissa, mikäli se katsottaisiin tarkoituksenmukaiseksi.

32 §. Esteettömyys. Pykälässä säädettäisiin hakeutujan terveydentilan ja toimintakyvyn arvioinnista tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä. Ehdotettu sääntely vastaisi soveltuvin osin voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 a §:n sääntelyä, jota sovelletaan viittaussäännöksen nojalla myös ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa koulutuksessa. Voimassa olevaan sääntelyyn verrattuna säännöksissä otettaisiin huomioon ammatillisen koulutuksen kokonaisuudistuksen edellyttämät terminologiset muutokset. Vastaavat lähes samansanaiset esteettömyyttä ja opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä koskevat säännökset sisältyvät myös yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin.

Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädettäisiin esteettömyydestä tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisen pääperiaatteena. Ehdotetun säännöksen mukaan hakeutujan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamiselle. Säännös vastaisi voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 a §:n 1 momentin säännöstä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös tilanteista, joissa koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin arvioida hakeutujan terveydentila tai toimintakyky ennen tutkinnon suorittajaksi ottamista ja joissa terveydentila tai toimintakyky voi olla tutkinnon suorittajaksi ottamisen esteenä. Ehdotetun säännöksen mukaan tutkinnon suorittajaksi ei voitaisi ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä koulutukseen liittyviin käytännön tehtäviin oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä, jos 69 §:ssä tarkoitettuihin tutkintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 a §:n 1 momentin säännöstä.

Voimassa olevassa säännöksessä käytetyt sanamuodot ”opiskelija” ja ”opinnot” jättävät epäselväksi, sovelletaanko säännöstä sen sanamuodon mukaan myös suoraan näyttötutkintoon ilman valmistavaa koulutusta tulevaan tutkinnon suorittajaan tai pelkästään tutkinnon osaa suorittavaan. Soveltamiskäytännöksi on kuitenkin muodostunut, että jos tutkinnon suorittaja hakeutuu suoraan tutkintotilaisuuteen ilman valmistavaa koulutusta, valmistavan koulutuksen järjestäjän on otettava hakeutumisvaiheen henkilökohtaistamisessa huomioon myös laissa säädetty terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvät edellytykset. Lisäksi soveltamiskäytännöksi on muodostunut, että säännöksen mukaisia opiskelijaksi ottamisen esteitä sovelletaan myös tutkinnon osan suorittamiseen. Ehdotetun pykälän sanamuoto kattaisi kaikki nämä tilanteet eli

ehdotettu säännös koskisi sekä koko tutkintoa että pelkästään tutkinnon osaa suorittavia opiskelijoita ja myös suoraan näyttöön ilman tutkintokoulutusta tulevaa tutkinnon suorittajaa.

Viittaus lain 69§:ssä tarkoitettuihin tutkintoihin tarkoittaisi sellaisia tutkintoja, joihin liittyvään koulutukseen tai ammatissa toimimiseen sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin, mihin yksittäisiin tutkintoihin mainittua rajoitusta voitaisiin soveltaa. Muissa kuin valtioneuvoston asetuksella säädettyissä tutkinnoissa hakeutujan terveydentila tai toimintakyky ei voisi olla tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisen esteenä. Nämä asetuksella säädetty tutkinnot ovat vakiintuneen kielenkäytön mukaan niin sanottuja SORA-tutkintoja (SORA soveltumattomuuteen ratkaisuja), joita koskevat säännökset on lisätty ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöön 1 päivänä tammikuuta 2012 voimaan tulleella lainmuutoksella (951/2011 ja 952/2011). Vastaavat säännökset on lisätty samanaikaisesti myös yliopistoja ja ammattikorkeakouluja koskevaan lainsäädäntöön.

Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa, että tutkinnon suorittajaksi valittavan terveydentila on sellainen, että hän voi selviytyä myös koulutukseen liittyvistä käytännön tehtävistä oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä siten kuin tutkinnon ammattitaitovaatimusten saavuttaminen edellyttää. Tutkinnon suorittajan oikeusturvan kannalta on perusteltua, ettei häntä valita sellaiseen tutkintoon, jonka mukaisissa tehtävissä hän ei terveydentilansa tai toimintakykynsä vuoksi voisi toimia. Tutkinnon suorittajaksi ottamisen edellytyksiä arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon ammatteihin ja työhön sisältyvät moninaiset tehtävät. On mahdollista, että saman tutkinnon sisällä voi olla ammatillisia tehtäviä ja tutkinnon osia, jotka edellyttävät erilaisia terveydentilavaatimuksia ja mahdollistavat yksilöllisiä ratkaisuja koulutuksen ja tutkinnon suorittamiseksi. Sairauden tai vamman opiskelulle aiheuttamat käytännön ongelmat tuleekin ensisijaisesti pyrkiä ratkaisemaan henkilökohtaistamisen, erilaisten opiskelijajärjestelyjen ja opiskelijahuolto- ja palveluiden avulla. Terveydentilan tai toimintakyvyn käyttäminen tutkinnon suorittajaksi ottamisen esteenä on aina viimesijainen keino. Säännöksessä onkin todettu, että terveydentilaa tai toimintakykyä voidaan käyttää tutkinnon suorittajaksi ottamisen esteenä vain silloin, jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa.

Ehdotetun 2 momentin mukaan tutkinnon suorittajaksi ottamisen esteenä olisi myös toisen ammatillisen koulutuksen järjestäjän, ammattikorkeakoulun tai yliopiston hakeutujan soveltumattomuuden perusteella antama päätös opiskelu-oikeuden peruuttamisesta, jos toisten henkilöiden terveyden tai turvallisuuden suojelemiseen liittyvät seikat sitä edellyttäisivät. Säännös vastaisi voimassa olevaa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 a §:n 2 momentin säännöstä. Toisen ammatillisen koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun tekemä opiskelu-oikeuden peruuttamista koskeva päätös ei kuitenkaan aina automaattisesti olisi tutkinnon suorittajaksi ottamisen esteenä, vaan koulutuksen järjestäjän tulisi harkita, ovatko opiskelu-oikeuden peruuttamiseen johtaneet syyt mahdollisesti poistuneet ja voivatko syyt olla kyseessä olevan tutkinnon suorittamisoikeuden esteenä.

Ehdotetun 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi antaa hakeutujalle tieto siitä, minkälaisia terveydentilaa koskevia vaatimuksia ja muita edellytyksiä tutkinnon tai koulutuksen suorittamiseen liittyy. Säännös vastaisi voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 a §:n 4 momentin säännöstä. Tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi hakeutujan on tärkeää saada tietoa, mitä mahdollisia terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyviä edellytyksiä koulutukseen liittyy, jotta hän ei tietämättään hakeudu suorittamaan tutkintoa tai koulutusta, jonka ammattitehtävissä hän ei pysty terveydentilansa tai toimintakykynsä vuoksi

toimimaan. Tämän tiedon perusteella hakeutujaa voidaan ohjata ja hän voi itse harkita koulutusvalintaansa, mutta terveydentila voi kuitenkin olla tutkinnon suorittajaksi ottamisen ehdotomana esteenä ainoastaan asetuksella säädettyissä SORA-tutkinnoissa.

Pykälän 4 momentin mukaan Opetushallitus määräisi 69 §:ssä tarkoitettuihin tutkintoihin liittyvistä terveydentilaa koskevista vaatimuksista. Ehdotettu säännös vastaisi ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 a §:n 4 momentin voimassa olevaa säännöstä.

33 §. *Tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamiseen liittyvä tiedonsaanti.* Pykälän 1 ja 2 momenteissa säädettäisiin hakeutujan tiedonantovelvollisuudesta. Ehdotetun 1 momentin säännöksen mukaan hakeutujan tulisi koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa terveydentilaansa koskevat tiedot, joita tarvitaan tutkinnon suorittajaksi ottamisen arvioinnissa. Pykälän 2 momentin mukaan hakeutujan tulisi antaa koulutuksen järjestäjän pyynnöstä tieto aiemmasta opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että koulutuksen järjestäjällä olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tutkinnon suorittajaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät tiedot hakijan tai hakeutujan opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta koulutuksen järjestäjältä, ammattikorkeakoululta ja yliopistolta. Ehdotetut säännökset vastaisivat voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 b §:n säännöksiä.

34 §. *Päätös tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisesta.* Hallintolain mukaan hallintopäätös on annettava kirjallisesti, päätös on perusteltava ja päätökseen on liitettävä oikaisuvaatimusohjeet tai valitusosoitus. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain voimassa olevan 44 §:n 1 kohdan mukaan opiskelijaksi ottamista koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään. Viittaussäännöksen nojalla kyseistä muutoksenhakusäännöstä sovelletaan myös ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen.

Jatkuvassa haussa hakuprosessi ei tyypillisesti etene suoraviivaisesti hallintolaissa tarkoitettulla tavalla kirjallisen hakemuksen jättämisestä koulutuksen järjestäjän tekemään myönteiseen tai kielteiseen päätökseen. Hakeutuja voi sekä hakea koulutukseen että ottaa vapaamuotoisesti yhteyttä koulutuksen järjestäjään, joka arvioi ja suunnittelee koulutusvalintaa yhdessä hakeutujan kanssa. Tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisen voidaan katsoa tapahtuvan, kun koulutuksen järjestäjä ja hakeutuja yhdessä allekirjoittavat henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman. Hakuprosessin aikana hakeutuja voidaan kuitenkin ohjata myös muuhun koulutukseen tai toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen ilman, että alkuperäisestä hakeutumisesta tehdään kielteistä hallintopäätöstä.

Koulutukseen hakeutumisen ja valinnan henkilökohtaistamisen menettelyt on tarkoituksenmukaista säilyttää joustavina. Hakeutujalla ei pääsääntöisesti ole intressiä hakea muutosta tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisesta koskevaan päätökseen, jos hänet on henkilökohtaistamisen perusteella ohjattu hänelle soveltuvaan koulutukseen. Hakeutumisprosessin aikana ei myöskään ole aina yksiselitteistä, missä vaiheessa hallintolaissa tarkoitettu hakemus tulee vireille, koska koulutukseen voi hakeutua vapaamuotoisesti ja usein myös ilman kirjallista hakemusta.

Hakeutumisprosessissa tulee kuitenkin varmistaa myös hakeutujan oikeusturva ja mahdollisuus tarvittaessa saattaa opiskelijavalintaa koskeva päätös muutoksenhakuelimen tutkittavaksi. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaankin säännöstä, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi

antaa tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamista koskeva kirjallinen päätös muutoksenhakuohjeineen, jos hakija pyytää päätöksen antamista kirjallisesti tai suullisesti. Muutoin tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisesta voitaisiin ilmoittaa vapaamuotoisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin päätöksen antamisesta, kun opiskelijavalinta suoritetaan yhteisiä valtakunnallisia hakumenettelyitä käyttäen. Ehdotettu säännös vastaisi ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain voimassa olevaa 26 a §:ää.

5 luku. Henkilökohtaistaminen

35 §. Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma. Pykälässä säädettäisiin henkilökohtaistamisesta ja sen perusteella laadittavasta henkilökohtaisesta osaamisen kehittämissuunnitelmasta. Henkilökohtaistaminen tarkoittaa tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan tutkinnon tai koulutuksen suorittamisprosessin sekä siihen sisältyvien ohjaus-, neuvonta- ja tukitoimien asiakaslähtöistä suunnittelua ja toteutusta. Henkilökohtaistaminen olisi osa tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan oikeusturvaa ja sillä varmistettaisiin, että tutkintokoulutusta tai valmentavaa koulutusta tarjotaan sen mukaisesti kuin on tutkinnon tai sen osan taikka koulutuksen tai sen osan suorittamisen näkökulmasta tarpeen. Henkilökohtaistamisella huolehdittaisiin myös siitä, että tarvittava opetus ja muut osaamisen kehittämisen pedagogiset järjestelyt toteutetaan niin, että niissä otetaan huomioon tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan elämäntilanne ja aiemmin hankkima osaaminen, myös epävirallinen oppiminen ja arkioppiminen. Henkilökohtaistamisen avulla varmistettaisiin, että tutkinnon suorittamisaika, mahdollisen opiskelun kesto, opiskelutavat ja oppimisympäristöt olisivat tarkoituksenmukaisia osaamistavoitteen saavuttamisen kannalta, ja että tutkinnon suorittaja tai valmentavan koulutuksen opiskelija saisi tarvitsemansa ohjauksen ja tuen saavuttaakseen henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa tavoitteeksi asetetun osaamisen. Henkilökohtaistamisessa on kyse pedagogista osaamista vaativasta tutkinnon tai koulutuksen suorittamisprosessin sekä siihen sisältyvien ohjaus-, neuvonta- ja tukitoimien suunnittelusta.

Henkilökohtaistamisen tulee toteutua kolmessa eri vaiheessa eli tutkinnon tai valmentavan koulutuksen valinnassa, osaamisen osoittamisessa sekä tarvittavan osaamisen hankkimisessa.

Koulutuksen järjestäjä selvittäisi ja tunnistaisi hakeutujan, tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan aiemmin hankkiman ja osoittaman osaamisen tämän esittämien asiakirjojen ja muiden selvitysten perusteella. Asiakirjat voisivat olla esimerkiksi tutkintotodistuksia, työtodistuksia tai muita hakeutujan, tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan koulutuksen järjestäjälle toimittamia todistuksia. Muuna selvityksenä voitaisiin käyttää esimerkiksi osaamiskartoitusta, haastattelua tai muita soveltuvia tapoja osaamisen selvittämiseksi. Osaaminen tunnistettaisiin käyttämällä monipuolisesti erilaisia kullekin osaamis- ja toimialalle soveltuvia menetelmiä. Henkilökohtaistamisessa noudatettaisiin aina tutkinnon tai koulutuksen perusteita.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että koulutuksen järjestäjän tehtävänä olisi laatia yhdessä hakeutujan, tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan kanssa henkilökohtaistamisesta asiakirja, jota kutsuttaisiin henkilökohtaiseksi osaamisen kehittämissuunnitelmaksi (HOS). Tarkoituksena on, että henkilökohtaistamisprosessissa yhteen asiakirjaan kootaisiin aiemmin osoitettua ja hankittua osaamista koskevat sekä tutkinnon tai koulutuksen suorittamiseen ja tarvittavan ammattitaidon ja osaamisen hankkimiseen liittyvät tiedot, eli käyt-

tännössä kaikki ne tiedot, joita syntyy, kun henkilökohtaistamista tehdään 36 – 41 §:issä tarkemmin kuvatulla tavalla.

Työpaikalla tapahtuva osaamisen osoittaminen ja hankkiminen olisi suunniteltava yhteistyössä työpaikan kanssa. Tämän vuoksi henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadintaan osallistuisi myös työnantaja tai muu työpaikan edustaja, jos osaamisen osoittaminen tai hankkiminen tapahtuisi työpaikalla. Jos koulutus järjestetään työvoimakoulutuksena, ja siihen sisältyisi työpaikalla tapahtuvaa osaamisen hankkimista, henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadintaan voisi osallistua myös työ- ja elinkeinotoimiston edustaja. Tarvittaessa koulutuksen järjestäjä voisi tehdä yhteistyötä myös muiden asiantuntijoiden kanssa.

Henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan merkittävät tiedot voivat tarkentua tai muuttua tutkinnon tai valmentavan koulutuksen suorittamisen aikana. Muutokset voivat koskea esimerkiksi työpaikalla järjestettävän koulutuksen tai näyttöjen aikatauluja, näyttöpaikkoja tai suoritettavaksi valittuja tutkinnon tai koulutuksen osia. Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma olisi tarkoitus pitää ajantasaisena tutkinnon suorittamiseen tai koulutuksen päättymiseen saakka, jonka vuoksi asiakirjaa on päivitettävä. Suunnitelman päivittäminen tapahtuisi samojen periaatteiden mukaan kuin sen laatiminenkin.

Pykälän 3 momentin mukaan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman päivittämisestä huolehtiminen olisi koulutuksen järjestäjän tehtävä. Päivittämisen yhteydessä koulutuksen järjestäjä arvioisi yhdessä tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan kanssa myös sitä, kuinka hyvin henkilökohtaistaminen on toiminut kyseisen henkilön näkökulmasta ja mitä kehitettävää prosessissa on, jotta se tukisi aiempaa paremmin osaamisen kehittämistä. Palautteen ja toiminnan kehittämiseksi tarvittavan tiedon keruu tulisi olla osa koulutuksen järjestäjän laadunhallinnan menettelyitä. Tämän tyyppinen palautetieto on tarpeen sekä koulutuksen järjestäjän toimintaprosessien tehostamiseksi että yksittäisen tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan yksilöllisen oppimispolun sujuvoittamiseksi. Osana henkilökohtaistamisprosessia tehtäisiin myös urasuunnittelua, eli suunniteltaisiin toimenpiteet, joilla edistetään työllistymistä tai jatko-opintoihin sijoittumista välittömästi tutkinnon tai koulutuksen suorittamisen jälkeen. Pykälän 3 momentissa olisi lisäksi valtuutussäännös, jonka mukaan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmaan merkittävistä tiedoista säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

36 §. *Suoritettavan tutkinnon tai valmentavan koulutuksen valinta.* Pykälässä säädettäisiin suoritettavan tutkinnon tai koulutuksen valinnan suunnittelusta osana henkilökohtaistamisprosessia. Pykälän 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä arvioisi yhdessä tutkinnon suorittajaksi tai valmentavan koulutuksen opiskelijaksi hakeutuvan kanssa, mitä tutkintoa, tutkinnon osaa tai koulutusta hakeutujan on tarkoituksenmukaista lähteä suorittamaan. Jos hakeutumisen yhteydessä todetaan, että hakeutujan tavoittelema tutkinto tai valmentava koulutus ei ole hänelle soveltuva, hakeutuja tulisi ohjata hänelle soveltuvaan tutkintoon tai koulutukseen, joka voisi olla paitsi valmentavaa koulutusta myös muuta ammatillista koulutusta. Tutkinnon tai koulutuksen soveltuvuutta arvioitaessa olisi huomioitava sekä alan sopivuus että tutkinnon tai koulutuksen oikea vaatavuustaso. Valittu tutkinto, tutkinnon osa tai osat tai valmentava koulutus kirjattaisiin henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan.

Säännös koskisi niin kutsutussa jatkuvassa haussa hakeutuvia. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että valtakunnallisessa hakumenettelyssä hakija valittaisiin nykytilaa vastaavalla taval-

la suorittaman sellaista tutkintoa tai valmentavaa koulutusta, johon hän valtakunnallisessa hakumenettelyssä nimenomaisesti hakee.

Pykälän 4 momentin mukaan pykälän 1 momentin säännöstä ei sovellettaisi myöskään työvoimakoulutukseen. Työvoimakoulutuksessa työ- ja elinkeinotoimisto arvioi soveltuvuuden tutkinnon suorittajaksi tai valmentavan koulutuksen opiskelijaksi.

Henkilöstökoulutukseen tai muuhun sellaiseen koulutukseen, jonka kustannuksiin osallistuu työnantaja, hakeutuvat kuuluisivat säännöksen soveltamisalaan, mutta pykälän 2 momentin mukaisesti tällöin soveltuvan tutkinnon tai muun ammatillisen koulutuksen valintaan osallistuisi lisäksi myös tutkinnon tai koulutuksen suorittajaksi hakeutuvan työntekijän työnantaja.

37 §. *Suoritettavan tutkinnon tai valmentavan koulutuksen valinnan uudelleen arviointi valtakunnallisessa hakumenettelyssä.* Pykälässä säädettäisiin suoritettavan tutkinnon tai koulutuksen valinnan uudelleen arvioinnista valtakunnallisessa hakumenettelyssä. Koulutuksen järjestäjä arvioisi yhdessä tutkinnon suorittajaksi tai valmentavan koulutuksen opiskelijaksi valtakunnallisessa hakumenettelyssä valituksi tulleen kanssa uudelleen tälle soveltuvan tutkinnon tai valmentavan koulutuksen, jos tutkinnon suorittaja tai valmentavan koulutuksen opiskelija haluaisi perustellusta syystä vaihtaa tutkintoa tai koulutusta, johon on tullut valituksi. Koulutuksen järjestäjän velvollisuutena olisi ohjata tutkinnon suorittajaksi tai valmentavan koulutuksen opiskelijaksi jo valittu eteenpäin tälle paremmin soveltuvaan tutkintoon tai valmentavaan koulutukseen tai muun tarkoituksenmukaisen palvelun piiriin. Tutkinnon tai koulutuksen soveltuvuutta arvioitaessa olisi huomioitava sekä alan sopivuus että tutkinnon oikea vaativuustaso. Valittu uusi tutkinto tai valmentava koulutus tai ohjaaminen muun tarkoituksenmukaisen palvelun piiriin kirjattaisiin henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan.

38 §. *Tutkinnon suorittajan aiemmin hankkiman osaamisen tunnustaminen.* Pykälässä säädettäisiin tutkinnon suorittajan aiemmin hankkiman osaamisen tunnustamisesta. Osaamisen tunnistamisen perusteella arvioitaisiin, miltä osin tutkinnon suorittajan esittämien asiakirjojen ja muiden selvitysten perusteella voidaan ehdottaa hänen jo osoittamansa osaaminen tunnustettavaksi tai tutkinnon suorittaja voitaisiin hänen jo saavuttamansa osaamisen perusteella ohjata suoraan hänelle soveltuvan tutkinnon, sen osan tai osien osoittamiseen eli näyttöön tai yhteisten tutkinnon osien tai niiden osa-alueiden osalta osoittamaan osaamisensa muulla tavoin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa tutkinnon suorittajalla on suoritettuna tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, jotka voitaisiin sisällyttää osaksi suoritettavaa tutkintoa. Tutkinnon osa tai yhteisten tutkinnon osien osa-alue sisällytettäisiin osaksi suoritettavaa tutkintoa silloin, kun se on suoritettu voimassa olevien ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon perusteiden mukaisesti. Lisäksi edellytettäisiin, että suoritettavana olevan tutkinnon muodostumissäännöt mahdollistaisivat tutkinnon osan tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueen sisällyttämisen tutkintoon. Valinnaisten tutkinnon osien osalta edellytettäisiin edellisten lisäksi, että henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovitaan kyseisen tutkinnon osan sisältyvän tutkinnon suorittajan tutkintoon. Näissä tilanteissa koulutuksen järjestäjä tunnustaisi suoritettua tutkinnon osan tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueen suoraan osaksi suoritettavaa tutkintoa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin osaamisen tunnustamisesta tilanteessa, jossa tutkinnon suorittajalla on aiemmin suoritettuja tutkintoja, tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, jotka eivät kuitenkaan ole voimassa olevien ammatillisten tutkintojen perusteiden

mukaisia ja joita ei näin ollen voida 1 momentissa tarkoitetulla tavalla sisällyttää suoraan osaksi tutkintoa. Tällöin koulutuksen järjestäjä toimittaisi tutkinnon suorittajan toimittamat asiakirjat ja muut selvitykset osaamisen arvioijille sen arvioimiseksi, vastaavatko aiemmin suoritettut tutkinnot, tutkinnon osat tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueet parhailaan suoritettavana olevan tutkinnon perusteita ja mitä tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita asiakirjojen ja selvitysten perusteella on mahdollista tunnustaa osaksi suoritettavaa tutkintoa. Samalla arvioijat varmistaisivat asiakirjojen ja muiden selvitysten perusteella tutkinnon suorittajan osaamisen ajantasaisuuden. Arvioinnin perusteella arvioijat päättäisivät, miltä osin todennettu osaaminen soveltuu tunnustettavaksi vastaamaan suoritettavana olevan tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita. Säännöksessä tarkoitettuun arviointiin voitaisiin pyytää oikaisua siten kuin ehdotetun lain 48 §:ssä säädetään arvioinnin oikaisusta.

Tutkinnon suorittajalla voi olla myös muuta tavoitteena olevaan tutkintoon liittyvää aiempaa osaamista kuin suoritettuja tutkintoja, tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita. Aiempi osaaminen voi perustua esimerkiksi työkokemukseen, harrastuneisuuteen tai koulutukseen, jossa ei ole suoritettu tutkintoja tai niiden osia. Jos henkilökohtaistamisen yhteydessä todettaisiin, että tutkinnon suorittajalla on riittävästi sellaista aiempaa osaamista, jonka perusteella hän voi saada suoritetuksi tutkinnon osan tai osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, koulutuksen järjestäjä ohjaisi tutkinnon suorittajan näiltä osin suoraan osoittamaan osaamisensa näytössä tai yhteisten tutkinnon osien ja niiden osa-alueiden osalta myös muulla tavoin. Tästä säädetäisiin pykälän 3 momentissa.

Pykälän 4 momentin mukaan, jos koulutuksen järjestäjä arvioisi, että aiemmin hankittu osaaminen ei riitä osaamisen osoittamiseen, koulutuksen järjestäjän olisi ohjattava tutkinnon suorittaja osaamisen osoittamiseksi tarvittavan ammattitaidon tai osaamisen hankkimiseen.

Tutkinnon suorittajan aiemmin hankittua ja osoitettua osaamista ja niiden tunnistamista ja tunnustamista koskevat tiedot ja suunnitelmat kirjattaisiin henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan.

39 §. *Valmentavan koulutuksen opiskelijan aiemmin hankkiman osaamisen tunnustaminen.* Pykälässä säädetään valmentavan koulutuksen opiskelijan aiemmin hankkiman osaamisen tunnustamisesta. Osaamisen tunnistamisen perusteella arvioitaisiin, miltä osin opiskelijan esittämien asiakirjojen ja muiden selvitysten perusteella voidaan ehdottaa hänen jo osoittamansa osaaminen tunnustettavaksi suoraan osaksi suoritettavaa valmentavaa koulutusta ja miltä osin opiskelijan tarvitsisi hankkia lisää osaamista valmentavan koulutuksen osan suorittamiseksi.

Pykälän 1 momentissa säädetään tilanteesta, jossa valmentavan koulutuksen opiskelijalla on suoritettuna ammatilliseen koulutukseen valmentavan tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen osia, jotka voidaan sisällyttää osaksi suoritettavaa valmentavaa koulutusta. Koulutuksen osa sisällytettäisiin osaksi suoritettava valmentavaa koulutusta silloin, kun se olisi suoritettu voimassa olevien koulutuksen perusteiden mukaisesti. Lisäksi edellytettäisiin, että suoritettavana olevan valmentavan koulutuksen muodostumissäännöt mahdollistavat koulutuksen osan sisällyttämisen valmentavaan koulutukseen. Valinnaisten koulutuksen osien osalta edellytettäisiin vielä, että henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovi-taan kyseisen koulutuksen osan sisältyvän opiskelijan valmentavaan koulutukseen. Näissä tilanteissa koulutuksen järjestäjä tunnustaisi suoritettua koulutusta suoraan osaksi suoritettavaa valmentavaa koulutusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin osaamisen tunnustamisesta tilanteessa, jossa valmentavan koulutuksen opiskelijalla olisi hänen antamiensa todistusten ja muiden selvityksen perusteella muuta kuin edellä 1 momentissa tarkoitettua suoritettavan valmentavan koulutuksen perusteissa koulutuksen osan tai osien suorittamiseksi edellytettyä osaamista. Aiempi osaaminen voisi perustua esimerkiksi työkokemukseen, harrastuneisuuteen tai aiempaan koulutukseen, jossa ei ole suoritettu 1 momentin mukaisia suoraan tunnustettavaksi soveltuvia koulutuksen osia. Tällöin koulutuksen järjestäjä arvioisi, missä määrin opiskelijan tarvitsee hankkia lisää osaamista koulutuksen osan suorittamiseksi. Säännöksessä tarkoitettuun arviointiin voitaisiin pyytää oikeaisua siten kuin ehdotetun lain 48 §:ssä säädetään arvioinnin oikaisusta.

Valmentavan koulutuksen opiskelijan aiemmin hankittua ja osoitettua osaamista ja niiden tunnistamista ja tunnustamista koskevat tiedot ja suunnitelmat kirjattaisiin henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan

40 §. Tutkinnon suorittajan ja valmentavan koulutuksen opiskelijan osaamisen osoittamisen suunnittelu. Pykälässä säädettäisiin tutkinnon suorittamisen ja valmentavan koulutuksen suorittamisen yksilöllisestä suunnittelusta. Tavoitteena on, että tutkinto tai valmentava koulutus voitaisiin suorittaa tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan elämäntilanne huomioon ottaen ja että tutkinnon suorittaja tai opiskelija saisi tarvitsemansa ohjauksen ja tuen tutkinnon tai koulutuksen suorittamiseksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että koulutuksen järjestäjä suunnittelisi yhdessä tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan kanssa, miten tämä osoittaa tutkinnon perusteissa edellytetyn ammattitaidon tai muun osaamisen taikka koulutuksen perusteissa edellytetyn osaamisen. Osaamisen osoittaminen suunniteltaisiin yksilöllisesti ja tutkinnon tai koulutuksen osittain.

Pykälän 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän olisi suunnitellussaan ja järjestäessään osaamisen osoittamista tehtävä yhteistyötä niiden työpaikkojen kanssa, joilla osaaminen osoitetaan.

Ammatillisissa tutkinnoissa osaaminen osoitetaan pääsääntöisesti työpaikoilla järjestettävissä näytöissä käytännön työtehtäviä tehden. Jotta näytöt voitaisiin sovittaa mahdollisimman hyvin ja sujuvasti osaksi näyttöpaikan normaaleja käytäntöjä, koulutuksen järjestäjän olisi suunnitellussaan ja järjestäessään näyttöjä tehtävä yhteistyötä niiden työpaikkojen kanssa, joilla näytöt järjestetään.

Valmentavien koulutusten perusteiden edellyttämä osaaminen osoitetaan useimmiten oppilaitoksessa, mutta se voidaan osoittaa myös työpaikoilla. Jotta osaamisen osoittaminen voitaisiin sovittaa mahdollisimman hyvin osaksi työpaikan arkea, koulutuksen järjestäjän on suunnitellussaan ja järjestäessään valmentavan koulutuksen osaamisen osoittamista tehtävä yhteistyötä niiden työpaikkojen kanssa, joilla valmentavan koulutuksen perusteiden edellyttämä osaaminen osoitetaan.

Tutkinnon suorittajan ja valmentavan koulutuksen opiskelijan osaamisen osoittamista koskevat suunnitelmat kirjattaisiin henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan

41 §. Osaamisen hankkimisen suunnittelu. Tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan aiemmin hankkiman ja osoittaman osaamisen selvittämisen ja osaamisen tunnis-

tamisen perusteella on arvioitava, onko tutkinnon suorittaja tai valmentavan koulutuksen opiskelija ohjattava lisäammattitaidon tai -osaamisen hankkimiseen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että koulutuksen järjestäjä selvittäisi tutkinnon suorittajan ja valmentavan koulutuksen opiskelijan tarpeen tutkintokoulutukseen tai valmentavaan koulutukseen, muuhun tarvittavan ammattitaidon tai osaamisen hankkimiseen, ohjaukseen ja tukeen, opiskeluvälmiuksia tukeviin opintoihin ja erityiseen tukeen. Myös tarve mukauttaa tai poiketa perustutkinnon perusteista ja osaamisen arvioinnista on arvioitava. Ammatillisen perustutkintokoulutuksen opiskelijan osalta olisi lisäksi selvitettävä tarve järjestää työpaikalla tapahtuvaa osaamisen hankkimista, jos opiskelijalla ei olisi ehdotetun 54 §:n 2 momentissa tarkoitettua suoritettavaan tutkintoon liittyvää käytännön työtehtävien yhteydessä aiemmin hankittua osaamista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että koulutuksen järjestäjä suunnittelee yhdessä tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan kanssa, missä ja miten tämä hankkii tutkinnon tai koulutuksen perusteissa edellytetyn ammattitaidon tai muun osaamisen. Tutkinnon suorittaja ohjattaisiin tutkintokoulutukseen tai muuhun lisäammattitaidon hankkimiseen vain siltä osin, kun hänen osaamisensa ei vielä riitä osaamisen osoittamiseen. Vastaavasti valmentavan koulutuksen opiskelija osallistuisi koulutukseen vain sitä osin kuin koulutusta tarvittaisiin valmentavan koulutuksen suorittamiseen tai tutkintokoulutukseen siirtymiseen. Koulutuksen järjestäjän tehtävänä olisi selvittää, miten tutkinnon suorittaja voi käytettävissä olevalla keinovalikoimalla saavuttaa tutkinnon suorittamiseksi edellytetyn ammattitaidon ja valmentavan koulutuksen opiskelija koulutuksen suorittamiseksi edellytetyn osaamisen. Tutkinnon suorittajalle ja valmentavan koulutuksen opiskelijalle on selvitettävä ne erilaiset oppimisen mahdollisuudet, joita koulutuksen järjestäjällä on mahdollisuus tarjota. Yhteisesti on arvioitava niiden sopivuus tutkinnon suorittajalle tai opiskelijalle. Lisäksi 2 momentissa säädettäisiin, että jos osaamista hankitaan työpaikalla, koulutuksen järjestäjän tulee suunnitella työpaikalla tapahtuva oppiminen yksilöllisesti yhdessä työpaikan kanssa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että koulutuksen järjestäjä suunnittelee yhdessä tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan kanssa myös tämän tarvitsemat ohjaus- ja tukitoimet, erityisen tuen menettelyt sekä 56 §:ssä tarkoitettua mukauttamista ja 57 §:ssä tarkoitettua poikkeamista. Samalla selvitettäisiin myös tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan neuvontaan ja ohjaukseen osallistuvat yhteistyötahot. Jos tutkinnon suorittajalla on tarve osallistua opiskeluvälmiuksia tukeviin opintoihin, koulutuksen järjestäjä suunnittelee yhdessä tutkinnon suorittajan kanssa näihin opintoihin osallistumisen.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että osaamisen hankkimista suunniteltaessa on otettava huomioon tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan aiemmin hankkima ja osoittama osaaminen. Tutkintokoulutuksessa ja valmentavassa koulutuksessa osaamista hankittaisiin vain sellaisten tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määriteltyjen ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi, josta tutkinnon suorittajalla tai opiskelijalla ei ole aiemmin hankittua osaamista, tai joissa aiemmin hankittu osaaminen ei riitä osaamisen osoittamiseen.

Tutkinnon suorittajan ja valmentavan koulutuksen opiskelijan osaamisen hankkimista koskevat suunnitelmat kirjattaisiin henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan.

6 luku. Tutkinnon suorittaminen ja osaamisen arviointi

42 §. Tutkinnon ja tutkinnon osan suorittaminen. Pykälässä säädettäisiin ammatillisten tutkin-
tojen tutkinnon osien ja koko tutkinnon suorittamisesta. Perustutkinnon, ammattitutkinnon ja
erikoisammattitutkinnon osa olisi suoritettu, kun tutkinnon perusteissa määritelty osaaminen
olisi osoitettu vähintään perusteiden mukaisella alimmalla hyväksytyllä tasolla joko näyttä-
mällä tai tunnustamalla osaaminen sen mukaan kuin ehdotetun lain 38 §:ssä säädetään. Eri-
tyistä tukea erityisopetuksena saavan tutkinnon suorittajan osalta tutkinnon osa voitaisiin kui-
tenkin katsoa suoritetuksi alle alimman hyväksytyyn osaamistason olevilla mukautetuilla ta-
voitteilla lain 56 §:n 2 momentissa säädetyn mukaisesti. Koko tutkinto katsottaisiin suorite-
tuksi, kun tutkinnon suorittaja on suorittanut hyväksytysti tutkinnon muodostumiseksi vaadit-
tavat tutkinnon perusteissa määrätyt pakolliset tutkinnon osat ja henkilökohtaisessa osaamisen
kehittämissuunnitelmassa sovitut valinnaiset tutkinnon osat.

43 §. Osaamisen osoittaminen. Pykälässä säädettäisiin osaamisen osoittamisesta. Pykälän 1
momentissa säädettäisiin näytöistä osaamisen osoittamisen välineenä. Momentin mukaan
ammattitaito ja osaaminen osoitettaisiin tekemällä käytännön työtehtäviä aidoissa työtilanteis-
sa ja työprosesseissa. Näitä osaamisen osoittamistilanteita kutsuttaisiin näytöiksi. Näytössä
tutkinnon suorittaja osoittaisi, kuinka hyvin hän on saavuttanut tutkinnon perusteissa määritel-
lyn keskeisen ammattitaidon tai osaamisen.

Näytöt suunniteltaisiin tutkinnon osittain ja niiden suunnittelussa ja arvioinnissa olisi aina
noudatettava tutkinnon perusteissa määriteltyjä arvioinnin kohteita ja kriteerejä sekä ammatti-
taidon osoittamistapoja. Näytöissä tutkinnon suorittaja osoittaisi käytännön työtehtäviä teke-
mällä, miten hyvin hän on saavuttanut tutkinnon perusteissa määritellyt tutkinnon osan am-
mattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet. Arvioitavan kokonaisuuden ammattitaitovaati-
muksiin tai osaamistavoitteisiin liittyvä osaaminen voitaisiin osoittaa yhdellä kertaa tai useas-
sa osassa. Yhdessä näytössä voitaisiin myös osoittaa useaan tutkinnon tai koulutuksen osaan
liittyvää osaamista. Koulutuksen järjestäjä vastaisi näyttöjen suunnittelusta, mutta suunnittelu
tehtäisiin yhdessä tutkinnon suorittajan ja näyttöpaikan kanssa. Näyttöjen käytännön järjeste-
lyt ja aikataulut tulisi suunnitella siten, että ne soveltuvat mahdollisimman hyvin tutkinnon
suorittajan ja näyttöpaikan tarpeisiin ja normaaleihin käytäntöihin.

Näyttöjä käytettäisiin arvioinnin välineenä ammatillisissa tutkinnon osissa. Myös yhteisten
tutkinnon osien tai niiden osa-alueiden osaamistavoitteiden saavuttaminen arvioitaisiin näy-
töissä silloin, kun yhteinen tutkinnon osa tai sen osa-alue ja valmentavan koulutuksen osa to-
teutetaan ammatillisen tutkinnon osan yhteydessä. Yhteisten tutkinnon osien ja valmentavan
koulutuksen osien suorittamiseksi vaadittava osaaminen voitaisiin kuitenkin tarvittaessa osoit-
taa myös muulla tavoin, esimerkiksi kirjallisissa tai suullisissa kokeissa. Tästä säädetään pykä-
län 1 momentissa.

Näytöt korvaisivat voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 §:n 2
momentissa tarkoitetut ammattiosaamisen näytöt ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta an-
netun lain 7 §:n 3 momentissa tarkoitetut tutkintotilaisuudet. Ammatillisessa koulutuksessa siir-
ryttäisiin yhteen näyttöperusteiseen osaamisen osoittamistapaan, joka vastaisi pääpiirteissään
nykyisten näyttötutkintojen tutkintotilaisuuksia. Ammatillisten tutkinnon osien ammattitaito-
vaatimusten saavuttaminen osoitettaisiin kokonaan näytössä. Ammatillisessa peruskoulutuk-

sessä on ollut voimassa olevan lainsäädännön mukaan mahdollista käyttää muuta arviointia täydentämään ammattiosaamisen näyttöä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin näyttöjen toteuttamisesta pääsääntöisesti työpaikoilla käytännön työtilanteissa. Tutkintojen laadun keskeinen perusta on osaamisen osoittaminen aidoissa työelämän tilanteissa ja arvioinnin perustuminen Opetushallituksen määräämiin kansallisiin tutkinnon perusteisiin sekä arvioitsijoina toimivien työelämän edustajan ja koulutuksen järjestäjän edustajan kollegiaaliseen arviointiin. Näyttöjen toteuttaminen työpaikoilla aidoissa työelämän tilanteissa tarjoaa myös tutkinnon suorittajille suoran kontaktin työnantajiin ja tukee näin heidän työllistymistään, mahdollisuuksiaan vaihtaa työpaikkaa tai parantaa tuottavuuttaan omassa työssään. Säännös vastaisi voimassa olevan ammatilliseen aikuiskoulutukseen liittyvästä henkilökohtaistamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (794/2015) 5 §:n 2 momentin säännöstä, jonka mukaan näyttötutkintojen tutkintotilaisuudet järjestetään pääsääntöisesti työpaikoilla. Ammattiosaamisen näytöt on voitu voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 §:n 2 momentin mukaisesti toteuttaa työpaikalla, oppilaitoksessa tai muussa koulutuksen järjestäjän osoittamassa paikassa. Säännösten perusteella näyttötutkintojen tutkintotilaisuuksien järjestäminen työpaikan ulkopuolella on tarkoitettu poikkeukseksi, johon on tarve turvautua lähinnä silloin, kun kaikkea tutkinnon perusteissa edellytettyä osaamista ei ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista osoittaa työpaikalla. Tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksiin voi kuulua määrättyihin erityistilanteisiin liittyvää osaamista, jota ei ole mahdollista osoittaa normaalien työtehtävien yhteydessä tai sen osoittaminen aidoissa työtilanteissa voisi vaarantaa esimerkiksi potilas- tai liikenneturvallisuuden. Tästä syystä pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että erityisestä syystä näyttö voitaisiin kuitenkin järjestää myös muualla kuin yrityksessä tai julkishallinnon työpaikalla, esimerkiksi oppilaitoksessa, oppilaitoksen työmaalla tai muissa oppilaitoksen työympäristöissä taikka nuorten työpajalla. Näyttöpaikan tulisi kuitenkin aina mahdollistaa tutkinnon perusteissa määrätyn osaamisen osoittaminen. Lisäksi 2 momentissa olisi voimassa olevan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 12 §:n 1 momenttia vastaava säännös mahdollisuudesta osallistua näyttöihin ammattitaidon hankkimistavasta riippumatta. Säännöksellä korostettaisiin sitä, että näytöissä osoitettava ammattitaito voi olla myös muutoin kuin koulutukseen osallistumalla hankittua. Ammattitaito on voitu hankkia esimerkiksi työelämässä tai harrastustoiminnassa.

Tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan oikeusturvan näkökulmasta on tärkeää, että hänelle tarjotaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa mahdollisimman pian se jälkeen, kun hän on opinnoissaan tai muutoin saavuttanut tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määritellyn osaamisen. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa. Osaamisen osoittamisen pitäisi kytkeytyä koulutukseen siten, ettei tutkinnon, valmentavan koulutuksen tai niiden osien suorittaminen viivästy sen vuoksi, että mahdollisuuksia osaamisen osoittamiseen järjestetään liian harvoin. Myös sellaisilla tutkinnon tai tutkinnon osan suorittajilla, jotka osallistuvat näyttöön ilman tutkintokoulutusta, on oikeus saada osaamisensa osoitettua kohtuullisen ajan kuluessa.

44 §. Tutkintojen suorittamismahdollisuudet. Tutkintoa suorittamaan hakeutuvilla on usein työelämässä tai muutoin hankittua osaamista, jonka turvin heidän on mahdollista suorittaa tutkinnon osa tai osia tai joissakin tapauksissa koko tutkinto. Ehdotetun lain 5 luvussa tarkoitettun henkilökohtaistamisen yhteydessä arvioidaan, miltä osin hakeutujalle tai tutkinnon suorittajalle voidaan hänen esittämiensä asiakirjojen perusteella myöntää tutkintotodistus, miltä osin hänellä on edellytykset osoittaa osaamisensa ja miltä osin hänen on hankittava lisää ammattitaitoa tai muuta osaamista. Jotta tarvittavan osaamisen ja ammattitaidon muualla kuin koulutuk-

sen järjestäjän toteuttamassa tutkintokoulutuksessa hankkineilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet saada osaamisensa osoitetuksi, säädettäisiin pykälän 1 momentissa, että koulutuksen järjestäjä olisi voimassa olevan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 b §:n 1 momentissa säädettyä vastaavalla tavalla velvollinen järjestämään mahdollisuuksia suorittaa tutkintoja myös ilman tutkintokoulutusta.

Pykälän 2 momentissa olisi voimassa olevaa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 b §:n 3 momenttia vastaava säännös velvollisuudesta järjestää tutkintojen osien suorittamismahdollisuuksia myös henkilöille, joille ammattipätevyuden tunnustamisesta vastaava viranomaisen on antanut ammattipätevyuden tunnustamisesta annetun lain (1384/2015) 13 §:n 2 momentin mukaisen tunnustamispäätöksen, jossa hakijalta on edellytetty kyseisessä laissa tarkoitettuja korvaavia toimenpiteitä. Tunnustamispäätöksessä edellytettynä kelpoisuuskokeena voidaan käyttää tutkinnon osia. Säännös kattaisi myös tilanteet, joissa kelpoisuuskoee on ainoastaan osa tutkinnon osasta.

45 §. Osaamisen arviointi. Osaamisen arvioinnissa arvioidaan, hallitsee ko tutkinnon suorittaja tai valmentavan koulutuksen opiskelija tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös osaamisen arvioinnin toteuttamistavasta. Ehdotetun säännöksen mukaan tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan osaamista arvioitaisiin vertaamalla opiskelijan osaamista tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määrättyihin ammattitaitovaatimuksiin ja osaamistavoitteisiin. Tutkinnon osan osaamisen arvioinnista kuten arviointikohteista, arviointikriteereistä ja ammattitaidon osoittamistavoista määrätään tutkinnon perusteissa. Arvioinnin tulisi kattaa kaikki tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet. Osaamista tulisi arvioida monipuolisesti. Jos tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista olisi poikettu 56 §:ssä tarkoitetun mukauttamisen tai 57 §:ssä tarkoitetun poikkeamisen vuoksi, tutkinnon suorittajan tai opiskelijan osaamista arviotaisiin vertaamalla sitä hänen henkilökohtaisiin tavoitteisiinsa. Osaamisen arvioinnilla annettaisiin tietoa tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan osaamisen sisällöstä ja tasosta tutkinnon suorittajan tai opiskelijan itsensä lisäksi myös ulkopuolisille tahoille, kuten työnantajille. Tietoa tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan osaamisesta tarvitaan myös jatko-opinnoissa.

Osaamisen arvioinnissa arvioidaan osaamisen tasoa, josta joko annetaan arvosana tai se arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty. Pykälän 2 momentin säännöksessä määriteltäisiin ne kokonaisuudet, joissa osaamista arviotaisiin. Osaamista arviotaisiin tutkinnon tai koulutuksen osittain sekä yhteisten tutkinnon osien osalta myös osa-alueittain. Osaamisen arvioinnin perusteella arvioijat hyväksyvät tai hylkäävät tutkinnon tai koulutuksen osaa tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueita koskevan näytön tai muun osaamisen osoittamisen sekä antavat ammatillisen perustutkinnon tutkinnon osien ja yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden arvosanat. Tutkinnon osien arvosanat merkittäisiin tutkintotodistukseen ja yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden arvosanat opintasuoritusrekisteriotteeseen tai vastaavaan selvitykseen.

Todistukseen merkittävää arvosanaa ei annettaisi muista kuin säännöksessä mainituista kokonaisuuksista. Vastaavasti osaamisen arvioinnin oikaisupyynnö sekä hyväksytyt arvosanan korottaminen olisi mahdollista vain näissä kokonaisuuksissa. Jos arvioitavan kokonaisuuden ammattitaitovaatimukseen tai osaamistavoitteisiin liittyvä osaaminen osoitetaan useassa osassa, tutkinnon osan arvosana muodostetaan kokonaisuuden perusteella.

Pykälän 2 momentissa olisi myös valtuutussäännös, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään osaamisen arviointiasteikosta. Arviointiasteikkoa koskevaan sääntelyyn ei ehdoteta sisällöllisiä muutoksia.

Tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan oikeusturvan näkökulmasta on tärkeää, että hänen osaamisensa arvioidaan mahdollisimman pian se jälkeen, kun hän on osoittanut sen. Tämän vuoksi pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että osaamisen arviointi tulee suorittaa ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen kun tutkinnon tai koulutuksen osan näyttö tai muu osaamisen osoittaminen on tehty.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta laatia suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta tutkinnon tai koulutuksen osittain.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin tutkinnon suorittajan ja opiskelijan itsearviointista. Oman osaamisen arviointi on tärkeä taito työelämässä, jossa työntekijän on enenevässä määrin osattava itse arvioida omaa osaamistaan ja osaamisen kehittämistarpeita. Itsearviointitaidot ovat käytännössä osa ammatillista osaamista. Itsearviointitaitojen kehittämiseksi tutkinnon suorittajalle ja opiskelijalle olisi annettava mahdollisuus suoritustensa itsearviointiin, mutta tällä ei kuitenkaan olisi velvoitetta arvioida omaa osaamistaan. Itsearviointi ei myöskään vaikuttaisi osaamisen arviointiin tai siitä annettavaan arvosanaan.

46 §. *Palaute osaamisen kehittymisestä.* Pykälässä säädettäisiin tutkinnon suorittajan ja valmentavan koulutuksen opiskelijan oikeudesta saada osaamisen kehittymisestä palautetta tutkinnon suorittamisen ja koulutuksen aikana. Osaamisen kehittymistä seurattaisiin ja sitä arvioidaisiin antamalla tutkinnon suorittajalle tai opiskelijalle kirjallista tai suullista palautetta. Tutkinnon suorittajalle tai valmentavan koulutuksen opiskelijalle annettavalla palautteella ohjattaisiin ja kannustettaisiin henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisten tavoitteiden saavuttamista sekä kehitettäisiin edellytyksiä itsearviointiin.

Opiskelijan osaamisen kehittymistä arvioi tavallisesti opetuksesta vastaava opettaja. Opiskelijalla ja tutkinnon suorittajalla on kuitenkin oikeus saada palautetta osaamisen kehittymisestä myös muissa oppimisympäristöissä, kuten työpaikalla tapahtuvan osaamisen hankkimisen aikana. Tällöin palautteen antajana voi toimia myös työpaikkaohjaaja tai muu koulutuksen järjestäjän nimeämä henkilö. Palaute ei vaikuta tutkinnon tai koulutuksen osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen arviointiin tai arvosanaan eikä siihen myöskään voisi hakea oikaisua 48 §:ssä säädetyllä tavalla.

Opiskelijan osaamisen kehittymistä tulisi arvioida säännöllisesti opiskelun aikana ja antaa siitä palautetta opiskelijalle, jotta opiskelija tietää, mitä hänen tulee vielä oppia saavuttaakseen tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määrätyt ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet.

47 §. *Osaamisen arvioijat.* Pykälän 1 momentin mukaan tutkinnon suorittajan ammatillisten tutkinnon osien osaamisen arvioinnin toteuttaisivat ja arvioinnista vastaisivat koulutuksen järjestäjän nimeämät arvioijat, joita on kaksi. Arvioijista toinen edustaisi koulutuksen järjestäjää ja toinen työelämää. Työelämän edustaja voisi käytännössä edustaa työnantajia, työntekijöitä tai itsenäisiä ammattiharjoittajia. Koulutuksen järjestäjää edustava arvioija olisi käytännössä pedagogisesti kelpoinen opettaja. Säännöksellä pyrittäisiin siihen, että arvioinnissa toteutuu työelämälähtöisyys sekä osaamis- ja kriteeriperusteisuus. Osaamisen arvioijat tekisivät tutkinnon suorittajan osaamista koskevan arviointipäätöksen tutkinnon osittain yksimielisesti. Vä-

hintään toisen arvioijista tulisi olla paikalla yksittäisessä näytössä. Arviointi suoritetaan kuitenkin aina kollegiona arviointikeskustelussa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valmentavan koulutuksen osien sekä yhteisten tutkinnon osien ja niiden osa-alueiden arvioinnista, jonka toteuttaisi ja josta päättäisi opetuksesta vastaava opettaja tai opettajat yhdessä, jos opettajia on useita. Silloin, kun yhteinen tutkinnon osa tai sen osa-alue toteutettaisiin ja arvioitaisiin ammatillisen tutkinnon osan yhteydessä, osaamisen arviointiin voisi osallistua myös työelämän edustaja. Opetuksesta vastaava opettaja tai opettajat kuitenkin päättäisivät aina yhteisen tutkinnon osan tai sen osa-alueen arvioinnista.

Ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan osaamisen arvioijilla tulisi olla riittävä ammatillinen osaaminen suhteessa tutkinnon perusteisiin tai koulutuksen perusteisiin ja erityisesti arvioitavaan tutkinnon tai koulutuksen osaan tai yhteiseen tutkinnon osan osa-alueeseen sekä riittävä ammattitaito arvioitavalla ammattialalla. Arvioijien tulisi olla perehtyneitä arvioinnin lähtökohtiin ja arvioitavan tutkinnon tai koulutuksen perusteisiin. Koulutuksen järjestäjien tulisi huolehtia työelämän arvioijien perehdyttämisestä osaamisen arviointiin. Koska hyvä ammattitaito kehittyy usein koulutuksen ohella pitkän ja laajan alakohtaisen työkokemuksen myötä, ei tutkintosuorituksen arvioijille kuitenkaan esitettäisi koulutukseen perustuvia pätevyysvaatimuksia. Arvioijien esteellisyys on sovellettaisiin, mitä hallintolain 27—29 §:ssä säädetään.

48 §. Arvioinnin oikaiseminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tutkinnon tai tutkinnon osan suorittajan sekä ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen opiskelijan oikeudesta saada tietoa arviointiperusteiden soveltamisesta osaamisensa arviointiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan oikeudesta pyytää osaamisen arvioinnin oikaisua. Oikaisua pyydetäisiin arvioijilta ja määräaika oikaisupyynnön tekemiselle olisi 14 päivää siitä, kun tutkinnon tai sen osan suorittajalla tai valmentavan koulutuksen opiskelijalla on ollut tilaisuus saada tietoonsa sekä osaamisen arvioinnin tulokset sekä arviointiperusteiden soveltaminen omaan näyttösuoritukseensa tai muulla tavoin arvioituun suoritukseen. Oikaisua olisi pyydetävä kirjallisesti. Säännöksen mukaan päätös arvioinnin oikaisusta olisi tehtävä ilman aiheetonta viivytystä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tutkinnon tai sen osan suorittajan oikeudesta pyytää oikaisua 2 momentissa tarkoitetun arvioinnin oikaisupyynnön perusteella annettuun päätökseen. Säännöksen mukaan tutkinnon tai sen osan suorittajalla olisi oikeus pyytää arvioijien oikaisupyyntöön antamaan päätökseen edelleen oikaisua työelämätoimikunnalta. Oikaisua olisi pyydetävä kirjallisesti.

Jos valmentavan koulutuksen opiskelija suorittaa tutkinnon osia, olisi hänellä oikeus pyytää oikaisua 2 momentissa tarkoitetun arvioinnin oikaisupyynnön perusteella annettuun päätökseen tutkinnon tai sen osan suorittajaa vastaavalla tavalla. Muutoin pykälän 3 momentin säännöstä ei sovellettaisi valmentavan koulutuksen opiskelijan. Valmentavan koulutuksen opiskelija ei voisi vaatia oikaisua työelämätoimikunnalta, koska työelämätoimikunnat ovat tutkinto-kohtaisia ja niiden muut tehtävät liittyvät esimerkiksi näyttöjen toteutukseen, ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen ja ammatillisten tutkintojen ja niiden perusteiden kehittämiseen, minkä vuoksi niillä ei ole mahdollisuutta käsitellä valmentavan koulutuksen opiskelijan osaamiseen liittyvää arviointia.

Työelämätoimikunta voisi määrätä uuden arvioinnin, jos arviointi on ilmeisen virheellinen. Perustellusta syystä työelämätoimikunta voi määrätä koulutuksen järjestäjää asettamaan myös uudet arvioijat. Uudet arvioijat voitaisiin määrätä esimerkiksi sellaisissa tapauksissa, joissa arviointi on suoritettu virheellisesti, arvioinnissa ei ole noudatettu yhdenvertaisuutta tutkinnon suorittajien kesken tai jos arvioija on ilmeisen esteellinen arvioimaan näyttöä tai muuta arvioinnin kohteena olevaa suoritusta.

49 §. Arvioinnin uusiminen ja arvosanan korottaminen. Tutkinnon suorittajalle tai valmentavan koulutuksen opiskelijalle tulee järjestää mahdollisuus näytön tai muun osaamisen osoittamisen uusintaan tai hyväksytyin arvosanan korottamiseen. Koulutuksen järjestäjän tulisi järjestää mahdollisuus osaamisen osoittamisen uusimiseen, jos opiskelijan osaamisen arvioinnin tulos on hylätty. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tulisi järjestää mahdollisuus myös osaamisen arvioinnin perusteella annetun hyväksytyin arvosanan korottamiseen. Hyväksytyin arvosanan korottaminen olisi mahdollista vain tutkinnon osissa ja muissa kokonaisuuksissa, joista annetaan arvosana. Hyväksytyin arvosanan korottamisesta voitaisiin periä maksu silloin, kun henkilö on jo saanut todistuksen tutkinnon tai koulutuksen suorittamisesta. Maksusta säädetään maksuja koskevassa 91 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan tutkinnon suorittajalle tai opiskelijalle, joka ei ole suorittanut hyväksytysti tutkinnon osan näyttöä tai koulutuksen osaa, tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa sellainen osaaminen, joka mahdollistaa opinnoissa etenemisen. Eräissä tutkinnoissa tutkintokoulutuksen eteneminen voi käytännössä edellyttää tiettyä tutkinnon osien suoritusjärjestystä, joka on edellytyksenä myös tutkintokoulutuksen etenemiselle. Jos pykälän 1 momentissa tarkoitettua osaamisen osoittamisen uusimista ei ole mahdollista tai tarkoitukseenmukaista järjestää riittävän nopeasti, koulutuksen järjestäjän tulisi säännöksen mukaan tarvittaessa muulla tavoin varata opiskelijalle mahdollisuus muutoin osoittaa sellainen osaaminen, joka mahdollistaa tutkintokoulutuksen etenemisen.

50 §. Todistus tutkinnon suorittamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi antaa tutkinnon suorittajalle tutkintotodistus, kun tutkinnon suorittaja on suorittanut hyväksytysti tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat tutkinnon osat. Tutkintotodistus annettaisiin automaattisesti, eikä se edellyttäisi opiskelijan pyyntöä silloin, kun henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa tavoitteeksi asetettu osaaminen on saavutettu tai kun tutkinnon suorittaja katsotaan eronneeksi. Muutoin koulutuksen järjestäjän tulisi antaa todistus suoritetuista tutkinnon osista tutkinnon suorittajan pyynnöstä. Tutkintoa ja sen osaa koskevat arvioinnit ja arvosanat annettaisiin 47 §:ssä tarkoitettujenosaamisen arvioijien tekemän arviointipäätöksen mukaisina. Tämä tarkoittaa, että arvioinnista päättäisivät arvioijat, eikä koulutuksen järjestäjä tutkintotodistusta myöntäessään tekisi suoritusten uudelleenarviointia.

Tutkintotodistus voitaisiin antaa myös opiskelijalle, jonka osalta on 56 §:n 2 momentin nojalla mukautettu tai 57 §:n nojalla poikettu ammattitaitovaatimuksista, osaamistavoitteista tai osaamisen arvioinnista jollakin tavalla. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opiskelijalle annettavasta todistuksesta siinä tilanteessa, että opiskelija ei ole 56 §:ssä tarkoitettujen mukauttamisen tai 57 §:ssä tarkoitettujen poikkeamisen vuoksi saavuttanut keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita. Tällöin koulutuksen järjestäjä ei saisi antaa tutkintotodistusta. Myöskään todistusta suoritetuista tutkinnon osista ei voitaisi antaa sellaisten tutkinnon osien osalta, joissa opiskelija ei ole saavuttanut keskeisiä ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita. Mukautukset tai poikkeamiset eivät kuitenkaan aina tarkoita sitä, että tutkinto-

todistusta tai todistusta suoritetuista tutkinnon osista ei voitaisi antaa. Koulutuksen järjestäjän tulisi arvioida, ovatko keskeiset ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet saavutettu.

Opiskelijan tulisi kaikissa tapauksissa saada todistus suorittamastaan koulutuksesta. Jos koulutuksen järjestäjän arvion perusteella tutkintotodistusta tai todistusta suoritetuista tutkinnon osista ei voida antaa, koulutuksen järjestäjän tulisi antaa opiskelijalle todistus opiskelijan osaamisesta.

51 §. Todistus koulutuksen suorittamisesta tai siihen osallistumisesta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin todistuksen antamisesta valmentavien koulutusten opiskelijoille. Säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi antaa opiskelijalle todistus suoritetuista koulutuksesta, kun opiskelija on suorittanut ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen. Todistus suoritetuista koulutuksesta annettaisiin vain silloin, kun opiskelija on suorittanut koulutuksen perusteiden mukaisen 60 osaamispisteen laajuisen koulutuksen. Jos opiskelija katsotaan eronneeksi kesken koulutuksen suorittamisen, koulutuksen järjestäjän tulisi antaa todistus suoritetuista koulutuksen osista. Todistus suoritetuista koulutuksen osista tulisi antaa opiskelijan pyynnöstä myös opiskelun aikana.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta antaa todistus tutkintokoulutukseen ja 8 §:ssä tarkoitettuun muuhun ammatilliseen koulutukseen osallistumisesta silloin, kun koulutus päättyy, tai jos tutkinnon suorittaja tai opiskelija katsotaan eronneeksi. Muutoin todistus tutkintokoulutukseen tai muuhun tässä laissa tarkoitettuun ammatilliseen koulutukseen osallistumisesta tulisi antaa tutkinnon suorittajan tai opiskelijan pyynnöstä. Tutkintokoulutukseen tai muuhun ammatilliseen koulutukseen osallistumisesta annettavan todistuksen tavoitteena on antaa sisältöä ja kestoä osoittavia tietoja siitä koulutuksesta, johon tutkinnon suorittaja tai opiskelija on osallistunut. Todistuksen tavoitteena ei ole arvioida tutkintokoulutuksessa opiskelevan osaamista, sillä tutkinnoissa osaaminen osoitetaan näytöissä tai muulla tavoin, ja niihin kytkeytyvä osaamisen arviointi sisältyy tutkintotodistukseen tai tutkinnon osien suorittamisesta annettavaan todistukseen. Pykälän 3 momentin mukaan tutkintokoulutusta tai muuta ammatillista koulutusta ei arvioitaisi osaamisen arviointiasteikolla.

52 §. Todistuksia koskevat tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälässä säädettäisiin todistuksia koskevista asetuksen- ja määräyksenantovaltuuksista. Valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävällä todistusten sisällöllä tarkoitettaisiin sellaisia keskeisiä asioita, jotka todistuksista tulee ilmetä. Todistus tutkinnon tai sen osan tai osien suorittamisesta sisältäisi suoritettut tutkinnon osat ja niiden arvosanat. Tutkinnon osaa pienemmät suoritukset kirjattaisiin opintorekisteriotteeseen tai sitä vastaavaan asiakirjaan. Todistus tutkintokoulutukseen tai muuhun ammatilliseen koulutukseen osallistumisesta sisältäisi tiedot koulutuksen sisällöstä ja kestosta.

Valtuutussäännöksen nojalla valtioneuvoston asetuksella määriteltäisiin myös liitteet, jotka tutkinnon suorittajalle tai opiskelijalle annettavaan todistukseen tulee liittää. Liitteet tarkentaisivat todistuksesta ilmeneviä tietoja. Todistukseen tulisi liittää ote opintosuoritusrekisteristä tai muu vastaava selvitys, josta ilmenisivät opiskelijan suorittamat yhteisten tutkinnon osien osa-alueet ja niiden osaamisen arviointi. Tietoja tutkinnon osaa pienempien yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden suorittamisesta tarvittaisiin esimerkiksi jatko-opintoihin hakeuduttaessa.

Pykälään sisältyisi myös Opetushallitukselle annettu valtuus määrätä todistuksiin ja niiden liitteisiin merkittävistä tiedoista. Todistusten vertailukelpoisuuden kannalta olisi tärkeää, että todistuksiin merkittävistä teknisluonteisista tiedoista määrättäisiin yhtenevästi Opetushallituksen määräyksellä.

7 luku. Osaamisen hankkiminen

53 §. *Oikeus saada opetusta ja ohjausta.* Pykälän 1 momentin säännöksen mukaan opiskelijalla olisi oikeus saada opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen. Ohjausta on oikeus saada eri oppimisympäristöissä ja myös henkilökohtaisesti.

Säännös ei tarkoittaisi sitä, että yksittäisellä opiskelijalla olisi subjektiivinen oikeus saada opetusta ja ohjausta miten paljon tahansa. Säännös kuitenkin velvoittaisi koulutuksen järjestäjän tarjoamaan tarkoituksenmukaisella tavalla toteutettua opetusta, opinto-ohjausta ja muuta tarpeellista ohjausta riittävästi, jotta opiskelijalla voidaan katsoa olevan mahdollisuus saavuttaa tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet. Osaamisen hankkiminen, opinto-ohjaus ja muu tarpeellinen ohjaus sekä tutkinnon suorittaminen suunniteltaisiin yksilöllisesti ja kirjattaisiin henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan, jota päivitetään tarvittaessa. Ehdotetun 54 §:n mukaan koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen toteuttamistavoista. Opettajien ja opinto-ohjaajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella kuten nykyisin.

54 §. *Koulutuksen sisältö.* Tutkinnon suorittamiseen valmistavassa tutkintokoulutuksessa hankittaisiin ammattitaitoa ja muuta osaamista, jota tarvitaan tutkinnon suorittamiseksi. Vastavasti ammatilliseen tutkintoon tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavissa koulutuksissa hankittaisiin osaamista koulutuksen suorittamiseksi. Ammatillisten tutkintojen ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet olisi määrätty Opetushallituksen päättämässä tutkinnon perusteissa ja valmentavien koulutusten osaamistavoitteet koulutuksen perusteissa. Pykälän 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän olisi suunniteltava järjestämänsä tutkintokoulutus ja valmentava koulutus tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisesti. Se voisi kuitenkin tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mahdollistamissa rajoissa päättää koulutuksen sisällöstä sekä siitä, millä tavoin, missä ja milloin koulutus järjestetään. Tämä toisi koulutuksen järjestämiseen joustoa ja mahdollistaisi koulutuksen järjestäjän toimintaympäristön tarpeiden ja mahdollisuuksien huomioon ottamisen koulutuksen sisällöissä ja toteuttamisessa. Voimassa olevasta ammatillista peruskoulutusta koskevasta laista poiketen koulutuksen järjestäjän ei tarvitsisi enää laatia opetussuunnitelmaa.

Ehdotetun 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän olisi 1 momentista poiketen kuitenkin järjestettävä ammatillisen perustutkintokoulutuksen opiskelijalle työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävää koulutusta, jos opiskelijalla ei olisi suoritettavaan tutkintoon liittyvää käytännön työtehtävien yhteydessä aiemmin hankittua osaamista. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 a §:n mukaan ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan ammatillisen perustutkinnon tulee sisältää osaamisen hankkimista työssäoppimisen kautta vähintään 30 osaamispistettä. Ehdotettavassa laissa ei säädettäisi osaamispisteisiin tai tiettyyn aikaan sidottua työpaikalla hankittua osaamisen hankkimisen määrää, koska ajallisesti koulutuksen kesto poikkeaisi henkilökohtaistamisen vuoksi opiskelijoittain riippuen esimerkiksi aiemmin hankitusta osaamisesta ja tietyn pituisen työpaikalla tapahtuvan osaamisen hankkimisen edellyttäminen voisi tarpeettomasti pidentää

opiskelu-aikaa, jos opiskelija voisi muutoin saavutetun osaamisen puolesta suorittaa tutkinnon jo aikaisemmin.

Muusta ammatillisesta koulutuksesta ei säädettäisi tai määrättäisi muualla kuin 8 §:ssä. Koulutuksen järjestäjä voisi näin ollen päättää muun ammatillisen koulutuksen sisällöstä, laajuudesta ja järjestämisestä varsin vapaasti. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa. Koulutuksen järjestäjän laaja päätösvalta muun ammatillisen koulutuksen osalta mahdollistaisi sen, että järjestäjä voisi reagoida nopeasti työelämän osaamistarpeisiin ja räätälöidä koulutukset asiakaslähtöisesti kulloisenkin tarpeen mukaan.

55 §. *Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot.* Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta järjestää osana tutkintokoulutusta opintoja, joiden tarkoituksena on mahdollistaa tutkinnon tai sen osan suorittaminen ja tutkintokoulutukseen osallistuminen niissä tapauksissa, joissa opiskelijalla ei ole tavoitteena olevan osaamisen kannalta riittäviä opiskeluvalmiuksia. Säännös vastaisi pääosin voimassa olevan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 8 b §:n mukaisia opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja.

Jos opiskelijan valmiudet suoriutua tutkinnon osan tai koko tutkinnon suorittamisesta havaittaisiin puutteelliseksi, voitaisiin tutkintokoulutuksessa järjestää tutkinnon perusteissa määriteltyyn osaamiseen hankkimiseen liittyvien opintojen lisäksi opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja. Kuten voimassa olevan lainsäädännön mukaiset opiskeluvalmiuksia parantavat opinnot, myös opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot voisivat päätoimisina kestää enintään yhteensä kuuden kuukauden ajan. Opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja ei tarvitsisi järjestää yhtäjaksoisena, vaan ne voitaisiin järjestää osana muuta tutkinnon perusteiden mukaista tutkintokoulutusta, mutta rahoituksen perusteena opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja tutkinto koulutuksessa voisi olla enintään kuuden kuukauden yhdenjaksoista päätoimista opiskelua vastaava määrä.

Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen tavoitteena tulisi olla tutkintokoulutuksessa edellytettävien opiskelutaitojen, kuten kielellisten, matemaattisten tai tietoteknisten valmiuksien vahvistaminen taikka opiskelutekniikkaan liittyvien taitojen harjaannuttaminen. Opintoihin voisi sisältyä esimerkiksi kielikoulutusta silloin, kun opiskelijalla on puutteellinen osaaminen tutkintoon liittyvässä suomen- tai ruotsinkielen sanastossa tai ammattiin liittyvässä kielen käytön tavoissa, joita voisivat olla esimerkiksi ammatille tyypilliset tavat esittää tai tuottaa kirjallista aineistoa. Tutkintokoulutuksen suorittaminen ja tarvittavan ammatillisen osaamisen hankkiminen saattavat edellyttää muun muassa erilaisten oppaiden ja työkirjojen lukutaitoa, alan sanaston hallintaa sekä kirjallista dokumentointia. Tällöin riittävän ammattitaidon hankkimiseksi edellytettävän kielitaidon taso voi käytännössä olla melko korkea. Kielikoulutuksen tulisi kuitenkin aina liittyä suoritettavaan tutkintoon eikä koulutusta saisi käyttää peruskielitaidon opettamiseen. Opinnoilla voitaisiin tukea myös oppimisvaikeuksista johtuvien syiden vuoksi tarvittavaa osaamisen hankkimista. Yleisten oppimisvaikeuksien, kuten lukemisen, kirjoittamisen, matemaattisten tai vieraiden kielten oppimisvaikeuksien perusteella opiskelijalle voidaan tarjota opintoja, kuten lukiopetusta, joiden avulla tavoitteena oleva osaaminen voidaan saavuttaa. Oppimisvaikeuksien lisäksi opiskelijoilla voi olla erinäisiä arjenhallintaan ja elämäntilanteeseen liittyviä vaikeuksia, jotka edellyttävät erilaisia tukitoimia, mutta ei kuitenkaan sellaista pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea, joka oikeuttaisi opiskelijaa saamaan ehdotetun 56 §:n mukaista erityistä tukea. Tällaisissa tilanteissa opiskelijaa voitaisiin tukea opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen avulla.

Koulutuksen järjestäjä päättäisi opintojen järjestämisestä ja sisällöstä. Koulutuksen järjestäjä voisi järjestää opiskelun tueksi opinnon hyödyntäen monipuolisia, vaihtelevia ja opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden mukaisia opetusjärjestelyjä ja tuen muotoja.

56 §. Erityinen tuki. Pykälässä säädettäisiin erityisestä tuesta sellaisille tutkintokoulutuksen ja valmentavan koulutuksen opiskelijoille, jotka tarvitsevat pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi.

Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 19 a §:n mukainen erityisopetus on koskenut ainoastaan ammatillista peruskoulutusta ja valmentavaa koulutusta, mutta ei ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta. Ehdotuksen mukaan erityisopetuksena annettavaan erityiseen tukeen olisi nykytilasta poiketen oikeus myös ammattitutkinto- tai erikoisammattitutkinto koulutuksessa olevalla opiskelijalla, jos hän tutkinnon perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi tarvitsee oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea.

Erityisellä tuella tarkoitettaisiin opiskelijan henkilökohtaisiin tarpeisiin, tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelijajärjestelyitä. Pykälän säännökset vastaisivat sisällöltään pääosin voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 19 a §:n erityisopetuksen säännöksiä. Pykälässä käytettäisiin kuitenkin termiä erityinen tuki erityisopetuksen sijaan, koska erityinen tuki käsitteenä kuvaa paremmin opiskelijoille annettavia tukitoimia. Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat opiskelevat tavallisesti yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa, mutta tarvitsevat huomattavasti enemmän ja erilaista tukea kuin muut opiskelijat. Nykytilaa vastaavasti opiskelijalle tilapäisesti annettavaa erityistä oppimisen tukea ja ohjausta ei katsottaisi pykälässä tarkoitetuksi erityiseksi tueksi. Erityisen tuen antamisen edellytyksenä olisi, että opiskelija tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityistä tukea saavan opiskelijan erityisen tuen tarpeet vaihtelevat. Useimmiten perusteena on jokin oppimisvaikeuksia aiheuttava seikka, joka edellyttää pedagogista tukea. Perusteena voi olla myös sellainen vamma tai sairaus, joka edellyttää muita erityisiä opetus- ja opiskelijajärjestelyjä oppimisen ja opiskelun mahdollistamiseksi.

Erityisen tuen tarve on määriteltävä jokaiselle opiskelijalle yksilöllisesti, ja tavoitteiden saavuttamista on tuettava yksilöllisesti suunnitellun ja ohjatun oppimisprosessin avulla. Ehdotuksessa 1 momentissa säädettäisiin voimassa olevassa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 5 §:n 4 momentissa säädetyistä erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalle järjestettävän koulutuksen tavoitteesta edistää opiskelijan kokonaiskuntoutusta yhteistyössä kuntoutuspalveluiden tuottajien kanssa.

Ehdotetun 2 momentin mukaan erityisen tuen antamisen tavoitteena tulee olla tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttaminen. Myös erityistä tukea saavan opiskelijan opetuksessa ensisijaisena tavoitteena on se, että opiskelija voi hänelle annettavien tukitoimien avulla saavuttaa ammatillisen perustutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet. Kuten voimassa olevan lain mukaan erityisopetuksessa, myös erityistä tukea saavan opiskelijan osal-

ta voitaisiin kuitenkin mukauttaa ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita sekä osaamisen arviointia siinä määrin, kuin se on opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä. Jos koulutuksen järjestäjä toteaa, että ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaista osaamista ei tukitoimienkaan avulla voida saavuttaa, tutkinnon perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita sekä osaamisen arvioinnista voitaisiin mukauttaa siinä määrin kuin se olisi opiskelijan kohdalla välttämätöntä.

Pykälän 2 momentti vastaisi sisällöltään pääosin voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 19 a §:n 2 momenttia. Ehdotetussa säännöksessä todettaisiin voimassa olevasta säännöksestä poiketen nimenomaisesti, että myös erityistä tukea saavan opiskelijan opetuksessa ensisijaisena tavoitteena on se, että opiskelija voi hänelle annettavien tukitoimien avulla saavuttaa ammatillisen perustutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet. Jos koulutuksen järjestäjä toteaa, että ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaista osaamista ei tukitoimienkaan avulla voida saavuttaa, ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita sekä osaamisen arviointia voidaan mukauttaa. Kuten nykyisin, ehdotetun säännöksen mukaan mukauttaminen voisi koskea ainoastaan ammatillista perustutkintoa ja se voitaisiin tehdä vain siinä laajuudessa, kuin se on tutkinnon suorittajan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä.

Mukauttaminen koskisi vain ammatillisen perustutkinnon perusteista poikkeamista ja tutkintokoulutusta, koska valmentavan koulutuksen perusteiden mukaisia osaamistavoitteita ei ole tarpeen mukauttaa. Valmentavissa koulutuksissa koulutuksen perusteiden mukaisten koulutuksen osien suorittaminen ei pääsääntöisesti edellytä tietyn tasoisen osaamisen saavuttamista. Valmentavissa koulutuksissa osaamistavoitteet perustuvat opiskelijan yksilöllisiin valintoihin, tavoitteisiin ja valmiuksiin. Ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen perusteita ei voitaisi mukauttaa. Mukauttamisessa olisi kyse tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten, osaamistavoitteiden ja osaamisen arvioinnin sopeuttamista tutkinnon suorittajan oppimisedellytysten mukaisiksi silloin kuin se olisi erityistä tukea saavan tutkinnon suorittajan kohdalla välttämätöntä. Mukauttamisessa tutkinnon suorittajalle laaditaan henkilökohtaiset, mukautetut ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet, jotka perustuvat hänen suorittamansa tutkinnon perusteisiin. Mukauttaminen voidaan tehdä joko yhden tai useamman tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksia mukauttamalla. Yhteisissä tutkinnon osissa mukautetut tavoitteet laaditaan yleensä osa-alueittain. Tutkinnon suorittajalle laaditaan tutkinnon osittain henkilökohtaiset mukautetut ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ja osaamisen arviointi. Tavoitteiden laadinnassa huomioidaan opiskelijan vahvuudet ja rajoitteet sekä työllistymiseen ja jatkosuunnitelmiin liittyvät tavoitteet. Mukauttaminen olisi laadullista osaamistavoitteiden muuttamista määrällistä tai molempia. Määrällisessä mukauttamisessa tutkinnon osan osaamistavoitteita ja ammattitaitovaatimuksia vähennetään tai kavennetaan. Oleellista on keskittyä opiskelijan työllistymisen kannalta keskeisimpien työtehtävien oppimiseen. Näiden työtehtävien osalta on kuitenkin huomioitava riittävä työturvallisuuden hallinta. Tällöin osaamistavoitteita ja ammattitaitovaatimuksia kuvatessa käytetään esimerkiksi termejä ohjattuna, tuettuna, avustettuna. Jos tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksista, osaamistavoitteista ja osaamisen arvioinnista tulisi joltain osin poiketa kokonaan, tulisi soveltaa ehdotetussa 57 §:ssä säädettyä ammattitaitovaatimuksista, osaamistavoitteista ja osaamisen arvioinnista poikkeamista.

Opetushallituksen olisi 3 momentin mukaan määrättävä ammatillisen perustutkinnon perusteissa, miltä osin tutkinnon ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita ei voida mukauttaa. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 19 a §:n 3 momentin mukaan

Opetushallitus voi tutkinnon perusteissa määrätä miltä osin ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista ei voida poiketa mukauttamisen perusteella. Nykytilan selkeyttämiseksi ehdotetaan, että Opetushallituksen olisi ammatillisten tutkintojen perusteittain määrättävä, miltä osin ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita ei voida mukauttaa. Ammatillisen perustutkinnon perusteita laadittaessa tulisi siten aina arvioida, liittyykö ammattitaitovaatimukseen esimerkiksi sellaisia työturvallisuusvaatimuksia, joiden vuoksi tutkinnon perusteita ei voitaisi mukauttaa. Mukauttamisen rajoittaminen on tarpeen erityisesti silloin, jos ammattialalla on sellaisia erittäin keskeisiä ammattitaitovaatimuksia, joiden saavuttaminen on edellytyksenä kyseisessä ammatissa toimimiselle. Muilta osin koulutuksen järjestäjä päättäisi mukauttamisesta henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa.

57 §. Ammattitaitovaatimuksista, osaamistavoitteista ja osaamisen arvioinnista poikkeaminen. Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta poiketa ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista, osaamistavoitteista ja osaamisen arvioinnista. Säännöksessä tarkoitettulla poikkeamisella tarkoitettaisiin sitä, että tutkinnon suorittaja ei osoita jotakin tutkinnon perusteiden mukaista ammattitaitovaatimusta tai osaamistavoitetta eikä sitä näin ollen myöskään arvioida.

Säännöksen mukainen poikkeaminen vastaisi sisällöltään pääosin voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 21 §:n mukaisia erityisiä opetusjärjestelyitä. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 21 §:n mukaisia erityisten opiskelijajärjestelyjen mukainen poikkeaminen on voinut säännöksen sanamuodon mukaan koskea paitsi tutkinnon perusteista myös valmentavan koulutuksen perusteista poikkeamista. Ehdotetun pykälän mukainen poikkeaminen koskisi kuitenkin vain tutkinnon perusteista poikkeamista, koska valmentavan koulutuksen perusteiden mukaisista osaamistavoitteista ei ole tarpeen poiketa. Valmentavissa koulutuksissa koulutuksen perusteiden mukaisten koulutuksen osien suorittaminen ei pääsääntöisesti edellytä tietyn tasoisen osaamisen saavuttamista. Valmentavissa koulutuksissa osaamistavoitteet perustuvat opiskelijan yksilöllisiin valintoihin, tavoitteisiin ja valmiuksiin. Kuten nykyisin, ehdotetun säännöksen mukainen poikkeaminen tutkinnon perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista, osaamistavoitteista sekä osaamisen arvioinnista voisi koskea ainoastaan ammatillista perustutkintoa ja se voitaisiin tehdä vain siltä osin, kuin se on opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä. Ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista, osaamistavoitteista taikka osaamisen arvioinnista ei voitaisi poiketa.

Ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen perusteista poikkeaminen ei ole ollut mahdollista myöskään voimassa olevan lainsäädännön mukaan.

Pykälän 1 momentin mukaan ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista sekä osaamisen arvioinnista voitaisiin poiketa myös muutoin kuin 55 §:n mukaisesti erityistä tukea saavan tutkinnon suorittajan osalta, jos tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ovat olosuhteet tai aikaisemmin hankittu osaaminen huomioiden joiltakin osin tutkinnon suorittajalle kohtuuttomia tai poikkeaminen on perusteltua tutkinnon suorittajan tai opiskelijan vammaan tai terveydentilaan liittyvistä syistä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan sanamuoto poikkeaisi voimassa olevassa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 21 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyistä erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttämisen perusteista siten, että poikkeaminen olisi mahdollista henkilön terveyden-

tilaan liittyvien syiden ohella vammaan liittyvistä syistä. Jo voimassa olevan lain nojalla erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttäminen on ollut mahdollista vammaan liittyvistä syistä, mutta ehdotetussa sanamuodossa vamma erotettaisiin terveyteen liittyvistä syistä omaksi poikkeamisen perusteeksi.

Kuten voimassa olevan lainsäädännön mukaisten erityisten opiskelijajärjestelyjen käyttämisen, myös ammattitaitovaatimuksista, osaamistavoitteista ja osaamisen arvioinnista poikkeamisen tavoitteena olisi, että tutkinnon suorittaja voi suorittaa ammatillisen perustutkinnon, vaikka hän ei 1 momentissa tarkoitettujen syiden vuoksi joiltakin osin voi saavuttaa tutkinnon perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita. Kuten voimassa olevan lain mukaisia erityisiä opiskelijajärjestelyjä, myös poikkeamista voitaisiin käyttää silloin, jos opiskelijalla ei ole varsinaisen erityisopetuksen tarvetta, mutta esimerkiksi hänen aiempi osaamisensa tai terveydentilansa huomioiden tutkinnon perusteiden mukaiset vaatimukset ovat joiltakin osin kohtuuttomia saavuttaa. Poikkeaminen voisi olla mahdollista myös osaamisen osoittamisessa sellaisen ammatillisen perustutkinnon suorittajan kohdalla, joka ei osallistu koulutukseen. Tarkoituksena on, että tämä seikka ei estä ammatillisen perustutkinnon suorittamista, vaikka se estäisikin tiettyjen ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamisen. Ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista voitaisiin poiketa vain siinä määrin, kuin se olisi erityistä tukea saavan tutkinnon suorittajan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet taikka 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettujen syiden vuoksi välttämätöntä.

Opetushallituksen olisi 3 momentin mukaan määrättävä ammatillisen perustutkinnon perusteissa, miltä osin ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista ei voida poiketa. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 21 §:n 4 momentin mukaan Opetushallitus voi tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määrätä miltä osin ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista ei voida poiketa erityisiä opiskelijajärjestelyjä käyttämällä.

Nykytilan selkeyttämiseksi ehdotetaan, että Opetushallituksen olisi ammatillisten tutkintojen perusteittain määrättävä, miltä osin ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista ei voida poiketa. Ammatillisen perustutkinnon perusteita laadittaessa tulisi siten aina arvioida, liittykö ammattitaitovaatimukseen esimerkiksi sellaisia työturvallisuusvaatimuksia, joiden vuoksi tutkinnon perusteista ei voitaisi poiketa. Tutkinnon perusteista poikkeamisen rajoittaminen on tarpeen erityisesti silloin, jos ammattialalla on sellaisia erittäin keskeisiä ammattitaitovaatimuksia, joiden saavuttaminen on edellytyksenä kyseisessä ammatissa toimimiselle. Muilta osin koulutuksen järjestäjä voisi päättää tutkinnon perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista poikkeamisesta henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa.

58 §. Erityisestä tuesta ja poikkeamisesta päättäminen. Pykälän mukaan voimassa olevaa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 20 §:ää vastaavasti koulutuksen järjestäjä päättäisi opiskelijalle annettavasta erityisestä tuesta sekä mukauttamisesta tai ammattitaitovaatimuksista, osaamistavoitteista ja osaamisen arvioinnista poikkeamisesta. Koulutuksen järjestäjän tulisi henkilökohtaistamisen yhteydessä suunnitella ja kirjata opiskelijalle tarjottavan erityisen tuen sisältö sekä ammattitaitovaatimusten, osaamistavoitteiden ja osaamisen arvioinnin mukauttaminen tai niistä poikkeaminen siten kuin siitä 35 §:ssä ja 41 §:n 3 momentissa ja niiden nojalla säädettäisiin. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin siten momentissa viitattujen lainkohtien nojalla säätää henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan erityisen tuen sisällöstä, mukauttamisesta sekä poikkeamisesta merkittävistä asioista.

Voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti koulutuksen järjestäjän olisi ennen päätöksen tekemistä kuultava tutkinnon suorittajaa tai opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai laillista.

59 §. Opetus- ja tutkintokieli. Pykälässä säädettäisiin koulutuksen järjestäjän ammatillisessa koulutuksessa käytettävästä opetus- ja tutkintokielestä. Opetuskielellä tarkoitetaan kieltä, jolla opetusta annetaan. Tutkintokielellä tarkoitetaan kieltä, jolla tutkinnon suorittaja voi suorittaa näytön. Opetus- ja tutkintokieli määrätään koulutuksen järjestäjän järjestämisluvassa.

Pykälän 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän järjestämisluvassa määrätty opetus- ja tutkintokieli olisi suomi tai ruotsi. Jos koulutuksen järjestäjä on kaksikielisen, luvassa määrättyinä opetus- ja tutkintokielenä olisi suomi ja ruotsi. Edellä mainittujen eli suomen tai ruotsin taikka suomen ja ruotsin lisäksi järjestämisluvassa määrättyinä opetus- ja tutkintokielenä voisi olla myös muu kieli. Opetus- ja tutkintokielenä voisi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Koulutuksen järjestäjällä ei olisi velvoitetta saamenkielisen, romanikielisen tai viittomakielisen opetuksen tai tutkintojen järjestämiseen, vaan opetuksen ja tutkintojen järjestäminen näillä kielillä on koulutuksen järjestäjän päätettävissä.

Pykälän 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on annettava opetusta koulutustehtävän mukaisissa tutkinnoissa ja koulutuksissa sille luvassa määrättyllä opetuskielellä. Koulutuksen järjestäjä voisi lisäksi harkintansa mukaan antaa opetusta myös muulla kielellä kuin ehdotetun pykälän 1 momentin mukaisella opetuskielellään. Tämä tarkoittaa, että koulutuksen järjestäjä voisi järjestää luvassa määrättyä tutkintokoulutusta luvan mukaisella opetuskielellä ja sen rinnalla myös vierailta kielillä.

Lain 92 §:ssä säädettyssä tilauskoulutuksessa ei noudatettaisi tämän pykälän mukaisia opetus- ja tutkintokieltä koskevia säännöksiä. Tilauskoulutuksena järjestettävän koulutuksen opetus- ja tutkintokieli päätettäisiin tilauskoulutuksen järjestämisestä sovittaessa.

60 §. Opetuksen julkisuus. Pykälässä säädettäisiin nykytilaa vastaavasti opetuksen julkisuudesta. Pykälän mukaan opetus olisi julkista lukuun ottamatta työpaikalla järjestettävää opetusta. Opetuksen seuraamista voitaisiin kuitenkin rajoittaa perustellusta syystä.

Lähtökohtana on opetuksen julkisuus, mutta ammatillisessa koulutuksessa opetuksen seuraamista on koulutuksen luonteen vuoksi tarpeen rajoittaa työpaikalla järjestettävän koulutuksen osalta. Lisäksi esimerkiksi työturvallisuuteen liittyvät syyt voivat olla perusteltuja syitä rajoittaa mahdollisuuksia opetuksen seuraamiseen.

8 luku. Työpaikalla järjestettävä koulutus

61 §. Työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävä koulutus. Pykälässä säädettäisiin työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävästä koulutuksesta. Koulutuksen järjestäjä voisi järjestää laissa tarkoitettua koulutusta työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä. Koulutuksen järjestäjän järjestämisvastuulla olevaa työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävää koulutusta voitaisiin järjestää oppisopimukseen tai koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena. Koulutuksen järjestäjä huolehtii siitä, että työpaikalla tapahtuvan opiskelun ohjauksessa on käytettävissä tarvittavaa pedagogista asiantuntemusta.

Muuta kuin koulutuksen järjestäjän järjestämisvastuulla olevaa henkilökohtaistamisen yhteydessä todettua tai suunniteltua työpaikalla tapahtuvaa osaamisen kehittymistä voisi tapahtua esimerkiksi tutkintoon valmistavassa koulutuksessa olevan opiskelijan omalla työpaikalla ilman, että siitä olisi sovittava koulutuksen järjestäjän ja työnantajan kanssa. Tällainen osaamisen kehittyminen voitaisiin kuitenkin ottaa huomioon henkilökohtaistamisen yhteydessä.

62 §. Oppisopimuskoulutus. Pykälässä säädettäisiin oppisopimuskoulutuksesta, joka olisi voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti pääosin työpaikalla järjestettävää koulutusta, jota täydennetään muissa oppimisympäristöissä tapahtuvalla osaamisen hankkimisella. Oppisopimuksen tekemisen edellytyksenä on, että pääosa opiskelijan henkilökohtaistamisen yhteydessä todetusta osaamistarpeesta voidaan hankkia aidossa työpaikassa käytännön työtehtävien yhteydessä. Koska kaikille opiskelijoille laadittaisiin henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, johon kirjattaisiin opiskelijan koulutukseen osallistumisen ja näyttöjen ja valmistavan koulutuksen suorittamisen ohjaus-, neuvonta- ja tukitoimet, voidaan tästä asiakirjasta todentaa osaamistarpeen kokonaismäärä. Osaaminen voitaisiin hankkia oppisopimuskoulutuksena, jos pääosa henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa todetusta osaamistarpeesta olisi hankittavissa oppisopimustyöpaikassa aidossa työelämän tilanteissa käytännön työtehtävien yhteydessä. Opiskelijan työpaikalla tekemät työtehtävät mahdollistaisivat osaamisen hankkimisen oppisopimuksessa sovitulla tavalla. Säännöksessä ei käytettäisi työpaikalla järjestettävää koulutusta täydentävästä osaamisen hankkimisesta voimassa olevan lain tietopuolisten opintojen käsitettä, koska täydentävä, muu osaamisen hankkiminen voi käsittää tietopuolisia opintoja laajempaa osaamisen täydentämistä. Tällöin koulutuksen järjestäjä voi hyödyntää erilaisia opetuksen tapoja, kuten esimerkiksi verkko- tai monimuoto-opetusta taikka koulutuksen järjestäjän muissa oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta.

Oppisopimukseen perustuva työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävä koulutus perustuisi 15 vuotta täyttäneen opiskelijan ja työnantajan väliseen kirjalliseen määräaikaiseen työsopimukseen, virkasuhteeseen tai virkasuhteeseen verrattavaan julkisoikeudelliseen palvelussuhteeseen. Oppisopimus olisi opiskelijan ja työnantajan välinen työsopimus taikka virkasuhteessa tai virkasuhteeseen verrattavassaan julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevan opiskelijan ja työnantajan välinen kirjallinen määräaikainen sopimus.

Oppisopimuskoulutuksessa opiskelija hankkii henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa tavoitteeksi asetettua osaamista käytännön työtehtävien yhteydessä työnantajan johdon, valvonnan ja ohjauksen alaisena työnantajan maksamaa vastiketta vastaan. Työtehtävien tulisi olla sellaisia, että niitä tekemällä on mahdollista saavuttaa tutkinnon perusteen mukaiset, henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa asetetut ammattitaitovaatimukset.

Mikäli työpaikalla tapahtuvaa osaamisen hankkimista ei olisi mahdollista tehdä työsopimus- tai virkasuhteisesti, ei koulutusta voitaisi järjestää oppisopimuskoulutuksena. Näin ollen esimerkiksi yksityisyritykselle omassa yrityksessä tapahtuva osaamisen hankkiminen tai vangeille vankilan työtoiminnan yhteydessä tapahtuvan osaamisen hankkimisen voitaisiin oppisopimuskoulutuksen sijaan järjestää koulutussopimukseen perustuvana työpaikalla järjestettävänä koulutuksena.

Ehdotetun valtuutussäännöksen mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin oppisopimuksessa sovittavista asioista. Tällaisia oppisopimuksessa sovittavia asioita olisivat

voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti ainakin sopimuksen kesto ja oppisopimuskoulutuksessa noudatettavat tutkinnon perusteet.

Pykälän 2 momentin mukaan oppisopimuksen tekemisen edellytyksenä olisi voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti, että koulutuksen järjestäjä ja työnantaja sopivat oppisopimuskoulutuksen järjestämisestä. Sopimus olisi säännöksen mukaan tehtävä kirjallisesti. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin koulutuksen järjestäjän ja työnantajan välisessä sopimuksessa soveltavista asioista. Voimassa olevaa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:ää vastaavasti koulutuksen järjestäjän ja työnantajan välisessä sopimuksessa soveltavia asioita olisivat ainakin osapuolten tehtävät, opiskelijan ohjauksen ja oppimisen järjestäminen sekä ehdotetun 3 momentin mukaisesti soveltavan koulutuskorvauksen määrä.

Pykälän 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä maksaisi oppisopimuskoulutuksessa työnantajalle koulutuskorvausta, jos työnantajalle arvioidaan aiheutuvan kustannuksia työpaikalla tapahtuvasta opiskelusta ja sen ohjaamisesta. Koulutuskorvauksesta tulisi sopia koulutuksen järjestäjän ja työnantajan välisessä oppisopimuskoulutuksen järjestämisestä koskevassa sopimuksessa. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n 4 momentin mukaan oppisopimuskoulutuksessa työnantajalle maksetaan työpaikalla tapahtuvan koulutuksen järjestämistä varten korvausta sen mukaan mitä koulutuksesta arvioidaan työnantajalle aiheutuvan kustannuksia. Voimassa olevaa säännöstä on tulkittu siten, että oppisopimuskoulutuksessa työnantajalle on aina maksettava koulutuskorvausta, vaikka osapuolet katsoisivat sen tarpeettomaksi. Ehdotetun säännöksen mukaan koulutuskorvausta ei tarvitsisi maksaa, jos osapuolet yhdessä katsoisivat, että se ei ole tarpeellista. Koulutuksen järjestäjä tai työnantaja ei voisi yksipuolisesti päättää koulutuskorvauksen tasosta, maksamisesta tai maksamatta jättämisestä. Ehdotetun asetuksen antovaltuuden nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin koulutuskorvauksen määräytymisestä. Voimassa olevaa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n 4 momenttia vastaavasti koulutuskorvauksen määräytymisessä voitaisiin ottaa huomioon muun muassa koulutusala, suoritettava tutkinto sekä opiskelijan kokemus ja opintojen vaihe sekä opiskelijan tarvitsema ohjaus.

Ehdotetun 4 momentin mukaan työvoimakoulutusta tai valmentavaa koulutusta ei voitaisi järjestää oppisopimuskoulutuksena. Ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutusta ei niiden luonteen vuoksi voida pitää tarkoituksenmukaisena järjestää pääosin työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävänä koulutuksena. Valmentavissa koulutuksien tarkoituksena on valmentaa opiskelijaa kohti ammatillista koulutusta ja työelämää. Ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa opiskelijalla voisi voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti olla mahdollisuus valmentautua oppisopimuskoulutukseen. Oppisopimuskoulutukseen valmentautuvat opiskelijat voivat suorittaa työpaikalla henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti koulutuksen osia. Tällainen työpaikalla tapahtuva valmentavan koulutuksen osaamisen hankkiminen voitaisiin järjestää koulutussopimukseen perustuvana osaamisen hankkimisena. Opiskelijalla olisi nykytilaa vastaavasti mahdollisuus siirtyä oppisopimuskoulutukseen, mikäli oppisopimuskoulutuksen järjestämisen edellytykset täyttyvät. Tällä hetkellä työvoimakoulutusta ei ole ollut mahdollista järjestää oppisopimuskoulutuksena ja siltä osin ehdotus vastaisi nykytilaa.

63 §. Koulutussopimus. Pykälässä säädettäisiin koulutussopimuksesta. Pykälään 1 momentin mukaan koulutussopimuksella tutkinnon suorittaja tai opiskelija voisi hankkia henkilökohtais-tamisen yhteydessä todettua osaamista aidossa työpaikassa käytännön työtehtävien yhteydes-sä. Koulutussopimuksella hankittavan osaamisen vähimmäis- tai enimmäismäärää ei olisi sää-detty. Koulutussopimuksen perusteella työpaikalla järjestettävän koulutuksen aikana opiskelija ei olisi työsuhteessa koulutussopimustyöpaikkaan tai koulutuksen järjestäjään. Jos opiskelija ja työpaikka olisivat tehneet työsopimuksen, olisi laissa tarkoitettua koulutusta mahdollista järjestää oppisopimuskoulutuksena. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaan, opiskelija ei ole työssäoppimisen aikana työsopimussuhteessa työnantajaan, elleivät opiskelija ja työnantaja ole erikseen sopineet työsopimuksen tekemisestä. Toisin kuin voimassa olevassa laissa, uudessa säännöksessä ei säädettäisi siitä, että opiskelija ja työnantaja voisivat erikseen sopia työsopimuksen tekemisestä. Koulutussopimuksessa opiskelija tai tutkinnon suorittaja hankkisi tutkinnon perusteissa määrättyä osaamista käytännön työtehtävien yhteydessä pääsääntöisesti koulutussopimustyöpaikalla sen johdon, valvonnan ja ohjauksen alaisena. Sekä koulutussopimus että oppisopimus olisivat tavoitteellista ja ohjattua oppimista, joista oppisopimuskoulutus perustuisi työ- tai virkasuhteeseen, mutta koulutussopimus ei. Koulutussopimuksella opiskeleva olisi päätoiminen opiskelija. Koulutussopimuksessa koulu-tussopimustyöpaikka ei maksa opiskelijalle palkkaa tai muuta työsopimuslain 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua vastiketta.

Pykälän 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä sopisi koulutussopimuksesta koulutusso-pimustyöpaikan ja opiskelijan kanssa. Koulutussopimuksessa sopijapuolena olisi koulutuksen järjestäjän ja koulutussopimustyöpaikan lisäksi myös opiskelija. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisesta työssäoppimisesta on sovittu vain koulutuk-sen järjestäjän ja työnantajan välillä eikä sopimusta ole välttämättä laadittu kullekin opiskeli-jalle henkilökohtaisesti. Sopimuksen laatiminen kullekin opiskelijalle erikseen ja opiskelijan ottaminen koulutussopimuksen sopijaosapuoleksi lisäisi opiskelijan vaikutusmahdollisuuksia ja sitouttaisi myös opiskelijan sopimuksen sisältöön. Lisäksi sopiminen loisi selkeämmät puit-teet työpaikalla tapahtuvan opiskelun toteuttamiselle ja turvaisi sen, että työpaikalla tapahtuva opiskelu toteutuu tavoitteellisesti ja ohjatusti ja että sopijapuolet olisivat tietoisia työpaikalla käytännön työtehtävissä tapahtuvan oppimisen sisällöstä, tavoitteista, toteutuksesta ja ehdois-ta. Tämä edesauttaisi työpaikalla tapahtuvan oppimisen tavoitteellista toteutusta. Kirjallisen sopimisen myötä mahdollisissa ristiriitatilanteissa sopimuksesta kävisi ilmi, mistä osapuolten välillä olisi sovittu. Tämä parantaisi sopijapuolten oikeusturvaa. Koulutussopimuksen perus-teella työpaikalla järjestettävästä koulutuksesta ei maksettaisi korvausta koulutussopimustyö-paikalle.

Ehdotetun 3 momentin mukaan jos työpaikalla tapahtuva osaaminen olisi tarkoitus järjestää opiskelijalle omassa yrityksessä, koulutuksen järjestäjä sopisi koulutussopimuksesta yrittäjänä toimivan opiskelijan kanssa. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaan yrittäjälle on voitu järjestää oppisopimuskoulutusta omassa yrityksessä, jolloin oppi-sopimuskoulutus ei ole perustunut työsopimukseen. Koulutuskorvausta on voitu maksaa toi-selle yritykselle oppisopimuskoulutusta saavan yrittäjän ohjauksesta ja neuvonnasta aiheutu-viin kustannuksiin. Jatkossa oppisopimuskoulutusta järjestettäisiin ainoastaan työsopimukseen tai virkasuhteeseen perustuvana koulutuksena. Jotta yrittäjän mahdollisuudet hankkia osaamis-ta omassa yrityksessä käytännön työtehtäviä tehden eivät heikkenisi nykyisestä, voitaisiin yrit-täjälle järjestettävässä koulutussopimukseen perustuvassa koulutuksessa maksaa korvausta toiselle työpaikalle, joka osallistuu opiskelijan ohjaukseen ja neuvontaan. Edellytyksenä toi-

selle työpaikalle maksettavalle korvaukselle olisi, että toiselta työpaikalta nimetään opiskelijalle työpaikkaohjaaja koulutussopimuksessa ehdotettavan 64 §:n 2 momentin mukaisesti.

Pykälän 4 momentin mukaan vangeille rangaistuslaitoksen työtoiminnan yhteydessä järjestettävästä käytännön työtehtävien yhteydessä tapahtuvasta osaamisen hankkimisesta koulutuksen järjestäjä sopii rangaistuslaitoksen ja opiskelijan kanssa. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukainen vankien rangaistuslaitoksen työtoiminnan yhteydessä järjestettävä oppisopimuskoulutus ei nykyisinkään perustu työsopimukseen. Koska oppisopimuksen perustuisi jatkossa aina joko työsopimus- tai virkasuhteeseen, ei vangeille rangaistuslaitoksen työtoiminnan yhteydessä järjestettävää käytännön työtehtävien yhteydessä tapahtuvaa osaamisen hankkimista jatkossa järjestettäisi oppisopimuskoulutuksena vaan koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena.

Pykälän 5 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin koulutussopimuksessa sovittavista asioista.

64 §. Sopimuksen tekemisen edellytykset. Pykälässä säädettäisiin oppisopimuksen ja koulutussopimuksen tekemisen edellytyksistä.

Pykälän 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän ja työnantajan välisen oppisopimuskoulutuksen järjestämistä sekä koulutuksen järjestäjän, opiskelijan ja koulutussopimustyöpaikan, yrittäjän tai vankilan välisen koulutussopimuksen tekemisen edellytyksenä olisi, että työpaikalla on käytettävissä tutkinnon perusteiden mukaisen koulutuksen tai henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman ja näyttöjen järjestämisen kannalta riittävästi tuotanto- ja palvelutoimintaa, tarpeelliset työvälineet sekä ammattitaidoltaan, koulutukseltaan ja työkokemukseltaan pätevä henkilöstö. Koulutuksen järjestäjä viime kädessä vastaisi siitä, että työpaikalla tapahtuvalle opiskelulle on olemassa riittävät edellytykset.

Työpaikalta on oltava nimettävissä opiskelijalle ammattitaidoltaan, koulutukseltaan ja työkokemukseltaan pätevä vastuullinen työpaikkaohjaaja, jotta voidaan varmistaa edellytykset tavoitteelliselle ja ohjatulle ammattitaidon hankkimiselle työtehtävien yhteydessä. Työpaikka voisi esimerkiksi jonkin tutkinnon osan vaatiman osaamisen tai muun rajatun osaamisen osalta hyödyntää myös toisesta työpaikasta tulevaa ohjausresurssia, jos se olisi laadukkaan ohjauksen turvaamiseksi tarkoituksenmukaista. Tällöin työpaikka sopisi asiasta toisen työpaikan kanssa ja tieto tästä kirjattaisiin oppisopimukseen tai koulutussopimukseen.

Yrittäjälle laaditulla koulutussopimuksella opiskelevalle opiskelijalle voitaisiin nimetä työpaikkaohjaaja toiselta työpaikalta, joka osallistuu opiskelijan ohjaukseen ja neuvontaan.

Koulutuksen järjestäjä arvioisi työpaikan soveltuvuuden oppisopimustyöpaikaksi tai koulutussopimuspaikaksi. Soveltuvuutta arvioitaisiin sopimuskohtaisesti ottaen huomioon yksilöllisesti tutkinnon suorittajan tai opiskelijan tavoitteena olevan osaamisen hankkimisen edellyttämät tutkinnon perusteet tai henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiset tavoitteet. Lisäksi koulutuksen järjestäjä arvioisi, että työpaikalla on riittävästi tavoitteena olevan osaamisen hankkimisen mahdollistavaa tuotanto- ja palvelutoimintaa, tarpeelliset työvälineet sekä ammattitaidoltaan, koulutukseltaan ja työkokemukseltaan pätevää henkilökuntaa. Jos koulutussopimus tehtäisiin ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen sisältyvän työpaikalla tapahtuvan osaamisen hankkimiseksi, työpaikan ja työpaikkaohjaajan soveltuvuutta tulisi arvioida suhteessa koulutuksen perusteiden ja henkilökohtaisen kehittämissuunnitel-

man mukaisiin opiskelijan tavoitteisiin. Tällä varmistettaisiin, että työpaikalla on mahdollista tehdä käytännön työtehtäviä, joilla tavoitteellista osaamisen kehittämistä voitaisiin ohjatusti toteuttaa. Jos työpaikan soveltuvuuden arvioinnissa kävisi ilmi, että kyseisellä työpaikalla voitaisiin toteuttaa vain osa suunnitellusta osaamisen hankkimisesta, voitaisiin sopimus tehdä vain siihen osaan. Työpaikalla käytännön työtehtävissä järjestettävästä koulutuksesta voitaisiin sopia tarvittaessa useamman työpaikan kanssa, jotta suunniteltu osaamistarve saavutettaisiin.

65 §. Oppisopimuksen ja koulutussopimuksen päättäminen. Pykälässä säädettäisiin oppisopimuksen ja koulutussopimuksen päättämisestä.

Ehdotetun 1 momentin mukaan sekä oppisopimus että koulutussopimus voitaisiin sopijapuolten yhteisellä sopimuksella purkaa välittömästi. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 18 §:n 2 momentin mukaan opiskelija ja työnantaja voivat purkaa oppisopimuksen välittömästi.

Oppisopimus voitaisiin nykytilaa vastaavasti purkaa työsopimuslain 1 luvun 4 §:ssä säädetyillä perusteilla sovittuna koeaikana. Oppisopimus voitaisiin nykytilaa vastaavasti purkaa myös työsopimuslain 8 luvun 1 ja 3 §:ssä säädetyillä perusteilla. Työsopimuslain 8 luvun 1 §:n mukaan työnantaja saa purkaa työsopimuksen noudatettavasta irtisanomisajasta tai työsopimuksen kestosta riippumatta päättyväksi heti vain erittäin painavasta syystä. Tällaisena syynä voidaan pitää työntekijän työsopimuksesta tai laista johtuvien, työsuhteeseen olennaisesti vaikuttavien velvoitteiden niin vakavaa rikkomista tai laiminlyöntiä, että työnantajalta ei voida kohtuudella edellyttää sopimussuhteen jatkamista edes irtisanomisajan pituista aikaa. Työntekijä saa saman pykälän mukaan vastaavasti purkaa työsopimuksen päättyväksi heti, jos työnantaja rikkoo tai laiminlyö työsopimuksesta tai laista johtuvia, työsuhteessa olennaisesti vaikuttavia velvoitteitaan niin vakavasti, että työntekijältä ei voida kohtuudella edellyttää sopimussuhteen jatkamista edes irtisanomisajan pituista aikaa. Työsopimuslain 8 luvun 3 §:ssä säädetään työsopimuksen purkautuneena pitämisestä. Sen mukaan, jos työntekijä on ollut poissa työstä vähintään seitsemän päivää ilmoittamatta sinä aikana työnantajalle pätevää syytä poissaololleen, työnantaja saa käsitellä työsopimusta purkautuneena poissaolon alkamisesta lukien. Jos työnantaja on poissa työpaikalta vähintään seitsemän päivää ilmoittamatta sinä aikana työntekijälle pätevää syytä poissaololleen, työntekijä saa katsoa työsopimuksen purkautuneen. Jos poissaolosta ei ole voitu ilmoittaa toiselle sopijapuolelle hyväksyttävän esteen vuoksi, työsopimuksen purkautuminen peruuntuu.

Oppisopimus voitaisiin nykytilaa vastaavasti yksipuolisesti purkaa, jos työnantaja lopettaa liikkeensä, joutuu konkurssiin tai kuolee. Koulutuksen järjestäjän luvalla oppisopimus voitaisiin purkaa myös perusteilla, jotka työsopimuslain mukaan oikeuttaisivat työsopimuksen irtisanomiseen. Koulutuksen järjestäjä voisi purkaa sen ja työnantajan välisen oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskevan sopimuksen opiskelijaa ja työnantajaa kuultuaan, jos työpaikalla järjestetyssä koulutuksessa ei noudateta tämän lain tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai oppisopimuksen määräyksiä. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaan koulutuksen järjestäjä voi purkaa oppisopimuksen opiskelijaa ja työnantajaa kuultuaan, jos työpaikalla järjestetyssä koulutuksessa ei noudateta lain tai sen nojalla annettua asetuksen säännöksiä tai koulutuksen järjestäjän ja työnantajan välillä tehdyn sopimuksen määräyksiä. Koska koulutuksen järjestäjä ei ole oppisopimuksen osapuoli, esitetään, että sillä ei olisi toimivaltaa purkaa opiskelijan ja työnantajan välistä oppisopimusta. Jos koulutuksen järjestäjä kuitenkin purkaisi sen ja työnantajan välisen sopimuksen, ei oppisopimuksen tai koulutusso-

pimuksen voimassa ololle olisi enää edellytyksiä ja myös opiskelijan ja työnantajan välinen sopimus olisi katsottava purkautuneeksi.

Koulutussopimuksen voisi purkaa koulutuksen järjestäjä, opiskelija tai työnantaja muita sopijaosapuolia kuultuaan, jos koulutuksessa ei noudatettaisi säännöksiä tai koulutussopimuksen ehtoja. Käytännössä kuuleminen voisi tapahtua vapaamuotoisesti, mutta osapuolen tulisi ilmoittaa perusteet sille, miksi haluaa päättää koulutussopimuksen. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisen työssäoppimisen päättämisestä ei ole säädetty eikä sopimuksia ole välttämättä edes laadittu kullekin opiskelijalle. Tällöin muiden osapuolten asema ja vaikuttamismahdollisuudet ovat olleet epäselviä, jos työnantaja ilmoittaa lyhyellä varoitusaikalla ennen työssäoppimisen alkamista, ettei se otakaan opiskelijaa työssäoppimaan taikka jos opiskelija ei ilmaannu työssäoppimispaikalle suunnitellusti. Koulutussopimuksen osalta ehdotettavan sopimuksen päättämisestä säättämisen tarkoituksena on selkeyttää nykytilaa ja parantaa sopijapuolten oikeusturvaa. Nykyiseen työssäoppimiseen verrattuna koulutussopimuksessa sopijaosapuoli olisi myös opiskelija, joten opiskelijan oikeusturva paranisi myös purkutilanteiden osalta.

Pykälän 4 momentin mukaan nykytilasta poiketen oppisopimuksen tai koulutussopimuksen purkautuessa koulutuksen järjestäjällä olisi velvollisuus järjestää opiskelijalle mahdollisuus hankkia henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa tavoitteeksi asetettu osaaminen muulla tavoin. Ensisijaisesti koulutuksen järjestäjän tulisi pyrkiä etsimään toinen työpaikka, jonka kanssa oppisopimus tai koulutussopimus voitaisiin tehdä.

Pykälän 5 momentin mukaan oppisopimus tai koulutussopimus purkautuisi, jos koulutuksen järjestäjä peruuttaa tutkinnon suorittajan tai opiskelijan opiskeluoikeuden siten kuin 69§:ssä säädetään. Jos purkuperuste on tutkinnon suorittajan tai opiskelijan opiskeluoikeuden peruminen, ei koulutuksen järjestäjällä ole velvollisuutta järjestää osaamisen hankkimista muulla tavoin. Ehdotetun 69 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on kuitenkin ennen tutkinnonsuorittamisoikeuden sekä valmistavaan koulutukseen osallistumisoikeuden opiskeluoikeuden peruuttamista selvitettävä yhdessä tutkinnon suorittajan kanssa tämän mahdollisuus hakeutua suorittamaan muuta tutkintoa.

66 §. Työntekijöitä koskevan lainsäädännön soveltaminen. Pykälän 1 momentin mukaan oppisopimukseen sovellettaisiin työsopimuslakia, mikäli ehdotetussa laissa tai muussa laissa ei toisin säädettäisi. Oppisopimukseen ei sovellettaisi momentin mukaan myöskään työsopimuslain 1 luvun 3 ja 8 §:ää, 2 luvun 4 ja 5 §:ää, 4 luvun 4 ja 5 §:ää, 6 lukua, 7 luvun 1–5 §:ää ja 7–11 §:ää, 9 ja 10 lukua sekä 13 luvun 3 ja 4 §:ää. Mainituissa työsopimuslain kohdissa säädetään työsopimuksen muodosta ja kestosta (1 luvun 3 §), työntekijän avustajasta (1 luvun 8 §), työnteon keskeisiä ehtoja koskevan selvityksen antamisesta (2 luvun 4 §), työnantajan velvollisuudesta tarjota työtä osa-aikaiselle työntekijälle (2 luvun 5 §), osittaisesta hoitovapaasta ja sen keskeyttämisestä (4 luvun 4 ja 5 §), työsopimuksen päättämisen yleisistä edellytyksistä (6 luku), työntekijän henkilöön liittyvistä irtisanomisperusteista (7 luvun 2 §), työn tarjoamis- ja koulutusvelvollisuudesta (7 luvun 4 §), irtisanomisesta liikkeenluovutuksen ja saneerausmenettelyn yhteydessä (7 luvun 5 ja 7 §), työsopimuksen päättämisestä työnantajan konkurssissa ja kuollessa (7 luvun 8 §), raskaana olevan tai perhevapaalla olevan työntekijän irtisanomisesta (7 luvun 9 §), luottamusmiehen ja luottamusvaltuutetun irtisanomissuojasta (7 luvun 10 §), työsuhteen muuttamisesta osa-aikaiseksi (7 luvun 11 §), työsopimuksen päättämismenettelystä (9 luku), työsopimuksen pätemättömyydestä ja kohtuuttomista ehdoista (10 luku), luottamusvaltuutetusta (13 luvun 3 §) ja luottamusvaltuutetusta ja liikkeen luovutuksesta (13 luvun 4 §).

Oppisopimuskoulutuksessa tutkinnon suorittajaan ja opiskelijaan sovellettaisiin nykytilaa vastaavasti lisäksi, mitä työntekijän osalta säädetään työajasta, vuosilomasta, työturvallisuudesta ja työntekijän muusta suojelusta. Ehdotettu 1 momentti vastaisi voimassa olevaa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 18 §:n 1 momenttia. Momentissa säädetty työsopimuslain soveltaminen ei koskisi virkasuhteessa tai virkasuhteeseen verrattavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa järjestettävään oppisopimuskoulutukseen, jollei näin olisi erikseen muussa laissa säädetty.

Koulutussopimuksen osalta säädettäisiin voimassa olevasta työssäoppimista koskevaa säätelyä vastaavasti, että työnantaja vastaa koulutussopimuksessa työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävässä koulutuksessa opiskelijan työturvallisuudesta siten kuin siitä työntekijöiden osalta säädetään ja määrätään. Koulutussopimuksen perusteella työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävässä koulutuksessa opiskelijaan sovellettaisiin voimassa olevaa työssäoppimista koskevasta lainsäädännöstä poikkeavasti, mitä työaikalain säännöksiä säännöllisestä työajasta, lepoajoista sekä työvuoroluettelosta.

Työaikalain 2 luvun 4 §:ssä säädetään työajaksi luettavasta ajasta. Sen mukaan työajaksi luetaan työhön käytetty aika sekä aika, jonka työntekijä on velvollinen olemaan työpaikalla työnantajan käytettävissä. Lain 28 §:ssä tarkoitettuja tai sopimukseen perustuvia päivittäisiä lepoaikoja ei lueta työaikaan, jos työntekijä saa näinä aikoina esteettömästi poistua työpaikalta. Matkaan käytettyä aikaa ei lueta työaikaan, ellei sitä samalla ole pidettävä työsuorituksena.

Työaikalain 3 luvun 6-8 §:ssä olevia säännöksiä enimmäistyöajoista sovellettaisiin myös koulutussopimuksessa olevaan opiskelijaan. Mainittuja enimmäistyöaikaa koskevia säännöksiä olisivat työaikalain 3 luvun 6 §:n säännöllistä työaikaa, 7 §:n jaksotyöaikaa, 8 §:n moottori-ajoneuvon kuljettajan vuorokautista työaikaa koskevat säännökset.

67 §. Koulutuksen järjestäjän johto ja valvonta. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevaa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:n 1 momenttia vastaavasti koulutuksen järjestäjän oppisopimuskoulutuksen ja koulutussopimukseen perustuvan koulutuksen johdosta ja sopimusten valvonnasta vastaamisesta. Lisäksi pykälän mukaan koulutuksen järjestäjä vastaisi oppisopimuskoulutuksessa ja koulutussopimukseen perustuvassa koulutuksessa samoin kuin muussakin koulutuksessa sille laissa säädettyjen tehtävien hoitamisesta, kuten henkilökohtaistamisesta ja henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laatimisesta, työnantajalle maksettavien koulutuskorvausten maksamisesta, opintososiaalisten etuuksien maksamisesta ja opetuksen järjestäjän oppimisympäristöissä tapahtuvan osaamisen hankkimisen järjestämisestä. Jo nykyisin koulutuksen järjestäjän johto ja valvontavastuuseen voidaan katsoa kuuluvan ainakin koulutuksen järjestäjälle laissa säädettyjen viranomaistehtävien hoitaminen. Koulutuksen järjestäjä myös vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään lain mukaisesti.

9 luku. Turvallinen opiskeluympäristö

68 §. Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin opiskelijan oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin oppilaitoksessa tai muussa opiskeluympäristössä kielletyistä esineistä ja aineista. Oppilaitokseen tai muuhun oppimisympäristöön ei saisi tuoda eikä työpäivän aikana saisi pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on laissa kielletty tai ainetta, jolla voidaan vaarantaa

omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen, ja jonka hallussapidolle ei ole osoittaa hyväksyttävää syytä.

Säännös mahdollistaisi nykytilaa vastaavalla tavalla puuttumisen potentiaalisesti vaarallisten esineiden ja aineiden mukana pitämiseen ja niiden pois ottamiseen, mutta ei kuitenkaan estäisi hyväksyttävissä tarkoituksissa oppitunneilla mukana olevien ammatillisten instrumenttien mukana pitämistä. Pykälän 4 momentissa tarkoitetuissa järjestyssäännöissä tai määräyksissä voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista esineistä tai aineista sekä niiden tarkemmasta käytöstä ja säilytyksestä eli oikeudesta perustellusta syytä rajoittaa käyttöä tai kokonaan kieltää sellaiset esineet tai aineet, jotka ominaisuuksiensa puolesta soveltuvat vaarantamaan opiskelijan omaa tai toisen henkeä, terveyttä tai turvallisuutta tai vahingoittamaan omaisuutta. Jotta opiskelijan oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön voidaan turvata, säädettäisiin pykälän 3 momentissa koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta laatia suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Momentin mukaan Opetushallituksen tulee antaa määräykset suunnitelman laatimisesta. Suunnitelmasta opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä säädetään oppilas- ja opiskelija-huoltolaissa (1287/2013).

Ehdotetun pykälän 4 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä voisi hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä opiskeluympäristön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Käytännössä koulutuksen järjestäjä voisi siten käyttää harkintaa sen suhteen, hyväksyykö se järjestyssäännöt vai edistetäänkö opiskeluympäristön sisäistä järjestystä ja muita järjestyssäännöillä tavoiteltavia asioita muilla tavoin. Opetushallitus on maaliskuussa 2016 antanut ohjeen järjestyssääntöjen laatimisesta. Ohjeen avulla käytäntöjä järjestyssääntöjen laatimisessa voidaan yhtenäistää. Ohjeissa kuvataan järjestyssääntöjen laatimisessa huomioon otettavia seikkoja sekä esitetään perusopetuksen osalta esimerkkiluettelo asioista, joita järjestyssäännöissä voidaan määrätä. Ohjetta voidaan hyödyntää myös ammatillisen oppilaitoksen järjestyssääntöjä laadittaessa ottaen kuitenkin huomioon opiskelijoiden ikä ja ohjauksen tarve.

Pykälän 5 momentin mukaan 4 momentissa tarkoitetuissa järjestyssäännöissä ja muissa järjestysmääräyksissä voitaisiin antaa opiskeluympäristön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä sekä tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista esineistä. Momentin mukaan määräyksiä voitaisiin antaa myös oppilaitoksen omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta oppilaitoksen tiloissa ja alueella.

69 §. Opiskelu-oikeuden peruuttaminen. Pykälässä säädettäisiin opiskelu-oikeuden peruuttamisesta. Ehdotettu sääntely vastaisi voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 32 §:n sääntelyä, jota viittaussäännöksen nojalla sovelletaan myös ammatillisesta aikuis-koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa koulutuksessa. Voimassa olevaan sääntelyyn verrattuna säännöksissä otettaisiin huomioon ammatillisen koulutuksen kokonaisuudistuksen edellyttämät terminologiset muutokset. Vastaavat lähes samansanaiset opiskelu-oikeuden peruuttamista koskevat säännökset sisältyvät myös yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin, joten sääntelyn yhtenäisyyden vuoksi säännöksiä ei tässä yhteydessä ehdoteta muutettavaksi sisällöllisesti.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että kun koulutukseen tai ammatissa toimimiseen sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia, koulutuksen järjestäjä voisi peruuttaa oikeuden suorittaa tutkinto sekä samalla oikeuden osallistua tutkintokoulutukseen. Näitä toimenpiteitä kutsuttaisiin opiskeluoikeuden peruuttamiseksi, ja tämä määrittely sisältyisi pykälän 1 momenttiin. Opiskeluoikeuden peruuttamisella estettäisiin nykytilaa vastaavasti koulutuksen jatkaminen ja tutkintojen suorittaminen sellaiselta opiskelijalta, joka voisi koulutukseen tai ammatissa toimimiseen liittyen vakavasti vaarantaa toisen henkilön terveyttä tai turvallisuutta.

Pykälän 1 ja 2 momentissa säädettäisiin niistä tutkinnon suorittajaan liittyvistä tilanteista, jotka voisivat johtaa opiskeluoikeuden peruuttamiseen. Pykälän 3 momentissa puolestaan säädettäisiin koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta ennen opiskeluoikeuden peruuttamista selvittää tutkinnon suorittajan mahdollisuudet hakeutua suorittamaan muuta tutkintoa tai koulutukseen. Pykälän 4 momentti sisältäisi valtuutussäännöksen, jonka mukaan tutkinnoista, joihin kyseistä pykälää sovelletaan, säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Ehdotetut säännökset vastaisivat voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 32 §:ää.

70 §. *Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvä tiedonsaanti.* Pykälässä säädettäisiin opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvästä tiedonsaannista. Säännöksissä otettaisiin huomioon ammatillisen koulutuksen kokonaisuudistuksen edellyttämät terminologiset muutokset, mutta muutoin säännös vastaisi ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain voimassa olevaa 32 a §:ää.

71 §. *Opiskeluoikeuden palauttaminen.* Pykälässä säädettäisiin opiskeluoikeuden palauttamismahdollisuudesta. Säännöksessä otettaisiin huomioon ammatillisen koulutuksen kokonaisuudistuksen edellyttämät terminologiset muutokset, mutta muutoin säännös vastaisi ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain voimassa olevaa 32 b §:ää.

72 §. *Huumausainetestaus.* Pykälässä säädettäisiin huumausainetestauksesta. Pykälä vastaisi voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain huumausainetestausta koskevia säännöksiä.

73 §. *Kurinpito.* Pykälän 1 ja 2 momentissa säädettäisiin opiskeluympäristössä annettavista kurinpitorangaistuksista, joita ovat kirjallinen varoitus ja oppilaitoksesta erottaminen määräajaksi. Varoitus voitaisiin antaa, mikäli opiskelija häiritsee opetusta, käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti, kieltäytyy huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä tai antaa huumausaineiden väärinkäyttöä osoittavan näytteen. Teon tai laiminlyönnin vakavuus tai epäasiallisen käyttäytymisen jatkaminen kirjallisen varoituksen jälkeen voisi johtaa enintään vuoden määräaikaiseen erottamiseen oppilaitoksesta. Nykytilaan verrattuna opiskeluympäristössä annettavien kurinpitorangaistusten yhteydessä ei enää säädettäisi opiskelijan asuntolasta erottamisesta, koska asuntolasta erottamisesta säädetään ehdotetun lain opiskelija-asuntolan kurinpitoa koskevassa säännöksessä. Koulutuksen järjestäjän asuntolassa asuvan opiskelijan oikeus asuntolapaikkaan voisi 90 §:ssä tarkoitetulla tavalla kuitenkin keskeytyä koulutuksen järjestäjän päätöksen mukaan vastaavaksi ajaksi, kuin opiskelija on erotettuna oppilaitoksesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin nykytilaa vastaavalla tavalla opetusta häiritsevän, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvän tai toisen henkeä tai terveyttä vaarantavan opiskelijan määräämisestä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi. Säännös koskisi myös koulutukseen liittyviä käytännön tehtäviä oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä, ja

voisi tulla sovellettavaksi esimerkiksi tilanteissa, joissa opiskelija tulee päihtyneenä työpaikalle. Pykälän 4 momentin mukaan osallistuminen opetukseen voitaisiin evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi säädettyjen edellytysten täytyessä.

Opiskelijalta voitaisiin 5 momentin perusteella pidättää oikeus opiskeluun silloin, jos hän kieltäytyy opiskeluoikeuden peruuttamismenettelyyn liittyvistä terveydentilan tarkastuksista ja tutkimuksista tai rikosrekisteriotteen toimittamisesta.

74 §. Kurinpito asuntolassa. Pykälässä säädettäisiin kurinpidosta koulutuksen järjestäjän asuntolassa. Ehdotetun lain 89 §:ssä tarkoitetussa opiskelija-asuntolassa annettavia kurinpitorangeistuksia olisivat kirjallinen varoitus ja asuntolasta erottaminen. Voimassa olevassa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa ei ole säännöksiä kurinpidosta asuntolassa. Ehdotuksessa laajennettaisiin siten opiskelija-asuntolassa tapahtuvan kurinpitorangeistuksen edellytyksiä nykyisestä. Tarkoituksena on, että asuntolan järjestystä sekä turvallisen ja viihtyisän asumisympäristön edistämistä voitaisiin tehostaa asuntolatoiminnassa sovellettavilla kurinpitotoimilla. Ehdotuksen mukainen kurinpitorangeistus olisi mahdollinen seuraamus sellaisesta rikkomuksesta, joka on tapahtunut asuntolan tiloissa tai sen alueella. Asuntolan alue tarkoittaa käytännössä asuntolan pihapiiriä.

Sen lisäksi, mitä ehdotuksen 73 §:ssä säädetään kurinpidosta, kirjallisen varoituksen antaminen asuntolassa asuvalle opiskelijalle olisi pykälän 1 momentin mukaan mahdollista ensinnäkin, jos opiskelija käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti asuntolan tiloissa. Koska pahoinpitelyrikokset ovat yleisen syytteen alaisia ja koulutuksen järjestäjän asuntolan henkilöstöllä on lastensuojelulain (417/2007) 25 §:n 3 momentin mukaan velvollisuus ilmoittaa lapsen kohdistuvasta lievää pahoinpitelyä vakavammasta väkivallasta, ehdotetun säännöksen mukainen kurinpitorangeistus olisi tarpeellinen lähinnä lievemmissä väkivaltatilanteissa ja silloin, kun asuntolassa asuva opiskelija käyttäytyy uhkaavasti toista asuntolassa asuvaa opiskelijaa tai asuntolan henkilöstöä kohtaan.

Kirjallinen varoitus voitaisiin antaa 1 momentin mukaan myös silloin, jos opiskelija rikkoo asuntolan järjestystä. Asuntolan järjestyksen rikkomisella tarkoitetaan asuntolan mahdollisten järjestyssääntöjen rikkomista taikka asuntolan yleisen turvallisuuden ja viihtyisyyden ja asuntolassa asuvien opiskelijoiden kotirauhan tahallista rikkomista.

Teon tai laiminlyönnin vakavuus tai 1 momentissa tarkoitettujen epäasiallisen käyttäytymisen jatkaminen kirjallisen varoituksen jälkeen voisi pykälän 2 momentin mukaan johtaa erottamiseen asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. Asuntolapaikan menettäminen seuraisi siten vasta vakavista teoista tai tilanteissa, joissa epäasiallinen käyttäytyminen jatkuisi kirjallisesta varoituksesta huolimatta.

Kurinpitorangeistuksia määrättäessä on tärkeää, että hallintolain 6 §:n suhteellisuusperiaatetta noudatetaan siten, että teon ja seuraamuksen välillä vallitsee tasapaino. Suhteellisuutta arvioitaessa tulisi ottaa huomioon muun muassa teon laatu, asuntolassa asuvan opiskelijan aikaisemmin asuntolassa saamat kurinpitorangeistukset ja tekoon liittyvät muut olosuhteet. Varoituksen jälkeen ennen asuntolasta erottamista voi oikeasuhtainen seuraamus usein olla toisen varoituksen antaminen esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa aikaisemmasta varoituksesta on kulunut pitkä aika tai aikaisempi varoitus on liittynyt täysin erilaiseen käyttäytymiseen. Menettelystä kurinpitoasiassa säädetään ehdotetun lain 73 §:ssä.

75 §. Häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistaminen. Pykälässä säädettäisiin nykytilaa vastaavalla tavalla mahdollisuudesta häiritsevän ja turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistamiseen. Pykälän 1 momentin mukaan rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta taikka koulutuksen järjestäjän tilaisuudesta opiskelija, joka ei noudata 73 §:n 3 momentissa tarkoitettua poistumismääräystä. Rehtorilla ja opettajalla on myös oikeus poistaa oppilaitoksen alueelta oppilas, joka ei poistu saatuaan tiedon 73 §:n 4 momentissa tarkoitettua opetuksen epäamisestä.

Jos poistettava opiskelija koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, pykälän 2 momentin mukaan rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia opiskelijan poistamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai häirinnän vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Tarpeellisia keinoja voisivat olla esimerkiksi väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvän opiskelijan rauhoittaminen kiinni pitämällä ja taluttaminen pois tilanteesta. Käytettävät voimakeinot eivät oikeuttaisi tarpeettomaan tai liialliseen voimankäyttöön tai väkivaltaan. Mahdollisuus puuttua opiskelijan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen on tarkoitettu vain niitä poikkeuksellisia tilanteita varten, joissa muut toimenpiteet eivät ole auttaneet ja muiden opiskelijoiden oikeus opetukseen, työrauhaan tai turvallisuuteen vaatii välittömiä toimenpiteitä.

Rehtori ja opettaja voisivat 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa toimia yhdessä tai kumpikin erikseen.

Pykälän 3 momentin mukaan opiskelijan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Lisäksi voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta koulutuksen järjestäjälle.

Pykälän 4 momentissa viitattaisiin voimakeinojen käytön liioittelua koskeviin rikoslain (39/1889) säännöksiin.

76 §. Kurinpitomenettelyn suhde syytteen vireilläoloon ja tuomioistuimen ratkaisuun. Pykälässä säädettäisiin nykytilaa vastaavasti kurinpitomenettelyn suhteesta syytteen vireilläoloon ja tuomioistuimen ratkaisuun. Pykälän 1 momentin mukaan sinä aikana, jolloin opiskelijaa vastaan on vireillä syyte yleisessä tuomioistuimessa, ei häntä vastaan samasta syystä saa aloittaa tai jatkaa kurinpitomenettelyä.

Pykälän 2 momentin mukaan jos tuomioistuin on vapauttanut opiskelijan syytteestä, ei kurinpitomenettelyä saa aloittaa tai jatkaa samasta syystä muutoin kuin sellaisen menettelyn perusteella, jota ei ole katsottava rikokseksi mutta josta voidaan rangaista kurinpidollisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan jos tuomioistuin on tuominnut opiskelijan rangaistukseen, ei hänelle saa samasta syystä määrätä kurinpitorangeistusta. Momentin mukaan opiskelija saadaan kuitenkin erottaa oppilaitoksesta määräajaksi tai erottaa opiskelija-asuntolasta määräajaksi tai jäljellä olevien opintojen ajaksi, jos se opiskelijan tekemän rikoksen tai siihen liittyvien seikkojen perusteella on perusteltua.

77 §. Oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 35 d §:ää vastaavasti oikeudesta ottaa haltuun opiskelijan kiellettyjä esineitä tai aineita.

Pykälän 1 momentin mukaan rehtorilla ja opettajalla olisi oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa opiskelijalta sellainen esine tai aine, jonka hallussapito on laissa kielletty, tai muu esine tai aine, joka ominaisuuksiensa puolesta soveltuu vaarantamaan opiskelijan omaa tai toisen henkeä, terveyttä, turvallisuutta tai vahingoittamaan omaisuutta. Koulutuksen vuoksi tarpeelliset esineet ja aineet ovat pääsääntöisesti sallittuja, sillä muun muassa järjestyslaissa (612/2003) sallitaan tarpeellisten työvälineiden hallussapito. Todennäköisessä vahingoittamistarkoituksessa opiskelijan mukana olevat esineet ja aineet voidaan ottaa haltuun. Toimivaltuus esineiden tai aineiden haltuunottoon ei kuitenkaan aseta opettajille ja rehtoreille toimintavollisuutta vaan mahdollisuuden toimia, mikäli se arvioidaan välttämättömän tärkeäksi sekä riittävän turvalliseksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin esineen tai aineen haltuunoton edellyttämien välttämättömien ja oikeasuhtaisten voimakeinojen käytöstä. Momentin mukaan mikäli haltuun otettava esinettä tai ainetta hallussa pitävä opiskelija koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia esineen tai aineen poistamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Tarpeellinen keino voisi olla esimerkiksi opiskelijan kiinni pitäminen. Tarkoituksena on, että opettajalla ja rehtorilla olisi riittävät toimivaltuudet turvallisuutta vaarantavien esineiden ja aineiden haltuun ottamiseksi, kuitenkin turvallisuudesta ja opiskelijan perusoikeuksista huolehtien. Momentin mukaan oikeus käyttää voimakeinoja koskee ainoastaan opiskelijan omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavia esineitä tai aineita.

Pykälän 3 momentin mukaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettu haltuunotto ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Momentissa viitattaisiin myös voimakeinojen käytön liioittelua koskeviin rikoslain säännöksiin.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että pykälässä säädetyt oikeudet ja velvollisuudet olisivat voimassa myös ajan, jolloin opiskelija osallistuu koulutuksen järjestäjän hyväksymään henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen koulutukseen tai toimintaan. Tällä koulutuksella tai toiminnalla tarkoitetaan esimerkiksi retkiä ja leirikouluja, jotka voivat ajoitua myös työpäivän ylittävään aikaan.

78 §. *Oikeus tarkastaa opiskelijan tavarat.* Pykälässä säädettäisiin rehtorin ja opettajan oikeudesta opiskelijalta haltuun otettavan esineen tai aineen etsimiseen. Pykälä vastaisi voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain opiskelijan tavaroiden tarkastusoikeutta koskevaa säännöstä. Tarkastusoikeus olisi henkilöntarkastusta lievempi ja antaisi toimivallan opiskelijan mukana olevien tavaroiden sekä päällisin puolin hänen vaatteidensa tarkastamiseen. Edellytyksenä olisi, että kielletyn esineen tai aineen hallussapito on ilmeistä. Opiskelijalle tulee aina ensin varata mahdollisuus luovuttaa esine tai aine vapaaehtoisesti tai todistaa, että sellaista ei hänen hallussaan ole. Etsintä tulee suorittaa mahdollisimman paljon puuttumatta loukkaavalla tavalla opiskelijan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Pykälän 2 momentin mukaan opiskelijalle tulisi ennen tarkastusta ilmoittaa tarkastuksen syy.

Pykälän 3 momentissa edellytettäisiin, että tarkastajan tulee olla opiskelijan kanssa samaa sukupuolta, ja että tarkastuksessa tulee olla läsnä on myös toinen täysi-ikäinen oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva. Opiskelijalla on oikeus pyytää valitsemaansa saapuvilla olevaa koulutuksen järjestäjän henkilöstöön kuuluvaa olemaan tarkastuksessa läsnä. Näin pyritään vähen-

tämään tilanteen uhkaavuutta opiskelijan näkökulmasta, kun opiskelija saa tilanteessa tukeen itselleen turvalliseksi kokeman koulutuksen järjestäjän henkilökuntaan kuuluvan.

Pykälän 3 momentissa säädetystä tarkastuksen suorittamistavasta voitaisiin poiketa tilanteissa, joissa opiskelijan kanssa samaa sukupuolta olevan tarkastajan tai toisen henkilön saaminen paikalle on käytännössä mahdotonta tai liian hidasta ja tarve tarkastukselle on turvallisuuden varmistamiseksi niin välttämätön, ettei toimenpiteisiin ryhtymistä voida lykätä.

Pykälän 4 momentin mukaan pykälässä säädetyt oikeudet ja velvollisuudet olisivat voimassa myös ajan, jolloin opiskelija osallistuu koulutuksen järjestäjän hyväksymään henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen koulutukseen tai toimintaan. Tällä koulutuksella tai toiminnalla tarkoitetaan esimerkiksi retkiä ja leirikouluja, jotka voivat ajoittua myös työpäivän ylittävään aikaan.

79 §. Haltuun ottamisen ja tarkastamisen yleiset periaatteet. Pykälässä säädettäisiin nykytilaa vastaavalla tavalla yleisistä periaatteista, joita 77 ja 78 §:ssä säädettyä toimivaltaa käytettäessä tulee noudattaa.

Esineiden ja aineiden pois ottaminen, siihen liittyvät voimakeinot ja esineiden ja aineiden löytämiseksi tehtävä tarkastus on toteutettava mahdollisimman turvallisesti, eikä toimenpiteillä saa puuttua opiskelijan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä opiskelurauhan ja turvallisuuden varmistamiseksi. Opiskelijan tarkastuksessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta. Hienotunteisuudella tarkoitetaan mm. opiskelijan ihmisarvon, sukupuoli-identiteetin, yksityisyyden ja fyysisen koskemattomuuden huomioon ottamista esinettä pois otettaessa ja tarkastusta tehtäessä.

Toimenpiteiden tulee olla välttämättömiä turvallisen opiskeluympäristön turvaamiseksi. Näin ollen opettajan tulee esineen takavarikoimiseksi ensin käyttää kaikki käytettävissä olevat lievemmat keinot kiellettyjen esineiden pois ottamiseksi.

Toimenpiteiden turvallisen toteuttamisen ja kaikkien asianosaisten oikeusturvan parantamiseksi pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyiseen tapaan myös, että toimenpiteiden käyttö tulee oppilaitoksissa suunnitella ja ohjeistaa. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykytilaa vastaavasti siitä, että 77 §:n mukaisten voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös toimivaltuuksien käytön kirjaamis- ja ilmoittamisvelvollisuudesta.

80 §. Haltuun otettujen esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen. Pykälässä säädettäisiin nykyisellä tavalla haltuun otettujen esineiden ja aineiden palauttamisesta ja edelleen luovuttamisesta asianomaisille viranomaisille sekä niiden turvallisesta säilyttämisestä hallusapidon ajan. Kahdeksantoista vuotta täyttäneiden opiskelijoiden haltuun otettu omaisuus, jota ei luovuteta viranomaiselle, palautettaisiin oppilaille itselleen työpäivän päätyttyä opiskelijan poistuessa oppilaitoksen alueelta. Alle kahdeksantoistavuotiaiden omaisuus luovutettaisiin hänen huoltajalleen.

Pykälän 1 momentin mukaan haltuun otetut esineet ja aineet tulee kuitenkin luovuttaa poliisille tai muulle laissa säädetylle viranomaiselle, jos opiskelijalla, tämän huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla ei lain mukaan ole oikeutta pitää niitä hallussaan.

Pykälän 2 momentin mukaan esineiden ja aineiden luovutus tulee järjestää mahdollisimman pian haltuunotosta. Opiskelijalta oppilaitoksessa haltuun otetut huumausaineet, ampuma-aseet, aseet, patruunat, ammuksiset ja kaasusumuttimet sekä räjähteet tulee niiden vaarallisuudesta johtuen luovuttaa poliisille välittömästi. Poliisilaisissa ja järjestyslaissa säädetään vaarallisten aineiden tai esineiden ottamisesta poliisiin haltuun ja muista tähän omaisuuteen kohdistettavista seuraamuksista. Ennen luovuttamista esine tai aine tulee säilyttää huolellisesti esimerkiksi lukitussa tilassa tai kaapissa.

Pykälän 3 momentin mukaan haltuun otettu omaisuus, jota opiskelijan huoltaja ei ilmoituksesta huolimatta nouda, voidaan hävittää todisteellisesti kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksesta. Luovutus ja hävittäminen tulee kirjata.

81 §. Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa sekä kurinpitoasiassa. Pykälässä säädettäisiin nykytilaa vastaavalla tavalla menettelystä kurinpitoasioissa ja opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevissa asioissa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin päätöksenteosta opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista sekä kurinpitoa koskevissa asioissa. Varoituksen antamisesta päättäisi rehtori. Erottamisesta oppilaitoksesta ja asuntolasta sekä opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta sekä opiskelusta pidättämisestä päättäisi koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin. Koska opiskelijan määräaikaiseen erottamiseen ja asuntolasta erottamiseen liittyvä menettely ei anna kaikissa tilanteissa mahdollisuutta reagoida riittävän nopeasti, voisi määräaikaisesta erottamisesta ja asuntolasta erottamisesta päättää monijäsenisen toimielimen ohella koulutuksen järjestäjän niin päätäessä myös rehtori. Säännös antaisi koulutuksen järjestäjälle mahdollisuuden johtosäännössään siirtää päätöksentekovallan rehtorille. Päätöksenteosta säättäminen on tarpeen, koska momentissa tarkoitetuissa asioissa puututaan opiskelijan oikeusturvan kannalta keskeisiin asioihin. Mikäli oppilaitoksessa on rehtorin sijasta ehdotetun lain 104 §:ssä tarkoitettu muu toiminnasta vastaava johtaja, vastaisi hän rehtorille säädettyjen tehtävien hoitamisesta.

Ehdotetun lain 98 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus hakea muutosta ehdotetussa laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen, joka koskee muun muassa opiskelijalle annettavaa kirjallista varoitusta, opiskelijan määräaikaista erottamista sekä asuntolasta erottamista valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykytilaa vastaavasti myös koulutuksen järjestäjän asettaman monijäsenisen toimielimen kokoonpanosta ja määräajasta. Toimielin voisi olla kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen. Toimielimessä olisivat ainakin koulutuksen järjestäjän, opettajien, opiskelijahuollon, työelämän ja opiskelijoiden edustus. Lisäksi opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevan asian käsittelyä varten toimielimeen nimettäisiin tutkinnon suorittajan koulutussopimuspaikan tai oppisopimuskoulutuksen osalta työnantajan edustaja. Opiskelijajäsenen tulee olla vähintään 15 vuotta täyttänyt. Hänellä olisi läsnäolo- ja puheoikeus. Jäsenten esteellisyyteen sovelletaan, mitä hallintolain 27—29 §:ssä säädetään. Koulutuksen järjestäjä päättäisi tarkemmin toimielimen toimintatavoista ja päätöksenteosta. Toimielimen äänivaltaiset jäsenet toimivat virkavastuulla. Julkista valtaa käyttävän henkilön rikosoikeudellisesta virkavastuusta säädetään rikoslain (39/1889) 40 luvussa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkemmin menettelystä opiskeluoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa. Koska opiskeluoikeuden peruuttamiseen johtuvat syyt voivat olla hyvin erityyppisiä, säännöksessä korostetaan tarvittavan asiantuntija- ja muun selvityksen hankkimista. Opiskeluoikeus voidaan peruuttaa esimerkiksi terveydentilaan liittyvien syiden perusteella, tällöin on hankittava tarvittava lääketieteellinen tai muu selvitys.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin menettelystä kurinpitoasiassa. Ennen kuin opiskelijan määräaikaisesta erottamisesta oppilaitoksesta tai asuntolasta päätetään samoin kuin ennen kirjallisen varoituksen antamista rangaistukseen syynä oleva teko tai laiminlyönti on yksilöitävä. Opiskelijaa tulee kuulla ja hankkia tarpeellinen selvitys. Myös alaikäisen opiskelijan huoltajaa tulee kuulla. Koska 18 vuotta täyttänyt opiskelija on täysi-ikäinen, hänen vanhempiaan ei tarvitse kuulla ennen kurinpitovangastuksen antamista. Säännös vastaisi nykytilaa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin nykyisellä tavalla, että pykälässä tarkoitetuista asioista tulee antaa kirjallinen päätös ja että häiritsevän opiskelijan poistamista oppitunnilta ja opetuksen epäämistä koskevat toimenpiteet tulee kirjata. Pykälän 5 momentissa säädettäisiin puolestaan päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaan vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisajankohdasta.

Opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa sekä kurinpitoasiassa noudatetaan hallintolakia. Menettelyssä tulevat noudatettavaksi hallintolain esteellisyyttä koskevien säännösten lisäksi muun muassa asian selvittämistä ja asianosaisen kuulemistä sekä päätöksen muotoa ja perustelemista koskevat säännökset.

10 luku. Opiskelijan muut oikeudet ja velvollisuudet

82 §. Opiskelijan velvollisuudet. Pykälässä säädettäisiin opiskelijan velvollisuuksista. Pykälän 1 momentin mukaan lähtökohtana olisi nykytilaa vastaavalla tavalla, että opiskelijan tulee osallistua opetukseen ja tutkintokoulutuksessa olevan myös näyttöihin henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa suunnitellulla tavalla. Poissaolo olisi kuitenkin mahdollinen, jos siihen on perusteltu syy, kuten sairaus tai työssä olevan opiskelijan työtehtävien suorittamiseen liittyvät seikat.

Pykälän 2 momentin mukaan opiskelijan olisi suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyvä asiallisesti. Velvollisuus tehtävien suorittamiseen liittyy opetukseen osallistumisvelvollisuuteen. Asiallisen käytöksen piiriin kuuluisi esimerkiksi vaatimus noudattaa hyviä käytäntöjä ja käsitellä huolellisesti koulutuksen järjestäjän omaisuutta. Henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa tavoitteeksi asetetun osaamisen saavuttamiseksi on tärkeää, että koulutuksen järjestäjän ohella opiskelija sitoutuu suunnitelman mukaiseen toimintaan.

Pykälän 3 momentissa olisi nykytilaa vastaavasti viittaussäännös vahingonkorvauslakiin.

83 §. Opiskelijan salassapitovelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin oppisopimuskoulutuksessa, koulutusopimukseen perustuvassa koulutuksessa ja muussa käytännön työtehtävien yhteydessä annettavassa koulutuksessa oleville opiskelijoille erityinen salassapitovelvollisuus. Pykälän mukaan opiskelijoiden salassapitovelvollisuus vastaisi samoissa tehtävissä olevien työntekijöiden ja viranhaltijoiden salassapitovelvollisuutta.

84 §. *Tutkinnon suorittajan tai opiskelijan eronneeksi katsominen.* Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 31 §:ssä säädetään opiskeluaajasta. Pykälässä säädetään ammatillisen perustutkinnon ja valmentavien koulutusten suoritusajasta. Säännöksen mukaan opiskelija katsotaan eronneeksi, jos hän ei ole suorittanut tutkintoa tai valmentavaa koulutusta pykälässä säädettyssä ajassa. Eronneeksi katsotaan säännöksen mukaan myös sellainen opiskelija, joka pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta, jos on ilmeisestä, ettei hänen tarkoituksenaan ole jatkaa opintoja. Vastaavaa säännöstä ei ole ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa.

Ehdotetussa laissa ei ehdoteta säädettäväksi tutkinnon suorittamisen tai opiskelun enimmäisajasta lukuun ottamatta valmentavien koulutusten enimmäissuoritusaikaa. Opiskelun enimmäisajasta säättäminen on nykyään ensisijaisesti tarpeen koulutuksen järjestäjälle maksettavan rahoituksen enimmäisajan rajaamisessa, mutta se on samalla rajannut myös opiskelijan ajallista oikeutta suorittaa opintojaan. Tilanteet, joissa opiskelija on joutunut keskeyttämään opintonsa opiskeluaajan päättymisen vuoksi, ovat kuitenkin olleet harvinaisia, koska opiskeluaikaa on säännöksen mukaan voitu pidentää perustellusta syystä. Ammatillisen koulutuksen suorittaminen ja koulutuksen järjestäjille maksettava rahoitus ei ole ammatillisen koulutuksen kokonaisuudistuksen peruseriaatteiden mukaan kuitenkaan ajalliseen keston perustuvaa, joten opiskeluaajan rajaaminen lainsäädännössä ei valmentavaa koulutusta lukuun ottamatta ole enää jatkossa tarpeen.

Laissa ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi perusteista, joilla opiskelija voidaan katsoa eronneeksi. Säännös eronneeksi katsomisesta on tarpeen koulutuksen järjestäjän rahoituksessa käytettävien suoritteiden määrittelyssä. Lisäksi säännös on tarpeen yksittäisen opiskelijan tilanteen selvittämiseksi esimerkiksi silloin, jos hän saa tai hakee etuuksia, jotka riippuvat opiskelijastatuksen olemassa olostai päättymisestä.

Lain 82 §:n mukaan tutkinnon suorittajan ja opiskelijan tulee osallistua henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti opetukseen ja näyttöihin, jollei hänellä ole perusteltua syytä poissaololleen. Ehdotetun säännöksen mukaan opiskelija katsottaisiin eronneeksi, jos on ilmeistä, että hänen tarkoituksenaan ei ole noudattaa 82:ssä säädettyä velvoitetta osallistua opetukseen ja näyttöihin eikä hän ole esittänyt perusteltua syytä poissaololleen. Eronneeksi katsomisen edellytyksenä olisi nykytilaa vastaavasti ilmeisyys eli sen toteaminen, että opiskelijan tarkoituksena ei ole osallistua opetukseen ja näyttöihin. Ennen eronneeksi katsomista koulutuksen järjestäjän tulisi ottaa yhteyttä opiskelijaan hänen tilanteensa selvittämiseksi. Jos henkilö ei vastaa yhteydenottoon taikka ei yhteydenoton jälkeenkään osallistu opetukseen tai näyttöihin, esitä perusteltua syytä poissaololleen tai muutoin sovi koulutuksen järjestäjän kanssa koulutuksen jatkamisesta, hänet voitaisiin katsoa eronneeksi.

Ehdotetun säännöksen mukaan opiskelija katsottaisiin eronneeksi myös silloin, kun hän ei olisi suorittanut valmentavaa koulutusta ehdotetun 11 §:n mukaisessa suoritusajassa. Lisäksi opiskelija katsottaisiin eronneeksi silloin, kun tämä itse ilmoittaisi koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan.

85 §. *Opiskelijahuolto.* Pykälässä säädettäisiin opiskelijahuollosta. Tällä hetkellä ammatillisen peruskoulutuksesta annetun lain mukaisen opiskelijan oikeudesta opiskeluhuoltoon säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013). Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia ei sovelleta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa annetussa laissa tarkoitettua koulutuksessa olevaan opiskelijaan.

Pykälän 1 momentti vastaisi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 16 a §:ää, jonka mukaan opiskelijahuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa.

Pykälän 2 momentissa olisi voimassa olevaa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 16 a §:ää vastaava viittaus opiskelijaterveydenhuollon osalta terveydenhuoltolakiin (1326/2010). Opiskeluterveydenhuollosta säädetään terveydenhuoltolaissa ja neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (338/2011). Opiskeluterveydenhuolto kuuluu oppilaitoksen sijaintikunnan järjestämänä palveluna sekä ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain että ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen koulutuksen opiskelijoille, jotka opiskelevat opintotukilain mukaan opintotukeen oikeuttavassa koulutuksessa. Momentin mukaan ammatillisen perustutkinnon opiskelijan ja valmentavassa koulutuksessa olevan opiskelijan oikeudesta opiskelijahuoltoon säädettäisiin oppilas- ja opiskelija-huoltolaissa.

Pykälän 3 momentti vastaisi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 16 a §:n 2 momenttia, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän tulee toimia yhteistyössä opiskeluhuollon palveluita antavien ja järjestävien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijoille tietoa käytettävissä olevista opiskeluhuollon eduista ja palveluista sekä tarvittaessa ohjata opiskelijaa hakemaan näitä etuja ja palveluita.

86 §. *Oikeus maksuttomaan ruokailuun.* Pykälässä säädettäisiin ammatillisen perustutkintokoulutuksen ja valmentavan koulutuksen opiskelijan oikeudesta maksuttomaan ruokailuun. Koska oikeutta maksuttomaan ruokailuun ei ole voimassa olevan lainsäädännön mukaan ollut näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa, laajenisi oikeus maksuttomaan ruokailuun siltä osin kuin pykälässä tarkoitettussa koulutuksessa olevia ei enää voitaisi erotella koulutuksen järjestämistavan perusteella.

Päätoimisessa ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa sekä valmentavassa koulutuksessa opiskelijalla olisi oikeus maksuttomaan ateriaan niinä päivinä, joina henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Oikeus maksuttomaan ruokailuun koskisi nykytilaa vastaavasti ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa olevia opiskelijoita sekä valmentavan koulutuksen opiskelijoita. Oppisopimuskoulutuksena järjestettävässä ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa opiskelijoilla ei kuitenkaan nykytilaa vastaavasti olisi oikeutta maksuttomaan ruokailuun.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi opiskelijan oikeudesta myös muuhun maksuttomaan ruokailuun. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaan koulutuksessa, joka on 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuna koulutustehtävän mukaisesti järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti tai muulla asetuksella säädettävällä tavalla, opiskelijalla päivittäisen ruokailun lisäksi oikeus myös muuhun maksuttomaan ruokailuun. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 22 §:n mukaan päätoimisesti luonnonvara-alan metsätalouden koulutuksessa sekä maatilatalouden ja puutarhatalouden ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevalla on lisäksi oikeus jokaisena työpäivänä maksuttomaan ruokailuun, johon kuuluu päivittäisen kouluaterian lisäksi aamiainen ja päivällinen. Asetuksen mukaan koulutuksen järjestäjän tulee järjestää päätoimisia opintoja harjoittavalle opiskelijalle ruokailu myös silloin, kun luonnonvara-alan metsätalouden koulutuksessa sekä

maatilatalouden ja puutarhatalouden ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa tai matkailu-, ravitsemis- ja talousalan ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelija joutuu opetussuunnitelman mukaisesti olemaan oppilaitoksessa tai muussa koulutuksen järjestäjän osoittamassa paikassa myös viikonlopun aikana. Asetuksella säädettävät perustutkintokoulutukset ja tilanteet, jossa opiskelijalla olisi oikeus muuhun kuin päivittäiseen ruokailuun vastaisivat voimassa olevan lainsäädännön mukaisia koulutuksia ja tilanteita, joissa opiskelijalla on voimassa olevan lainsäädännön mukaan oikeus muuhun maksuttomaan ruokailuun.

Opinnot katsottaisiin pykälän 3 momentin mukaan päätoimisiksi, jos ne opintotukilain mukaan ovat päätoimisia. Voimassa olevan lain mukaan opintojen päätoimisuudesta on säädetty ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 23 §:ssä, jonka mukaan opintojen päätoimisuudesta on voimassa mitä opintotukilaissa (65/1994) ja sen nojalla säädetään.

87 §. Erityistä tukea saavan opiskelijan opintososiaaliset etuudet. Pykälässä säädettäisiin erityistä tukea saavan opiskelijan oikeudesta opintososiaalisiin etuuksiin, joita olisivat pykälän 1 momentin mukaan opiskelun edellyttämät avustajapalvelut, muut opiskelijahuollon palvelut sekä erityiset apuvälineet. Avustajapalveluihin, opiskelijahuollon palveluihin sekä erityisiin avustajapalveluihin olisi oikeus ainoastaan siinä laajuudessa kuin opiskelijan opiskelut edellyttävät. Opiskelun edellyttämällä avustajapalveluilla ja erityisillä apuvälineillä tarkoitettaisiin koulutuksen järjestäjän opiskelijoille yleisesti tarjoamia avustajapalveluita ja välineitä, ei opiskelijan henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettuja avustajapalveluja tai opiskeluvälineitä. Koska erityiseen tukeen olisi jatkossa oikeutettuja myös ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon suorittajat, jotka täyttävät erityisen tuen saamisen edellytykset, olisi heillä myös oikeus opintososiaalisiin etuuksiin.

Vaativan erityisen tuen koulutustehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän erityistä tukea saaville opiskelijoille voitaisiin antaa lisäksi maksutta oppikirjat ja muut koulutarvikkeet sekä tarjota majoituksessa olevien tarpeelliset viikoittaiset kotimatkat, täysihoidon oppilasasuntolassa tai muussa majoituksessa sekä henkilökohtaiset työvarusteet. Erityistä tukea saavan opiskelijan opintososiaaliset etuudet vastaisivat voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaista erityisopetusta saavan opiskelijan opintososiaalisia etuuksia.

Pykälän 2 momentissa olisi informatiivinen säännös siitä, että vammaisille opiskelijoille järjestettävistä muista palveluista ja tukitoimista säädetään erikseen. Vammaisella opiskelijalla voi lisäksi olla oikeus muun muassa vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987) mukaisiin palveluihin ja tukitoimiin.

88 §. Opintososiaaliset etuudet oppisopimuskoulutuksessa. Pykälässä säädettäisiin oppisopimuskoulutuksessa olevan opiskelijan oikeudesta opintososiaalisiin etuuksiin koulutuksen järjestäjän oppimisympäristöissä tapahtuvan osaamisen hankkimisen aikana. Oppisopimusopiskelijat ovat työsuhteessa olevia opiskelijoita, joille maksetaan työpaikalla tapahtuvan osaamisen hankkimisen ajalta palkkaa, eivätkä he näin ollen ole pääsääntöisesti oikeutettuja päätoimisen opiskelijan opintoetuuksiin kuten opintotukeen.

Pykälän 1 momentin mukaan oppisopimuskoulutuksessa opiskelijalla olisi koulutuksen järjestäjän järjestämissä oppimisympäristöissä tapahtuvan osaamisen hankkimisen aikana oikeus saada päivärahaa, perheavustusta sekä korvausta matka- ja majoittumiskustannuksista. Jos

opiskelijalle maksettaisiin samalta ajalta palkkaa tai jos hänellä on oikeus muihin kuin lakisääteisiin etuihin kuten ansionmenetyksen korvaukseen, tutkinnon suorittajalla tai opiskelijalla olisi oikeus saada ainoastaan korvausta matka- ja majoittumiskustannuksista. Etuudet vastaisivat voimassa olevan lainsäädännön mukaisia oppisopimuskoulutuksen opintososiaalisia etuuksia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin etuuksien määrästä. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 39 §:n nojalla oppisopimuskoulutuksen etuuksien määrästä on säädetty oppisopimuskoulutuksessa olevan opiskelijan opintososiaalisista eduista tietuolisen opetuksen aikana annetussa opetusministeriön asetuksessa (799/2007). Etuuksien määrästä ehdotetaan säädettäväksi lain tasolla. Pykälän 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä maksaisi ansiomenetyksen korvauksena päivärahaa 15 euroa opetuspäivältä, perheavustusta 17 euroa opetuspäivältä, sekä majoituskorvausta 8 euroa opetuspäivältä, jos koulutuksen järjestäjän oppimisympäristöissä järjestettävä osaamisen hankkiminen järjestetään opiskelijan kotikuntalain mukaisen kotikunnan tai oppisopimupaikan sijaintikunnan ulkopuolella.

Jos koulutuksen järjestäjän järjestämissä oppimisympäristöissä tapahtuva osaamisen hankkiminen edellyttäisi opiskelijan matkustamista yhteen suuntaan yli 10 kilometriä opiskelijan kotia tai oppisopimupaikalta opetuspaikalle, olisi opiskelijalla oikeus matkakorvaukseen yhden edestakaiselta matkalta viikossa. Erityisestä syystä matkakorvaus voitaisiin nykytilaa vastaavasti maksaa päivittäin, jos opiskelija majoittuu kotonaan. Jos opiskelijalle korvattaisiin päivittäiset matkakustannukset, hänellä ei olisi oikeutta majoituskorvaukseen.

Matkakorvaus maksettaisiin voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavasti vain kotimaassa tapahtuvasta matkasta sekä halvimmalla matkustustavan mukaan opetuspaikan ja kodin tai oppisopimupaikan välillä tosiasiallisen lähtö- ja paluupaikan mukaan.

Opiskelijalla olisi oikeus saada pykälässä tarkoitettut etuudet myös osallistuessaan näyttöön.

89 §. Asuntolatoiminnan järjestäminen. Pykälässä säädettäisiin asuntolatoiminnan järjestämisestä. Pykälän 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjällä voi olla opiskelijoille tarkoitettu asuntola. Säännös vastaisi nykyistä käytäntöä, vaikka asuntolatoiminnan järjestämisestä ei säädetä voimassa olevassa lainsäädännössä. Opiskelija-asuntolalla tarkoitetaan yhteisasumiseen tarkoitettua rakennusta, jossa asukkailla on yleensä yhteiset keittiö-, oleskelu- ja saniteetitilat.

Koulutuksen järjestäjä voisi nykykäytäntöä vastaavasti järjestää asuntolatoimintaa itse tai ostaa asuntolapalveluja toiselta asuntolatoiminnan järjestäjältä tai yksityiseltä palveluntuottajalta, esimerkiksi säätiöltä tai yhdistykseltä. Koulutuksen järjestäjän hankkiessa asuntolapalveluja toiselta asuntolatoiminnan järjestäjältä tai yksityiseltä palveluntuottajalta sillä säilyisi kuitenkin asuntolatoiminnan järjestäjän asema ja vastuu toiminnasta. Myös tällöin koulutuksen järjestäjä käyttäisi asuntolatoiminnan osalta esimerkiksi asuntolapaikan myöntämistä ja kurinpitoa koskevaa päätösvaltaa.

Koulutuksen järjestäjän asuntolatoiminnan tarkoituksena on tarjota oppilaitoksen opiskelijalle mahdollisuus asua lähellä oppilaitosta. Asuntolatoiminnan tarkoituksena on myös tukea opiskelijan opintojen etenemistä, ohjata opiskelijaa arjen taitojen oppimisessa sekä edistää yhteisöllisyyttä.

Pykälän 2 momentin mukaan asuminen koulutuksen järjestäjän asuntolassa olisi opiskelijalle maksutonta. Säännös vastaisi voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 37 §:n 3 momenttia, jota ei kuitenkaan ole sovellettu voimassa olevassa ammatillisesta aikuis-koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen Asuntola-asuminen olisi opintososi-aalisena etuna opiskelijalle maksutonta.

Pykälän 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä voisi hyväksyä asuntolaa varten järjestys-säännöt, joilla edistetään asumisympäristön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Järjestyssääntöjen tarkoituksena olisi ohjata asuntolassa asuvien opiskelijoiden käyttäytymistä niin, että jokaisel-la on mahdollisuus turvalliseen ja viihtyisään asumisympäristöön. Koska opiskelijoiden asun-tolassa viettämä aika on heidän vapaa-aikaansa, asuntolatoiminnassa tärkeitä yleisiä etuja ovat lähinnä asumisympäristön turvallisuus ja viihtyisyys. Järjestyssäännöissä voitaisiin antaa asuntolan turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjeste-lyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä asuntolan tiloissa. Lisäksi määräyksiä voitaisiin an-taa koulutuksen järjestäjän asuntolassa olevan omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta asuntolan tiloissa ja sen alueella. Sen lisäksi, että järjestyssäännöissä olevien sääntöjen ja määräysten tulee olla asuntolan turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeelli-sia, on niiden myös oltava täsmällisiä.

90 §. *Asuntolapaikan myöntäminen ja oikeus asuntolapaikkaan.* Pykälässä säädettäisiin asun-tolapaikan myöntämisestä ja myöntämisen perusteista. Pykälässä säädettäisiin myös siitä, mil-loin opiskelijan oikeus asuntolapaikkaan päättyy, sekä milloin oikeus asuntolapaikkaan voi keskeytyä. Asuntolapaikalla tarkoitetaan asuntolaa, jossa opiskelijalla on oikeus asua, ja josta hänelle osoitetaan huone.

Pykälän 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä päättäisi asuntolapaikan myöntämisen pe-rusteista. Asuntolapaikan myöntämisessä tulee soveltaa yhdenvertaisia perusteita ja myöntä-misperusteet tulee olla opiskelijoiden tiedossa ennen asuntolapaikan hakemista. Vaikka koulu-tuksen järjestäjä päättää asuntolapaikan myöntämisen perusteista, olisi tarkoituksenmukaista, että asuntolapaikka pyrittäisiin järjestämään ensisijaisesti alaikäisille opiskelijoille, joiden opintojen suorittaminen ja ammattiin valmistuminen ei ole kodin ja oppilaitoksen välisen pit-kän etäisyyden tai huonojen julkisten liikennepalvelujen vuoksi mahdollista kotoa käsin. Käy-tännössä asuntola-asuminen olisi nykykäytäntöä vastaavalla tavalla tarkoitettu pääasiassa sel-laisille opiskelijoille, jotka opiskelevat päätoimisesti ja joiden opinnot edellyttävät säännöllistä läsnäoloa opetuksessa.

Pykälän 2 momentin mukaan asuntolapaikka myönnettäisiin määräajaksi, kuitenkin enintään opintojen keston ajalle. Säännös vastaisi koulutuksen järjestäjän asuntolatoiminnassa nouda-tettavaa nykykäytäntöä. Asuntolapaikka on sidoksissa opiskeluun koulutuksen järjestäjän op-pilaitoksessa. Jos opiskelija ei ota opiskelupaikkaa vastaan tai hän ei aloita opintojaan vas-taanotettuaan opiskelupaikan, ei hänellä olisi myöskään oikeutta asuntolapaikkaan. Säännök-sen mukaan oikeus asuntolapaikkaan päättyisi, kun opiskelija on suorittanut tutkinnon tai saa-vuttanut muun hänelle henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa tavoitteeksi asetetun osaamisen. Oikeus asuntolapaikkaan päättyisi myös silloin, kun opiskelija katsotaan 84 §:n perusteella eronneeksi koulutuksesta sekä silloin, kun opiskelijan opiskeluoikeus pe-ruutetaan ehdotetun lain 69 §:ssä tarkoitetuilla perusteilla. Myös jos opiskelija erotetaan ku-rinpidollisista syistä asuntolasta 74 §:n nojalla opintojen jäljellä olevaksi ajaksi, päättyisi au-tomaattisesti hänen oikeutensa asuntolapaikkaan.

Oikeus asuntolapaikkaan voisi keskeytyä koulutuksen järjestäjän päätöksellä pykälän 3 momentin mukaan silloin, jos opiskelija erotetaan määräajaksi oppilaitoksesta 73 §:n 2 momentin tai 76 §:n 3 momentin nojalla, tai hänen osallistumisensa opetukseen evätään 73 §:n 4 momentin nojalla taikka häneltä pidätetään oikeus opiskeluun 73 §:n 5 momentin nojalla. Samassa yhteydessä koulutuksen järjestäjä voisi päättää, että opiskelijan oikeus asuntolapaikkaan keskeytyisi vastaavaksi ajaksi. Koulutuksen järjestäjän tulee voida harkita tapauskohtaisesti, onko opiskelijan oikeus asuntolapaikkaan tarpeen keskeyttää 3 momentissa määritellyissä tilanteissa. Säännös ei siten velvoita koulutuksen järjestäjää keskeyttämään opiskelijan oikeutta asuntolapaikkaan esimerkiksi silloin, kun hänet erotetaan oppilaitoksesta kurinpidollisista syistä.

91 §. *Tutkinnon suorittajilta ja opiskelijoilta perittävät maksut.* Pykälässä säädettäisiin tutkinnon suorittajilta ja opiskelijoita perittävistä maksuista. Pykälän 1 momentin mukaan laissa tarkoitettu ammatillinen perustutkintokoulutus ja valmentava koulutus olisivat opiskelijalle maksuttomia. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 37 §:n 1 momentin säännöstä opetuksen maksuttomuudesta. Vakiintuneen käytännön mukaisesti maksuttoman opetuksen katsottaisiin sisältävän varsinaisen opetuksen ja siihen välittömästi liittyvät oheistoiminnat, kuten ohjauksen, kokeiden, myös uusintakokeiden, arvioinnin ja todistusten maksuttomuuden opiskelun aikana.

Maksuja koskevaan säännökseen ei enää sisältyisi voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 37 §:n 1 momentin säännöstä, jonka mukaan lain 27 §:n 4 momentissa tarkoitettulta yksityisopiskelijalta voidaan opetuksen maksuttomuudesta huolimatta periä maksuja. Yksityisopiskelijalla on tarkoitettu opiskelijaa, joka pääasiallisesti osallistuu vain kokeisiin, joissa hän osoittaa saavuttaneensa itse opiskelemalla tutkinnon tai sen osan edellyttämät tiedot. Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöön ei enää jatkossa sisältyisi yksityisopiskelijaa koskevaa säännöstä, sillä jatkossa kaikki ammatilliset tutkinnot olisivat osaamisen hankkimistavasta riippumattomia ja henkilöllä olisi aina oikeus tulla osoittamaan muualla hankittu osaaminen näytössä. Maksuja koskevaan säännökseen ei sisältyisi myöskään voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 37 §:n 1 momentin säännöstä, jonka mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voisi erityisestä syystä antaa luvan periä opiskelijoilta maksuja muissakin tapauksissa. Tällaisia lupia ei ole ministeriöltä haettu eikä näin ollen myöskään myönnetty.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi, että tutkinnon suorittajien ja opiskelijoiden ottamisessa käytettävät pääsy- ja soveltuvuuskokeet olisivat opiskelijalle maksuttomia. Ehdotettu säännös pääsy- ja soveltuvuuskokeiden maksuttomuudesta olisi uusi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös, että oppimateriaaleista ja tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle, voidaan periä maksu. Oppimateriaalien ja tarvikkeiden maksullisuudesta säädetään nykyisin opetusministeriön asetuksella, mutta niiden maksullisuudesta on kuitenkin perusteltua säätää laissa, koska maksullisuus muodostaa poikkeuksen laissa säädettyyn opetuksen maksuttomuuteen. Pykälän 5 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädettäisiin pykälässä tarkoitettujen maksujen perusteista. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella olisi tarkoitus säätää nykytilaa vastaavasti, että oppimateriaaleista ja tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijan käyttöön, voidaan periä niiden omakustannusarvoa vastaava maksu. Asetuksella säädettäisiin lisäksi nykytilaa vastaavasti, mistä maksuttomaan opetukseen vakiintuneesti kuuluvista seikoista ei voitaisi periä maksuja.

Opetuksen maksuttomuuden määrittelemineen yksiselitteisesti on ongelmallista ammatillisen koulutuksen monimuotoisuuden vuoksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut opetuksen maksuttomuutta ja perittäviä maksuja koskevan kirjallisen ohjeen 22.10.2008 (Dnro 19/502/2008). Lisäksi maksuttomuutta on määritelty eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista annetussa opetusministeriön asetuksessa. Maksuttomaan opetukseen sisältyvät kyseisen asetuksen 6 §:n mukaan opetuksen järjestämisen edellyttämät työvälineet, koneet, laitteet, suojavaatteet, työturvallisuussäännösten edellyttämät varusteet, opetuksessa käytettävät koulutuksen järjestäjälle kuuluvat materiaalit ja tarvikkeet sekä muut vastaavat opetusvälineet. Ilman näitä opetusvälineitä, esimerkkinä opetuskeittiön koneet, laitteet ja astiat, koulutuksen järjestäjä ei pystyisi järjestämään opetusta.

Koulutuksen järjestäjä vastaisi myös siitä, että opiskelijalla on käytössään opiskelun järjestämisen edellyttämät henkilönsuojaimet oppilaitoksen tiloissa ja harjoitustyömailla. Työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa vastuu opiskelijoiden henkilösuojainten hankinnasta ja käytöstä olisi työnantajalla, sillä ehdotetun X §:n mukaan oppisopimuskoulutuksessa ja koulutussopimuksessa työnantaja vastaa opiskelijan työturvallisuudesta siten kuin siitä työntekijöiden osalta säädetään.

Vakiintuneen käytännön mukaisesti oppikirjojen ja muiden henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettujen oppimateriaalien ei katsottaisi sisältyvän maksuttomaan opetukseen. Maksuton opetus ei kattaisi myöskään opiskelijan henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettuja työvälineitä, koneita, laitteita, materiaaleja ja muita tarvikkeita, jotka koulutuksen päätyttyä jäisivät opiskelijoille. Työvälineet voitaisiin katsoa henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetuksi silloin, kun alalla on tapana yleisesti käyttää omia työvälineitä työnantajan tarjoamien välineiden sijaan.

Koulutuksen järjestäjä voisi välittää opiskelijoiden käyttöön erilaisia oppimateriaaleja ja tarvikkeita, jotka eivät kuulu maksuttomaan opetukseen. Koulutuksen järjestäjä ei kuitenkaan voisi velvoittaa opiskelijaa hankkimaan näitä koulutuksen järjestäjältä, vaan opiskelija voisi hankkia niitä muualtakin. Opiskelijoilta ei voitaisi periä yleisiä pakollisia oppimateriaalimaksuja tai palvelumaksuja, elleivät he tosiasiaassa käyttäisi maksun perusteena olevaa materiaalia tai palvelua. Opiskelijoille tulisi ilmoittaa selkeästi, mistä maksu peritään ja millä perusteella se muodostuu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutuksessa sekä muussa ammatillisessa koulutuksessa perittävistä opiskelijamaksuista. Ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjä voisi näissä koulutuksissa periä opiskelijalta kohtuullisen opiskelijamaksun, jolla katettaisiin osittain koulutuksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 17 §:n 2 momentin säännöstä. Voimassa olevaan säännökseen verrattuna säännöksen sanamuotoa ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että opiskelijalta perittävällä maksulla todettaisiin katettavan osittain koulutuksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontuen käsitteestä annetun komission tiedoksiannon mukaan julkisen koulutuksen ei-taloudelliseen luonteeseen ei vaikuta se, että oppilaat tai heidän vanhempansa joutuvat toisinaan maksamaan opetus- tai ilmoittautumismaksuja, joilla katetaan osa järjestelmän toimintakuluista. Komission tiedonannon mukaan tällaiset maksut kattavat usein vain murto-osan palvelun todellisista kustannuksista, joten niitä ei voida pitää korvauksena tarjotusta palvelusta. Tällainen koulutuspalvelujen julkinen tarjonta on erotettava kuitenkin palveluista, jotka rahoitetaan pääasiassa oppilaiden tai heidän vanhempiensa maksuilla tai kaupallisilla tuloilla. Tarkentamalla säännöksen sana-

muotoa lisäämällä säännökseen sana ”osittain” korostettaisiin sitä, että opiskelijamaksuilla on tarkoitus kattaa vain osa koulutuksen järjestämisen kustannuksista ja pääosa katettaisiin julkisin varoin.

Ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutuksessa ja muussa ammatillisessa koulutuksessa perittävistä maksuista säädettäisiin tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Voimassa olevassa asetuksessa maksujen enimmäismäärät on sidottu ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhintaan. Jatkossa perittävien maksujen enimmäismääriä ei voitaisi sitoa yksikköhintaan, vaan asetuksella olisi tarkoitus sitoa maksun enimmäismäärä koulutuksen osaamispisteisiin. Asetuksella säädettäisiin maksujen enimmäismääristä, mutta nykyistä käytäntöä vastaavasti koulutuksen järjestäjä päättäisi maksun määrästä kunkin tutkinnon tai koulutuksen osalta ja voisi jättää maksun myös perimättä. Maksun kohtuullista määrää arvioitaessa tulisi ottaa huomioon järjestettävän koulutuksen luonne. Tarkoituksena on, että opiskelijamaksuilla katettaisiin jatkossakin yhteensä noin 15 prosenttia ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutuksen ja muun ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämiskustannuksista, mutta opiskelijamaksut eri tutkinnoissa ja koulutuksissa voisivat koulutuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti vaihdella maksuttomuuden ja asetuksella säädetyn enimmäismäärän välillä.

Pykälän 2 momentin mukaisia maksuja ei kuitenkaan perittäisi työvoimakoulutuksena järjestettyä koulutuksesta, vaan työvoimakoulutus olisi opiskelijalle kokonaan maksutonta.

Maksuja koskevaan säännökseen ei sisältyisi voimassa olevaa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 17 §:n 4 momenttia vastaavaa säännöstä, jonka mukaan ammatti- ja erikoisammattitutkinnon suorittajalta, joka suorittaa tutkinnon ilman valmistavaan koulutukseen osallistumista, voitaisiin periä kohtuullinen maksu tutkinnon järjestämisestä. Säännökseen ei sisältyisi myöskään mainitun 17 §:n 3 momenttia vastaavaa säännöstä, jonka mukaan näyttötutkintoon osallistuvalla peritään tutkintomaksu, joka määrätään siten, että maksut vastaavat tutkintotoiminnasta aiheutuvia kustannuksia. Tutkintomaksuja on kerätty tutkintotoimikuntajärjestelmän toiminnan rahoittamiseksi, mutta uuden lain voimaantulon myötä tutkintotoimikuntajärjestelmä lakkautettaisiin. Näin ollen nykyisen kaltaisten tutkintomaksujen periminen ei olisi enää perusteltua eikä niiden tilalle ehdoteta mitään vastaavaa maksua.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin arvosanan korottamisesta perittävästä maksusta. Lain X §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee järjestää mahdollisuus osaamisen arvioinnin perusteella annetun hyväksytyt arvosanan korottamiseen. Vakiintuneen käytännön mukaan hylätyn arvosanan uusiminen ja myös hyväksytyt arvosanan korottaminen on opiskelijalle maksutonta. Ehdotetun säännöksen mukaan arvosanan korottaminen säädettäisiin kuitenkin maksulliseksi, jos henkilö haluaa korottaa sellaista arvosanaa, joka sisältyy tutkinnon suorittamisesta annettavaan todistukseen tai valmentavan koulutuksen suorittamisesta annettavaan todistukseen. Arvosanan korottamisesta perittävä maksu koskisi siis vain sellaisia henkilöitä, jotka eivät ole laissa tarkoitettuja tutkinnon suorittajia tai opiskelijoita. Perittävän maksun perusteista säädettäisiin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin maksuille määrättävästä viivästyskorosta sekä maksujen ulosottokelpoisuudesta. Ehdotetun säännöksen mukaan vuotuista viivästyskorkoa saataisiin periä eräpäivästä lukien noudattaen, mitä korkolaissa (633/1982) säädetään, jos tässä laissa tarkoitettua opiskelijalta perittävää maksua ei ole suoritettu eräpäivänä. Maksu olisi suoraan ulosottokelpoinen ja sen perimisestä säädettäisiin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007). Ehdotetut säännökset vastaisivat voimassa olevan ammatillisesta

peruskoulutuksesta annetun lain 47 §:n säännöksiä sekä yliopistolain ja ammattikorkeakoululain säännöksiä.

Pykälän 5 momentissa olisi asetuksenantovaltuus, jonka mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädettäisiin tässä pykälässä tarkoitettujen maksujen perusteista.

92 §. *Tilauuskoulutus.* Pykälässä säädettäisiin koulutuksen järjestäjän mahdollisuudesta järjestää tilauuskoulutusta. Tilauuskoulutuksella tarkoitettaisiin tutkintojen ja tässä laissa tarkoitettun koulutuksen myyntiä EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijaryhmille. Tällöin koulutuksen tilaisi ja maksaisi yksityis- tai julkisoikeudellinen oikeushenkilö, kuten valtio, kansainvälinen järjestö, julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö.

Koulutuksen järjestäjät perisivät koulutuksen tilaajalta vähintään koulutuksesta aiheutuvat kustannukset kattavan maksun. Tilauuskoulutusta olisi mahdollista järjestää joustavasti ottaen huomioon koulutuksen rakenteeseen ja sisältöön sekä koulutuksen aikataulutukseen liittyvät tilaajan erityistarpeet. Koulutuksen tilaaja voisi periä tilauuskoulutukseen osallistuvilta opiskelijoilta sen sijaintivaltion lainsäädännön tai oman käytäntönsä mukaisia maksuja. Koulutuksen järjestäjä ei perisi tilauuskoulutukseen osallistuvilta opiskelijoilta maksuja, vaan koulutuksen rahoittaisi kokonaisuudessaan koulutuksen tilaaja. Tilauuskoulutuksessa ei sovellettaisi opetus- ja tutkintokieltä koskevia säännöksiä.

93 §. *Opiskelijoiden kuuleminen ja opiskelijakunta.* Pykälässä säädettäisiin opiskelijoiden osallisuudesta ja koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta kuulla opiskelijoita sekä opiskelijakuntatoiminnasta.

Pykälän 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi varmistaa opiskelijoiden mahdollisuus osallistua koulutuksen järjestäjän toimintaan ja toiminnan kehittämiseen sekä mahdollisuus vaikuttaa heitä itseään koskevien ja heidän asemaansa vaikuttavien päätösten valmisteluun. Koulutuksen järjestäjällä tulisi pykälän 2 momentin mukaan olla opiskelijoista muodostuva opiskelijakunta. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 36 §:n mukaan jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään tässä laissa tarkoitettua koulutusta, tulee olla sen opiskelijoista muodostuva opiskelijakunta. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa ei säädetä opiskelijakunnista. Ehdotetulla lailla säädettäisiin sekä voimassa olevan lain mukaisten ammatillisen peruskoulutuksen koulutuksen järjestäjien että ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisten koulutuksen järjestäjien toiminnasta. Opiskelijakuntatoiminnan järjestäminen olisi uusi tehtävä kaikille sellaisille koulutuksen järjestäjille, jotka ovat järjestäneet ainoastaan voimassa olevan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista koulutusta. Opiskelijakunnan edellyttäminen kaikilta koulutuksen järjestäjiltä voisi tarkoittaa sitä, että koulutuksen järjestäjän olisi ylläpidettävä opiskelijakuntaa, vaikka se järjestäisi ainoastaan lyhytkestoista koulutusta. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi sellaisella koulutuksen järjestäjällä, jotka järjestävät ainoastaan sen tai sen jäsenyhteisön toiminnan harjoittamiseksi tarvittavaa ammatillista koulutusta eli nykyisillä ammatillisilla erikoisoppilaitoksilla. Pykälän 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi kirjata oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaiseen järjestäjäkohtaiseen opiskeluhuoltosuunnitelmaan, miten opiskelijoiden kuuleminen, osallistuminen ja vaikuttamismahdollisuudet toteutetaan. Siltä osin kuin oppilas- ja opiskelijahuoltolaki ei koskisi koulutuksen järjestäjän toimintaa, ei momentissa tarkoitettua kirjaamisvelvoitetta olisi. Tämä koskisi tilanteita, jossa koulutuksen järjestäjälle ei olisi oppilas- ja opiskelijahuoltolain soveltamisen piirissä olevaa koulutusta ja opiskelijoita.

11 luku. Tietojen käsittely ja luovuttaminen

94 §. *Arkaluonteisten tietojen käsittely.* Pykälässä säädettäisiin ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 42 §:ää vastaavasti hakeutujan, tutkinnon suorittajan ja opiskelijan terveydentilaa koskevia tietoja käsittelemään oikeutetuista. Säännökset vastaisivat pääosin ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 42 §:n säännöksiä. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 16 §:n 4 kohdan mukaan laissa tarkoitettuun koulutukseen ja tutkintoihin on sovellettu ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 42 §:n säännöksiä arkaluonteisten tietojen käsittelystä.

95 §. *Julkisuus ja tietojensaantioikeus.* Pykälässä säädettäisiin ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 43 §:ää vastaavasti laissa tarkoitetun toiminnan julkisuudesta sekä arkaluonteisten tietojen tietojensaantioikeudesta. Säännökset vastaisivat pääosin ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 43 §:n säännöksiä, joita on ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 16 §:n 5 kohdan viittaussäännöksen nojalla sovellettu myös mainitussa laissa tarkoitettuun koulutukseen ja tutkintoihin.

96 §. *Tiedonsiirto teknistä käyttöyhteyttä hyväksikäyttäen.* Pykälä vastaisi voimassa olevaa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 43 a §:ää.

12 luku. Muutoksenhaku

97 §. *Oikaisuvaatimus.* Pykälässä säädettäisiin oikeudesta vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikeus koskisi pykälässä erikseen mainittuja tämän lain nojalla annettuja päätöksiä, jollei muualla laissa toisin säädetä.

98 §. *Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen.* Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta hallinto-oikeuteen. Pykälän 1 momentin mukaan ehdotetussa laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen, joka koskee opiskelijalle annettavaa kirjallista varoitusta, opiskelijan määräaikaista erottamista, asuntolasta erottamista, opiskeluoikeuden pidättämistä tai 86, 87 ja 88 §:ssä säädettyä etua ja oikeutta, saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä.

Pykälän 2 momentin mukaan edellä 97 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä.

99 §. *Muutoksenhaku opiskelijoiden oikeusturvalautakuntaan.* Pykälässä säädettäisiin nykytilaa vastaavalla tavalla niistä päätöksistä, joista haetaan muutosta opiskelijoiden oikeusturvalautakunnalta. Pykälän mukaan tässä laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen, joka koskee opiskeluoikeuden peruuttamista tai palauttamista, saisi hakea muutosta valittamalla opiskelijoiden oikeusturvalautakuntaan siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä.

Pykälässä olisi nykytilaa vastaavasti myös informatiivinen maininta siitä, että muutoksenhausta opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan päätökseen säädetään opiskelijoiden oikeusturvalau-

takunnasta annetussa laissa. Opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta annetun lain (956/2011) 8 a §:n mukaan lautakunnan päätökseen haetaan muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista ja muutoin siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Asiat tulee käsitellä kiireellisinä. Opiskelu-oikeuden peruuttamista tai palauttamista koskevaan hallinto-oikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

100 §. Muutoksenhakuajaka. Pykälässä säädettäisiin muutoksenhakuajasta. Pykälän 1 momentin mukaan valitus päätöksestä, joka koskee opiskelijalle annettavaa kirjallista varoitusta, määräaikaista erottamista, asuntolasta erottamista, opiskelu-oikeuden peruuttamista tai palauttamista, opiskelu-oikeuden pidättämistä taikka 98 §:n 2 momentissa tarkoitettua asiaa, sekä oikaisuvaatimus 97 §:ssä tarkoitettussa asiassa, tulisi tehdä nykytilaa vastaavasti 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Pykälän 2 momentin mukaan ehdotetussa pykälässä tarkoitettut asiat tulisi käsitellä kiireellisinä.

101 §. Kurinpitoa ja opiskelu-oikeuden peruuttamista koskevan päätöksen täytäntöönpano. Ehdotetun säännöksen mukaan opiskelu-oikeuden pidättämistä, opiskelijan määräaikaista erottamista, asuntolasta erottamista tai opiskelu-oikeuden peruuttamista koskeva päätös voitaisiin panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei hallinto-oikeus tai opiskelijoiden oikeusturvalautakunta toisin määrää. Säännöksessä mainittuihin päätöksiin johtavat perusteet voivat useissa tapauksissa olla sellaisia, että päätöksen täytäntöönpanoon on perusteltua ryhtyä mahdollisesta valitusprosessista huolimatta.

102 §. Valituskiellot. Pykälässä säädettäisiin valituskielloista, jotka nykytilaa vastaavalla tavalla koskisivat koulutuksen järjestäjän yksittäistä opiskelijaa tai tutkinnon suorittajaa koskevia opetuksen, koulutuksen tai tutkinnon järjestämiseen liittyviä päätöksiä. Pykälän 1 momentin mukaan nimettyä opiskelijaa tai tutkinnon suorittajaa koskevaan koulutuksen tai tutkinnon suoritusajankohtaa tai -paikkaa koskevaan päätökseen taikka muuta koulutuksen tai tutkinnon yksilöllistä järjestämistä koskevaan päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Säännöksen mukaan valittaa ei saisi myöskään 73 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettussa asiassa. Lain 73 §:n 3 momentin mukaisissa tilanteissa opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta tai tilaisuudesta. Mainitun pykälän 4 momentissa säädettyjen edellytysten täyttyessä opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi.

Pykälän 2 momentin mukaan hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu tämän lain 97 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva valitus, sekä arviointia koskevasta oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla.

103 §. Valituslupa. Pykälässä säädettäisiin hallinto-oikeuden päätöstä koskevasta valituslupamenettelystä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Säännös vastaisi voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain vastaavaa säännöstä. Pykälän mukaan jollei muualla laissa toisin säädetä, hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

13 luku. Erinäiset säännökset

104 §. Henkilöstö. Pykälässä säädettäisiin henkilöstön määrästä sekä kelpoisuusvaatimuksista. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisella koulutuksen järjestäjän oppilaitoksella, toimipisteellä tai toimintayksiköllä tulee olla toiminnasta vastaava rehtori tai muu toiminnasta vastaava joh-

taja, joka täyttää rehtorille säädetyt kelpoisuusvaatimukset. Rehtorin viran tai tehtävän nimikkeestä päättäisi koulutuksen järjestäjä. Koulutuksen järjestäjä voisi päättää, että useammalla toimipisteellä tai toimintayksiköllä on yhteinen toiminnasta vastaava rehtori tai johtaja. Tällöin henkilön tulee kuitenkin pystyä tosiasiallisesti vastaamaan toimipisteen tai toimintayksikön toiminnasta. Jokaisella toimintayksiköllä ja toimipisteellä tulee olla määriteltynä henkilö, joka viime kädessä kantaa vastuun toiminnasta. Koska oppilaitoksen tai toimipisteen toiminnasta vastaavan johtajan on voitava käyttää rehtorille kuuluvaa toimivaltaa esimerkiksi kurinpitoliiketoiminnassa, tulee hänen täyttää rehtorille säädetyt kelpoisuusvaatimukset. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi, että mitä tässä laissa muualla säädetään rehtorista, koskisi myös tässä pykälässä tarkoitettua muuta toiminnasta vastaavaa johtajaa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös siitä, että kaksikielisellä koulutuksen järjestäjällä voisi olla rehtori tai muu toiminnasta vastaava johtaja kumpaakin kieliryhmää varten. Kaksikieliseksi määritellyt koulutuksen järjestäjät saavat järjestää suomen- ja ruotsinkielistä koulutusta kaikilla järjestämisluvan mukaisilla koulutusaloilla. Kaksikielisen koulutuksen järjestäjän rehtorin kelpoisuusvaatimuksia väljennettäisiin nykytilaan verrattuna siten, että rehtorin kelpoisuusvaatimuksena ei enää olisi molempien opetuskielten täydellinen hallinta. Kaksikielisen koulutuksen järjestäjän toimipisteen tai toimintayksikön rehtorin kielitaitovaatimuksista säädettäisiin lain sijasta valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella säädetään jo nykyisin muiden kuin kaksikielisten oppilaitosten rehtoreiden kielitaitovaatimuksista.

Koulutustehtävän hyvän hoitamisen kannalta oleellista on opetuksen laatu ja siihen liittyvä opettajien kielitaito. Rehtorin tehtävät sen sijaan keskittyvät lähinnä yleishallinnolliseen ohjaukseen, jossa järjestäjän kummankin kieliryhmän täydellistä hallintaa ei voida pitää ehdottomana edellytyksenä. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin kaksikielisen oppilaitoksen rehtorin kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta, että molempien opetuskielten täydellisen hallinnan sijaan kielitaitovaatimuksena olisi toisen opetuskielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä toisen opetuskielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito. Kielitaitoa koskevan kelpoisuusvaatimuksen väljentämisen tavoitteena on sen mahdollistaminen, että useammassa tapauksessa kaksikielisessä oppilaitoksessa voisi olla vain yksi rehtori.

Kaksikielisen oppilaitoksen rehtorilla tulee olla opetuskielen sellainen riittävä taito, että oppilaitoksen opiskelijoiden kielelliset oikeudet turvataan. Säännös mahdollistaisi edelleen, että kaksikielisessä oppilaitoksessa voisi olla rehtori kumpaakin kieliryhmää varten.

Asetuksella säädettäisiin rehtorin kielitaitovaatimuksista myös siinä tilanteessa, että kaksikielisellä oppilaitoksella on rehtori kumpaakin kieliryhmää varten. Tällöin kielitaitovaatimus vastaisi yksikielisen oppilaitoksen rehtorin kielitaitovaatimusta eli rehtorilla tulisi olla kyseisen kieliryhmän opetuskielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito.

Pykälän 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjällä tulee nykytilaa vastaavalla tavalla olla koulutuksen järjestämistapa huomioon ottaen riittävä määrä opettajia ja muuta henkilöstöä. Oppilaitoksessa voi olla myös tuntiopettajia. Muuta henkilöstöä ovat ammatillisessa koulutuksessa esimerkiksi erityisopetuksessa erilaisissa avustaja- ja tukitehtävissä toimivat henkilöt. Koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden kannalta on oleellista, että koulutuksen järjestäjällä on sille määrätyn koulutustehtävän kannalta riittävä määrä kelpoisuusvaatimukset täyttäviä opettajia sekä muuta henkilöstöä.

Pykälän 3 momentin mukaan rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin nykykäytäntöä vastaavasti valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella säädettäisiin rehtorin, ammatillisten tutkinnon osien opettajan, valmentavien koulutusten opettajan, yhteisten tutkinnon osien opettajan, opinto-ohjaajan ja erityistä tukea antavan opettajan kelpoisuusvaatimuksista.

Erivapautta koskevaan säännökseen ehdotetaan muutosta nykytilaan verrattuna siten, että jatkossa opetus- ja kulttuuriministeriön sijasta aluehallintovirasto voisi erityisestä syystä myöntää kelpoisuusvaatimuksista erivapauden. Siten erivapauden myöntämiseen liittyvä tehtävä ehdotetaan siirrettäväksi opetus- ja kulttuuriministeriöltä aluehallintovirastolle. Nykyisin Etelä-Suomen aluehallintovirasto käsittelee valtakunnallisesti erivapauden myöntämiset kelpoisuusvaatimuksista opettajille ja rehtoreille perusopetuksen, lukion ja taiteen perusopetuksen osalta. Perusopetuslain (628/1998) 37 §:n 3 momentin ja lukiolain (629/1998) 30 §:n 3 momentin mukaan aluehallintovirasto voi erityisestä syystä myöntää kelpoisuusvaatimuksista erivapauden. Lisäksi taiteen perusopetuksesta annetun lain (633/1998) 9 §:n 3 momentin mukaan aluehallintovirasto voi erityisestä syystä myöntää rehtorin kelpoisuusvaatimuksista erivapauden.

Ammatillisen koulutuksen osalta rehtorien ja opettajien kelpoisuusvaatimusta koskeva erivapauden myöntäminen olisi uusi tehtävä aluehallintovirastolle. Erivapauksia tulee nykyisin erittäin harvoin, ja koska aluehallintovirasto käsittelee jo erivapauksia koskevat perusopetuksen, lukion ja taiteen perusopetuksen osalta, olisi sillä opetus- ja kulttuuriministeriötä paremmat edellytykset ja osaaminen arvioida erivapauden myöntämisperusteita.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäksi, että yliopisto voi yksittäistapauksessa todeta henkilön kelpoiseksi antamaan opetusta jollakin taiteen alalla siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Säännös mahdollistaisi nykytilaa vastaavalla tavalla musiikkioppilaitoksissa myös ammatillisessa koulutuksessa noudatetun menettelyn, jossa Sibelius-Akatemia ja teatterikorkeakoulu voi todeta henkilön kelpoiseksi antamaan opetusta, vaikka häneltä puuttuu säädetty muodollinen kelpoisuus.

105 §. Tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja koulutuksesta tiedottaminen. Pykälä sisältäisi säännökset velvollisuudesta tiedottaa ammatillisten tutkintojen suoritusmahdollisuuksista sekä annettavasta ammatillisesta koulutuksesta sekä siitä, miten tutkintoa suorittamaan ja koulutukseen hakeudutaan. Tiedotusvelvollisuus koskisi opiskelijoiden työmarkkina-asemasta riippumattomasti koulutusta, johon on vapaa oikeus hakeutua. Tiedotusvelvollisuus ei koskisi henkilöstökoulutusta.

106 §. Koulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoite. Pykälän 1 momenttiin sisältyy ammatillisen koulutuksen järjestäjälle yleinen velvoite olla yhteistyössä muiden alueella toimivien koulutuksen järjestäjien kanssa. Säännös edellyttää yhteistyötä niin toisten ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen kuin muunkin koulutuksen järjestäjien, kuten yliopistojen tai ammattikorkeakoulujen tai perusopetusta antavien oppilaitosten, kanssa. Lisäksi yhteistyövelvoite ulottuu myös nuorten työpajatoimintaan. Pykälässä tarkoitettua alueen laajuus jää paikallisten olosuhteiden mukaan ratkaistavaksi. Vastaavasta yhteistyövelvoitteesta on säädetty myös säännöksessä mainittuja muita toimijoita koskevassa lainsäädännössä lukuun ottamatta nuorten työpajatoimintaa, jonka järjestämisestä ei ole säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa säädetään voimassa olevaa ammatillisesta perustekoulutuksesta annetun lain 5 §:n 3 momenttia vastaavalla tavalla, että koulutuksessa, joka annetaan alle 18-

vuotiaille, opettajien ja muun henkilöstön tulee olla tarvittaessa yhteydessä myös opiskelijan huoltajiin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että työvoimakoulutuksen tarjontaa suunniteltaessa koulutuksen järjestäjän olisi tehtävä yhteistyötä alueen työ- ja elinkeinotoimiston sekä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Koulutuksen järjestäjän, jolla on koulutuksen järjestämisluvan mukainen työvoimakoulutuksen koulutustehtävä, tulisi osallistua Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kutsusta työvoimakoulutuksen tarjonnan suunnittelua koskevaan keskusteluun. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus kokoaisi vähintään kerran vuodessa toiminta-alueensa koulutuksen järjestäjät työvoimakoulutuksen tarjontaa koskevaan keskusteluun. Keskusteluun kutsuttaisiin ne järjestäjät, joilla on ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassaan oikeus järjestää työvoimakoulutusta. Keskustelun tarkoituksena olisi ohjata koulutuksen järjestäjää työvoimakoulutuksen tarjonnan suunnittelussa. Tarkoituksena on varmistua siitä, että valtionosuusrahoitteinen työvoimakoulutus kohdentuu työelämän tarvitsemille aloille ja koulutuksiin.

107 §. Koulutustarpeen ennakointi. Pykälässä säädettäisiin koulutustarpeen ennakoinnista. Koulutuksen järjestäjän olisi tehtävä koulutustarpeen ennakointia sille järjestämisluvassa määrätyllä toiminta-alueella ja tarvittaessa myös sen muilla toiminta-alueilla. Ennakoinnissa tulisi ottaa huomioon alueen työvoimatarve ja väestökehitys.

108 §. Koulutuksen hankkiminen. Pykälässä säädetään mahdollisuudesta koulutuspalveluiden hankkimiseen muilta palveluiden tuottajilta. Hankinta voidaan tehdä joko muilta koulutuksen järjestämisluvan saaneilta tai muilta koulutuspalveluita tuottavilta yhteisöiltä ja säätiöiltä. Säännös vastaa voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 10 §:n 2 momenttia.

Koulutuksen hankkimisesta on voimassa, mitä eri koulutuksen järjestäjien tai muun yhteisön tai säätiön välillä sovitaan. Tutkinnon suorittaja tai opiskelija voi olla pääsääntöisesti kirjoilla samanaikaisesti vain yhden koulutuksen järjestäjän opetuksessa. Luvan saanut koulutuksen järjestäjä vastaa hankkimansa koulutuksen laadusta ja siitä, että koulutus ja muut palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti. Koulutuksen laadun valvonnan muodoista voidaan ottaa määräyksiä koulutuksen hankintasopimukseen. Koulutuksen järjestäjä vastaa opiskelijoidensa osalta tämän lainsäädännön mukaisten hallinnollisten päätösten tekemisestä. Taho, jolta koulutusta hankitaan, vastaa ainoastaan opetuksesta ja siihen liittyvistä välittömistä toimenpiteistä, kuten opiskelijoiden arvioinnista. Arvioinnin tulokset otetaan kuitenkin koulutuksen järjestäjän antamaan todistukseen.

Säännöksen tavoitteena on erityisesti parantaa koulutuksen laatua ja monipuolisuutta sekä lisätä opiskelijoiden valinnanmahdollisuuksia ja tukea yksilöllisten opintopolkujen muodostamista. Koulutuspalveluiden hankkimisella täydennetään koulutuksen järjestäjän antamaa opetusta. Säännös ei mahdollista, että luvan saanut koulutuksen järjestäjä itse luopuu koulutuksen järjestämisestä.

109 §. Laadunhallinta ja koulutuksen arviointi. Pykälän mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa järjestämiensä tutkintojen, koulutuksen ja muun toiminnan laadusta ja laadunhallinnan kehittämisestä. Tämä edellyttää, että koulutuksen järjestäjällä on toimivat laadunhallinnan menettelyt ja järjestelmät. Säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi arvioida järjestämiään tutkintoja, koulutusta ja muuta toimintaa sekä niiden vaikuttavuutta. Koulutuksen järjestäjän

on myös säännöllisesti osallistuttava ulkopuoliseen toimintansa ja laatujärjestelmiensä arviointiin sekä julkistettava järjestämänsä arvioinnin tulokset.

Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä arvioinnista ja sen kehittämisestä.

Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta säädetään Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta annetussa laissa (1295/2013).

110 §. Rahoitus. Tässä laissa tarkoitetun toiminnan rahoituksesta säädettäisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa.

111 §. Maksullinen palvelutoiminta. Pykälässä säädettäisiin koulutuksen järjestäjän oikeudesta järjestää 22 §:ssä tarkoitetun koulutustehtävänsä mukaista koulutusta myös maksullisena palvelutoimintana. Ehdotetun säännöksen mukaan maksullisena palvelutoimintana järjestettävään koulutukseen ei sovellettaisi lain 29, 31, ja 86 §:ää eikä 89 §:n 2 momenttia. Lain 29 §:ssä säädetään vapaasta hakeutumisoikeudesta ammatilliseen koulutukseen, 31 §:ssä säädetään tutkinnon suorittajien ja opiskelijoiden valintaperusteista, lain 86 §:ssä oikeudesta maksuttomaan ateriaan sekä 89 §:n 2 momentissa maksuttomasta asuntolapaikasta. Maksullisessa palvelutoiminnassa olisi näiltä osin voimassa se, mitä hankintasopimuksessa sovitaan.

Maksullista palvelutoimintaa järjestäessään ammatillisen koulutuksen järjestäjä toimisi markkinoilla, joilla yritykset voivat tarjota vastaavia tuotteita tai palveluita. Maksullisella palvelutoiminnalla tarkoitettaisiin koulutuksen järjestäjän ulkopuolisille tahoille suunnattua palvelua, joka hinnoitellaan liiketaloudellisesti, jolloin siitä voisi syntyä myös voittoa koulutuksen järjestäjälle. Maksulliselle palvelutoiminnalle olisi luonteenomaista, että se tehdään tilauksesta tai tarjouksen perusteella tai sen tilaaja haluaa yksinoikeuden maksullisesta palvelutoiminnasta saataviin tuloksiin. Koulutuksen järjestäjä voisi myydä palveluitaan maksullisena palvelutoimintana esimerkiksi toiselle koulutuksen järjestäjälle, joka haluaisi ehdotetun 108 §:ssä säädetyn mukaisesti hankkia osan tässä laissa tarkoitetuista palveluista muualta. Koulutuksen järjestäjä voisi myydä palveluitaan maksullisena palvelutoimintana myös työ- ja elinkeinohallinnolle tai muille palveluista kiinnostuneille tahoille.

Maksullisella palvelutoiminnalla ei tarkoitettaisi ehdotetun lain 92 §:ssä säädettyä tilauskoulutusta, joka on suunnattu EU/ETA-maiden ulkopuolelta tuleville.

14 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

112 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin lain voimaan tulosta sekä ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain kumoutumisesta lain voimaan tullessa.

113 §. Yleiset siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että muualla lainsäädännössä olevalla viittauksella ammatillisesta peruskoulutuksesta annettuun lakiin tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettuun lakiin tarkoitettaisiin tämän lain voimaantulon jälkeen viittausta tähän lakiin. Ammatillisen koulutuksen lainsäädännön uudistaminen edellyttäisi pääsääntöisesti myös kumottaviin lakeihin liittyvien lakiviittausten muuttamista. Ehdotetulla siirtymäsäännöksellä mahdollistettaisiin kuitenkin se, että viittaussäännös voitaisiin jättää

muuttamatta, jos kyse on luonteeltaan teknisluonteisesta viittauksesta, jonka sisältöä ei ole tarpeen muuttaa uuden lainsäädännön voimaantulon myötä.

Ehdotetun lain 17 §:n mukaan tässä laissa tarkoitettujen tutkintojen nimiä ja tutkintonimikkeitä saa käyttää vain tutkinnoista, jotka on suoritettu tämän lain mukaisesti. Vastaavia tutkintojen nimiä ja tutkintonimikkeitä käytetään kuitenkin osittain myös kumottavaksi esitettävissä laeissa tarkoitetuissa tutkinnoissa. Pykälän 2 momentissa olisikin tätä koskeva siirtymäsäännös, jonka mukaan poiketen siitä, mitä 17 §:ssä säädetään, myös ennen tämän lain voimaan tuloa suoritetuista tutkinnoista saisi käyttää niitä tutkintojen nimiä ja tutkintonimikkeitä, jotka olivat voimassa tämän lain voimaan tullessa.

114 §. Järjestämislupia ja näyttötutkinnon järjestämissopimuksia koskevat siirtymäsäännökset. Pykälässä säädettäisiin järjestämislupia ja näyttötutkinnon järjestämissopimuksia koskevista siirtymäsäännöksistä. Ehdotetun 1 momentin mukaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten eli ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain nojalla myönnettyjen ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain nojalla myönnettyjen ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupien voimassaolo päättyisi tämän lain voimaan tullessa. Ehdotetun säännöksen mukaan myös ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 §:n 3 momentin nojalla tehtyjen näyttötutkintojen järjestämissopimusten voimassaolo päättyisi tämän lain voimaan tullessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin edellä 1 momentissa päättyviksi säädettyjen järjestämislupien muuttamisesta uuden ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain mukaisiksi järjestämisluviksi. Ehdotetun säännöksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö muuttaisi hakemuksetta tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla myönnettyt ammatillisen peruskoulutuksen ja lisäkoulutuksen järjestämisluvat uuden lain mukaisiksi ammatillisen koulutuksen järjestämisluviksi.

Pykälän 2 momentissa säädetyn mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö myöntäisi järjestämisluvat hakemuksetta. Koulutuksen järjestäjien tulisi kuitenkin hakea järjestämislupien uusia koulutustehtäviä, kuten työvoimakoulutuksen ja vankeinkoulutuksen koulutustehtävää, sillä uusien koulutustehtävien osalta lupia ei voitaisi myöntää hakemuksetta. Myös sellaisten tahojen, joilla ei aiemmin ole ollut ammatillisen peruskoulutuksen tai lisäkoulutuksen järjestämislupaa, mutta jotka jatkossa haluaisivat järjestää uuden ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain mukaista koulutusta, tulisi hakea koulutuksen järjestämislupaa. Tällaisia tahoja olisivat aiemmin vain työvoimakoulutusta järjestäneet koulutuksen järjestäjät sekä ne ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 8 a §:ssä tarkoitetut näyttötutkintojen järjestäjät, joilla ei ole ollut koulutuksen järjestämislupaa.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin myös, että jos kyseisessä pykälässä ei toisin säädetä, opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi uuden koulutuksen järjestämisluvan myöntämisestä lain 3 luvun säännösten mukaisesti. Lain 3 luvussa säädetään järjestämislupien sisältämistä määräyksistä, järjestämisluvan myöntämisedellytyksistä sekä järjestämisluvan muuttamisesta ja peruuttamisesta. Järjestämislupien sisältämien määräysten huomioon ottamisesta uusista järjestämisluvista päätettäessä säädettäisiin tarkemmin pykälän 4 momentissa. Koska uudet järjestämisluvat myönnettäisiin hakemuksetta suoraan lain siirtymäsäännöksen nojalla, lain 23 §:ssä tarkoitetut järjestämisluvan myöntämisedellytykset tutkittaisiin vain siltä osin, kuin päätöksenteko koskee järjestämisluvan uusia koulutustehtäviä tai hakemukseen perustuvia muita määrä-

yksiä. Järjestämisluvista päätettäessä voitaisiin kuitenkin soveltaa lain 24 §:n säännöksiä järjestämisluvan muuttamisesta ja peruuttamisesta.

Jatkossa ammatillisen koulutuksen järjestämislupa voitaisiin myöntää vain tutkintotavoitteeseen koulutukseen ja muuta ammatillista koulutusta voitaisiin järjestää vain tutkintotavoitteeseen koulutustehtävään liittyen. Uuden lain mukaisia järjestämislupia ei siis voitaisi myöntää ainoastaan ei-tutkintotavoitteisen eli muun ammatillisen koulutuksen järjestämiseen. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin niiden koulutuksen järjestäjien asemasta, joille on myönnetty ainoastaan muun ammatillisen koulutuksen järjestämislupa voimassa olevien säännösten nojalla. Ehdotetun säännöksen mukaan pykälän 2 momenttia eli uusien järjestämislupien myöntämistä ilman hakemusta koskevaa säännöstä ei tällöin sovellettaisi.

Pykälän 3 momentissa olisi myös momentissa tarkoitettujen muun ammatillisen koulutuksen järjestäjien opiskelijoiden asemaa koskeva säännös. Ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjien tulisi huolehtia siitä, että opiskelijat saisivat suoritettua aloittamansa koulutuksen loppuun ennen tämän lain voimaantuloa. Ehdotuksen mukainen laki vahvistettaneen kesällä 2017 ja muu ammatillinen koulutus on pääsääntöisesti lyhytkestoista koulutusta, joten säännöksessä tarkoitetuilla koulutuksen järjestäjillä arvioitaisiin olevan riittävästi aikaa suunnitella vuonna 2017 järjestämänsä koulutus siten, että opiskelijat saisivat suoritettua koulutuksensa loppuun ennen lain voimaantuloa. Lain voimaantulon ja koulutuksen järjestämisluvan voimassa olon päättymisen jälkeen koulutuksen järjestäjälle ei enää myönnettäisi rahoitusta muun ammatillisen koulutuksen järjestämiseen. Koulutuksen järjestäjä voisi edelleen jatkaa koulutustoimintaa, mutta kyseessä ei enää olisi opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämislupaan perustuva koulutus, johon myönnetään valtion rahoitusta.

Uudet järjestämisluvat olisi tarkoitus myöntää siten, että ne mahdollisimman pitkälle vastaisivat voimassa olevien lakien nojalla myönnettyjä järjestämislupia. Pykälän 4 momentissa olisi tätä koskeva säännös. Voimassa olevissa järjestämisluvissa koulutustehtävä on määrätty koulutusaloittain eli koulutuksen järjestäjät voivat järjestää kaikkia luvassa mainitulle koulutusosalalle kuuluvia tutkintoja, ellei luvassa toisin säädetä. Jatkossa tutkintojen luokittelussa ei enää käytettäisi koulutusaloja ja myös järjestämisluvissa koulutustehtävä määriteltäisiin tutkinnoittain. Käytännössä kaikki koulutusjärjestäjät eivät ole järjestäneet kaikkia luvan mukaisen koulutusalaan kuuluvia tutkintoja, joten uusia järjestämislupia ei ole perusteltua myöntää siten, että koulutuksen järjestäjälle myönnettäisiin lupa järjestää kaikkia nykyisten järjestämislupien mukaisiin koulutusaloihin kuuluvia tutkintoja. Ehdotetun säännöksen mukaan uudet järjestämisluvat myönnettäisiin siten, että koulutuksen järjestäjien koulutustehtävänä olisivat ne tutkinnot, joita koulutuksen järjestäjä on tämän lain voimassa tullessa voimassa olleen järjestämisluvan perusteella järjestänyt vuosina 2015, 2016 tai 2017. Lisäksi lupa myönnettäisiin niihin tutkintoihin, joihin koulutuksen järjestäjällä olisi ollut tämän lain voimaan tullessa voimassa oleva näyttötutkinnon järjestämissopimus, eli käytännössä niihin tutkintoihin, joihin valmistavaa koulutusta koulutuksen järjestäjä on järjestänyt.

Järjestämisluvassa päätetään tutkintojen lisäksi myös muista määräyksistä ja koulutukseen liittyvistä velvoitteista. Tarkoituksena olisi, että uusien järjestämislupien määräykset ja velvoitteet vastaisivat mahdollisimman pitkälle voimassa olevien järjestämislupien vastaavia määräyksiä ja velvoitteita. Pykälän 4 momentissa olisikin tätä koskeva säännös, jonka mukaan ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain 22 §:n 2 momentin 1, 2, 5, 6 ja 8 kohdissa tarkoitettuja määräyksistä ja mainitun pykälän 4 momentissa tarkoitettuja velvoitteista päättäessään opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi ottaa huomioon ennen tämän lain voimaan tuloa voimassa

olleiden säännösten nojalla myönnettyjen järjestämislupien vastaavat määräykset. Lain 22 §:n 2 momentin 1 kohdassa säädetään ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämistehtävästä ja 2 kohdassa työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestämistehtävästä. Valmentavia koulutuksia koskevat järjestämistehtävät olisi tarkoitus säilyttää nykyisellään, ellei järjestäjä ole näiden osalta hakenut järjestämisluvan muuttamista.

Lain 22 §:n 2 momentin 5 kohdassa säädetään opetus- ja tutkintokielestä, 6 kohdassa toiminta-alueesta ja 8 kohdassa muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä ehdoista, oikeuksista ja kehittämistehtävistä. Myös näiden osalta opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi ottaa huomioon voimassa olevien järjestämislupien mukaiset määräykset ja määrätä uudet järjestämisluvat niitä vastaavasti. Ammatillisen lisäkoulutuksen luvissa ei nykyään määrätä toiminta-alueesta, joten tältä osin ministeriö ei voisi noudattaa voimassa olevan luvan määräyksiä.

Lain 22 §:n 4 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi määrätä, että koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on huolehtia vaativan erityisen tuen tehtävästä sekä siihen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä. Järjestämisluvassa voidaan lisäksi määrätä myös muista velvoitteista, jos koulutuksen saatavuuden turvaaminen tai muut tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvät syyt sitä edellyttävät. Ehdotetun säännöksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö tulisi ottaa huomioon myös nämä aiempien järjestämislupien määräykset ja sisällyttää vastaavat määräykset uusiin koulutuksen järjestämislupiin.

Voimassa olevissa ammatillisen peruskoulutuksen järjestämisluvissa määrätään opiskelijoiden enimmäismäärästä. Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvissa puolestaan määrätään opiskelijavuosien vähimmäismäärästä. Uudessa ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa määrättäisiin opiskelijatyövuosien vähimmäismäärästä, joten voimassa olevien lupien mukainen määrällinen sääntely tulisi sovittaa vastaamaan uutta määrällisen sääntelyn periaatetta. Opiskelijamäärien ja opiskelijatyövuosien muuntamiselle ei voida määrittää suoraa muuntokerrointa, mutta ehdotetun säännöksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi opiskeluvuosien vähimmäismäärästä päättäessään ottaa huomioon ennen tämän lain voimaan tuloa voimassa olleiden säännösten nojalla myönnettyjen järjestämislupien opiskelijamääriä ja opiskelijatyövuosien määriä koskevat määräykset sekä koulutuksen järjestäjän opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain mukaan rahoitetut opiskelijamäärät ja opiskelijatyövuodet. Ammatillisen peruskoulutuksen järjestämislupien mukaiset enimmäisopiskelijamäärät vastaavat melko hyvin rahoitettuja opiskelijamääriä, sillä rahoituksen perusteena huomioidaan enintään järjestämisluvan mukainen enimmäisopiskelijamäärä. Ammatillisessa lisäkoulutuksessa järjestämisluvan vähimmäismäärä, toteutuneet ja rahoitetut opiskelijatyövuodet sen sijaan saattavat poiketa toisistaan merkittävästi.

Pykälän 1 momentin mukaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla tehtyjen näyttötutkintojen järjestämissopimusten voimassaolo päättyy tämän lain voimaan tullessa. Näyttötutkintojen järjestäjät voivat kuitenkin halutessaan hakea uuden lain mukaista ammatillisen koulutuksen järjestämislupaa. Kaikki näyttötutkinnon järjestäjät eivät kuitenkaan välttämättä tulisi hakemaan tai niille ei myönnettäisi ammatillisen koulutuksen järjestämislupaa. Pykälän 5 momentissa olisi siirtymäsäännös, jossa säädettäisiin niiden tutkinnon suorittajien asemasta, jotka ovat aloittaneet tutkinnon suorittamisen ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 8 a §:ssä tarkoitetun näyttötutkinnon järjestäjän suorittaman henkilökohtaistamisen perusteella. Ehdotetun säännöksen mukaan näyttötutkinnon järjestäjän tulisi tällöin ohjata tutkinnon suorittaja hakeutumaan toisen koulutuksen järjestäjän tutkintokoulutukseen tai näyttöön. Ohjausvelvoite on tarpeellinen, koska muutoin lain voimaantulon jälkeen tutkinnon

suorittajan mahdollisuus tutkinnon suorittamiseen päättyisi. Ehdotetun lain 44 §:n mukaan koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus järjestää tutkinnon suorittamismahdollisuuksia myös niille, jotka eivät osallistu tutkintokoulutukseen.

115 §. *Tutkinnon perusteita koskevat siirtymäsäännökset.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Opetushallituksen velvollisuudesta määrätä tämän lain nojalla annettavat tutkinnon perusteet siten, että koulutuksen järjestäjät voisivat ottaa ne käyttöön ehdotetussa aikataulussa. Uudet tutkinnon perusteet tulisi vahvistaa siten, että koulutuksen järjestäjille varattaisiin tutkinnon perusteiden vahvistamisen jälkeen riittävästi aikaa ottaa käyttöön uudet tutkinnon perusteet.

Ehdotetun säännöksen mukaan Opetushallituksen tulisi määrätä ammatillisten perustutkintojen perusteet siten, että koulutuksen järjestäjät voisivat ottaa tutkinnon perusteet käyttöön lain voimaan tullessa eli 1 päivänä tammikuuta 2018. Ammatillisten perustutkintojen perusteita tulisi uudistaa yhteen tutkinnon suorittamistapaan siirtymisen myötä, mutta tutkinnon perusteiden uudistamistyö olisi kuitenkin mahdollista suorittaa siten, että uudet tutkinnon perusteet voitaisiin ottaa käyttöön lain voimaan tullessa.

Ehdotetun säännöksen mukaan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteet tulisi määrätä siten, että koulutuksen järjestäjät voisivat ottaa ne käyttöön viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2019. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen uudet perusteet otettaisiin käyttöön asteittain vuoden 2018 aikana, kuitenkin viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2019. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteiden uudistamiselle olisi tarpeen varata perustutkintoja pidempi siirtymäaika, koska osaamispisteiden käyttöönotto sekä nykyisen tutkintorakenteen mukaisten tutkintojen yhdistäminen edellyttäisivät merkittäviä uudistuksia tutkinnon perusteisiin, joita ei olisi mahdollista toteuttaa kaikilta osin lain voimaantuloon mennessä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kumottavien ammatillisen koulutuksen lakien nojalla annettujen tutkinnon perusteiden voimaan jäämisen siirtymäajasta. Ehdotetun säännöksen mukaan tutkintojen perusteet olisivat voimassa kolme vuotta sen jälkeen, kun uudet tämän lain mukaiset tutkinnon perusteet on otettava käyttöön. Ammatillisten perustutkintojen perusteet olisivat vuoden 2020 loppuun saakka ja ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteet vuoden 2021 loppuun saakka.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin niiden tutkinnon suorittajien asemasta, jotka ovat aloittaneet tutkinnon suorittamisen ennen lain voimaantuloa voimassa olleiden tutkinnon perusteiden mukaisesti. Ehdotetun säännöksen mukaan ennen lain voimaantuloa tutkinnon suorittamisen aloittanut tutkinnon suorittaja saisi suorittaa tutkintonsa loppuun pykälän 2 momentissa tarkoitettujen perusteiden eli uuden lain voimaan tullessa voimassa olleiden tutkinnon perusteiden mukaisesti. Näihin tutkinnon suorittajiin sovellettaisiin kuitenkin muutoin uuden lain säännöksiä, ellei siirtymäsäännöksissä toisin säädetä. Esimerkiksi tämän lain voimaantulon jälkeen suoritettavien tutkinnon osien osaamisen arviointiin uuden lain mukaisia säännöksiä.

Ehdotetulla siirtymäsäännöksellä turvattaisiin se, että tutkinnon suorittajan tutkinnon laajuus tai tutkinnon muodostumissäännöt eivät muuttuisi uuden lainsäädännön voimaantulon vuoksi. Tutkinnon perusteissa määrätään tutkinnon muodostuminen pakollisista ja valinnaisista tutkinnon osista. Lisäksi määrätään tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet sekä osaamisen arviointi. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisena näyttötutkintona suoritettavan ammatillisen perustutkinnon perusteet eroavat uuden lain mukaisista ammatillisen perustutkinnon perusteista siten, että aikuiskoulutuslain mukaiseen perustutkin-

toon ei sisälly yhteisiä tutkinnon osia eikä vapaasti valittavia tutkinnon osia. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisissa näyttötutkintona suoritettavissa tutkinnoissa ei myöskään käytetä osaamispisteitä. Suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteitä käytettäisiin myös ammatillisen koulutuksen rahoituksen määräytymisperusteena. Ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden tutkinnon perusteiden pisteytyksestä rahoituksen määräytymisperusteena säädettäisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan tutkinnon suorittaja voisi kuitenkin halutessaan siirtyä suorittamaan tutkintoaan uuden lain nojalla annettujen tutkinnon perusteiden mukaisesti. Siirtyminen olisi perusteltua esimerkiksi silloin, jos tutkinnon suorittaja on aloittanut tutkinnon suorittamisen juuri ennen uuden lain voimaantuloa ja olisi todennäköistä, että tutkinto ei tule suoritetuksi 2 momentissa säädetyin lakien nojalla annettujen tutkinnon perusteiden voimassaoloaikana. Siirtyminen olisi tutkinnon suorittajalle vapaaehtoista, mutta koulutuksen järjestäjän tulisi ohjauksen yhteydessä arvioida, olisiko uusien perusteiden mukaiseen tutkintoon siirtyminen tutkinnon suorittajalle tarkoituksenmukaista. Ehdotetun säännöksen mukaan 2 momentissa säädettyjen lakien nojalla annettujen tutkinnon perusteiden voimassaolon päättymisen kaikki tutkinnon suorittajat siirtyisivät suorittamaan tutkintoaan uuden lain nojalla annettujen perusteiden mukaisesti.

116 §. *Valmentavaa koulutusta koskevat siirtymäsäännökset.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Opetushallituksen velvollisuudesta määrätä tämän lain nojalla annettavat ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen perusteet sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen perusteet siten, että koulutuksen järjestäjät voisivat ottaa ne käyttöön tämän lain voimaan tullessa. Käytännössä uuden lain voimaantulo ei aiheuttaisi merkittäviä muutoksia valmentavien koulutusten perusteiden sisältöön, joten uusien perusteiden antaminen olisi lähinnä teknisluonteista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ennen tämän lain voimaantuloa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun valmentavan koulutuksen opiskelijoiden siirtymisestä uuden lain mukaisiin valmentaviin koulutuksiin. Ehdotetun säännöksen mukaan ennen lain voimaantuloa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen aloittaneet opiskelijat siirtyisivät lain voimaan tullessa suorittamaan tässä laissa tarkoitettua ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta. Ennen lain voimaantuloa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen aloittaneet opiskelijat puolestaan siirtyisivät lain voimaan tullessa suorittamaan tässä laissa tarkoitettua vastaavaa koulutusta. Opiskelijoiden siirtyminen olisi lähinnä teknisluonteinen toimenpide, koska uuden lain voimaantulo ei merkittävästi vaikuttaisi valmentavien koulutusten sisältöön. Valmentavien koulutusten opiskelijoiden aiemmat suoritukset tunnustettaisiin suoraan osaksi uusien perusteiden mukaista valmentavaa koulutusta.

Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 31 §:n 2 momentin mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus tulee suorittaa yhdessä vuodessa, jollei opiskelijalle sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi myönnetä suoritusajan pidennystä. Mainitun pykälän 3 momentin mukaan työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa suoritusajaksi määräytyy opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen suoritusajasta, mutta suoritusajaksi voi olla enintään kolme vuotta. Vastaava valmentavien koulutusten suoritusajaksi koskeva säännös olisi uuden lain 11 §:ssä. Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan ennen tämän lain voimaantuloa

valmentavan koulutuksen aloittaneen opiskelijan opiskeluaikaan sovellettaisiin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Opiskeluaikaa koskeva siirtymäsäännös tarkoittaisi sitä, että uuden lain voimaan tullessa opiskelijan opiskeluaikaa koskevat säännökset ja koulutuksen järjestäjän tekemät opiskeluaikaa koskevat päätökset eivät muuttuisi.

117 §. *Henkilökohtaistamista koskevat siirtymäsäännökset.* Ehdotetun lain 35 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän laatisi yhdessä hakeutujan, tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan kanssa henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman. Ennen tämän lain voimaantuloa tutkinnon suorittamisen tai valmentavan koulutuksen aloittaneille opiskelijoille on kuitenkin voimassa olevan lainsäädännön nojalla jo laadittu erilaisia henkilökohtaisia suunnitelmia ja asiakirjoja. Ei olekaan tarkoituksenmukaista, että koulutuksen järjestäjä laatisi kaikille näille opiskelijoille uuden henkilökohtaistamista koskevan suunnitelman lain voimaan tullessa. Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan 353 §:n 2 momentissa tarkoitettua henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmaa ei laadittaisi, jos tutkinnon suorittaja suorittaa tutkintoa 115 §:n 2 momentissa tarkoitettujen perusteiden eli kumottujen lakien nojalla määrättyjen perusteiden mukaisesti tai jos valmentavan koulutuksen opiskelija on aloittanut opintonsa ennen tämän lain voimaantuloa. Ehdotetun säännöksen mukaan tällöin olisivat voimassa kumottavan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 29 a §:n nojalla laadittu opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, mainitun lain 20 §:n nojalla laadittu henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma ja mainitun lain 17 §:n nojalla laadittu opiskelijan henkilökohtainen opiskeluohjelma sekä kumottavan ammatillisesta aikuis-koulutuksesta annetun lain 8 a §:n nojalla laadittu henkilökohtaistamista koskeva asiakirja.

Ehdotettavan uuden lain 5 luvussa säädetään osin nykyistä tarkemmin henkilökohtaistamisessa noudatettavista menettelyistä. Olisikin tarkoituksenmukaista, että näitä menettelyitä sovellettaisiin päivitettäessä ennen lain voimaantuloa laadittuja erilaisia henkilökohtaisia suunnitelmia ja asiakirjoja. Ehdotetun säännöksen mukaan 5 luvun säännöksiä sovellettaisiin soveltuvin osin päivitettäessä edellä mainittuja kumottujen lakien nojalla laadittuja suunnitelmia. Siirtymäsäännöksessä ei yksilöitäisi, miltä osin 5 luvun säännöksiä sovellettaisiin, vaan soveltamismahdollisuus tulisi arvioida kunkin 5 luvun säännöksen asiasisällön perusteella.

118 §. *Osaamisen arviointia koskeva siirtymäsäännös.* Uuden lain mukaiset osaamisen arvioinnin suorittavia tahoja ja osaamisen arvioinnin oikaisua koskevat säännökset poikkeavat voimassa olevista säännöksistä. Voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 c §:n mukaan opiskelija voi pyytää osaamisen arvioinnin perusteella annetun arvostuksen oikaisua suullisesti tai kirjallisesti rehtorilta tai arvioinnista 25 b §:n mukaan päättäneeltä eli opettajalta tai työelämän edustajalta. Tähän oikaisupyyntöön annettuun päätökseen opiskelija saa vaatia oikaisua kirjallisesti ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaavalta toimielimeltä. Voimassa olevan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 15 c §:n mukaan tutkinnon suorittaja voi pyytää kirjallisesti arvioinnin oikaisua arvioinnista päättäneiltä arvioijilta, jotka edustavat työnantajia, työntekijöitä ja opetusala. Tähän oikaisupyyntöön annettuun päätökseen tutkinnon suorittaja voi vaatia oikaisua kirjallisesti tutkintotoimikunnalta. Ehdotetun 48 §:n mukaan tutkinnon suorittaja tai valmentavan koulutuksen opiskelija voi pyytää kirjallisesti arvioinnin oikaisua arvioijilta eli koulutuksen järjestäjän ja työelämän edustajilta. Tähän oikaisupyyntöön annettuun päätökseen voi vaatia oikaisua työelämätoimikunnalta.

Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan ennen tämän lain voimaantuloa tehtyyn osaamisen arviointiin pyydetäisiin oikaisua tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mu-

kaisesti. Kumottavan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisen osaamisen arvioinnin osalta oikaisua pyydetäisiin suullisesti tai kirjallisesti rehtorilta tai arvioinnista päättäneeltä opettajalta tai työelämän edustajalta. Kumottavan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen osaamisen arvioinnin osalta oikaisua pyydetäisiin kirjallisesti arvioinnista päättäneiltä arvioijilta. Mainittujen arvioijien tulisi käsitellä arvioinnin oikaisuopyynnöt vielä uuden lain voimaan tulon jälkeenkin.

Osaamisen arvioinnin oikaisuopyyntöä koskevaan päätökseen saa voimassa olevien säännösten mukaisesti vaatia oikaisua joko ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaavalta toimielimeltä tai tutkintotoimikunnalta. Näiden edellä mainittujen tahojen toiminta päättyisi uuden lain voimaan tullessa, joten lain voimaantulon jälkeen oikaisun vaatiminen näiltä tahoilta ei olisi mahdollista. Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan kumottavan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 c §:n 2 momentissa ja kumottavan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 15 c §:n 2 momentissa tarkoitettuun osaamisen arvioinnin oikaisua koskevaan päätökseen vaadittaisiin oikaisua uuden ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 48 §:n 3 momentin mukaisesti työelämätoimikunnalta, jos oikaisua koskeva päätös olisi tehty 15 päivänä marraskuuta 2017 tai sen jälkeen.

Ehdotetun siirtymäsäännöksen nojalla työelämätoimikunnalle osoitettaisiin oikaisuvaatimuksia jo ennen lain voimaantuloa, mutta työelämätoimikunta käsitelisi nämä oikaisuvaatimukset vasta lain voimaantulon jälkeen. On perusteltua, että uusia oikaisuvaatimuksia ei osoitettaisi ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaavalle toimielimelle tai tutkintotoimikunnille juuri ennen niiden toiminnan päättymistä, jotta ne ehtisivät myös käsitellä niille osoitetut oikaisuvaatimukset. Mainittujen poistuvien toimielimien tulisi käsitellä ennen 15 päivää marraskuuta 2017 perustuviin oikaisupäätöksiin tehdyt oikaisuvaatimukset. Oikaisuvaatimuksen tekemisen määräaika on 14 päivää siitä, kun tutkinnon suorittaja tai opiskelija on saanut tiedon päätöksestä eli käytännössä viimeiset ammattiosaamisen näyttöjen toimielimelle ja tutkintotoimikunnille osoitettavat oikaisuvaatimukset tehtäisiin joulukuun alkupuolella.

Sekä ammattiosaamisen näyttöjen toimielin ja tutkintotoimikunnat että työelämätoimikunta voivat oikaisuvaatimukseen antamassaan päätöksessä määrätä suorittamaan uuden arvioinnin. Uuteen arviointiin sovellettaisiin ehdotetun uuden lain mukaisia säännöksiä arvioinnin suorittavasta tahosta, jos oikaisuvaatimuksen on käsitellyt työelämätoimikunta. Muutoin siirtymäsäännöksen mukaisesti ennen lain voimaan tuloa tehtyyn osaamisen arviointiin pyydetäisiin oikaisua tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti ja tällöin myös uusinta-arviointi suoritettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

119 §. *Kokeiluja koskeva siirtymäsäännös.* Ehdotetun säännöksen mukaan ennen tämän lain voimaantuloa aloitetut ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 23 §:n mukaiset kokeilut toteutettaisiin loppuun myönnetyn kokeiluluvan mukaisesti. Mainitun pykälän 4 momentin mukaan Opetushallitus määrää kokeilussa noudatettavat tutkinnon tai koulutuksen perusteet. Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan Opetushallituksen määräämät kokeilussa noudatettavat perusteet olisivat voimassa kokeilun ajan.

1.2 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta

1 §. Soveltamisala. Lain soveltamisalaan ehdotetaan lisättäväksi uusi ammatillisesta koulutuksesta annettava laki. Pykälän 1 momentin 2 kohdassa mainittu laki ammatillisesta koulutuksesta (1.8.2015 lukien laki ammatillisesta peruskoulutuksesta) sekä 3 kohdassa mainittu laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta ehdotetaan kumottavaksi uudella ammatillisesta koulutuksesta annettavalla lailla, joten pykälän 2 ja 3 kohdat ehdotetaan muutettavaksi tätä vastaavaksi. Momentin 2 kohdassa mainittaisiin jatkossa laki ammatillisesta koulutuksesta ja 3 kohta kumottaisiin.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain systematiikan mukaan kyseisen lain perusteella myönnetään valtionosuutta käyttökustannuksiin sekä valtionavustusta perustamishankkeisiin. Käyttökustannusten käsitettä ei ole laissa määritelty, mutta käyttökustannukset tarkoittavat käytännössä toiminnan vuotuisiin juokseviin kustannuksiin myönnettävää rahoitusta. Valtionosuus käyttökustannuksiin myönnetään laissa säädettyjen suoritteiden ja yksikköhintojen tulona. Yksikköhinnat voivat olla toteutuneisiin kustannuksiin perustuvia (esimerkiksi lukiokoulutus, ammatillinen peruskoulutus) tai talousarvioon perustuvia (esimerkiksi ammatillinen lisäkoulutus oppisopimuskoulutuksena ja ammatilliset erikoisoppilaitokset). Vastinpari käyttökustannuksille ovat perustamishankkeet, joilla lain 36 §:n mukaan tarkoitetaan toiminnallisen kokonaisuuden muodostavan tilojen rakentamista, peruskorjausta tai niitä vastaavaa toimenpidettä ja mainittuihin toimenpiteisiin liittyvää irtaimen omaisuuden hankintaa.

Voimassa olevan pykälän 1 momentissa säädetään lain soveltamisalaan kuuluvista toiminnoista, joiden käyttökustannuksiin myönnetään valtionosuutta. Voimassa olevan pykälän 2 ja 3 momenteissa puolestaan säädetään lain soveltamisalaan kuuluviin toimintoihin myönnettävästä perustamishankkeiden valtionavustuksesta. Ammatillisen koulutuksen rahoituksessa lain systematiikan mukaista jakoa käyttökustannusten valtionosuuden ja perustamishankkeiden valtionavustusten välillä ei kuitenkaan käytetä. Pykälän 4 momentissa on ammatillista koulutusta koskeva poikkeussäännös, jonka mukaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisessa toiminnassa perustamishankkeiden valtionavustuksia ei myönnetä. Tiloista, kalustosta ja muusta irtaimistosta aiheutuviin muihin kuin käyttökustannuksiin myönnetään rahoitusta siten kuin lain 25 §:ssä säädetään eli yksikköhintaan perustuvan valtionosuusjärjestelmän puitteissa.

Ammatillisen koulutuksen osalta käyttökustannusten ja perustamishankkeiden rahoituksen nykytilaa ei ole tarkoitus muuttaa eli perustamishankkeisiin ei myönnettäisi jatkossakaan laissa tarkoitettua perustamishankkeiden valtionavustusta. Pykälän 4 momentissa olisi tätä koskeva säännös. Ehdotetun säännöksen mukaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisessa toiminnassa käytössä olevista tiloista sekä kalustosta ja muusta irtaimistosta aiheutuviin muihin kuin käyttökustannuksiin myönnettäisiin rahoitusta siten kuin tämän lain 9 §:ssä säädetään. Lain 9 §:ssä säädetään rahoituksen myöntämisestä ammatillisen koulutuksen järjestäjille ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi.

Ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoitus myönnetään yhtenä kokonaisuutena eikä sitä erotella käyttökustannusten ja 4 momentissa tarkoitettujen muiden kustannusten rahoitukseen. Käytettäessä rahoituslain säännöksissä sanamuotoa ”rahoitus käyttökustannuksiin”, on sanamuodon vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaan katsottu tarkoittavan ammatilliseen kou-

lutukseen myönnettävää valtionosuusrahoitusta kokonaisuutena eli myös pykälän 4 momentissa tarkoitettulta osalta. Tätä vakiintunutta soveltamiskäytäntöä ei ole tarkoitus muuttaa.

Voimassa olevan 5 momentissa todetaan laissa säädettävän lisäksi kunnan laskennallisesta omarahoitusosuudesta 1 momentin 1 ja 2 kohdassa mainituissa laeissa tarkoitettujen opetustoimen käyttökustannuksiin. Voimassa olevan 1 momentin 1 kohdassa mainitaan lukiolaki ja 2 kohdassa laki ammatillisesta koulutuksesta (nykyisin laki ammatillisesta peruskoulutuksesta). Pykälän 5 momentin säännöstä ei kuitenkaan tarvitse muuttaa, vaikka siinä viitattu 1 momentin 2 kohta ehdotetaan muutettavaksi. Kyseisessä lainkohdassa mainittaisiin jatkossa uusi laki ammatillisesta koulutuksesta, jossa säädettävien toimintojen rahoittamiseen sisältyisi 5 momentissa tarkoitettu kunnan omarahoitusosuus. Kunnan omarahoitusosuudesta ammatillisen koulutuksen rahoitukseen säädettäisiin lain 9 a §:ssä.

3 §. Määritelmät. Pykälän 1 kohdan viittaus lain 1 §:n 1 momentin 1-3 kohtiin muutettaisiin viittaukseksi 1-2 kohtiin mainittuihin kohtiin ehdotettujen muutosten vuoksi.

5 §. Rahoituksen laskentaperuste. Pykälän 1 momentin 1 kohdasta poistettaisiin ammatillista peruskoulutusta koskeva maininta ja 2 kohta kumottaisiin, koska ammatillisen peruskoulutuksen rahoitus ei jatkossa määräytyisi yksikköhintajärjestelmän perusteella.

6 §. Kunnan valtionosuus ja valtionosuuden peruste lukiolaissa tarkoitettussa koulutuksessa. Ammatillisen koulutuksen rahoitus ei jatkossa perustuisi enää yksikköhintajärjestelmään, joten kunnan valtionosuutta ja valtionosuuden perustetta ei voitaisi enää laskea samoilla säännöillä kuin lukiokoulutuksessa. Sääntelyn selkeyden vuoksi lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen valtionosuuden perustan laskennasta ei olisi perusteltua säätää samassa pykälässä. Pykälässä säädettäisiin jatkossa vain lukiokoulutusta koskevasta kunnan valtionosuudesta ja valtionosuuden perusteesta. Ammatillista koulutusta koskevasta kunnan valtionosuudesta säädettäisiin 10 §:ssä.

Pykälään ehdotetaan tehtäväksi teknisluonteisia muutoksia, mutta pykälän sääntelyä ei lukio-koulutuksen osalta ehdoteta muutoin muutettavaksi. Pykälän otsikosta poistettaisiin maininta ammatillisesta peruskoulutuksesta. Pykälän 1 momentin viittaus valtionosuuden myöntämisestä 5 §:n 1 kohdassa mainittujen toimintojen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin muutettaisiin muotoon lukiolaissa tarkoitettujen koulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin, koska lain 5 §:n 1 kohdassa säädettäisiin jatkossa ainoastaan lukiokoulutuksen rahoituksen laskentaperusteesta. Pykälän 2 momentin ammatillista peruskoulutusta koskeva 2 kohta poistettaisiin ja pykälän sanamuotoa muutettaisiin teknisesti luopumalla luetteloinnista. Pykälän 3 momentista poistettaisiin ammatillista peruskoulutusta koskeva säännös.

7 §. Kuntayhtymän ja yksityisen järjestämän lukiokoulutuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen rahoitus. Ammatillisen koulutuksen rahoitus ei jatkossa perustuisi enää yksikköhintajärjestelmään eikä myönnettävää rahoitusta laskettaisi enää samoilla säännöillä kuin lukiokoulutuksessa, joten sääntelyn selkeyden vuoksi rahoituksen myöntämisestä ei olisi perusteltua säätää samassa pykälässä. Pykälässä säädettäisiin jatkossa vain lukiokoulutuksen osalta kuntayhtymän ja yksityisen järjestämän koulutuksen rahoituksesta. Ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnettävästä rahoituksesta säädettäisiin 10 §:ssä.

Pykälään ehdotetaan tehtäväksi teknisluonteisia muutoksia, mutta pykälän sääntelyä ei lukio-koulutuksen osalta ehdoteta muutoin muutettavaksi. Pykälän otsikosta poistettaisiin maininta

ammattillisesta peruskoulutuksesta. Pykälän 1 momentin viittaus rahoituksen myöntämisestä 5 §:n 1 kohdassa mainittua toimintoja varten muutettaisiin muotoon lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen järjestämistä varten, koska lain 5 §:n 1 kohdassa säädettäisiin jatkossa ainoastaan lukiokoulutuksen rahoituksen laskentaperusteesta. Pykälän 3 momentista poistettaisiin ammatillista peruskoulutusta koskeva säännös.

8 §. *Kunnan omarahoitusosuus lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen käyttökustannuksiin.* Ammatillisen koulutuksen rahoitus ei jatkossa perustuisi enää yksikköhintajärjestelmään, joten kunnan omarahoitusosuutta ei voitaisi enää laskea samoilla säännöillä kuin lukiokoulutuksessa. Sääntelyn selkeyden vuoksi lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen kunnan omarahoitusosuuden laskennasta ei olisi perusteltua säätää samassa pykälässä. Pykälässä säädettäisiin jatkossa vain lukiokoulutusta koskevasta kunnan omarahoitusosuudesta. Ammatillista koulutusta koskevasta kunnan omarahoitusosuuden laskennasta säädettäisiin 9 a §:ssä.

Pykälään ehdotetaan tehtäväksi teknisluonteisia muutoksia, mutta pykälän sääntelyä ei lukio-koulutuksen osalta ehdoteta muutoin muutettavaksi. Pykälän otsikosta poistettaisiin maininta ammatillisesta peruskoulutuksesta ja pykälän 1 momentista poistettaisiin ammatillisen peruskoulutuksen prosenttiosuutta koskeva säännös.

9 §. *Ammatillisen koulutuksen määräraha.* Ammatillisen koulutuksen rahoitusuudistuksen myötä voimassa olevan 9 §:n mukainen sääntely kumottaisiin. Uudessa 9 §:ssä säädettäisiin ammatillisen koulutuksen määrärahaa. Ammatillisen koulutuksen järjestäjille myönnettävä kokonaisrahoitus muodostuisi valtion talousarvioon otettavasta määrärahaa sekä kuntien rahoitusosuudesta, jonka määräytymisestä säädettäisiin lain 9 a §:ssä. Tämän rahoituksen lisäksi yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille myönnettäisiin toteutuneisiin maksettuihin arvonlisäveroihin perustuva arvonlisäverokorvaus.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ammatillisen koulutuksen valtionrahoituksen talousarvioperusteisuudesta. Lisäksi säädettäisiin ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoituksen muodostumisesta valtion ja kuntien rahoitusosuuksista. Ehdotetun säännöksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö myöntäisi ammatillisen koulutuksen järjestäjille rahoitusta ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi valtion talousarvioon otettavan määrärahan ja 9 a §:n 1 momentissa säädetyn kuntien rahoitusosuuden rajoissa.

Ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoitus eli valtion määräraha ja kuntien rahoitusosuus jaettaisiin neljään rahoitusosuuteen, joiden määräytymisperusteet poikkeaisivat toisistaan. Pykälän 1 momentin mukaan ammatillisen koulutuksen rahoituksena myönnettäisiin laskennallisten perusteiden mukaisesti määräytyvää perusrahoitusta, suoritusrahoitusta ja vaikuttavuusrahoitusta. Laskennallisin perustein määräytyvät rahoitusosuudet myönnettäisiin hakemuksetta ja maksettaisiin valtionosuusjärjestelmän puitteissa. Lisäksi rahoituksena myönnettäisiin strategiarahoitusta. Strategiarahoitusta myönnettäisiin hakemuksen perusteella valtionavustuksena. Rahoitusosuuksien keskinäisistä suhteista ja määräytymisperusteista säädettäisiin 3 a luvussa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ammatillisen koulutuksen määrärahan korottamisesta indeksillä. Ehdotetun säännöksen mukaan edellisenä vuonna ammatillisen koulutuksen järjestäjille osoitettua valtion määrärahaa korotettaisiin kertaluonteisia eriä lukuun ottamatta ammatillisen koulutuksen indeksin vuotuista kustannustason nousua vastaavasti. Myös 9 a §:n 1 momentissa säädettyä kuntien rahoitusosuutta korotettaisiin vastaavasti ammatillisen koulutuksen

indeksillä. Ammatillisen koulutuksen indeksi muodostuisi yleisestä ansiotasoindeksistä, kuluttajahintaindeksistä sekä tukkuhintaindeksistä. Vaihtoehtoisesti voitaisiin käyttää myös kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 57 §:n 2 momentissa tarkoitettua peruspalveluiden hintaindeksiä, jota käytetään nykyisin ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan määrittelyyn liittyvän kustannustason muutoksen huomioon ottamisessa.

Ammatillisen koulutuksen indeksin laskemisesta ja kustannustason nousun huomioon ottamisesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Ehdotetut indeksitarkistusta koskevat periaatteet vastaisivat yliopistolain 49 §:n ja ammattikorkeakoululain 43 §:n sääntelyä. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin huomioon otettavien kustannusten eli ammatillisen koulutuksen indeksissä käytettyjen indeksien keskinäisestä painotuksesta. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin myös kustannustason nousun huomioon ottamisessa käytettävistä menettelyistä. Kustannustason nousu otettaisiin huomioon valtiovarainministeriön varainhoitovuodelle arvioiman kustannustason nousun mukaisena. Arvioitu kustannustason nousu korjattaisiin vastaamaan kyseisen varainhoitovuoden ammatillisen koulutuksen indeksin mukaista toteutunutta kustannustason nousua kahden vuoden viiveellä siten, että määrärahan mitoituksessa otettaisiin huomioon varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden toteutuneen kustannustason muutoksen ja valtiovarainministeriön kyseiselle varainhoitovuodelle laatiman arvion erotus.

Ehdotetun 3 momentin mukaan yksityisille koulutuksen järjestäjille myönnettäisiin lisäksi arvonlisäverokorvaus siten kuin lain 32 i §:ssä säädetään. Arvonlisäverokorvaus olisi edellä 1 momentissa tarkoitettua määrärahasta erillinen valtion talousarvioon otettava erä. Yksityisille koulutuksen järjestäjille myönnettävä arvonlisäverokorvaus perustuisi toteutuneisiin maksettuihin arvonlisäveroihin ja korvausta myönnettäisiin niin sanotun euro eurosta –periaatteen mukaisesti. Ehdotetut arvonlisäverokorvauksen määrärahaa koskevat periaatteet vastaisivat yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen arvonlisäverokorvausta.

9 a §. *Kunnan omarahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa.* Lakiin lisättäisiin uusi 9 a §, jossa säädettäisiin kuntien rahoitusosuudesta sekä kunnan omarahoitusosuudesta ammatillisen koulutuksen rahoituksessa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kuntien rahoitusosuudesta ammatillisen koulutuksen rahoituksessa. Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän peruseriaatteiden muuttumisen vuoksi kuntien rahoitusosuutta ei voitaisi määritellä voimassa olevaa 8 §:n 1 momenttia vastaavasti prosenttiosuutena valtionosuuden perusteesta, vaan määrittelysääntö tulisi muuttaa uuden rahoitusmallin periaatteisiin sopivaksi. Uudessa rahoitusmallissa valtion rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksesta päätettäisiin valtion talousarviossa ja kuntien rahoitusosuus määriteltäisiin suhteellisenä osuutena talousarvioon otettavasta valtion määrärahasta. Käytännössä kuntien rahoitusosuus saataisiin kertomalla valtion määräraha laissa säädetyllä kertoimella.

Ammatillisen koulutuksen uuteen rahoitusjärjestelmään on tarkoitus siirtyä vuoden 2017 rahoitustasossa. Myös kuntien rahoitusosuus määriteltäisiin vuoden 2017 tasossa. Laissa säädettävä kerroin määriteltäisiin siten, että varainhoitovuoden 2017 tilannetta käytettäisiin kuntien suhteellisen ja euromääräisen rahoitusosuuden määräytymisen pohjavuotena.

Vuoden 2017 valtion talousarvioehdotuksen tietojen perusteella momentin 29.20.30 valtion määräraha on 720 415 000 euroa. Tämä euromäärä sisältää oppilaitosmuotoisen ammatillisen

peruskoulutuksen valtionrahoituksen 435 787 000 euroa, oppisopimusmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen valtionrahoituksen 30 913 000 euroa, oppisopimusmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen valtionrahoituksen 66 158 000 euroa, oppilaitosmuotoisena ammatillisen lisäkoulutuksen valtionrahoituksen 126 854 000 euroa sekä erikoisoppilaitosten valtion rahoituksen 16 055 000 euroa sekä valtionavustusrahoituksen yhteensä 44 648 000 euroa. Yksityisille koulutuksen järjestäjille maksettavaa arvonlisäverokompensaatiota ei otettaisi huomioon kuntien rahoitusosuuden kerrointa määriteltäessä, vaan se olisi ammatillisen koulutuksen kokonaismäärärahaa erillinen talousarvion erä.

Vuoden 2017 talousarvioehdotuksen tietojen perusteella kuntien rahoitusosuus on 964 204 000 euroa. Tässä euromäärässä on mukana yhteensä 208 704 000 euroa vuonna 2015 toteutetusta ammattikorkeakoulujen kunnan rahoitusosuuden siirrosta johtuvaa kuntien rahoitusosuutta.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan kuntien rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa on euromäärä, joka saataisiin, kun 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu valtion määräraha kerrottaisiin luvulla 1,384. Tämä kerroin on saatu käyttämällä edellä mainittuja vuoden 2017 talousarvioehdotuksen tietoja valtion ja kuntien rahoitusosuuksista. Koska käytetty kuntien rahoitusosuus sisältää myös ammattikorkeakoulujen kunnan rahoitusosuuden siirrosta johtuvan euromäärän, tulisi voimassa olevan rahoituslain 8 §:n 4 momenttia muuttaa siten, että siirron vaikutukset ammatillisen koulutuksen rahoitukseen otettaisiin huomioon suoraan 9 a §:ssä säädettyssä kertoimessa eikä 8 §:n 4 momentin säännöksen perusteella.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan kuntien rahoitusosuuden euromäärä olisi enintään vuoden 2017 tasossa. Tämä säännös olisi tarpeen, jotta kuntien euromääräinen rahoitusosuus säilyisi vuoden 2017 tasossa, jos valtion määräraha kasvaisi. Esimerkiksi varainhoitovuodesta 2018 lukien ammatillisen koulutuksen määrärahaan on tarkoitus vaihteittain siirtää työvoimakoulutuksen määrärahoja. Valtion talousarvion määrärahan mahdollinen lasku puolestaan vähentäisi kuntien rahoitusosuuden euromäärää suoraan laissa säädetyn kertoimen perusteella, mutta kuntien suhteellinen rahoitusosuus ei tällöin muuttuisi.

Lain 9 §:n 2 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaisesti kuntien rahoitusosuutta korotettaisiin ammatillisen koulutuksen indeksiin vuotuista kustannustason muutosta vastaavasti. Indeksikorotukset otettaisiin huomioon myös 1 momentissa säädettyssä kuntien rahoitusosuuden euromäärässä.

Lain 64 §:n 1 momentin 1 kohdan viittaussäännöksen mukaan laissa tarkoitettuun rahoitukseen sovelletaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 55 §:n 2 momentin säännöstä uusista ja laajentuvista tehtävistä. Kyseisen säännöksen mukaan uusissa ja laajentuvissa tehtävissä valtionosuus on 100 prosenttia uusien ja laajentuvien tehtävien laskennallisista kustannuksista, ellei valtionosuustehtäviin tehdä vastaavan suuruisia vähennyksiä. Tätä säännöstä sovellettaisiin viittaussäännöksen nojalla ammatillisen koulutuksen rahoituksessa myös jatkossa. Uudet tai laajentuvat tehtävät edellyttäisivät 1 momentissa säädetyn kuntien rahoitusosuuden laskentakertoimen muuttamista, jos uusien tai laajentuvien tehtävien 100-prosenttista valtionrahoitusta ei olisi mahdollista toteuttaa soveltamalla 1 momentin säännöstä kuntien rahoitusosuuden enimmäiseuromäärästä, jotta kuntien euromääräinen rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoituksesta ei kasvaisi.

Rahoituslain 44 §:n perusteella myönnettäviä valtionavustuksia ei nykyään oteta huomioon kuntien rahoitusosuuden perustetta määriteltäessä. Uudessa rahoitusjärjestelmässä strategiarahoitus kattaisi nykyisin 44 §:n perusteella myönnettävät ammatillisen koulutuksen valtionavustukset. Strategiarahoituksen osuus kokonaisrahoituksesta voisi ehdotuksen mukaan vaihdella vuosittain ollen 0-4 prosenttia ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoituksesta. Ehdotuksessa kuntien rahoitusosuuden kertoimen laskennassa on kuitenkin otettu valtionrahoituksena huomioon kaikki momentin 29.20.30 mukaiset valtionosuus- ja avustuserät arvonlisäverokompensaatiota lukuun ottamatta. Ehdotuksen mukaan kunnan rahoitusosuuden määrittelyssä otettaisiin huomioon myös strategiarahoituksen osuus, koska muutoin kuntien suhteellinen rahoitusosuus voisi vaihdella vuosittain strategiarahoituksen osuuden suuruudesta riippuen. Vaihtoehtona olisi, että strategiarahoituksena myönnettävään rahoitukseen ei sisältyisi kuntien rahoitusosuutta, vaan kuntien rahoitusosuus määriteltäisiin ainoastaan perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoitukseen osoitetun valtion määrärahan perusteella. Tällöin kerroin olisi hieman korkeampi kuin esityksessä nyt ehdotettu kerroin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kunnan omarahoitusosuudesta ammatillisen koulutuksen rahoituksessa. Ehdotetun säännöksen mukaan kunnan omarahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa olisi euromäärä, joka saataisiin, kun 1 momentissa tarkoitettu kuntien rahoitusosuuden euromäärä jaettaisiin koko maan asukasmäärällä ja näin saatu euromäärä kerrottaisiin kunnan asukasmäärällä. Ehdotettu laskentaperiaate vastaisi soveltuvin osin voimassa olevan lain 8 §:ssä säädettyä kunnan omarahoitusosuuden laskentaperiaatetta.

Voimassa olevan sääntelyn mukaan kunnan omarahoitusosuuden laskennassa ei oteta huomioon opiskelijoita, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa tai joilla on kotikunta Ahvenanmaalla. Vuoden 2016 rahoituksen laskennan perusteena käytettyjen tietojen mukaan tällaisia opiskelijoita oli 728. Kun pohjana käytetään vuoden 2017 rahoitustasoa, on tässä tasossa lähtöolettamana, että tietty osa opiskelijoista on vaille kotikuntaa olevia tai heillä on kotikunta Ahvenanmaalla. Rahoitusjärjestelmän yksinkertaisuuden vuoksi ehdotetaan, että vaille kotikuntaa olevat opiskelijat otettaisiin laskennallisesti huomioon vuoden 2017 tasossa. Jos vaille kotikuntaa olevien opiskelijoiden osuus merkittävästi kasvaisi esimerkiksi maahanmuuton seurauksena, tulisi määrärahan korotus voimassa olevien säännösten mukaan tehdä 100-prosenttisesti valtionrahoituksella, jolloin kuntien suhteellinen tai euromääräinen rahoitusosuus ei kasvaisi.

10 §. *Ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnettävä rahoitus ja kunnan valtionosuus.* Ammatillisen koulutuksen rahoitusuudistuksen myötä voimassa olevan 10 §:n mukainen sääntely kumottaisiin. Uudessa 10 §:ssä säädettäisiin ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnettävästä rahoituksesta ja kunnan valtionosuudesta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnettävän rahoituksen euromäärän muodostumisesta. Ehdotetun säännöksen mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnettäisiin kunkin laskennallisten perusteiden mukaisesti määräytyvän rahoitusosuuden eli perusrahoitusosuuden, suoritusrahoitusosuuden ja vaikuttavuusrahoitusosuuden 32 a §:ssä säädetystä euromäärästä se euromäärä, joka vastaisi koulutuksen järjestäjän suoritteiden suhteellista osuutta kaikkien koulutuksen järjestäjien suoritteista kussakin rahoitusosuudessa. Suoritteiden määrittelystä ja laskennasta säädettäisiin 3 a luvussa. Perusrahoitusosuuden 32 a §:ssä säädetystä euromäärästä tulisi kuitenkin ensin vähentää 32 e §:ssä tarkoitettujen perusrahoituksen harkinnanvaraisten korotusten yhteenlaskettu euromäärä, jon-

ka jälkeen jäljelle jäävä perusrahoitusosuuden euromäärä jaettaisiin säännöksessä säädetyllä tavalla koulutuksen järjestäjien suoritteiden suhteellisten osuuksien perusteella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ammatillisen koulutuksen järjestäjänä toimivalle kunnalle myönnettävästä valtionosuudesta. Säännös muodostaisi poikkeuksen 1 momentissa säädetyyn. Ammatillisen koulutuksen järjestäjänä toimivalle kunnalle ei myönnettäisi laskentaperusteiden mukaisesti määräytyvää perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen euromäärää kokonaan, vaan 1 momentin mukaan määräytyvästä euromäärästä vähennettäisiin 9 a §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla laskettu kunnan omarahoitusosuus. Ehdotetun säännöksen mukaan kunnalle myönnettäisiin valtionosuutta euromäärä, joka saataisiin, kun 1 momentissa säädetyllä tavalla lasketusta euromäärästä vähennettäisiin 9 a §:n 2 momentissa tarkoitettun kunnan omarahoitusosuus. Periaate vastaisi voimassa olevan lain 6 §:n säännöstä kunnalle myönnettävästä valtionosuudesta.

10 a §. *Ammatillisen koulutuksen rahoituksen myöntäminen varainhoitovuosina 2018 ja 2019.* Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (HE 177/2016 vp). Esityksessä ehdotetaan otettavaksi huomioon opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa kilpailukyky sopimuksesta aiheutuvat työnantajamaksujen aleneminen ja rahoitusvastuun muuttuminen sekä julkisen sektorin lomarahojen määräaikainen alentaminen vuosina 2017–2019.

Hallituksen esityksessä ehdotetun mukaisesti työnantajamaksujen alenemisen ja rahoitusvastuun muutosten vaikutus otettaisiin huomioon osana rahoituslain mukaista arvioitua kustannustason nousua, käytännössä alentamalla yksikköhintojen vähimmäistasoa 0,7 prosenttia eli vuoden 2017 negatiivisen kustannustason muutoksen verran. Työnantajamaksujen aleneminen ja rahoitusvastuun muutokset toteutetaan asteittain vuosina 2017–2020. Ammatillisen koulutuksen rahoituksessa muutosten vaikutus vuoden 2017 osalta on otettu huomioon vuoden 2017 rahoitustasossa osana arvioitua kustannustason nousua. Vuosien 2018–2020 osalta muutokset tulee ottaa huomioon ammatillisen koulutuksen uudessa rahoitusmallissa. Ammatillisen koulutuksen uusi rahoitusmalli on talousarvioperusteinen, joten muutosten aiheuttama määrärahan vähennys vuosina 2018–2020 toteutettaisiin valtion määrärahan vähennyksenä suoraan budjetissa, kuten vähennys on toteutettu vuoden 2017 osalta yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoituksessa. Työnantajamaksujen muutoksen vaikutus kohdistettaisiin valtion ja kuntien rahoitusosuuksiin 9 a §:n 1 momentissa säädetynt kuntien rahoitusosuuden kertoimen suhteessa.

Kilpailukyky sopimuksessa on sovittu myös julkisen sektorin lomarahojen määräaikaisesta alentamisesta 30 prosentilla vuosina 2017–2019. Eduskunnan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä tämä lomarahojen alentaminen esitetään huomioitavaksi siten, että myönnettäessä rahoitusta ammatillisen koulutuksen järjestäjänä toimiville kunnille ja kuntayhtymille valtionosuuden perusteesta otetaan huomioon ammatillisessa peruskoulutuksessa 99, 10 prosenttia ja ammatillisessa lisäkoulutuksessa 98,93 prosenttia. Käytännössä tämä menettely vähentää kunnille ja kuntayhtymille myönnettävää valtionosuutta ja lomarahojen alentamisesta johtuva säästö kohdistuu kokonaisuudessaan valtion talouteen.

Lomarahojen määräaikaiset leikkaukset tulee ottaa huomioon vuosien 2018–2019 osalta myös uudessa ammatillisen koulutuksen rahoitusmallissa. Lakiin ehdotetaankin lisättäväksi uusi 10 a §, jossa säädettäisiin lomarahojen määräaikaisten leikkausten huomioon ottamisesta ammatillisen koulutuksen rahoituksen myöntämisestä varainhoitovuosina 2018 ja 2019. Säännöksen

avulla lomarahojen määräaikaiset leikkaukset kohdennettaisiin ammatillisen koulutuksen järjestäjinä toimiville kunnille ja kuntayhtymille.

Ehdotetun 1 momentin mukaan laskettaessa 10 §:n 1 momentissa tarkoitettua rahoitusta, eli koulutuksen järjestäjien euromääräisiä perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoitusosuuksia, lisätäisiin 9 §:n momentissa tarkoitettuun valtion määrärahaan ja kuntien rahoitusosuuteen eli ammatillisen koulutuksen kokonaismäärärahaan laskennallisesti 10 272 000 euroa vuoden 2017 tasossa. Tämä ehdotettu laskennallinen lisäys vastaisi lomarahojen alentamisen vaikutusta oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen, oppisopimusmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen ja oppilaitosmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen osalta vuoden 2017 talousarvioesityksessä.

Säännöksen 2 momentissa säädettäisiin lomarahojen alentamisen kohdentamisesta kunnille ja kuntayhtymille. Ehdotetun säännöksen mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjinä toimiville kunnille ja kuntayhtymille varainhoitovuosina 2018 ja 2019 myönnettävästä rahoituksesta vähennettäisiin euromäärä laskennallista lisäystä vastaava euromäärä eli 10 272 000 euroa vuoden 2017 tasossa. Järjestäjäkohtainen vähennys laskettaisiin siten, että laskennallinen euromäärä jaettaisiin ammatillisen koulutuksen järjestäjinä toimivien kuntien ja kuntayhtymien perusrahoituksen perusteena käytettävillä yhteenlasketuilla suoritteilla ja kerrottaisiin kyseisen koulutuksen järjestäjän perusrahoituksen perusteena käytettävillä suoritteilla. Lomarahojen leikkauksesta aiheutuva säästö kohdennettaisiin siis järjestäjien suoritteiden suhteellisen osuuden perusteella.

23 §. Keskimääräiset yksikköhinnat. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi teknisluonteisia muutoksia, koska ammatillisen peruskoulutuksen rahoitus ei jatkossa määräytyisi yksikköhintajärjestelmän perusteella. Pykälän 1 momentista poistettaisiin ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhintaa koskeva maininta ja pykälän 2 momentista poistettaisiin viittaus lain 25 §:ään.

23 b §. Keskimääräisistä yksikköhinnoista tehtävät vähennykset. Pykälässä säädetään lain 23 §:ssä säädetyistä keskimääräisistä yksikköhinnoista tehtävistä vähennyksistä, jotka perustuvat määrärahoihin vuonna 2016 kohdistettuihin pysyviin säästöihin sekä indeksikorotusten jäädyttämiseen vuosina 2016—2019. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi teknisluonteisia muutoksia, koska ammatillisen koulutuksen rahoitus ei jatkossa määräytyisi yksikköhintajärjestelmän perusteella. Pykälän 1 momentista poistettaisiin 2 kohdan säännös ammatillisen peruskoulutuksen säästöistä, jolloin 3 kohta siirtyisi uudeksi 2 kohdaksi. Pykälän 2 momentista poistettaisiin säännös ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan vähimmäistasosta. Pykälään ei muutoin ehdoteta sisällöllisiä muutoksia.

Uudessa ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmässä määrärahoihin vuonna 2016 kohdistetut pysyvät säästöt sekä vuosien 2016—2017 indeksikorotusten jäädyttäminen tulisivat suoraan huomioiduiksi siten, että vuoden 2017 rahoitustasoa käytettäisiin rahoitusjärjestelmän käyttöönoton pohjavuotena. Hallitusohjelman mukainen indeksien jäädyttäminen vuosina 2018-2019 puolestaan otettaisiin huomioon siten, että lain 9 §:ssä säädettyä indeksikorotusta sovellettaisiin siirtymäsäännöksen mukaisesti ensimmäisen kerran varainhoitovuoden 2020 rahoituksessa.

25 §. Ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinnat. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi.

27 §. Ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinnat. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi.

27 a §. *Ammatillisten erikoisoppilaitosten yksikköhintojen laskeminen vuosina 2016-2019.* Pykälä ehdotetaan kumottavaksi.

31 §. *Yksikköhintoja laskettaessa huomiotta jätettävä kustannukset.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi teknisluonteisia muutoksia, koska ammatillisen peruskoulutuksen rahoitus ei jatkossa määräytyisi yksikköhintajärjestelmän perusteella. Pykälän 1 momentista poistettaisiin ammatillista koulutusta koskeva maininta ja pykälän 4 momentti kumottaisiin.

32 §. *Arvonlisäveron huomioon ottaminen yksityisen koulutuksen järjestäjän yksikköhinnossa.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi teknisluonteisia muutoksia, koska ammatillisen peruskoulutuksen rahoitus ei jatkossa määräytyisi yksikköhintajärjestelmän perusteella. Pykälän 1 momentista poistettaisiin ammatillista koulutusta koskeva maininta, pykälän 2 momentti kumottaisiin ja pykälän 4 momentista poistettaisiin viittaukset kumottavaan 2 momenttiin.

3 a luku. Ammatillisen koulutuksen rahoituksen määräytymisperusteet.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 a luku, jossa säädettäisiin ammatillisen koulutuksen rahoituksen määräytymisperusteista. Uuteen 3 a § lukuun sisältyisivät uudet 32 a-j §:t. Ammatillisen koulutuksen rahoitusta koskevat säännökset kumottaisiin lain 3 luvusta, jossa säädetään opetustoimen yksikköhinnoista.

32 a §. *Rahoitusosuudet.* Lakiin lisättäisiin uusi 32 a §, jossa säädettäisiin 9 §:n 1 momentissa säädettyjen rahoitusosuuksien keskinäisistä suhteista. Ehdotetun säännöksen mukaan perusrahoituksen osuus olisi 50 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 35 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 15 prosenttia siitä euromäärästä, joka saataisiin kun 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu strategiarahoituksen euromäärä. Strategiarahoituksen prosentuaalinen osuus kokonaisuudesta voisi vaihdella vuosittain, joten myös muiden rahoitusosuuksien tosiasiallinen prosentuaalinen osuus muuttuisi vuosittain strategiarahoituksen suuruuden perusteella. Perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen keskinäiset suhteet eivät tällöin kuitenkaan muuttuisi.

32 b §. *Opiskelijavuosi.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 32 b §, jossa säädettäisiin opiskelijavuoden määritelmästä. Opiskelijavuosi olisi ammatillisen koulutuksen ohjaus- ja säätelyjärjestelmän määrällisen säätelyn väline ja sitä käytettäisiin myös perusrahoituksen määräytymisperusteena. Opiskelijavuosi olisi yhteismitallinen suorite kaikissa ammatillisen koulutuksen toteuttamismuodoissa. Opiskelijavuosi olisi laskennallinen yksikkö eikä se käytännössä vastaisi yhden opiskelijan yhden vuoden aikana suorittamaa koulutusta. Yksi opiskelijavuosi muodostuisi 365 päivästä ja samaan vuoteen voitaisiin laskea usean eri opiskelijan koulutukseen osallistumisen perusteella syntyviä suoritteita.

Ehdotetun säännöksen mukaan opiskelijavuodella tarkoitettaisiin 365:tä päivää, joiden aikana opiskelija osallistuu koulutukseen ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 35 §:ssä tarkoitettua henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädettäisiin tarkemmin opiskelijavuoteen kuuluvien päivien määrittelystä. Opiskelijavuoteen kuuluviksi päiviksi katsottaisiin kaikki sellaiset päivät, joiden aikana opiskelija osallistuu koulutukseen henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti. Päivälle ei asetettaisi mitään tuntimääriin perustuvaa rajaa, vaan koulutukseen osallistumisen ajallinen kesto voisi päivittäin vaihdella. Opiskelijavuoteen kuuluvaksi koulutukseen osallistumiseksi laskettaisiin eri oppimisympäristöissä toteutettu ohjattu koulutus, kuten lähi,-

etä- ja monimuoto-opiskelu sekä työpaikalla järjestettävä koulutus sopimukseen tai oppisopimukseen perustuva koulutus. Opiskelijavuoteen kuuluvaksi koulutukseksi ei laskettaisi sellaista itsenäistä opiskelua, jonka aikana koulutuksen järjestäjä ei henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaan ohjaa opiskelijaa. Opiskelijavuoteen kuuluviksi päiviksi ei laskettaisi koulutuksen yleisiä loma-aikoja eikä viikonloppuja, ellei opiskelija henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa mukaisesti tosiasiallisesti osallistu koulutukseen myös loma-aikoina tai viikonloppuna.

32 c §. Tavoitteellisista opiskelijavuosista päättäminen. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 32 c §, jossa säädettäisiin tavoitteellisista opiskelijavuosista päättämisestä. Pykälän 1 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi koulutuksen järjestäjän varainhoitovuoden tavoitteellisen opiskelijavuosien määrän vuosittain valtion talousarvion rajoissa. Päätös tehtäisiin vuosittain syksyllä sen jälkeen, kun valtion talousarvioehdotus on annettu, sillä jaettavissa oleva opiskelijavuosien kokonaismäärä perustuisi valtion talousarviossa päätettyyn opiskelijavuosien enimmäismäärään. Käytännössä tavoitteellisista opiskelijavuosista päätettäisiin 49 §:n 2 momentissa tarkoitetun rahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrän vahvistamista koskevan suoritepäätöksen yhteydessä.

Valtion talousarviossa päätettäisiin myös opiskelijavuosien vähimmäismäärä, joka tulisi kohdentaa työvoimakoulutuksena järjestettävään koulutukseen. Pykälän 1 momentissa säädetyllä mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi myös koulutuksen järjestäjän työvoimakoulutuksena järjestettävän koulutuksen tavoitteellisen opiskelijavuosien määrän. Työvoimakoulutuksen opiskelijavuosien määrästä päätettäisiin sellaisten koulutuksen järjestäjien osalta, jotka järjestämisluvan mukaisesti voivat järjestää työvoimakoulutusta. Työvoimakoulutuksen opiskelijavuosista päättämisellä turvattaisiin työvoimakoulutuksen volyymi ja veloitettaisiin työvoimakoulutuksen koulutustehtävän saaneita järjestäjiä työvoimakoulutuksen järjestämiseen. Koulutuksen järjestäjä ei kuitenkaan voisi yksin omilla toimillaan vaikuttaa työvoimakoulutuksen järjestämiseen, koska työ- ja elinkeinohallinto päättäisi opiskelijoiden ohjaamisesta työvoimakoulutukseen. Työvoimakoulutuksen tavoitteellinen opiskelijavuosien määrä kuitenkin edellyttäisi koulutuksen järjestäjän varaamaan koulutuspaikoistaan osan työvoimakoulutukseen sen mukaan kuin työ- ja elinkeinohallinnon kanssa tarkemmin sovittaisiin. Jos työvoimakoulutuksen tarve varainhoitovuoden osoittautuisi päätettyä pienemmäksi, koulutuksen järjestäjä voisi suunnata työvoimakoulutukseen kohdennettuja opiskelijavuosia muuhun koulutukseen.

Ehdotetun säännöksen mukaan ministeriö voisi lisätä koulutuksen järjestäjän tavoitteellista opiskelijavuosien määrää tai työvoimakoulutuksena järjestettävän koulutuksen tavoitteellista opiskelijavuosien määrää varainhoitovuoden aikana. Tällä mahdollistettaisiin reagointi akuuteihin koulutuksen kohdentamistarpeisiin varainhoitovuoden aikana.

Ehdotetun säännöksen mukaan yksittäisen koulutuksen järjestäjän tavoitteellinen opiskelijavuosien määrä ei voisi alittaa koulutuksen järjestämisluvassa määrättyä opiskelijavuosien vähimmäismäärää. Tavoitteellista opiskelijavuosimäärää päätettäessä otettaisiin huomioon edellisten varainhoitovuosien toteutunut suoritemäärä, koulutuksen vuosittaiset kohdentamistarpeet sekä mahdollisten lisämäärärahojen jakaminen koulutuksen järjestäjien kesken. Päätöksenteossa tulisi myös varmistaa toiminnan vakaus ja pitkäkestoisen koulutuksen järjestämismahdollisuudet.

Tavoitteellista opiskelijavuosimäärää ei pääsääntöisesti sidottaisi koulutusmuotoihin, tutkintotyyppeihin tai tutkintoihin, vaan järjestäjä saisi havaitsemansa tai ennakoimansa tarpeen mukaisesti kohdentaa opiskelijavuosimäärän tarkoituksenmukaiseksi katsomallaan tavalla. Pykälän 2 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voisi kuitenkin päättää myös tiettyjä tutkintoja, valmentavaa koulutusta tai muuta ammatillista koulutusta koskevista opiskelijavuosien enimmäismääristä. Tällä mahdollistettaisiin tarvittaessa koulutustarjonnan kohdentamisen ohjaaminen.

Pykälän 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjiä kuultaisiin ennen pykälässä tarkoitetuista opiskelijavuosista päättämistä. Kuulemisen yhteydessä järjestäjät voisivat ilmoittaa perustellut koulutuksen kohdentamistarpeensa tulevalle varainhoitovuodelle.

32 d §. Perusrahoitus. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 32 d §, jossa säädettäisiin perusrahoituksen määräytymisperusteista. Ehdotetun 1 momentin säännöksen mukaan perusrahoitus määräytyisi 32 c §:n 1 momentissa tarkoitettun tavoitteellisen opiskelijavuosimäärän perusteella. Pykälän 1 momentissa olisi myös säännös siitä, minkä koulutuksen järjestäjän suoritteeksi opiskelijavuosi luetaan. Ehdotetun säännöksen mukaan opiskelijavuosi luettaisiin sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman. Säännös on tarpeen tilanteessa, jossa koulutuksen järjestäjä hankkii koulutusta toiselta järjestäjältä tai muulta taholta.

Ehdotetun 1 momentin mukaan perusrahoituksen myöntämisperusteena käytettäisiin opiskelijavuosiin perustuvaa painotettua suoritemäärää. Jäljempänä pykälässä sekä sen nojalla annettavassa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa säädettäisiin painotetun suoritemäärän laskemisesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin perusteista, joilla rahoituksen perusteena huomioon otettava opiskelijavuosimäärää painotettaisiin. Painotuksilla otettaisiin huomioon kunkin säädetyn perusteen osalta koulutuksen järjestämisen kustannuserot.

Ehdotetun 1 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen, ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen ja muun ammatillisen koulutuksen välisten kustannuserojen perusteella. Kaikki tutkintorakenteeseen kuuluvat tutkinnot jaettaisiin viiteen kustannusryhmään niiden järjestämisestä aiheutuneiden toteutuneiden kustannusten perusteella. Kustannusryhmien kertoimet laskettaisiin kustannustietojen perusteella ja jokainen tutkinto sijoitettaisiin parhaiten sen kustannustasoa vastaavaan kustannusryhmään. Ammatillisissa perustutkinnoissa, ammattitutkinnoissa ja erikoisammattitutkinnoissa käytettäisiin yhteisiä kustannusryhmiä. Kustannusryhmiä sovellettaisiin myös oppisopimuskoulutuksena järjestettävässä koulutuksessa.

Myös ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta sekä tutkintoon johtamatonta muuta ammatillista koulutusta painotettaisiin kustannuskertoimilla. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen ja tutkintoon johtamattoman muun ammatillisen koulutuksen kustannuskertoimissa otettaisiin huomioon, että näitä koulutuksia ei rahoiteta ollenkaan suoritus- ja vaikuttavuusrahoitusosuuksissa.

Ehdotetun 2 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin tutkintotyyppien perusteella. Ker-toimilla otettaisiin huomioon, onko kyseessä ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto vai erikoisammattitutkinto. Ammattitutkinnolla ja erikoisammattitutkinnolla olisi perustutkintoa pienempi painoarvo, koska niissä keskimäärin järjestetään enemmän koulutusta työpaikoilla, jolloin myös koulutuksesta aiheutuvat kustannukset ovat perustutkintokoulutusta pienemmät. Lisäksi painotuksessa otettaisiin huomioon koulutuksen järjestäminen oppisopimuskoulutuk-sena. Oppisopimuskoulutuksessa koulutuksen järjestämiskustannukset ovat keskimäärin pie-nemmät kuin muissa oppimisympäristöissä järjestetyssä koulutuksessa. Esityksen liitteenä olevan asetusluonnoksen mukaan ammatillisen perustutkinnon painokerroin olisi 1,0; oppiso-pimuskoulutuksena järjestettävässä koulutuksessa kuitenkin 0,8. Ammatti- ja erikoisammatti-tutkinnon painokerroin olisi 0,8; oppisopimuskoulutuksena järjestettävässä koulutuksessa kui-tenkin 0,5.

Ehdotetun 3 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin ammatillisesta koulutuksesta an-netun lain 56 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen järjestämisen perusteella. Lisäksi opiskelija-vuosia painotettaisiin koulutuksen järjestämisluvassa määrätyn vaativan erityisen tuen erityis-tehtävän perusteella. Painokertoimet määriteltäisiin nykyisten erityisopetuksen ja erityisope-tuksen erityistehtävän rahoitusporrastusten pohjalta. Erityisen tuen kertoimiin ei vaikuttaisi tutkinnon tai koulutuksen kustannusluokka, tutkintotyyppi eikä koulutuksen järjestämismuoto, vaan kertoimet olisivat samat kaikille opiskelijoille näistä tekijöistä riippumatta.

Ehdotetun 4 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin ammatillisesta koulutuksesta an-netun lain 89 §:ssä tarkoitetun majoituksen järjestämisen perusteella. Kertoimet määriteltäisiin eri majoitusmuotojen aiheuttamien kustannusten perusteella.

Ehdotetun 5 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin ammatillisesta koulutuksesta an-netun lain 9 §:ssä tarkoitetun henkilöstökoulutuksen järjestämisen perusteella. Kertoimella vä-hennettäisiin henkilöstökoulutuksena järjestettävän koulutuksen rahoitusta sillä osuudella, jol-la koulutuksen järjestäjällä on oikeus rahoittaa koulutusta työnantajilta kerättävillä maksuilla.

Ehdotetun 6 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin työvoimakoulutuksen järjestämi-sen perusteella. Kertoimella lisättäisiin työvoimakoulutuksena järjestettävän koulutuksen ra-hoitusta siltä osin, kun ammatti- ja erikoisammattitutkinnon suorittamisesta ei työvoimakoulu-tuksena järjestettävässä koulutuksessa voida periä opiskelijamaksuja.

Ehdotetun 7 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin vankeinkoulutuksen järjestämi-sen perusteella. Kertoimella otettaisiin huomioon vankeinkoulutuksen järjestämisestä aiheutu-vat keskimääräistä korkeammat kustannukset. Vankilaopetuksena järjestettävästä ammatilli-sesta koulutuksesta aiheutuu koulutuksen järjestäjälle muusta koulutuksesta poikkeavia kus-tannuksia esimerkiksi pienien opetusryhmien, keskimääräistä suuremman ohjaustarpeen ja vankilaympäristössä toteutettavan koulutuksen muiden erityispiirteiden vuoksi.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan painotetun suoritemäärän laskennasta sekä 2 momentissa säädettyjen perusteiden painokertoimista säädettäisiin tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella määriteltäisiin kunkin rahoitusperusteen kertoimet. Lisäksi asetuksella säädettäisiin perusrahoitusosuuden laskentasäännöistä. Toteutuneisiin tietoihin perustuva järjestäjäkohtainen painotettu opiskeli-javuosi määrä saataisiin laskemalla yhteen kustannusluokkien kertoimilla sekä tutkintotyyppin ja järjestämismuodon kertoimilla painotetut toteutuneet opiskelijavuodet, lisäämällä niihin eri-

tyisen tuen kertoimilla painotetut toteutuneet opiskelijavuodet, majoituksen kertoimilla painotetut toteutuneet opiskelijavuodet, työvoimakoulutuksen kertoimella painotetut toteutuneet opiskelijavuodet ja vankeinkoulutuksen kertoimella painotetut toteutuneet opiskelijavuodet sekä lopuksi vähentämällä henkilöstökoulutuksen kertoimella painotetut henkilöstökoulutuksen toteutuneet opiskelijavuodet. Perusrahoituksen perusteena käytettävää suoritepäättökseen mukaista tavoitteellista opiskelijavuosimäärää painotettaisiin edellä kerrotulla tavalla lasketun painotetun toteutuneen opiskelijavuosimäärän ja saman vuoden painottamattoman toteutuneen opiskelijavuosimäärän suhteessa, jolloin saataisiin perusrahoituksen perusteena huomioon otettava järjestäjäkohtainen suoritteiden määrä.

32 e §. *Perusrahoituksen harkinnanvarainen korotus.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 32 e §, jossa säädettäisiin perusrahoituksen harkinnanvaraisesta korotuksesta. Ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjälle myönnettävää perusrahoitusta voitaisiin korottaa harkinnanvaraisesti koulutuksen järjestäjän toimintaan liittyvästä erityisestä syystä valtion talousarvion rajoissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi hakemuksesta harkinnanvaraisesta korotuksesta.

Perusrahoituksen harkinnanvaraisella korotuksella olisi tarkoitus ottaa huomioon ne koulutuksen järjestäjän toimintaan liittyvät erityiset syyt, jotka nykyisessä rahoitusjärjestelmässä otetaan huomioon ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinnan harkinnanvaraisella korotuksella tai lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosista päätettäessä ja jotka eivät luonteensa vuoksi soveltu rahoitettavaksi uuden rahoitusmallin mukaisen strategiarahoituksen puitteissa. Perusrahoituksen harkinnanvaraisen korotuksen erityiset syyt liittyisivät pääsääntöisesti toiminnan taloudellisiin edellytyksiin. Perusrahoituksen harkinnanvaraisesta korotusta voitaisiin käyttää esimerkiksi kustannusrakenteeltaan erityisen kalliin koulutuksen, kuten ilmailualan, rahoitustason turvaamiseksi. Harkinnanvaraisen korotuksen käyttäminen olisi perusteltua, koska erityisen kalliin kustannusrakenteen koulutuksissa riittävää rahoitustasoa ei olisi mahdollista saavuttaa toteutuneisiin suoritemääriin ja kustannusryhmien mukaisiin kustannuskertoimiin perustuvalla mallilla.

Harkinnanvaraisen korotuksen euromäärä sisältyisi rahoitusmallin mukaiseen perusrahoitusosuuteen. Harkinnanvaraisen korotuksen enimmäismäärästä päätettäisiin vuosittain valtion talousarviossa ja opetus- ja kulttuuriministeriö myöntäisi harkinnanvaraiset korotukset hakemuksesta. Harkinnanvaraisina korotuksina myönnettyt euromäärät vähennettäisiin perusrahoitusosuuden kokonaisuromäärästä ennen suhteellisiin suoritemääriin perustuvaa perusrahoituksen laskemista.

32 f §. *Suoritusrahoitus.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 32 f §, jossa säädettäisiin suoritusrahoituksen määräytymisperusteista. Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan suoritusrahoitus määräytyisi varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävänä kahtena vuonna suoritettujen tutkinnon osien ja tutkintojen perusteella. Suoritusrahoituksen määräytymisperusteena käytettäisiin kahden vuoden toteutuneiden suoritteiden keskiarvoa, millä tasattaisiin suoritemäärien vaihtelua.

Tutkinnon osa luettaisiin ehdotetun säännöksen mukaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut tutkinnon osan suorittajan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman. Säännös olisi erityisesti tarpeen silloin, kun koulutuksen järjestäjä on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ehdotetun 108 §:n mukaisesti hankkinut tutkintokoulutusta toiselta koulutuksen järjestäjältä tai muulta yhteisöltä tai säätiöltä. Ammatillisesta koulutuk-

sesta annetun lain ehdotetun 35 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tehtävänä on laatia henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, jossa muun muassa henkilökohtaistetaan opiskelijan osaamisen osoittaminen sekä tarvittava osaamisen hankkiminen. Mainitun lain ehdotetun 41 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä suunnittelee yhdessä tutkinnon suorittajan kanssa missä ja miten tämä hankkii tutkinnon perusteissa edellytetyn ammattitaidon ja muun osaamisen. Jos koulutuksen järjestäjä hankkii tutkintokoulutusta toiselta järjestäjältä tai muulta yhteisöltä tai säätiöltä, suorittaa tämä taho yleensä myös osaamisen arvioinnin. Rahoitus myönnettäisiin kuitenkin henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laatineelle koulutuksen järjestäjälle, joka saamallaan rahoituksella voisi hankkia palveluita toiselta taholta.

Ehdotetun säännöksen mukaan tutkinto luettaisiin sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on antanut ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ehdotetussa 50 §:ssä tarkoitetun tutkintotodistuksen. Säännös olisi erityisesti tarpeen tilanteissa, jossa tutkinnon suorittaja on osallistunut usean eri koulutuksen järjestäjän järjestämään tutkintokoulutukseen ja arvioimiin näyttöihin. Ehdotettujen säännösten mukaisesti tutkintoon kuuluvat eri tutkinnon osat voitaisiin rahoituksessa lukea usean eri koulutuksen järjestäjän suoritteiksi, mutta tutkinto luettaisiin vain yhden koulutuksen järjestäjän suoritteeksi eli sen järjestäjän suoritteeksi, joka antaa tutkintotodistuksen.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan suoritusrahoituksen myöntämisperusteena käytettäisiin suoritettuihin tutkintoihin ja tutkinnon osiin perustuvaa painotettua suoritemäärää. Jäljempänä pykälässä sekä sen nojalla annettavassa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa säädettäisiin painotetun suoritemäärän laskemisesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksista, jolloin suoritettuja tutkinnon osia ei otettaisi huomioon suoritusrahoituksen perusteena. Ehdotetun säännöksen mukaan tutkinnon osaa ei otettaisi huomioon rahoituksen perusteena, jos se on kokonaan tunnustettu ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 38 §:n 1 tai 2 momenteissa säädetyllä tavalla. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 38 §:n 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee tunnustaa ne tutkinnon suorittajan suorittamat voimassa olevien tutkinnon perusteiden mukaiset tutkinnon osat, jotka voidaan sisällyttää osaksi suoritettavaa tutkintoa. Mainitun pykälän 2 momentissa säädetään puolestaan muiden kuin voimassa olevien perusteiden mukaisten tutkintojen ja tutkinnon osien tunnustamisesta. Tutkinnon osaa ei siis otettaisi huomioon rahoituksen perusteena silloin, kun se on tullut kokonaan tunnustetuksi aiemmin hankitun osaamisen perusteella, joka on todennettu aiemmin suoritettuna tutkinnon tai tutkinnon osan perusteella. Tällöin koulutuksen järjestäjälle ei aiheudu kustannuksia tutkintokoulutuksen tai näytön järjestämisestä, joten kyseistä tutkinnon osaa ei ole perusteltua ottaa huomioon rahoituksen perusteena. Suoritettu tutkinnon osa on tällöin saattanut olla myös jo aiemmin rahoituksen perusteena.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ehdotetun 38 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä ohjaa tutkinnon suorittajan osoittamaan osaamisensa suoraan näyttöön, jos tutkinnon suorittajalla on tutkinnon perusteissa edellytettyä osaamista, jonka perusteella tutkinto tai tutkinnon osa on mahdollista suorittaa ilman lisäammattitaidon hankkimista. Jos tutkinnon suorittaja suorittaa tutkinnon osan tutkintokoulutukseen osallistumatta, tästä ei muodostu perusrahoituksen opiskelijatyövuosissa huomioon otettavia suoritteita. Tutkinnon osa otettaisiin kuitenkin huomioon suoritusrahoituksen perusteena.

Suoritusrahoituksen perusteena huomioon otettavien suoritteiden määrää ei lähtökohtaisesti säänneltäisi, mutta huomioon otettavien järjestäjäkohtaisten suoritteiden määrää olisi kuitenkin perusteltua rajoittaa, jos suoritteiden määrä olisi epätavallisen suuri. Rajoittaminen voitaisiin toteuttaa suhteuttamalla huomioon otettava järjestäjäkohtainen suorittemäärä varainhoitovuodelle päätettyyn tavoitteelliseen opiskelijavuosimäärään. Suoritteiden rajaamisen tavoitteena olisi suoritteiden arvon inflatoitumisen välttäminen sekä epätarkoituksenmukaisen suoritehailun eliminointi. Tätä koskeva säännös olisi pykälän 2 momentissa.

Ehdotetun pykälän 3 momentissa säädettäisiin perusteista, joilla tutkinnon osia painotettaisiin ja 4 momentissa perusteista, joilla tutkintoja painotettaisiin. Ehdotetun pykälän 5 momentin mukaan painotetun suorittemäärän laskennasta sekä 3 ja 4 momentissa säädettyjen perusteiden painokertoimista säädettäisiin tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Ehdotetun 1 kohdan mukaan tutkintojen osia painotettaisiin tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen välisten kustannuserojen perusteella. Kustannusryhmät vastaisivat perusrahoituksessa opiskelijavuosien painotuksessa käytettäviä kustannusryhmiä.

Esityksen liitteenä olevassa asetusluonnoksessa ehdotetun sääntelyn mukaan tutkinnon osan kustannusryhmä määräytyisi sen tutkinnon mukaisesti, johon tutkinnon osa tutkinnon perusteiden mukaisesti kuuluu. Tutkinnon osan kustannusryhmä määräytyisi siis sen mukaan, minkä tutkinnon osaksi se tutkinnon perusteiden mukaisesti kuuluu, vaikka tutkinnon osaa suoritettavan opiskelijan tavoitetutkintona olisi johonkin muuhun kustannusryhmään kuuluva tutkinto. Asetusluonnoksen mukaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 13 §:n 2 momentissa tarkoitettut yhteiset tutkinnon osat kuuluisivat kuitenkin aina alimpaan kustannusryhmään.

Tutkinnon perusteisiin sisältyy myös tutkinnon osia, jotka voivat kuulua useaan tutkintoon tai jotka voidaan sisällyttää osaksi mitä tahansa tutkintoa. Asetusluonnoksessa ehdotetun sääntelyn mukaan tutkinnon osan kustannusryhmä määräytyisi sen tutkinnon mukaisesti, jota tutkinnon suorittaja suorittaa, jos tutkinnon osa voisi tutkinnon perusteiden mukaisesti kuulua useaan tutkintoon. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan henkilö otetaan aina tutkinnon suorittajaksi, vaikka hänen tavoitteenaan olisi vain tutkinnon osan tai osien suorittaminen. Tällöinkin tutkinnon osan kustannusryhmä määräytyisi siis sen mukaisesti, minkä tutkinnon suorittajaksi henkilö on otettu.

Ehdotetun 2 momentin 2 kohdan mukaan tutkinnon osia painotettaisiin tutkintotyyppien perusteella. Kertoimilla otettaisiin huomioon, onko kyseessä ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto vai erikoisammattitutkinto. Ammattitutkinnolla ja erikoisammattitutkinnolla olisi pienempi painoarvo kuin ammatillisella perustutkinnolla, koska ammatti- ja erikoisammattitutkintojen suorittajilla on tyypillisesti enemmän aiemmin hankittua osaamista, joka voidaan tunnistaa ja tunnustaa. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osien suorittaminen edellyttää yleensä vähemmän tutkintokoulutukseen osallistumista kuin perustutkinnon osien suorittaminen.

Ehdotetun 3 momentin 3 kohdan mukaan tutkinnon osia painotettaisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 56 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen tai järjestämisluvassa määrätyn vaativan erityisen tuen erityistehtävän perusteella. Kertoimet vastaisivat perusrahoituksessa opiskelijavuosien painotuksessa käytettäviä erityisen tuen kertoimia. Asetusluonnoksessa ehdotetun sääntelyn mukaan tutkinnon osa katsottaisiin erityistä tukea saaneen opiskelijan suorittamaksi,

jos ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 56 §:ssä tarkoitettu erityisen tuen antamista koskeva päätös on voimassa tutkinnon osan suorittamispäivänä.

Ehdotetun pykälän 4 momentissa säädettäisiin perusteista, joilla tutkintoja painotettaisiin. Ehdotetun 1 kohdan mukaan tutkintoja painotettaisiin tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen välisten kustannuserojen perusteella. Kustannusryhmät vastaisivat perusrahoituksessa opiskelijavuosien painotuksessa käytettäviä kustannusryhmiä.

Ehdotetun 2 momentin 2 kohdan mukaan tutkintoja painotettaisiin tutkintotyyppien perusteella vastaavasti kuin tutkinnon osia.

Ehdotetun 2 momentin 3 kohdan mukaan tutkintojen osaamispisteitä painotettaisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 56 §:ssä tarkoitettua erityisen tuen tai järjestämisluvassa määrätyn vaativan erityisen tuen erityistehtävän perusteella. Kertoimet vastaisivat perusrahoituksessa käytettäviä erityisen tuen kertoimia.

Ehdotetun 2 momentin 4 kohdan mukaan tutkintojen osaamispisteitä painotettaisiin tutkinnon suorittajan aikaisemman koulutustaustan perusteella. Tutkinnon painoarvo olisi suurempi, jos tutkinnon suorittajalla ei olisi aikaisempaa perusasteen jälkeistä ammatillista tutkintoa.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan painotetun suoritemäärän laskennasta sekä 3 ja 4 momentissa säädettyjen perusteiden painokertoimista säädettäisiin tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella määriteltäisiin kunkin rahoitusperusteen kertoimet. Perusrahoituksessa ja suoritusrahoituksessa käytettäisiin yhteisiä kertoimia. Lisäksi asetuksella säädettäisiin suoritusrahoitusosuuden laskentäsäännöistä.

32 g §. *Vaikuttavuusrahoituksen määräytymisperusteet.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 32 g §, jossa säädettäisiin vaikuttavuusrahoituksen määräytymisperusteista. Ehdotetun säännöksen mukaan vaikuttavuusrahoitus määräytyisi tutkinnon tai tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen sekä opiskelijapalautteen ja työelämäpalautteen perusteella. Rahoitusperusteiden laskennasta ja laskentakriteereistä säädettäisiin tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Työllistymis- ja jatko-opiskelutarkastelussa olisivat mukana kaikki tietyn kalenterivuoden aikana koko tutkinnon tai tutkinnon osia suorittaneet. Jos henkilö olisi suorittanut samana kalenterivuonna sekä tutkinnon että tutkinnon osia, tulisi hän tarkasteluun mukaan vain tutkinnon suorittaneena. Tutkinnon ja tutkinnon osien suorittaneiden työllistymistä ja korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen siirtymistä tarkasteltaisiin tutkinnon tai tutkinnon osan suorittamisvuotta seuraavan vuoden lopun tilanteessa. Satunnaisuuden vaikutuksen vähentämiseksi käytettäisiin kahden peräkkäisen vuoden keskiarvoa. Painoarvot vaihtelisivat sen mukaan, onko tutkinnon tai tutkinnon osan suorittanut ollut työllinen vai ei-työllinen ennen koulutuksen aloittamista. Painoarvo olisi suurempi silloin, jos henkilö on ollut ei-työllinen ennen koulutuksen aloittamista. Työvoiman ulkopuolella olevien tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden osuus vaihtelee järjestäjittäin, minkä vuoksi erot työvoiman ulkopuolella olevien osuudessa tasattaisiin järjestäjäkohtaisella kertoimella.

Opiskelijapalautte otettaisiin käyttöön vuonna 2018 ja sitä käytettäisiin vaikuttavuusrahoituksen myöntämisperusteena ensimmäisen kerran varainhoitovuoden 2020 rahoituksessa. Työ-

elämäpalaute otettaisiin käyttöön vuonna 2020 ja sitä käytettäisiin vaikuttavuusrahoituksen myöntämisperusteena ensimmäisen kerran varainhoitovuoden 2022 rahoituksessa.

32 h §. *Strategiarahoituksen määräytymisperusteet.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 32 h §, jossa säädettäisiin strategiarahoituksen myöntämisperusteista. Ehdotetun säännöksen mukaan strategiarahoituksen osuus olisi enintään neljä prosenttia 9 §:n 1 momentissa tarkoitettusta määrärahasta. Strategiarahoituksen prosentuaalinen osuus päätettäisiin valtion talousarviossa ja osuus voisi vaihdella vuosittain. Strategiarahoituksena myönnettäisiin lain 44 §:n 1 momentissa tarkoitettut valtionavustukset.

32 i §. *Arvonlisäveron korvaaminen yksityiselle ammatillisen koulutuksen järjestäjälle.* Voimassa olevan lain 32 §:n mukaan ammatillisen koulutuksen yksikköhintoja korotetaan yksityisen koulutuksen järjestäjän osalta siten, että korotus vastaa yksityisten koulutuksen järjestäjien maksamien arvonlisäverojen osuutta yksityiselle koulutuksen järjestäjälle aiheutuneista arvonlisäverottomista kustannuksista. Kuntien ja kuntayhtymien järjestämän ammatillisen koulutuksen yksikköhintoja ei ole vastaavasti korotettu, koska kunnilla on arvonlisäverolain 130 §:n mukaisesti oikeus saada palautusmenettelyn kautta takaisin verotonta toimintaa varten tehtyihin hankintoihin sisältyvät arvonlisäverot.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistamisen myötä yksityisten koulutuksen järjestäjien suorittamia arvonlisäveroja ei voitaisi enää jatkossa korvata yksikköhintaa korottamalla. Yksityisten ammatillisen koulutuksen järjestäjien lakisääteisistä tehtävistä aiheutuviin arvonlisäveromenojen osalta ehdotetaan siirryttäväksi niin sanotun euro-eurosta periaatteen mukaiseen kompensatiomenettelyyn. Menettely vastaisi periaatteiltaan yliopistolain ja ammattikorkeakoululain mukaista menettelyä. Maksamismenettely olisi ammattikorkeakoululaisissa säädetyn kaltainen eli maksatuksessa ei käytettäisi arvioperusteista ennakkomaksumenettelyä, vaan korvaus perustuisi viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaisiin tietoihin. Näin ollen tilinpäätöksen mukaiset toteutuneet korvattavat arvonlisäveromenot otettaisiin huomioon kaksi vuotta tilinpäätösvuotta myöhemmän talousarviovuoden arvonlisäverokompensaation mitoituserusteena.

Ehdotetun säännöksen mukaan yksityiselle ammatillisen koulutuksen järjestäjälle korvattaisiin arvonlisäverolain 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus koulutuksen järjestäjälle aiheutuneista kustannuksista. Arvonlisäverolain 39 §:n mukaan arvonlisäveroa ei suoriteta koulutuspalvelun myynnistä. Veroa ei myöskään suoriteta, kun koulutustoimen harjoittaja luovuttaa koulutuksensaajalle koulutuksen yhteydessä koulutukseen tavanomaisesti liittyviä palveluja ja tavaroita. Oppilaitoksessa koulutuksensaajalle tapahtuvasta ravintola- tai ateriapalvelusta ei suoriteta veroa, kun palvelu tapahtuu koulutuksen yhteydessä ja palvelu liittyy tavanomaisesti koulutukseen. Arvonlisäverolain 40 §:n mukaan koulutuspalvelulla tarkoitetaan yleissivistävää ja ammatillista koulutusta, korkeakouluopetusta sekä taiteen perusopetusta, jota lain nojalla järjestetään tai jota lain nojalla avustetaan valtion varoin.

Arvonlisäverokorvaus myönnettäisiin vain sellaisesta koulutustoiminnasta, jota rahoitetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain perusteella. Arvonlisäverokorvaus ei kattaisi maksullisena palvelutoimintana järjestettävää koulutusta, joka järjestetään liiketaloudellisin perustein. Jos toiminnassa on mahdollisuus hakeutua arvonlisäverovelvolliseksi, korvausta ei maksettaisi.

Ehdotetun säännöksen mukaan korvaus perustuisi viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaisiin tietoihin. Koulutuksen järjestäjän tulisi kirjanpidossaan pystyä erittelemään arvonlisäverokorvaukseen oikeuttavaan toimintaan liittyvät arvonlisäverot.

32 j §. *Uuden koulutuksen järjestäjän suoritteiden määrittely.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 32 j §, jossa säädettäisiin uuden koulutuksen järjestämisluvan saaneen koulutuksen järjestäjän suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrittelystä. Ehdotettu säännös on tarpeen, koska suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen myöntämisperusteena käytetään varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien toteutuneita suoritteita. **46 §.** Pykälä ehdotetaan kumottavaksi.

48 §. *Opiskelija- ja oppilasmäärien laskeminen.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi teknisuonteinen muutos, koska ammatillisen peruskoulutuksen rahoitus ei jatkossa määräytyisi laskentapäivien opiskelijamäärien perusteella. Pykälän 1 momentista poistettaisiin ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärien laskentaa koskevat säännökset.

Pykälän 4 momentissa säädetään, että oppilas tai opiskelija voidaan lukea rahoituksen perusteena olevaksi suoritteeksi vain yhdessä lain soveltamisalaan kuuluvassa koulutuksessa. Ammatillisen koulutuksen rahoituksessa ei enää käytettäisi suoritteina opiskelijamääriä. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että ammatillisen koulutuksen osalta opiskelijan koulutukseen osallistumisen perusteella määräytyvät 32 b §:ssä tarkoitetut opiskelijavuodet voitaisiin lukea samanaikaisesti rahoituksen perusteena olevaksi suoritteeksi vain yhdessä tämän lain soveltamisalaan kuuluvassa koulutuksessa. Käytännössä säännös rajoittuisi ammatillisen koulutuksen osalta vain perusrahoituksen myöntämiseen, koska opiskelijavuosia käytetään suoritteina perusrahoitusosuudessa.

49 §. *Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden vahvistaminen.* Pykälästä kumottaisiin ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskemisessa käytettäviä suoritteita koskevat säännökset. Pykälän 1 momentista poistettaisiin säännökset opiskelijatyövuosien, oppisopimukseen järjestettävän lisäkoulutuksen oppisopimusten ja opiskelijatyöpäivien vahvistamisesta. Pykälän 2 ja 3 momentit kumottaisiin kokonaan.

Pykälän uudessa 2 momentissa säädettäisiin ammatillisen koulutuksen uuden rahoitusjärjestelmän mukaisten suoritteiden vahvistamisesta. Ehdotetun säännöksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaisi ammatillisen koulutuksen seuraavan varainhoitovuoden laskennallisen rahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrän. Ministeriö päättäisi ehdotetun 32 c §:n mukaisesti tavoitteellisen opiskelijavuosien määrän sekä vahvistaisi suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen perusteena käytettävät suoritteet edellisten vuosien toteutuneiden tietojen perusteella.

50 §. *Rahoituksen myöntäminen ja tarkistaminen.* Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää 6, 10 ja 19—22 §:ssä tarkoitetun valtionosuuden sekä 7 ja 11 §:ssä tarkoitetun rahoituksen käyttökustannuksiin hakemuksetta kunnalle tai muulle 1 ja 2 §:ssä mainitun lain mukaisen toiminnan järjestäjälle. Mainituista säännöksistä ammatillista koulutusta koskevat 6 §:n säännös valtionosuuden myöntämisestä kunnalle, 7 §:n säännös rahoituksen myöntämisestä kuntayhtymälle tai yksityiselle koulutuksen järjestäjälle sekä 10 §:n säännös valtionosuuden myöntämisestä ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjälle.

Ehdotettujen muutosten mukaisesti lain 6 ja 7 §:iin ei enää jatkossa sisältyisi ammatillisen koulutuksen rahoitusta koskevaa sääntelyä, vaan niissä säädettäisiin ainoastaan lukiokoulutuksen rahoituksen myöntämisestä. Ammatillisen koulutuksen osalta vastaavat säännökset koottaisiin lain 10 §:ään. Uudessa 10 §:n 1 momentissa säädettäisiin rahoituksen myöntämisestä ammatillisen koulutuksen järjestäjälle ja 2 momentissa säädettäisiin valtionosuuden myöntämisestä ammatillisen koulutuksen järjestäjänä toimivalle kunnalle. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että opetus- ja kulttuuriministeriö myöntäisi hakemuksetta myös 10 §:n 2 momentissa tarkoitetun valtionosuuden kunnalle ja 10 §:n 1 momentissa tarkoitetun tarkoituksen muulle ammatillisen koulutuksen järjestäjälle.

Voimassa olevan pykälän 2 momentissa säädetään 1 momentin mukaisesti myönnetyn rahoituksen tarkistamisesta. Ammatillisessa koulutuksessa rahoitus myönnettäisiin jatkossa suoraan lopullisena eikä sitä tarkistettaisi varainhoitovuoden toteutuneiden suoritteiden perusteella. Momentista ehdotetaan poistettavaksi ammatillista peruskoulutusta koskeva säännös rahoituksen tarkistamisesta. Lisäksi viittaus 10 §:ään muutettaisiin vastaamaan pykälän uutta sisältöä eli jatkossa tarkistuksen ulkopuolella olevaksi säädettäisiin 10 §:ssä tarkoitettu rahoitus kokonaisuudessaan.

57 §. Valtionapuviranomainen. Pykälässä sisältää säännökset valtionapuviranomaisesta rahoituslaissa tarkoitettujen valtionavustusten myöntämisessä. Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan Opetushallitus on valtionapuviranomainen ammatillisen koulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen kehittämistä, kokeilua ja toiminnan käynnistämistä sekä toimintaan liittyviä tarpeellisia erityistehtäviä koskevissa asioissa. Momentin 3 kohdan mukaan Opetushallitus on valtionapuviranomainen lain 45 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 46 §:ssä tarkoitettuja valtionavustuksia koskevissa asioissa. Pykälän 3 momentin mukaan valtionapuviranomainen muissa kyseisessä laissa tarkoitetuissa asioissa on opetus- ja kulttuuriministeriö.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan säännös Opetushallituksen toimimisesta ammatillisen koulutuksen valtionapuviranomaisena säännöksessä mainituissa tehtävissä ehdotetaan kumottavaksi. Uuden rahoitusjärjestäjän mukainen strategiarahoitusosuus myönnettäisiin valtionavustuksena ja opetus- ja kulttuuriministeriö toimisi pääsääntöisesti valtionapuviranomaisena strategiarahoituksen myöntämisessä. Ministeriö voisi kuitenkin delegoida valtionavustusten myöntämistoimintaa myös Opetushallitukselle.

Pykälän 2 momentin 3 kohdasta poistettaisiin viittaus kumottavaan 46 §:ään. Säännöksessä mainitut 45 §:n 2 ja 3 momentit koskevat perusopetuslain ja lukiolain mukaisen toiminnan valtionavustusten myöntämistä ja niitä ei ehdoteta muutettavaksi.

59 §. Neuvottelumenettely. Pykälässä säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön ja Suomen Kuntaliitto ry:n välisestä neuvottelumenettelystä. Ammatillisen koulutuksen rahoitus ei enää jatkossa perustuisi toteutuneisiin kustannuksiin ja yksikköhintoihin. Ammatillisen koulutuksen rahoitukseen sisältyisi kuitenkin jatkossakin kuntien rahoitusosuus, joten lakisääteinen neuvottelumenettely on tarpeen säilyttää myös ammatillisen koulutuksen osalta.

Säännöksen sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan uutta ammatillisen koulutuksen rahoitusmallia. Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi neuvotella Suomen Kuntaliitto ry:n kanssa ammatillisen koulutuksen määrärahasta. Pykälän 2 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan ministeriön olisi myös neuvotel-

tava Suomen Kuntaliitto ry:n kanssa siitä, mitä tietoja on pidettävä tarpeellisina ammatillisen koulutuksen rahoituksen määräämistä varten.

1.3 Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta

1 Luku. Yleiset säännökset

3 §. Määritelmät. Pykälän 1 momentin 9 kohdassa olevia viittauksia ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettuun lakiin ehdotetaan muutettavaksi lakiehdotuksen 1 mukaisesti lakiin ammatillisesta koulutuksesta. Oppilas- termi muutettaisiin vastaamaan lakiehdotuksen 1 mukaista opiskelijäkäsitettä.

5 §. Palvelujen tuottaminen ja hankkiminen. Pykälän 1 momentissa säädetään työ- ja elinkeinoviranomaisen julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tuottamisesta ja hankkimisesta pääsääntöisesti valtion talousarviossa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon alan pääluokassa työllisyyden edistämiseen ja työttömyyden torjuntaan tarkoitetuilla määrärahoilla.

Ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevan ehdotuksen mukaisesti pykälän 1 momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisen koulutuksen järjestämisluvan ja työvoimakoulutuksen koulutustehtävän saaneet koulutuksen järjestäjät voisivat järjestää työvoimakoulutuksena mainitun lain mukaista koulutusta. Kyse ei olisi työ- ja elinkeinoviranomaisen tuottamasta tai sen hankkimasta koulutuksesta, vaan koulutuksen järjestäjän ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisesti järjestämästä ja valtionosuusrahoituksella rahoitetusta työvoimakoulutuksesta.

Pykälän 2 ja 3 momentti koskevat niiden sanamuotojen mukaan hankittavaa koulutusta eivätkä ne soveltuisi ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan saaneen koulutuksen järjestäjän työvoimakoulutuksen koulutustehtävän perusteella järjestämään ja valtionosuusrahoituksella rahoitettavaan työvoimakoulutukseen. Momentit vastaisivat voimassa olevan pykälän 2 ja 3 momenttia.

5 Luku Työvoimakoulutus

1 §. Työvoimakoulutus. Pykälässä säädetään työvoimakoulutuksen tavoitteista. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin säännös työvoimakoulutuksena tarjottavasta ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettusta koulutuksesta. Työvoimakoulutuksena voitaisiin siten nykytilasta poiketen järjestää myös ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta. Pykälässä säädetty ei koske työnhakijan omaehtoisen opiskelun tukemista työttömyysetuudella, josta säädetään lain 6 luvussa. Koska aikuisten perusopetusta ei ole tarkoitus enää järjestää työ- ja elinkeinoviranomaisen tuottamana tai hankkimana, vaan työnhakijan perusopetuslain mukaisten opintojen tukeminen työttömyysetuudella on tarkoitus järjestää vuodesta 2018 alkaen omaehtoisten opintojen tukemisella, ehdotetaan 2 momentista poistettavaksi säännös, jonka mukaan työvoimakoulutuksena voidaan tarjota aikuisten perusopetusta.

2 §. Korkeakoulututkintoon johtavien opintojen hankkiminen työvoimakoulutuksena. Pykälässä säädetään korkeakoulututkintoon johtavien opintojen hankkimisesta työvoimakoulutuksena henkilöasiakkaalle keskeytyneiden korkeakouluopintojen loppuunsaattamiseksi. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi, koska korkeakoulututkintoon johtavia opintoja ei jatkossa järjestettäisi

työvoimakoulutuksena. Työnhakijan korkeakoulututkintoon johtavia opintoja voitaisiin jatkossakin tukea työttömyysetuudella omaehtoisina opintoina.

3 §. Opiskelijavalinta. Pykälässä säädetään opiskelijoiden valitsemisesta työvoimakoulutukseen. Pykälän 1 momentti vastaisi voimassa olevaa 1 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin työvoimakoulutuksena järjestettyyn ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiseen koulutukseen valitsemisesta. Voimassa olevassa 2 momentissa säädetään opiskelijavalintaan työvoimakoulutuksessa sovellettavista ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain, ammattikorkeakoululain ja yliopistolain säännöksistä. Koska korkeakoulututkintoon johtavia opintoja ei järjestettäisi työvoimakoulutuksena, koskisi 2 momentti vain valittaessa opiskelijoita työvoimakoulutuksena järjestettyyn ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiseen koulutukseen. Säännöksen mukaan opiskelijoita valittaessa sovellettaisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 30 §:n säännöksiä esteettömyydestä ja tutkinnon suorittajaksi ottamisen edellytyksistä, 28 §:n 2 momentin säännöksiä opiskelijaksi ottamisen edellytyksistä ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen sekä 31 §:n säännöksiä tutkinnon suorittajaksi ottamiseen liittyvästä tiedonsaannista. Työvoimakoulutukseen ei siten sovellettaisi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 4 luvun säännöksistä 27 §:n säännöksiä hakeutumisesta ja hakumenetelyistä, 28 §:n 1 momentin säännöstä koulutuksen järjestäjän tekemästä opiskelijaksi tai tutkinnon suorittajaksi ottamisen yleisiä edellytyksiä koskevasta arvioinnista, 29 §:n säännöksiä valintaperusteista eikä 32 §:n säännöksiä tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamista koskevasta päätöksestä.

Pykälän 3 momentin mukaan työ- ja elinkeinotoimisto vastaisi nykytilaa vastaavasti opiskelijoiden valitsemisesta työvoimakoulutukseen. Momentissa ei enää säädettäisi korkeakoulututkintoon johtavien opintojen työvoimakoulutukseen opiskelijaksi ottamisesta.

Pykälän 4 momentti vastaisi voimassa olevaa 4 momenttia.

4 §. Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet. Pykälässä säädetään opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista työvoimakoulutuksessa. Pykälän 1 momentti vastaisi pääosin voimassa olevan pykälän 1 ja 2 momentteja ja koskisi työ- ja elinkeinoviranomaisen tuottamaa, ammatillisen koulutuksen järjestäjän järjestämää ja hankittua työvoimakoulutusta. Pykälän 2 momentissa oleva säännös korkeakouluopintojen riittävästä edistymisestä poistettaisiin tarpeettomana. Pykälän 1 momentin mukaan opiskelijalla olisi nykytilaa vastaavasti oikeus saada koulutus- tai opetussuunnitelman mukaista opetusta ja oikeus suorittaa opintoja työvoimakoulutuksen keston ajan. Opiskelijan tulisi osallistua säännöllisesti opetukseen ja edetä opinnoissaan koulutus- tai opintosuunnitelmassa tarkoitettulla tavalla. Ammatillisen koulutuksen osalta koulutus- ja opintosuunnitelmalla tarkoitettaisiin henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa ja sen mukaista opetusta sekä näyttöjä. Opiskelijan osallistumisvelvollisuudesta säädettäisiin myös ammatillisesta koulutuksesta annettavassa laissa. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisessa työvoimakoulutuksessa opiskelijan oikeuksista, kuten oikeudesta maksuttomaan ateriaan tai opiskeluhuoltoon ja velvollisuuksista kuten salassapidosta olisi lisäksi voimassa mitä niistä ammatillisesta koulutuksesta annettavassa laissa säädetään.

Muuhun kuin 2 momentissa tarkoitettuun ammatilliseen koulutukseen eli työvoimakoulutuksena hankittavaan koulutukseen sovellettaisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja sen nojalla annettuja säännöksiä oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön, huumausaine-

testaukseen, kurinpitoon ja kurinpitoon asuntolassa, häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistamiseen, kurinpitomenettelyn suhteesta syytteen vireilläoloon ja tuomioistuinten ratkaisuun, oikeuteen ottaa haltuun esineitä tai aineita, oikeuteen tarkastaa opiskelijan tavarat, haltuun ottamiseen ja tarkastamisen yleisiin periaatteisiin, haltuun otettujen esineiden ja aineiden luovuttamiseen ja hävittämiseen, opiskelijan salassapitovelvollisuuteen. Hankittavaan työvoimakoulutukseen sovelletaan kyseisiä lainkohtia, vaikka ne eivät kuulukaan mainitun lain piiriin. Tämän lisäksi työ- ja elinkeinoviranomaisilla olisi nykytilaa vastaavasti käytössä yleiset hankintaehdot, joissa on määritelty tietyt asiat opiskeluun liittyen, kuten koulutuksen loma-ajat, annettava ohjaus ja tukipalvelut sekä todistukset ja niin edelleen.

6 §. Koulutukseen liittyvä työssäoppiminen. Pykälässä säädettäisiin muuhun kuin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiseen koulutukseen työvoimakoulutuksena järjestettyyn koulutukseen liittyvästä työssäoppimisesta. Voimassa oleva säännös koskee työssäoppimisen lisäksi työvoimakoulutuksena hankittuihin korkeakouluopintoihin liittyvästä harjoittelusta. Pykälän otsikosta ja säännöksistä poistettaisiin harjoittelua koskevat säännökset, koska työvoimakoulutuksena ei jatkossa järjestettäisi korkeakouluopintoja. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiseen koulutukseen liittyvästä työpaikalla järjestettävästä koulutuksesta säädettäisiin mainitussa laissa ja se koskisi myös työvoimakoulutuksena järjestettyä koulutusta.

Voimassa olevan 3 momentin mukaan työssäoppimisjakson järjestäjä vastaa opiskelijan työturvallisuudesta työssäoppimisjakson aikana siten kuin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 19 §:ssä ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 10 §:ssä säädetään. Koulutuspalvelun tuottaja on velvollinen järjestämään opiskelijoille työssäoppimis- ja harjoittelujaksojen ajaksi ryhmävastuuvakuutuksen. Momentissa oleva viittaus ammatillisesta koulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettuihin lakeihin muutettaisiin viittaukseksi työturvallisuuslakiin. Työturvallisuuslain 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan lakia sovelletaan myös oppilaan ja opiskelijan työhön koulutuksen yhteydessä.

6 Luku. Työttömyysetuudella tuettu työnhakijan omaehtoinen opiskelu

3 §. Opintoja koskevat edellytykset. Pykälän 1 momentin 1 kohtaa muutettaisiin terminologisesti vastaamaan 1 lakiehdotuksessa ammatillisen koulutuksen ja tutkinnon suorittamista koskevia termejä. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen koulutus ei olisi tutkintoon tai sen osaan johtavaa vaan mainitun lain mukaisen määritelmän mukaan tutkintokoulutuksen tavoitteena on tutkinnon tai sen osan suorittaminen. Korkeakoulussa opinnot sen sijaan voivat johtaa tutkinnon tai sen osan suorittamiseen.

13 Luku. Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmä

3 §. Rekisterikohtaiset tiedot. Pykälän 3 momentin 4 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että palveluntuottajarekisteriin voitaisiin tallettaa asiakaspalvelua varten ei vain hankittua vaan myös muuta julkista työvoima- ja yrityspalvelua koskevat tiedot.

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018. Lain voimaan tullessa meillä olevaan työvoimakoulutukseen sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

1.4 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

1 §. *Lain soveltamisala.* Oppilas- ja opiskelijahuoltolain soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että ehdotetussa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa koulutuksessa olevista opiskelijoista oikeus oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaiseen opiskeluhooltoon olisi ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa tai valmentavassa koulutuksessa olevalla opiskelijalla.

Voimassa olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaiseen opiskeluhooltoon on ollut oikeus ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisessa koulutuksessa olevalla opiskelijalla, pois lukien ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 §:n 4 momentissa tarkoitettut yksityisopiskelijat. Voimassa olevaa oppilas- ja opiskelijahuoltolakia ei ole sovellettu ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa koulutuksessa olevaan opiskelijaan silloinkaan kun kyse on ollut ammatilliseen perustutkintoon valmistavasta koulutuksesta eikä ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 17 §:ssä tarkoitettussa oppisopimuskoulutuksessa olevaan opiskelijaan, jos oppisopimuskoulutuksena on järjestetty näyttötutkinnon suorittamiseen valmistavaa koulutusta tai sellaista lisäkoulutusta, joka ei johda tutkintoon.

Nykytilaa vastaavasti oppilas- ja opiskelijahuoltolakia ei sovellettaisi opiskelijaan, joka olisi sellaisessa tutkintokoulutuksessa, jonka tavoitteena on ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon suorittaminen taikka joka olisi muussa ammatillisessa koulutuksessa kuin perustutkinto- tai valmentavassa koulutuksessa.

10 §. *Opetuksen ja koulutuksen tueksi järjestettävät sosiaali- ja terveystalvet erityisoppilaitoksissa.* Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 10 §:n 1 momentissa säädetään opetuksen ja koulutuksen tueksi järjestettävistä sosiaali- ja terveystalvetuista erityisoppilaitoksissa. Voimassa olevassa momentissa erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän saaneelle ammatillisen koulutuksen järjestäjälle annetaan mahdollisuus järjestää opiskelijoille terveydenhuollon palveluja tekemällä tästä ilmoitus aluehallintovirastolle. Pykälän 1 momentissa oleva säännös, joka koskee ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 20 §:n 2 momentin nojalla erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän saaneita koulutuksen järjestäjiä ehdotetaan muutettavaksi koskemaan ehdotettavan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain nojalla vaativan erityisen tuen koulutustehtävän saanutta koulutuksen järjestäjää.

24 §. *Valtakunnallinen ohjaus.* Lain 24 §:n 2 momentin mukaan kodin ja oppilaitoksen yhteistyön sekä opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista päätetään osana opetussuunnitelman perusteita siten kuin perusopetuslaissa, lukio-laissa ja ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa säädetään. Ammatillisessa koulutuksessa ei jatkossa laadittaisi opetussuunnitelman perusteita, joten momentissa oleva viittaus ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ehdotetaan poistettavaksi.

1.5 Opintotukilaki

4 §. *Opintotukeen oikeuttavat opinnot.* Opintotukilain 4 §:ssä säädetään opintotukeen oikeuttavista opinnoista. Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että sen 1 kohdan mukaan opintotukea myönnettäisiin 1. lakiehdotuksen mukaista ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaista koulutusta suorittavalle opiskelijalle. Voimassa olevan opintotukilain 4 §:n 3 momentin 1 ja 2 kohdan mukaan opintotukea myönnetään opiskelijalle, joka suorittaa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa säädettyä ammatillista koulutusta tai ammatillisesta

aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta tai muuta ammatillista lisäkoulutusta. Voimassa olevan 4 §:n 3 momentin 1 ja 2 kohdassa viitatu ammatillisesta peruskoulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetut lait ehdotetaan kumottavaksi lailla ammatillisesta koulutuksesta.

5 a §. Päätoimiset opinnot. Säännöksen mukaan opintotukilaissa päätoimiseksi katsottaisiin koulutus, jonka tavoitteena on ammatillisen perustutkinnon suorittaminen, jos tutkinnon laajuus olisi keskimääri 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohden. Ammatillisen perustutkintokoulutuksen päätoimisuutta tulisi siten arvioida tutkinnon laajuuden ja opiskeluajan perusteella. Ammatillinen perustutkinto olisi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 9 §:n mukaan pääsääntöisesti 180 osaamispistettä. Tällöin opinnot katsottaisiin päätoimisiksi, jos opiskelu-aika olisi enintään yhteensä 40 kuukautta eli käytännössä kolme vuotta ja neljä kuukautta. Muu ammatillinen koulutus ja muut kuin 1 tarkoitetut korkeakouluopinnot ja 2 momentissa tarkoitetut lukio-opinnot olisivat päätoimisia, jos opetusohjelman mukainen laajuus olisi keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia. Sääntely vastaisi mahdollisimman pitkälle nykytilaa, jonka mukaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisessa koulutuksessa opintojen päätoimisuutta on arvioitu opiskelijan keskimäärin suorittamien viikkotuntien perusteella. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus olisi nykytilaa vastaavasti kuitenkin aina päätoimista.

6 §. Opintotuen saamisen rajoitukset. Opintotukilain 6 §:ssä säädetään opintotuen saamisen rajoituksista. Pykälän 1 momentin 3 kohdassa oleva viittaus ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisesti järjestettyyn oppisopimuskoulutukseen ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisesti järjestettyyn oppisopimuskoulutukseen.

7 §. Opintotukeen oikeuttava aika. Ehdotetun 7 §:n 7 momentin mukaan muissa kuin korkeakouluopinnoissa tukea myönnettäisiin säännönmukaiselle opiskeluajalle. Säännönmukaisen opiskeluajan päätyttyä opintotukea voidaan myöntää enintään 12 kuukauden ajalle. Säännönmukaisella opiskeluajalla tarkoitettaisiin opinnoille säädettyä pidentämätöntä suoritusaikaa taikka opetussuunnitelman tai opetusohjelman mukaista suoritusaikaa, jos suoritusaikaa ei ole lainsäädännössä määritelty. Koska ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ei säädettäisi ammatilliselle perustutkinnolle, ammattitutkinnolle tai erikoisammattitutkinnolle, ammatilliseen tai muulle ammatilliselle koulutukselle suoritusaikaa, määräytyisi tukeen oikeuttava aika opiskelijan opetusohjelman mukaisen suoritusajan mukaisesti, jos muut tuen myöntämisen edellytykset kuten opintojen päätoimisuusedellytykset täyttyisivät. Ammatilliseen koulutukseen valmentavan sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen kestosta säädettäisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 7 §:ssä. Mainitun pykälän mukaan ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus tulee suorittaa yhdessä vuodessa, jollei opiskelijalle sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi myönnetä suoritusajaa pidennystä. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa suoritus-aika määräytyisi opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Koulutuksen järjestäjä päättäisi koulutuksen suoritusajasta, mutta suoritus-aika voisi olla enintään kolme vuotta.

Lukiolain 24 §:ssä säädetään opiskeluajasta. Pykälän 1 momentin mukaan lukion oppimäärä tulee suorittaa enintään neljässä vuodessa, jollei opiskelijalle perustellusta syystä myönnetä suoritusajaa pidennystä. Lukiokoulutuksen suorittamiseksi tukeen oikeuttava säännönmukainen suoritus-aika olisi lukiolaissa säädetty neljä vuotta. Opintotukea voitaisiin päätoi-

misuusedellytyksen perusteella kuitenkin myöntää enintään sille ajalle, kuin opinnot voidaan opintotukilain 5 a §:n 2 momentin mukaisesti katsoa päätoimisiksi.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ammatillisesta koulutuksesta annettavaan lakiin ehdotetaan useita asetuksen- ja määräyksenantovaltuuksia.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin...

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädettäisiin...

Opetusministeriölle osoitettaisiin määräyksenantovaltuuksia...

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa ehdotetaan valtioneuvoston asetuksella säädettäväksi... Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädettäisiin...

Valtioneuvoston tai opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädettävät keskeiset ehdotukset on kuvattu lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa. Lisäksi esityksen liitteenä on luonnos opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseksi ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista.

3 Voimaantulo

Ammatillisesta koulutuksesta annettava uusi laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018. Lakiin sisältyisi kuitenkin useita siirtymäsäännöksiä, joilla turvattaisiin koulutuksen järjestäjien ja opiskelijoiden asemaa siirtymävaiheessa. Siirtymäsäännöksiä on kuvattu lakiehdotuksen yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamista ehdotetaan tulevaksi myös voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018. Lakia sovellettaisiin ensimmäisen kerran varainhoitovuoden 2018 rahoitukseen. Lain 9 §:n 2 momenttia sovellettaisiin kuitenkin ensimmäisen kerran varainhoitovuodelle 2020 myönnettävään rahoitukseen, koska hallituksen päätöksen mukaisesti indeksikorotuksia ei toteuteta vuosina 2017–2019.

Lakiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta sisältyisi lakiehdotuksen 32 a §:ssä säädettyjä rahoitusosuuksia koskeva siirtymäsäännös. Ehdotuksen mukaan vuosina varainhoitovuosina 2018–2021 perusrahoituksen prosenttiosuutta vähennettäisiin asteittain kohti 50 prosenttia ja samalla vastaavasti kasvatettaisiin suoritus- ja vaikuttavuusrahoitusosuuksien prosenttiosuuksia. Lain 32 a §:n mukaisia rahoitusosuuksien prosenttiosuuksia käytettäisiin ensimmäinen kerran varainhoitovuoden 2022 rahoituksen myöntämisessä.

Lakiin sisältyisi myös siirtymäsäännös, jonka mukaan varainhoitovuosina 2018 ja 2019 suoritusrahoituksen määräytymisperusteena ei käytettäisi suoritettuja tutkinnon osia. Näin ollen varainhoitovuosien 2018 ja 2019 suoritusrahoitus määräytyisi pelkästään suoritettujen tutkintojen perusteella. Suoritetut tutkinnon osat otettaisiin käyttöön rahoituksen määräytymisperusteena varainhoitovuodesta 2020 lähtien. Tutkinnon osia ei ole perusteltua käyttää tätä aiempien varainhoitovuosien rahoituksen perusteena, koska ennen lain voimaan tuloa suoritettuja

tutkinnon osia ei ole käytetty rahoituksen perusteena eikä niistä ole kerätty riittävän luotettavia tietoja.

Tarkoituksena on lisäksi säätää opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella, että suoritettujen tutkinnon osien painoarvo suoritusrahoituksen perusteena kasvaisi vähitellen eli alkuvaiheessa suoritettujen tutkintojen painoarvo olisi suurempi kuin tutkinnon osien. Osaamispisteet otettaisiin ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa käyttöön vasta vuodesta 2019 lukien. Vanhojen tutkinnon perusteiden voimassa oloa koskevien siirtymäsäännösten vuoksi esimerkiksi vuosina 2018 ja 2019 suoritettaisiin vielä paljon vanhojen perusteiden mukaisia tutkinnon osia, joita ei ole määritelty osaamispisteinä. Vanhojen perusteiden tutkinnon osien mitoitus ei ole täysin yhteismitallista uusien tutkinnon perusteiden kanssa, joten on perusteltua, että tutkinnon osien painoarvo olisi melko pieni, kunnes valtaosan suoritetuista tutkinnon osista arvioidaan olevan uusien tutkinnon perusteiden ja osaamispisteisiin perustuvan laajuuden mukaan suoritettuja.

Lakiin sisältyisi myös vaikuttavuusrahoituksen määräytymisperusteena käytettävää opiskelija- ja työelämäpalautetta koskeva siirtymäsäännös. Ehdotetun säännöksen mukaan vaikuttavuusrahoituksen määräytymisperusteena ei varainhoitovuosina 2018 ja 2019 käytettäisi opiskelijapalautetta eikä varainhoitovuosina 2018–2021 työelämäpalautetta. Opiskelijapalaute kerättäisiin ensimmäisen kerran vuonna 2018, jolloin sitä voitaisiin käyttää varainhoitovuoden 2020 rahoituksen perusteena. Työelämäpalaute kerättäisiin ensimmäisen kerran vuonna 2020, jolloin sitä voitaisiin käyttää varainhoitovuoden 2022 rahoituksen perusteena.

Muut liitelait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018 samanaikaisesti ammatillisen koulutuksen lainsäädännön uudistamisen kanssa.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Puuttuu lausuntoversiosta. Täydennetään myöhemmin.

1.

Laki

ammattillisesta koulutuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluvista ammatillisista tutkinnoista, ammatillisen osaamisen hankkimiseksi tarvittavasta koulutuksesta sekä ammatillisen osaamisen osoittamisesta ja todentamisesta.

2 §

Ammatillisten tutkintojen ja ammatillisen koulutuksen tarkoitus

Tässä laissa tarkoitettujen tutkintojen ja koulutuksen tarkoituksena on kohottaa ja ylläpitää väestön ammatillista osaamista, antaa mahdollisuus ammattitaidon osoittamiseen sen hankkimistavasta riippumatta, kehittää työ- ja elinkeinoelämää ja vastata sen osaamistarpeisiin, edistää työllisyyttä, antaa valmiuksia yrittäjyyteen ja työ- ja toimintakyvyn jatkuvaan ylläpitoon sekä tukea elinikäistä oppimista ja ammatillista kasvua. Tässä laissa tarkoitettujen koulutuksen tarkoituksena on lisäksi edistää tutkintojen tai niiden osien suorittamista.

Tässä laissa tarkoitettujen koulutuksen tavoitteena on lisäksi tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien, ammatillisen kehittymisen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *tutkinnon suorittajalla* henkilöä, joka on otettu suorittamaan jotakin lain 5 §:ssä tarkoitettua ammatillista tutkintoa tai ammatillisen tutkinnon osaa tai osia;

2) *hakeutujalla* henkilöä, joka on ilmaissut koulutuksen järjestäjälle kiinnostuksensa kehittää ammatillista osaamistaan, mutta joka ei ole vielä jättänyt hakemusta tai jota koulutuksen järjestäjä ei ole vielä ottanut tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi;

3) *koulutuksen järjestäjällä* taho, jolle on myönnetty 3 luvussa tarkoitettu koulutuksen järjestämislupa;

4) *tutkintokoulutuksella* ammatillisen osaamisen hankkimiseksi tarvittavaa koulutusta, jonka tavoitteena on ammatillisen tutkinnon tai sen osan tai osien suorittaminen;

5) *työvoimakoulutuksella* sellaista tässä laissa tarkoitettua koulutusta, johon opiskelijat valitaan työ- ja elinkeinotoimiston toteaman koulutustarpeen perusteella siten kuin siitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) säädetään.

4 §

Yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa

Tutkinnoissa, koulutuksessa ja niiden järjestämisessä tulee ottaa huomioon työ- ja elinkeinoelämän tarpeet. Tutkintoja ja koulutusta suunniteltaessa, järjestettäessä, arvioitaessa ja kehitettäessä sekä osaamistarpeita ennakoidessa tulee tehdä yhteistyötä työ- ja elinkeinoelämän kanssa.

2 luku

Tutkinnot ja koulutukset

5 §

Ammatilliset tutkinnot

Ammatillisia tutkintoja ovat ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot.

Ammatillisessa perustutkinnossa osoitetaan laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin sekä erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito vähintään yhdellä työelämän toimintakokonaisuuteen liittyvällä osa-alueella. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin ammatillisissa perustutkinnoissa osoitettavasta ammattitaidosta ja osaamisesta.

Ammattitutkinnossa osoitetaan työelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattitaitoa, joka on perustutkintoa syvempää tai kohdistuu rajatumpiin työtehtäviin.

Erikoisammattitutkinnossa osoitetaan työelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattitaitoa, joka on syvällistä ammatin hallintaa tai monialaista osaamista.

Ammatillinen perustutkinto ja ammattitutkinto sijoittuvat ammattipätevyys-tunnustamisesta annetun lain (1384/2015) 5 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetulle pätevyystasolle ja erikoisammattitutkinto 3 kohdassa tarkoitetulle pätevyystasolle.

6 §

Tutkintorakenne

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään tutkintorakenteeseen kuuluvat ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot.

Opetushallitus valmistelee 1 momentissa tarkoitetun tutkintorakenteen muuttamista koskevia esityksiä. Esityksiä valmistellessaan Opetushallituksen on kuultava asianomaista työelämätoimikuntaa.

Tutkinnot voivat sisältää osaamisaloja, joilla tarkoitetaan työelämän itsenäiseen toimintakokonaisuuteen liittyvää suuntautumista tutkinnon sisällä. Tutkintoon voidaan myös liittää 17 §:ssä tarkoitettuja tutkintonimikkeitä. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan säätää tutkintojen osaamisalojen ja tutkintonimikkeiden määrittämisessä käytettävistä periaatteista.

7 §

Valmentavat koulutukset

Valmentavilla koulutuksilla tarkoitetaan ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta.

Ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus antaa opiskelijoille valmiuksia ammatilliseen koulutukseen hakeutumiseksi sekä vahvistaa opiskelijoiden edellytyksiä suorittaa ammatillinen tutkinto.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaista opetusta ja ohjausta.

8 §

Muu ammatillinen koulutus

Muu ammatillinen koulutus täydentää ja syventää ammatillista osaamista. Muun ammatillisen koulutuksen tavoitteena ei ole tutkinnon tai sen osan suorittaminen.

Muuna ammatillisena koulutuksena voidaan järjestää myös ansio- ja liikennealentäjän tehtäviin valmistavaa koulutusta, lennonjohtajan tehtäviin valmistavaa koulutusta ja kaupunkiraide liikenteen kuljettajien tehtäviin valmistavia koulutuksia.

9 §

Henkilöstökoulutus

Henkilöstökoulutuksella tarkoitetaan tietyn työnantajan henkilöstölle järjestettävää koulutusta, joka on osin työnantajan rahoittamaa. Henkilöstökoulutuksena voidaan järjestää 5 §:ssä tarkoitettuja tutkintoja ja tutkinnon osia sekä niihin valmistavaa tutkintokoulutusta. Työvoimakoulutuksena järjestettävässä koulutuksessa henkilöstökoulutuksena voidaan järjestää myös 8 §:ssä tarkoitettua muuta ammatillista koulutusta.

10 §

Tutkintojen mitoitusperusteet ja laajuus

Ammatillisten perustutkintojen, ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen sekä tutkintojen osien mitoituksen peruste on osaamispiste.

Ammatillisten perustutkintojen laajuus on 180 osaamispistettä. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan säätää tutkinnon laajuudeksi yli 180 osaamispistettä, jos ammattialaa koskeva sääntely sitä edellyttää.

Ammattitutkintojen laajuus on 120, 150 tai 180 osaamispistettä. Erikoisammattitutkintojen laajuus on 160, 180 tai 210 osaamispistettä. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään ammatti- tai erikoisammattitutkintojen laajuudesta osaamispisteinä.

11 §

Valmentavien koulutusten mitoitusperusteet ja laajuus

Valmentavien koulutusten ja koulutusten osien mitoituksen peruste on osaamispiste. Ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen laajuus on 60 osaamispistettä.

Ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus tulee suorittaa yhdessä vuodessa, jollei opiskelijalle sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi myönnetä suoritusaikaan pidennystä.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa suoritusaika määräytyy opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen suoritusajasta. Koulutuksen suoritusaika voi olla enintään kolme vuotta.

12 §

Tutkinnon osien ja valmentavan koulutuksen osien mitoitusperusteet

Tutkinnon osien ja valmentavan koulutuksen osien osaamispisteet määräytyvät sen mukaan, mikä on niihin sisältyvän osaamisen kattavuus, vaikeusaste ja merkittävyys suhteessa koko tutkinnon tai valmentavan koulutuksen ammattitaitovaatimuksiin ja osaamistavoitteisiin.

13 §

Ammatillisten tutkintojen muodostuminen

Ammatilliset tutkinnot muodostuvat ammatillista tutkinnon osista. Tutkintoon tai siihen sisältyvään osaamisalaan sisältyy vähintään yksi pakollinen ammatillinen tutkinnon osa ja vähintään yksi valinnainen ammatillinen tutkinnon osa.

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, ammatilliseen perustutkintoon sisältyy yhteisiä tutkinnon osia, jotka ovat:

- 1) viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen;
- 2) matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen; ja
- 3) yhteiskunta- ja työelämäosaaminen.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin tutkinnon muodostumisesta 1 momentissa tarkoitetuista tutkinnon osista, yhteisten tutkinnon osien laajuudesta osaamispisteinä, yhteisiin tutkinnon osiin kuuluvista osa-alueista sekä yhteisten tutkinnon osien ja niiden osa-alueiden pakollisuudesta ja valinnaisuudesta.

14 §

Valmentavien koulutusten muodostuminen

Valmentavat koulutukset sisältävät koulutuksen osia. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin valmentavaan koulutukseen kuuluvista koulutuksen osista.

15 §

Tutkinnon perusteet

Opetushallitus määrää tutkinnon perusteet kullekin 6 §:ssä tarkoitettuun tutkintorakenteeseen kuuluvalla tutkinnolla.

Tutkinnon perusteissa määrätään:

- 1) tutkintonimikkeet;
- 2) tutkintojen osaamisalat;
- 3) tutkinnon muodostuminen pakollisista ja valinnaisista tutkinnon osista sekä tutkinnon osien ja yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden laajuus osaamispisteinä siltä osin, kuin näistä ei ole säädetty 13 §:ssä tai sen nojalla;
- 4) tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet sekä osaamisen arviointi;
- 5) ammatillisten perustutkintojen osalta, miltä osin 56 §:n 2 momentissa tarkoitettu mukauttaminen tai 57 §:n 1 momentissa tarkoitettu poikkeaminen ei ole mahdollista.

Opetushallituksen tulee laatia ammatillisten perustutkintojen perusteet siten, että tutkinnot vastaavat laajuudeltaan lukiolain (629/1998) 7 §:ssä säädettyä lukion oppimäärän laajuutta.

Opetushallituksen tulee valmistella tutkinnon perusteet yhteistyössä työ- ja elinkeinoelämän, koulutuksen järjestäjien ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa. Opetushallituksen on tutkinnon perusteita valmistellessaan tehtävä yhteistyötä asianomaisen työelämätoimikunnan kanssa.

16 §

Valmentavan koulutuksen perusteet

Opetushallitus määrää koulutuksen perusteet valmentaville koulutuksille.

Koulutuksen perusteissa määrätään:

- 1) koulutuksen osien pakollisuus ja valinnaisuus sekä laajuus osaamispisteinä siltä osin kuin näistä ei säädetä 14 §:n nojalla; ja
- 2) koulutuksen osien osaamistavoitteet ja osaamisen arviointi.

17 §

Tutkintojen nimien ja tutkintonimikkeiden suojaaminen

Tässä laissa tarkoitettujen tutkintojen nimiä ja tutkintonimikkeitä saa käyttää vain tutkinnoista, jotka on suoritettu tämän lain mukaisesti. Tutkintonimike on nimike, jota voi käyttää suorittuaan hyväksytysti tutkintonimikkeen käyttöön oikeuttavan tutkinnon.

18 §

Jatko-opintokelpoisuus

Tutkintojen yleisestä jatko-opintokelpoisuudesta yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin säädetään yliopistolain (558/2009) 37 §:ssä ja ammattikorkeakoululain (932/2014) 25 §:ssä.

19 §

Oikeus osallistua ylioppilastutkintoon

Ammatillisen tutkinnon suorittajan oikeudesta ylioppilastutkinnon suorittamiseen säädetään lukiolain 18 a §:ssä.

20 §

Kokeilu

Opetus- ja kulttuuriministeriö tai Opetushallitus päättää tässä laissa tarkoitettujen tutkintojen ja koulutusten kehittämiseksi tarpeellisen kokeilun järjestämisestä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan säätää, että lain 6 §:ssä tarkoitettuun tutkintorakenteeseen lisätään kokeilua varten tutkintoja määräajaksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä voidaan kokeilla uusia valmentavia koulutuksia. Näiden kokeilututkintojen tai kokeiltavien valmentavien koulutusten järjestämiseen koulutuksen järjestäjälle myönnetään 3 momentin perusteella lupa määräajaksi. Määräajaksi lisättävän tutkinnon tai kokeiltavan valmentavan koulutuksen laajuus voi poiketa 10 ja 11 §:ssä ja muodostuminen 13 ja 14 §:ssä säädetystä.

Opetushallituksen päätöksellä voidaan käynnistää kokeilu, jossa voidaan poiketa tutkintojen tai koulutuksen perusteista, tutkinnon osaamisaloista tai tutkintonimikkeistä. Kokeilussa suoritettavan tutkinnon tulee olla tavoitteiltaan ja sisällöiltään sellainen, että tutkinnon edellyttämä osaaminen ja ammattitaito sekä kelpoisuus jatko-opintoihin saavutetaan.

Kokeiluun osallistuvat koulutuksen järjestäjät valitaan hakemuksesta. Kokeiluun otetaan mukaan tarvittava määrä koulutuksen järjestäjiä siten, että kokeilulle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Valinnassa otetaan huomioon alueellinen ja kielellinen edustavuus, jos se kokeilun laajuus ja tavoitteet huomioon ottaen on perusteltua. Kokeilulupa voidaan myöntää sellaiselle koulutuksen järjestäjälle, jolla on edellytykset toteuttaa kokeilu sen tavoitteita vastaavalla tavalla ja tutkinnon suorittajien tai opiskelijoiden oikeuksia vaarantamatta. Kokeilulupa myönnetään määräajaksi, kuitenkin enintään kuudeksi vuodeksi.

Opetushallitus määrää kokeilussa noudatettavat tutkinnon tai koulutuksen perusteet.

3 luku

Tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen

21 §

Tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupa

Tässä laissa tarkoitettujen ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupaa (*järjestämislupa*). Järjestämislupa voidaan myöntää hakemuksesta kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle

Tässä laissa tarkoitettuja tutkintoja ja koulutusta voidaan opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä järjestää myös valtion oppilaitoksissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää tutkintojen ja koulutuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta valtion oppilaitoksissa noudattaen mitä 22-24 §:ssä säädetään.

22 §

Tutkintojen järjestämis- ja koulutustehtävä

Järjestämisluvassa määrätään tutkintojen myöntämistehtävä ja koulutuksen järjestämistehtävä (*koulutustehtävä*). Järjestämisluvassa määrätään tutkinnot, joita koulutuksen järjestäjällä on oikeus myöntää ja joihin se voi järjestää tutkintokoulutusta. Koulutustehtävä voidaan rajata koskemaan vain työvoimakoulutuksena järjestettävää koulutusta. Koulutustehtävässä voidaan määrätä myös oikeudesta valtiorahoitteen ansio- ja liikennealentäjän, lennonjohtajan tai kaupunkiraideliikenteen kuljettajien tehtäviin valmistavan koulutuksen järjestämiseen.

Järjestämislupa sisältää 1 momentissa säädetyn lisäksi tarpeelliset määräykset:

- 1) ammatilliseen koulutukseen valmentavasta koulutuksesta;
- 2) työhön ja itsenäiseen elämään valmentavasta koulutuksesta;
- 3) vankien koulutuksesta;
- 4) työvoimakoulutuksesta;
- 5) opetus- ja tutkintokielestä;
- 6) toiminta-alueesta, jonka osaamistarpeisiin koulutuksen järjestäjän toiminta ensisijaisesti vastaa;
- 7) opiskelijavuosien vähimmäismäärästä;
- 8) muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä ehdoista, oikeuksista ja kehittämistehtävistä.

Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus järjestää tutkintoja ja koulutusta 2 momentin 6 kohdassa tarkoitetulla toiminta-alueella. Tutkintoja ja koulutusta saa lisäksi järjestää myös muualla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi määrätä, että koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on huolehtia vaativan erityisen tuen tehtävästä sekä siihen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tuki-tehtävistä. Järjestämisluvassa voidaan määrätä myös muista velvoitteista, jos koulutuksen saatavuuden turvaaminen tai muut tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvät syyt sitä edellyttävät.

Koulutuksen järjestäjä voi järjestää koulutustehtäväänsä liittyen myös 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua muuta ammatillista koulutusta.

23 §

Tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvan myöntämisedellytykset

Järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen on tarpeellista ottaen huomioon valtakunnalliset ja alueelliset osaamistarpeet ja sekä tutkintojen ja koulutuksen tarjonta. Tutkintoja tai koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Järjestämislupa voidaan myöntää hakijalle, jolla on hakemansa koulutustehtävän toteuttamiseksi tarvittava osaaminen ja riittävä yhteistyö työelämän kanssa sekä taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset haetun koulutustehtävän mukaisten tutkintojen ja koulutuksen asianmu-

kaiseen järjestämiseen. Edellytysten arvioinnissa otetaan huomioon toiminnan laatu, vaikuttavuus ja tuloksellisuus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö huolehtii järjestämislupia myöntäessään, että järjestämisluvut muodostavat kokonaisuuden, joka varmistaa ammatillisen koulutuksen riittävän saatavuuden.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään järjestämisluvun hakemiseen liittyvistä menettelyistä, hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja selvityksistä sekä järjestämisluvun myöntämisen tarkemmista edellytyksistä.

24 §

Tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvun muuttaminen ja peruuttaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää hakemuksesta järjestämisluvun muuttamisesta ja peruuttamisesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi ilman hakemusta muuttaa järjestämislupaa, jos tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen merkittävästi poikkeaa osaamis- ja koulutustarpeista tai tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen taikka järjestämisedellytyksiin liittyvät muut erityiset syyt sitä edellyttävät.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi ilman hakemusta peruuttaa järjestämisluvun, jos luvassa tarkoitettua koulutusta ei enää järjestetä tai järjestetyt tutkinnot tai koulutus eivät täytä 23 §:n mukaisia luvan myöntämiseksi säädettyjä edellytyksiä taikka jos tutkinnot tai koulutus järjestetään muuten olennaisesti vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

25 §

Opetusta tukeva palvelu- ja tuotantotoiminta

Koulutukseen voi tarpeen mukaan liittyä koulutustehtävän mukaista opetusta tukevaa palvelu- ja tuotantotoimintaa.

26 §

Työelämätoimikunnat

Opetushallituksen yhteydessä toimii työelämätoimikuntia, joiden tehtävänä on:

1) osallistua näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadun varmistamiseen ja toimittaa tiedot havaitsemistaan puutteista opetus- ja kulttuuriministeriölle;

2) osallistua ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen ja ammatillisten tutkintojen ja niiden perusteiden kehittämiseen yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen kanssa;

3) käsitellä 48 §:ssä tarkoitettut tutkinnon suorittajan osaamisen arviointia koskevat oikaisupyynnöt.

Opetushallitus päättää työelämätoimikuntien tutkintokohtaisesta työnjaosta ja asettaa toimikunnat enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Toimikuntiin nimetään enintään 9 jäsentä kuhunkin. Jäsenten tulee edustaa työnantajia, työntekijöitä, opetusalaa ja, jos itsenäinen ammatin harjoittaminen on alalla laajuudeltaan merkittävää, itsenäisiä ammatinharjoittajia. Lisäksi Opetushallitus voi työelämätoimikunnan esityksestä nimetä toimikuntaan pysyviä asiantuntia-

joita. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin toimikuntien asettamisesta, kokoonpanosta, päätöksenteosta ja tehtävistä.

Opetushallitus päättää työelämätoimikunnan jäsenten palkkiot ja huolehtii toimikunnan maksuliikkeestä, kirjanpidosta ja arkistosta.

27 §

Työelämätoimikuntien sihteeristö

Opetushallituksen yhteydessä toimii työelämätoimikuntien sihteeristö. Sihteeristön tehtävänä on tukea työelämätoimikuntia niiden 26 §:n 1 momentin mukaisissa tehtävissä.

28 §

Rikosoikeudellinen virka- ja vahingonkorvausvastuu

Koulutuksen järjestäjän henkilöstöön, osaamisen arvioijaan ja työelämätoimikuntien jäsenen sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

4 luku

Hakeutuminen ja opiskelijaksi ottaminen

29 §

Hakeutuminen ja hakumenettelyt

Henkilöllä on oikeus vapaasti hakeutua suorittamaan tässä laissa tarkoitettua tutkintoa tai muuta koulutusta. Koulutuksen järjestäjä päättää hakumenettelyistä.

Ammatillisen perustutkinnon suorittajaksi tai valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisessa voidaan käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä. Valtakunnallisista hakumenettelyistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Tätä pykälää ja lain 31 §:ää ei sovelleta henkilöstökoulutukseen. Tässä luvussa säädettyä sovelletaan työvoimakoulutukseen siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädetään.

30 §

Tutkinnon suorittajaksi ja opiskelijaksi ottamisen edellytykset

Tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi voidaan ottaa hakija tai hakeutuja, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan riittävät edellytykset tavoitteena olevan osaamisen hankkimiseen tai tutkinnon suorittamiseen.

Ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä on 1 momentissa säädetyn lisäksi, että:

- 1) hakija tai hakeutuja ei ole suorittanut:

a) ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa (672/2005) tarkoitettua tutkintoa tai sitä tasoltaan vastaavaa tutkintoa;

b) tässä laissa tarkoitettua ammatillista perustutkintoa, ammattitutkintoa tai erikoisammattitutkintoa, valmentavaa koulutusta taikka niitä vastaavaa aikaisempaa tutkintoa tai koulutusta;

c) korkeakoulututkintoa; tai

d) edellä a–c alakohdissa tarkoitettua tutkintoa vastaavaa ulkomaista tutkintoa; ja

2) hakijan tai hakeutujan tavoitteena on valmentavan koulutuksen jälkeen hakeutua suoritamaan tässä laissa tarkoitettua tutkintoa tai tutkinnon osaa.

Hakija tai hakeutuja voidaan kuitenkin ottaa opiskelijaksi ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen, vaikka hän on suorittanut 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettun tutkinnon tai koulutuksen, jos ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen suorittaminen on jatko-opintovalmiuksien hankkimiseksi erityisestä syystä perusteltua.

31 §

Tutkinnon suorittajien ja opiskelijoiden valintaperusteet

Koulutuksen järjestäjä päättää tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisessa käytettävistä valintaperusteista. Tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Edellä 29 §:n 2 momentissa tarkoitettussa valtakunnallisessa hakumenettelyssä käytettävistä valintaperusteista voidaan säätää opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 §

Esteettömyys

Hakijan tai hakeutujan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamiselle. Tutkinnon suorittajaksi ei kuitenkaan voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä koulutukseen liittyviin käytännön tehtäviin oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä, jos 69 §:ssä tarkoitettuihin tutkintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa.

Lain 69 §:ssä tarkoitetuissa tutkinnoissa tutkinnon suorittajaksi ottamisen esteenä on myös tämän lain 69 §:n, ammattikorkeakoululain (932/2014) 33 §:n tai yliopistolain (558/2009) 43 a §:n mukainen opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös, jos toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseen liittyvät seikat sitä edellyttävät.

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa hakijalle tai hakeutujalle tieto siitä, minkälaisia terveydentilaa koskevia vaatimuksia ja muita edellytyksiä tutkinnon tai koulutuksen suorittamiseen liittyy.

Opetushallitus määrää 69 §:ssä tarkoitettuihin tutkintoihin liittyvistä terveydentilaa koskevista vaatimuksista.

33 §

Tutkinnon suorittajaksi ottamiseen liittyvä tiedonsaanti

Hakijan tai hakeutujan tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa tutkinnon suorittajaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot.

Hakijan tai hakeutujan tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa tieto opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, kun kysymys on 69 §:ssä tarkoitetuista tutkinnoista.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tutkinnon suorittajaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät tiedot hakijan ja hakeutujan opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta koulutuksen järjestäjältä, ammattikorkeakoululta ja yliopistolta.

34 §

Päätös tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisesta

Poiketen siitä, mitä hallintolain 7 luvussa säädetään, koulutuksen järjestäjä voi ilmoittaa tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisesta vapaamuotoisesti. Koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin antaa tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamista koskeva kirjallinen päätös muutoksenhakuohjeineen, jos hakija pyytää päätöksen antamista.

Jos päätös tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisesta tehdään käyttäen 29 §:n 2 momentissa tarkoitettuja valtakunnallisia hakumenettelyitä, valitsematta jättämisestä voidaan ilmoittaa hakijalle postitse kirjeellä. Koulutuksen järjestäjän tulee tällöin antaa tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamista koskeva kirjallinen päätös muutoksenhakuohjeineen hakijan pyynnöstä. Hakijan tulee kirjallisesti tai suullisesti pyytää päätöksen antamista 30 päivän kuluessa siitä, kun hakija on saanut tiedoksi ilmoituksen opiskelijavalinnan tuloksesta.

5 luku

Henkilökohtaistaminen

35 §

Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on selvittää ja tunnistaa hakeutujan, tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen sekä henkilökohtaistaa tälle tutkinnon tai valmentavan koulutuksen valinta, osaamisen osoittaminen sekä tarvittavan osaamisen hankkiminen siten kuin jäljempänä tarkemmin säädetään. Koulutuksen järjestäjä selvittää hakeutujan, tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan aiemmin hankkiman ja osoittaman osaamisen hakeutujan, tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan esittämien asiakirjojen ja muun tämän antaman selvityksen perusteella.

Koulutuksen järjestäjä laatii yhdessä hakeutujan, tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan kanssa henkilökohtamisesta asiakirjan (*henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma*). Siltä osin kun osaamisen osoittaminen tai hankkiminen tapahtuu työpaikalla, henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadintaan osallistuu myös hakeutujan, tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan työnantaja taikka muu työpaikan edustaja. Jos työvoimakoulutukseen sisältyy työpaikalla tapahtuvaa osaamisen hankkimista, henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadintaan voi osallistua myös työ- ja elinkeinotoimiston edustaja.

Koulutuksen järjestäjä vastaa henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman päivittämisestä. Suunnitelmaan merkittävistä tiedoista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

36 §

Suoritettavan tutkinnon tai valmentavan koulutuksen valinta

Koulutuksen järjestäjä arvioi ennen tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamista edellä 35 §:n 1 momentissa tarkoitetun selvityksen perusteella yhdessä hakeutujan kanssa tämän suoritettavaksi soveltuvan tutkinnon, tutkinnon osan tai valmentavan koulutuksen. Hakeutuja voidaan ohjata myös 8 §:ssä tarkoitettuun muuhun ammatilliseen koulutukseen.

Henkilöstökoulutuksessa tai muussa sellaisessa koulutuksessa, jonka kustannuksiin osallistuu työnantaja, työntekijän suoritettavaksi soveltuvan tutkinnon tai muun ammatillisen koulutuksen arvioivat kuitenkin yhdessä koulutuksen järjestäjä, työnantaja ja työntekijä.

Poiketen siitä mitä 1 momentissa säädetään 29 §:n 2 momentin mukaisessa valtakunnallisessa hakumenettelyssä hakija otetaan suorittamaan valitsemaansa tutkintoa tai valmentavaa koulutusta.

Mitä tässä pykälässä säädetään, ei sovelleta työvoimakoulutukseen.

37 §

Suoritettavan tutkinnon tai valmentavan koulutuksen valinnan uudelleen arviointi valtakunnallisessa hakumenettelyssä

Jos valtakunnallisessa hakumenettelyssä valituksi tullut tutkinnon suorittaja tai valmentavan koulutuksen opiskelija haluaa perustelluista syistä vaihtaa tutkintoa tai koulutusta, johon on tullut valituksi, koulutuksen järjestäjän tulee arvioida yhdessä tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan kanssa tälle soveltuva tutkinto tai valmentava koulutus uudelleen. Koulutuksen järjestäjän tulee ohjata kyseinen tutkinnon suorittaja tai valmentavan koulutuksen opiskelija edelleen soveltuvaan tutkintoon tai valmentavaan koulutukseen tai muun tarkoituksenmukaisen palvelun piiriin.

38 §

Tutkinnon suorittajan aiemmin hankkiman osaamisen tunnustaminen

Koulutuksen järjestäjän tulee tunnustaa ne tutkinnon suorittajan suorittamat voimassa olevien ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon perusteiden mukaiset tutkinnon osat tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueet, jotka voidaan sisällyttää osaksi suoritettavaa tutkintoa siten kuin tutkinnon muodostumisesta pakollisten tutkinnon osien osalta tutkinnon perusteissa määrätään ja mitä valinnaisten tutkinnon osien osalta henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovitaan.

Jos tutkinnon suorittaja on suorittanut muita kuin 1 momentissa tarkoitettuja tutkintoja, tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, koulutuksen järjestäjä toimittaa niistä tiedon nimeämilleen osaamisen arvioijille. Arvioijien tehtävänä on arvioida, vastaavatko tutkinnot, tutkinnon osat tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueet suoritettavan tutkinnon perusteita sekä varmistaa tutkinnon suorittajan osaamisen ajantasaisuus ja päättää, miltä osin todennet-

tu osaaminen soveltuu vastaamaan suoritettavan tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita. Arviointiin voidaan pyytää oikaisua siten, kuin 48 §:ssä säädetään.

Jos tutkinnon suorittajalla on 35 §:ssä tarkoitetun selvityksen perusteella muuta kuin edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua suoritettavan tutkinnon perusteissa tutkinnon osan tai osien tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden suorittamiseksi edellytettyä osaamista, jonka perusteella tutkinto, tutkinnon osa tai yhteisten tutkinnon osien osa-alue on mahdollista suorittaa ilman lisäammattitaidon hankkimista, koulutuksen järjestäjä ohjaa tutkinnon suorittajan osoittamaan osaamisensa.

Jos koulutuksen järjestäjä arvioi, että aiemmin hankittu osaaminen ei riitä osaamisen osoittamiseen, tutkinnon suorittaja on ohjattava osaamisen osoittamiseksi tarvittavan ammattitaidon tai osaamisen hankkimiseen.

39 §

Valmentavan koulutuksen opiskelijan aiemmin hankkiman osaamisen tunnustaminen

Koulutuksen järjestäjän tulee tunnustaa ne valmentavan koulutuksen opiskelijan suorittamat voimassa olevien ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen perusteiden mukaiset koulutuksen osat, jotka voidaan sisällyttää osaksi suoritettavaa valmentavaa koulutusta siten kuin valmentavan koulutuksen muodostumisesta pakollisten koulutuksen osien osalta koulutuksen perusteissa määrätään ja mitä valinnaisten koulutuksen osien osalta henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovitaan.

Jos valmentavan koulutuksen opiskelijalla on 35 §:ssä tarkoitetun selvityksen perusteella muuta kuin edellä 1 momentissa tarkoitettua suoritettavan valmentavan koulutuksen perusteissa koulutuksen osan tai osien suorittamiseksi edellytettyä osaamista, koulutuksen järjestäjä arvioi, missä määrin opiskelijan tarvitsee hankkia lisää osaamista koulutuksen osan suorittamiseksi. Arviointiin voidaan pyytää oikaisua siten, kuin 48 §:ssä säädetään.

40 §

Tutkinnon suorittajan ja valmentavan koulutuksen opiskelijan osaamisen osoittamisen suunnittelu

Koulutuksen järjestäjä suunnittelee yhdessä tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan kanssa, miten tämä osoittaa tutkinnon tai koulutuksen perusteissa edellytetyn ammattitaidon tai osaamisen. Osaamisen osoittaminen suunnitellaan yksilöllisesti ja tutkinnon tai koulutuksen osittain.

Koulutuksen järjestäjän on suunnitellessaan ja järjestäessään osaamisen osoittamista tehtävä yhteistyötä niiden työpaikkojen kanssa, joilla osaaminen osoitetaan.

41 §

Osaamisen hankkimisen suunnittelu

Koulutuksen järjestäjä selvittää hakeutujan, tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan tarpeen koulutukseen taikka lisäammattitaidon tai osaamisen hankkimiseen. Tässä yhteydessä selvitetään tarve tutkintokoulutukseen tai valmentavaan koulutukseen, 61

§:n mukaiseen työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävään koulutukseen, muuhun tarvittavan ammattitaidon tai osaamisen hankkimiseen, ohjaukseen ja tukeen, opiskeluvalmiuksia tukeviin opintoihin, erityiseen tukeen sekä 56 §:n 2 momentissa tarkoitettuun mukauttamiseen ja 57 §:ssä tarkoitettuun poikkeamiseen.

Koulutuksen järjestäjä suunnittelee yhdessä hakeutujan, tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan kanssa, missä ja miten tämä hankkii tutkinnon tai koulutuksen perusteissa edellytetyn ammattitaidon tai muun osaamisen. Ammattitaidon tai muun osaamisen hankkiminen suunnitellaan tutkinnon tai koulutuksen osittain. Työpaikalla tapahtuva osaamisen hankkiminen tulee suunnitella yksilöllisesti yhdessä työpaikan kanssa.

Koulutuksen järjestäjä suunnittelee yhdessä hakeutujan, tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan kanssa myös tämän tarvitsemat ohjaus- ja tukitoimet, 56 §:n 2 momentissa tarkoitetun mukauttamisen ja 57 §:ssä tarkoitetun poikkeamisen sekä opiskeluvalmiuksia tukeviin opintoihin osallistumisen.

Suunnittelussa on otettava huomioon hakeutujan, tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan aiemmin hankkima ja osoittama osaaminen. Tutkintokoulutuksessa tai valmentavassa koulutuksessa osaamista hankitaan vain sellaisten tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määriteltyjen ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi, josta tutkinnon suorittajalla tai opiskelijalla ei ole aiemmin hankittua osaamista tai joissa aiemmin hankittu osaaminen ei riitä osaamisen osoittamiseen.

6 luku

Tutkinnon suorittaminen ja osaamisen arviointi

42 §

Tutkinnon ja tutkinnon osan suorittaminen

Perustutkinnon, ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon osa on suoritettu, kun tutkinnon perusteissa määritelty osaaminen on osoitettu joko näyttämällä tai tunnustamalla sen mukaan kuin 38 §:ssä säädetään. Tutkinto on suoritettu, kun tutkinnon perusteiden mukaan kaikki tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat osat on suoritettu hyväksytysti.

43 §

Osaamisen osoittaminen

Ammattitaito ja osaaminen osoitetaan tekemällä käytännön työtehtäviä aidoissa työtilanteissa ja työprosesseissa (*näyttö*). Näytössä tutkinnon suorittaja osoittaa, miten hyvin hän on saavuttanut tutkinnon perusteissa määritellyn keskeisen ammattitaidon tai osaamisen. Yhteisten tutkinnon osien ja valmentavien koulutusten osien suorittamiseksi vaadittava osaaminen voidaan tarvittaessa kuitenkin osoittaa myös muulla tavoin.

Näytöt toteutetaan työpaikoilla käytännön työtilanteissa. Erityisestä syystä näyttö voidaan kuitenkin järjestää myös muualla kuin yrityksessä tai julkishallinnon työpaikalla. Näyttöpai-kan tulee mahdollistaa tutkinnon perusteissa määrätyn osaamisen osoittaminen. Näyttöihin voi osallistua osaamisen hankkimistavasta riippumatta.

Koulutuksen järjestäjän tulee järjestää tutkinnon suorittajalle ja valmentavan koulutuksen opiskelijalle mahdollisuus osoittaa osaamisensa mahdollisimman pian sen jälkeen, kun hänen

arvioidaan saavuttaneen tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet.

44 §

Tutkintojen suorittamismahdollisuudet

Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus järjestää tutkinnon suorittamismahdollisuuksia myös niille, jotka eivät osallistu tutkintokoulutukseen.

Tutkinnon osien suorittamismahdollisuuksia on järjestettävä myös niille, joille ammattipätevyden tunnustamisesta vastaava viranomainen on antanut ammattipätevyden tunnustamisesta annetun lain (1384/2015) 13 §:n 2 momentin mukaisen tunnustamispäätöksen, jossa hakijalta on edellytetty kyseisessä laissa tarkoitettuja korvaavia toimenpiteitä.

45 §

Osaamisen arviointi

Osaamisen arvioinnilla annetaan tietoa tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan osaamisesta ja varmistetaan tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttaminen sekä kehitetään edellytyksiä itsearviointiin. Tutkinnon suorittajan tai opiskelijan osaamista arvioidaan monipuolisesti vertaamalla sitä tutkinnon tai koulutuksen perusteissa määrättyyn osaamiseen. Arvioinnin tulee kattaa kaikki suoritettavan tutkinnon tai koulutuksen osan ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet, jotka sille on tutkinnon tai koulutuksen perusteissa asetettu. Jos tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita on mukautettu 56 §:n 2 momentin mukaisesti tai niistä on poikettu 57 §:n mukaisesti, tutkinnon suorittajan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä hänen henkilökohtaisiin tavoitteisiinsa.

Tutkinnon suorittajan ja valmentavan koulutuksen opiskelijan osaaminen arvioidaan tutkinnon tai koulutuksen osittain sekä yhteisten tutkinnon osien osalta osa-alueittain. Osaamisen arvioinnin perusteella arvioijat hyväksyvät tai hylkäävät tutkinnon tai koulutuksen osaa tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueita koskevan näytön tai muun osaamisen osoittamisen sekä antavat ammatillisen perustutkinnon tutkinnon osien, yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden ja valmentavan koulutuksen osien arvosanat. Valtioneuvoston asetuksella säädetään osaamisen arviointiasteikosta.

Osaamisen arviointi tulee suorittaa ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun tutkinnon tai koulutuksen osan näyttö tai muu osaamisen osoittaminen on tehty.

Koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman osaamisen arvioinnin toteuttamisesta tutkinnon tai koulutuksen osittain.

Tutkinnon suorittajalle ja opiskelijalle on annettava mahdollisuus suoritustensa itsearviointiin. Itsearviointi ei vaikuta osaamisen arviointiin tai siitä annettavaan arvosanaan.

46 §

Palaute osaamisen kehittämisestä

Tutkinnon suorittajalla ja valmentavan koulutuksen opiskelijalla on oikeus saada palautetta osaamisensa kehittämisestä tutkinnon suorittamisen tai koulutuksen aikana. Tutkinnon suorittajalle tai valmentavan koulutuksen opiskelijalle annettavalla palautteella ohjataan ja kannus-

tetaan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisten tavoitteiden saavuttamista sekä kehitetään edellytyksiä itsearviointiin.

47 §

Osaamisen arvioijat

Tutkinnon suorittajan ammatillisten tutkinnon osien osaamisen arvioinnin toteuttavat ja arvioinnista päättävät yhdessä tutkinnon osittain koulutuksen järjestäjän nimeämät kaksi arvioijaa. Toinen arvioijista edustaa koulutuksen järjestäjää ja toinen työelämää.

Valmentavan koulutuksen osien ja sekä yhteisten tutkinnon osien ja niiden osa-alueiden osaamisen arvioinnin toteuttaa ja arvioinnista päättää opetuksesta vastaava opettaja tai opettajat yhdessä, jos opettajia on useita. Silloin kun yhteinen tutkinnon osa tai sen osa-alue toteutetaan ja arvioidaan ammatilliseen tutkinnon osan yhteydessä, osaamisen arvioinnissa voidaan kuulla myös työelämän edustaja.

Arvioijilla tulee olla riittävä suoritettavaan tutkintoon ja erityisesti arvioitavaan tutkinnon osaan, yhteisen tutkinnon osan osa-alueeseen tai valmentavaan koulutukseen liittyvä ammattitaito tai osaaminen sekä riittävä perehtyneisyys arviointiin ja suoritettavan tutkinnon tai valmentavan koulutuksen perusteisiin. Koulutuksen järjestäjän tulee perehdyttää työelämän arvioijat osaamisen arviointiin. Arvioijien esteellisyyteen sovelletaan, mitä hallintolain 27–29 §:ssä säädetään.

48 §

Arvioinnin oikaiseminen

Tutkinnon suorittajalla tai valmentavan koulutuksen opiskelijalla on oikeus saada tieto arviointiperusteiden soveltamisesta osaamisensa arviointiin.

Tutkinnon suorittaja tai valmentavan koulutuksen opiskelija voi pyytää arvioijilta kirjallisesti arvioinnin oikaisua 14 päivän kuluessa siitä, kun tutkinnon suorittajalla tai opiskelijalla on ollut tilaisuus saada arvioinnin tulokset sekä tieto arviointiperusteiden soveltamisesta suoritukseensa. Päätös arvioinnin oikaisusta on tehtävä ilman aiheutonta viivytystä.

Tutkinnon suorittaja voi pyytää työelämätoimikunnalta kirjallisesti oikaisua 2 momentissa tarkoitettuun arvioinnin oikaisua koskevaan päätökseen. Oikaisua on pyydetävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Jos arviointi on ilmeisesti virheellinen, työelämätoimikunta voi määrätä uuden arvioinnin sekä perustellusta syystä edellyttää koulutuksen järjestäjää asettamaan uudet arvioijat.

49 §

Arvioinnin uusiminen ja arvosanan korottaminen

Koulutuksen järjestäjän tulee järjestää mahdollisuus osaamisen osoittamisen uusimiseen, jos tutkinnon suorittajan tai valmentavan koulutuksen opiskelijan osaamisen arvioinnin tulos on hylätty. Koulutuksen järjestäjän tulee järjestää tutkinnon suorittajalle tai valmentavan koulutuksen opiskelijalle mahdollisuus myös osaamisen arvioinnin perusteella annetun hyväksytyyn arvosanan korottamiseen.

Jos tutkinnon suorittajan tai opiskelijan osaamisen arvioinnin tulos on hylätty, koulutuksen järjestäjän tulee tarvittaessa varata tälle mahdollisuus muutoin osoittaa sellainen osaaminen, joka mahdollistaa opiskelun etenemisen.

50 §

Todistus tutkinnon suorittamisesta

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa tutkinnon suorittajalle tutkintotodistus, kun tutkinnon suorittaja on suorittanut hyväksytysti tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat tutkinnon osat. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa tutkinnon suorittajalle todistus suoritetuista tutkinnon osista, kun henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa tavoitteeksi asetettu osaaminen on saavutettu, tai jos tutkinnon suorittaja luopuu oikeudestaan suorittaa tutkinto. Muutoin koulutuksen järjestäjän tulee antaa todistus suoritetuista tutkinnon osista tutkinnon suorittajan pyynnöstä. Todistukset tutkinnoista ja tutkinnon osista annetaan 47 §:ssä tarkoitettujen osaamisen arvioijien tekemän arviointipäätöksen mukaisina.

Koulutuksen järjestäjä ei kuitenkaan saa antaa tutkintotodistusta tai todistusta suoritetuista tutkinnon osista, jos 56 §:n 2 momentissa tarkoitettua mukauttamista tai 57 §:ssä tarkoitettua poikkeamisen vuoksi opiskelija ei ole saavuttanut keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita. Koulutuksen järjestäjä antaa tällöin todistuksen opiskelijan osaamisesta.

51 §

Todistus koulutuksen suorittamisesta tai siihen osallistumisesta

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetusta koulutuksesta, kun opiskelija on suorittanut ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetuista koulutuksen osista, jos opiskelija katsotaan eronneeksi. Todistus suoritetuista koulutuksen osista tulee antaa opiskelijan pyynnöstä myös kesken valmentavan koulutuksen.

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa tutkinnon suorittajalle tai opiskelijalle todistus tutkintokoulutukseen tai muuhun tässä laissa tarkoitettuun ammatilliseen koulutukseen osallistumisesta, kun koulutus päättyy, tai jos tutkinnon suorittaja tai opiskelija katsotaan eronneeksi. Muutoin todistus tutkintokoulutukseen tai muuhun tässä laissa tarkoitettuun ammatilliseen koulutukseen osallistumisesta tulee antaa tutkinnon suorittajan tai opiskelijan pyynnöstä.

Tutkintokoulutusta tai 8 §:ssä tarkoitettua muuta ammatillista koulutusta ei arvioida osaamisen arviointiasteikolla.

52 §

Todistuksia koskevat tarkemmat säännökset ja määräykset

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin todistusten sisällöstä ja allekirjoittamisesta sekä todistusten liitteistä. Opetushallitus määrää todistuksiin ja niiden liitteisiin merkittäviä tietoja.

7 luku

Osaamisen hankkiminen

53 §

Oikeus saada opetusta ja ohjausta

Tutkinnon suorittajalla ja opiskelijalla on oikeus saada eri oppimisympäristöissä sellaista opetusta sekä henkilökohtaista ja muuta tarpeellista ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen.

54 §

Koulutuksen sisältö

Koulutuksen järjestäjä päättää tutkintokoulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä 15 §:ssä tarkoitettujen tutkinnon perusteiden mukaisesti sekä ammatilliseen tutkintoon valmentavan koulutuksen ja työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä 16 §:ssä tarkoitettujen koulutuksen perusteiden mukaisesti.

Jos ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa olevalla opiskelijalla ei ole suoritettavaan tutkintoon liittyvää käytännön työtehtävien yhteydessä aiemmin hankittua osaamista, tulee opiskelijalle järjestää työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävää koulutusta.

Muun ammatillisen koulutuksen sisällöstä, laajuudesta ja järjestämisestä päättää koulutuksen järjestäjä.

55 §

Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot

Osana tutkintokoulutusta voidaan järjestää opintoja, joiden tarkoituksena on mahdollistaa tutkinnon tai sen osan suorittaminen ja tutkintokoulutukseen osallistuminen niissä tapauksissa, joissa opiskelijalla ei ole riittäviä opiskeluvalmiuksia. Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot voivat päätoimisina kestää enintään yhteensä kuuden kuukauden ajan. Koulutuksen järjestäjä päättää opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen järjestämisestä ja sisällöstä.

56 §

Eriyinen tuki

Opiskelijalla, joka tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi tarvitsee oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea, on oikeus erityiseen tukeen. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelijajärjestelyitä. Erityisen tuen antamisen tavoitteena on edistää opiskelijan kokonaiskuntoutusta yhteistyössä kuntoutuspalveluiden tuottajien kanssa.

Erityisen tuen antamisen tavoitteena tulee olla tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisen ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttaminen. Erityistä tukea saavan tutkinnon suorittajan osalta ammatillisen perustutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita sekä osaamisen arviointia voidaan kuitenkin mukauttaa tai niistä voidaan poiketa 57 §:n mukaisesti siinä määrin, kuin se on tutkinnon suorittajan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä.

Opetushallituksen on ammatillisen perustutkinnon perusteissa määrättävä, miltä osin ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita ei voida mukauttaa 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

57 §

Ammattitaitovaatimuksista, osaamistavoitteista ja osaamisen arvioinnista poikkeaminen

Ammatillisen perustutkinnon tutkinnon suorittajan perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista sekä osaamisen arvioinnista voidaan poiketa, jos:

1) tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ovat olosuhteet tai aikaisemmin hankittu osaaminen huomioiden joiltakin osin tutkinnon suorittajalle kohtuuttomia; tai

2) poikkeaminen on perusteltua tutkinnon suorittajan tai opiskelijan vammaan tai terveydentilaan liittyvistä syistä.

Poikkeamisen tavoitteena on, että tutkinnon suorittaja voi suorittaa tutkinnon, vaikka hän 1 momentissa tarkoitettujen syiden vuoksi joiltakin osin ei voi saavuttaa tutkinnon perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita. Ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista voidaan poiketa vain siinä määrin, kuin se on 1 momentissa tarkoitettujen syiden vuoksi on välttämätöntä.

Opetushallituksen on ammatillisen perustutkinnon perusteissa määrättävä, miltä osin ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista ei voida poiketa tässä pykälässä tarkoitetuilla perusteilla.

58 §

Erityisestä tuesta ja poikkeamisesta päättäminen

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijalle annettavasta erityisestä tuesta sekä mukauttamisesta tai 57 §:ssä tarkoitettusta poikkeamisesta. Koulutuksen järjestäjän tulee henkilökohtaisamisen yhteydessä suunnitella ja kirjata henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan opiskelijalle tarjottavan erityisen tuen sisältö sekä ammattitaitovaatimusten, osaamistavoitteiden ja osaamisen arvioinnin mukauttaminen tai niistä poikkeaminen, siten kuin siitä 35 §:ssä ja 41 §:n 3 momentissa säädetään.

Tutkinnon suorittajaa tai opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen 1 momentissa tarkoitetun päätöksen tekemistä.

59 §

Opetus- ja tutkintokieli

Koulutuksen järjestäjän järjestämisluvassa määrätty opetus- ja tutkintokieli on suomi tai ruotsi. Koulutuksen järjestäjä voi olla myös kaksikielinen, jolloin järjestämisluvassa määrättyinä opetus- ja tutkintokielenä ovat suomi ja ruotsi. Opetus- ja tutkintokieli voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Edellä säädetyn lisäksi järjestämisluvassa määrättyinä opetus- ja tutkintokielenä voi olla muu kieli.

Koulutuksen järjestäjän on annettava opetusta luvassa määrättyillä kielillä. Koulutuksen järjestäjä voi lisäksi antaa opetusta myös muulla kielellä kuin 1 momentin mukaisella opetus- ja tutkintokielellä.

60 §

Opetuksen julkisuus

Opetus on julkista lukuun ottamatta työpaikalla järjestettävää opetusta. Opetuksen seuraamista voidaan kuitenkin rajoittaa perustellusta syystä.

8 luku

Työpaikalla järjestettävä koulutus

61 §

Työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävä koulutus

Koulutuksen järjestäjä voi järjestää tässä laissa tarkoitettua koulutusta työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä.

62 §

Oppisopimuskoulutus

Oppisopimuskoulutus on pääosin työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävää koulutusta, jota täydennetään muissa oppimisympäristöissä tapahtuvalla osaamisen hankkimisella. Oppisopimuskoulutus perustuu 15 vuotta täyttäneen opiskelijan ja työnantajan väliseen kirjalliseen määräaikaiseen työsopimukseen taikka virkasuhteessa tai virkasuhteeseen verrattavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevan opiskelijan ja työnantajan väliseen kirjalliseen määräaikaiseen sopimukseen (*oppisopimus*). Valtioneuvoston asetuksella säädetään oppisopimuksessa sovittavista asioista.

Oppisopimuksen tekemisen edellytyksenä on, että koulutuksen järjestäjä ja työnantaja sopivat kirjallisesti oppisopimuskoulutuksen järjestämisestä. Valtioneuvoston asetuksella säädetään koulutuksen järjestäjän ja työnantajan välisessä sopimuksessa sovittavista asioista.

Jos työnantajalle arvioidaan aiheutuvan kustannuksia oppisopimuskoulutuksesta, koulutuksen järjestäjä maksaa työnantajalle koulutuskorvausta, siten kuin siitä koulutuksen järjestäjän ja työnantajan välisessä sopimuksessa sovitaan. Koulutuskorvauksen määräytymisestä voidaan säätää tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Oppisopimuskoulutuksena ei voida järjestää valmentavaa koulutusta tai työvoimakoulutusta.

63 §

Koulutussopimus

Koulutussopimukseen perustuvassa työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa opiskelija hankkii henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti osaamista työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä. Koulutussopimuksen perusteella työpaikalla järjestettävän koulutuksen aikana opiskelija ei ole työsuhteessa koulutustyöpaikkaan tai koulutuksen järjestäjään.

Koulutuksen järjestäjä sopii kirjallisesti koulutussopimuksesta koulutussopimustyöpaikan ja opiskelijan kanssa. Koulutussopimustyöpaikalle ei makseta korvausta koulutussopimukseen perustuvasta työpaikalla järjestettävästä koulutuksesta.

Jos koulutussopimus tehdään opiskelijan omassa yrityksessä tapahtuvan osaamisen hankkimiseksi, koulutuksen järjestäjä sopii koulutussopimuksesta yrittäjän kanssa. Opiskelijan omassa yrityksessä käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävässä koulutuksessa opiskelijan ohjaukseen ja neuvontaan osallistuvalla työpaikalle voidaan kuitenkin maksaa korvausta opiskelijan ohjauksesta ja neuvonnasta aiheutuvista kustannuksista.

Vangeille rangaistuslaitoksen työtoiminnan yhteydessä järjestettävästä käytännön työtehtävien yhteydessä tapahtuvasta osaamisen hankkimisesta koulutuksen järjestäjä sopii kirjallisesti rangaistuslaitoksen ja opiskelijan kanssa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin koulutussopimuksessa sovittavista asioista.

64 §

Sopimuksen tekemisen edellytykset

Koulutussopimuksen tai koulutuksen järjestäjän ja työnantajan edellä 62 §:n 2 momentissa tarkoitetun sopimuksen tekeminen edellyttää, että työpaikalla on käytettävissä tutkinnon perusteiden mukaisen koulutuksen tai henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman ja näyttöjen järjestämisen kannalta:

- 1) riittävästi tuotanto- ja palvelutoimintaa;
- 2) tarpeelliset työvälineet;
- 3) ammattitaidoltaan, koulutukseltaan ja työkokemukseltaan pätevä henkilöstö.

Työpaikalta on oltava nimettävissä opiskelijalle ammattitaidoltaan, koulutukseltaan ja työkokemukseltaan pätevä vastuullinen työpaikkaohjaaja. Edellä 63 §:n 3 momentissa tarkoitettulle opiskelijalle voidaan nimetä työpaikkaohjaaja toiselta työpaikalta, joka osallistuu opiskelijan ohjaukseen ja neuvontaan.

65 §

Oppisopimuksen ja koulutussopimuksen päättäminen

Oppisopimus ja koulutussopimus voidaan sopijapuolten yhteisellä sopimuksella purkaa välittömästi.

Oppisopimus voidaan purkaa työsopimuslain 1 luvun 4 §:ssä ja 8 luvun 1 ja 3 §:ssä säädetyillä perusteilla. Lisäksi oppisopimus voidaan yksipuolisesti purkaa, kun työnantaja lopettaa liikkeensä, joutuu konkurssiin tai kuolee. Koulutuksen järjestäjän luvalla oppisopimus voidaan purkaa myös perusteilla, jotka työsopimuslain mukaan oikeuttaisivat työsopimuksen irtisanomiseen. Koulutuksen järjestäjä voi purkaa oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskevan

sopimuksen opiskelijaa ja työnantajaa kuultuaan, jos työpaikalla järjestetyssä koulutuksessa ei noudateta tämän lain tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai oppisopimuksen määräyksiä. Oppisopimus katsotaan purkautuneeksi, jos oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskeva sopimus puretaan.

Koulutusopimuksen voi kukin sopijapuoli purkaa muita osapuolia kuultuaan, jos työpaikalla järjestetyssä koulutuksessa ei noudateta tämän lain tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai koulutusopimuksen ehtoja. Lisäksi koulutusopimus voidaan yksipuolisesti purkaa, jos koulutusopimustyönantaja lopettaa liikkeensä, joutuu konkurssiin tai kuolee.

Jos koulutusopimus tai oppisopimus puretaan, koulutuksen järjestäjän on järjestettävä opiskelijalle mahdollisuus hankkia muulla tavoin henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukainen tavoitteeksi asetettu osaaminen.

Oppisopimus tai koulutusopimus purkautuu, jos koulutuksen järjestäjä peruu opiskelijan opiskeluoikeuden siten kuin 69 §:ssä säädetään.

66 §

Työntekijöitä koskevan lainsäädännön soveltaminen

Jollei tässä laissa tai sen nojalla toisin säädetä, oppisopimukseen sovelletaan työsopimuslakia (55/2001) lukuun ottamatta sen 1 luvun 3 ja 8 §:ää, 2 luvun 4 ja 5 §:ää, 4 luvun 4 ja 5 §:ää, 6 lukua, 7 luvun 1–5 §:ää ja 7–11 §:ää, 9 ja 10 lukua sekä 13 luvun 3 ja 4 §:ää. Oppisopimuskoulutuksessa tutkinnon suorittajaan ja opiskelijaan sovelletaan lisäksi, mitä työntekijän osalta säädetään työajasta, vuosilomasta, työturvallisuudesta ja työntekijän muusta suojelusta. Virkasuhteessa tai virkasuhteeseen verrattavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa järjestettävässä oppisopimuskoulutuksessa työajasta, vuosilomasta työturvallisuudesta ja työntekijän muusta suojelusta on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään.

Työnantaja vastaa koulutusopimuksessa työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävässä koulutuksessa opiskelijan työturvallisuudesta siten kuin siitä työturvallisuuslaissa (738/2002) säädetään. Koulutusopimuksen perusteella työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävässä koulutuksessa sovelletaan työaikalain (605/1996) säännöksiä säännöllisestä työajasta, 28 §:n säännöksiä päivittäisistä lepoajoista sekä 35 §:n säännöksiä työvuoroluettelosta.

67 §

Johto ja valvonta

Koulutuksen järjestäjä vastaa oppisopimuskoulutuksen ja koulutusopimukseen perustuvan koulutuksen johdosta ja sopimusten valvonnasta sekä sille tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamisesta.

9 luku

Turvallinen opiskeluympäristö

68 §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

Oppilaitokseen ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen ja jonka hallussa pidolle ei ole hyväksyttävää syytä.

Koulutuksen järjestäjän tulee laatia suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallituksen tulee antaa määräykset suunnitelman laatimisesta.

Koulutuksen järjestäjä voi hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä opiskeluympäristön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Edellä 4 momentissa tarkoitetuissa järjestyssäännöissä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa opiskeluympäristön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä sekä tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista esineistä tai aineista sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa oppilaitoksen omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta oppilaitoksen tiloissa ja sen alueella.

69 §

Opiskeluoikeuden peruuttaminen

Kun koulutukseen tai ammatissa toimimiseen sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia, koulutuksen järjestäjä voi peruuttaa oikeuden suorittaa tutkinto sekä oikeuden osallistua tutkintokoulutukseen (*opiskeluoikeuden peruuttaminen*), jos:

1) tutkinnon suorittaja on vaarantamalla toistuvasti tai vakavasti koulutuksessa toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden osoittanut ilmeisen soveltumattomaksi toimimaan koulutukseen liittyvissä käytännön tehtävissä oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä;

2) on ilmeistä, että tutkinnon suorittaja ei terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään täytä 32 §:n mukaisia tutkinnon suorittajaksi ottamisen edellytyksiä; tai

3) tutkinnon suorittaja on tutkinnon suorittajaksi hakeutuessaan salannut sellaisen 33 §:n 2 momentissa tarkoitettun tiedon opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, joka olisi voinut estää hänen ottamisensa tutkinnon suorittajaksi.

Kun koulutukseen liittyvät käytännön tehtävät oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä, koulutuksen järjestäjä voi peruuttaa opiskeluoikeuden, jos se on tarpeen alaikäisten suojelemiseksi ja jos tutkinnon suorittaja on tuomittu rangaistukseen rikoslain (39/1889) 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä, 20 luvussa, 21 luvun 1–3 tai 6 §:ssä, 31 luvun 2 §:ssä taikka 50 luvun 1, 2, 3, 4 tai 4 a §:ssä tarkoitettusta rikoksesta.

Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koulutuksen järjestäjän on selvitettävä yhdessä tutkinnon suorittajan kanssa tämän mahdollisuus hakeutua suorittamaan muuta tutkintoa tai koulutusta.

Tutkinnoista, joihin tätä pykälää sovelletaan, säädetään valtioneuvoston asetuksella.

70 §

Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvä tiedonsaanti

Jos on perusteltua aihetta epäillä, että tutkinnon suorittajalla on 69 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este, hänet voidaan määrätä terveydentilan toteamiseksi laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos ne ovat välttämättömiä tutkinnon suorittajan terveydentilan tai toimintakyvyn selvittämiseksi. Koulutuksen järjestäjä vastaa määräämistään tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista kustannuksista.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arviointia varten koulutuksen järjestäjän osoittaman, ammattia itsenäisesti harjoittamaan oikeutetun lääkärin kirjallinen lausunto, josta ilmenee, että tutkinnon suorittajalle on tehty tarkastus tai tutkimus terveydentilan selvittämiseksi sekä tarkastuksen tai tutkimuksen perusteella laadittu arvio tutkinnon suorittajan toimintakyvystä tutkinnon suorittamisen edellyttämien terveydentilavaatimusten johdosta.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arvioinnin edellyttämät välttämättömät tiedot opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta koulutuksen järjestäjältä, ammattikorkeakoululta ja yliopistolta.

Tutkinnon suorittajan tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa 69 §:n 2 momentissa tarkoitettua opiskeluoikeuden arviointia varten nähtäväksi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 5 momentissa tarkoitettu ote rikosrekisteristä, jos koulutukseen liittyviin käytännön tehtäviin oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä sisältyy olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot vireillä olevasta 69 §:ssä tarkoitetusta opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä sekä opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista.

71 §

Opiskeluoikeuden palauttaminen

Se, jolta on peruutettu opiskeluoikeus 69 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, voi hakea koulutuksen järjestäjältä opiskeluoikeuden palauttamista. Opiskeluoikeus tulee palauttaa, jos sitä hakeva osoittaa, ettei opiskeluoikeuden peruuttamisen aiheuttaneita syitä enää ole. Opiskeluoikeuden palauttamista hakevan tulee toimittaa koulutuksen järjestäjälle terveydentilaansa koskevat lausunnot.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluoikeuden palauttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista.

72 §

Huumausainetestausta

Koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena koulutukseen kuuluvissa käytännön tehtävissä oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista. Edellytyksenä on lisäksi,

että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi ja opiskelija toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä ja jossa huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen:

- 1) vakavasti vaarantaa opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä;
- 2) vakavasti vaarantaa liikenteen turvallisuutta;
- 3) vakavasti vaarantaa salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä; tai
- 4) merkittävästi lisää koulutuksen järjestäjän, 62 §:ssä tarkoitetun työpaikan tai 63 §:ssä tarkoitetun työnantajan hallussa olevien huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen aineiden laittoman kaupan ja leviämisen riskiä.

Huumausainetestiä koskevalla todistuksella tarkoitetaan koulutuksen järjestäjän osoittaman laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön antamaa todistusta, josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty testi huumausainelain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun huumausaineen käytön selvittämiseksi, sekä testin perusteella laadittu selvitys siitä, onko opiskelija käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Todistus on esitettävä koulutuksen järjestäjän määräämässä kohtuullisessa ajassa. Huumausainetestiä koskevan todistuksen vaatimisesta on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle.

Koulutuksen järjestäjän tulee yhteistyössä opiskelijahuollon toimijoiden kanssa laatia kirjalliset toimintaohjeet opiskelijoiden päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmiin puuttumiseksi.

Koulutuksen järjestäjä vastaa tässä pykälässä tarkoitetusta huumausainetestiä koskevasta todistuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Opiskelijalle tehtävään huumausainetestaukseen sovelletaan muutoin, mitä työterveyshuoltolain (1383/2001) 19 §:ssä säädetään työntekijän testauksesta.

73 §

Kurinpito

Opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus, jos hän:

- 1) häiritsee opetusta;
- 2) käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti opiskeluympäristössä;
- 3) menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo oppilaitoksen tai muun opiskeluympäristön järjestystä;
- 4) kieltäytyy 72 §:ssä tarkoitetun huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä; taikka

5) on 72 §:ssä tarkoitetun selvityksen perusteella käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt.

Jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa 1 momentissa tarkoitettua käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi.

Opetusta häiritsevä, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä tai toisen henkeä tai terveyttä vaarantava opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulutuksen järjestäjän järjestämästä tilaisuudesta.

Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työsken-

televän turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Jos opiskelija kieltäytyy 70 §:n 1 momentissa tarkoitetuista terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Jos opiskelija kieltäytyy 70 §:n 4 momentissa tarkoitettua rikosrekisteriotteen nähtäväksi antamisesta, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu toimittamaan rikosrekisteriotteen nähtäväksi.

74 §

Kurinpito asuntolassa

Sen lisäksi, mitä kurinpidosta edellä 73 §:ssä säädetään, 89 §:ssä tarkoitetussa koulutuksen järjestäjän asuntolassa asuvalle opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus, jos hän käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti asuntolan tiloissa taikka rikkoo asuntolan järjestystä.

Jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa 1 momentissa tarkoitettua käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi.

75 §

Häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistaminen

Rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta taikka koulutuksen järjestäjän tilaisuudesta opiskelija, joka ei noudata 73 §:n 3 momentissa tarkoitettua poistumismääräystä. Rehtorilla ja opettajalla on myös oikeus poistaa oppilaitoksen alueelta opiskelija, joka ei poistu saatuaan tiedon 73 §:n 4 momentissa tarkoitettua opetukseen osallistumisen epäämisestä.

Jos poistettava opiskelija koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia opiskelijan poistamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.

Opiskelijan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta koulutuksen järjestäjälle.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

76 §

Kurinpitomenettelyn suhde syyteen vireilläöoloon ja tuomioistuimen ratkaisuun

Sinä aikana, jolloin opiskelijaa vastaan on vireillä syyte yleisessä tuomioistuimessa, ei häntä vastaan samasta syystä saa aloittaa tai jatkaa kurinpitomenettelyä.

Jos tuomioistuin on vapauttanut opiskelijan syyteestä, ei kurinpitomenettelyä saa aloittaa tai jatkaa samasta syystä muutoin kuin sellaisen menettelyn perusteella, jota ei ole katsottava rikokseksi mutta josta voidaan rangaista kurinpidollisesti.

Jos tuomioistuin on tuominnut opiskelijan rangaistukseen, ei hänelle saa samasta syystä määrätä kurinpitorangeistusta. Opiskelija saadaan kuitenkin erottaa oppilaitoksesta määräajaksi tai erottaa opiskelija-asuntolasta määräajaksi tai jäljellä olevien opintojen ajaksi, jos se opiskelijan tekemän rikoksen tai siihen liittyvien seikkojen perusteella on perusteltua.

77 §

Oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita

Rehtorilla ja opettajalla on oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa opiskelijalta 68 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielletty esine tai aine.

Jos haltuun otettavaa esinettä tai ainetta hallussaan pitävä opiskelija koettaa vastarintaa tekemällä välttää haltuun ottamisen, rehtorilla tai opettajalla on oikeus käyttää sellaisia esineen tai aineen haltuun ottamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Oikeus käyttää voimakeinoja koskee vain opiskelijan omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavia esineitä tai aineita.

Edellä 1 tai 2 momentissa tarkoitettussa haltuunotossa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Pykälässä säädetyt oikeudet ja velvollisuudet ovat voimassa myös ajan, jolloin opiskelija osallistuu koulutuksen järjestäjän hyväksymään henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen koulutukseen tai toimintaan.

78 §

Oikeus tarkastaa opiskelijan tavarat

Rehtorilla ja opettajalla on työpäivän aikana oikeus tarkastaa opiskelijan mukana olevat tavarat, opiskelijan hallinnassa olevat oppilaitoksen säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, sellaisen 68 §:n 2 momentissa tarkoitetun esineen tai aineen haltuun ottamiseksi, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, jos on ilmeistä, että opiskelijan hallussa on tällaisia esineitä tai aineita ja opiskelija pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole.

Opiskelijalle tulee ennen tarkastusta ilmoittaa tarkastuksen syy.

Tarkastajan tulee olla opiskelijan kanssa samaa sukupuolta. Tarkastuksessa tulee olla läsnä tarkastajan lisäksi toinen täysi-ikäinen oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva. Opiskelijan pyynnöstä tarkastuksessa tulee olla läsnä hänen valitsemansa oppilaitoksen henkilöstöön kuuluva, jos tämä on saapuvilla.

Edellä 3 momentissa säädetyistä tarkastuksen suorittamistavasta voidaan kuitenkin poiketa, jos se on asian kiireellinen luonne huomioon ottaen turvallisuuden kannalta ehdottoman välttämätöntä.

Pykälässä säädetyt oikeudet ja velvollisuudet ovat voimassa myös ajan, jolloin opiskelija osallistuu koulutuksen järjestäjän hyväksymään henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen koulutukseen tai toimintaan.

79 §

Haltuun ottamisen ja tarkastamisen yleiset periaatteet

Edellä 77 ja 78 §:ssä tarkoitetut toimenpiteet on toteutettava mahdollisimman turvallisesti. Toimenpiteillä ei saa puuttua opiskelijan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä opiskelurauhan ja turvallisuuden varmistamiseksi. Esineiden ja aineiden haltuun ottamisessa ja opiskelijan tarkastamisessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta. Koulutuksen järjestäjän tulee suunnitella ja ohjeistaa toimenpiteiden käyttö.

Edellä 77 §:n mukaisten voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta koulutuksen järjestäjälle. Opiskelijan tarkastaminen ja esineiden ja aineiden haltuun ottaminen tulee kirjata. Haltuun ottamisesta ja tarkastamisesta on ilmoitettava alaikäisen opiskelijan huoltajille mahdollisimman pian.

80 §

Haltuun otettujen esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen

Edellä 77 §:ssä tarkoitetut opiskelijalta haltuun otetut esineet tai aineet luovutetaan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle tai, jos opiskelija on täysi-ikäinen, hänelle itselleen. Esineet ja aineet tulee kuitenkin luovuttaa poliisille tai muulle laissa säädetylle viranomaiselle, jos opiskelijalla, tämän huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla ei lain mukaan ole oikeutta pitää niitä hallussaan.

Ennen luovuttamista esine tai aine tulee säilyttää huolellisesti. Esineiden ja aineiden luovutus tulee järjestää mahdollisimman pian haltuunotosta. Haltuun otetut huumausaineet, ampu-aseet, aseiden osat, patruunat, ammuksiset ja kaasusumuttimet sekä räjähteet tulee luovuttaa poliisille välittömästi. Opiskelijalle itselleen luovutettavat esineet ja aineet luovutetaan työpäivän päätyttyä.

Jos huoltaja ei kolmen kuukauden kuluessa huostaanottoa koskevasta ilmoituksesta nouda esinettä tai ainetta, se voidaan todisteellisesti hävittää. Esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen tulee kirjata.

81 §

Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa ja kurinpito-asiassa

Opiskelijalle annettavasta kirjallisesta varoituksesta päättää rehtori. Opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta erottamisesta sekä opiskelusta pidättämisestä päättää koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin. Määräaikaisesta erottamisesta ja asuntolasta erottamisesta voi koulutuksen järjestäjän niin päättäessä päättää myös rehtori. Toimielimessä tulee olla ainakin koulutuksen järjestäjän, opiskelijahuollon, opettajien, työelämän ja opiskelijoiden edustus. Koulutuksen järjestäjä nimeää toimielimen puheenjohtajan ja muut jäsenet enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa koulutuksen järjestäjä nimeää toimielimeen lisäksi tutkinnon suorittajan koulutussopimuspaikan tai oppisopimuskoulutuksen osalta työnantajan edustajan. Toimielimen puheenjohtajaksi tulee nimetä muu kuin opiskelijoita edustava jäsen. Opiskelijoita edustavan jäsenen tulee olla 15 vuotta täyttänyt. Opiskelijoita edustavalla jäsenellä on läsnäolo- ja puheoikeus toimielimen kokouksessa. Toimielimen äänivaltaiset jäsenet toimivat virkavastuulla. Koulutuksen järjestäjä päättää tarkem-

min toimielimen toimintatavoista ja päätöksenteosta. Toimielin voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen.

Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen tekemistä on hankittava asiaa koskeva tarpeellinen asiantuntija- ja muu selvitys sekä varattava opiskelijalle ja hänen huoltajalleen tilaisuus tulla kuulluksi.

Ennen opiskelijan erottamista oppilaitoksesta, opiskelijan asuntolasta erottamista ja kirjallisen varoituksen antamista opiskelijalle on kurinpitorangeistukseen syynä oleva teko tai laiminlyönti yksilöitävä, hankittava tarpeellinen selvitys sekä varattava opiskelijalle tilaisuus tulla kuulluksi. Ennen opiskelijan erottamista oppilaitoksesta tai opiskelija-asuntolasta on kuultava myös opiskelijan huoltajaa. Muista 73 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle.

Kurinpitorangeistuksista, opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja opiskelusta pidättämisestä tulee antaa kirjallinen päätös ja 73 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettut toimenpiteet tulee kirjata.

Samalla kun opiskeluoikeuden peruuttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta erottamisesta tai opiskeluoikeuden pidättämisestä päätetään, on päätettävä päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta.

10 luku

Opiskelijan muut oikeudet ja velvollisuudet

82 §

Opiskelijan velvollisuudet

Opiskelijan tulee osallistua henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti opetukseen ja näyttöihin, jollei hänen poissaololleen ole perusteltua syytä.

Opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti.

Opiskelijan velvollisuudesta korvata aiheuttamansa vahinko säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

83 §

Opiskelijan salassapitovelvollisuus

Opiskelijan velvollisuudesta pitää salassa työpaikalla järjestetyssä koulutuksessa saamansa tiedot on voimassa, mitä vastaavissa tehtävissä työskentelevien työntekijöiden ja viranhaltijoiden salassapidosta erikseen säädetään.

84 §

Tutkinnon suorittajan tai opiskelijan eronneeksi katsominen

Tutkinnon suorittaja tai opiskelija katsotaan eronneeksi, jos on ilmeisestä, että hänen tarkoituksenaan ei ole 82 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla osallistua opetukseen ja näyttöihin tai hän ei ole suorittanut valmentavaa koulutusta 11 §:ssä säädettyssä ajassa. Tutkinnon suorittaja tai opiskelija katsotaan eronneeksi myös silloin, kun tämä itse ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan.

85 §

Opiskelijahuolto

Opiskelijahuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa.

Opiskeluterveydenhuollosta säädetään terveydenhuoltolaissa ([1326/2010](#)). Ammatillisen perustutkinnon opiskelijan ja valmentavassa koulutuksessa olevan opiskelijan oikeudesta opiskelijahuoltoon säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013).

Koulutuksen järjestäjän tulee toimia yhteistyössä opiskeluhuollon palveluita antavien ja järjestävien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijoille tietoa käytettävissä olevista opiskeluhuollon eduista ja palveluista sekä tarvittaessa ohjata opiskelijaa hakemaan näitä etuja ja palveluita.

86 §

Oikeus maksuttomaan ruokailuun

Muutoin kuin oppisopimuskoulutuksena järjestettävässä päätoimisessa perustutkintokoulutuksessa ja valmentavassa koulutuksessa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan sellaisina päivinä, joina opiskelijan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Opiskelijalla on edellä säädetyn lisäksi oikeus myös muuhun maksuttomaan ruokailuun koulutuksessa, joka on 22 §:ssä tarkoitetun koulutustehtävän mukaisesti järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, sekä asetuksella säädettyissä perustutkintokoulutuksissa sellaisina päivinä, joina opiskelijan on oltava koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa.

Opinnot katsotaan päätoimisiksi, jos ne opintotukilain (65/1994) mukaan ovat päätoimisia.

87 §

Erityistä tukea saavan opiskelijan opintososiaaliset etuudet

Edellä 56 §:ssä tarkoitettua erityistä tukea saavalla opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, muihin opiskelijahuollon palveluihin sekä erityisiin apuvälineisiin. Lisäksi 22 §:n 4 momentin mukaisesti vaativan erityisen tuen tehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän erityistä tukea saavalle opiskelijalle voidaan antaa maksutta oppikirjat ja muut koulutarvikkeet sekä tarjota majoituksessa olevalle opiskelijalle tarpeelliset viikoittaiset kotimatkat, täysihoito oppilasasuntolassa tai muussa majoituksessa ja henkilökohtaiset työvarusteet.

Vammaisille opiskelijoille järjestettävistä muista palveluista ja tukitoimista säädetään erikseen.

88 §

Opintososiaaliset etuudet oppisopimuskoulutuksessa

Oppisopimuskoulutuksessa opiskelijalla on koulutuksen järjestäjän järjestämässä oppimisympäristöissä tapahtuvan osaamisen hankkimisen aikana oikeus saada päivärahaa, perheavustusta sekä korvausta matka- ja majoittumiskustannuksista. Jos opiskelijalle maksetaan samalta ajalta palkkaa tai jos hänellä on oikeus muihin kuin tässä laissa tarkoitettuihin lakisääteisiin etuihin, opiskelijalla on edellä mainitusta poiketen oikeus saada ainoastaan korvausta matka- ja majoittumiskustannuksista.

Koulutuksen järjestäjä maksaa

- 1) ansiomenetyksen korvauksena päivärahaa 15 euroa opetuspäivältä;
- 2) perheavustusta 17 euroa opetuspäivältä, jos opiskelijalla on huollettavanaan alle 18-vuotias lapsi; sekä
- 3) majoituskorvausta 8 euroa opetuspäivältä, jos koulutuksen järjestäjän oppimisympäristöissä järjestettävä osaamisen hankkiminen tapahtuu opiskelijan kotikuntalain mukaisen kotikunnan tai oppisopimuspaikan sijaintikunnan ulkopuolella.

Jos koulutuksen järjestäjän järjestämässä oppimisympäristöissä tapahtuva osaamisen hankkiminen edellyttää opiskelijan matkustamista yhteen suuntaan yli 10 kilometriä opiskelijan kotia tai oppisopimuspaikalta opetuspaikalle, on opiskelijalla oikeus matkakorvaukseen yhdeltä edestakaiselta matkalta viikossa. Erityisestä syystä matkakorvaus voidaan maksaa päivittäin, jos opiskelija majoittuu kotonaan. Jos opiskelijalle korvataan päivittäiset matkakustannukset, hänellä ei ole oikeutta majoituskorvaukseen.

Matkakorvaus maksetaan vain kotimaassa tapahtuvasta matkasta sekä halvimman matkustustavan mukaan opetuspaikan ja kodin tai oppisopimuspaikan välillä tosiasiallisen lähtö- ja paluupaikan mukaan.

Opiskelijalla on oikeus saada tässä pykälässä tarkoitettut etuudet myös osallistuessaan näyttöön.

89 §

Asuntolatoiminnan järjestäminen

Koulutuksen järjestäjällä voi olla opiskelijoille tarkoitettu asuntola.

Asuminen koulutuksen järjestäjän asuntolassa on opiskelijalle maksutonta.

Koulutuksen järjestäjä voi hyväksyä asuntolaa varten järjestyssäännöt, joilla edistetään asuinympäristön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

90 §

Asuntolapaikan myöntäminen ja oikeus asuntolapaikkaan

Koulutuksen järjestäjä päättää asuntolapaikan myöntämisen perusteista. Asuntolapaikan myöntämisessä on sovellettava yhdenvertaisia myöntämisperusteita. Myöntämisperusteet tulee ilmoittaa asuntolapaikkaa hakeville etukäteen.

Asuntolapaikka myönnetään määräajaksi, kuitenkin enintään opintojen keston ajalle. Oikeus asuntolapaikkaan päättyy, kun

- 1) Opiskelija on suorittanut tutkinnon tai saavuttanut muun hänelle henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa tavoitteeksi asetetun osaamisen;
- 2) Opiskelija katsotaan 84 §:n perusteella eronneeksi;
- 3) Opiskelijan opiskeluoikeus peruutetaan;

Jos opiskelija erotetaan määräajaksi oppilaitoksesta 73 §:n 2 momentin tai 76 §:n 3 momentin nojalla, tai hänen osallistumisensa opetukseen evätään 73 §:n 4 momentin nojalla taikka häneltä pidätetään oikeus opiskeluun 73 §:n 5 momentin nojalla, koulutuksen järjestäjä voi päättää, että opiskelijan oikeus asuntolapaikkaan keskeytyy vastaavaksi ajaksi.

91 §

Tutkinnon suorittajilta ja opiskelijoilta perittävät maksut

Tässä laissa tarkoitettu ammatillinen perustutkintokoulutus ja valmentava koulutus ovat opiskelijalle maksuttomia. Lisäksi tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisessa käytettävät pääsy- ja soveltuvuuskokeet ovat opiskelijalle maksuttomia. Oppimateriaaleista ja tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle, voidaan kuitenkin periä maksu.

Ammattitutkinto- ja erikoisammattitutkintokoulutuksessa sekä muussa ammatillisessa koulutuksessa koulutuksen järjestäjä voi periä opiskelijalta kohtuullisen opiskelumaksun, jolla katetaan osittain koulutuksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Tässä momentissa tarkoitettuja maksuja ei voida periä työvoimakoulutuksena järjestettävässä koulutuksessa.

Henkilöltä voidaan periä maksu hyväksytyin arvosanan korottamisesta, jos hän haluaa korottaa 50 §:ssä tarkoitettuun tutkinnon suorittamisesta annettavaan todistukseen tai 51 §:ssä tarkoitettuun valmentavan koulutuksen suorittamisesta annettavaan todistuksen merkittävää arvosanaa.

Jos tässä laissa tarkoitettua opiskelijalta perittävää maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan vuotuista viivästyskorkoa periä eräpäivästä lukien noudattaen, mitä korkolaissa (633/1982) säädetään. Maksu on suoraan ulosottokelpoinen. Sen perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään tässä pykälässä tarkoitettujen maksujen perusteista.

92 §

Tilauuskoulutus

Koulutuksen järjestäjä voi järjestää opiskelijaryhmälle tässä laissa tarkoitettuja tutkintoja ja koulutusta niin, että koulutuksen tilaa ja rahoittaa Suomen valtio, toinen valtio, kansainvälinen järjestö taikka suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö (*tilauuskoulutus*).

Tilauuskoulutusta ei voida järjestää Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisille eikä niille, jotka Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden muun sopimuspuolen kanssa tekemän sopimuksen mukaan rinnastetaan Euroopan unionin kansalaisiin, eikä edellä mainittujen perheenjäsenille. Tilauuskoulutusta ei myöskään voida järjestää niille, joilla on ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti, jatkuva tai pysyvä oleskelulupa tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa, eikä edellä mainittujen perheenjäsenille. Perheenjäsenen määrittelyyn sovelletaan ulkomaalaislakia.

Tilauuskoulutuksena annettavien tutkintojen ja koulutuksen on oltava koulutuksen järjestämisluvassa määrätyn koulutustehtävän mukaisia. Tilauuskoulutus ei saa heikentää koulutuksen järjestäjän tässä laissa säädettyä tutkintojen järjestämistä ja koulutuksen antamista. Tilauuskoulutukseen ei sovelleta 59 §:n säännöksiä opetus- ja tutkintokielestä. Koulutuksen järjestäjän on perittävä koulutuksen tilaajalta tilauuskoulutuksen järjestämisestä vähintään siitä aiheutuvat kustannukset kattava maksu. Koulutuksen tilaajalla on oikeus periä tilauuskoulutukseen osallis-

tuvilta tutkinnon suorittajilta ja opiskelijoilta sen sijaintivaltion lainsäädännön tai oman käytäntönsä mukaisia maksuja.

93 §

Opiskelijoiden kuuleminen ja opiskelijakunta

Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa opiskelijoille mahdollisuus osallistua koulutuksen järjestäjän toimintaan ja toiminnan kehittämiseen sekä mahdollisuus vaikuttaa heitä itseään koskevien ja heidän asemaansa vaikuttavien päätösten tekemiseen.

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla sen opiskelijoista muodostuva opiskelijakunta. Opiskelijakuntaa ei kuitenkaan edellytetä koulutuksen järjestäjältä, joka järjestää pääasiassa sen tai sen jäsenyhteisön toiminnan harjoittamiseksi tarvittavaa ammatillista koulutusta. Koulutuksen järjestäjän tulee turvata opiskelijakunnalle riittävät toimintaedellytykset. Opiskelijakunnan tehtävänä on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista sekä kehittää opiskelijoiden ja koulutuksen järjestäjän välistä yhteistyötä. Koulutuksen järjestäjän tulee turvata opiskelijakunnalle riittävät toimintaedellytykset, sekä edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista ja kehittää opiskelijoiden ja koulutuksen järjestäjän välistä yhteistyötä.

Koulutuksen järjestäjän tulee kirjata oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaiseen järjestäjäkohtaiseen opiskeluhuoltosuunnitelmaan, miten opiskelijoiden kuuleminen, osallistuminen ja vaikuttamismahdollisuudet toteutetaan.

11 luku

Tietojen käsittely ja luovuttaminen

94 §

Arkaluonteisten tietojen käsittely

Hakeutujan, tutkinnon suorittajan ja opiskelijan terveydentilaa koskevia 32, 69, 71 ja 72 §:n mukaisia tietoja saavat käsitellä vain ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisesta, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta taikka antavat lausuntoja mainituista asioista.

Tutkinnon suorittajan rikosrekisteriotetta koskevaa 69 §:n mukaista tietoa saavat käsitellä vain ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskeluoikeuden peruuttamisesta.

Koulutuksen järjestäjän tulee määritellä ne tehtävät, joihin sisältyy arkaluonteisten tietojen käsittelyä.

Koulutuksen järjestäjän on säilytettävä arkaluonteiset tiedot erillään muista henkilötiedoista. Arkaluonteiset tiedot tulee poistaa rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta, kuitenkin viimeistään neljän vuoden kuluessa tietojen merkitsemisestä rekisteriin.

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia (523/1999), jollei tässä laissa toisin säädetä.

95 §

Julkisuus ja tietojensaantioikeus

Tässä laissa tarkoitettuun toimintaan sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999).

Koulutuksen järjestäjän tulee salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä toimittaa valtion opetushallintoviranomaisille niiden määräämät koulutuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan edellyttämät tiedot.

Tutkinnon suorittajan tai opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia ja tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä tietoja on tiedon haltijalla salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa:

- 1) oppilaitoksen rehtorille tai johtajalle ja oppilaitoksen turvallisuudesta vastaavalle muulle henkilölle opiskelun turvallisuuden varmistamiseksi;
- 2) opinto-ohjauksesta vastaaville henkilölle muihin opintoihin ja tukipalveluihin ohjaamista varten;
- 3) opiskeluterveydenhuollosta vastaaville henkilöille opiskelijan terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi ja tarvittaviin tukitoimiin ohjaamista varten;
- 4) työpaikalla järjestettävästä koulutuksesta vastaaville henkilöille opiskelijan sekä työpaikan henkilöstön ja asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi; sekä
- 5) poliisille ja koulutuksen järjestäjän edustajalle, joka on ensisijaisessa vastuussa turvallisuusuhan selvittämisestä, välittömän turvallisuusuhan arvioimiseksi tai mikäli opiskelijan todetaan terveydentilan arvioinnissa olevan vaaraksi muiden turvallisuudelle.

Tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

96 §

Tiedonsiirto teknistä käyttöyhteyttä hyväksikäyttäen

Tässä laissa tarkoitettuihin rekistereihin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa tietoon oikeutetulle teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja luovuttavan on varmistuttava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

12 luku

Muutoksenhaku

97 §

Oikaisuvaatimus

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä, jos päätös koskee:

- 1) tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamista;
- 2) opiskelijalle annettavaa erityistä tukea tai 56 §:n 2 momentissa tarkoitettua mukauttamista;

- 3) 57 §:ssä tarkoitettua ammattitaitovaatimuksista, osaamistavoitteista ja osaamisen arvioinnista poikkeamista;
- 4) 11 §:ssä säädettyä valmentavien koulutusten suoritusaikaa;
- 5) 84 §:ssä säädettyä tutkinnon suorittajan tai opiskelijan katsomista eronneeksi; sekä
- 6) x72 §:ssä säädettyä huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisvelvollisuutta.

98 §

Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen

Tässä laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen, joka koskee opiskelijalle annettavaa kirjallista varoitusta, opiskelijan määräaikaista erottamista, asuntolasta erottamista, opiskeluoikeuden pidättämistä tai 86, 87 ja 88 §:ssä säädettyä etua ja oikeutta, saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä.

Edellä 97 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä.

99 §

Muutoksenhaku opiskelijoiden oikeusturvalautakuntaan

Tässä laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen, joka koskee opiskeluoikeuden peruuttamista tai palauttamista, saa hakea muutosta valittamalla opiskelijoiden oikeusturvalautakuntaan siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. Muutoksenhausta opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan päätökseen säädetään opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta annetussa laissa (956/2011).

100 §

Muutoksenhaku aika

Valitus päätöksestä, joka koskee opiskelijalle annettavaa kirjallista varoitusta, määräaikaista erottamista, asuntolasta erottamista, opiskeluoikeuden peruuttamista tai palauttamista, opiskeluoikeuden pidättämistä taikka 98 §:n 2 momentissa tarkoitettua asiaa, sekä oikaisuvaatimus 97 §:ssä tarkoitettussa asiassa, tulee tehdä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Tässä pykälässä tarkoitettut asiat tulee käsitellä kiireellisinä.

101 §

Kurinpitoa ja opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen täytäntöönpano

Opiskelijan määräaikaista erottamista, asuntolasta erottamista, opiskeluoikeuden pidättämistä tai opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei hallinto-oikeus tai opiskelijoiden oikeusturvalautakunta toisin määrää.

102 §

Valituskiellot

Nimettyä opiskelijaa tai tutkinnon suorittajaa koskevaan koulutuksen tai tutkinnon suoritusajankohtaa tai -paikkaa koskevaan päätökseen taikka muuta koulutuksen tai tutkinnon yksilöllistä järjestämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Valittaa ei myöskään saa 73 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettussa asiassa.

Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 97 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva valitus, sekä arviointia koskevasta oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

103 §

Valituslupa

Jollei muualla laissa toisin säädetä, hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

13 luku

Erinäiset säännökset

104 §

Henkilöstö

Jokaisella oppilaitoksella ja koulutuksen järjestäjän toimipisteellä, jossa järjestetään tässä laissa tarkoitettua koulutusta tai tutkintoja, tulee olla toiminnasta vastaava rehtori tai muu toiminnasta vastaava johtaja, joka täyttää rehtorille säädetyt kelpoisuusvaatimukset. Koulutuksen järjestäjä voi kuitenkin päättää, että useammalla toimipisteellä on yhteinen toiminnasta vastaava rehtori tai johtaja. Kaksikielisessä oppilaitoksessa voi olla rehtori tai muu toiminnasta vastaava johtaja kumpaakin kieliryhmää varten. Mitä tässä laissa muualla säädetään rehtorista, koskee myös muuta toiminnasta vastaavaa johtajaa.

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla koulutuksen järjestämistapa huomioon ottaen riittävä määrä opettajan virkoja tai työsopimussuhteisia opettajia. Lisäksi koulutuksen järjestäjällä voi olla tuntiopettajia ja muuta henkilöstöä.

Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Aluehallintovirasto voi erityisestä syystä myöntää kelpoisuusvaatimuksista erivapauden. Yliopisto voi yksittäistapauksessa todeta henkilön kelpoiseksi antamaan opetusta jollakin taiteenalalla siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

105 §

Tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja koulutuksesta tiedottaminen

Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja annettavasta koulutuksesta ja koulutukseen hakeutumisesta on tietoa yleisesti saatavilla. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei koske henkilöstökoulutusta.

106 §

Koulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoite

Koulutuksen järjestäjien edellytetään tekevän yhteistyötä alueen työelämän ja muiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien, lukiokoulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen sekä perusopetuksen ja nuorten työpajojen kanssa.

Koulutusta järjestettäessä tulee olla yhteistyössä alle 18-vuotiaiden huoltajien kanssa.

Työvoimakoulutuksen tarjontaa suunniteltaessa koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä työ- ja elinkeinotoimiston sekä Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Koulutuksen järjestäjän, jolla on koulutuksen järjestämisluvan mukainen työvoimakoulutuksen koulutustehtävä, tulee osallistua Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kutsusta työvoimakoulutuksen tarjonnan suunnittelua koskevaan keskusteluun.

107 §

Koulutustarpeen ennakointi

Koulutuksen järjestäjän tulee toteuttaa koulutustarpeen ennakointia huomioiden toiminta-alueensa työvoimatarve ja väestökehitys.

108 §

Koulutuksen hankkiminen

Koulutuksen järjestäjä voi hankkia osan tässä laissa tarkoitetuista palveluista x §:ssä tarkoitulta koulutuksen järjestäjältä tai muulta yhteisöltä taikka säätiöltä. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

109 §

Laadunhallinta ja koulutuksen arviointi

Koulutuksen järjestäjä vastaa järjestämiensä tutkintojen, koulutuksen ja muun toiminnan laadusta ja jatkuvasta kehittämisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida järjestämiään tutkintoja, koulutusta ja muuta toimintaa sekä niiden vaikuttavuutta. Koulutuksen järjestäjän on myös säännöllisesti osallistuttava ulkopuoliseen toimintansa ja laatujärjestelmiensä arviointiin sekä julkistettava järjestämänsä arvioinnin tulokset.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä arvioinnista ja sen kehittämisestä.

Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta säädetään Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta annetussa laissa (1295/2013).

110 §

Rahoitus

Tässä laissa tarkoitettua toimintaa varten myönnetään rahoitusta siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009) säädetään.

111 §

Maksullinen palvelutoiminta

Koulutukseen, joka 22 §:ssä tarkoitetun koulutustehtävän mukaisesti järjestetään maksullisena palvelutoimintana, ei sovelleta 29, 31 ja 86 §:ää eikä 89 §:n 2 momenttia.

14 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

112 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

Tällä lailla kumotaan ammatillisesta peruskoulutuksesta annettu laki (630/1998) ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettu laki (631/1998).

113 §

Yleiset siirtymäsäännökset

Muulla lainsäädännössä olevalla viittauksella ammatillisesta peruskoulutuksesta annettuun lakiin tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettuun lakiin tarkoitetaan tämän lain voimaantulon jälkeen jälkeä viittausta tähän lakiin.

Poiketen siitä, mitä 17 §:ssä säädetään, ennen tämän lain voimaan tuloa suoritetuista tutkinnoista saa käyttää niitä tutkintojen nimiä ja tutkintonimikkeitä, jotka olivat voimassa tämän lain voimaan tullessa.

114 §

Järjestämislupia ja näyttötutkinnon järjestämissopimuksia koskevat siirtymäsäännökset

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla myönnettyjen ammatillisen peruskoulutuksen ja lisäkoulutuksen järjestämislupien sekä tehtyjen näyttötutkintojen järjestämissopimusten voimassaolo päättyy tämän lain voimaan tullessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö muuttaa hakemuksetta tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla myönnetty ammatillisen peruskoulutuksen ja lisäkoulutuksen järjestämisluvat tämän lain mukaisiksi ammatillisen koulutuksen järjestämisluviksi. Jos tässä pykälässä ei toisin säädetä, opetus- ja kulttuuriministeriö päättää koulutuksen järjestämisluvan myöntämisestä 3 luvun säännösten mukaisesti.

Pykälän 2 momenttia ei sovelleta, jos ennen tämän lain voimaan tuloa voimassa olleen järjestämisluvan mukaisena koulutustehtävänä ollut ainoastaan muu ammatillinen lisäkoulutus. Tässä momentissa tarkoitettujen koulutuksen järjestäjien tulee huolehtia siitä, että opiskelijat saavat suoritettua aloittamansa koulutuksen loppuun ennen tämän lain voimaantuloa.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuja uusia järjestämislupia myönnetään siten, että koulutuksen järjestäjien koulutustehtävänä ovat ne tutkinnot, joita koulutuksen järjestäjä on tämän lain voimassa tullessa voimassa olleen järjestämisluvan perusteella järjestänyt vuosina 2015, 2016 tai 2017 tai joihin koulutuksen järjestäjällä on ollut tämän lain voimaan tullessa voimassa oleva näyttötutkinnon järjestämissopimus. Lain 22 §:n 2 momentin 1, 2, 5, 6 ja 8 kohdissa tarkoitettuja määräyksistä ja mainitun pykälän 4 momentissa tarkoitettuja velvoitteista päättäessään opetus- ja kulttuuriministeriön tulee ottaa huomioon ennen tämän lain voimaan tuloa voimassa olleiden säännösten nojalla myönnettyjen järjestämislupien vastaavat määräykset. Lain 22 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitettua opiskeluvuosien vähimmäismäärästä päättäessään opetus- ja kulttuuriministeriön tulee ottaa huomioon ennen tämän lain voimaan tuloa voimassa olleiden säännösten nojalla myönnettyjen järjestämislupien opiskelijamääriä ja opiskelijatyövuosien määriä koskevat määräykset sekä koulutuksen järjestäjän opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaan rahoitetut opiskelijamäärät ja opiskelijatyövuodet.

Kumottavan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua näyttötutkinnon järjestäjän, jolle ei myönnetä tämän lain mukaista koulutuksen järjestämislupaa, tulee ohjata ennen tämän lain voimaantuloa tutkinnon suorittamisen aloittanut tutkinnon suorittaja, jonka henkilökohtaistamisesta näyttötutkinnon järjestäjä on ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 8 a §:n mukaisesti vastannut, hakeutumaan toisen koulutuksen järjestäjän tutkintokoulutukseen tai näyttöön.

115 §

Tutkintojen perusteita koskevat siirtymäsäännökset

Opetushallituksen tulee määrätä tutkintojen perusteet siten, että koulutuksen järjestäjät voivat ottaa ammatillisten perustutkintojen perusteet käyttöön 1 päivänä tammikuuta 2018 sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteet viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2019.

Kumottavien lakien nojalla annetut ammatillisten perustutkintojen perusteet jäävät voimaan 31 päivään joulukuuta 2020 saakka ja ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteet 31 päivään joulukuuta 2021 saakka.

Ennen lain voimaantuloa tutkinnon suorittamisen aloittanut tutkinnon suorittaja saa suorittaa tutkinnon loppuun 2 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaisesti. Tutkinnon suorittaja voi kuitenkin siirtyä suorittamaan tutkintoaan tämän lain nojalla annettavien tutkinnon perusteiden mukaisesti. Edellä 2 momentissa mainittujen ajankohtien jälkeen tutkinnon suorittaja siirtyy suorittamaan tutkintoa tämän lain nojalla annettavien tutkinnon perusteiden mukaisesti.

116 §

Valmentavaa koulutusta koskevat siirtymäsäännökset

Opetushallituksen tulee määrätä ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen perusteet sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen perusteet siten, että koulutuksen järjestäjät voivat ottaa koulutuksen perusteet käyttöön tämän lain voimaan tullessa.

Ennen lain voimaantuloa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen aloittaneet opiskelijat siirtyvät

lain voimaan tullessa suorittamaan tässä laissa tarkoitettua ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta. Ennen lain voimaantuloa ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettun työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen aloittaneet opiskelijat siirtyvät lain voimaan tullessa suorittamaan tässä laissa tarkoitettua vastaavaa koulutusta. Edellä tarkoitettujen opiskelijoiden opiskeluaikaan sovelletaan kuitenkin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

117 §

Henkilökohtaistamista koskevat siirtymäsäännökset

Lain 35 §:n 2 momentissa tarkoitettua henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmaa ei laadita, jos tutkinnon suorittaja suorittaa tutkintoa 115 §:n 2 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaisesti tai jos valmentavan koulutuksen opiskelija on aloittanut opintonsa ennen tämän lain voimaan tuloa. Edellä mainittujen tutkinnon suorittajien ja valmentavan koulutuksen opiskelijoiden osalta ovat voimassa kumottavan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 29 a §:n nojalla laadittu opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, mainitun lain 20 §:n nojalla laadittu henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma ja mainitun lain 17 §:n nojalla laadittu opiskelijan henkilökohtainen opiskeluohjelma sekä kumottavan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 8 a §:n nojalla laadittu henkilökohtaistamista koskeva asiakirja. Lain 5 luvun säännöksiä sovelletaan kuitenkin soveltuvin osin päivitettäessä edellä mainittuja kumottujen lakien nojalla laadittuja suunnitelmia.

118 §

Osaamisen arvioinnin oikaisua koskeva siirtymäsäännös

Ennen tämän lain voimaan tuloa tehtyyn osaamisen arviointiin pyydetään oikaisua tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Kumottavan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 c §:n 2 momentissa ja kumottavan ammatillisesta aikuis-koulutuksesta annetun lain 15 c §:n 2 momentissa tarkoitettuun osaamisen arvioinnin oikaisua koskevaan päätökseen pyydetään kuitenkin oikaisua 48 §:n 3 momentin mukaisesti, jos oikaisua koskeva päätös on tehty 15 päivänä marraskuuta 2017 tai sen jälkeen.

119 §

Kokeiluja koskeva siirtymäsäännös

Ennen tämän lain voimaantuloa aloitetut kumotun ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 23 §:n nojalla päätetyt kokeilut toteutetaan loppuun myönnetyn kokeiluluvan mukaisesti. Mainitun pykälän 4 momentin nojalla määrätyt kokeilussa noudatettavat perusteet ovat voimassa kokeilun ajan.

2.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 1 §:n 1 momentin 3 kohta, 5 §:n 2 kohta, 25, 27 ja 27 a §, 31 §:n 4 momentti, 32 §:n 2 momentti, 46 § ja 57 §:n 2 momentin 2 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentin 3 kohta ja 57 §:n 2 momentin 2 kohta laissa 1410/2014, 5 §:n 2 kohta laissa 926/2010, 25 § osaksi laeissa 1511/2011, 892/2013, 1410/2014, 248/2015 ja XXX/2016, 27 § osaksi laeissa 926/2010, 1511/2011 ja 189/2015, 27 a § laissa 1607/2015, 32 §:n 2 momentti laissa 1410/2014 ja 46 § laissa 1112/2015,

muutetaan 1 §:n 1 momentin 2 kohta ja 4 momentti, 3 § 1 kohta, 5 §:n 1 kohta, 6 §, 7 §:n 1 ja 3 momentti, 8 §:n 1 momentti, 9, 10, 23 ja 23 b §, 31 §:n 1 momentin johdantolause, 32 §:n 1 ja 4 momentti, 45 a §, 48 §:n 1 ja 4 momentti, 49 ja 50 §, 57 §:n 2 momentin 3 kohta ja 59 §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentin 2 kohta ja 4 momentti, 3 §:n 1 kohta, 5 §:n 1 kohta, 7 §:n 1 momentti, 23 §, 31 §:n 1 momentin johdantolause, 32 §:n 1 momentti ja 57 §:n 2 momentin 3 kohta laissa 1410/2014, 6 § laeissa 1410/2014 ja XXX/2016, 7 §:n 3 momentti, 8 §:n 1 momentti ja 48 §:n 1 ja 4 momentti laissa XXX/2016, 10 § osaksi laissa 2010/926, 23 b § laeissa 1607/2015 ja XXX/2016, 45 § laissa 1304/2013, 49 ja 59 § osaksi laissa 1511/2011 sekä 50 § laeissa 1511/2011 ja 1410/2014, sekä

lisätään lakiin uusi 9 a ja 10 a § sekä 3 a luku seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle käyttökustannuksiin myönnettävästä valtionosuudesta ja -avustuksesta sekä muusta rahoituksesta sellaista toimintaa varten, josta säädetään:

---

2) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (XXX/2017);

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisessa toiminnassa käytössä olevista tiloista sekä kalustosta ja muusta irtaimistosta aiheutuviin muihin kuin käyttökustannuksiin myönnetään rahoitusta siten kuin tämän lain 9 §:ssä säädetään.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *opetustoimella* 1 §:n 1 momentin 1–2 kohdassa mainittujen lakien mukaisen toiminnan ja 2 §:n 2 momentin 1–4 ja 8–10 kohdassa tarkoitettujen perusopetuslain ja taiteen perusopetuslain mukaisten toimintojen järjestämistä;

---

5 §

Rahoituksen laskentaperuste

Rahoitus käyttökustannuksiin määräytyy laskennallisten perusteiden mukaisesti. Rahoitus määräytyy:

1) lukiossa opiskelijamäärien sekä opiskelijaa kohden määrättyjen yksikköhintojen perusteella;

---

6 §

Kunnan valtionosuus ja valtionosuuden peruste lukiolaissa tarkoitetussa koulutuksessa

Kunnalle myönnetään valtionosuutta lukiolaissa tarkoitetun lukiokoulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin euromäärä, joka saadaan, kun 2 momentissa säädetyllä tavalla lasketusta kunnan valtionosuuden perusteesta vähennetään 8 §:n mukaan lasketut kunnan omarahoitusosuudet.

Kunnan valtionosuuden perustetta varten lasketaan yhteen kunnan järjestämää lukiokoulutusta ja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävää lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta saavien opiskelijoiden määrien ja opiskelijaa kohden määrättyjen yksikköhintojen tulot.

Myönnettäessä vuosina 2017 – 2019 valtionosuutta kunnalle 2 momentissa säädetyistä lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen valtionosuuden perusteesta otetaan huomioon 98,96 prosenttia.

7 §

Kuntayhtymän ja yksityisen järjestämän lukiokoulutuksen rahoitus

Kuntayhtymälle ja yksityiselle koulutuksen järjestäjälle myönnetään lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen järjestämistä varten rahoitusta 6 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla koulutuksen järjestäjän opiskelijamäärien sekä yksikköhintojen mukaisesti laskettu valtionosuuden perustetta vastaava euromäärä.

Vuosina 2017 – 2019 kuntayhtymälle myönnetään lukiolaissa tarkoitettuun koulutukseen 98,96 prosenttia 1 momentissa tarkoitettusta rahoituksesta.

8 §

Kunnan omarahoitusosuus lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen käyttökustannuksiin

Kunnan omarahoitusosuus lukiokoulutuksen käyttökustannuksista on 58,11 prosenttia ja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävään lukiokoulutukseen valmistavan koulutuk-

sen käyttökustannuksista 50 prosenttia euromäärästä, joka lasketaan siten, että 2 ja 3 momentissa säädetyllä tavalla laskettu euromäärä jaetaan koko maan asukasmäärällä ja näin saatu euromäärä kerrotaan kunnan asukasmäärällä.

---

9 §

Ammatillisen koulutuksen määräraha

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää ammatillisen koulutuksen järjestäjille rahoitusta ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi valtion talousarvioon otettavan määrärahan ja 9 a §:n 1 momentissa säädetyn kuntien rahoitusosuuden rajoissa. Rahoituksena myönnetään laskennallisten perusteiden mukaisesti määräytyvää perusrahoitusta, suoritusrahoitusta ja vaikuttavuusrahoitusta. Lisäksi myönnetään strategiarahoitusta.

Edellisenä vuonna ammatillisen koulutuksen järjestäjille osoitettua 1 momentissa tarkoitettua valtion määrärahaa ja kuntien rahoitusosuutta korotetaan kertaluonteisia erinä lukuun ottamatta ammatillisen koulutuksen indeksin vuotuisesta kustannustason nousua vastaavasti. Ammatillisen koulutuksen indeksi muodostuu yleisestä ansiotasoindeksistä, kuluttajahintaindeksistä sekä tukkuhintaindeksistä. Ammatillisen koulutuksen indeksin laskemisesta ja kustannustason nousun huomioon ottamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Yksityisille koulutuksen järjestäjille myönnetään lisäksi arvonalisäverokorvaus siten kuin 32 i §:ssä säädetään.

9 a §

Kunnan omarahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa

Kuntien rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa on euromäärä, joka saadaan, kun 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu valtion määräraha kerrotaan luvulla 1,3844. Kuntien rahoitusosuus on kuitenkin enintään vuoden 2017 tasossa.

Kunnan omarahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa on euromäärä, joka saadaan, kun 1 momentissa tarkoitettu kuntien rahoitusosuuden euromäärä jaetaan koko maan asukasmäärällä ja näin saatu euromäärä kerrotaan kunnan asukasmäärällä.

10 §

Ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnettävä rahoitus ja kunnan valtionosuus

Ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnetään perusrahoitusta, suoritusrahoitusta ja vaikuttavuusrahoitusta 32 a §:ssä säädetystä rahoitusosuuden euromäärästä se osuus, joka vastaa koulutuksen järjestäjän suoritteiden suhteellista osuutta kaikkien koulutuksen järjestäjien suoritteista. Perusrahoitusosuuden 32 a §:ssä säädetystä euromäärästä vähennetään 32 e §:ssä tarkoitettujen harkinnanvaraisten korotusten yhteenlaskettu euromäärä.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, kunnalle myönnetään valtionosuutta euromäärä, joka saadaan, kun 1 momentissa säädetyllä tavalla lasketusta euromäärästä vähennetään 9 a §:n 2 momentissa tarkoitettu kunnan omarahoitusosuus.

10 a §

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen myöntäminen varainhoitovuosina 2018 ja 2019

Laskettaessa 10 §:n 1 momentissa tarkoitettua rahoitusta varainhoitovuosina 2018 ja 2019, tehdään 9 §:n 1 momentissa tarkoitettuun valtion määrärahaan ja kuntien rahoitusosuuteen laskennallinen euromääräinen lisäys, joka on 10 272 000 euroa vuoden 2017 tasossa.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjinä toimiville kuntille ja kuntayhtymille varainhoitovuosina 2018 ja 2019 myönnettävästä rahoituksesta vähennetään euromäärä, joka saadaan, kun 10 272 000 euroa vuoden 2017 tasossa jaetaan ammatillisen koulutuksen järjestäjinä toimivien kuntien ja kuntayhtymien perusrahoituksen perusteena käytettävillä suoritteilla ja kerrotaan kyseisen koulutuksen järjestäjän perusrahoituksen perusteena käytettävillä suoritteilla.

23 §

Keskimääräiset yksikköhinnat

Valtioneuvoston asetuksella säädetään vuosittain seuraavan varainhoitovuoden rahoituksen perusteina käytettävät lukiokoulutuksen ja taiteen perusopetuksen keskimääräiset yksikköhinnat siten kuin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 54 §:n 2 momentissa ja 57 §:ssä säädetään.

Yksikköhinnat määrää opetus- ja kulttuuriministeriö. Tämän lain 24 §:ssä tarkoitettut yksikköhinnat määrätään siten, että yksikköhintojen mukaisesti lasketut rahoituksen perusteena käytettävät euromäärät yhteenlaskettuina vastaavat keskimääräisten yksikköhintojen perusteella laskettavia euromääriä.

23 b §

Keskimääräisestä yksikköhinnasta tehtävät vähennykset

Laskettaessa edellä 23 §:n 1 momentin mukaisesti keskimääräisiä yksikköhintoja vähennetään vuosittain seuraavat euromäärät:

- 1) lukiokoulutuksen osalta 1048,52 euroa; ja
- 2) taiteen perusopetuksen osalta 2,41 euroa.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta on kuitenkin vähintään 5 954,28 euroa ja taiteen perusopetuksen keskimääräinen yksikköhinta vähintään 74,92 euroa.

31 §

Yksikköhintoja laskettaessa huomiotta jätettävät kustannukset

Lukion ja opetustuntiperusteisesti rahoitettavan taiteen perusopetuksen käyttökustannuksina ei pidetä:

---

32 §

Arvonlisäveron huomioon ottaminen yksityisen koulutuksen järjestäjän yksikköhinnoissa

Lukion ja taiteen perusopetuksen yksikköhintoja korotetaan yksityisen koulutuksen järjestäjän osalta siten, että korotus vastaa yksityisten koulutuksen järjestäjien maksamien arvonlisäverojen osuutta yksityiselle koulutuksen järjestäjälle aiheutuneista arvonlisäverottomista kustannuksista mainitussa koulutusmuodossa.

Edellä 1 tarkoitettua korotusta ei oteta huomioon vahvistettaessa 23 §:n 1 momentin mukaisia keskimääräisiä yksikköhintoja eikä määrättäessä yksikköhintoja mainitun pykälän 2 momentin mukaisesti.

3 a luku

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen määräytymisperusteet

32 a §

Rahoitusosuudet

Perusrahoituksen osuus on 50 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 35 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 15 prosenttia siitä euromäärästä, joka saadaan, kun 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu valtion määrärahan ja kuntien rahoitusosuuden euromäärästä vähennetään 32 h §:ssä tarkoitettu strategiarahoituksen euromäärä.

32 b §

Opiskelijavuosi

Opiskelijavuodella tarkoitetaan 365:tä päivää, joiden aikana opiskelija osallistuu koulutukseen ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 35 §:ssä tarkoitettuna henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään tarkemmin opiskelijavuoteen kuuluvien päivien määrittelystä.

32 c §

Tavoitteellisista opiskelijavuosista päättäminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää koulutuksen järjestäjän varainhoitovuoden tavoitteellisen opiskelijavuosien määrän sekä työvoimakoulutuksena järjestettävän koulutuksen tavoitteellisen opiskelijavuosien määrän vuosittain valtion talousarvion rajoissa. Ministeriö voi lisätä koulutuksen järjestäjän tavoitteellista opiskelijavuosien määrää tai työvoimakoulutuksena järjestettävän koulutuksen tavoitteellista opiskelijavuosien määrää varainhoitovuoden aikana.

Tavoitteellinen opiskelijavuosien määrä ei voi alittaa koulutuksen järjestämisluvassa määrättyä opiskelijavuosien vähimmäismäärää.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun päätöksen yhteydessä ministeriö voi päättää myös tiettyjä tutkintoja, valmentavaa koulutusta tai muuta ammatillista koulutusta koskevista opiskelijavuosien enimmäismääristä.

Ministeriö kuulee koulutuksen järjestäjää ennen tässä pykälässä tarkoitetuista opiskelijavuosista päättämistä.

32 d §

Perusrahoitus

Perusrahoitus määräytyy 32 c §:n 1 momentissa tarkoitetun tavoitteellisen opiskelijavuosimäärän perusteella. Opiskelijavuosi luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman. Perusrahoituksen myöntämisperusteena käytetään opiskelijavuosiin perustuvaa painotettua suoritemäärää.

Opiskelijavuosia painotetaan seuraavilla perusteilla:

1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen, ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen sekä muun ammatillisen koulutuksen järjestämisen väliset kustannuserot;

2) tutkintotyypit ja koulutuksen järjestäminen oppisopimuskoulutuksena;

3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 56 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen järjestäminen tai mainitun lain 22 §:n 3 momentissa tarkoitettu vaativan erityisen tuen erityistehtävä;

4) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 89 §:ssä tarkoitetun majoituksen järjestäminen;

5) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 9 §:ssä tarkoitetun henkilöstökoulutuksen järjestäminen;

6) työvoimakoulutuksen järjestäminen;

7) vankeinkoulutuksen järjestäminen.

Painotetun suoritemäärän laskennasta sekä 2 momentissa säädettyjen perusteiden painoker-toimista säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 e §

Perusrahoituksen harkinnanvarainen korotus

Koulutuksen järjestäjälle myönnettävää perusrahoitusta voidaan korottaa harkinnanvaraisesti koulutuksen järjestäjän toimintaan liittyvästä erityisestä syystä valtion talousarvion rajoissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää hakemuksesta harkinnanvaraisesta korotuksesta.

32 f §

Suoritusrahoitus

Suoritusrahoitus määräytyy varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävänä kahtena vuonna suoritettujen tutkinnon osien ja tutkintojen perusteella. Tutkinnon osa luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut tutkinnon osan suorittajan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman. Tutkinto luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on antanut ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 50 §:ssä tarkoitetun tutkintotodistuksen. Suo-

ritusrahoituksen myöntämisperusteena käytetään suoritettuihin tutkinnon osiin ja tutkintoihin perustuvaa painotettua suoritelmää.

Tutkinnon osaa ei oteta huomioon rahoituksen perusteena, jos se on kokonaan tunnustettu ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 38 §:n 1 tai 2 momenteissa säädetyllä tavalla. Suoritusrahoituksen perusteena otetaan huomioon enintään X osaamispistettä kyseisen varainhoitovuoden tavoitteellista opiskelijavuotta kohti.

Tutkinnon osia painotetaan seuraavilla perusteilla:

- 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämisen väliset kustannuserot;
- 2) tutkintotyypit;
- 3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 56 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen järjestäminen tai mainitun lain 22 §:n 3 momentissa tarkoitettu vaativan erityisen tuen erityistehtävä.

Tutkintoja painotetaan seuraavilla perusteilla:

- 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämisen väliset kustannuserot;
- 2) tutkintotyypit;
- 3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 56 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen järjestäminen tai mainitun lain 22 §:n 3 momentissa tarkoitettu vaativan erityisen tuen erityistehtävä;
- 4) tutkinnon suorittajan perusasteen jälkeinen koulutus.

Painotetun suoritelmäärän laskennasta sekä 3 ja 4 momentissa säädettyjen perusteiden painokertoimista säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 g §

Vaikuttavuusrahoitus

Vaikuttavuusrahoitus määräytyy tutkinnon tai tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen sekä opiskelijapalautteen ja työelämäpalautteen perusteella. Rahoitusperusteiden laskennasta ja laskentakriteereistä säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 h §

Strategiarahoitus

Strategiarahoituksen osuus on enintään neljä prosenttia 9 §:n 1 momentissa tarkoitettusta määrärahasta.

Strategiarahoituksena myönnetään 44 §:n 1 momentissa tarkoitettut avustukset.

32 i §

Arvonlisäveron korvaaminen yksityiselle ammatillisen koulutuksen järjestäjälle

Yksityiselle ammatillisen koulutuksen järjestäjälle korvataan arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus koulutuksen järjestäjälle aiheutuneista kustannuksista. Korvaus perustuu viimeksi toteutuneen vahvistetun tilinpäätöksen tietoihin.

32 j §

Uuden koulutuksen järjestäjän suoritteiden määrittely

Jos uusi koulutuksen järjestämislupa on myönnetty koulutuksen järjestäjien yhdistymisen, jakautumisen tai muun vastaavan toiminnan uudelleenjärjestelyn taikka koulutuksen järjestäjän oikeushenkilöä koskevan muutoksen vuoksi, koulutuksen järjestäjän suoritus- ja vaikuttavuusrahoitus määräytyy uudelleenjärjestelyn kohteena olleiden koulutuksen järjestäjien toteutuneiden suoritemäärien perusteella.

Muun kuin 1 momentissa tarkoitettun uuden koulutuksen järjestäjän suoritus- ja vaikuttavuusrahoitus määräytyvät arvioidun suoritemäärän perusteella. Arvio suoritemäärästä perustuu kaikkien koulutuksen järjestäjien keskimääräisiin toteutuneisiin suoritteisiin. Tässä momentissa säädettyjä suoritemääriä käytetään siihen asti, kunnes toteutuneita suoritteita voidaan käyttää.

48 §

Opiskelija- ja oppilasmäärien laskeminen

Lukiossa varainhoitovuoden rahoitus lasketaan varainhoitovuotta edeltävän vuoden keskimääräisen opiskelijamäärän mukaan. Lisäksi voidaan ottaa huomioon sellaiset arvioidut opiskelijamäärien muutokset, jotka aiheutuvat laista, asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai päätöksestä taikka valtion talousarviosta. Yksikköhintoja laskettaessa sovelletaan kuitenkin varainhoitovuotta edeltäneen vuoden syksyn oppilas- ja opiskelijamääriä. Toiminnan käynnistyessä rahoitus lasketaan arvioidun opiskelijamäärän mukaan.

Opiskelija tai oppilas taikka opiskelijan koulutukseen osallistumisen perusteella määräytyvät 32 b §:ssä tarkoitettut opiskelijavuodet voidaan lukea samanaikaisesti rahoituksen perusteena olevaksi suoritteeksi vain yhdessä tämän lain soveltamisalaan kuuluvassa koulutuksessa.

---

49 §

Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa seuraavan varainhoitovuoden rahoituksen perusteena käytettävien opetustuntien, ohjaustuntien ja henkilötyövuosien määrän vuosittain valtion talousarvion rajoissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa ammatillisen koulutuksen seuraavan varainhoitovuoden laskennallisen rahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrän.

50 §

Rahoituksen myöntäminen ja tarkistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää 6 §:ssä, 10 §:n 2 momentissa, 19—22 §:ssä tarkoitettun valtionosuuden sekä 7 §:ssä, 10 §:n 1 momentissa ja 11 §:ssä tarkoitettun rahoituksen käyt-

tökustannuksiin hakemuksetta kunnalle tai muulle 1 ja 2 §:ssä mainitun lain mukaisen toiminnan järjestäjälle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tarkistaa 1 momentin mukaan myönnetyn rahoituksen, lukuun ottamatta 10 ja 11 §:ssä tarkoitettua rahoitusta, varainhoitovuoden keskimääräisten opiskelijamäärien mukaisesti varainhoitovuoden loppuun mennessä.

57 §

Valtionapuviranomainen

Opetushallitus on valtionapuviranomainen:

---

3) 45 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuja valtionavustuksia koskeissa asioissa.

---

59 §

Neuvottelumenettely

Ennen kuin opetus- ja kulttuuriministeriö tekee ehdotuksen seuraavan varainhoitovuoden talousarvioon käyttökustannusten valtionosuutta varten otettavasta määrärahasta, sen on neuvoteltava yksikköhinnosta ja ammatillisen koulutuksen määrärahasta Suomen Kuntaliitto ry:n kanssa.

Ministeriön on myös neuvoteltava Suomen Kuntaliitto ry:n kanssa siitä, mitä tietoja on pidettävä tarpeellisina yksikköhintojen määräämistä ja vahvistamista sekä valtionosuuden ja ammatillisen koulutuksen rahoituksen määräämistä varten, samoin kuin siitä, miten nämä tiedot toimitetaan valtionapuviranomaiselle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 2018.

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran varainhoitovuodelle 2018 myönnettävään ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettun koulutuksen rahoitukseen. Lain 9 §:n 2 momenttia sovelletaan ensimmäisen kerran varainhoitovuodelle 2020 myönnettävään rahoitukseen.

Poiketen siitä, mitä säädetään 32 a §:ssä, varainhoitovuonna 2018 perusrahoituksen osuus on 90 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 5 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 5 prosenttia. Varainhoitovuonna 2019 perusrahoituksen osuus on 80 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 10 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 10 prosenttia. Varainhoitovuonna 2020 perusrahoituksen osuus on 72,5 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 15 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 12,5 prosenttia. Varainhoitovuonna 2021 perusrahoituksen osuus on 60, suoritusrahoituksen osuus 25 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 15 prosenttia.

Poiketen siitä, mitä 32 f §:ssä säädetään, varainhoituvuosina 2018 ja 2019 suoritusrahoituksen määrätymisperusteena ei käytetä suoritettuja tutkinnon osia.

Poiketen siitä, mitä 32 g §:ssä säädetään, vaikuttavuusrahoituksen määrätymisperusteena ei varainhoituvuosina 2018 ja 2019 käytetä opiskelijapalautetta eikä varainhoituvuosina 2018-2021 työelämäpalautetta.

3.

Laki

julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 9 kohta, 1 luvun 5 §, 5 luvun 1, 3, 4 ja 6 §, 6 luvun 3 §:n 1 momentin 1 kohta sekä 13 §:n 3 momentin 4 kohta, sellaisina kuin niistä ovat kumotaan 5 luvun 2 §

1 luku

Yleiset säännökset

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

9) työsuhteella työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 1 §:ssä ja merityösopimuslain (756/2011) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettua työnantajan ja työntekijän sopimussuhdetta sekä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (/) tarkoitettua työnantajan ja oppisopimusopiskelijan sopimussuhdetta (oppisopimuskoulutus);

5 §

Palvelujen tuottaminen ja hankkiminen

Työ- ja elinkeinotoimisto, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskus ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi tuottaa tässä laissa tarkoitetut palvelut itse tai hankkia ne osaksi tai kokonaan palvelujen tuottajilta valtion talousarviossa palvelujen hankkimista varten osoitetulla määrärahalla. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaista koulutusta työvoimakoulutuksena voi järjestää ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen työvoimakoulutuksen koulutustehtävän saanut koulutuksen järjestäjä. Valtion talousarviossa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan pääluokassa työllisyyden edistämiseen ja työttömyyden torjuntaan tarkoitettujen määrärahojen (työllisyysmäärärahat) avulla tuetaan erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä.

Jos palvelun tuottaja saa valtionavustusta tai muuta valtion rahoitusta hankittavan palvelun tuottamiseen, valtionavustusta tai muuta valtion rahoitusta vastaava osuus vähennetään palvelun hankintahinnasta.

Työ- ja elinkeinotoimiston ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävistä palvelua hankittaessa, menettelystä hankinnasta päätettäessä ja hankintasopimusta tehtäessä, hankintasopimuksen sisällöstä sekä sopimuksen tekemistä edeltävästä hankinta- ja tarjousmenettelystä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

5 Luku

Työvoimakoulutus

1 §

Työvoimakoulutuksen tavoitteet

Työvoimakoulutuksella parannetaan aikuisten ammattitaitoa, mahdollisuuksia saada työtä tai säilyttää työpaikka ja heidän valmiuksiaan toimia yrittäjänä sekä edistetään ammattitaitoisen työvoiman saatavuutta ja uuden yritystoiminnan syntymistä.

Työvoimakoulutuksena tarjotaan ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädettyä koulutusta, muuta ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta sekä kotoutumisen edistämistä annetun lain 20 §:ssä tarkoitettua kotoutumiskoulutusta.

3 §

Opiskelijavalinta

Opiskelijaksi voidaan valita koulutukseen ja sen tavoitteena olevaan ammattiin tai tehtävään soveltuva henkilö, jolla on työ- ja elinkeinotoimiston toteama koulutustarve. Alle 20-vuotias oppivelvollisuuden suorittanut voidaan valita ammatillisia valmiuksia antavaan koulutukseen vain, jos koulutuksen suorittaminen ei ole mahdollista tai muutoin tarkoituksenmukaista omaehtoisena opiskeluna.

Valittaessa opiskelijoita työvoimakoulutuksena järjestettyyn ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiseen koulutukseen sovelletaan mainitun lain säännöksiä esteettömyydestä ja tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisen edellytyksistä sekä tutkinnon suorittajaksi ottamiseen liittyvästä tiedonsaannista.

Työ- ja elinkeinotoimisto päättää opiskelijoiden valitsemisesta koulutukseen. Opiskelijoiden valintamenettelystä säädetään tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Työvoimakoulutuksen opiskelijavalintatilaisuudet ja valintamenettelyyn liittyvät soveltuvuuskokeet ovat työvoimakoulutukseen hakeutuvalla maksuttomia.

4 §

Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet

Opiskelijalla on oikeus saada koulutus- tai opetussuunnitelman mukaista opetusta ja oikeus suorittaa opintoja työvoimakoulutuksen keston ajan. Opiskelijan tulee osallistua säännöllisesti opetukseen ja edetä opinnoissaan koulutus- tai opintosuunnitelmassa tarkoitettulla tavalla.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisessa työvoimakoulutuksessa opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista on lisäksi voimassa mitä niistä mainitussa laissa säädetään.

Muuhun kuin 2 momentissa tarkoitettuun työvoimakoulutuksena hankittavaan koulutukseen sovelletaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja sen nojalla annettuja säännöksiä:

- 1) oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön
- 2) huumausainetestaukseen
- 3) kurinpitoon ja kurinpitoon asuntolassa
- 4) häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistamiseen
- 5) kurinpitomenettelyn suhteesta syytteen vireilläoloon ja tuomioistuimen ratkaisuun
- 6) oikeuteen ottaa haltuun esineitä tai aineita
- 7) oikeuteen tarkastaa opiskelijan tavarat, haltuun ottamiseen ja tarkastamisen yleisiin periaatteisiin, haltuun otettujen esineiden ja aineiden luovuttamiseen ja hävittämiseen
- 8) opiskelijan salassapitovelvollisuuteen

6 §

Koulutukseen liittyvä työssäoppiminen

Muuhun kuin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiseen työvoimakoulutukseen liittyvän työssäoppimisjakson aikana opiskelija ei ole työsuhteessa sen järjestäjään eikä koulutuspalvelun tuottajaan, elleivät opiskelija ja työssäoppimisjakson järjestäjä ole toisin sopineet. Jos työssäoppiminen on sovittu toteutettavaksi työsuhteessa, 2 ja 3 momentin säännöksiä ei sovelleta.

Koulutuspalvelun tuottaja, työssäoppimisjakson järjestäjä ja opiskelija tekevät työssäoppimisjaksosta määräaikaisen kirjallisen sopimuksen. Sopimukseen ja koulutuspalvelun tuottajan tehtäviin sovelletaan, mitä 4 luvun 9 §:ssä säädetään työkokeilusta tehtävästä sopimuksesta ja työ- ja elinkeinotoimiston tehtävistä. Sopimuksessa on lisäksi sovittava ohjauksesta vastaavasta opettajasta sekä ohjauksen toteuttamistavasta ja kestosta.

Työssäoppimisjakson järjestäjä vastaa opiskelijan työturvallisuudesta työssäoppimisjakson aikana siten kuin siitä työturvallisuuslaissa (738/2002) säädetään. Koulutuspalvelun tuottaja on velvollinen järjestämään opiskelijoille työssäoppimis- ja harjoittelujaksojen ajaksi ryhmävastuuvakuutuksen.

6 Luku

Työttömyysetuudella tuettu työnhakijan omaehtoinen opiskelu

3 §

Opintoja koskevat edellytykset

Mitä tässä luvussa säädetään, sovelletaan opintoihin, joita pidetään työttömyysturvalain 2 luvun 10 §:n 2 momentin mukaan päätoimisinä ja:

1) joista säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, ammattikorkeakoululaissa tai yliopistolaisissa ja ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon tai tutkinnon osien suorittaminen tai jotka johtavat yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa suoritettavaan alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon tai mainittujen tutkintojen osien

suorittamiseen taikka ovat mainittujen lakien mukaista muuta ammatillista koulutusta, täydennyskoulutusta tai avointa yliopisto- ja ammattikorkeakouluopetusta;

---

13 luku

Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmä

3 §

Rekisterikohtaiset tiedot

Palveluntuottajarekisteriin voidaan tallettaa asiakaspalvelua varten:

---

4) palvelua koskevat tiedot;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain voimaan tullessa kesken olevaan työvoimakoulutukseen sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

4.

Laki

oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta

eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 1 §, 10 §:n 1 momentti ja 24 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 10 §:n 1 momentti laissa / ja 24 §:n 1 momentti laissa 791/2014.

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettussa opetuksessa olevan oppilaan sekä lukiolaisissa tarkoitettussa koulutuksessa (629/1998) ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (/) tarkoitettussa perustutkintokoulutuksessa tai valmentavassa koulutuksessa olevan opiskelijan oikeudesta opiskeluhuoltoon.

Tätä lakia ei sovelleta:

- 1) perusopetuslaissa tarkoitettuun aamu- ja iltapäivätoimintaan;
- 2) perusopetuslain 46 §:n 2 momentissa tarkoitettuun oppilaaseen;
- 3) lukiolain 20 §:n 3 momentissa tarkoitettuun opiskelijaan eikä opiskelijaan, joka suorittaa lukio-opintoja aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman mukaisesti
- 4) opiskelijaan, joka on muussa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisessa koulutuksessa kuin perustutkintokoulutuksessa tai valmentavassa koulutuksessa.

Mitä tässä laissa säädetään opiskelijasta, koulutuksen järjestäjästä ja oppilaitoksesta, koskee myös perusopetuslaissa tarkoitettua oppilasta, opetuksen järjestäjää ja koulua.

10 §

Opetuksen ja koulutuksen tueksi järjestettävät sosiaali- ja terveystalvelut erityisoppilaitoksissa

Sen estämättä mitä yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) säädetään, perusopetuslain 7 ja 8 §:ssä tarkoitettu opetuksen järjestäjä, jonka tehtävänä on opetuksen järjestäminen vaikeimmin vammaisille lapsille sekä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:n 4 momentissa tarkoitettu koulutuksen järjestäjä saavat opetuksen ja koulutuksen tueksi järjestää opiskelijoilleen terveydenhuollon palveluja. Koulutuksen järjestäjän on tehtävä aluehallintovirastolle ilmoitus, joka sisältää yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettut tiedot. Toiminnasta vastaa koulutuksen järjestäjän nimeämä terveydenhuollon ammattihenkilö, jonka tulee olla mainitussa 4 §:ssä tarkoitettun lupaviranomaisen hyväksymä.

---

24 §

Valtakunnallinen ohjaus

Kodin ja oppilaitoksen yhteistyön sekä opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista ja opetus-
toimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista päätetään osana opetussuunnitelman perusteita
tai muussa määräyksessä siten kuin perusopetuslain 14 §:ssä ja lukiolain 10 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

opintotukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain (65/1994)...

4 §

Opintotukeen oikeuttavat opinnot

Muussa oppilaitoksessa opintotukea myönnetään opiskelijalle, joka suorittaa:

- 1) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa () säädettyä koulutusta;
- 2) lukiolaissa (629/1998) säädettyä lukiokoulutusta tai maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävää lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta;
- 3) muuta kuin 1–2 kohdassa mainittua koulutusta vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998) tarkoitettussa kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa (252/2010) tarkoitettussa koulutuskeskuksessa; tai
- 4) muun alan viranomaisten kuin opetusviranomaisten valvomaa edellä 1 kohdassa tarkoitettua koulutusta vastaavaa ammatillista koulutusta.

---

5 a §

Päätoimiset opinnot

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen koulutus, jonka tavoitteena on ammatillisen perustutkinnon suorittaminen katsotaan päätoimiseksi, jos tutkinnon laajuus on keskimäärin vähintään 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti. Muu ammatillinen koulutus ja muut kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettut opinnot ovat päätoimisia, jos opetusohjelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia. Työhön ja itsenäiseen elämään valmistava koulutus on kuitenkin aina päätoimista.

---

6 §

Opintotuen saamisen rajoitukset

Opintotukea ei myönnetä sille, joka:

---

3) on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan järjestetyssä oppisopimuskoulutuksessa;

---

7 §

Opintotukeen oikeuttava aika

Muissa opinnoissa tukea myönnetään säännönmukaiselle opiskeluajalle. Säännönmukaisen opiskeluajan päätyttyä opintotukea voidaan myöntää enintään 12 kuukauden ajalle. Säännönmukaisella opiskeluajalla tarkoitetaan opinnoille säädettyä pidentämätöntä opiskelu- tai suoritusaikaa taikka opetussuunnitelman tai opetusohjelman mukaista suoritusaikaa, jos suoritusaikaa ei ole lainsäädännössä määritelty.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus

ammattillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista

Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen mukaisesti säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 b, 32 d, 32 f ja 32 g §:n nojalla:

1 §

Opiskelijavuoteen kuuluvat päivät

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 b §:ssä tarkoitettuun opiskelijavuoteen kuuluvaksi päiväksi lasketaan sellainen päivä, jonka aikana opiskelija osallistuu henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti:

- 1) koulutuksen järjestäjän eri oppimisympäristöissä järjestettävään ohjattuun lähi-, etä- tai monimuoto-opiskeluun;
- 2) työpaikalla järjestettävään koulutussopimukseen ja oppisopimukseen perustuvaan koulutukseen;
- 3) näytön suorittamiseen.

Opiskelijavuoteen kuuluviksi päiviksi ei lasketa viikonloppuja eikä koulutuksen järjestäjän päättämiä loma-aikoja, ellei opiskelija henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmansa mukaisesti osallistu koulutukseen 1 momentissa tarkoitettulla tavalla näiden päivien aikana.

2 §

Tutkintojen ja muun koulutuksen kustannusryhmät

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettuun tutkintorakenteeseen kuuluvat tutkinnot jaetaan kustannusryhmiin tutkinnon järjestämisestä aiheutuvien keskimääräisten kustannusten perusteella tämän asetuksen liitteen mukaisesti. Kustannusryhmien painokertoimet ovat:

- 1) kustannusryhmä 1 KERROIN;
- 2) kustannusryhmä 2 KERROIN;
- 3) kustannusryhmä 3 KERROIN;
- 4) kustannusryhmä 4 KERROIN;
- 5) kustannusryhmä 5 KERROIN.

Ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen painokerroin on KERROIN ja työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen painokerroin KERROIN. Muun ammatillisen koulutuksen painokerroin on KERROIN, kuitenkin oppisopimuskoulutuksena järjestettävässä koulutuksessa KERROIN.

Tutkinnon osan kustannusryhmä määräytyy sen tutkinnon mukaisesti, johon tutkinnon osa tutkinnon perusteiden mukaisesti kuuluu. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 11 §:n 2 momentissa tarkoitettut yhteiset tutkinnon osat kuuluvat kuitenkin kustannusryhmään 1 (alin kustannusryhmä). Jos tutkinnon osa voi tutkinnon perusteiden mukaisesti kuulua useaan tutkintoon, tutkinnon osan kustannusryhmä määräytyy sen tutkinnon mukaisesti, jota tutkinnon suorittaja suorittaa.

Tässä pykälässä säädetyt kertoimet tarkistetaan määräajoin toteutuneiden kustannusten perusteella.

3 §

Tutkintotyypin ja oppisopimuskoulutuksena järjestettävän koulutuksen painokertoimet

Ammatillisen perustutkinnon painokerroin on 1,0; oppisopimuskoulutuksena järjestettävässä koulutuksessa kuitenkin 0,8.

Ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon painokerroin on 0,8; oppisopimuskoulutuksena järjestettävässä koulutuksessa kuitenkin 0,5.

4 §

Eryyisen tuen järjestämisen painokertoimet

Opiskelijavuosia painotetaan erityisen tuen järjestämisen painokertoimilla niiden päivien ajalta, kun opiskelijan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 58 §:ssä tarkoitettu erityisen tuen antamista koskeva päätös on voimassa.

Eryyisen tuen järjestämisen painokerroin on tutkintokoulutuksessa KERROIN ja ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa KERROIN. Jos koulutusta järjestetään järjestämisluvassa määrätyn vaativan erityisen tuen tehtävän perusteella, painokerroin on tutkintokoulutuksessa KERROIN ja valmentavassa koulutuksessa KERROIN.

Edellä 2 momentissa säädetystä poiketen, vaikeasti vammaisten opiskelijoiden osalta painokerroin on KERROIN. Jos koulutuksen järjestäminen edellyttää, että opiskelijalla on henkilökohtainen koulunkäyntiavustaja, painokerroin on KERROIN.

Tutkinto tai tutkinnon osa katsotaan erityistä tukea saaneen opiskelijan suorittamaksi, jos ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 58 §:ssä tarkoitettu erityisen tuen antamista koskeva päätös on voimassa tutkinnon tai tutkinnon osan suorittamispäivänä.

5 §

Majoituksen järjestämisen painokertoimet

Opiskelijavuoteen kuuluvia päiviä korotetaan majoituksen järjestämisen kertoimilla niiden päivien ajalta, kun opiskelija on oikeutettu asumaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 89 §:ssä tarkoitettussa asuntolassa.

6 §

Perusrahoituksen laskenta

Perusrahoituksen myöntämisen perusteena käytettävä suorit määrä saadaan siten, että opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 d §:n 1 momentissa tarkoitettu opiskelijavuosimäärä kerrotaan 2 momentissa tarkoitettulla painotetulla suorit määrällä ja jaetaan varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden toteutuneella opiskelijavuosien määrällä.

Painotettu suorit määrä saadaan laskemalla yhteen varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden:

1) 2 §:n 2 momentissa säädettyjen kustannusryhmien kertoimilla sekä 3 §:ssä säädettyillä tutkintotyyppeiden ja oppisopimuskoulutuksena järjestettävän koulutuksen kertoimilla painotetut toteutuneet opiskelijavuodet;

2) 2 §:n 3 momentissa säädettyillä kertoimilla painotetut ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen ja muun ammatillisen koulutuksen toteutuneet opiskelijavuodet;

3) 4 §:ssä säädettyillä erityisen tuen kertoimilla painotetut toteutuneet opiskelijavuodet;

4) 5 §:ssä säädettyillä majoituksen järjestämisen kertoimilla painotetut toteutuneet opiskelijavuodet;

5) kertoimella -KERROIN painotetut henkilöstökoulutuksena järjestettävän koulutuksen toteutuneet opiskelijavuodet;

6) kertoimella KERROIN painotetut työvoimakoulutuksena järjestettävän ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutuksen toteutuneet opiskelijavuodet;

7) kertoimella KERROIN painotetut vankeinkoulutuksena järjestettävän koulutuksen toteutuneet opiskelijavuodet.

7 §

Suoritusrahoituksen laskenta

Suoritusrahoituksen myöntämisen perusteena käytettävä suoritemäärä saadaan laskemalla yhteen 2 ja 3 momenteissa tarkoitettujen suoritemäärien varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen kahden vuoden aritmeettinen keskiarvo.

Tutkinnon osien perusteella määräytyvä suoritemäärä saadaan laskemalla yhteen:

1) 2 §:n 2 momentissa säädettyjen kustannusryhmien kertoimilla painotetut tutkinnon osien osaamispisteet; ja

2) 4 §:ssä säädettyillä erityisen tuen kertoimilla painotetut tutkinnon osien osaamispisteet.

Tutkintojen perusteella määräytyvä suoritemäärä saadaan laskemalla yhteen:

1) 2 §:n 2 momentissa säädettyjen kustannusryhmien kertoimilla painotetut ammatilliset perustutkinnot kerrottuna luvulla 54 sekä ammatti- ja erikoisammattitutkinnot kerrottuna luvulla 18;

2) 4 §:ssä säädettyillä erityisen tuen kertoimilla painotetut ammatilliset perustutkinnot kerrottuna luvulla 54 sekä ammatti- ja erikoisammattitutkinnot kerrottuna luvulla 18; ja

3) kertoimella KERROIN painotetut vailla perustasteen jälkeistä ammatillista tutkintoa olevien henkilöiden suorittamat ammatilliset perustutkinnot kerrottuna luvulla 54 sekä ammatti- ja erikoisammattitutkinnot kerrottuna luvulla 18.

7 §

Vaikuttavuusrahoituksen laskenta

§

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018. Tätä asetusta sovelletaan ensimmäisen kerran varainhoitovuodelle 2018 myönnettävään ammatillisesta koulutuksesta annettussa laissa tarkoitetun koulutuksen rahoitukseen.

§

Varainhoitovuosia 2018 ja 2019 koskevat siirtymäsäännökset